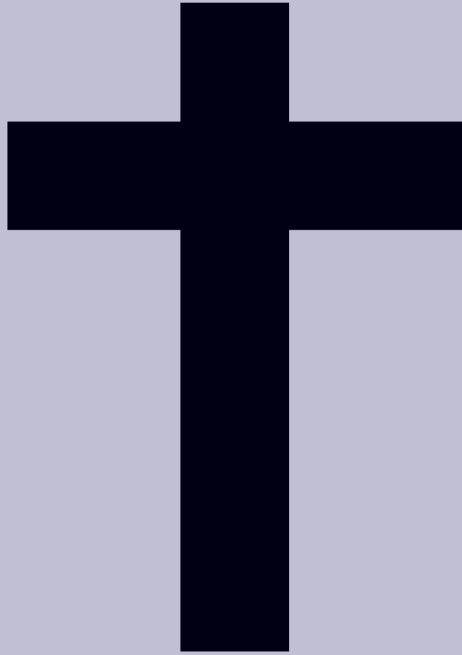

Tuɸarã Majaroka

NT Portions in Tanimuca-Retuarã

Tuparã Majaroka NT Portions in Tanimuca-Retuarã

copyright © 2013 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Tanimuca-Retuarã

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The Portion only

in Tanimuca-Retuarã

© 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents.

For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-08-06

Contents

San Marcos	1
Los Hechos	45
1 Corintios	104
2 Corintios	131
Filipenses	150
1 Tesalonicenses	157
2 Tesalonicenses	163
Santiago	166
1 San Juan	173
Apocalipsis	180

Evangelio según San Marcos

*Ruḗuko'a jũjerimaji, Juan imaekaki, ɸo'imajare wãrõekaki
(Mt 3.1-12; Lc 3.1-9,15-17; Jn 1.19-28)*

¹ Ikuḗaka sime Jesús, Jã'merũkika Tuḗarãte wã'maekaki majaroka. Tuḗarã Maki kime. ã'mitirikõrĩ je'e: jĩitakaja ima sime kimajaroka. ² Ikuḗakaja simaroyireka're ãrĩwa'ri Tuḗarãro'si bojaĩjirimaji Isaías wãmeiki imaekakite o'oeka, Tuḗarãte Kimakire jaika mirãka:

“Miruḗubaji aḗika yirika bojarimajire yiḗũatarãñu. Suḗa imarĩ meyarũki ruḗu yirika bojaweirimaji kimarãñu, ba'iaja nabaaika naja'ataokaro'si.

³ Po'imajamatorã kimarãñurõ'õrã kire ã'mitirirĩ etarãñurãte jãjirokapi ikuḗaka kãrĩrãñu: 'Imatikaja, suḗabatirã jia ɸuḗajoekaja mija imabe, Maiḗamakire ikuḗarõ'õḗiji etarãka simamaka. Ba'iaja baabekaja jia oyiaja ɸuḗajoabaraka mija imabe', kãrĩrãñu, Tuḗarãte ãrĩka”, ãrĩwa'ri Isaías imaroyirekakite o'oeka.

Juanre baarũkia ɸuḗajoaweibaraka i'suḗaka Isaías imaroyikakite o'oeka.

⁴ I'suḗaka kio'oeka be'erõ'õ, ñoaka sajaritikarã Juanre etaeka ɸo'imajare imaberikarõ'õrã. Suḗa imarĩ, ɸo'imajare ruḗuko'a jũjebaraka, ikuḗaka nare kijaika: “Ba'iaja mija baaika ja'atagirã Tuḗarãrika bojariroka ãñu uḗakaja mija baabe. I'suḗaka mija baamaka ãawa'ri, ba'iaja mija baakoḗeikareka ye'kariabaraka Tuḗarãte mijare wayuñarãñu. I'suḗaka mija baarãka be'erõ'õḗi ruḗuko'a mija jũjerũjebe”, Juanre nare ãrĩka. ⁵ Rĩkimarãja Judeakarã, suḗabatirã Jerusalénkarãoka ɸo'imajare kipõ'irã etarijarika kire ã'mitiyaokaro'si. I'suḗaka netamaka ritaja ɸo'imajare imaeka wãjitãji, “Ikuḗaka ba'iaja baaiki ñime”, ãrĩwa'ri Tuḗarãte nabojaroyika be'erõ'õḗi Jordán wãmeiriarã Juanre nare ruḗuko'a jũjeroyika.

⁶ Ruḗuko'a nare jũjerimaji camello ɸoyapi kĩkeka jariroiki kimaeka. Suḗabatirã wa'ibikirãwẽko ajeakaka kiwa'eyoka imaeka. I'suḗakajaoka ãorã ñimia, mumiokoapitiyika ba'arijayuka kimaeka.

⁷⁻⁸ —Yibe'erõ'õḗi ɸuri aḗika etarãki. Yi'i ɸuri, i'suḗakamarĩka ñime. Yire tãrĩwa'ribaji õñuka kimamaka, yi'i ɸuri marãkã'ã baatirã kiũ'ɸuko'a kuterã yuruḗaberijĩki ñime. Tuḗarãte mija ã'mitiripẽamaka ãawa'ri, okoapitakaja mijare ruḗuko'a yijũjeyu. Yibe'erõ'õḗi etarãki ɸuri Espĩritu Santo mijare ña'ajããrãki. I'suḗaka mijare kibaarãka simamaka, Tuḗarãte yapaika uḗakaja jia baarijayurã mija imarãñu, — ãḗaraka Juanre nare wãrõroyika.

*Juan ɸõ'irã eyatirã “Ruḗuko'a yire mijũjebe”, Jesúre ãrĩka
(Mt 3.13-17; Lc 3.21-22)*

⁹ I'sia ɸoto Galilea ka'iaḗi Nazaret wãmeika imaekarõ'õrã Jesúre a'rika. Topi a'ririari Juan ɸõ'irã keyaeka. Torã keyaeka ɸoto Jordán wãmeiriarã ruḗuko'a Juanre kire jũjeka.

¹⁰ Riakapi Jesúre marĩrĩkaekarõ'õjĩte wejeḗemarã yu'awa'ri, kĩaeka ɸoto, wejeḗema wiritãka. I'suḗaka sabaakeka ɸoto okoiḗakoa uḗaka imaekarã ña'rĩjãitirã Espĩritu Santore kireka ña'rĩro'ika. ¹¹ I'suḗaka sabaakeka be'erõ'õjĩte wejeḗemarõ'õḗi, ikuḗaka Tuḗarãte ãrĩka:

—Mi'i imaki Yimaki wãtaka ñoñuka. Jia jĩjimaka ñime mika,— kire kãrĩka.

*Satanãre korikoḗeka Jesúre ba'iaja baarika ãaokaro'si
(Mt 4.1-11; Lc 4.1-13)*

¹² Topi mae ɸo'imajamatorã Jesúre ke'ewa'rika Espĩritu Santo. ¹³ I'suḗaka kire kibaakeka ɸoto ã'ḗarã ɸo'imajarakarĩmi Jesúre torã imatãḗaeka. Torã kimaeka ɸoto, “¿Yaje ritaitaka

Tuɓarāte takaja yi'yuka kime?”, āriwa'ri kire korirī Satanāre kipō'irā ɓemakotowirika. I'suɓaka kire kibaako'omakaja ba'iaja baaberikaki Jesús. Suɓabatirāoka ɓo'imajamato imaekarō'ō simamaka, werika wa'iro'sitakaja imaekarō'ō simako'omakaja ángelrākare kire ĩarĩroyika.

*Galilea ka'iarā mamarĩtaka Jesúre wārōū'mueka
(Mt 4.12-17; Lc 4.14-15)*

¹⁴ Juanre wēkomaka imariwi'iarā Herodete tarūjeka be'erō'ō Galilearā Jesúre a'rika. Torā keyaeka ɓoto, “Ikupaka Tuɓarārika bojariroka ima”, āriwa'ri ɓo'imajare kiwārōeka.

¹⁵ Torājĩrā mae,

—Mae sarā seyarūkia, koyiaja sajariwa'yu, mamarokapi Tuɓarāte ɓo'imajare jā'meū'murūkia. I'suɓaka simamaka ba'iaja mija baaika i'yoɓiɓaraka saja'atatirā, Tuɓarārika bojariroka takaja mija ā'mitiripēabe kirirā mija imaokaro'si,— āriwa'ri nare kiwārōeka.

*Wa'ibaarimaja imaekarāte Jesúre akaeka kika wārūrimaja nimaokaro'si
(Mt 4.18-22; Lc 5.1-11)*

¹⁶ I'tojrā mae, Galilea ɓa'warijepi a'ririjaparaka, Simón, suɓabatirā kibe'erō'ōkaki Andrés wa'ibaarimaja imaekarāte Jesúre ĩatōɓoeka. I'suɓakaja ɓa'warā wāɓua taabaraka nimaekarō'ōrā naɓō'irā keyaeka. ¹⁷ Naɓō'irā eyatirā,

—Dajoa yika. Wa'ibaarimaja imariɓotojo, mae ɓuri yire ā'mitiripēawa'ri, ɓo'imajare yiro'si rēarimaja mijare ñimarūjerāñu,— nare kēriika.

¹⁸ I'suɓaka nare kēriika ɓotojo sarāja nawāɓua yiatatirā kika na'rika.

¹⁹ Toɓi ate sa'riwa'ribaji a'ririjaparaka, Santiago, kibe'erō'ōkaki Juanka nimaeka ɓoto Jesúre nare ĩatōɓoeka. ĩ'rā ĩ'parā nimaeka Zebedeo makarā. Kūmuarā wāɓua jiebaraka nimaeka. ²⁰ I'suɓaka imaekarāte ĩatōɓotirā nare kiakaeka. I'suɓaka nare kēɓakā'ā kika na'rika naro'si mae. I'suɓaka simamaka nakūmuarā naɓaki Zebedeore tuika, kire jeyobaarimajapitiyika.

*Satanārika ima ña'rjĩaikakite Jesúre jieka
(Lc 4.31-37)*

²¹ Galilea ɓa'warō'ōɓi a'ritirā Capernaúm wejearā kika wārūrimajapitiyika Jesúre eyaeka. Judiotatarāte jēritaroyikarĩmi simaeka ɓoto narēriwi'iarā Jesúre kākaka. Torā kākaturā mae ɓo'imajare kiwārōū'mueka. ²² Tuɓarāte kire āririjayu upakaja jia nare kiwārōeka ā'mitiritirā, “Kiwārōika upaka wārōirāte ā'mitirikoribeyurā yija ime. Jia wājitāji ɓupajoaiki imarĩ tēritaka wārōrimaji kime”, narĩɓupajoaeka. ²³⁻²⁴ I'suɓaka nimaekarō'ōrā ĩ'rīka Satanārika ima ña'rjĩaikakite imaeka.

—Jesús, Nazaretkaki, ¿dakoŋa oka mika yijareka imamaka, yijare mijo'ayu? ¿Kopakaja yijare riatatijarĩji mi'tayu bai je'e? Mire ñiawārūyu, Tuɓarāte ɓūataekaki mima imarĩ, ba'iaja baakoribeyuka mime,— Jesúre kēriika akaserebaraka.

²⁵ I'suɓaka kēɓakā'ā,

—Mijaia'si. Kire mija'atabe,— Jesúre kire āriika.

²⁶ I'tojĩte mae ɓo'imajire taratatirā jājia akasererikapi ikipi Satanārika kireka ima ɓorika. ²⁷ I'suɓaka ima ĩakoriberikarā imarĩ, ritaja torā imaekarāte marākā'ā baawārūberijĩka najarika. I'suɓaka imawa'ri, natiyiaja ikupaka narĩbu'aeka:

—¿Marākā'ā kibaayu? Mamaka wārōrimiji simarijiyu. I'suɓakajaoka kijā'meika upakaja Satanārika ima ɓariji kire yi'yua,— ɓo'imajare āriika.

²⁸ I'suɓaka kibaaekarō'ōjĩte ritaja Galilea ka'iaakarāre sōriɓataeka.

*Pedro mañeko wāmarĩa imaekakote Jesúre tããeka
(Mt 8.14-15; Lc 4.38-39)*

²⁹ I'supaka baaweতিরã Jesúre þoriwa'rika narēririwi'iareka kimaekarō'ōþi. Santiago, Juan Jesúka a'rikarã Simón, Andréka i'þarãrika wi'iarã. ³⁰ Torã neyaeka þoto ikupaka Jesúre narika:

—Simón mañeko wãmaritaka imako. Supa imarĩ koþeyurũkiareka takaja þeyuko koime,— narika.

³¹ Toþi koþō'irã eyatirã koþitakarã ñi'atirã kore kibaimi'mataeka. I'supaka kore kibaaeka þotojo wãmaria koimakopeka koreka o'rika. I'supaka jariwa'ri, nare ba'ariji'abaraka koimaeka mae.

Rikimarãja risirika nareka imamaka wãmaria imaekarãte Jesúre jieka
(Mt 8.16-17; Lc 4.40-41)

³² I'sirimi aiyate ka'raeka be'erō'ō rikimarãja jĩñurã, Satanãrika ima ña'rĩjãikarãteoka Jesús þō'irã ne'eeyaeka. ³³ Nimaupatiji i'sia wejeakarã rērĩkarã kimaeka wi'ikoþerekarã. ³⁴ I'supaka nabaamaka, ritajakaka risirika nareka imaekarãte kijieka. Supabatirãoka Satanãrika ima ña'rĩjãikarãte jiebaraka, “Tuþarã Maki mime”, kire ārĩwãrũkirã nimako'omakaja, sakijairũjeberika.

Galilea ka'iarã tuþaraka, judiorãkare rērĩriwi'iarã Jesúre wãrōroyika
(Lc 4.42-44)

³⁵ Toþi ate, bikitojo ñamiji þo'imajamatorã Jesúre a'rika, Tuþarãka jairĩ. ³⁶ I'supaka baarĩ ke'rika be'erō'ō kimabeþakã'ã iawa'ri, Simón kijeyomarãþitiyika kire mo'arĩ na'rika. ³⁷ Supa imarĩ, kimaekarō'ōrã eyatirã,

—Ritaja þo'imajare mire mo'ayuma,— kire narĩeyaeka.

³⁸ I'supaka kire narĩko'omakaja ikupaka nare kiyi'rika:

—Dajoa, aþewejarã Tuþarãrika mabojataparĩ, i'supakaro'siji yi'taeka simamaka,— nare kērĩka.

³⁹ I'supaka nare kērĩka be'erō'ōþi Galileaka'ia ritatojo kijeyomarãþitiyika kitu-ritapaeka mae. I'supaka tuþaraka torã narēririwi'ia imaekarō'ōrã rakakaja kiwãrōroyika. I'supaka baataþabaraka Satanãrika ima ña'rĩjãikarãteoka kijieka.

Kiþo'iarã kãmia þo'ijirikakite Jesúre jieka
(Mt 8.1-14; Lc 5.12-16)

⁴⁰ I'supaka turitapaabaraka kimaeka þoto kiþo'iarã kãmia þo'ijirikakite* Jesús þō'irã etaeka. Kiþō'irã etatirã, kiwãjitãji kiñukurupaeka kire jiyiþupayeewa'ri. I'supaka baatirã ikupaka kire kērĩka:

—Yire mijeriyapaye'e, yire mijiebe.—

⁴¹ I'supaka kēþakã'ã, Jesúre kire wayuĩaeka mae. Supa imarĩ kire rabetirã ikupaka kire kērĩka:

—Å'ã yiyapaika sime. I'supaka simamaka jia mijape mae,— kire kērĩka.

⁴² I'supaka kire kērĩkarō'ōjĩteje kãmia kireka imakopeka yayaeka. ⁴³⁻⁴⁴ I'supaka imakopekakite a'rirã baaeka ruþu ikupaka Jesúre kire ārĩka:

—Mia'mitiþe. Mire yibayaika majaroka ritaja þo'imajare bojapibabekaja, wãrũaja a'ritirã miþo'ia mibeape kurarãkakakite. Kire samibeawearãka þoto Moisés imaekakite nare jã'meroyika upakaja mibaabe. I'supakajaoka jia miþo'ia jayua imarĩ, jĩjimaka imawa'ri i'þarã wĩñaka wēkoakaka Tuþarãro'si kurare joeĩjirã kire mijibe. I'supaka kibaarãka be'erō'ōþi, “Kãmika rataki imakoþeroyirapakiji jia kiþo'ia jayu mae”, þo'imajare mireka ārĩwãrũrãñu,— kire kērĩka.

⁴⁵ I'supaka kire kērĩko'omakaja ritaja þo'imajare sakibojapibapataeka. I'supaka kēñua ã'mitiritirã, Jesús þō'irã rikimarãja þo'imajare rērĩka kire iarika yapawa'ri. I'supaka nimaeka simamaka, wejeñe'metãjirã þuri kituriberiroyika. I'supaka simako'omakaja

* 1:40 Leproso

rīkimarā ɸo'imajare imabeyurō'ōrā ɸuri kituritaparoyika. I'supaka kimaroyika simako'omakaja ritaja wejeakarā rīkimarāja ɸo'imajare kīɸō'irā etaeka.

2

*Ritaja kīɸo'ia rī'meɸatabeyuka imariɸotojo ðñia imaekakite Jesúre jieka
(Mt 9.1-8; Lc 5.17-26)*

¹⁻² I'supaka ñoapañaka kimatapaeka be'erō'ō, Capernaúm wejearā Jesúre ɸe'rietaeka ate. I'supaka simamaka ā'mitiritirā, rīkimarāja ɸo'imajare kīɸō'irā rērīka mae. I'supaka baawa'ri wi'ia ɸurutērībakarāja nimaeka. I'supakajaoka simaeka ɸēteɸē'rōtopioka koɸereka wā'ta. I'supaka nimamaka nare kiwārōeka mae. ³ I'supaka baabaraka kimaeka ɸoto botarakamarāre kīɸō'irā etaeka. Ritaja kīɸo'ia rī'meɸatabeyukate* kīɸeyurūki ɸemaɸi ne'era'aeka. ⁴ Rīkimarāja ɸo'imajare imaeka imarī marākā'ā baatirā kākawārūberīwa'ri, wi'ipema ī'rātiji imaekarō'ōrā kire ne'emirīwa'rika. Toɸi mae, Jesúre imaeka ko'apito wi'irupututua naɸoaeka. I'supaka baatirā kīɸeyurūkiapi Jesús ɸō'irā kire naja'aruetaeka. ⁵ “Jia yire yi'riwa'ri, i'supaka nabaayu”, nareka kērīɸupajoaeka. I'supaka ɸupajoabaraka,

–Yijeyomaki, mae ba'iaja mibaaikareka mireka sayijieyu,— ritaja kīɸo'ia rī'meɸatabeyukate kērīka.

⁶⁻⁷ I'supaka kire kērīka ɸoto, ikupaka ɸupajoabaraka Moiséte jā'meka wārōrimajare rupajiyeka: “¿Dako baaerā i'supakataka ī'ire jaiyu je'e? I'supaka āparaka ‘Tuparā upakatakaja ñime’, kiōrīkoɸeyu ruku bai je'e. Tuparā ī'rīkaja imaki ba'iaja mabaaika jūjewārūrimaji”, narīɸupajoaeka. ⁸ I'supaka ɸupajoabaraka nimaeka Jesúre ōrīwārūeka.

–¿Dako baaerā supa mija ɸupajoayu? ⁹⁻¹⁰ ¿Diroka kire ñarījīkareka jia mija ɸuparijīñu ruku? “Ba'iaja mibaaikareka jia mijayu mae”, kire ñarījīka, “¿Yaje rita kire kērītiyayu?”, ni'ioka ārīwārūberījīka sime. “Mi'mitirā, miɸeyurūkia me'ewa'ɸe”, kire ñarījīka ɸuri ñañu upakaja simamaka ĩatirā “Rita kēñu”, yireka mija ārīrāñu. ɸo'imaja Ma'mi ñimamaka, Tuparāte yire ɸūataeka ika ka'iareka ba'iaja ɸo'imajare baaika yijūjeokaro'si. Supa imarī “Rita, i'supaka kibaaokaro'si Tuparāja kire jā'meiki”, yireka mija ārīwārūerā, ikupaka mijare yibeaerā baayu,— nare kērīka.

Torājīrā mae, ritaja kīɸo'ia rī'meɸatabeyuka imaekakite ikupaka kērīka:

¹¹ –Mi'mirīkatirā miɸeyurūkia me'eɸe'riwa'ɸe miwi'iarā,— kire kērīka.

¹² Supa kērīka ɸotojo kimi'mirīkaeka. ɸo'imajare rīkimarāja ĩaeka wājītāji mi'mirīkatirā, kīɸeyurūkiapītiyika kīɸoriwa'rika. I'supaka nare kibaabeamaka ĩatirā ritaja torā imaekarā ɸo'imajare jījimaka jarika. Supa imarī Tuparāreka jia ɸupajoawa'ri ikupaka narīka:

–Jīitakaja Tuparāte baaika maekaka ɸuri samaiyu. Ikupaka kibaaika ĩakoribeyurā maimaroyirape ruɸu,— narīka.

*Levíre, “Dajoa yika wārūrimaji mimaerā”, Jesúre ārīka
(Mt 9.9-13; Lc 5.27-32)*

¹³ Torājīrā ate, Jesúre ɸa'warījerā a'rika. Rīkimarāja ɸo'imajare kīɸō'irā etamaka, Tuparārika nare kiwārōeka. ¹⁴ Supa nare baaweatirā, toɸi o'riwa'rikōrī Leví, Alfeo makire kīatōɸoeka. Romatatarā ĩparimarāro'si niñerū† jēñeĳirūkirō'ōrā ruɸaki. Naro'si i'supaka baarimaji imarī, ritaja ɸo'imajare impuesto kĳirūjerījarika. Kire ĩatōɸotirā ikupaka Jesúre ārīka:

–Dajoa yika.—

I'supaka kēɸakā'ā ā'mitiritirā, Levíre Jesúka a'rika mae.

¹⁵ Kika ke'rika simamaka kiwi'iarā eyatirā Jesúre kika ba'aeka. I'supakajaoka rīkimarāja Romawejeakarā ĩparimarāro'si nañu upakaja wapa jēñeĳirimajare, supabatirā aɸerā “Ba'iaja baarimaja nime”, ɸo'imajare ārīroyīkarā ɸarīji Jesúka ba'aekarā. I'supaka

* 2:3 Paralítico † 2:14 Impuestos

nabaaeka kire ã'mitiripëairã jariwa'ri. Supabatirã kika wãrürimajaoka imaekarã naka. ¹⁶ Jesúre i'supaka baabaraka imaeka poto fariseokaka pupajoairã imaripotojo, Moiséte já'meka wãrörimajare nare ñaeka. Nare ñatirã, ba'iaja baarimajaka imarika yapabeyurã imarĩ, Jesúka wãrürimajare ikupaka narĩka:

—¿Dako baaerã ba'iratarãka mijare wãrörimajire ba'ayu?— narĩka.

¹⁷ I'supaka napakã'ã ã'mitiritirã, ikupaka Jesúre nare yi'rika:

—Jia dako risiriji'yumarĩaja imarã puri ñkobaarimajire yapabeyurã. Wãmarĩa imarã puri ñkobaarimajire nare ñkobaarika yapairã. I'supakaoka sime yiro'si. “Ba'iaja baabeyurã yija ime”, ãñurãte jeyobaaokaro'simarĩa yi'taeka. “Ba'iaja yija baarijayuareka i'yoa yija ime”, ãñurãte ba'iaja baaika naja'ataokaro'si yi'taeka. I'supaka simamaka naka ñimarijayu,— nare kërĩka.

“¿Marãkã'ã simamaka, ba'abekaja imatirã Tuparãka jairika sime?”, ãrĩwa'ri Jesúre najërĩaeka

(Mt 9.14-17; Lc 5.33-39)

¹⁸ Ñrãkuri, Juan rupuko'a jũjerimajika wãrürimaja, supabatirã fariseokaka pupajoairã ñrãrĩmi Tuparãte takaja pupajoabaraka ba'abekaja imaroyikarã. I'supaka nimarijayua ñairã imarĩ, ikupaka Jesúre najërĩaeka ñrãrimarã:

—Juanre wãrũekarã Tuparãte takaja pupajoabaraka nimarĩmi ba'abeyurã. I'supakajaoka fariseokaka pupajoairãte ime. ¿Dako baaerã mika wãrürã puri i'supaka baabeyurã je'e?— kire narĩka.

¹⁹ I'supaka napakã'ã ikupaka nare kërĩka:

—Ikupaka sime. Napitañi'aika niaerã no'yibojairã puri sñawa'ri jñjimaka imarã. Kika nimarõ'õjite takaja jñjimaka kika naba'ayu ruðu. I'supakajaoka imarã nime yika wãrürimaja. Yika wãrũbaraka nima pototakaja jñjimaka ba'abaraka nime ruðu. ²⁰ Yire nañi'arãñurĩmi puri, yika nimabesarãka simamaka, ba'iaja pupayurã nima imarĩ, ba'abekaja nimarãñu.

²¹ Aperoka ã'mitirikõrĩ je'e: Saya bikijakaka, mamaka pi mapãijĩ'aberijĩka. Mama pi samapãijĩ'ajĩka, samajũjeika poto, baie'ewa'ri bikijakato beriwa'ri já'rĩbaji sajarijĩka simamaka. Ikupaka ãrĩrikopakaja sime saya bikijakaka pi mijare yibojawãrõika: Mamakukukaka majaroka mijare yiwãrõika mamarĩ imara'aekakuku pitiyika mija pupajoarukea'si. ²² ã'mitirikõrĩ je'e: Iyaokoa mamaka ima wa'ibikirãwëko ajea bikijaka baaeka wajorã mapaaaberijĩka. Bikijaka wajorã samapaamaka berijĩka simamaka.† I'supaka simako'omakaja i'supakarãja samapaajĩka, sarãja saririjĩñu. I'supaka simamaka, mamaka ima iyaokoa wa'ibikirãwëko ajeakaka baaeka mamawajorã samapaajĩkareka jia simajĩñu. ã'mitirikõrĩ je'e: mamakukukaka majaroka mijare yiwãrõika ã'mitiripëatirã, bikija mamarĩ mija baaroyika upakatakaja baabekaja mija imabe,— nare kërĩka.

Jërĩtarĩmi simako'omakaja Jesúka wãrürimajare trigo rika e'etirã ba'aeka

(Mt 12.1-8; Lc 6.1-5)

²³ Judiotatarãte jërĩtaroyikarĩmi rioa imaekarõ'õpi Jesúre tërĩ'rika kika imaekarãka. Torã a'ririyaaparaka kika wãrürimajare õterikia e'etirã naba'aeka. ²⁴ I'supaka sanaba'amaka ñatirã, fariseokaka pupajoairã ikupaka Jesúre najërĩaeka:

—Yaje. Jërĩtarĩmi ba'iraberika imabeyua. Mika wãrürimaja õterikia e'etirã naba'aika, ba'irabeirã upaka nabaayu. Irĩmi i'supaka baarika jãjika maro'si sime,— fariseokaka pupajoairãte ãrĩka.

²⁵ I'supaka kire narĩko'omakaja ikupaka nare kiya'rika:

† 2:22 En el proceso de fermentación, vino nuevo hace inflar la bolsa de cuero. Si el cuero de la bolsa es viejo y no flexible, puede reventarse.

—Davidka imaroyikarã ba'arika naro'si imabepakã'ã kësia imawa'ri, marãkã'ã nabaaka ¿yaje mija õñu je'e? ²⁶ Æ'mitirikõrĩ je'e: Tuparãte jiyipupaka õrĩriwi'ia ajeakaka baaeka imaroyika poto, kurarãka ipamaki imatiyaiki Abiata wãmeiki kimaeka. Kësirabawa'ri Tuparãte jiyipupaka õrĩriwi'iarã kãkatirã pan imatiyaika Tuparãte jia baawa'ri napããroyikakaka Davidre ba'aeka. Moisés imaroyikaki kurarãka imarãtakaja “Sanaba'arũ”, kërĩka simako'omakaja i'supaka kibaaka. Sakiba'aeka poto kijey-omarãteoka Davidre saji'aeka. I'supaka nare kiruputamaka ãtirã, Tuparãte kire boe-bariberika,— nare kërĩka.

²⁷ I'supaka nare ãrĩweatirã, ikupaka Jesúre nare ãrĩka ate:

—Jia po'imajaro'si simaerã Tuparãte jërĩtarirĩmi baaeka. “Jërĩtarirĩmi nimarũkiakaka takaja yi'paraka po'imajare imarãñu”, ãrĩwa'rimarĩa Tuparãte nare po'ijiaeka. ²⁸ Supa imarĩ Po'imaja Ma'mi ñimamaka, jërĩtarirĩmi imarikakaka Tuparãte yire jã'mewãrũrũjeka. I'supaka ñima simamaka, “Ikupaka irĩmi mija baabe, ika puri jiamarĩa ima”, ãrĩwãrũiki ñime,— nare kërĩka.

3

Kipitaka baikõkotaeka imaekakite Jesúre jieka

(Mt 12.9-14; Lc 6.6-11)

¹ I'sia be'erõ'õ narẽrĩriwi'iarã Jesúre kãkaeka ate. Torã ãrĩka kipitaka baikõkotaekakite imaeka. ² Jesúre torã kãkamaka ãtirã ikupaka fariseokaka pupajoairãte ikupaka pupajoaeka: “Jërĩtarirĩmi ba'irabebeyurã maima simako'omakaja, ¿kipitaka baikõkotaekakite Jesúre jierãñu ruku?”, kireka narĩpupajoaeka. “I'sirĩmi i'supaka kibaarãkareka, kire mokabaarãñu. “Tuparãte Moisés imaekakite o'orũjeka yi'riberiwari ba'iaja kibaayu', marĩãñu”, narĩpupajoaeka. ³ I'supaka napupajoako'omakaja ikupaka Jesúre ãrĩka kipitaka baikõkotaekakite:

—Po'imaja wãjitãji mimi'mirĩkabe.—

⁴ I'supaka kire ãrĩweatirã, ikupaka Jesúre ãrĩka torã imaekarãte:

—¿Marãkã'ã jërĩtarirĩmi nimarijarirũ ãrĩwa'ri Tuparãte i'sirĩmi maro'si po'ijiaeka je'e? ¿Jia, ba'ia, supabatirã po'imajare tããrika, nare jããrika, diba'i jibaji ima je'e?— nare kërĩka.

I'supaka nare kërĩko'omakaja okamarĩaja kire na'mitirika. ⁵ I'supaka nimamaka boebakapi nare ãabaraka, ba'iaja kipuparika simaupakaja kipitaka baikõkotaekakite nawayũabepakã'ã. I'supaka imariþotojo mae ikupaka kire kërĩka:

—Mipitaka mitĩpatabe.—

I'supaka kire kërĩka þotojo kipitaka tĩpatatirã jia kijarika mae. ⁶ I'sia kibaamaka ãtirã fariseokaka pupajoairãte þoriwa'rika Herodes po'imajapitiyika jaiokaro'si. “¿Marãkã'ã baatirã Jesúre majããjĩñu?”, ãrĩokaika naka najaiibu'aeka.

Rĩkimarãja pa'warijerã Jesúre imaekarõ'õrã po'imajare kipõ'irã etaeka

⁷ I'sia be'erõ'õ kimaekarõ'õpi þoriwa'ritirã Galilea pa'warijerã Jesúre a'rika kika wãrũrimajapitiyika. Torã ke'rika poto tokarã þariji rĩkimarãja po'imajare kika a'rika.

⁸ Torãjĩrã mae, “Jiitaka Jesúre baabearijayu”, po'imajare ãpakã'ã ã'mitiriwa'ri, rĩkimarãja po'imajare kipõ'irã etaeka. Judea, Jerusalén, Idumea, Jordánria i'sipẽ'rõtorã, Tiro supabatirã Sidónkarã nimaeka. I'siaraka wejekarã ñoakurirã imarã imariþotojo kire ãarĩ netaeka. ⁹⁻¹⁰ I'supaka netaeka imarĩ, rĩkimarãja jĩñurãte tããrijayuka kimamaka, “Kire yija rabejikareka, jia yija jarijĩñu”, ãrĩpupajoawa'ri kire naraberiyapaeka. I'supaka simamaka kika wãrũrimajare ikupakã'ã kërĩka: “Kũmua mija mo'abe, po'imajare rĩkimarãja yire rabewã'imarĩrijitoika simamaka. Yire natẽritãjikareka kũmuarã yijãjĩñu”, nare kërĩka.

¹¹ Supabatirã Jesúre ãtirã Satanãrika ima ña'rĩjãikarã ãrĩka upakaja kiwãjitãji ñukurupatirã ikupaka nakasereroyika:

—Tuparã Makitakiji mime,— kire narĩka.

¹² I'supaka napakã'ã,

—Po'imajare samija bojaþiba'si,— jãjirokapi nare kërĩroyika.

*Î'þoũ'þuarãe'earirakamarã kika wãrũbaraka imarũkirãte Jesúre wã'maeka
(Mt 10.1-4; Lc 6.12-16)*

¹³⁻¹⁵ I'sia be'erõ'õ ãmimapeamarã mirĩwa'rirã kibaaeka þoto, kire jiyuekarakamakire kiakaeka. ãmimapeamarã kika neyaeka þoto Î'þoũ'þuarãe'earirakamarãre kiwã'maeka kijejomarãro'si. I'supaka nare baatirã, “Yirika þo'imajare wãrõtapařĩ mijare yipũatarãñu. Supabatirã Satanãrika ima ña'rĩjãirãte þo'imajareka ‘Mija þope’, mija ãrĩrãka upakaja naþorirãñu”, nare kërĩka. ¹⁶ Î'þoũ'þuarãe'earirakamarã kiwã'maekarã ikupaka nawãmea imaeka: Simón wãmeikiteje Î'þaroka wãmeiki kimarika yaþawa'ri, Pedro Jesúre kire wãmejĩ'aeka. ¹⁷ Aþerã kijeyomarã wãmea ikupaka imaeka: Santiago, kibe'erõ'õkaki Juanþitiyika, Zebedeo makarã nimaeka. Î'rã Î'þarãte Boanerges Jesúre wãmeyeeka. Nokapi samarĩjkareka, “Wĩþo makarã”, ãrĩrika simaeka. ¹⁸ Aþerã imaekarã: Andrés, Felipe, Bartolomé, Mateo, Tomás, Alfeo maki Santiago, Tadeo, supabatirã imaekaki, Simón, Celotekaka þupajoaeka mirãki. ¹⁹ Supabatirã Judas Iscariote. Iki imaerã baaekaki Jesúre bojajããrimaji.

*“Satanãrikapi Jesúre ba'irabeyu”, ãrĩwa'ri kire nokabaaeka
(Mt 12.22-32; Lc 11.14-23)*

²⁰ Nare e'eweaturã, kika wãrũrimajaka wi'iarã ate Jesúre þe'rika. Torã neyaeka þoto rĩkimarãja þo'imajare naþõ'irã rërĩka ate. Supa imarĩ no'ojĩteoka maba'awãrũberijĩka naro'si simaeka. ²¹ I'supaka kire nabaaka ã'mitiriwa'ri, “Jiamarĩa þupajoaiki kime je'e mae”, kirĩrãre kireka ãrĩka. Supa imarĩ kire akarĩ netaeka nawi'iarã kire e'ewa'yaokaro'si.

²² Moiséte jã'meka wãrõrimaja Jerusalenpi etaekarã ikupaka Jesúreka ãrĩkarã:

—Satanãrika ima ãpamaki Beelzebú kipupakarã ña'rĩjãikaki kime. Supa imarĩ Beelzeburiþapi ba'iaja nareka ña'rĩjãikarãte kipoatayu,— ãrĩwa'ri ba'iaja kireka najaika.

²³ I'supaka naþakã'ã ã'mitiritirã, “I'supakamarĩa sime”, ãrĩwa'ri nare bojaokaro'si Jesúre nare akaeka:

—¿Yaje ikupaka kirikaja Satanãre baajĩñu ruku? “Po'imajire ba'iaja jũaerã kireka miña'rĩjãibe”, ãrĩriþotojo ¿marãkã'ã baatirã “Kireka miþope”, ãrĩwa'ri kirikaja kërĩwãrũjĩñu ruku? I'supakamarĩa sime. ²⁴ Ikupaka sime aþea: Î'rãtata imariþotojo najããribu'aturã, jia Î'rãtiji þuparitiirã nimawãrũberijĩñu. ²⁵ I'supakajaoka simajĩñu Î'rãwi'irekaja imarãro'si. ²⁶ I'supakajaoka simajĩñu Satanãro'si. Kirika imaka kijĩrĩjĩka jãjimarĩka jariwa'ri dakoa kibaawãrũberijĩñu,— Jesúre nare ãrĩka.

²⁷ Ikupaka aþeroka nare kibojaeka ate:

—Î'rĩka o'yiokaki wi'iarã kiba'irĩjia ã'marĩ eyajĩkire, “Åja'a, miro'si simarũ”, ãrĩwa'ri kire ãjiberijĩki. I'supaka baabeyuka kimamaka, o'yiokakire werika baatirã, kire kipi'þejĩka be'erõ'õþi þuri kiba'irĩjia kã'majĩñu. I'supakajaoka sime yiro'si. Satanãre tãrĩwa'ribaji imaki imarĩ, Satanãrika ima ña'rĩjãikarãreka yipõatarijayu. I'supaka baawa'ri kijã'mekoþeirãte kiro'si yikũmuriarjayu. Supa imarĩ i'supaka yibaaokaro'si yire jeyobaabeyuka kime Satanãs,— Jesúre nare ãrĩka.

²⁸ Ikupaka nare kibojañujuka:

—Rita mijare ñañu. Po'imajare ritaja ba'iaja baarijayua, supabatirã ritaja ba'iaja Tuparãreka najaika, i'yopi'riwa'ri kire sanaye'kariarũjemaka, ye'kariawãrũiki kime Tuparã. ²⁹ I'supaka simako'omakaja Espĩritu Santorikapĩ Satanãrika ima ña'rĩjãikarãre yijiemaka ãaturã, “Beelzeburiþapi nare kijieyu”, ãñurãte, ba'iaja nabaaka ye'kariaberijĩki kime Tuparã,— Jesúre nare ãrĩka.

³⁰ “Beelzebú kipupakarã ña'rĩjãikaki imarĩ, i'supaka Jesúre baawãrũyu”, kireka Î'rãrimakire ãrĩka ã'mitiritirã, i'supaka Jesúre nare ãrĩka.

*“Ikuḗaka imarā nime yibe'erō'ōkarā, supabatirā yipakoarā”, Jesúre ārīka
(Mt 12.46-50; Lc 8.19-21)*

³¹ Torā ḗo'imajaka jaibaraka Jesúre imaeka ḗoto kipakore etaeka, kibe'erō'ōkarāḗitiyika. Torā eyatirā ḗeterāja natuika. ḗetepi imatirā kire nakarūjeka.

³² I'supaka napakā'ā Jesús wā'tarā ruḗataekarāte ikupaka kire ārīka:

—Mipako, mibe'erō'ōkarāḗitiyika ḗeterā imarā. Mire niariyapayu nañu,— kire narīka.

³³ I'supaka napakā'ā ikupaka nare kērīka:

—¿Mako koime yipako? ¿Nirā nime yibe'erō'ōkarā? Mae mijare yibojaerā baayu.—

³⁴ Supa nare ārītirā kipō'irā ruḗataekarāte ĩabaraka ikupaka kērīka:

—Yibe'erō'ōkarā, supabatirā yipakoarājaoka mija ime yika imarā. ³⁵ Mia je'e, ikupaka sime: Tuḗarāte yapaika upaka yi'yurā imarā yibe'erō'ōkarā, supabatirā yipakoarā,— nare kērīka.

4

*Ōterikia Ōterimajire Ōteika ḗupajoatirā Jesúre nare bojawārōeka
(Mt 13.1-23; Lc 8.4-15)*

¹ I'sia be'erō'ō Galilea ḗa'warijerā Jesúre wārōeka ate. Torā rīkimarāja ḗo'imajare kipō'irā etaeka. I'supaka nimamaka ĩawa'ri kūmuarā kijāirupaeka. ḗo'imaja ḗuri nimauḗatiji ḗa'warije ka'iareka oyiaja imaekarā. ² I'supaka nimamaka ĩ'rāba'ikakamarāḗi bojawārōbaraka ikupaka nare kērīka:

³⁻⁸ —Ā'mitirikōrī je'e: Ōterimaji ōterikiyapea ōterī ke'rika. Sakiōterūkīrō'ōrā eyatirā sakitaaeka ḗoto ĩ'rārī'o ma'arā jūjika wī'ñaka ba'aeka. Aḗea ña'rīka āta watoḗekarā kūḗajī ka'ia imarō'ōrā. Torā ña'rīka wārūaja ḗu'ririḗotojo aiyapeka sajoemaka jia rīkoariberiwa'ri sajīrīka. Aḗea ña'rīka wi'siwatoḗekarā. I'supaka imaekarō'ōrā ña'rīka ḗuri ḗu'ririḗotojo jia jājiberiwa'ri saruiberika. Aḗea jia ka'ia imaekarō'ōrā ña'rīka. I'suparō'ōrā ña'rīka ḗuri jia jājitirā ḗu'rika. Supa imarī ĩ'rārījūki treinta rakao sarikarika, aḗerijūki sesenta rakao, aḗerijūki ḗuri cien rakao rikarika,— ārīwa'ri nare kibojaeka.

⁹ I'supaka simamaka ikupaka nare kērīka mae:

—I'tojīrāja sime sakaka majaroka. Samija ā'mitiriwārūye'e jia samija ḗupajoabe ḗuri,— nare kērīka.

*¿Marākā'ā simamaka bojawārōrikakakapī ḗo'imajare miwārōyu? ārīwa'ri Jesúre najērīaeka
(Mt 13.10-17; Lc 8.9-10)*

¹⁰ I'sia be'erō'ō Jesúre ĩ'rīkaja imaeka ḗoto kipō'irā imaekarā supabatirā kika wārūrimajapitiyika rērītirā ikupaka kire narīka:

—¿Marākā'ā ārīrika mibojawārōyu?—

¹¹ I'supaka napakā'ā, ikupaka nare kērīka:

—Bikija ḗo'imajare sōrīberika simako'omakaja maekaka ḗuri ritaja kirirāte jā'mebaraka jia mija imaerā Tuḗarāte mijare sōrīrūjerijayu. Aḗerāte ḗuri kire ā'mitiriḗebeyurā nimamaka bojawārōrikakakapī yibojarijayu. ¹² Ā'mitirikōrī je'e, bikija Tuḗarā majarōḗñurā no'oeka ikupaka āñua: “Saniaika simako'omakaja ĩabeyurā upakaja nimarijayu. I'supakajaoka yibojaika ā'mitiritiyariḗotojo ā'mitiriḗebeyurā upakajaoka nimarijayu. I'supaka imabekaja, kire takaja ā'mitiriḗeairā imawa'ri, ‘Ba'iaja yibaaika miye'kariabe’, ārīwa'ri Tuḗarāte jēñeirā nimajāaeka. I'supaka āñurā nimarikareka sareka nare kiwayuĩajāaeka”,— Jesúre nare ārīka.

*“Ikuḗaka ārīrika sime ōterikia ōterimajire sōteika majaroka”, ārīwa'ri Jesúre nare sabo-
jawaḗu'ataeka*

(Mt 13.18-23; Lc 8.11-15)

¹³ Supabatirā mae ikupaka Jesúre nare ārīka ate:

—¿Yaje öterikia öterimaji majaroka mija öřiwärübeyu bai je'e? I'supaka mijare yimajarojojako'a mija öřipũabesarākareka, aƣea mijare yibojakoƣerākao mija öřipũabesarāñu je'e,— nare kērīka.

¹⁴ I'supaka ārītirā ikuƣaka nare sakibojajiika:

—Öterikia öterimaji ārīwa'ri mijare yibojako'a Tuƣarārika bojataƣarimaji uƣakaja sime. Supa imarī Tuƣarā majarouƣakaja sime öterikiyapea. ¹⁵ Ī'rārimarā ƣo'imaja imarā ma'arā öterikiyapea ña'ataeka uƣaka imarā. I'supaka imarā nimamaka Tuƣarārika na'mitirikoƣeika be'erō'ö Satanäre nareka saye'kariayu, kũƣajji sanorikoƣeikareka. ¹⁶ Aƣerā ƣo'imaja imarā, āta watoƣekarā kũƣajji ka'ia imarō'örā öterikiyapea ña'rīka uƣaka imarā. Tuƣarārika ā'mitiritirā jījimaka nimakoƣeyu. ¹⁷ I'supaka nimako'omakaja Tuƣarārika jia nare ña'rījāibeyurā imarī, nayi'yuaƣi ārīwa'ri oka nare imamaka, supabaturā saƣareaoƣa aƣerāte nare ĩariƣe'yomaka, ñojimarīji Tuƣarārika na'mitirikoƣeika naja'atayu. ¹⁸⁻¹⁹ Aƣerā ƣo'imaja imarā wi'siwatoƣekarā öteriki yapea ña'rīka uƣaka imarā. Tuƣarārika ā'mitiriripotojo naƣuƣakarāja jīitaka oyiaja imarika jitoirā nime. I'supakajaoka “Rīkimakaja niñerũ yija rikarāka jia yija imarāñu”, āƣaraka wafuju naƣuƣaka nare ƣakiyu. I'supaka imawa'ri, sareka takaja ƣuƣaribaraka imarijaturā imarī, Tuƣarārika naye'kariyu. Supa imarī saye'kariyurā imarī kiyapaika uƣakaja baabeyurā nime. ²⁰ Aƣerā ƣuri Tuƣarārika jījimakaƣi ā'mitiririjaturā. Ikuƣaka nime: Jia ka'ikirō'örā öterikiyapea ña'rīka jia jājia ƣu'riwa'ri rīkimakaja saruika. Ī'rārijūki treinta rakao sarikarika, aƣerijūki sesenta rakao, aƣerijūki ƣuri cien rakao rikarika. I'sia rikarika uƣaka imarā nime Tuƣarārika jia ā'mitiripēairā. Jia kire yi'yurā imarī, kiyapaika uƣaka oyiaja baairā nime,— nare kērīka.

*Peria yaaboika uƣaka ƣuƣajoaturā, Jesúre nare bojawārōeka
(Lc 8.16-18)*

²¹ Ikuƣaka nare kērīka ate:

—Peria mawāāyu, jia yaaboairō'ö imarika yafawa'ri. I'supaka simamaka jotorokarā mu'afāārūkimarā sime. ²² I'supakajaoka sime ika mijare yibojaiƣa jia ƣo'imajare öřipũabeyua simako'omakaja Tuƣarāja “Ikuƣaka sime”, kērīrāka ƣoto sanorīrāñu. ²³ Mijare yibojaiƣa jia mija öřiwärūriyafaye'e, jia samija ƣuƣajoabe ƣuri,— nare kērīka.

²⁴ I'supakajaoka nare kērīka:

—Mijare ñañua mija ā'mitiripēabe. Samija ā'mitiripēaika ko'afitorāja, “Ikuƣaka simekā'ā”, mija ārīwārūokaro'si Tuƣarāte mijare jeyobaarāñu. I'supaka ƣemawa'ribaji kibaarāñu jīitakarāja mijare jeyobaarūkika imarī. ²⁵ I'supakajaoka jībaji öřirika yafawa'ri sā'mitiyukate saƣemawa'ribaji sakiōñaoƣaro'si Tuƣarāte kire jeyobaarāñu. Sā'mitiripēariyafabeyukate ƣuri kũƣajji kiörikoƣeika, Tuƣarāte kireka saye'kariarāñu,— nare kērīka.

²⁶⁻²⁷ I'supaka ƣuƣajoaturā ikuƣakaoka Jesúre nare ārīka:

—Maifamaki Tuƣarārirā jīikuku kio'arūjerūkiakaka mijare yibojajerā baayu mae. Öterikiyapea jia ƣu'yu uƣaka nime. Īakörjē je'e: Öterimajire öterikia öteika be'erō'ö ñamiareka, ĩmiarekaoka, kikāñu ƣoto, kāřibeyuka kima ƣotooka sakiƣu'rirūjemakamarā ƣu'ritirā, saƣu'riweiyu. I'supaka sime “Sōñu uƣakaja saƣu'yu ikuƣaka sime”, kērīberiko'omakaja. ²⁸ Jia ka'ia imawa'ri, sōñu uƣakaja jājia sajayurō'örāja ƣu'ririjayua sime öterikia. Mamarī saƣu'yu ƣoto ritabijīkaja sime. I'supaka sima be'erō'ö jo'babajijūki jariwa'ri saƣũñuayu. Torājīrā koƣakaja saruiyu mae. ²⁹ Öterikia boƣakā'ā ĩaturā, “Saye'eye'e”, ārīƣuƣajoaturā saba'ipite se'erī a'yu. Öterikia ƣu'ririjayu uƣakajaoka sime Tuƣarārirāro'si. “I'supaka sime”, narīwārūberiko'omakaja, Tuƣarāte yafaiƣa uƣaka jia baairā nare kijarirūjerijayu,— nare kērīka.

“Ōterikia mostaza wãmejũki yaþe upaka sime”, ãþaraka Tuþarãte jã'merũkiakaka Jesúre wãrõeka

(Mt 13.31-32; Lc 13.18-19)

³⁰ Aþeroka ikupaka nare kibojaeka ate:

–Tuþarãte ritaja kirirã imarãte jã'merũkiakaka jibaji mija õñaokaro'si, ikupaka majaroka mijare yiwãrõerã baayu. ³¹ Ōterikia mostaza yaþea moteika upaka nime Tuþarãrirã. Ritaja aþea ōteriki yaþea kũþajibajirĩjiaka sime mostaza yaþea. ³² I'supaka simako'omakaja saþi þu'ritirã aþea ōteriki tẽriwa'ribaji imirã saþu'riweiyu. I'supaka imawa'ri rĩkimakaja ñoaka sarĩþia imamaka ijia jãjia yaaika þoto wĩñaka sarã ru'yu. ã'mitirikõrĩ, i'supakajaoka nime Tuþarãrirã naro'si. Mamarĩ rĩkimamarĩrãja kire ã'mitiriþẽairãte imako'omakaja, sabe'erõ'õbaji þuri rĩkimarãja kire ã'mitiriþẽairãte imarijarirãñu,— nare kẽrĩka.

³³ Norĩwaþu'ataekarõ'õjĩrã, i'supaka rĩkimaka majarobojarikapi þo'imajare kibojawãrõroyika. ³⁴ I'supakapi oyiaja þo'imajare kiwãrõroyika. Suþa simako'omakaja ĩrĩkaja kika wãrũrimajapitiyika kimaroyika þoto þuri, bojawãrõrirokakaka jia nare kibojawaþu'ataroyika.

Werika wejea nare baaeka Jesúre o'ataeka

(Mt 8.23-27; Lc 8.22-25)

³⁵ I'sirĩmiji na'irã simaeka þoto ikupaka kika wãrũrimajare Jesúre ãrĩka:

–Dajoa, þa'wa mawaata'riwa'rirã.—

³⁶ I'supaka kẽþakã'ã, þo'imajare a'ribojaweatirã, Jesúre jãmaeka kũmurã najãika. Suþa imarĩ saþi naka ke'rika mae. Aþea kũmuareka imaekarãoka nabe'erõ'õ tẽriwa'rikarã. ³⁷ Torã natẽrijarika þoto jãjia wĩrõa baeũ'mueka. Sabaemaka jãjia þakuwa'ri kũmuarã jimarĩa okoa jãika. Suþa imarĩ kũmuarã okoa þurueka mae. ³⁸ I'supaka simako'omakaja kirupuko'a ñu'takarã þeatatirã kũmui'toþearã Jesúre kãrĩjãmaeka. I'supaka kimamaka ĩatirã, kika wãrũrimajare kire tõrõeka.

–Mia'mitiþe wãrõrimaji. Maña'mirã baayu. ¿Jia bai miro'si sime je'e?— kire narĩka.

³⁹ I'supaka naþakã'ã ã'mitiriwa'ri, mi'mirĩkatirã ikupaka kẽrĩka:

–Mibaea'si wĩrõa, i'supakajaoka þakuri,— sakẽþakã'ã so'rika mae.

Wĩrõa baetiyika, suþabatirã okoa þakurimarĩa jarika ⁴⁰ Torãjĩrã mae,

–¿Dako baaerã mija kĩkiko'o je'e? ¿Jia yire yi'riberiwari “Yijare ĩarĩrĩwãrũiki kime”, yireka ãrĩbeyukajirã mija ime bai?— nare kẽrĩka.

⁴¹ I'supaka kẽrĩko'omakaja jimarĩa þuþatawa'ri, “¿Maki kime ruku ĩĩ? Wĩrõa, okoa þariji kire yi'yua”, ãþaraka najẽrĩabu'aeka.

5

Gerasa ka'iareka Satanárika ima ña'rĩjãikaki majaroka

(Mt 8.28-34; Lc 8.26-39)

¹ I'supaka simaeka be'erõ'õ Jesúre kika imaekarãpitiyika Gerasa ka'iarã tẽrĩeyaeka. ² Tẽrĩeyatirã Jesúre marĩwa'rika þoto ĩrĩka Satanárika ima ña'rĩjãikakite kire torika. Majaka ãta wi'iarã nataroyikarõ'õþi Jesús þõ'irã ketaeka. ³ Torã kimaeka wejabiritika upaka oyiaja imaroyikaki imarĩ. Þerumijiaþi kire naþi'þeroyika simako'omakaja ñojimarĩji þi'þeberikaki upaka kijariroyika. ⁴ ĩrãkurimarĩa kiãñaraka, kipiþakaoka kire naþi'þeko'omakaja sakitũrũtataroyika. I'supaka kimamaka þo'imajare marãkã'ã kire baawãrũberoyika. ⁵ I'supaka imaki imarĩ, ĩmi, ñamioka, ĩmima watoþekarã, majaka nataroyikarõ'õrã akaseretaþabaraka kituritaparooyika. I'supaka imataþabaraka tĩmarĩji ãtapi kipo'ia kiwa'etaparooyika.

⁶ I'supaka kimaekarō'ōpi Jesúre ĩatirā kipō'irā kirĩrĩra'aeka. Kipō'irā eyatirā kiwājītāji kiñukurupaeka, “Marākā'ā yibaaberijĩki kime”, kipupaka kire ārĩka simamaka.

⁷⁻⁸ I'supaka kimamaka, ikupaka Jesúre kire ārĩka:

—Mia'mitipe Satanárika ima. Ĩĩre kipupakareka mimarō'ōpi miþope,— kire kērĩka.

I'supaka kēpakā'ā,

—Jesús, Tuparā tēřirikaja imatiyaiki Maki mime. ¿Marākā'ā yire mibaaerā baayu mae je'e? Tuparāte ĩaika wājītāji, “Ba'iaja mibaaika þarea ba'iaja mire baabesarāki yi'i mae', yire meþe”,— akasererikaþi Satanárika ima ña'rĩjāikakite ārĩka Jesúre.

⁹ I'supaka kēpakā'ā ikupaka Jesúre kire ārĩka:

—¿Marākā'ā miwāmea?—

I'supaka kire kēpakā'ā,

—Legión ñime, rĩkimarā ba'irā yija ima simamaka.—

¹⁰ Supabatirā “Ika ka'iaþi yijare miþoata'si”, jimarĩ Jesúre kēřirijarika. ¹¹ I'supaka simaeka þoto nakoyikurirā rĩkimakaja ba'abaraka jējewēkoa þa'itaeka ĩmimajā'āreka.

¹² I'supaka simamaka ikupaka Satanárika ima kire ārĩka:

—Kireka yijare miþoataye'e, “Jējewēko þupakarā mija ña'rĩjāibe”, yijare meþe,— āþaraka kire najjēñeka.

¹³ I'supaka napakā'ā,

—Torā mija a'þe,— nare kērĩka.

Toþi mae ĩmirĩjireka ña'rĩjāitiirā imakoþekarāre þorika, jējewēkoa imaekarā ña'rĩjāiokaro'si. Supa imarĩ jējewēkoa dos mil rakamaki imaekarā Satanárika ima nare ña'rĩjāimaka jājia narĩrĩwa'rika. Rĩrĩwa'ritirā þusipemarā eyatirā toþi naña'rĩka þa'warā. I'supaka baawa'ri nimaupatiji naña'miþataeka.

¹⁴ I'supaka sabaamaka sĩarĩřrimaja rĩrĩwa'ritirā, wejearā, wejematorāoka þo'imajare sanabojaeka. Toþi mae “¿Dakoa supa baaika?”, ārĩwa'ri þo'imajare ĩarĩ a'rika. ¹⁵ Jesúre imaekarō'ōrā eyatirā, ikupaka Satanárika ima kireka ña'rĩjāika imakoþeroyikakite imamaka niaeka: “Jarirooka jāñekaki, i'supakajaoka kimaroyika upakamarĩaja, jia kipupaka japakā'ā, ña'rĩyaaekaja rupaki kime mae”, þo'imajare āřĩþupajoaeyaeka. I'supaka kima-maka ĩatirā, jimarĩa Jesúre nakĩkika “Tēřiritakiji kime”, ārĩwa'ri. ¹⁶ Supabatirā Satanárika ima kireka Jesúre þoataekakaka, supabatirāoka jējewēkoa baaekakaka ĩāekarāte bojaeka aþerāte. ¹⁷ I'supaka kibaaika ā'mitiritirā Gerasakarā Jesúre kĩkiwa'ri nawejeaþi kiþe'ririka nayapaeka.

¹⁸ I'supaka nimamaka toþi þe'rira'aerā kũmuarā kijāika þoto ikupaka Satanárika ima kireka þoritapaekakite kire ārĩka:

—Mika a'ririka yaþatiyarĩji yiyapayu yi'ioaka,— kire kēřikoþeka.

¹⁹ I'supaka kēřiko'omakaja ikupaka Jesúre kire ārĩka:

—Yika a'þekaja, miwi'iarā miþe'riwa'þe. “Yire wayuĩaiki imarĩ, jia Maiþamakire yire baayu”, ārĩwa'ri mirĩrāre mibojaokaro'si,— kire kērĩka.

²⁰ I'supaka kērĩka yi'riwa'ri kiþe'rika. Þe'riwa'ritirā Decápolireka imaeka wejearā Jesúre kire baaeka majaroka kibojatapaeka. I'supaka kibaaeka ā'mitiritirā marākā'ā þo'imajare āřĩwārũberika, i'supaka ima ā'mitirikoriberikarā imarĩ.

Jairo makore Jesúre tããeka

(Mt 9.18-26; Lc 8.40-56)

²¹ Torājĩrā kũmua ke'rikaþiji Jesúre þe'rira'aeka ate. Saþi þe'rietatirā þa'warijerā kirĩkamarika þoto, rĩkimarāja þo'imajare kipō'irā rēřĩka. ²² I'supaka nimaeka þoto judĩorākare rēřĩriwi'i ĩþamaki, Jairo wāmeikite Jesús pō'irā etaeka. Supabatirā kiwājītāji kiñukurupaeka. ²³ Supabatirā ikupaka kire kērĩka:

—Yimakore þuparirirā baayu. Miþitaka koþo'iarā mija'aþearika yiyapatiyayu kojājiokaro'si,— kire kērĩka.

²⁴ I'supaka kire kēpakā'ā, Jesúre kika a'rika mae. Topi kopakaja rīkimarāja kīrika pō'imajare kika a'rika. ²⁵ Na'rika nawatopekapi ĩ'rāko wāmarīa imaekakote torā imaeka. Ĩ'pōū'puarāe'earirakakuri wejejē'rāka koeyawa'rika pu'uriweoko jīsia ka'wisijūabaraka. ²⁶ Ĩ'rīkaremarīa ĩkobaarimajare kore nikobaarūjekoperoyika. I'supaka nabaaika wapa koniñerū imakopeka ritaja nare kōjipataroyika. I'supaka baarihotojo jā'rībaji kojarijarijari. ²⁷ I'supaka baabaraka koimaeka poto “Wāmarīa imarāte jimarīa Jesúre bayayu”, ārīrika koā'mitiriroyika. I'supaka simamaka koimaeka wā'tarā Jesúre etamaka ĩatirā, rīkimarāja pō'imajare imaeka watopekapi kipēterō'ōrā koeyaeaka. ²⁸ Jesúre imaekarō'ōrā eyatirā “Kijariroaka yiraberākareka jia yijarirāñu”, kōrīpupajoaeka kopuparō'ōpi. I'supaka pupajoawa'ri kijariroaka korabeka mae. ²⁹ I'supaka kobaeaka potojo koreka so'rika mae. “Risirika yireka imakopeika o'yua mae”, kōrīwārūeka. ³⁰ Kijarijoaka korabeka be'erō'ō, “Tērīrika ñimapi ĩ'rīkate tāñu”, kipupakapi Jesúre ārītika. Supa imarī jorowa'ritirā ikupaka pō'imajare kērīka:

—¿Maki yijariroaka rabeko'oka?—

³¹ I'supaka kēpakā'ā kika wārūrimajare ikupaka ārīka:

—Mipō'irā rīkimarāja imarā mire rabeirā. ¿Marākā'ā simamaka “¿Maki yijariroaka rabeko'oka?”, meñu?—

³² I'supaka kire narīka simako'omakaja pō'imajare ĩabaotabaraka kire rabekakite kimo'arijarijari. ³³ I'supaka kimaeka poto “Yī'i, risirika ñima yire o'yaokaro'si mire rabeko'oko”, ārīpupajoawa'ri kipō'irā koeyaeaka. I'supaka kopupaka imako'omakaja kire kīkiwa'ri tararihotojo kiwājītāji koñukurupaeka. I'supaka baatirā kobaeaka upakaja kire kobojaeka. ³⁴ I'supaka kōpakā'ā, wayuñarimaji imarī, ikupaka kore kērīka:

—Mae mia'mitipe yiwāyuñako. Yire yī'riwa'ri, jia mijayu mae. “Yirisirika yire o'yua”, ārīwa'ri jījimaka mipē'riwa'pe mae,— kore kērīka.

³⁵ I'supaka kore kērīka poto judíorākare rērīriwi'i ĩpamaki Jairo wi'iakarāre etaeka. Torā eyatirā ikupaka Jairote narīka:

—Mimako pupaririko'oko. “Yimakore mibayape”, wārōrimajire merīa'si mae,— kire narīka.

³⁶ I'supaka narīko'omakaja,

—Ba'iaja puparibekaja, yire miyi'pe,— Jesúre kire ārīka.

³⁷ Pedro, Santiago, supabatirā Santiago rī'ī Juan maekarakamarā tarāreje Jesúre akawa'rika. ³⁸ Naka a'ritirā, rērīriwi'i ĩpamaki wi'iarā jimarīa oparaka nimaekarō'ōrā keyaeka. ³⁹ I'supaka nimamaka, ikupaka nare kērīyaeka:

—¿Dako baaerā mija oyu? Pupariribeyuko me'rōre ime. Kārīkako koime,— kērīka oparaka imaekarāte.

⁴⁰ “Kopakaja pupariritiyaekako koime”, ārīwa'ri Jesúre neeka. I'supaka nimamaka ĩatirā, nare kiporirūjeka. Supabatirā puparirikakote imaeka kurarakarā kopakiarā, supabatirā kika imaekarā maekarakamarāpitiyika kikākaeka. ⁴¹ Naka kākātirā kopitakarā kore ñi'atirā ikupaka kore kērīka:

—Talitá cum,— kore kērīka. (Mokarokapi marījīkareka, “Me'rō, mimi'mibe, mire ñañu”, ārīrika sime i'siroka).

⁴² I'supaka kērīka potojīji mi'mirīkatirā, kojaarīkawa'rika. Ĩ'pōū'puarāe'earirakakuri wejejē'rāka eyawa'yuko koimaeka. Ōñia kojaripe'pakā'ā ĩawa'ri, marākā'āoka ārīwārūberijīka najarika kika imaekarā, i'supaka ima ĩakoriberikarā imarī. ⁴³ I'tojīte,

—Aperāte samija boja'si,— nare kērīka.

Supabatirā ba'arika koro'si nare ke'era'arūjeka.

6

Nazaretwejearā Jesúre a'rika
(Mt 13.53-58; Lc 4.16-30)

¹ Torãjĩrã mae, kika wãrũrimajapitiyika Jesúre a'rika, kime'rãrĩ kimaeka wejearã. ² Torã eyatirã jẽritarirĩmi simaeka poto poto imajare kiwãrõũ'mueka judiorãkare rẽrĩriwi'iarã. Kire ã'mitiritirã, “Jiitakaja õñuka kime”, ãrĩwa'ri marãkã'ã narĩwãrũberika, i'supaka jaikite ã'mitirikoriberikarã imarĩ. I'supaka kibaamaka ikupaka poto imajare kireka ãrĩka:

—¿Marãkã'ã baatirã jiitakaja ãrĩre õrĩpũayu? ¿Maki kire wãrõekaki ruku? Maikoribeyua pariji ritaja baabeaiki kime,— narĩka.

³ Supabatirã ikupaka narĩka apea:

—María maki, õ'õrã yapua yi'yerimaji kime. Supabatirã Santiago, José, Judas, Simónpitiyika nama'miji kimema. Iki kima simamaka kibe'erõ'õkarã rômijãoka õ'õrã makaja imarã,— torã imaekarãte ãrĩka.

I'supaka simamaka “Yija upakaja imaki imarĩ imatiyabeyuka kime”, ãrĩwa'ri kire na'mitiripẽariyapaberika. ⁴ I'supaka napupajoamaka, ikupaka nare kẽrĩka:

—Tuparãro'si bojaĩjirimajire “Jiitaka mare kibojayu”, ritaja poto imajare kireka ãñuka kime. I'supaka simako'omakaja kipõ'ijirika wejeareka, kitã'omajataka puri i'supaka ãrĩbeyurã,— kẽrĩka.

⁵ Supa imarĩ jia kire nayi'ribepakã'ã, maikoribeyua nare kibeawãrũberika. I'supaka imaripotojo ã'rãrimarãre takaja kipitaka ja'apeatirã wãmarĩa nimaeka nareka kijieka.

⁶ Kitã'omajare kire ã'mitiripẽabepakã'ã marãkã'ã ãrĩwãrũberijĩka Jesúre jarika. I'supaka imaripotojo apea wejearã poto imajare wãrõtaparĩ ke'rika mae.

*Jesúre kika wãrũrimajare Tuparãrika nawãrõtapãokaro'si mamarĩ kipũataũ'mueka
(Mt 10.5-15; Lc 9.1-6)*

⁷ Ì'põũ'puarãe'earirakamarã kika wãrũrimaja imaekarãte Jesúre akaeka. Supabatirã kirika nare ja'ajiyetirã,

—Satanãrika ima poto imajareka ña'rĩjãikarãte mija pootabe mijaro'sioka,— nare kẽrĩka.

I'supaka nare ãrĩweatirã ã'parimaki oyiaja Jesúre nare pũataeka apea wejeareka imaekarãte wãrõtapãokaro'si.

⁸ —Torã mija a'rĩrãka poto pan, yaipĩ'ia, niñerũoka mija e'ewa'ria'si. I'supaka simako'omakaja mija tu'ua takaja mija e'ewa'pe. ⁹ Supabatirãoka ã'puko'a, jarirooka mija jããika takapiji mija a'pe,— nare kẽrĩka.

¹⁰ Ikupekãoka ate nare kẽrĩka:

—Wejearã yirika bojarĩ mija eyaũ'murãñu, wi'itakarãja mija imabe, ape wi'i, ape wi'irã baabekaja. Apea wejearã mija a'rĩrãka poto takaja topi mija pope. ¹¹ Mija eyarijarirãka wejerakakaja mijare e'etoriberiwa'ri, Tuparãrika ã'mitiripẽarika nayapabesarãkareka, jãjiapi nare jaika ka'wisijũabekaja nare mija ja'atabe. Topi a'rĩrãka poto, ikupaka mija baabe: Mija ã'puko'arã ka'ia uyua eika mija pajepatebe “Yijare mija ã'mitiripẽabeyua simamaka, Tuparãte mijare ba'iaja mijare baarãñu”,— ãrĩwa'ri kika wãrũekarãte kẽrĩka.

¹² I'supaka nare kẽrĩka be'erõ'õ poto imajare wãrõrĩ na'rika mae. Supa imarĩ napõ'irã eyatirã ikupaka nare narĩka: “Ba'iaja mija baaika ja'atatirã Tuparãte mija ã'mitiripẽabe”, neyaekarõ'õrã imaekarãte nabojarijarika. ¹³ I'supakajaoka Satanãrika ima ña'rĩjãika imaekarãte nareka sanajieroyika. I'supakajaoka rikimarãja wãmarĩa imaekarãte iyebakapi yo'yebarakã, narisirika nareka ima no'ataroyika.

*Ikupekã sime Juanre reyaekakaka
(Mt 14.1-12; Lc 9.7-9)*

¹⁴ Ritaja maikoribeyua Jesúre baabearoyika ã'mitiritirã poto imajare sabojapibaeka. Poto imajare i'supaka ãñua ãpi Herodesoka sõrĩkaki. I'supaka poto imajare ãñua ã'mitiritirã ikupaka ã'rãrimarãre ãrĩka:

—Juan, poto imajare rupuko'a jũjerimajiji kime je'e apeyari. Reyariipotojo ate õñia jarijĩki imarĩ, maikoribeyua kibeayu je'e apeyari,— narĩka.

¹⁵ Aperã ikupaka ãrĩkarã:

—Tuparāro'si bojañjirimaji imaroyikaki Elías kime je'e aḗeyari,— narīka.

I'supaka narīko'omakaja aḗerimarā p̄uri ikupaka ārīkarā:

—Bikija Tuparāro'si bojañjirimaja imaroyikarā upaka kime je'e aḗeyari,— narīka.

¹⁶ I'supaka najaimaka ā'mitiritirā, ikupaka Herodete ārīka kiro'si:

—Juan bikija kirupuko'a yita'terūjekaki imariḗotojo ōñia jariḗe'ritirā i'supaka kibaabearijayu je'e aḗeyari ate,— kērīka.

¹⁷⁻¹⁸ I'supaka kēpakā'ā, Juanre najāāerā baaeka ruḗu, kirī'ī Felipe rūmu Herodías wāmeikore ē'matirā Herodete koka imaeka. I'supaka kibaamaka, ikupaka Juanre kire ārīka:

—Herodías mirī'ī rūmure me'maeka ba'iaja mibaayu, Tuparāte jā'meika yi'riberiwari,— ārīwari kire kibojakoḗeroyika.

I'supaka kēpakā'ā, koka jia imarika yaḗawa'ri Herodete kire ñi'arūjeka kisurararākare. Kire ñi'atirā ḗerumijiaḗi ḗi'ḗetirā, wēkomaka imariwi'iarā kire natarika.

¹⁹⁻²⁰ “I'supaka kijaika waḗa kire jāārika sime”, ārīḗupajoekako imarī, Herodíare kire jāārūjerika yapaeka. I'supaka kopupajoako'omakaja, Herodes p̄uri “Tuparāte yapaika upakaja jia wājia baaiki Juanre ime”, ārīwari jia jiyiḗupaka kireka ōrīkaki. Supa imarī Juanre kojāārūjeriyapako'omakaja kiyapaberikoḗeka. I'supakajaoka Juanre bojaroyika jñimakaḗi ā'mitirikaki imariḗotojo “Kibojaike upakaja yiyi'riye'e”, ārīḗotojo, sareka ña'rīyaarī kimawārūberika. ²¹ I'supaka Juanka kimako'omakaja “Ikuḗaka yibaajīkareka, yiḗupajoaika kitá'tewārūberijīñu je'e”, Herodíasre ārīḗupajoekarīmi seyaeka. I'supaka kōrīḗupajoekarīmi Herodete ḗo'ijirika wejeḗ'rāka sarākutorika. Supa imarī kiro'si ba'irabeñjirimaja ḗparimarāre, supabatirā surararāka ḗparimarāreoka, Galilea ka'iakarā imatiyarimajareoka kiakaeka, “Mabayaarirā”, ārīwari. ²² Ritaja kiakaekarāte rērīkarō'ōrā kākatirā Herodías makore nare bayatāābeaeka jñimaka nimaokaro'si. “Jiitaka mare kobaabeayu”, Herodes kijeyomarāḗitiyika ārīḗupajoekarā. I'supaka imawa'ri ikupaka kore kērīka:

—¿Dakoa mire ñijirika miyaḗayu maekaka jiiatakaja mibaaika waḗa? Miyapaikaja mire ḗjirā i'supaka ñañu. ²³ Mire ḗakibeyuka yi'i, ika ka'iakaki ḗḗi imarī, ritaja yiba'irñija waḗajā'rīakaka ñe'metājirō'ōjirā mire ḗjijiki imarī supa mire ñañu,— Herodías makore kērīka.

²⁴ I'supaka kore kēpakā'ā, kopakore jērīarī ko'rika mae.

—¿Dakoa kire yijēñerāñu ruku, ma'i?— kore kōrīka.

I'supaka kōpakā'ā,

—“Juan ḗo'imajare ruḗuko'a jūjerimaji ruḗuko'a yiyapayu”, kire meḗe,— kore kōrīka.

²⁵ I'supaka kore kōpakā'ā, jajuaja a'ritirā koḗḗamaki Herodes ḗō'irā koeyaeka. Kipō'irā eyatirā ikupaka kire kōrīka:

—Juan ruḗuko'a yiyapayu. I'supaka simamaka kimarō'ōrā a'ritirā, sata'tetirā, seroarā saḗeatatirā yire samijibe maekakaja,— kire kōrīka.

²⁶ I'supaka kōpakā'ā jimarīa Herodete ba'iaja ḗuparika. Juanre jāārika yaḗaberiripotojo, mamarīji kore kērīka kijaita'ariyaḗaberika. ḗo'imajare ā'mitirika wājitāji, “Miyapaikaja mire ñijirāñu”, kērītika simamaka, kojēñeikaja kore kñjirā baaeka.

²⁷ I'supaka simamaka ñojimarīji ḗrīka kisurarate Juan ruḗuko'a ta'terī kipūataeka. ²⁸ Torā eyatirā Juan ruḗuko'a ta'tetirā, seroḗemarā saḗeatatirā sake'era'aeka. I'supaka baarī ke'rikarō'ōḗi ḗe'rietatirā Herodías makore sakñjika. Supa imarī iko mae kopakore sñjikako.

²⁹ I'supaka Juanre nabaaeka ā'mitiritirā, kika wārūeka mirārāte kipō'imirāka e'erī etaeka sayayeokaro'si.

Cinco mil rakamarā imaekarāte Jesúre ji'aeka

(Mt 14.13-21; Lc 9.10-17; Jn 6.1-14)

³⁰ I'supaka simaeka be'erō'ō Jesúka wārūrimaja kirika bojataḗarī turikarāte ḗe'rietaeka. Supa imarī kipō'irā etatirā nawārōḗapaeka majaroka kire nabojaeka.

³¹ I'supaka simaeka poto torã rĩkimarãja p'o'imaaja i'tarijayurã, p'e'ririjayurãoka imaekarã. I'supaka simamaka kika wãrũrimajaka no'ojĩteoka maba'awãrũberijika Jesúro'si simaeka. Supa imarĩ ikupaka kika imaekarãte kërĩka:

—Dajoa, p'o'imajamatorã kũpajĩ majërĩtaerã,— nare kërĩka.

³² I'supaka nare kërĩka be'erõ'õ, kũmuapi p'o'imajamatorã naka ke'rika mae. ³³ Na'rirã baaeka ruðu rĩkimarãja ãawãrũekarã. I'supaka nabaamaka ãatirã, ritaja wejeekarãre rĩrĩwa'rika Jesúre a'rikarõ'õrã. I'supaka baaekarã imarĩ, kijeyomarãpitiyika torã keyabeyukajiji torã neyaweitika jãjia rĩrĩwa'rikarã imarĩ. ³⁴ I'supaka nabaakea simamaka waata'rieyatirã marĩwa'rikorĩ rĩkimarãja p'o'imajare imamaka Jesúre ãaeka. Torã eyatirã, ovejawẽkoa nare ãarĩrimajire imabeyurã upaka p'o'imajare imamaka kãaeka. I'supaka nimaeka Tuþarãrika nare wãrõrimajire imaberika simamaka. I'supaka imaekarã nimamaka “Jia õrĩwãrũbeyurã nime. Supa imarĩ marãkã'ã baawãrũberijĩñurã nime”, ãrĩwa'ri wayuãekaki imarĩ, ritajakaka nare kiwãrõũ'mueka mae. ³⁵ Aiyate ka'rawa'rirã baaeka poto kika wãrũrimajare kika jairĩ etaeka. Ikuþaka kire narĩka:

—Na'irã sajaritiyu mae. Põ'imamato sime õ'õ. Supa imarĩ ba'arika imabeyua. ³⁶ Supa imarĩ wejekoyikurirã ba'arika waruaparaka p'o'imajare imarõ'õrã sawapañjiba'arĩ na'rirũ,— kire narĩka.

³⁷ I'supaka napakã'ã ikupaka nare kërĩka:

—Mijaja ba'arika nare mija ji'abe.—

I'supaka kẽpakã'ã ikupaka kire narĩka:

—¿Pan yija wapañjirãñu bai je'e wapañã'rĩtaka simako'omakaja? Rĩkimarãja p'o'imajare imamaka, dosciento rakato denario sawapa simarãñu,— kire narĩka.

³⁸ I'supaka napakã'ã ã'mitiritirã, ikupaka nare kërĩka:

—¿No'ojĩrãrakato pan mija rikayu je'e? Mija ãabe ruðu.—

I'supaka kẽpakã'ã,

—Ĩ'rãpitarakatojĩkaja sime. Supabatirã wa'iaoka ã'parãjĩkaja ima,— kire narĩka.

³⁹ I'supaka napakã'ã ikupaka nare kërĩka:

—“Ritario'ro jia taya imarõ'õrã mija ruþabe”, p'o'imajare mija ãpe.—

⁴⁰ I'supaka kẽpakã'ã, kërĩka upakaja p'o'imajare nabaarũjeka. Supa imarĩ nare najã'meka upakaja nimaekarõ'õrã ã'rão'roreka cincuenta, aþerio'roreka cien rakamarã nimaeka. ⁴¹ Supa imarĩ pan ã'rãpitarakato imaeka, wa'ia ã'parã imaekaoka Jesúre e'erikaeka. Supabatirã wejepemarã yu'ayoitirã, “Jia mibaayu a'bi”, ãrĩweatirã, pan kiña'kata'ruika mae. Supabatirã “P'o'imajare samija þibabe”, ãrĩwa'ri kika wãrũrimajare sakĩjika mae. I'supakajaoka kibaakea ã'parã wa'ia imaeka ritaja p'o'imajaka sanapibaba'aerã. ⁴² I'supaka kibaamaka ritaja p'o'imajare ba'aeka, jia ã'þirika najarikarõ'õjĩrã. ⁴³ Sabe'erõ'õ, ã'pou'þuarãe'earirakapĩ ã'pururika kika wãrũrimajare rãaeka naña'þika þiyia. ⁴⁴ Cinco mil rakamarã ãmirĩja nimaeka saba'aekarã.*

Okopemapi Jesúre turika

(Mt 14.22-27; Jn 6.15-21)

⁴⁵ I'supaka baaweatirã kika wãrũrimajare ikupaka Jesúre ãrĩka:

—Kũmuarã jãitirã ã'sipẽ'rõtorã mija waata'riwa'þe. Supabatirã Betsaida wejearã yire mija ta'abe.—

Kika wãrũrimajare waata'riwa'rika poto p'o'imajare a'yaokaro'si kimajaroka bojabaraka kimaeka ruðu. ⁴⁶ I'supaka baaweatirã, ãmimakarã kimarĩwa'rika, Tuþarãka jairĩ. ⁴⁷ Aiyate ka'raeka be'erõ'õ Galilea pa'wa ãe'metãjirãja kũmua eyawa'rika, sarijepi rĩkamaritirã Jesúre ãamaka. ⁴⁸ Wĩrõa jãjia baemaka jãjia nawẽ'ãko'omakaja sa'ribepakã'ã kãaeka. Supa imarĩ bikitojo ãnamiji okopemapi turitirã nakoyikurirã keyaeka. Nare kio'riwa'rirã baatikarã kire niatõþoeka. ⁴⁹⁻⁵⁰ Okopemapi kitupakã'ã ãatirã,

* **6:44** Tal vez la cifra fuera mucho más que cinco mil que comieron, si hubiera contado las mujeres y los niños.

jimarĩa nakasereka, “Po'imaja oþirekoa sime je'e”, ãrĩpupajoawa'ri. I'supaka nimaeka jērãko'atirã, ikupaka nare kērĩka:

—Rikitubaka mija jape, kíkibekaja. Yi'iji ñime,— kērĩka.

⁵¹ Supa nare ãrĩtirã napõ'i kũmuarã kijãika mae. Sarã kijãika poto wĩrõa o'rika mae. Supa imarĩ i'supaka kibaamaka ãtirã marãkã'ã ãrĩwãrũberijĩka najarika, i'supaka ãakoriberikarã imarĩ. ⁵² Sarupubaji, pan kũpajĩ imako'api po'imajare Jesúre ji'amaka ãako'omakaja, “Tērĩwa'ribaji imaki Jesúre ime”, ãrĩbeyukajirã nimaeka, õrĩwãrũberikarã imarĩ.

Genesaretka'iakarã jĩñurãte Jesúre tããeka

(Mt 14.34-36)

⁵³ Pa'wa waata'riwa'ritirã Genesaret wãmeika ka'iarã neyaeka. ⁵⁴ Waata'rieyatirã nakũmua ji'apããtirã namarĩwa'rika potojĩteje torã imaekarãte Jesúre ãawãrũeka. ⁵⁵ Kire ãtirã jajuaja na'rika aþerãte bojarĩ. Sã'mitiritirã wãmarĩa imaekarãte napeyurũkiapi ne'era'aeka kipõ'irã. ⁵⁶ Ke'riroyikarõ'õrãja kũpajĩriwejerã, jo'bariwejerã, wi'imatorãoka, kipõ'irã neyaroyika. Supabatirã rĩkimarãja ba'irĩjia ãjibaraka po'imajare imaekarõ'õrã, jĩñurãte napããjijeroyika nare kitããokaro'si. Kijarirooka kũpajĩji nare kiraberũjerika yapawa'ri jimarĩa jĩñurãte kire akaeka. Kijarirooka rabekarakamarãreje narisirika o'ripataeka mae.

7

“Mañekiarãte baaroyika upakaja yi'yurã imarĩ, Tuparãte jã'meka yi'ribeyurã nime”, ãrĩwa'ri Jesúre bojaeka

¹ Fariseokaka pupajoairã, supabatirã judíotatarãte jã'meka wãrõrimajaoka Jesús põ'irã etaekarã, Jerusalénrõ'õpi i'tatirã. ² Kipõ'irã eyatirã ãrãrimarã kika wãrũrimajare pitajũjebekaja ba'amaka niaeka. I'supaka nabaamaka ãtirã “Mañekiarã pitajũjetirã oyiaja mare ba'arũjekarã. Kika wãrũrimaja puri ba'iaja baawa'ri pitajũjebekaja ba'airã”, narĩpupajoaeka. ³⁻⁴ (Ikupaka nime, fariseokaka pupajoairã, supabatirã aþerã natã'omaja judíorãkaoka: Nañekiarãte baaroyika upakaja yi'yurã imarĩ, “Tuparãte jia yijare ãajiyurũkiaro'si sime”, ãrĩwa'ri naba'aerã baaika ruþu napuriakaja pitajũjerioyiaja nabaayu. I'supakajaoka nabaarijayu ba'arika wapañijipe'rietatirã. Supabatirã ko'a, jotoa, seroa þeruakaka baaeka najũjerijayu.* I'supakajaoka nabaayu naba'awearijayu rakakaja ãrãtiji naruparikũmua jia najũjerijayu. “Mañekiarãte yijare wãrõeka yija yi'riberirika yapabeyuka Tuparã. Supa imarĩ kãika wãjitãji ba'iaja baairã yija imakoreka nawãrõeka upakaja yija baayu”, ãrĩpupajoawa'ri, i'supaka nabaakoþeyu). ⁵ Supa imarĩ Jesúka wãrũirãte pitajũjebekaja ba'amaka ãtirã,

—¿Dako baaerã mika wãrũrimaja puri mañekiarãte jã'meka yi'ribeyurã? Miabe, pitajũjebekaja naba'ayu,— kire narĩka fariseokaka pupajoairã, supabatirã judíorãkare jã'meka wãrõrimajaoka.

⁶ Sã'mitiritirã ikupaka Jesúre nare ãrĩka:

—“Tuparãte yapaika upakaja jia baairã yija ime”, ãrĩripotojo mija pupajoaika upakamarĩa mija ime. I'supaka mija imakaka pupajoaweibaraka, Tuparãro'si bo-jãñjiookaro'si Isaiás imaekakite o'oeka:

“Ikupaka ika po'imajareka Tuparãte ãñu: ‘Yire jiyipupaka õñurã upaka najaioko'omakaja, napuparõ'õpi yire jiyipupayeebeyurã nime.

⁷ Supabatirã po'imajare jã'meka upakaja nawãrõikakakaja “Tuparãte jã'meka sime”, narĩrijayu. Supa imarĩ dakoa wapamarĩaja yire najiyipupayeekeþeyu’”, kio'oeka,— nare kērĩka.

* **7:3-4** Marcos explica que según las tradiciones de sus antepasados, si algo o alguien no aceptable a Dios, hubiera tocado el objeto, el objeto se quedaría mal frente a los ojos de Dios. Así que cualquier persona que utilizaría el objeto después también se pondría mal en los ojos de Dios. Entonces, lavaban todos los artículos para evitar la posibilidad de ser mal (o impuro) en los ojos de Dios.

⁸ Toꝑi mae, ikupaka Jesúre nare ārīka ate:

—Tuparāte jā'meika ā'mitiripēabeyurā imarī, mañekiarāte mijare wārōeka ꝑuri jia mija ā'mitiripēayu,— nare kērīka.

⁹ I'supakajaoka ikupaka nare kērīka:

—Mañekiarāte wārōeka takaja ā'mitiripēaokaro'si, Tuparāte jā'meika ja'atarika ꝑuri jiiitakaja oñurā mija imema. ¹⁰ Ikupaka Moiséte ārīka mija ĩabe: “Mipakire, mipakoreoka yi'riwa'ri jia nare mibaabe”, ārīwa'ri kio'oeka. I'supakajaoka, “Īrīka kipakire, kipakoreoka ba'iaja baarijayukate majāākoꝑejīñu”, ārīwa'ri kio'oeka. ¹¹ Mija ꝑuri “Mañekiarāte ikupaka mare wārōeka”, ārīwa'ri sayi'yurā imarī, ikupakakakapī jā'merijayurā: “Yipakire, yipakoreoka jeyobaaberijīki yi'i. Ritaja yirikaika Tuparāro'si oyiaja ima. Iki ĩrīkateje saꝑi yijeyobaarāñu”, āñurāteje, “Jia nabaayu”, mija āñu. ¹² “I'supaka ꝑupajoairāro'si, kipakiarāte kīarīrīberikoꝑejīka marā imabeyua”, mija ārīrijayu. ¹³ I'supaka mija jaiyu, mañekiarāte baaroyiroka yi'yurā imarī, Tuparārika yi'ribeyurā mija jayu. Supabatirāoka aꝑea rīkimakaja ima i'supaka mija baarijayua,— nare kērīka.

¹⁴⁻¹⁶ I'supaka nare ārītirā ꝑo'imajare kiakaeka ikupaka nare āñaoakaro'si:

—Mae mija imaupatiji yire ā'mitiritirā mija oñrīꝑūabe. Ba'arika mija ba'aikamarīa sime ba'iaja mijare baarūjeika Tuparā ñakoareka. Mija ꝑupakapī “Ikupaka yibaaye'e”, ārīꝑupajoatirā ba'iaja mija baariꝑarea Tuparāte mijare ĩariꝑe'yoyu,— nare kērīka.

¹⁷ I'supaka nare ārīweatirā wi'itōsuarā kika wārūrimajapitijika Jesúre nare kākataꝑawa'rika mae. Wi'itōsuarā kika kākaturā,

—ꝑo'imajare miwārōko'akaka yijare mibojajibe,— kika wārūrimajare kire ārīka.

¹⁸ I'supaka napakā'ā ikupaka nare kērīka:

—¿Yiwārōko'a jia mija ā'mitiriwārūberiko'o bai je'e mijaro'sioka? “ꝑo'imajare ba'aikamarīa ba'iaja nare baarūjeika Tuparā ñakoareka”, ñarīko'ojīkaja ¿mija oñrīwārūberiko'o bai je'e? ¹⁹ Maba'aika mapupaka ña'rījāibeyua. Maba'aika mañe'mearā takaja ña'rījāirijayu. Supabatirāoka mapo'iaꝑi ꝑorirūkiaja sime,— nare kērīka.

(Supa imarī “Ritaja maba'aika jājibaarimajimarīka Tuparāte ime”, ārīwa'ri i'supaka nare kērīka).† ²⁰ Ikupakajaoka nare kibojajika ate:

—Ba'iaja ꝑupajoairā imarā ba'iaja baarijayurā. I'supaka imarā nimamaka, Tuparā ñakoareka ba'iaja nare sabaarūjerijayu. ²¹ I'supaka imarā imarī, ba'iaja ꝑupajoairā najayu. Supabatirā “Yirūmumarīko iko, yitīmimarīka ĩĭ”, ārīrimarīaja ba'iaja naka nabaawā'imarīrijayu. Supabatirā karee'erimaja, jāārimaja, rōmikirā imariꝑotojo aꝑerā rōmijāka ba'iaja baarijayurā, rōmijā tīmiarā imakoꝑeirāoka i'supakaja baarijayurā naro'si. ²² I'supakajaoka aꝑikate ba'irīja rikaika oakiyurā, ritaja dika jariwa'ririmarīaja ba'iaja baarijayurā, ꝑakirimaja, supabatirā nayapaika upakaja i'yopiꝑekaja ba'iaja baarijayurā, aꝑerā jia kiro'si imarijayurāte ā'mijāirā imarā. Supabatirā aꝑerāte ba'iaja jaijairibiyaokaro'si ꝑakirika nareka jairijayurā, “Aꝑerāte tērīwa'ribaji imatijairā yija ime”, āñurā, i'supakajaoka Tuparāte yapaikakaka ꝑupajoabekaja, waꝑuju napupaka nare āñu upakaja baarijayurā nime. ²³ Napuparō'ōꝑi ba'iaja ꝑupajoairā imarī, i'supaka ritaja nabaarijayu. I'supaka imarā nimamaka Tuparā ñakoareka ba'iaja nimarijayu,— nare kērīka.

Judiotatamarīko imariꝑotojo Jesúre ā'mitiripēaekako
(Mt 15.21-28)

²⁴ I'supaka kibojaka be'erō'ō a'ritirā Tiro‡ wāmeika wejewā'tarā Jesúre eyaeka. Torā keyaeka ꝑoto kareaja wi'iarā keyariyapaꝑokopeka. I'supaka kipupajoaeka imako'omakaja ꝑo'imajare sōrītika. ²⁵ I'supaka simamaka sā'mitiritirā ikuparō'ōꝑiji ĩrākote kipō'irā

† 7:19 Esta frase es una explicación o comentario de Marcos, el escritor. ‡ 7:24 Una región de gente no judío

etaeka. Satanárika ima ña'rĩjãikako þako koimaeka. I'suþaka komakore ima-maka, kore kiwayuñarika yaþawa'ri kiwãjitãji koñukurupaeka. ²⁶ Sirofenciaka'iakako, judíotatarãiko koimaeka. Topi mae ikupa kire kãrĩka:

–Yire mijeyobaabe. Yimako Satanárika ima ña'rĩjãikako koime. I'suþaka simamaka kopupakareka simakoþeika miþoatarika yiyapayu mae,— kire kãrĩka.

²⁷ I'suþaka kãþakã'ã ikupa kore kãrĩka:

–Mae judíotatarã, yika wãrũrimajaka takaja ñimarãñu ruþu. Suþa imarĩ mimakore jierĩ nare ya'ritapajĩka, jiamarĩa naro'si simajĩñu. Ìakõrĩ je'e: I'suþaka mire yibaajĩkareka þuri me'rãka ña'þibeyukajirã ba'arika ë'matirã nayaiwëkorĩjãka§ yiji'aika upaka nare yibaajĩñu,— kore kãrĩka.

²⁸ I'suþaka kãþakã'ã, ikupa kore koyi'rika:

–Rita meñu, ñipamaki. I'suþaka simako'omakaja ba'arika þeatarũkia rokarã me'rãka ba'aña'ruika saba'ayu yaiwëkorĩjãka,— kãrĩka. (Ikupa ãrĩrika i'suþaka kire kãrĩka: “Mika wãrũrimajare wãrõbaraka mimako'omakaja, kũþajĩ yire mijeyobaarãka jia yiro'si simarãñu”).*

²⁹ I'suþaka kãþakã'ã ikupa kore kãrĩka:

–Jia miþuþajoaika simamaka, i'suþaka yire miyi'yu. I'suþaka simamaka Satanárika imakoþeika þoyua mimakoreka mae. Suþa imarĩ miwi'iarã miþe'riwa'þe,— kore kãrĩka.

³⁰ Kowi'iarã þe'riyatirã koþeyurũkipemarã jia jãjiko komakore þeyumaka kãieyaeka. Kopakaja Satanárika ima koreka þorikako.

Ã'mitiribeyuka imarĩ jaiwãrũbeyukate Jesúre jieka

³¹ I'tojĩrã ate Tirowejeapi Jesúre o'rika. Topi o'riwa'ritirã Sidón wãmeika wejearã keyaeka. Topi ke'rika, Decápolispi kio'rika. Suþabatarã topi o'ritirã Galilea þa'warã keyaeka. ³² Torã kimaeka þoto ã'mitiribeyuka, jaiwãrũbeyuka kiþõ'irã þo'imajare e'eeyaeka. Kire e'eeyatirã “Mipitaka kiþo'iarã mija'aþeabe kijiiokaro'si”, kire narĩka.

³³ I'tojĩte ã'mitiribeyukate kire takaja aþerõ'õrã ke'ewa'rika. Torã mae kika takaja kimaekarõ'õrã ã'mitiribeyuka ã'mukoþea I'þapë'rõtowã'tarãja kiþitawãjoa kikãkataeka. Suþabatarã kiþitawãjoapi riþo'kaka e'etirã kirërõkakarã kirabeka. ³⁴ Suþabatarã weþeþemarã yoimiatatirã, kire wayuñawa'ri Jesúre yiataeka. I'suþaka baatarã ikupa kire kãrĩka mae:

–Epatá,— kire kãrĩka. (Kiokapi þuri “Sawiritarũ”, ãrĩrika simaeka).

³⁵ I'suþaka kãrĩka þotojo ã'mitiribeyuka imakoþekakite ã'mitiyuka jarika. I'suþakajaoka jia jaiwãrũbeyuka kimakoþekareka jia jaiki kijarika mae. ³⁶ I'suþaka kire baaweatirã, þo'imaja þõ'irã etatirã ikupa Jesúre nare ãrĩka:

–Aþerãte samija boþaþiba'si.—

I'suþaka nare kãrĩjarika simako'omakaja, jãjibaji aþerãte sanabojarijariroyika.

³⁷ I'suþaka kibaamaka jĩjimaka imawa'ri, ikupa narĩka:

–Ã'mitiribeyurã, jaiwãrũbeyurãte þariþi jieiki kime. I'suþaka simamaka ritaja kibaaika jĩtakaja sime,— narĩka.

8

Cuatro mil rakamarã imaeakarã þo'imajare Jesúre ji'aeka (Mt 15.32-39)

¹ Torãjĩrã ate rĩkimarãja þo'imajare kiþõ'irã rërĩka. Kika nimekã'ãja naba'arika þurika mae. I'suþaka simamaka kika wãrũrimajare akatirã ikupa nare kãrĩka:

§ 7:27 Los judíos nombraron a los no judíos perros. En una manera más tierna, a ellos Jesús les refirió como perritos en este ejemplo. * 7:28 Esta frase es información añadida para ayudar a los lectores a entender la respuesta de ella.

2 —Īrāre wayuoka ñoñu, maekarakarĩmi sajaritiyu yika nima. Supa imarĩ naba'arika puyua mae. 3 Naba'arika puyua simamaka, “Mija pe'pe”, nare ñarĩjikareka, ma'a ñe'metājirāja nakēsirabaña'rĩjĩñu yoepi i'taekarā pariiji nima simamaka. I'supaka simamaka nare yiji'ariyapayu ruḡu, ba'aweatirā naḡe'yaokaro'si,— kika wārūrimajare kērĩka.

4 I'supaka kēpakā'ā, ikupaka kire narĩka:

—Po'imajare imabeyurō'ō simamaka, marākā'ā baatirā ba'arika nare maji'awārūberijĩka sime,— kire narĩka.

5 I'supaka napakā'ā ikupaka kērĩka:

—¿No'ojĩrā ba'arika mija rikayu je'e?—

I'supaka kēpakā'ā,

—Ī'potēñarirakato sime pan,— narĩka.

6 Topi mae po'imajare ka'iarā kiruparūjeka. Pan e'erikatirā ikupaka kērĩka: “Jia mibaayu Tuparā”, kire kērĩka. Supabatirā pan ña'kata'ruitirā kika wārūrimajare sakĩjika. Īrā ritaja po'imajare saḡibaekarā mae. 7 Supabatirāoka wa'imakarāka kūḡajĩ imaeka. Wa'ia e'erikatirā, “Jia mibaayu Tuparā”, kērĩka ate. Supabatirā kika wārūrimajare sakipibarūjeka. 8 Nimaeka upatiji po'imajare ba'aeka, jia ña'pirika najarikarō'ōjĩrā. Sabe'erō'ō, Ī'potēñarirakapi'i ḡururika kika wārūrimajare rēaeka naña'pika piyia. 9 Cuatro mil rakamarā eyaerā baakōrĩ nimaeka saba'aekarā. Naba'aweaeaka be'erō'ō nare ke'ribojaeka. 10 I'sia be'erō'ō kika wārūrimajaka kūmuarā kijāika ate. Saḡi Dalmanu-taka'iarā na'rika.

“Maikoribeyua yijare mibaabeabe”, Jesúre narĩkoḡeka

(Mt 16.1-4; Lc 12.54-56)

11 Torā keyaeka ḡoto kire korirā kipō'irā fariseokaka ḡupajoairāte eyaeka. “Ma-jēñerāka upakaja kibaawārūbesarākareka ‘Tuparāte ḡūataekakimarĩka kime marĩye'e’”, narĩka. I'supaka simamaka ikupaka kire narĩka:

—“Tuparāte ḡūataekaki kime”, mireka yija ārĩrā, yija ĩakoribeyua yijare mibearika yija yapayu,— kire narĩka.

12 I'supaka napakā'ā ā'mitiritirā, ba'iaja ḡupariwa'ri jājia kiyiataeka kire yi'riberikarā nimamaka. I'supaka imawa'ri ikupaka nare kērĩka:

—¿Dako baaerā maikoribeyua nare yibearika maekukukarāte yapayu je'e? Ritama sime, mija ĩakoribeyua mijare beabesarāki yi'i,— nare kērĩka.

13 Supabatirā Galilea ḡa'wa i'siḡe'rōtorā kika wārūrimajapitiyika nare ki-waata'ritapawa'rika.

Levadura upaka sime fariseokaka ḡupajoarika

(Mt 16.5-12)

14 Torā Jesúka a'rikōrĩ wārūrimajare naba'arika ye'karirika. Supa imarĩ ĩ'rātojĩkaja pan narikaeka kūmuarā. 15 I'supaka simamaka mae ikupaka Jesúre nare ārĩka:

—Fariseokaka ḡupajoarika levadura upaka sime. Supa imarĩ samija rakajebe. I'supakajaoka Herodere imakakaoka mija rakajebe,— kika wārūrimajare kērĩka.

16 I'supaka nare kērĩka, norĩwārūberika. I'supaka kēpakā'ā natiyiaja jaibu'abaraka ikupaka narĩka:

—Pan marikabepakā'ā, supa kēñu,— narĩka.

17 I'supaka najaiika Jesúre ōrĩka. Sōrĩtirā ikupaka nare kērĩka:

—¿Dako baaerā, “Pan imabeyuakaka”, mija jaiyu? ¿Yire ōrĩbeyukajirā mija ime ruku bai je'e? I'supakajaoka, ¿ḡupajoarika ōrĩḡūaberitiyairāja mija ime bai? 18-19 Mija ñakoa imako'omakaja mija ĩawārūbeyu. Supabatirā ā'mukoḡea mijareka imako'omakaja mija ā'mitiriwārūbeyu. ¿Ī'rāḡitarakato pan cinco mil rakamarā imarā po'imajare yiji'arapakakaka mija ye'kariritiyu bai je'e? ¿Naba'arapaka be'erō'ō, piyia dikarakapi'i sajarirawa'rapaka mija rēarape je'e?— nare kērĩka.

I'supaka kēpakā'ā, ikupaka narīka:

—Ī'poū'puarāe'earirakapi'i yija porotarape.—

²⁰ —Ī'potēñarirakato pan, cuatro mil rakamarā po'imajare yipibarapaka, naba'arape piyia saro'si, ¿dikarakapi'i sajariwa'rape je'e?— nare kērīka.

—Ī'potēñarirakapi'i sapiyia yija porotarape,— kire narīka.

²¹ I'supaka napakā'ā ikupaka nare kērīka ate:

—I'supaka yi'riwārūrā imari'potojo, ¿dako baaerā “Pan marikabeyuakaka mare kibojabeyu”, āriwārūbeyurā mija ime ru'pu bai je'e?— nare kērīka.

Betsaidawejeakaki ñakoātimarīka imaekakite Jesúre jieka

²² I'sia be'erō'ō kika wārūrimajaka Betsaida wejearā Jesúre eyaeka. Torā neyaeka poto ñakoātimarīkate po'imajare e'eetaeka kipō'irā. Torā kire e'eyatirā kire kijierika yapatiyawa'ri “Kire mirabebe”, āparaka kire najēñeka. ²³ I'supaka napakā'ā Jesúre kire tītiwa'rika weje a'riwa'ri pañakarā. Torā kire e'eyatirā, rijo'kakapi kiñakoa wi'etirā, kipitaka kire kija'apeaeka. Supabatirā ikupaka kire kērīka:

—¿Yaje miyoiyu?—

²⁴ I'supaka kērīka be'erō'ō kūpajī kiāū'mueka. Supa imarī ikupaka kiyi'rika mae:

—Mae puritaka kūpajī yiyoiwa'tawa'yu. I'supaka simako'omakaja po'imajare ñiakopemaka, yapua rī'meika upaka oyiaja simamaka ñiayu,— kērīka.

²⁵ I'supaka kire kēpakā'ā kiñakoarā Jesúre kipitaka ja'apeaeka ate. I'supaka kire kibaape'aeka be'erō'ōpi puri, ī'rākō'rīmatorāja ñakoaparaka jia warioyiaja sōipataeka kiro'si mae. ²⁶ I'supaka kijapakā'ā ikupaka Jesúre kire ārīka:

—Miwi'iarā mi'pe'riwa'pe, wejeapi o'pekaja puri,— kire kērīka.

“Jā'merūkika Tu'parāte wā'maekaki mime”, Pedrote ārīka

(Mt 16.13-20; Lc 9.18-21)

²⁷ I'sia be'erō'ō Jesús kika wārūrimajapitiyika a'ririjarikōrī, Cesarea de Filipō wāmeika wejekoyikurirā neyarijarika. Torā ma'api na'ririjarika poto, kika wārūrimajare ikupaka kijērīaeka:

—Yireka pu'pajoatirā, “¿Maki kime”, po'imajare yireka āñu?— nare kērīka.

²⁸ Topi,

—Ikupaka po'imajare mireka āñu: “Juan po'imajare ru'puko'a jūjerimaji kime”, a'perā puri, “Elías imaekaki kime”, āñurā. A'perā imarā, “Bikija ī'rīka Tu'parāro'si bojañjirimaji imaekaki kime”, mireka nañu,— narīka.

I'supaka napakā'ā ikupaka nare kijērīaeka:

²⁹ —Mija je'e, “¿Maki kime”, yireka mija āñu?—

Topiji ikupaka Pedrote kire yi'rika:

—Mi'iji mime Jā'merūkika Tu'parāte wā'maekaki,— kire kērīka.

³⁰ I'supaka kire kēpakā'ā,

—I'supaka a'perāte mija bojapiba'si ru'pu,— nare kērīka.

“Najāārūkikaro'siji ñime”, Jesúre ārīka

(Mt 16.21-28; Lc 9.22-27)

³¹ I'tojite ikupaka Jesúre nare wārōū'mueka:

—Yi'iji imaki Po'imaja Ma'mi. Bikija i'supakaja yireka Tu'parāte pu'pajoatika simamaka, ba'itakaja jūarūkikaro'si ñime. I'supaka simamaka kurarāka ĩparimarā, Moiséte jā'meka wārōrimaja, supabatirā judiorāka ĩparimarāte yire ĩaripe'yotirā yire najāārūjerāñu. Supa yire nabaako'omakaja maekarakarīmi be'erō'ōjo oñia yijaripe'rirāñu,— nare kērīka.

³² I'supaka nare sakibojaeka jia sanoñaokaro'si. I'supaka Jesúre āpakā'ā ā'mitiritirā, a'perō'ōrā Pedrote kire e'ewa'rika. Torā mae,

—“I'supaka simarāñu”, yijare meñua mibojarika yapabeyuka yi'i,— Pedrote kire ārīkōpeka.

³³ I'supaka kēpakā'ā, jorowa'ri kika wārūrimajare Jesúre ĩaeka. I'supaka nare ĩatirā ikupaka Pedrote kērĭka:

—Yika wārūrimaji mima simamaka, yibe'erō'ōrā imarūkika mime. I'supaka simamaka, marākā'ā baatirā yire jā'merimajimarĭka mime. Supa imarĭ, Satanāre jaika upakaja mijaiyu. Tuparāte yapaika upaka pūpajoarikopakaja waɸuju ɸo'imajare yapaika upakaja pūpajoaiki mime,— Pedrote kērĭka.

³⁴ I'supaka kire ārĭweatirā aɸerā kika wārūrimajare, supabatirā ritaja aɸerā torā imaekarāte kiakaeka. Nare rērākū'atirā, ikupaka kērĭka:

—Ī'rĭka yiriki imarika yaparākiro'si, kiyapaikakaka, supabatirā kirikarākakaka pūpajoabekaja yire yi'ririɸareaja ba'iaja kijūarāñu. Ikuɸaka sime: Ba'iaja jūabaraka yaɸua tetaeka kōkeiki kiyapaika upakaja baawārūbeyuka. I'sirokaɸi pūpajoaiki imarĭ, yika a'rirūkika kime. ³⁵ Ba'iaja jūabaraka reyarika yapaberĭwa'ri “Jesúre yapaika upakaja baabesarāki yi'i”, āñuka ōñia imajiparika tōɸobesarāki. Yire ā'mitiripēaiki imawa'ri, yirika bojariroka kibojaika ā'mitiripe'yowa'ri najāārāki ɸuri ōñia imajiparika tōɸorāki. ³⁶⁻³⁷ Ī'rĭka ōñia kima ɸoto ba'irĭjareka takaja pūpariwa'ri ritaja tōɸoiki ɸuri, kireyarāka ɸoto ba'iaja imarika tiyibeyurō'ōrā a'rĭrāki. Ritaja ba'irĭjia tōɸoeka mirāki imariɸotojo, dako imabeyua saɸi ōñia imajiparika kiwapaĭjirūkia. Supa imarĭ ba'irĭjia kitōɸokoɸeka, dako waɸamarĭaja kiro'si sajarirāñu. ³⁸ Ikuɸaka sime ĩakōrĭ je'e: Maekaka ɸo'imaja ba'iaja baarijayurā nima simamaka, Tuparāte ja'atairā nime. Mia, i'supaka imarāte ĩaika wājitāji, yire yapaberĭwa'ri “Jesúrikimarĭka ñime, supabatirā kiwārōikaoka ā'mitiririyapabeyuka ñime”, āñurāte ɸuri yiɸe'rietarāñurĭmi i'supakajaoka naka ñimarāñu yiro'sioka. I'supaka naka ñimarāka simamaka “Yirĭrāmarĭrā mija ime”, nare ñarĭrāñu yiro'sioka. I'sia ɸoto ɸo'imaja Ma'mi imarĭ, Yipaki Tuparārika yaaboarikapi yiɸe'rietarāñu. Supabatirāoka jiirā ángelrāka yika etarāñurā,— Jesúre ārĭka.

9

¹ Ate ikupaka Jesúre nare ārĭka:

—Rita sime, tērĭwa'ribaji kirikaɸi Tuparāte jā'merūkia eyarāñu. I'supaka simamaka ōñia nimañujuju, ĩ'rārimarā ō'ōrā yika imarāte sĭarāñu,— nare kērĭka.

*Kika wārūrimajare ĩaeka wājitāji aɸeaja ĩoika Jesúre jarika
(Mt 17.1-13; Lc 9.28-36)*

² Ī'rōtēñarĭkarĭmi be'erō'ō Pedro, Santiago, Juan maekarakamarāre Jesúre ɸusipemarā akawa'rika. Torā neyaeka ɸoto aɸea ĩoika Jesúre japakā'ā niaeka. ³ Kijarĭroaka boĭtakaja ya'tarika sajarika, samajūjekoɸemakaoka ɸemawa'ribaji boiya'tarika sajarika. ⁴ I'supaka Jesúre jarika ɸoto, torā Elĭas, Moisés imaroyĭkarā kiɸō'irā ɸemakotowirĭkarā. I'supaka baatirā kika najaimaka maekarakamarā kiakawa'rikarāte sĭaeka. ⁵⁻⁶ I'supaka sima ĩatirā naɸupataeka. I'supaka simamaka ɸupatawa'ri, marākā'ā ārĭwārūberĭwa'riji ikupaka Pedrote ārĭka:

—Mia'mitipe wārōrimaji, ō'ōrā maimajĭka jĭitaka sime. Mijaro'si maekarakawi'i ɸesiwi'ia yija baarāñu. Miriwi'i, Moisésiwi'i, supabatirā Elĭariwi'ioka yija baarāñu,— kire kērĭka.

⁷ I'supaka kimaeka ɸoto oko ũmakaka upaka ruira'atirā nare sarubu'ataeka. I'supaka baatirā ikupaka nare sajaika sawatoɸekapi:

—Ī'ĭ, kime Yimaki. Yiwātaĭtakĭji kime. Supa imarĭ jia kire mija ā'mitiripēabe,— sārĭka.

⁸ I'supaka nare sārĭka be'erō'ō, ĩabaotaerā baakōrĭ ĩ'rĭkaja Jesúre rĭkakamapakā'ā niaeka mae.

⁹ ĩmimapeamarā nimaekarō'ōɸi kika torā a'rikarāɸitĭyika Jesúre tu'ara'aeka ate. Natu'arĭjarika ɸoto ikupaka nare kērĭka:

—Mija ĩako'a aɸerāte mija boja'si. Yi'i, ɸo'imaja Ma'mire reyarāka simako'omakaja ōñia yijaripe'rĭrāka be'erō'ō aɸerāte samĭja bojarāñu,— nare kērĭka.

10 I'supaka kērīka jia yi'rikarā imarī, aḗrāte sanabojaberika. I'supaka simako'omakaja natiyiaja ḗuri ikupaka narību'aeka:

—¿Marākā'ā ārīwa'ri “Reyaripotojo ate ōñia yijariḗe'rirāñu”, kērīko'o ruku?— narīka.

11 I'supaka ārīkarā imarī ikupaka kire najērīaeka:

—¿Dako baaerā, “Po'imajare jā'merūkika* Tuparāte ḗūātaerā baarāka ruḗu Elías imaki mamarī etaũ'murāki”, Moiséte jā'meka wārōrimajare āñu?— narīka.

12 I'supaka napakā'ā,

—Rita sime supa nañua. Elías imaekakite baaeka upaka baarimaji etarāki mamarī. Etatirā, ritaja imatikaja nimaokaro'si ikupaka ḗo'imajare kērīrāñu: “Koyiaja sajariwa'yu Tuparāte ḗūatarākire etarūkia. I'supaka simamaka Tuparāte yapaika upakaja baabaraka, kire ta'atikaja mija imabe.” Ikuḗaka ñañua ōrīripotojo “Ketarāka ḗotorā jia kire mabaaye'e”, ḗo'imajare ārīḗupajoakoḗeyu. I'supaka napupajoaika simako'omakaja, ikupaka kijūarāñu ārīwa'ri Tuparārika bikija o'ora'aeakarāte yireka ārīka: “Po'imaja Ma'mire ba'iaja ā'mika jūarāñu. Supabatirā ‘Tuparāte ḗūataekakimarīka mime’, āparaka ḗo'imajare kire ḗe'yorāñu.” 13 Rita sime. Elías imaekaki upaka baarimaji etatirapaki mae. I'supaka simamaka nayapaika upakaja ba'iaja ḗo'imajare kire baarape. I'supaka kijūarūkia upakaja āñua Tuparārika no'oeka ḗūñurā,— nare kērīka.

Me'rī ḗupakareka Satanárika ima ña'rījāikakite Jesúre ḗoataeka

(Mt 17.14-21; Lc 9.37-43)

14 Torājīrā mae aḗerā kika wārūrimaja ḗō'irā Jesúre ḗe'rieyaeka ate. Torā keyaeka ḗoto kika wārūrimaja ḗō'irā rīkimarāja ḗo'imajare imaeka. Supabatirā Moiséte jā'meka wārōrimajare kika wārūrimajaka okabojibu'abaraka nimamaka kīaeyaeka.

15 “Ikuḗarō'ōḗiji Jesúre etarāñu je'e”, ārīḗupajoabekaja imaekarā imarī, ketamaka ĩawa'ri, jījimaitakaja ḗo'imajare jarika. Jījimaka jariwa'ri kīḗō'irā narīrīwa'rika kire jēñarī.

16 I'supaka ḗo'imajare imaekarō'ōrā eyatirā ikupaka kika wārūrimajare kijērīaeka:

—¿Dakoakaka naka mija okabojiko'o?— nare kērīka.

17 I'supaka kēpakā'ā, ikupaka ĩ'rīkate ḗo'imaja watoḗekaḗi kire yi'rika:

—Mia'mitipe wārōrimaji. Yimaki kīḗupakarā Satanárika ima kireka ña'rījāika imaki, supabatirāoka okamarīka kime. I'supaka imaki kimamaka, miḗō'irā kire ye'era'ako'o.

18 Ikuḗaka kire sabaarijau: Yimakire ba'iaja sabaaike rakakaja jājia kire saña'atarijau. I'supaka kire sabaaike ḗoto kirijeḗi jōḗotakaja ḗoririjau. Supabatirāoka kīḗia kā'rīḗaatabaraka ritikaja kijiyirijau. I'supaka kimamaka “Yimaki ḗupakarā Satanárika ima ña'rījāikakite mija ḗoatabe”, ñarīkoḗeko'o mika wārūrimajare. Supa ñarīko'omakaja sanapoatawārūberiko'o,— kire kērīka.

19 I'supaka kēpakā'ā ā'mitiritirā, ikupaka Jesúre ārīka ḗo'imajare:

—Yika ñoaka yibaarijau ĩarijaurā imaripotojo, “¿Yaje rita Tuparārikapi yijare kijey-obaatiyajiñu ruku?”, āñurā mija ime bai je'e ruḗu. I'supaka imarā imarī, yire mija ā'mitirīḗaokaro'si ¿no'ojīrā takaja mijare yiwārōrāñu je'e? Mae, yiḗō'irā me'rīre mija e'era'abe,— nare kērīka.

20 I'supaka kēpakā'ā Jesús ḗō'irā kire ne'ewa'rika. Jesúre ĩawa'ri, ikuparō'ōḗiji me'rīreka imaekakire kire tarataeka. I'supaka kire sabaamaka, jīrīña'rītirā kitūrūeka. I'supaka baabaraka jōḗoaja kirijokoḗea jarika. 21 I'supaka kibaamaka ĩatirā ikupaka kīḗakire kijērīaeka:

—¿Dikarakakuri wejejē'rāka mimakire eyawa'yu i'supaka kima?— kire kērīka.

I'supaka kēpakā'ā, ikupaka kiyi'rika:

—Kūḗajīka kimaeka ḗotorāja i'supaka yimakire imaũ'mueka. 22 ĩ'rākurimarīa ḗekaō'toarā Satanárika ima kire ña'atarape, supabatirā okoarāoka kire saña'ataroyirape kire riatariyapawa'ri. I'supaka simamaka sakaka jiewārūiki mimaye'e, yijare miwayuīarākareka yijaro'si kire mijiebe,— kire kērīka.

* 9:11 Mesías

²³ I'supaka kēpakā'ā ā'mitiriwa'ri, ikuḗpaka kire kērīka:

—¿Dako baaerā, “Jiewārūiki mimaye'e”, yire meḗnu je'e? Yire ā'mitiripēaiki mi-marākareka, “Dakoa ka'wisika imabeyua miro'si”, yire merīrāñu,— kire kērīka.

²⁴ I'supaka kēpakā'ā ā'mitiritirā, ikuḗpaka kipakire ārīka:

—“Yimakire kijiejīñu je'e aḗeyari”, ārīwa'ri mire ña'mitiripēayu. Supa imarī jībaji mire ña'mitiripēaokaro'si yire mijeyobaabe,— akasererikaḗpi kire kērīka.

²⁵ I'supaka jaibaraka Jesúre imaeka ḗoto rīkimabaji ḗo'imajare naḗō'irā rīrīra'amaka kīaeka. Rīkimarāja ni'tamaka kīaekarāre kipō'irā etabeyukaji ikuḗpaka Satanárika ima kērīka:

—Mia'mitipe, ḗo'imajare okamarīa imaerā, ā'mitiribeyurā nimaokaro'sioka nare imarūjeiki mimamaka me'rī ḗupakareka mire yīporirūjeyu. Supabatirā aḗekurioka kireka miña'rījāibesarāñu,— sakērīka.

²⁶ I'supaka kēpakā'ā ā'mitiriwa'ri tīmarīji akasererikaḗpi, tararikaḗpitiyika kire sariaña'taeka. Supa kire baatirā kipupakareka ña'rījāikakite ḗorika mae. Kīporitapaeka be'erō'ō ḗuparirikaki upaka me'rīte jarika. Topi kire ĩatirā, “Kopakaja jīrīka kimajaka ime”, ḗo'imajare ārīka. ²⁷ I'supaka narīko'omakaja kipitakaḗpi kire ñi'atirā Jesúre kire baimi'mataeka. Ikuḗpaka kire kibaaeka ḗotojo jia rīkamañuka kijarika mae.

²⁸ I'sia be'erō'ō wi'iarā Jesúre kākawa'rika. Torā kika wārūrimajaka takaja kimaeka ḗoto ikuḗpaka kire narīka:

—¿Dako baaerā yija ḗuri Satanárika ima ḗotawārūberiko'orā je'e?— kire narīka.

²⁹ Topi ikuḗpaka nare kiyi'rika:

—Tuparāte takaja jēñetirā, i'supaka ima mija ḗotawārūrāñu. Ikiḗpi takaja sime i'supaka baawārūrika, dakoa imabeyua aḗea,— nare kērīka.

“Najāārūkika ñime”, ārīwa'ri Jesúre nare bojaeka ate

(Mt 17.22-23; Lc 9.43-45)

³⁰⁻³¹ Topi no'rika ḗoto Galilea ka'iarā a'ririjaparaka kiwārūrimajare kiwārōrijarika. Nare wārōbaraka kimaekarō'ō ḗo'imajare ōrīrika kiyapaberika. Ikuḗpaka nare kiwārōeka:

—Ī'rīka imaki yire bojajāārūkika ḗo'imajare yire ñi'aokaro'si. ḗo'imaja Ma'mire ñi'atirā, najāārāñu. Supa yire nabaako'omakaja maekarakarīmi be'erō'ō ōñia yijariḗe'rīrāñu,— nare kērīka.

³² I'supaka nare kijaibojarījarika kika wārūrimajare ōrīwārūberika. Sōrīwārūberiripotojo, “Ōrīḗūawārūbeyurā mija ime ruḗu bai je'e”, mare kērījīñu aḗeyari”, ārīḗupajoawa'ri kire sanajērīberika.

“¿Maki imaki makaki maro'si imatīyarūkika?”, āḗaraka natīyīaja Jesúka wārūrimajare jaibu'aeka

(Mt 18.1-5; Lc 9.46-48)

³³ Topi no'riwa'rika Capernaúm wejearā neyaeka. Torā eyatirā wi'iarā nakākaeka. Wi'itōsiarā nimaeka ḗoto, ikuḗpaka nare kijērīaeka:

—Ma'api mai'tarijariko'o ḗoto ¿dakoakaka mija jaibu'arijariko'o?— nare kērīka.

³⁴ I'supaka kērīko'omakaja, kire nayi'riberika. “¿Maki imaki ruku imatiyaiki?”, ārīwa'ri ma'api i'tarijaparaka najaibu'arijarika kire nabojaribi'aeka. ³⁵ Kire nayi'ribepakā'ā, yurupatirā kika wārūrimajare kiakaeka.

—Ī'rīkate imatiyaiki imariyaparāka, “Yīḗemawa'ribaji imarā aḗerā”, ārīwa'ri dako okamirāmarāja ritaja ḗo'imajaro'si ba'irabejīrimaji kimarāñu,— nare kērīka.

³⁶ Supa imarī nawatopekarā imaekaki me'rīre e'erikatirā ikuḗpaka nare kērīka:

³⁷ —Ī'ī me'rī imatiyaikimarīka kime. I'supaka kimako'omakaja, yire yi'riwa'ri ĩrīkate jia kire baajīka, jia yire baarika kopakaja i'supaka kire kibaayu. Supabaawa'ri yire ḗūataekakiteoka i'supakaja baaiki kime,— nare kērīka.

*“Ba'iaja maka imabeyuka p̄uri majeyomaki kime”, Jesúre ārīka
(Mt 10.42; Lc 9.49-50)*

³⁸ Ikuḗaka Juanre kire bojaeka:

—Wārōrimaji, miwāmeap̄i Satanárika ima p̄oatarapakire yija ĩarape. Maka imako-ribeyuka kimarape. Satanárika ima p̄oatarika mijā'meberikaki kimamaka, “I'supaka mibaa'si”, kire yija ārāpe,— Juanre kire ārīka.

³⁹ Supa kire kēpakā'ā, ikuḗaka kiya'rika:

—Jia kibaarape. I'supaka baaikite mija jājibaa'si. Īrīka yire ā'mitirip̄ēawa'ri maiko-ribeyua kibaabeaika be'erō'ō ba'iaja yire jaiyuyebeyuka kime. ⁴⁰ Ba'iaja mare baabeyuka imarī, maka imatikaki upakaja kime. ⁴¹ Rita mijare yibojayu. Yirirā mija imamaka ĩawa'ri mijare jeyobaaikika jia j̄jimaka Tuḗarāte imarāñu. Okoa kūḗajī kisīarāka ārīwa'ri ḗariji “Jiika kime”, Tuḗarāte kireka ārīrāñu. I'supaka kibaaika wapa jia Tuḗarāte kire jeyobaarāñu,— nare kērīka.

*“Ba'iaja baarika rakajekaja mija imabe”, ārīwa'ri Jesúre nare wārōeka
(Mt 18.6-9; Lc 17.1-2)*

⁴² Me'rīre ĩatirā ikuḗaka nare kērīka:

—Me'rārījaka ima upaka yire yi'yurāte imarijaju. Supa simamaka, ba'iaja nare baarūjeikite jimarīa ba'iaja Tuḗarāte kire baarāñu. I'supaka kijūakoreka apikate ba'iaja kibaarūki ruḗubaji, āta jo'baka kiwāmuarā j'abaatirā kire naña'metarikareka jia sima-jāēka kiro'si. ⁴³⁻⁴⁴ Ba'iaja baarika mija ja'atabe. Īakōrī je'e: Mija p̄itakap̄i ba'iaja mija baarijariye'e samija toata'tabe sap̄i ba'iaja mija baakoreka. Mija p̄itaka ĩ'rāḗē'rōto imabepakā'ā jiamarīa mijaro'si simakoḗeko'omakaja Tuḗarā p̄ō'irā mija a'rirāñu. Ī'p̄ap̄ē'rōto p̄itaka mijareka imamaka, ba'iaja mija baaika, tērīwa'ribaji ba'iaja mijaro'si simarāñu ba'iaja imarika tiyibeyurō'ōrā mija a'rirūkia. Peka jū'rēika yaribeyua ima torā. ⁴⁵⁻⁴⁶ Mija ũ'ḗuap̄i ba'iaja mija baarijariye'e ĩ'rāḗē'rōto mija toata'tabe. Mija ũ'ḗua ĩ'rāḗē'rōto imabepakā'ā jiamarīa mijaro'si simakoḗeko'omakaja Tuḗarā p̄ō'irā mija a'rirāñu. Ī'p̄ap̄ē'rōto mija ũ'ḗua imamaka, ba'iaja mija baaika tērīwa'ribaji ba'iaja mijaro'si simarāñu ba'iaja imarika tiyibeyurō'ōrā mija a'rirūkia. ⁴⁷ Mija ñakoap̄i ba'iaja mija baarijarirākarekaoka samija e'etabe. Mija ñakoa ĩ'rāḗē'rōto imabepakā'ā jiamarīa mijaro'si simakoḗeko'omakaja Tuḗarā p̄ō'irā mija a'rirūkirā mija jarirāñu. Ī'p̄ap̄ē'rōto mija ñakoa imamaka, ba'iaja mija baaika tērīwa'ribaji ba'iaja mijaro'si simarāñu ba'iaja imarika tiyibeyurō'ōrā mija a'rirūkia. ⁴⁸ Peka jū'rēika yaribeyua ima torā. Supa imarī jimarīa naḗo'ia bekoa ba'arijarirāka.

⁴⁹ Mae imarā ḗo'imaja ba'iaja jūapatarūkirā nime. “Pekap̄i mooika be'erō'ō rakajekaja maimaye'e”, ārīwārūirā mija ime. I'supakajaoka ba'iaja jūakoritirā, ba'iaja baarika mija ja'atarāñu, jībaji Tuḗarāte ā'mitirip̄ēaokaro'si. ⁵⁰ Mija ĩabe. Ba'arika yukiraika simamaka jia sajayu. I'supaka simako'omakaja okaka sima sawayu ḗoto p̄uri, marākā'ā baatirāoka okaka samabaawārūbeyu ate.† I'supaka simamaka sataarikaja sime i'tojirā. Yukira ḗupajoatirā, yukira majāāmaka jia maba'arika jayu upaka jia mija baabu'aikap̄i ārīwa'ri jībaji imarā mija jarirāñu. Supa imarī Tuḗarāte yapaika upakaja baarija'atabekaja mija imarijape dakoa okamirāmarīaja mija imaokaro'si,— nare kērīka.

10

*“Mija rōmia taabekaja”, ārīwa'ri Jesúre nare wārōeka
(Mt 19.1-12; Lc 16.18)*

¹ Capernaúm wejeap̄i imatirā Judea ka'iarā Jesúre a'rika. A'ririjarikōrī, torā ey-atirā Jordán wāmeiria kiwaata'rika. Aḗep̄ē'rōtorā keyaeka ḗoto, rīkimarāja ḗo'imajare

† 9:50 Frecuentemente, la sal de la región no era pura, sino que fue mezclada con otros minerales. Si la sal se retiraría por la humedad, los minerales sin sabor que se quedarían, no servirían para la comida.

kipõ'irã rērīka ate. Neyairõ'õrāja, nare kiwārõrijariroyika upakaja nare kiwārõeka.
² Po'imajare wārõbaraka kimaeka poto fariseokaka pupajoairäte kipõ'irã etaeka. “Jia kiyi'riwārüberirũ”, ārīwa'ri ikupaka kire najērīaeka:

—¿Īmirīji kirūmure kija'ataika, ba'iaja baarika sime bai?— kire narīka.

³ I'supaka napakã'ã ã'mitiritirã ikupaka nare kiyi'rika:

—¿Marākã'ã Moiséte mijare jã'meka je'e?—

⁴ I'supaka kēpakã'ã ã'mitiritirã, ikupaka kire nayi'rika:

—Ikupaka simaeka Moisés imaroyikakite bojaeka: “Īrīkate kirūmure taarika yapajīka, pāpera kio'ojīñu. ‘Mire yitaaerã baayu’, ārīwa'ri pāpera o'oeka kore ĩjiweatirã naja'atabu'ajīñu”, Moisés imaekakite ārīka,— fariseokaka pupajoairäte ārīka.

⁵ I'supaka napakã'ã ã'mitiritirã, ikupaka nare kērīka:

—Tuparäte ã'mitiripēarika yapaberikarã mija ñekiaräte imamaka i'supaka Moiséte naro'si so'oeka. I'supakajaoka sime mijaro'si. ⁶⁻⁷ I'supaka kibaaeka simako'omakaja po'imajare kipo'ijiaeka potorāja “Īmirīji supabatirã rōmoreoka Tuparäte po'ijiaeka. Supa imarī rōmie'etirã kiro'siji ĩmirījite imarãñu koka. I'supaka simamaka kipakiaräre kōrōtapatirã kipupayariji kimarãñu koka mae. ⁸ I'supaka imaki imarī kirūmuka puri rakakaja pupajoabeyurã najayu mae. Īparã imariḡotojo ĩrīka upakaja sime napupaka”, ārīwa'ri sabojayu Tuparārika o'oeka pāpera pũñurã. ⁹ “I'supaka nimarũ”, Tuparäte añua simamaka, mija rōmia taabekaja mija imabe,— nare kērīka.

¹⁰ Wi'iarã kākawa'ritirã kijaikakaka kika wārūrimajare kire jērīaeka. ¹¹ I'supaka napakã'ã ikupaka nare kiyi'rika:

—Mamarī kirūmu imaekakote ja'atirã aḡeko ke'ekopeiko kirūmumarīko koime Tuparã ñakoareka. Kirūmumarīkoteje kiwã'imañua mamarīkako kirūmutakore ba'upakaja baawa'ri i'supaka kibaayu. ¹² I'supakajaoka sime rōmo kotĩmite ja'atirã apikaka kotĩmiarikopeiki kotĩmimarīka kime Tuparã ñakoareka. Kotĩmitakimarīkaka kowã'imañua simamaka mamarīkaki kotĩmitakire ba'upakaja baawa'ri i'supaka kobaayu,— Jesúre nare ārīka.

*“Me'rãka yipõ'irã i'tairäte mija jājibaa'si”, Jesúre ārīka
 (Mt 19.13-15; Lc 18.15-17)*

¹³ Jesús põ'irã me'rãka po'imajare e'era'aeka. “Nare rabebaraka ‘Jia nare mibaabe, Tuparã’, āparaka naro'si kijēñerũ”, ārīpupajoawa'ri kipõ'irã me'rãka ne'ewa'rika. I'supaka nabaamaka ĩatirã, ikupaka Jesúka wārūrimajare nare ārīka:

—Jesúre najo'akoreka, kipõ'irã nare mija e'era'a'si,— po'imajare narīka.

¹⁴ I'supaka napakã'ã ã'mitiritirã Jesúre boebarika. I'supaka imawa'ri kika wārūrimajare ikupaka kibojaeka:

—Yipõ'irã me'rãka etarika mija jājibaa'si. Jiipuparäte jia ã'mitiripēairã nime me'rãka. Nimaupaka yire ã'mitiripēairäte jia Tuparäte imaruputarãñu. ¹⁵ Rita mijare yibojayu. Me'rārījaka jia yiyuakaka pupajoatirã Tuparäte jia mija yiririjarijñu. I'supaka yiribeyuräte puri Tuparäte e'etoribesarãñu kijã'merũkirãro'si imarãñuräte,— kika wārūrimajare kērīka.

¹⁶ I'supaka nare ārīweatirã me'rīre ke'erikaeka. Ke'erikaeka rakamaräre narupuko'arã kipitaka ja'aḡeatirã ikupaka kērīka: “Jia nare mibaabe”, āparaka Tuparäte naro'si kijēñeka.

*Īrīka niñerũ ba'ipite Jesúka jairī eyaeka
 (Mt 19.16-30; Lc 18.18-30)*

¹⁷ Topi Jesúre a'rirã baaeka poto kipõ'irã ĩrīka ĩmirījite rīrīeyaeka. Jesús wājitāji ñukurupatirã ikupaka kire kērīka:

—Jiitaki mime wārōrimaji. Tuparãka õñia ñimajipariyapayu. I'supaka imaokaro'si ¿marākã'ã yibaaññu ruku?— kire kērīka.

¹⁸ I'supaka kēpakā'ā ā'mitiritirā, ikupaka kire kērīka:

—¿Dako baaerā, “Jiitaki mime”, yire meñu je'e? Tuṣarā ī'rīkaja imaki jiika. ¹⁹ Tuṣarāka ōñia imajiparika miyaparākareka kijā'meika upakaja miyi'ririjape. Ā'mitirikōrī je'e: “Po'imaja jāābekaja. Rōmika imako'omakaja, apekoka wā'imarībekaja. Karee'erimarīa sime. 'Ba'iaja kibaarape', āparaka waṣuju aṣerāte bojaṣakibekaja. Po'imajare ba'iaṣiji ṣakitirā naniñerū mija ē'ma'si. Miṣaki, miṣakoreoka jia mija ā'mitiriṣēabe”, āparaka sabojayu Tuṣarā majaropūñurā o'oeka. I'sia ōñuka mime,— kire kērīka.

²⁰ I'supaka kēpakā'ā ā'mitiritirā, ikupakā'ā kire kērīka:

—Mia'mitiṣe wārōrimaji. Tuṣarāte jā'meika ōrīwa'ri yime'rārīrāja jia sayi'ririjarikaki ñime,— kire kērīka.

²¹ I'supaka kēpakā'ā ā'mitiriwa'ri, Jesúre kire wayuñaeaka mae. Suṣa imarī ikupaka kire kērīka:

—Ī'rāba'ikaka mibaarika jariwa'yua ruṣu. Miba'irījia aṣerāte mijipatabe sawaṣa tōṣoerā. Suṣabatirā wayuoka baairāte samijibe. Suṣa mibaarākareka Tuṣarā ṣō'irā eyatirā rīkimabaji sawaṣa mitōṣorāñu. Suṣa imarī ñañu upakaja miyi'rirāka be'erō'ōṣi yika wārūrimaji imaokaro'si mi'tabe,— kire kērīka.

²² I'supaka kire kēpakā'ā ā'mitiritirā, rīkimakaja ba'irījika imaki imarī, ba'iaja kipuṣariwa'rika.

²³ Ke'rika be'erō'ō kika wārūrimajare ĩatirā ikupaka Jesúre ārīka:

—Rīkimakaja ba'irījia rikairāro'si “Tuṣarāte takaja yi'riwa'ri kiyapaika upakaja yibaarāñu”, ārīṣuṣajoarika ka'wisika sime,— nare kērīka.

²⁴⁻²⁵ I'supaka kēpakā'ā ā'mitiritirā, marākā'ā marīwārūberijīka naro'si simaeka. I'supaka nimamaka ikupaka nare kibojaeaka ate:

—Mija ā'mitiṣe yijeyomarā. “Ritaja Tuṣarāte yapaika upakaja yibaaye'e”, ārītirā kirirā najayaokaro'si ka'wisitaka sime ṣo'imajaro'si. Ā'mitirikōrī je'e: Camello jo'baki imarī, ṣeruṣota koṣea kiwaṣu'ribeyu. I'supakajaoka “Ñiṣamaki kimamaka, Tuṣarāte takaja yapaika upaka yibaarāñu”, rīkimaka ba'irījia rikairāte ārīwārūbesarāñu,— kērīka.

²⁶ I'supaka kēpakā'ā ā'mitirikoriberikarā imarī, natiyiaja jaibu'abaraka ikupaka narīka:

—I'supaka simarākareka maki Tuṣarāka ōñia imajiparūkika imabeyuka mirākiyu,— narīka.

²⁷ I'supaka nimamaka ĩatirā ikupaka Jesúre nare bojaeka:

—Naṣuṣayariji tārībeyurā ṣo'imaja. I'supaka simako'omakaja kire yi'yurāte Tuṣarā ṣō'irā a'rirūkia, ritaja baawārūiki kimamaka,— nare kērīka.

²⁸ Suṣa kēpakā'ā, ikupaka Ṣedrote kire yi'rika:

—Jia mia'mitiṣe. Yija ba'irījia ja'ataraparā imarī, mika yija imarijaju,— kire kērīka.

²⁹⁻³⁰ Tōṣi ikupaka kire kiyi'rika:

—Rita mijare yibojayu. Aṣerāte Tuṣarārika bojarī a'yurā, narīrāre ja'atawa'rirāñurā. Nabe'erō'ōkarā, naṣaki, naṣako, namakarā, nawī'ia suṣabatirā narioaoka naja'atawa'ririjarirāñu, yirika bojariroka bojarī na'ririjarirāka ṣoto. Yirirā imarī yirika bojaokaro'si narīrāre ja'atawa'yurāte, jia Tuṣarāte baarāñu. Maekaka ritaja rikabaraka nima rīkimabaji Tuṣarāte nare ĩjirāñu. Wi'ia, rioa, nabe'erō'ōkarā, naṣakoarā suṣabatirā rīkimarāja makarāritiirā nimaerā Tuṣarāte nare ja'atarāñu. I'supaka simako'omakaja yire na'mitiriṣēaika simamaka ba'iaja aṣerāte nare baarāñu. I'supaka naro'si simarāka simako'omakaja ōñia imajiparika Tuṣarāte nare ja'atarāñu. ³¹ Rīkimarāja maekaka imatiyarimaja imakoṣeirā, Tuṣarā ṣō'irā neyarāka ṣoto imatiyabeyurā najarirāñu. Aṣerā rīkimarājaoka maekaka imatiyarimajamarīrā imarā, Tuṣarā ṣō'irā neyarāka ṣoto imatiyairā najarirāñu,— nare kērīka.

*“Najāārūkika ñime”, ārīwa'ri Jesúre nare bojaeka ate
(Mt 20.17-19; Lc 18.31-34)*

³² I'supaka nare kērīka be'erō'ō Jerusalénrā eyairō'ōrā imaeka ma'api na'rika. Torā a'ririjaparaka kika wārūrimajare kiruṣputawa'rika. Kibe'erō'ōpi a'paraka ikupaka najabu'arizarika: “¿Dako baaerā kiruṣu wayuṣi'ribekaja Jerusalénrā ke'yu?”, narīka. Kibe'erō'ōpi i'tarizarikarā ṣo'imaja ṣuri jimarīa ba'iaja ṣuṣarikoṣekarā. I'supaka nimamaka iatirā, kika wārūrimajaka takaja jaiokaro'si, ṣo'imajamatorā nare ke'ewa'rika. Torā eyatirā “Ikupaka simarāñu”, āriwa'ri nare kibojaeka ba'iaja kire nabaariwā'imarīrā baaekakaka.

³³ —Jia mija ā'mitiṣe. Jerusalénrā ma'rirā baayu. Torā i'rīka imaki Ṣo'imaja Ma'mire bojajāārūkika. I'supaka kibaamaka kurarāka iṣarimarā ṣō'irā, ṣuṣabatirā Moiséte jā'meka wārōrimaja ṣō'irāoka yire ne'ewa'rirāñu. Ṣuṣa imarī yire ne'etorirāka ṣoto “Majāārūkika kimarū”, yireka narīrāñu. Ṣuṣabatirā “Āja'a, kire mija jāābe”, āriwa'ri judiotatamarīrate yire nijirāñu. ³⁴ Ṣuṣabatirā ba'iaja yire naṣo'imajī'irāñu. I'supakajaoka yire narijo'kaṣaterāñu. Ajeapi yire naṣajerāka be'erō'ō yire najāārāñu. I'supaka nabaako'omakaja, maekarakarīmi be'erō'ō ōña yijariṣe'rirāñu,— nare kērīka.

*Santiago Juanṣitiyika “Ikupaka yija yaṣayu”, āriwa'ri Jesúre najēñeka
(Mt 20.20-28)*

³⁵ Topi Zebedeo makarā Santiago, Juanṣitiyika Jesús ṣō'irā eyatirā, ikupaka kire narīka: —Mia'mitiṣe wārōrimaji. Mire yija jēñeika miyi'ririka yija yaṣayu,— kire narīka.

³⁶ I'supaka kire naṣakā'ā, ikupaka kiya'rika: —¿Marākā'ā mijaro'si yibaarika mija yaṣayu?—

³⁷ I'supaka kēṣakā'ā ikupaka kire narīka:

—Ṣemawa'ribaji wejeareka ritaja ṣo'imajare mijā'merāñurīmi seyarāka ṣoto ikupaka yijare mibaarika yija yaṣayu: I'rīkate ritapē'rōto, aṣikate kākoṣē'rōtopi yijare miruṣarūjebe mire jeyobaabaraka yija imaokaro'si,— kire narīka.

³⁸ I'supaka naṣakā'ā, ikupaka nare kērīka:

—Yire mija jēñekoṣeikakaka jia ōriwārūbeyurā mija ime. Ba'iaja ṣo'imajare yire jūarūjerāñu. Yijūarāka uṣakaja jūaokaro'si ¿yaje mija rakajepāāwārūjīñu je'e mijaro'sioka?— nare kērīka.

³⁹ —Ā'ā, rakajepāāwārūjīñurā yija,— kire narīka.

I'supaka naṣakā'ā ikupaka nare kērīka:

—Rita mijare yibojayu. Ba'iaja yijūarāka uṣakaja ba'iaja mija jūarāñu mijaro'sioka.

⁴⁰ I'supaka simako'omakaja mija yaṣaika uṣaka mijare ñimarūjewārūbeyu. Ritapē'rōto, kākoṣē'rōtorā yika ruṣarūkirāte Yīṣaki Tuṣarāte wā'marāñu,— nare kērīka.

⁴¹ I'supaka kire narīka, aṣerā Jesúka wārūrimaja i'ṣaṣitarakamarā imaekarāte ā'mitirika. Ṣuṣa imarī Santiago, Juanre ā'mitiritirā, “ ‘Aṣerāte tēriwa'ribaji yija ime’, noñu ruku”, āriwa'ri naboebarika. ⁴² I'supaka nimamaka iatirā, nare akatirā ikupaka Jesúre nare ārika:

—Ritaja wejeakarā iṣarimarā naṣo'imajare jājiapi jā'merijayurā, nayapaika uṣakaja nare baawā'imaparaka. I'supaka nare nabaaika ōñurā mija ime. ⁴³ Mija ṣuri, nuṣaka imabekaja. Yirirā imarāro'si ikupaka sime: Mija watoṣekarā iṣi imariyaṣaiki, “Ikupaka ṣo'imajare yaṣayu”, āriwa'ri nayapaika uṣakaja aṣerāte jia kibaajīkareka jia sime.

⁴⁴ Imatiyarimaji imarika yaṣaiki ṣuri, aṣerāte kijeyobaajīkareka jia sime. I'supaka imawa'ri naro'si ba'irabejirimaji uṣakaja kiba'iraberijarijīkareka jia sime. ⁴⁵ I'supaka simamaka, Ṣo'imaja Ma'mi ñimako'omakaja “Yiro'si ṣo'imajare ba'irabejirū”, āriwa'rimarā ō'ōrā yi'taeka. I'supaka imabekaja ṣo'imajare jeyobaarimaji imaokaro'si ō'ōrā yi'taeka. Ṣuṣa imarī ba'iaja nabaaika waṣa naro'si reyarī ō'ōrā yi'taeka,— nare kērīka.

*Bartimeo ñakoa Jesúre jieka
(Mt 20.29-34; Lc 18.35-43)*

⁴⁶ Jesús kika wārūrimajapitiyika Jericó wejearā nimaeka be'erō'ō, toḽi na'rika rīkimarāja aḽerāḽitiyika. Naka ke'rika ma'arijerā ĩabeyuka Timeomaki, Bartimeore ruḽaeka. Wayuoka baaiki imarī, niñerū aḽerāte kijēñeroyika. ⁴⁷ “Jesús Nazaretkaki o'yuka”, naḽakā'ā ā'mitiritirā jājia akasererikaḽi ĩabeyukate kire akaeka.

—Mia'mitiḽe Jesús. ĩḽi David imaekaki riḽarāmi mime. Ritaja ḽo'imajare mijā'meokaro'si Tuḽarāte wā'maekaki, yire miwayuĩabe,— ĩabeyukate kire ārika.

⁴⁸ I'suḽaka kiakaseremaka ā'mitiriwa'ri, rīkimarāja ḽo'imajare kire waḽeka “Mi-akaserea'si”, āḽaraka. I'suḽaka narīkoḽeko'omakaja jājibaji kiakasereka.

—Mia'mitiḽe David riḽarāmi. Yire miwayuĩabe,— kire kērika.

⁴⁹ I'suḽaka kiakasereka ā'mitiritirā, Jesúre tuiḽikaeka mae.

—Kire mija akabe yiḽō'irā ki'taokaro'si,— ḽo'imajare kērika.

Suḽa kēḽakā'ā ĩabeyukate nakaeka.

—Okajājia mijape. Suḽabatirā mimi'miriḽkabe. Jesúre mire akayu,— ḽo'imajare kire ārika.

⁵⁰ I'suḽaka naḽakā'ā ā'mitiritirā, ḽemakato kijariroaka e'etatirā, mi'maari ñojimarīji Jesús ḽō'irā ke'rika. ⁵¹ Kiḽō'irā keyaeka ḽoto, ikuḽaka Jesúre kire ārika:

—¿Marākā'ā mire yibaarika miyaḽayu?—

—Mia'mitiḽe wārōrimaji. Jia ĩaiki yire mijariḽe'ririḽjerika yiyaḽayu ate,— kire kērika.

⁵² I'suḽaka kēḽakā'ā, ikuḽaka kire kiyi'rika:

—Yire ā'mitiriḽēawa'ri “Jesúre yire jierāñu”, merīḽuḽajoamaka, mire yijieyu mae,— kire kērika.

I'suḽaka kērika ḽotojo ĩabeyukate yoiki jarika mae. Suḽa imarī,

—Miḽe'ririyaḽaye'e, miḽe'ḽe mae,— Jesúre kire ārika.

I'suḽaka kēriko'omakaja Jesús be'erō'ō ĩabeyuka imakoḽekakite a'rika.

11

Jerusalénrā Jesúre eyaeka

(Mt 21.1-11; Lc 19.28-40; Jn 12.12-19)

¹⁻² Jerusalén i'tara'arī Olivos wāmeika ĩmimakarā neyaeka. Torā ĩ'ḽaweje wejea imaeka. Betagé, Betania wāmeika simaeka. Jerusalén koyikurirā eyatirā, ikuḽaka kika wārūrimaja ĩ'ḽarāte kērika:

—Maruḽurō'ōrā imawejearā mija a'ḽe. Torā burrowēko makarāka ĩ'rīka ji'apāāeka mija tōḽorāñu. Ni'i ĩ'rīkaoka ḽo'imajire marīḽeikoribeyuka kime ruḽu. Kire kutetirā, kire mija e'era'abe. ³ Aḽerāte mijare jērīamaka: “¿Dako baaerā kire mija e'ewa'yu?”, narīrāka, ikuḽaka mija yi'ḽe: “Maiḽamakire kire yaḽayu. Suḽa imarī sayija e'ewa'yu. Ñojimarīji sakīḽe'atarāñu ate”, āriwa'ri nare mija bojabe,— nare kērika.

⁴⁻⁵ I'suḽaka kērika ā'mitiritirā, na'rika. Torā eyatirā ma'arā burrowēko makarāka niatōḽoeka. Koḽereka wā'tarā naji'apāāekaki kimaeka. Kire tōḽotirā kire nakuteka. I'suḽaka nabaamaka ĩatirā torā imaekarāre ikuḽaka nare jērīaeka:

—¿Dako baaerā burrowēko makarāka mija kuteyu?— narīka.

⁶ I'suḽaka naḽakā'ā ā'mitiritirā, Jesúre nare āriḽūjeka uḽakaja nare nayi'rika. Suḽa imarī “Jee, samija e'ewa'ḽe”, narīka burrowēko ba'īḽarā. ⁷ Suḽa imarī Jesús ḽō'irā sane'ewarika. Suḽabatirā sayapāia nacamisa ḽemarā nataḽiaekapi burrowēko makarā ḽemarā naḽa'aeka. Saḽa'aweatirā ne'eeyaeka ḽotojo saḽemarā kimarīro'ika. ⁸ Rīkimarāja ḽo'imaja sayapāia ḽemakato e'etatirā ke'rika wājitāji sanajitaḽāḽeka. “Yija ĩḽamaki mime”, āriwa'ri i'suḽaka nabaaeka jiyiḽuḽaka kire ōriwa'ri. Aḽerā wejeriḽūñua e'etirā ja'apāḽekarā ke'rika wājitāji. ⁹ Suḽa imarī Jesúre ruḽutaekarā, kibe'erō'ō imaekarāoka jimarī najiḽwariarika jījimaka imawa'ri.

—“Jiitaki kime Tuḽarā!”, ḽo'imajare āriḽū. ĩMare kijā'meokaro'si Maiḽamakite ḽūataekakire etayu! Jia Tuḽarāte kire baarū āriwa'ri. ¹⁰ Mañeki David imaekaki riḽarāmite

etayu mae. Suḡa imarĩ jia maro'si sime Tuḡarāte maro'si ḡūataekakiḡi āriwa'ri. I'suḡaka kibaamaka “Tuḡarā, mabo'ikakuriḡi imaki, tēriwa'ribaji jiika mime”, nimaupatiji ḡo'imajare āriḡū,— āriwa'ri najaika j̄jimaka imawa'ri.

¹¹ I'suḡaka nañuju Jerusalén wejearā Jesúre eyaeka. Torā eyatirā Tuḡarāte jiyiḡuḡaka ōriwi'iarā kikākaeka. Torā kākatirā ritaja kīaḡibataeka. I'sia be'erō'ō sarā'irā baamaka, Betanarā kiḡe'riwa'rika, i'ḡoū'ḡuarāe'earirakamarā kika wārūrimajapitiyika.

Rikamarj̄ūki simariḡareaja Jesúre higuera kumuḡurika
(Mt 21.18-19)

¹² Aḡerĩmi Betaniawejeaḡi no'riwa'rika. O'riwa'ritirā na'ririjarika ḡoto Jesúre kēsirabaeka. ¹³ Yoḡi higuera wāmeika ōteriki ritajūkia ōimaka kīaeka. Jia ḡūñuijūki sōimaka “Rīkimakaja rikaika sime je'e”, kēriḡuḡajoaeka.* I'suḡaka simako'omakaja sawā'tarā eyatirā saḡūñutakaja simamaka kīaeka. Rikamarā simaeka, sarikayu jē'rāmarā simaeka imarĩ. ¹⁴ Rikamarj̄ūki simamaka ĩatirā, ikuḡaka sakērika:

—Aḡekurioka mirika ḡo'imajare ba'arūkimarā mimarāñu,— āriwa'ri sakikumuḡurika. I'suḡaka kijaika kika wārūirāte ā'mitirika.

Tuḡarāte jiyiḡuḡaka ōriwi'iaḡi waruarimaja suḡabatirā waḡaj̄irimajare Jesúre ḡoataeka
(Mt 21.12-17; Lc 19.45-48; Jn 2.13-22)

¹⁵ Ate Jerusalénwejearā eyatirā Tuḡarāte jiyiḡuḡaka ōriwi'ipēte imaekarō'ōrā kikākaeka kika wārūrimajapitiyika. Torā kākaeyatirā waruaparaka, waḡaj̄ibaraka imaekarāte kīaeka. Suḡabatirā aḡetatarārika niñerū o'ae'ebaraka imaekarāte ĩatirāoka nare kiḡoataeka. Niñerū o'arimajare naniñerū ḡeatarūkirō'ō kituriña'rupateka. Suḡabatirāoka niñerū e'eokaro'si okoipakoa† ĩjirimaja ruḡarikūmua kituriña'rūeka. ¹⁶ I'suḡakajaoka, “Tuḡarāte jiyiḡuḡaka ōriwi'ipēteḡi koyikuriḡi sime”, āriwa'ri ba'irj̄ia ne'ewa'riroyikarō'ōḡi nare sake'ewa'rirūjeberika. ¹⁷ Suḡabatirā ikuḡaka ḡo'imajare kiwārōeka:

—Kimajarōḡūñurā o'oekarā ikuḡaka Tuḡarāte bojayu: “Ritaja tatarāte yika jaiokaro'si narērūkiwi'i simarāñu yiwi'ia”, āriwa'ri sabojayu Tuḡarārika o'oeka. Suḡa imarĩ torā ba'irj̄ia ĩj̄itirā niñerū e'ebaraka mija ima kareba'arimaja wi'i uḡaka samija baayu,— nare kērika.

¹⁸ I'suḡaka kēḡakā'ā ā'mitiritirā, “¿Marākā'ā baatirā kire majāññu?”, kurarāka ĩparimarāre āriḡuḡajoaeka, Moiséte jā'meka wārōrimajaoka. “Jiitaka kiwārōika”, āriwa'ri ritaja ḡo'imajare jaimaka ā'mitiritirā Jesúre nakīkika. ¹⁹ Na'irā saḡaḡakā'ā Jerusalénrō'ōḡi kika wārūrimajapitiyika Jesúre ḡe'rika.

Rikamarj̄ūki higuera j̄irka
(Mt 21.20-22)

²⁰ Aḡerĩmi bikitojo na'rika ḡoto higueraj̄ūki rikamarā imaeka wā'tarā neyaeka. Torā eyatirā sarīkoa ḡitiyika ritaja j̄irḡataeka simamaka niaeka. ²¹ Toḡi mae Jesúre jaika mirāka ḡedrote ḡuḡajoatōḡoeka.

—Miabe wārōrimaji. Samikumuḡurapaka be'erō'ō saḡirika ime mae,— kire kērika.

²² I'suḡaka kēḡakā'ā ā'mitiritirā, ikuḡaka Jesúre bojaeka kika wārūrimajare:

—Tuḡarāte mija ā'mitiripēabe. “Kire yija jēñerāka kiyi'rirāñu”, āriḡuḡajoairā mija imabe. ²³ Rita mijare ñañu. Tuḡarāte ā'mitiripēaiki imarĩ, “ĩmimaka riakarā ka'raña'rirū”, kēñu uḡakaja kiro'si sabaarāñu. I'suḡaka “Tuḡarāte yiro'si baabesarāñu je'e”, āriḡuḡajoabekaja mija jēñebe. “Yijēñeika uḡakaja kiyi'rirāñu”, āriḡuḡajoabaraka kire mija jēñebe. I'suḡaka mija ḡuḡajoarākareka mija yaḡaika uḡakaja simarāñu. ²⁴ Suḡa imarĩ Tuḡarāte jēñetirā, “Yijēñeika kiyi'ritiyayu”, mija āriḡuḡajoabe mija ḡuḡakapi. I'suḡaka mija baarākareka “Tuḡarāte yi'rirāñu”, āriwa'ri mijare yiḡojayu. ²⁵⁻²⁶ Tuḡarāte

* **11:13** La apariencia de muchas hojas señala que la higuera carga higos no maduros, pero comestibles. † **11:15** Ellos vendieron palomas para los sacrificios.

jaibarakaja, mamarĩ ba'iaja aþerãte mijare baaika mija ye'kariþe. I'supaka mija baabe, Maþaki mabo'ikakurirã imakioka ba'iaja mija baaika mijareka kiye'kariaokaro'si. I'supaka simako'omakaja aþerãte ba'iaja baaika mija ye'kaririberijika, Maþaki mabo'ikakurirã imakioka ba'iaja mija baaika ye'kariaberijiki kiro'si,— nare kërĩka.

*¿Makire mire jã'memaka i'supaka mibaayu? ãrĩwa'ri Jesúre najërĩaeka
(Mt 21.23-27; Lc 20.1-8)*

²⁷ I'sia be'erõ'õ Jerusalén wejearã ke'rika ate kika wãrũrimajapitiyika. Torã eyatirã Tuparãte jiyipupaka õrĩriwi'iarã kikãkaeka þoto kurarãka ãparimarãre kipõ'irã eyarĩkaeka, Moiséte jã'meka wãrõrimaja, supabatirã judiorãka ãparimarãoka. ²⁸ Torã eyatirã ikupaka kire najërĩaeka:

—¿Dako baaerã Tuparãte jiyipupaka õrĩriwi'iaþi þo'imajare mipoatarape? Supabatirã ¿makire jã'meikaþi i'supaka mibaarape?— kire narĩka.

²⁹ I'supaka napakã'ã, ikupaka nare kiya'rika:

—Yi'ioka ã'rãba'ikaka mijare jërĩariyaþaiki. Yire mija yi'pakã'ã ã'mitiritirã, yire jã'meiki wãmea mijare yibojarãñu. Ikupaka mijare yijërĩariyaþayu: ³⁰ ¿Juanre þo'imajare rupuko'a jũjeokaro'si maki kire jã'mekaki? ¿Tuparã kire jã'mekakikã'ã? ¿Po'imajaja kire jã'mekarã bai? Yire mija yi'þe,— nare kërĩka.

³¹ I'supaka këpakã'ã ã'mitiritirã, natiyiaja najaika.

—¿Marãkã'ã kire mayi'rijĩñu ruku? “Juanre þo'imajare rupuko'a jũjerã Tuparãte kire þũataeka”, marĩjika, “¿Dako baaerã Juanre bojarapeka mija yi'riberape?”, mare kërĩrãñu.

³² I'supaka simako'omakaja, “Po'imajaja Juanre jã'mekarã”, marĩjika, þo'imajare mare boebarirãñu. “Tuparã Juanre þũataekaki kiro'si bojañjirimaji kimaokaro'si”, þo'imajare ãrĩþupajoaika simamaka, ¿marãkã'ã Jesúre mayi'rirãñu ruku?— natiyiaja najaibu'aeka.

³³ Supa imarĩ,

—Õrĩbeyurã yija,— kire narĩka.

I'supaka napakã'ã,

—Jee, yire jã'mekaki wãmea mijare bojabesarãki yi'ioka,— nare kërĩka.

12

“Yire mija yi'ribesarãkareka, ‘Aþerãte Yimakire yi'rirũ’, Tuparãte ãrĩrãñu”, Jesúre nare ãrĩka

(Mt 21.33-46; Lc 20.9-19)

¹ Bojawãrõrikapĩ ikupaka þo'imajare kiwãrõũ'mueka ate.

—Ñakõrĩ je'e: Ìrĩka iyarioa õterimajire imaeka. Sõteweatirã sakiwaeta'teka. Supabatirã iyaka mukerũkia kibaaeka iyaokoa e'eokaro'si. I'supaka baaweatirã ãmipañakarã wi'ia kibaaeka sãrãþaraka nimarũkirõ'õ. I'supaka baaweatirã aþerãte ikupaka kërĩka: “Yirioa mija tuerãkareka iyaka mija e'erãkakaka mijare ñijirãñu.” Supabatirã turitaparĩ nare ke'ritaþaeka mae. ² Iyaka rërĩka þoto Ìrĩka kiro'si ba'irabeñjirimajire kipũataeka iyaka kiro'si imaeka ke'eokaro'si. ³ Iyarioarã keyaeka þoto kire ñi'atirã rioa tuerimajare kire þajeka, kire iyaka ãjiriyapaberowa'ri. Toþi mae “Me'þe”, kire narĩka. Supa imarĩ dakomarĩaja kipe'rieyaeka kire jã'mepũataekaki põ'irã. ⁴ Iyaka ke'eetabepakã'ã ãtirã, apika ba'iraberimajire kipũataeka iyaka kire e'erũjebareka. Iyarioarã keyaeka þoto, kirupuko'arã kire napajeta'ruika. I'supaka kire baatirã tĩmarĩji kire najairiwã'imarĩka. ⁵ I'supaka kire nabaamaka ãtirã, apikate ate rioba'ipite þũataeka. Torã keyamaka, rioa tuerimajare kire jããtorika mae. I'supaka nare nabaawã'imapakã'ã ãwa'ri rĩkimarãre rioba'ipite þũataeka. I'supaka nare kipũatako'omakaja ãrãrimarãre jãjia napajeka, aþerãte þuri najããeka.

⁶ Supa imarĩ kimaki Ìrĩkaja jariwa'rikaki mae. Jimarĩa kiwãtaki kimaeka. “Yimakire þuri ‘Rioba'ipi maki kime’, ãrĩwa'ri kire nay'rirãñu je'e”, kërĩþupajoaeka. I'supaka þupajoawa'ri kimakire þiyia kipũataeka mae. ⁷ I'supaka kipupajoaeka simako'omakaja

rioba'ip̄i makire eyamaka ãtirã, ikupaka rioa tuerimajare jaibu'aeka: “Ika rioba'ip̄i maki kime. Kipakire reyarãka be'erõ'õ kiro'si jariwa'rirũkia sime ika rioa. Kire majããerã ika rioa maro'si sajariwa'yaokaro'si”, narĩka. ⁸ I'supaka pupajoawa'ri kire ñi'atirã kire najããeka. Supabatirã kipõ'ia riorijerã nataaeka. I'tojĩrãja sime ika majaroka,— Jesúre nare arĩka.

⁹ I'supaka nare bojaweatirã, ikupaka p̄o'imajare kijerĩaeka:

—¿I'supaka kiro'si ba'iraberimajare baaekarãte marãkã'ã rioba'ip̄ite nare baarãñu ruku? Ikupaka nare kibaarãñu: Rioa tuerimajare jãarĩ ke'rirãñu. Supabatirã aperãte rioa kĩarĩrũjerãñu.

¹⁰⁻¹¹ Mija ã'mitipe. Tuparã majaropũñu ã'rãkõ'rĩmato ikupaka bojaika ¿yaje mija ãakoyu je'e? Ikupaka Tuparãro'si bojaĩjirimajire o'oeka:

“Wi'ia baarimajare ãta ã'rõ taaeka. I'supaka simako'omakaja, ap̄ika i'sio ãtap̄i wi'ia kibaamaka ap̄o ãta tẽrĩwa'ribaji imatiyaio sajarika. Nayapaberikao imako'omakaja, i'sio'p̄i arĩwa'riji maip̄amaki Tuparãte jia jiyia wi'ia baaeka. I'supaka baaiki kimamaka, ‘Jiitaka sime’, jĩjimakap̄i marĩpupajoayu”, arĩwa'ri kibojaeka Tuparãrika o'oekaki.—*

¹² I'supaka Jesúre ap̄akã'ã ã'mitiritirã, judiõtata ãparimarãre kire ñi'ariyap̄aeka. “ ‘Rioa ba'iraberimaja up̄aka nime’, mareka arĩwa'ri i'supaka majaroka Jesúre mare bojako'o”, narĩpupajoaeka. I'supaka simako'omakaja p̄o'imajare kikiwa'ri kire nañi'aberika. Supa imarĩ top̄i na'rika mae.

“¿Yaje Romawejea ãp̄amakire impuesto mawa'p̄ajijĩñu?”, arĩwa'ri Jesúre najerĩaeka (Mt 22.15-22; Lc 20.20-26)

¹³ ã'rãrimaki fariseokaka pupajoairã, Herodes jeyomarãoka Jesús p̄õ'irã eyaekarã, nipamarãre nare pũataeka simamaka. “Jesúre jia yijare yi'riwãrũbesarãkareka, kire yija okabaarãñu”, arĩwa'ri kipõ'irã neyaeka. ¹⁴ Kipõ'irã eyatirã ikupaka narĩka:

—Mia'mitipe wãrõrimaji. Rita oyiaja bojaiki mime. P̄o'imajare mire jaiyuyekopeika dakoa jo'abeyua mire. Imatiyairã, imatiyabeyurãro'sioka kikibekaja Tuparãrikakaka wãrõiki mime. Supa imarĩ ikupaka mire yija jerĩayu: ¿Yaje Romawejeakaki ãpire jã'meika up̄akaja impuestos kire yija wapaĩjijĩñu ruku? Kire yija wapaĩjijikareka ¿Moisés ãmaekakite jã'meka ba'iaja baairã yija jarijĩñu bai?—

¹⁵ I'supaka jiap̄i kire narĩko'omakaja kire pakirika napakatarikopeka Jesúre õrĩka. Supa imarĩ ikupaka nare kiyi'rika:

—¿Dako baaerã mijare yiyi'yua ã'mitiritirã yire mija okabaariyap̄ayu? ã'rãto niñerũ† yiro'si mija e'era'abe ñiaokaro'si,— nare kẽrĩka.

¹⁶ I'supaka kẽpakã'ã ã'mitiritirã, ã'rãto niñerũ kiro'si ne'era'aeka. Siatirã ikupaka nare kẽrĩka:

—¿Maki pema sime samija ãmaka? Supabatirã, ¿maki wãmea sareka o'oeka sime?— nare kẽrĩka.

I'supaka kẽpakã'ã ikupaka kire nayi'rika:

—Ïpi César pema up̄aka sime,— kire narĩka.

¹⁷ I'supaka napakã'ã ã'mitiritirã, ikupaka nare kẽrĩka:

—Ïpi César rika ima kire samija ãjibe. I'supakajaoka Tuparãrika ima kireje samija ãjibe, — nare kẽrĩka.‡ I'supaka Jesúre ap̄akã'ã ã'mitiritirã okamarãja najarika õrĩtiyaiki kime arĩwa'ri.

¿Reyaripotojo õñia p̄o'imajare jaripe'rirãñu ruku? arĩwa'ri Jesúre najerĩaeka (Mt 22.23-33; Lc 20.27-40)

* **12:10-11** Salmo 118.22-23. Estos versículos refieren a Jesús. Así quiere decir: Aunque Jesús fue despreciado por los líderes religiosos de Israel, Dios le hizo la persona más importante; el que salvará a su gente. † **12:15** Denario

‡ **12:17** Denle entonces al rey lo que es debido a un rey. Y denle a Dios lo que es de Dios: servirle a Él con todo.

¹⁸ Supa imarĩ ĩ'rārimaki saduceokaka p̄p̄ajoairāte eyaeka Jesúka jairĩ. “Po'imajare reyarāka be'erō'ō ōñia jaripe'ririka imabeyua”, āñurā nimaeka. Supa imarĩ Jesúre sakaka jēr̄iaokaro'si kip̄ō'irā neyaeka.

¹⁹ —Mia'mitipe wārōrimaji. Ikuṣaka maro'si Moisés imaekakite o'oeka: “Kima'mi makarāmarīaja rūmure kireyataṣajika, kima'mi rūmu mirākote kibe'erō'ōkaki e'ejika marā imabeyua kika komakarārira”, āñurā Moisés imaekakite o'oeka,— kire narīka.

Supabatirā ikuṣaka narīka ate:

²⁰ —Īakōrĩ je'e: Bikija ĩ'rīkate imaeka. Īrōtēñarirakamarā kibe'erō'ōkarāre imaeka. Mamarĩ kirōmie'eũ'mueka nama'mi. Makarāmarīaja kirūmure kireyataṣaeka.

²¹ Supa imarĩ kotĩmite reyataṣamaka kibe'erō'ōkakite kore e'eka ate. I'supakajaoka makarāmarīaja kireyaeka kiro'si. Supa imarĩ kibe'erō'ōjitekaki koka imaekaki. Nupakajaoka kireyaeka. ²² I'supakaja oyiaya kirīrāre ritaja koka imakoripatakoṣeka. Koka makarāririmarīaja nareyaṣataeka. Nareyaṣataeka be'erō'ō koreyaeka narūmu imakoṣeroyikako. ²³ “Po'imaja reyariṣotojo ōñia jaripe'rirāñurā”, āñuka mime. Karemarīa rita bojaiki mimarākareka, ṣritaja narūmu koimaeka simamaka, ni'ika kotĩmiaritiyarāñu ruku ōñia kojaripe'rirāka ṣoto?— saduceokaka p̄p̄ajoairāte ārīka Jesúre.

²⁴⁻²⁵ I'supaka kire naṣakā'ā, ikuṣaka kiyi'rika:

—Tuṣarā majarōṣñurā o'oeka ōrībeyurā mija ime. Supabatirā “Ritaja baawārūiki kime Tuṣarā”, āñurā beyurā mija. I'supaka imarā imarĩ, rukubaka p̄p̄ajoairā mija ime. Ōñia najaripe'rirāka ṣoto rōmie'ebesarāñurā ṣo'imaja. I'supakajaoka simarāñu rōmijāro'si. Tuṣarāte imarō'ōkarā āngelrāka uṣaka ṣo'imajare imarāñu. ²⁶ Mae reyariṣotojo ōñia ṣo'imajare jaripe'rirūkiakaka mijare yibojaerā baayu. ṣMoisés imaekakite o'oekekaka ĩakoribeyurā mija bai je'e? Yaṣumakarāka jū'rēika watoṣekapi Tuṣarāte ikuṣaka ārīka Moisés imaekakite: “Mija ñeki Abraham imaekaki jia yire baarijayuka. I'supakajaoka Isaac supabatirā Jacob imaekarā jia yire baarijayurā”, Tuṣarāte kire ārīka. ²⁷ “Īrā maekarakamarā jia yire baabaraka imarijayurā”, Tuṣarāte ārīka, ōñia nimamaka. Tuṣarā ṣō'irā nime, reyaekarā imariṣotojo naririberika simamaka. Supa imarĩ “Ōñia ṣo'imajare jaripe'ribesarāñu”, āñurā imarĩ, tērīrikaja rukubaka p̄p̄ajoairā mija ime,— saduceokaka p̄p̄ajoairāte kērīka.

Imatiyairokakaka Tuṣarāte jā'meika Jesúre bojaeka

(Mt 22.34-40)

²⁸ Toṣi mae saduceokaka p̄p̄ajoairāte Jesúka jaika ṣoto Moiséte jā'meka wārōrimajire sã'mitiritirā, “Jia Jesúre nare yi'yu”, kērīp̄p̄ajoaeka. Supa āñurā Moisés Jesúre ṣō'irā ke'rīka kire jēr̄iaokaro'si.

—ṣDika sime Tuṣarāte jā'meika imatiyaika?— āñurā Moisés Jesúre kijēr̄iaeka.

²⁹⁻³⁰ Supa imarĩ ikuṣaka kire kiyi'rika:

—Tuṣarāte jā'meika imatiyaikakaka ikuṣaka sabojayu: “Mija ā'mitipe Israelka'iaakarā. Tuṣarā ĩ'rīkaja imaki Maipamaki. Aṣerāte mawayuūaika tērīwa'ribaji jia maipamaki Tuṣarāte mayi'ririarijĩñu. I'supakajaoka ritaja ōrīriṣupakirā maimaṣitiyika jia Tuṣarāte mayi'rijiñu. Supabatirā ĩ'rāmijipiji p̄p̄ajoatirā jia kire mabaariarijĩñu”, āñurā Moisés sabojayu imatiyaika Tuṣarāte jā'meika. ³¹ I'sia rokajitekaka ikuṣaka bojaika: “Maṣo'ia mawātaika uṣakajaoka aṣerāte mawātajiñu.” Dika aṣea ika ĩ'ṣakurikaka Tuṣarāte jā'meika tērīwa'ribaji imatiyaika imabeyua,— Moiséte jā'meka wārōrimajire kērīka.

³² Supa kēṣakā'ā ikuṣaka Jesúre kiyi'rika:

—Rita meñu wārōrimaji. ĩ'rīkaja kime Tuṣarā. Maki aṣika imabeyuka kiupaka imaki. I'supaka meñua rita sime. ³³ “Aṣerāte mawātaika tērīwa'ribaji jia Tuṣarāte mayi'ririarijĩñu. Ritaja ōrīriṣupakirā maimaṣitiyika jia Tuṣarāte mayi'rijiñu. Supabatirā ĩ'rāmijipiji p̄p̄ajoatirā jia kire mabaariarijĩñu. I'supakajaoka maṣo'ia mawātaika uṣakajaoka aṣerāteoka mawātajiñu”, āñurā Moisés mibojaika imatiyaika sime. Moisés

imaekakite jā'meka upakaja Tuṣarāte jia baawa'ri wa'iro'si ri'ia kiro'si majoeļjiyu. I'supaka mabaaika jia ima simako'omakaja Tuṣarāte mayi'ririjayua, supabatirā aṣerāte mawātarijayuaoka, tērīrikaja imatiyaika sime,— kire kērīka.

³⁴ Jia kiyi'pakā'ā ā'mitiritirā, ikupaka Jesúre kire ārīka:

—Yire meñua ña'mitiyuareka, “Tuṣarā, miyapaika upakatakaja yibaarāñu”, ārīwārūrūkika mime. Kirikitaki mimatiyarika kūṣajji mire jariwa'yua je'e,— kire kērīka.

I'supaka Jesúre āpakā'ā ā'mitiritirā, ni'i ī'rīkaoka kire jērīaberikaki mae, “Mare tērīwa'ribaji oñuka kime”, ārīṣupajoawa'ri.

“¿Maki riṣarāmi kime ruku Jā'merūkika Tuṣarāte wā'maekaki mijareka?”, ārīwa'ri Jesúre nare jērīaeka

(Mt 22.41-46; Lc 20.41-44)

³⁵ Tuṣarāte jiyiṣupaka ōrīriwi'iarā wārōbaraka kimaekarō'ōṣi ikupaka ṣo'imajare kērīka:

—“Jā'merūkika Tuṣarāte wā'maekakiš David imaekaki riṣarāmi kimarāñu”, nañu Moiséte jā'meka wārōrimaja. ¿Yaje rita nañu ruku jee? ¿Yaje kirīṣarāmitakioka kimarāñu je'e mijareka? ³⁶ I'supaka naṣupajoaika simako'omakaja, kirīṣarāmiereka īṣi Davidre jaika ṣoto, “Ñiṣamaki mime”, kireka kērīka. I'supaka simamaka, David imaekaki Espiritu Santore kire jeyobaaekapi ikupaka kio'oeka:

“Ñiṣamakire ikupaka Tuṣarāte ārīka: ‘Ritaja ṣo'imajare jā'merimaji mimarāñu. Supa imarī yiritapē'rōtorā miruṣabe. I'supaka mimarāka simamaka mimajamarāre yitērīrāñu mire nayi'yaokaro'si', Tuṣarāte kire ārīka”, ārīwa'ri David imaekakire o'oeka.

³⁷ “Ñiṣamaki mime”, īṣi Davidre kire āpakā'ā, ¿yaje ruku kirīṣarāmitakiji kime je'e? Davidre tērīwa'ribaji kimema,— nare kērīka.

Jia nare kiwārōmaka ā'mitiritirā, rīkimarāja torā imaekarāte jījimaka jarika.

“Moiséte jā'meka wārōrimaja ikupaka ba'iaja baarijayurā”, Jesúre ārīka

(Mt 23.1-36; Lc 11.37-54; 20.45-47)

³⁸ Ikupaka ṣo'imajare kiwārōdeka ate:

—Moiséte jā'meka wārōrimajare baarijayu upaka mija baakoreka jia mija ṣupajoabe. Mija ĩabe, ikupaka nabaarijayu. “Imatiyairā yija ime”, ārīṣupajoairā imarī, jariroaka jía jāātirā ṣo'imajare ĩaika wājītāji naturirijayu. Supabatirā wejeñe'metāji na'ririjayu ṣoto jiaṣi aṣerāte nare jēñerika nayapayu. ³⁹ Rērīriwi'iarā nakākaika ṣoto imatiyarimajare ruṣarō'ōrā oyiaja naruṣariyarijayu. Baya nabaarijayu ṣoto i'supakajaoka imarika nayapayu. ⁴⁰ “Jia baairā maime”, ārīriṣotojo, nañu upakaja baabeyurā nime. Natīmiarāte reyataṣaekarāte ṣakitirā, naba'irījia, nawi'iaoka nareka ne'marijayu. I'supaka wayuoka baairāte wayuābeyurā imariṣotojo ṣo'imajare ĩaika wājītāji, ñoaka Tuṣarāka najaiyu. “Tuṣarāte yapaika upakaja jia baairā nime”, ṣo'imajare ārīṣupajoarū ārīwa'ri i'supaka kika najairijayu. I'supaka nabaakoṣeika jiamarīa sime. I'supaka ba'iaja nabaika waṣa, waṣaijibaraka jimarīa ba'iaja najūarāñu. Nuṣaka mija baa'si jia mija ṣupajoabe,— Jesúre ārīka ritaja ṣo'imajare.

Tīmite reyataṣaekako wayuoka baaiko imariṣotojo niñerū ĩjikako majaroka

(Lc 21.1-4)

⁴¹ Tuṣarāte jiyiṣupaka ōrīriwi'iarā niñerū jāārūkia wā'tarā Jesúre ruṣaeka. Ṣo'imajare niñerū jāāika kīarijarika. Rīkimaka ba'irījia rikairā rīkimakaja niñerū i'sikotorā jāāekarā.

⁴² I'supaka nabaairō'ōrā wayuoka baaikote eyaeka. Kotīmite reyataṣaekako koimaeka. ĩṣato niñerū yabirījiaka i'sikotorā kojāāeka. Cobrekaka simaeka imarī, waṣajā'rīmarīa simaeka koniñerūjīka. ⁴³ Supa imarī kika wārūrimajare akatirā ikupaka nare kērīka:

—Jia mija ā'mitipe. Wayuoka baaiko imariṗotojo jia Tuṗarāro'si i'kore ĩjiyu. Rĭkimaka ba'irĭjirā ṗemajĭrā ĩjiko koime. ⁴⁴ Rĭkimakaja ba'irĭjirā ṗuri rĭkimaka niñerũ rikairā. Sakaka nijika simako'omakaja rĭkimakaja sajariwa'yu narika ruṗu. I'ko ṗuri wayuoka baaiko imariṗotojo korikaikajĭka simaṗatiji ĩjipataiko. Ba'arika kowapaĭjirũkia imakoṗeikaja Tuṗarāte kōjipatayu,— kika wārũrimajare kērĭka.

13

Tuṗarāte jiyiṗuṗaka ḡrĭriwi'ia nakuyepaterāñu ārĭwa'ri Jesúre bojaeka
(Mt 24.1-2; Lc 21.5-6)

¹ Tuṗarāte jiyiṗuṗaka ḡrĭriwi'ia kimaekarḡ'ōṗi kiṗorika ṗoto ikuṗaka ĩ'rĭka kika wārũrimajire kire ārĭka:

—Miabe wārũrimaji. Jiitaka sime i'sia wi'ia. Jia jo'bari'o ātakaka baaeka sime,— Jesúre kērĭka.

² I'suṗaka kēṗakā'ā ā'mitiriwa'ri, ikuṗaka Jesúre kire yi'rika:

—Maekaka jiiwi'i samija ĩaika simako'omakaja, ñamajĭ ṗo'imajare kuyepaterũkia sime. Suṗa imarĭ ika wi'iakaka āta ĩ'ṗari'o tuapepeka ṗeyubesarāka, saririṗatarāka sima-maka,— nare kērĭka.

“Ritatojo wejea ririrā baarāka ruṗu ikuṗaka simarāñu”, Jesúre ārĭka
(Mt 24.3-28; Lc 21.7-24; 17.22-24)

³ I'sia be'erḡ'ō Olivos wāmeika ĩmimaṗemarā eyatirā Jesúre ruṗaeka. I'sia ĩmima wājitāji ñoakuri ṗañakarā Tuṗarāte jiyiṗuṗaka ḡrĭriwi'ia imaeka. Pedro, Santiago, Juan, Andréṗitiyika Jesús ṗḡ'irā na'rika naro'siji kire jērĭaokaro'si.

⁴ —Mibojaika, ¿marāṗate i'suṗaka simarāñu? I'suṗaka simarũki ruṗu, ¿dakoia yija ĩaũ'murāñu ruku?— kire narĭka.

⁵ I'suṗaka naṗakā'ā, ikuṗaka nare kiyi'rika:

—Jia mija ṗuṗajoabe aṗerāte mijare ṗakikoreka. ⁶ Mija ĩabe. “ṗo'imajare yijā'meokaro'si Tuṗarāte ṗũataekaki ñime”, āṗaraka rĭkimarāja ṗakirimajare eyarāñu. I'suṗaka baawa'ri rĭkimarāja ṗo'imajare naṗakirāñu.

⁷ Mija koyikurirā imarāñurāte jĭrĭrāka ā'mitiritirā, mija kĭkia'si. Aṗewejeakarāre ṗitā'mua jērĭrāta'arāka ā'mitiritirā, mija kĭkia'sioka. I'suṗaka simarijarirāka imariṗotojo ñojimarĭtaka riribesarāka ritatojo wejea ruṗu. ⁸ ĩ'rātata jĭrĭrāñurā aṗetataka. Suṗabatirā ĩ'rāka'ireka imarā, aṗeka'ireka imarāṗitiyika jĭrĭrāñurā. ĩ'rārikḡ'rĭmatorā ka'ia iyirāka. Suṗabatirā ba'arika ṗuṗakā'ā, ba'arimarĭa ṗo'imajare jarirāñu. I'suṗaka jũairā imariṗotojo satērĭwa'ribaji najũarijarirāñu ruṗu.

⁹ Rakajekaja mija imabe. Mijare ñi'atirā ĩṗarimarā ṗḡ'irā mijare ne'ewa'rirāñu. Suṗabatirā rērĭriwi'itḡsiarā mijare naṗajeriwā'imarĭrāñu. Yire ā'mitiriṗeairā mija ima-maka, ĩṗarimarā wājitāji mijare narĭkamarirũjerāñu. Na'mitirirāka wājitāji yirika nare bojabaraka, “Jesúre ā'mitiriṗeairā yija ime”, mija ārĭrāñu. ¹⁰ Ritatojo wejea ririrā baarāka ruṗu ritaja ṗo'imajare yirika bojapatarũkia simarāñu. ¹¹ Mijare ñi'atirā ĩṗarimarā wājitāji mijare ne'ewa'ṗakā'ā, kĭkiwa'ri “¿Marākā'ā nare mayi'rirāñu?”, ārĭṗuṗajoabekaja mija imabe. Mija ārĭrũkirḡ'ōjĭte eyarāka ṗoto “Ikuṗaka nare yija ārĭrāñu”, ārĭṗuṗajoairā mija imaokaro'si Espĭritu Santore mijare jeyobaarāñu. I'suṗaka mijare kijeyobaarāka sima-maka, ikiṗi ārĭwa'ri jia nare mija yi'riwārũrāñu, mija ḡñu uṗakaja mija ṗuṗajoikaṗimarĭa,— nare kērĭka.

¹² Ate nare kērĭka:

—Yire yi'yurāte ikuṗaka nabaarāñu. ĩ'rĭka makarā imariṗotojo yire yi'riṗarea ĩ'rĭkate nañi'arũjerāñu kire najāāokaro'si. Suṗabatirā yire yi'yurā nimamaka naṗakiji ki-makarāte jāārũjerāki. I'suṗakajaoka yire yi'yurāte ā'mijĭawa'ri naṗakiarā majamarā jaritirā namakarāja nare jāārũjerāñurā. ¹³ Yire ā'mitiriṗeairā mija imamaka ĩawa'ri, ritaja

po'imajare mijare ã'mijãrãñu. I'supaka simako'omakaja yire yi'ririja'atabeyurãte takaja ba'iaja imarika tiyibeyurõ'õrã a'rirũkirã nimakoþeikareka Tuparãte nare wayuñarãñu.

14 Tuparãte bojañjirimaji imaekakite o'oeka upakaja "I'rãrĩmi Tuparãte jiyipupaka õrĩriwi'iarã i'rĩka ba'iaja baarimaji kimarũkimatorãja kimarãka mija ãrãñu." (Yi'i Marcos ika pãpera yo'oika ãrãñurã, jia samija õrĩwãrũbe).^{*} Tuparãte yaþaberitiyaika kibaarãka poto Tuparãte jiyipupaka õrĩriwi'ia ba'iaja kijarirũjerãñu. I'supaka simarãka ãawa'ri, ñojimarĩji Judea ka'iarã imarãte þusiarã ru'rimirĩrãkareka jia naro'si simarãñu. 15 Kiwi'i þemarã imarãki toþi ruitirã, kiba'irĩjia e'erĩ kiwi'iarã kãkabekaja ñojimarĩji kiru'rirũ. 16 Rioa ba'irabebarakã imarãkioka, wi'iarã ima kicamisa þemaþi kijããrijayuto e'erĩ kipe'riberijĩñu. 17 Rõmijã yata imarãñurãro'si ka'wisika simarãñu naru'yaokaro'si. Ûþubaka me'rãka rikarãñurãro'sioka i'supakaja simarãñu. 18 Pu'ejẽ'rãka simarãka poto i'supaka simakoreka Tuparãte mija jẽñebe. 19 I'supaka simarãka poto ba'itakaja ritaja po'imajare jũarãñu. Tuparãte wejea po'ijiaekarãja ba'iaja najũarijarika þemawa'ribaji ba'iaja po'imajare jũarãñu i'sia poto. I'supaka simarãka be'erõ'õþi þuri aþekurioka i'supaka imarũkiaro'si marĩa simarãñu mae. 20 I'supaka simako'omakaja "Ñoaitakaja i'supaka jũabarakã nima'si, i'tojĩrãja simarũ", Tuparãte ãrĩrũkimarĩa simarikareka ritaja, i'rĩkaoka jariwa'ririmarĩja po'imajare þurijããeka. I'supaka imarũkia simako'omakaja kiwã'maekarãte wayuñawa'ri ñoaitakamarĩja i'supaka kimarũjerãñu.

21 "Mija ãbe õ'õrã Cristore ime", i'rĩka mijare ãrĩþakikoþerãkite mija ã'mitiripẽa'si. Apika ãrĩkaki, "Mija ãbe õ'õrã kime Mesías, Jã'merũkika Tuparãte wã'maekaki kime", mijare ãrĩrãkiteoka mija yi'ria'si. 22 Rĩkimarãja þakirimajare eyarãñu. I'rãrimarã "Yi'i imaki Jã'merũkika Tuparãte wã'maekaki", ãrĩrãñurã. Aþerã imarãñurã "Yi'i imaki Tuparãro'si bojañjirimaji", ãñurã. Supabaturã po'imajare þakiokaro'si niakoribeyua nare baabearãñurã. Tuparãte wã'maekarã þariji nare ã'mitiripẽarika yaþawa'ri, i'supaka nabaakoþerãñu. 23 Jia õrĩwãrũtirã, "I'supaka simarãka", mija õrĩrã ikupaka mijare ñañu. Supã imarĩ rakajekaja mija imabe.

*Po'imaja Ma'mire þe'rietarũkiakaka
(Mt 24.29-35,42-44; Lc 21.25-36)*

24 Ba'iaja po'imajare jũarãka be'erõ'õ aiyate ñamita'rirãñu. Ñamikakioka yaaboabesarãki. 25 Tã'þia ña'rĩrãka. Ritaja wejeþemareka ima Tuparãte rĩ'merũjerãñu. 26 I'supaka simarãka þotojĩ ritaja Po'imaja Ma'mire niarãñu ate. Oko ùmakaka watoþekapi jia yaaboaka, supabaturã tẽriwa'ribaji yirikapi yi'tarãñu. 27 Tuparãte imarõ'õkarã ángelrãkare yipũatarãñu yiwã'maekarãte narẽaokaro'si. I'supaka nare yijã'memaka ritatojo wejeareka po'imaja ima upatataja rẽarĩ naþibirãñu.

28 Higuera wãmeika õterikiakaka þupajoabaraka mijare yiwãrõerã baayu mae. Higuera ritajũkia saþũñua so'aika ãtirã, "Kũþajĩ sajariwa'yu ijijẽ'rãka seyarũkia", marĩwãrũyu. 29 Supã imarĩ yibojaika upakaja simaũ'murãka poto, "Kũþajĩ sajariwa'yu Po'imaja Ma'mire etarũkia", mija ãrĩwãrũrãñu mae. 30 Rita sime ika mijare yibojaika. Yibojaika upakaja simarãka poto i'rãrimarã maekaka imarãte õñia imarãñu ruþu. 31 Ika ka'ia, wejeþemaoka ririrũki oyiaja sime. I'supaka simako'omakaja yirikaþ þuri ririrũkimarĩa sime.

32 Maki õrĩbeyuka yetarũkirĩmikaka. Mabo'ikakurirã imarã ángelrãkaoka õrĩbeyurã. Yi'i, Tuparã Maki imariþotojo ñorĩbeyuoka yi'i. Maþaki Tuparã i'rĩkaja õñuka yetarũkirĩmikaka.

33 I'supaka simamaka õrĩweitikaja mija imabe. Sõrĩbeyurã imarĩ, rakajekaja mija imarijape. 34 Jia mija ã'mitipe, ika bojawãrõrikapi mijare yibojaerã baaika: I'rĩka wi'iba'ipi imaekaki. Turitaparĩ ke'rika poto, kiro'si ba'irabeñjirimajare wi'ia kãrĩrũjeka. Ke'rĩrã baaeka ruþu "Ika mija ba'iraberika imarãka", nare kẽrika. Koþereka tuerimaji "Yire ta'abarakã, õ'õrãja wi'ia ãrĩþaraka mimabe", kire kẽrika. 35 Kiupakaja

^{*} 13:14 Esta advertencia es del escritor, Marcos. No es lo que dijo Jesús. † 13:31 El mensaje de Jesús

ya'rirãñu yiro'sioka. Suḡa imarĩ jia yire ta'abaraka mija imabe, yi'tarũkia mija õrĩbeyua simamaka. “Na'irã, ñami ñe'metãji, karaka akarãka ḡotojĩ, wãrĩrika ru'ara'arãka ḡoto, i'tojĩte ki'tarãñu”, yireka ãrĩwãrũbeyurã mija ime. ³⁶ Ikuḡarõ'õḡiji etatirã, “¿Dako baaerã mija kãñu, yiyapãika uḡaka baabekaja?”, mijare ñarĩkoreka, rakajekaja mija imarijape. ³⁷ Mijaro'sitakamarĩa ikuḡaka yibojaweyu ritaja ḡo'imajaro'si. Jia imatikaja yire ta'atikaja mija imarijape,— nare kẽrĩka.

14

*“¿Marãkã'ã marĩjĩkareka Jesúre majããrũjejĩñu ruku?”, ãḡaraka najaibu'aeka
(Mt 26.1-5; Lc 22.1-2; Jn 11.45-53)*

¹ Topi mae, ĩḡarĩmi sajariwa'rika ḡascua baya ruḡu. Levadura rukeberika ḡan naba'aribaya simaeka. I'sia ḡoto ḡo'imajare õrĩbeyuju Jesúre ñi'arika kurarãka ĩḡarimarãre ḡakatarikoḡeka, Moiséte jã'meka wãrõrimajapitiyika. “¿Dikapi kire okabaatirã kire majããrũjejĩñu?”, ãḡaraka najaibu'aeka. ² Ikuḡaka ĩ'rãrimakire ãrĩka:

—ḡascua baya simarãka ḡoto Jesúre mañi'ajĩkareka, jimarĩa ḡo'imajare boebarijĩñu. Boebariwa'ri ba'iaja nabaajĩkareka, marãkã'ã baatirã nare mokajããwãrũberijĩñu. Suḡa imarĩ ḡascua baya simarãka ḡoto, kire mañi'aberijĩñu ruḡu,— narĩka.

*Rõmore Jesús ruḡuko'a ḡemarã ruḡuko'awearũkia yo'yekako
(Mt 26.6-13; Jn 12.1-8)*

³ I'sia ruḡubaji ḡañaka Betania wejearã kimaeka ḡotojĩ, Simón kãmia rabaeka mirãki wi'iarã Jesúre imaeka. Torã ba'abaraka nimaeka ḡoto ĩ'rãko rõmore naḡõ'irã eyaeka, ãta alabastro wãmeikakaka jotoa baaeka rikatirã. Satõsiareka nardo wãmeika iyebaka imaeka jia jiiĩsiakaka. Suḡabatirãoka waḡajã'rĩtakakaka simaeka. Alabastrojotoku'rea ḡeparu'ataturã Jesús ruḡuko'arã iyebaka koyo'yeka kire jiyiḡuḡayeewa'ri. ⁴ I'suḡaka kire kobaamaka ĩaturã, jimarĩa ĩ'rãrimarãre kore boebarika. I'suḡaka imawa'ri,

—¿Dako baaerã kiruḡuko'arã iyebaka koyo'yeyu? Waḡuju sakowe'weḡateyu. ⁵ I'sia iyebaka trescientos denario rõ'õjĩrã waḡajã'rĩa sime. Sawapa tõḡotirã wayuoka baairãte koĩjirĩ imakoḡeyu,— ãḡaraka ĩ'rãrimarãre jaibu'aeka natiyiaja.

I'suḡaka ãḡaraka kore najaiyuyeka.

⁶ I'suḡaka naḡakã'ã, ikuḡaka Jesúre nare ãrĩka:

—Koimaḡarũ. Jia yire baawa'ri i'suḡaka kobaayu. ⁷ Mija watoḡekarã imajĩḡarũkirã nime wayuoka baairã. Suḡa imarĩ mija yaḡarãka ḡotojo nare mija jeyobaarijarijĩñu. Yi'ĩ ḡuri mijaka imajĩḡabesarãki. ⁸ Iko ḡuri koḡuḡaka kore jiyuika uḡakaja jia yire baaiko. Yireyarũki ruḡu iyebaka jia jiiĩsia yire koyo'yeyu. Yire nayayerũkia ḡuḡajoaweiko uḡaka i'suḡaka yire kobaayu. ⁹ Rita ika mijare yibojayu. Ritaja wejeareka Tuḡarãrika wãrõbaraka, jia yire kobaeka mirãka ḡo'imajare bojarijarirãñu. Suḡa imarĩ jia kobaeka ḡuḡajoabaraka, kore naye'kariribesarãñu,— nare kẽrĩka.

*Jesúre nañi'aokaro'si karerõ'õḡi Judare kire bojajããeka
(Mt 26.14-16; Lc 22.3-6)*

¹⁰ Torãjĩrã mae kurarãka ĩḡarimarãka jairĩ Judas Iscariotere a'rika. Jesúka wãrũrimaja ĩ'ḡoũ'ḡuarãe'earirakamarãkaki imaki kimaeka. “Jesúre mija ñi'aokaro'si, kimarõ'õrã mijare ye'ewa'rirãñu”, nare kẽrĩka. ¹¹ I'suḡaka nare kibojamaka ã'mitiritirã, jĩjimaka najarika. I'suḡaka jariwa'ri,

—Niñerũ mire yija ĩjirãñu,— kire narĩka.

Suḡa imarĩ “ḡo'imajamatorã Jesúre nañi'aerã, ¿marãkã'ã nare yibaarũjerãñu ruku?”, Judare ãrĩḡuḡajoaũ'mueka.

*Jesúre ḡiyia ba'aekakaka
(Mt 26.17-29; Lc 22.7-23; Jn 13.21-30; 1 Co 11.23-26)*

¹² Pascua baya ũ'muroyikarĩmi levadura rukeberika pan naba'aribaya seyaeka. I'sirĩmi oveja makarāka jāātirā naba'aroyika. Egiptoka'iarā nañekiarāte imaeka poto Tuparāte nare tāāeka pūpajoabaraka i'supaka nabaaroyika. Supa imarĩ kika wārūrimajare ikupaka kire jērīaeka:

—¿No'orā ba'arika baaweirĩ yija a'ririka miyapayu, Pascua baya poto maba'arūkia?— kire narīka.

¹³ Topi ĩ'parā kika wārūrimajare pūataweibaraka ikupaka nare kērīka:

—Wejearā mija eyarāka poto torā ĩ'rīka jotoapi okoa kōkewa'yukate mija ĩatōporāñu. Kibe'erō'ō mija a'pe. ¹⁴ Kibe'erō'ō a'ritirā, wi'iarā kikākarāñurō'ō ĩatirā, ikupaka āparaka saba'ipite mija jērīabe: “Yijare wārōrimaji ikupaka ārīko'oka: ‘¿No'orā sime yika wārūrimajaka, Pascua baya poto ba'arūkia nabaaweirūkirō'ō?’, kērīko'o”, mija āpe.

¹⁵ I'supaka mija āpakā'ā ā'mitiritirā, ĩmipē'rōtorā ima kuraraka jo'barō'ōjite mijare kibearāñu. Kopakaja najietikarō'ō simarāñu. Supa imarĩ i'sia kurarakarā maba'arūkia mija baaweibe,— nare kērīka.

¹⁶ I'supaka nare kērīka be'erō'ō, torā na'rika. Torā eyatirā Jesúre nare bojaeka upakaja simamaka niaeka. Torā Pascua bayarĩmi naba'arūkia nabaaka mae.

¹⁷ Rā'iwa'ri neiṗupurō'ō sajarika poto Jesúre torā eyaeka kika wārūrimaja, ĩ'poū'ṗuarāe'earirakamarā kika imaroyikarāṗitiyika. ¹⁸ Naka ba'abaraka ikupaka nare kibojaka:

—Mija ā'mitipe. Rita mijare yibojayu mae. Mawatoṗekarā ĩ'rīka imaki maka ba'aripotojo, yimajāmarāre yire ñi'aokaro'si yire bojajāārūkika,— nare kērīka.

¹⁹ I'supaka kēpakā'ā ā'mitiritirā, ba'iaja napuparika. Topi mae nimirakamakiji ikupaka kire āparaka najērīaū'mueka:

—¿Yi'imarīka i'supaka baarāki ruku?— āparaka kire najērīaeka.

²⁰ Topi mae ikupaka nare kiyi'rika:

—Ī'poū'ṗuarāe'earirakamaki seroarā yika pan ñu'aba'airākaki kime. ²¹ Tuparā majaropūñurā sabojaika upakaja simaerā baayu yiro'si. Po'imaja Ma'mi ñime. Yire ñi'atirā po'imajare yire jāārāñu. “Aṗerāte kire ñi'arū”, ārīwa'ri yire bojajāārāki ṗuri, jimarīa ba'iaja jūarāki. I'supaka simamaka imaberiri kimakoṗeka,— nare kērīka.

²² Ba'abaraka nimekā'āja pan Jesúre e'eka. Sarikatirā, “Jia mibaayu Tuparā”, kērīka. I'supaka ārītirā sañakatarutirā nare sakījika.

—Āja'a, samija ba'abe. Ika pan kopakaja yiṗo'ia sime,— nare kērīka.

²³⁻²⁴ Topi ate ko'a ke'eka. Sarikatirā, “Jia mibaayu Tuparā”, kērīka. I'supaka ārītirā nare sakījika. Supa imarĩ nimirakamakiji sanukueka be'erō'ō ikupaka nare kērīka:

—Ika iyaokoa kopakaja yiriwea sime. Riweajurubaraka yireyarākapi ārīwa'ri rīkimarāre Tuparāte tāārāñu. I'supaka yireyamaka ĩatirā, “Ba'iaja nabaaike yijūjerāñu”, Tuparāte ārīka upakaja kibaarāñu mae. ²⁵ Rita mijare ñañu mae, Tuparāte yire jā'merūjerūkia seyabeyukaji iyaokoa mijaka ukuokaro'simarīa ñime. Yijā'meū'murāñurĩmi seyarāka poto ṗuri, aṗeupaka, mamaka iyaokoa yukurāñu mae,— nare kērīka.

“*Jesúre ōrībeyuka yi'i, yireka merīrāñu*”, *Pedrote kērīka*

(*Mt 26.30-35; Lc 22.31-34; Jn 13.36-38*)

²⁶ Supa imarĩ Tuparā baya koyaweatirā Olivos wāmeika pusiarā na'rika. ²⁷ Torā na'rika poto ikupaka nare kērīka:

—Yire ā'mitiripēairā imaripotojo yire mija ja'atarāñu. Supa imarĩ yire ja'atawa'ri rakakaja mija ṗibipaterāñu. Tuparā majaropūñurā āñu upakaja simarāñu. Ā'mitirikōrĩ je'e: “Oveja ĩarĩrĩrimajire yijāārāñu. I'supaka yibaamaka kioveja ru'ripatarāka”, ārīwa'ri sabojayu. ²⁸ Supa imarĩ yire najāāko'omakaja ōñia yijariṗe'rirāñu. I'supaka imatirā mija ruṗubaji Galileaka'iarā yeyarāñu. Supabatirā torā mijare ye'etorirāñu,— nare kērīka.

²⁹ I'supaka kēpakā'ā ā'mitiritirā, ikupaka Pedrote kire ārīka:

—Aperã puri nimirakamakiji mire ja'atarãñurã je'e. Yi'i puri mire ja'atabesarãki,— kire kērīka.

³⁰ I'supaka kēpakã'ã ã'mitiritirã, ikupaka Jesúre kire ārīka:

—Rita mire ñañu. Ire ñamiji karaka i'pakuri akaerã baarãka rupubaji, maekarakakuri, “Jesúre õrībeyuka yi'i”, nare merĩrãñu,— Pedrote kērīka.

³¹ I'supaka Jesúre kire ārīko'omakaja, ikupaka Pedrote kire ārīka:

—Jēno'otaka, “Mire ñorībeyu”, ārībesarãki yi'i. Mikaja reyarūkika pariiji ñima simamaka, “Jesúre õrībeyuka yi'i”, ñarībesarãñu,— Pedrote kire ārīka.

Pedrote ārīka upaka oyiaja i'rīka upakaja narīka aperãoka.

Getsemaní wãmeirõ'õrã Tuḡarãka jairĩ Jesúre a'rika

(Mt 26.36-46; Lc 22.39-46)

³² Topi mae Getsemaní wãmeirõ'õrã na'rika. Torã eyatirã kika imaekarãre ikupaka kērīka:

—I'torã Tuḡarãka jairĩ ya'yu. Õ'õrãja mija rupabe ruḡu,— nare kērīka.

³³ Torãjĩrã Pedro, Santiago supabatirã Juanre, kika ke'ewa'rika. Torã na'ririjayukã'ãja jimarĩ kiwayuḡi'riũ'mueka. ³⁴ I'supaka imawa'ri ikupaka nare kērīka:

—Yiḡupakapi yiwayuḡi'ritiyayu “Reyatiyaerã yibaayu”, ãñurõ'õjĩrã. Õ'õrã mija tuibe ruḡu. Kãpekaja yire mija ta'abe,— nare kērīka.

³⁵ Supabatirã ñoakuriḡañakarã ke'rika. Torã eyatirã ka'iarã mo'ipãñatirã, Tuḡarãka kijaika ba'iaja ã'mika jũarika yaḡaberikoḡewa'ri. ³⁶ Kika jaibaraka ikupaka kire kērīka:

—A'bi, ritaja baawãrũiki mime. Supa imarĩ yire najããkoreka, yire mijeyobaarika yiyapayu. I'supaka mire yijẽñeko'omakaja yiyapaika upakamarĩa mibaakoḡejĩkaoka marã imabeyua. Miyapaika upakaja simarũ,— Tuḡarãte kērīka.

³⁷ Tuḡarãka jaiweatirã kiḡe'riwa'rika maekarakamarãte imaekarõ'õrã. Kãrĩrikarekaja nosika ḡotojĩ naḡõ'irã keyaeka. I'supaka nimamaka itirã, ikupaka Pedrote kērīka:

—¿Simón, dako baaerã mikãñu? ¿I'rãkuri aiyajẽrã rõ'õjĩrãjĩkaja kãpekaja imaberijĩka mime bai je'e? ³⁸ Rakajekaja Tuḡarãte jẽñebaraka mija imabe, ba'iaja mija baakoreka. “Tuḡarãte yapaika upakaja yija baarãñu”, ãñurã imariḡotojo, mija ḡo'iaḡi puri samija rakajepããwãrũbeyu. Supa imarĩ Tuḡarãte yapaika upakaja mija baawãrũbeyu,— nare kērīka.

³⁹ I'supaka nare ārĩweatirã Tuḡarãka jairĩ ke'rika ate. Mamarĩ kire kijẽñeka upakajaoka kire kērīka ate. ⁴⁰ I'supaka baaweatirã kijeyomarã ḡõ'irã kiḡe'riwa'rika. Jimarĩa õõmaka nare baaeka simamaka kãrĩkarã nimaeka. I'supaka nimaekarõ'õrã naḡõ'irã keyamaka, tũrũtirã kiruḡu ni'yopi'rika. Supa imarĩ marãkã'ã kire ārĩwãrũberijĩñurã nimaeka.

⁴¹ Supa nimekã'ãja Tuḡarãka jairĩ ke'rika ate. I'sia be'erõ'õ naḡõ'irã etatirã,

—¿I'supakaja kãḡarakaja mija imañuju ruḡu? Koḡakaja yire nañi'arijẽ'rãka seyayu mae. ḡo'imaja Ma'mite nañi'aokaro'si bojajããrimajire koḡakaja etayuju mae. Ba'iaja baarimajare yire kiñi'arũjerã baayu. ⁴² Mija mi'mibe. Dajoa kire matoyari,— kika wãrũrimajare kērīka.

Jesúre nañi'aeka majaroka

(Mt 26.47-56; Lc 22.47-53; Jn 18.2-11)

⁴³ I'supaka Jesúre jaiyuju Judare etaeka. Jesúka wãrũrimaji i'ḡoũ'ḡuarã'earirakamarãkaki Judare imaeka. Rĩkimarãja ḡo'imajare i'taeka kika. Sara, yapua rikabaraka Jesúre ñi'arĩ ni'taeka. Kurarãka iḡarimarã, Moiséte jã'meka wãrõrimaja, supabatirã judiorãka iḡarimarãre ḡũataekarã nimaeka. ⁴⁴ “Ikupaka kire yibaarãñu”, ārĩwa'ri Judare nare bojatikarã nimaeka.

—Jesúre mija iawãrũokaro'si u'surikapi kire yijẽñerãñu. I'supaka yibaarãka be'erõ'õ kire ñi'atirã jia kire mija iñarĩrĩwa'ḡe,— nare kērīka.

⁴⁵ I'supaka nare kērĩweaeka be'erõ'õ Jesús ḡõ'irã eyatirã ikupaka kire kērīka:

—¿Yaje mime wārōrimaji?—

I'supaka kire ārītirā kire kiu'sueka. ⁴⁶ I'supaka kibaamaka ĩtirā, Jesúre nañi'aeka.

⁴⁷ I'supaka kire nabaamaka ĩtirā, Jesús wā'tarā rīkamarikaki sara baiwararī ke'etaeka. Sapi kurarāka ĩpamaki imatiyaiki ba'irabeĭjirimaji ā'mua kitoakōrōtaeka.

⁴⁸ —¿Dako baaerā sara, yapuapitiyika yire ñi'arī mija i'tayu? ¿Karee'erimajire ñi'arirokapi yire mija ñi'aripakatayu bai? ⁴⁹ ĩ'rārīmi jariwa'ririmarīaja mija watopekara Tuparāte jiyipupaka ōrīriwi'iareka mijare wārōbaraka ñimaroyi. Torā ñimarijarapaka poto yire ñi'arī mija etaberape ruḡu. Yire mija ñi'aika, Tuparā majaropūñurā sabojaika upakaja sime yiro'si,— Jesúre nare ārīka.

⁵⁰ Supa imarī kire nañi'amaka ĩtirā, kika wārūrimajare nimaupatiji kire ru'ritapawa'rika. ⁵¹ Kire ne'ewa'rika poto ĩ'rīka bikirimaji kibe'erō'ōpi a'ririjarikaki. Sayapāijīka takaja wā'ojī'atirā kimaeka. Kibe'erō'ō ke'ririjarika poto torā imaekarāte kire ñi'ape'rotaeka. ⁵² I'supaka kire baakopewa'ri kisayapāitakaja kireka naba'itatamaka, dakomarīaja kiru'riwa'rika.

*Judiotatarā ĩparimarā imatiyaitata imaekarā, “Oka mireka ima”, Jesúre narīka
(Mt 26.57-68; Lc 22.54-55,63-71; Jn 18.12-14,19-24)*

⁵³ Supabatirā kurarāka ĩpamaki imatiyaiki imaekaki wi'iarā Jesúre ne'ewa'rika. Kire ne'eeyaeka poto kurarāka ĩparimarāre nimaupatiji torā rērīka. Moiséte jā'meka wārōrimaja, supabatirā judiorāka ĩparimarāoka rērīkarā.* ⁵⁴ I'supaka nabaeka poto Pedore ñoakuripi a'ririjaparaka kurarāka ĩpamaki imatiyaiki wi'i pēteta'teka imaekarō'ōrā keyaeka. Torā kākātirā Tuparāte jiyipupaka ōrīriwi'ia tuerimajaka kipekajūrīrupaeka.

⁵⁵ I'supaka simaeka poto kurarāka ĩparimarā, supabatirā judiotatarā ĩparimarā imatiyaitataoka “¿Dakoapi Jesúre majāārūjeĭñu?”, ārīwa'ri jaibu'abaraka nimaeka. Supa imarī “Ikupaka ba'iaja Jesúre baarape”, ārīwa'ri bojarūkirāte nayapakopeka. I'supaka nayapaeka simako'omakaja ba'iaja oka kireka imaeka natōpoberika. ⁵⁶ “Ika ba'iaja Jesúre baarape”, rīkimarāja narīpakiko'omakaja ĩ'rīkate bojaeka upakamarīa nabo-jakopeka. ⁵⁷⁻⁵⁸ ĩ'rārimarā mi'mirīkatirā imabeyuapiji ikupaka āparaka kire nokabaaeka:

—“Tuparāte jiyipupaka ōrīriwi'ia po'imajare baaeka yipōapaterāñu. I'supaka simako'omakaja maekarakarīmi be'erō'ōjo ate sayibaarāñu, po'imajare baaekamarīa”, Jesúre āpakā'ā yija ā'mitirape,— narīka.

⁵⁹ I'supaka bojaripotojo ĩ'rīka upakamarīa rukubaka oyiaja nabojarapakikopeka ruḡu.

⁶⁰ Supa imarī kurarāka ĩpamaki imatiyaiki nimaupati wājitāji mi'mirīkatirā ikupaka Jesúre kijērīaeka:

—¿Dako baaerā nare miokae'eberitiyayu je'e? ¿Dakoapi ārīwa'ri i'supaka tīmarītakaja mire nokabaayu je'e?— kurarāka ĩpamakire kire ārīka.

⁶¹ I'supaka kērīko'omakaja Jesúre kire okae'eberika. I'supaka kimekā'āja ikupaka kurarāka ĩpamakite kire jērīaeka ate:

—¿Mi'iji bai mime Jā'merūkika Kiwā'maekaki,† Tuparā Maki?— kire kērīka.

⁶² I'supaka kire kēpakā'ā ikupaka Jesúre kire yi'rika mae:

—Ā'ā, yi'iji ñime. Supabatirā ñamajī Tuparā pō'i ritapērōtorā Po'imaja Ma'mite ruḡamaka mija ĩarāñu. Supabatirā ĩmipi oko ũmaka watopekapi yiruirā'amakaoka mija ĩarāñu,— kire kērīka.

⁶³ I'supaka kēpakā'ā ā'mitiritirā, boebariwa'ri kiōñu upakaja kijariroaka pemakato kurarāka ĩpamakire baibebataeka. “Tuparā upakaja ñime', kēñu ruku”, ārīwa'ri i'supaka kibaaeka. I'supaka baawa'ri ikupaka aḡerā ĩparimarāre kērīka:

* **14:53** La Junta Suprema (Sanedrín) de líderes judíos que gobernaba asuntos religiosos. † **14:61** Mesías

—Dika ba'iaja baaiki kime aþerãte ãrĩrũkia jariwa'ribeyua mae, kopakaja ritaja ba'iaja kẽnua morĩwãrũpatayu. ⁶⁴ Mijaoka ã'mitiriko'orã ba'iaja Tuþarãreka kijaiko'a. Suþa imarĩ ¿marãkã'ã kire mabaarãñu je'e mijareka?— ãrĩwa'ri kijẽrĩaeka kĩþarimarã jeyomarã imaekarãte.

I'supaka kẽþakã'ã ã'mitiritirã,

—Oka ba'iaja kiro'si ima simamaka jããrikaja sime kire,— nimirakamakiji narĩpataeka.

⁶⁵ Suþabatirã ĩ'rãrimarã Jesúre rijo'katapatebaraka kiñakoa þi'þetãtetirã kire naþajeka. Kire þajebarakã ikupaka kire najẽrĩaroyika:

—¿Maki mire þajeiki? Karemarĩa Tuþarãte mire bojarãkareka, “Iki yire þajeko'oka”, merĩrãñu,— kire narĩwã'imarĩka.

Kire e'ewa'þaraka Tuþarãte jiyiþupaka õrĩriwi'ia tuerimajaoka kipema þajerijarikaã.

“Jesúre õrĩbeyuka yi'i”, Pedrote ãrĩkarõõ

(Mt 26.69-75; Lc 22.56-62; Jn 18.15-18,25-29)

⁶⁶ I'supaka ba'iaja Jesúre baabaraka wi'itõsuarã nimaeka þoto þeterãja Pedrote imaeka ruþu. Torã kimaeka þoto kurarãka ĩþamaki imatiyaikiro'si ba'iraberirõmore kipõ'irã etaeka. ⁶⁷ Pedrote þekaõ'to wã'tarã jũrĩruþamaka ĩatirã, ñoaka kire koyoirĩkaeka. Toþi ikupaka kire kõrĩka:

—Mi'ioaka Jesús Nazaretkakika turiroyirapaki mime,— kire kõrĩka.

⁶⁸ I'supaka kire kõþakã'ã, ikupaka kore kiyi'rika:

—I'supaka meñua õrĩbeyuka yi'i, mijaikaoka ã'mitiriwãrũbeyuka yi'i,— kore kẽrĩka.

I'supaka kore ãrĩweatirã, kopereka imaekarõ'õþi kiporiwa'rika þoto karaka akaeka.

⁶⁹ Toþi ate kire ĩatõþotirã ikupaka torã imaekarãte kõrĩka:

—Ĩĩ imaki Jesúka wãrũrimajakakijioka kime,— nare kõrĩka.

⁷⁰ I'supaka kõþakã'ã “Kika wãrũrimajimarĩki yi'i”, Pedrote ãrĩka ate. Ñoapañaka imatirã ate torã imaekarãte ikupaka kire ãrĩka:

—Mi'ioaka naka imaekaki, Galileakaki mime je'e aþeyari,— kire narĩka.‡

⁷¹ I'supaka naþakã'ã ikupaka nare kiyi'rika:

—ĩ'supaka mija ãñukate õrĩberitiyaiki're yi'i! Waþuju yipakijĩkareka ba'iaja Tuþarãte yire baajĩñu,— kẽrĩka.

⁷² I'supaka kẽnũkã'ãja ate karaka akaeka. Sakamaka ã'mitiritirã, Jesúre kire bojaeka kipupakarã kire ña'rĩjãirarika, “Ĩþakuri karaka akaerã baarãka ruþu maekarakakuri, ‘Jesúre õrĩbeyuka yi'i’, merĩrãñu.” I'supaka Jesúre ãrĩka kire ña'rĩjãirapakã'ã, jimarĩa Pedrote orika.

15

Pilato þõ'irã Jesúre ne'eeyaeka

(Mt 27.1-2,11-14; Lc 23.1-5; Jn 18.28-38)

¹ Suþabatirã aþerĩmi bikitojo ĩþarimarã imatiyarimaja nimaupatiji rẽrĩkarã ate. Kurarãka ĩþamarã, Moiséte jã'meka wãrõrimaja, suþabatirã judĩorãka ĩþarimarãoka torã nimaeka. Rẽrĩtirã “Ikupaka Jesúre mabaajĩñu”, ãþaraka najaibu'aeka. Toþi mae, Jesús þitaka þi'þetirã Pilato þõ'irã kire ne'ewa'rika. ² Kipõ'irã kire ne'eeyaeka þoto ikupaka Pilatore kire jẽrĩaeka:

—¿Mi'i bai judĩotatarã ĩþamaki?— kire kẽrĩka.

I'supaka kire kẽþakã'ã, ikupaka Jesúre kire ãrĩka:

—Mi'iji ãñuka i'supaka,— kire kẽrĩka.*

‡ **14:70** Por el acento de Pedro, adivinaron que él era de Galilea. Todos los discípulos de Jesús eran de Galilea menos Judas. * **15:2** La respuesta puede entenderse como “Sí, como usted dice”, o “Usted es quien lo dice.” Probablemente Jesús no afirmó claramente que era rey de los judíos para que Pilato no pensara que él refiere a un rey político como César o Herodes.

³Supabatirā kurarāka ĩpamarā rĭkimaka ba'iaja Pilato wājĭtāji Jesúre nokabaaeka. ⁴Supa imarĭ ikupaka Pilatore kire jĕrĭaeka ate:

—¿Dako baaerā miokae'eberitĭyayu je'e? ¿Ritaja mire nokabaaika mia'mitiribeyu bai je'e?— kire kĕrĭka.

⁵I'supaka kire kĕrĭko'omakaja Jesúre okae'ebrika ruþu. Kiokae'ebepakā'ā ĩawa'ri, i'supaka imaekakite ĩakoriberiroyikaki imarĭ, marākā'ā ārĭberijĭka Pilatore jarĭka.

“Jesúre najāãparũ”, narĭkakaka

(Mt 27.15-31; Lc 23.13-25; Jn 18.38-19.16)

⁶Īrākuri wejeĭ'rā rakakaja Pascua baya simaroyika þoto ĩ'rĭka wĕkomaka imariwi'iarā imakite Pilatore þoataroyika. I'supaka kibaaroyika simamaka ĩ'rĭka sareka imaekakite kĭpoatarika þo'imajare yaþaeka. ⁷I'supaka nabaeka þoto wĕkomaka imariwi'iarā Barrabásre imaeka kika ba'iaja baaekarāþitĭyika. Roma ĩþamakire yi'riberĭwa'ri tokarā surararākaka jĭþaraka þo'imajare jāãeka mirāki kimaeka. ⁸Supa imarĭ rĭkimarāja eyaekarā ikupaka Pilatore narĭka:

—Mibaarijarĭroyika upakaja, ĩ'rĭkate miþoatarika yĭja yaþayu,— kire narĭka.

⁹I'supaka kire napakā'ā ikupaka nare kĕrĭka:

—¿Makire yiþoatarika mĭja yaþayu? ¿Yaje judĭotatarā ĩþamakire yiþoatarika mĭja yaþayu je'e?— nare kĕrĭka.

¹⁰“Jesúre ā'mĭjĭairā imarĭ, yiþō'irā kurarāka ĩpamarāre kire e'eetayu”, ārĭþuþajoekaki imarĭ, kire þoatarika yaþakoþekaki imarĭ, i'supaka kĕrĭka. ¹¹Jesúre þoatarika kiyako'omakaja kurarāka ĩparimarā þuri jājirokapi ikupaka ritaja þo'imajare ārĭkarā:

—“Barrabásre miþoatabe Jesús ō'toarā”, Pilatore mĭja āþe,— kurarāka ĩpamarāre ārĭka.

¹²“Barrabásre miþoatabe”, napakā'ā ā'mitiritirā ikupaka Pilatore nare yi'rika:

—I'supaka yibaarākareka, “Judĭotatarā ĩþamaki”, mĭja āñukate þuri ¿marākā'ā yibaarāñu je'e?— nare kĕrĭka.

¹³I'supaka kĕþakā'ā ā'mitiritirā, akasererĭkapi,

—jYaþua tetaekarā kire miþatakĭarũjeþabe!— kire narĭka.

¹⁴I'supaka narĭko'omakaja,

—¿Dakoa ba'iaja kibaaeka je'e?— nare kĕrĭka.

I'supaka kĕþakā'ā, jājĭbaji nakasereka ate,

—jYaþua tetaekarā kire miþatakĭarũjeþe!— narĭka.

¹⁵Supa imarĭ þo'imajaka jĭa imarĭka yaþawa'ri Barrabásre kĭpoataeka mae. Jesúre þuri, ajeakaka þajerũkia nabaeka imaroyikapi surararākare kĭþajerũjeka. I'supaka kire nabaeka be'erō'ōþi, “Yaþua tetaekarā kire þatakĭarĭ mĭja e'ewa'þe”, Pilatore nare ārĭka.

¹⁶I'supaka kijā'meka simamaka toþi a'ritirā ĩþi Pilato wi'itōsĭarā† nakākaeka mae. Supabatirā torā imaekarā surararākare nakaeka nimaupatĭji Jesús þō'irā narĕñaokaro'si. ¹⁷⁻¹⁸Wi'itōsĭarā nimaupatĭji rĕrĭpatatirā jairoþemakato iyayaþea upaka ĩoika Jesúre najāwā'imarĭka, ĩþire jāãroyĭkakaka. Supabatirā þotatakobu'ya baatirā, kirupuko'arā tuatirā ikupaka kire nawaþerĭwā'imarĭka:

—Jĭa ritaja mire najĭyiþuþayeerũ, judĭotata ĩþamaki,— kire āþaraka, ba'iaja kire najaiwā'imarĭka.

¹⁹Supabatirā yaþuapi kirupuko'arā þajerĭþaraka kire narĭjo'kataþaterĭjarĭka. Kiwājĭtāji ñukurupatirā eewā'imaparaka kire nawaþeka. “¿Mĭ'i imaki ĩþi imatĭyaiki bai?”, āþaraka kire nawaþeka. ²⁰Kire eewā'imarĭweatirā kijairoþemakato iyayaþea upaka ĩoika e'etirā mamarĭ kijāãekatojo kire najāãeka ate. Supabatirā yaþua tetaekarā þatakĭarĭ kire ne'ewa'rika mae.

Yaþua tetaekarā Jesúre þatakĭarĭ ne'ewa'rika

(Mt 27.32-44; Lc 23.26-43; Jn 19.17-27)

† 15:16 Llamado pretorio en latín.

²¹ Kire ne'ewa'rika poto Simón, Cirenewejeakakire napō'irā etaeka. Alejandro, Rufopitiyika i'parā paki kimaeka. Jerusalénwejearā eyatirā Jesús wā'tapi Simónre o'riwa'rirā baaeka poto Jesúre napatakīarūkia yapua tetaeka surararākare kire kōkerūjeka.

²² Supabatirā Gólgota wāmeirō'ōrā Jesúre ne'ewa'rika. “Ruṗuko'a ū'ā pusia”, ārīrika simaeka Gólgota. ²³ Torā eyatirā iyaokoa, mirra ū'ā rukeka‡ kire nasīamaka sakiukuberika. ²⁴ Torājīrā mae Jesúre kijariroaka e'etaturā, yapua tetaekarā kire napatakīaeka. Kijariroaka yapawa'ri ikupaka narīka: “Ni'i kijariroaka e'erika mairā”, āparaka barewā'imarīrikapi surararākare sakorika. I'supaka barewā'imarīrirokapi kijariroaka kijāāekato ne'eka mae.

²⁵ Bikitojo botarakaoteñarirakakuri aiyajērā eyawa'rika poto kire napatakīaeka mae.

²⁶ Kiruṗuko'a bo'irā yapupāia o'oeka najī'ataeka. “Oka kireka imaeka pareaja i'supaka kijūayu”, narīrū āriwa'ri i'supaka nabaeka. “Ī'ī kime judiōtata ĩpamaki”, āriwa'ri sarā no'ojī'aeka simaeka. ²⁷ Torā i'parā karee'erimajareoka napatakīaeka. Ī'rīka kiritapē'rōtopi, apika kikākopē'rōtorā nimaeka. ²⁸ I'supaka Tuṗarā majaropūñureka sabojatika simamaka i'supaka kiro'si simaeka. Ā'mitirikōrī je'e: “Ba'iaja baairāpitiyika kima-maka, ba'iaja baaiki kime kiro'si”, pō'imajare kireka ārīrāñu, āriwa'ri o'oeka simaeka.

²⁹ Jesús wā'tapi o'rikarā kire jiyipupayeeberīwa'ri naruṗuko'a narī'meka. Ikuṗaka ārīroyikarā:

—jYaa! “Tuṗarāte jiyipupaka ōrīriwi'ia yipōapaterāñu. I'supaka baatirā, maekarakarīmi be'erō'ō sayibaarāñu ate”, merāpe. ³⁰ I'supaka baaiki mimaye'e, mirikapi miōñu upakaja miṗo'ia mitābe. Supabatirāoka yapua tetaekarā mire napatakīaikapioka miruira'abe,— jaiyuyekarā kire narīka.

³¹⁻³² Kurarāka ĩparimarā, Moiséte jā'meka wārōrimajaoka ikupaka āparaka kire jaiyuyekarā:

—Aperāte tāāekaki imariṗotojo kiōñu upakaja kiṗo'ia pūri kitāwārūbeyu. Karemarīa Mesías, Israelka'iaakarā ĩpamakitaki kimarākareka, kiruirāñu. Yapua tetaekapi kiruimaka ĩatirā, “Rita, ikiji mime”, kire marīrāñu,— pō'imajare narīka.

Jesús wā'tarā yapua tetaekarā patakīaekarāoka naka ĩ'rātiji kire jaiyuyekarā.

Jesúre pūparirika

(Mt 27.45-56; Lc 23.44-49; Jn 19.28-30)

³³ Wājītāji aiyate eyawa'rika poto wejea ñamita'rika. Maekarakakuri aiyajērā be'erō'ōjīrā saborika ate. ³⁴ Saborika poto jājirokapi ikupaka Jesúre jaiwataeka:

—Eloí, Eloí, ¿lama sabactani?— kērīka. (Hebreo okapi ikupaka ārīrika simaeka: “Tuṗarā, Yipaki, ¿dako baaerā yire miarīrīrija'atayu?”, ārīrika simaeka).

³⁵ Kire ā'mitiritirā, ĩ'rārimarā torā imaekarāte ikupaka ārīka:

—Tuṗarāte bojañjirimaji imaekaki Elíasre kiakakoyu,— narīka.

³⁶ Supa imarī ĩ'rīka torā imaekaki okoarā samañu'amaka u'rie'eika§ e'erī rīrīwa'rikaki. Se'eetaturā iyaokoa kā'marīkarā sakiñu'aeka. Supabatirā Jesús rijearā yapuapi saki-taarupakoṗeka sakimi'mirītaokaro'si. I'supaka kire baakopetirā ikupaka pō'imajare kērīka:

—Jaika ruṗu mija ta'abe. Elías imaekakire kire ruetamaka mairā,— nare kērīka.

³⁷ I'supaka kērīka be'erō'ō jājirokapi akaseretirā Jesúre pūparirika mae.

³⁸ Kipūparirīkarō'ōjīte Tuṗarāte jiyipupaka ōrīriwi'iarā, sayapāia mo'rīa baata'teka imaeka ĩmipi beriruika ka'iarā eyabaka. ³⁹ Jesúre pūparirika poto surararāka ĩpamakire yapua tetaeka wājītāji yoirīkamarīka. Kipūparīpakā'ā ĩatirā,

—Tuṗarā Makitakiji ĩ'ire imakoṗeka mirākīyu,— kērīka.

⁴⁰ Ñoakuripañakapi rōmijā ĩ'rārimarāoka kipūparīpakā'ā kire ĩaekarā. Nawatopēkarā nimaeka ikarakamarā aperā: María Magdalena, supabatirā María, José, kirī'ī Santiago

Ī'parā pako koimaeka María. Supabatirā apekō Salomé imaekako. ⁴¹ Galileawejeārā Jesúre imatapaeka poto kire jeyobaeaka mirārā nimaeka ĩ'rā rōmijā. Rīkimarāja rōmitika Jerusalénrā kika eyaekarāoka kīpuparīpakā'ā ĩaekarā.

Jesúre pūparīpakā'ā ĩatirā āta wi'iarā kire ne'ewa'rika

(Mt 27.57-61; Lc 23.50-56; Jn 19.38-42)

⁴²⁻⁴³ Torā apika, José Arimateawejeakakire imaeka. (Judíotatarā ĩparimarā imatīyai-tatakaki kimaeka). Supabatirāoka jiyīpupaka pō'imajare kire ōñuka kimaeka. “Tuṣarāte wā'maekaki imarī, ritaja pō'imajare jia Jesúre jā'merāñu”, ārīrikaoka ōñuka Josére imaeka. Jesúre pūparirika poto rā'irikoyiaja sajaritika simamaka, kūpājī sajarīwa'rika jērītarīmi rūpu jīeweibaraka nimaroyīkarīmi pūririka. Supa imarī űojimarīji āta wi'iarā Jesús majaka natariyapaeka. Supa simamaka okajājia jaritirā kīkirimarīaja Pilato pō'irā a'ritirā Jesús pō'ia Josére jēñeka. ⁴⁴⁻⁴⁵ I'supaka kēpakā'ā ā'mitiritirā, “Yee, ĳkopakaja kīpupariritiyu bai?”, Pilatore ārīpupajoaeka. Supa imarī surara ĩpamakire Pilatore akaeka “ĳYaje rita simatīyayu?”, kire āñaokaro'si. “Rita sime”, surararāka ĩpamakire kire ārīka ā'mitiritirā, Jesús pō'ia Josére ke'erūjeka. ⁴⁶ I'supaka kēpakā'ā ā'mitiritirā, Jesúre buteokaro'si ĩ'rāto sayapāia boia jākaka Josére wapaījika. Supabatirā kīpō'ia ruerī ke'rika mae. Kire rueweatirā sayapāiapī Josére kire buteka. I'supaka kire baatirā āta wi'ia pō'imajare baeekarā kire kitaeka. Sarā kire tatirā āta jo'bakapī sakitāteka. ⁴⁷ María Magdalena, María, José pakopitīyika kire kitaekarō'ō nīaeka.

16

Ōñia Jesúre jariṣe'rika

(Mt 28.1-10; Lc 24.1-12; Jn 20.1-10)

¹ Jērītarīmi, aiyate ka'raeka be'erō'ō María Magdalena, María Santiago pako supabatirā Salomé wāmeikopitīyika maekarakakorā rūpuko'a wearūkia jia jījīsia nawapaījika, Jesús pō'iarā yo'yeokaro'si. ² Ba'irabeū'murirīmi* bikitojo wārīrika űa'rīpataeka poto na'rika āta wi'iarā. Aiyate warara'aeakarō'ōjīte torā na'rīrijarika. ³⁻⁴ Supabatirā natīyiaja ikupaka najaibu'arījarika:

—Āta jo'bakapī āta wi'ia natāteka, ĳmaki maro'si se'etarāki ruku?— narību'arījarika.

Torā neyaeka poto āta jo'baka aṣerō'ōrā satapamaka nīaeka. ⁵ Āta aṣerō'ōrā tapamaka ĩatirā, sarā nakākawa'rika. Torā kākawa'ritirā ĩapūataerā baakōrī nakākawa'rika kopēritapē'rōtopī, ĩ'rīka bikirimaji saya boia jāāikite rūpamaka nīaeka. Kire ĩatirā rōmijāte pūpatatīyaeka. ⁶ Napūpatamaka ĩawa'ri, ikupaka nare kērīka:

—Mija pūpata'si. Jesús Nazaretkaki yaṣua tetaekarā napatakīarapakite mo'arī mija ĩ'tayu. I'supaka simako'omakaja kimabeyu ō'ōrā. Kīpuparīpakā'ā ō'ōrā kire nayayerapaka be'erō'ō kopakaja ōñia kijariṣe'yu. Mia, ō'ōrā kire natakopēraparō'ōrā karemarīa kimajīka. ⁷ Mija a'ṣe. Kika wārūrimaja mirārāte, supabatirā Pedroreoka ikupaka mija bojape: “Mija rūpūbajirā Galilearā eyaokaro'si a'riweītiki Jesús. Mijare kibojatika upakaja torā kire mija ĩatōṣorāñu”, ārīwa'ri nare mija bojabe,— nare kērīka.

⁸ I'supaka kērīka ā'mitiritirā, pūpatatīyawa'ri tarabaraka rōmijāte ru'rīṣoriwa'rika. I'supaka simaeka ĩatirā napūpataeka simamaka, aṣerāte samajaroka nabojaṣibaberika.

Ōñia kijariṣe'rika be'erō'ō María Magdalena wāmeika imaekakote Jesúre ṣemakotowirika

(Jn 20.11-18)

⁹ Najērītaroyīkarīmi be'erō'ōkarīmi bikitojo ōñia Jesúre jariṣe'rika. Bikitojo űamiji ōñia jariṣe'ritirā María Magdalena pō'irā mamarītaka Jesúre ṣemakotowiriū'mueka. ĩ'ṣotēñarīrakamaki Satanārīka ima koreka űa'rījāikarāte kīpōataeka mirāko koimaeka.

* 16:2 Domingo

10-11 Kire ĩatirā, kika turitapaeka mirārāte bojarĩ ko'rika. Ba'iaja p̄p̄ariwa'ri ōparaka nimaekarō'ō nap̄ō'irā eyatirā ikupaka nare kōrĩka: “Ōñia Jesúre jayu ate. Kire ñiako'a simamaka ñañu”, āparaka nare kobojakōpeka. I'supaka nare kobojako'omakaja kore nayi'riberika.

*Kika wārũeka mirārā ĩ'parā p̄ō'irā Jesúre p̄emakotowirika
(Lc 24.13-35)*

12 I'supaka nare kōrĩkōpeka be'erō'ō ĩ'parā Jesúka wārũeka mirārā Jerusalēnpi na'ririjarika p̄oto nare kip̄emakotowirika āpeaja ĩoiki jaritirā. 13 P̄e'riwa'ritirā āp̄erā Jesúka wārũeka mirārāte sanabojaeka. “Jesúre yija ĩako'o”, nare nabojako'omakaja nare nayi'riberika ate.

*“Ikūpaka yirika p̄o'imajare mija wārōrāñu”, ārĩwa'ri Jesúre bojaeka
(Mt 28.16-20; Lc 24.36-49; Jn 20.19-23)*

14 I'sia be'erō'ō kika wārũeka mirārā ĩ'rōũ'p̄uarāe'earirakamaki imaekarāre ba'arup̄aekarō'ōrā Jesúre p̄emakotowirika. Nap̄ō'irā p̄emakotowiritirā, ikupaka nare kērĩka:

—Ōñia yijaripe'rapaka be'erō'ō, ¿dako baaerā āp̄erā yire ĩaraparāte bojarapaka mija yi'ririyāp̄aberitiyarape?— ārĩwa'ri nare kiwapeka.

15 I'supaka nare ārĩtirā, ikupaka nare kērĩka:

—Ritatojo wejearā mija a'pe, yirika ritaja p̄o'imajare ōrĩpatarũ, ārĩwa'ri nare sabo-jatapaokaro'si. 16 Yirika ā'mitirip̄ēawa'ri, “Jesúre yi'yuka ñime mae”, ārĩwa'ri kirup̄uko'a jũjerũjeiki, ba'iaja imarika tiyibeyurō'ōrā a'ribesarāki. I'supaka simako'omakaja yirika ā'mitirip̄ēabeyukaro'si p̄uri ba'iaja kibaaika wāpa ba'iaja imarika tiyibeyurō'ōrā Tuparāte kire p̄ũatarāñu. 17 Mija ĩabe. Ikūpaka yire ā'mitirip̄ēairāte nabaabearāñu: Yirirā nimamaka tērĩwa'ribaji yirikāpi Satanárika ima ña'rĩjāikarāreka p̄oatarijarirāñurā. Supabatirāoka āp̄erā oka norĩbeyua najairāñu. 18 Āñaka nañi'akoperāka, supabatirā okoa rĩmaka nukukoperākaoka dako nare o'ribesarāñu. Po'imaja jĩñurā p̄o'iarā nap̄itaka naja'āpearāka p̄otojo p̄o'imajare jājirijarirāñu,— nare kērĩka.

*Mabo'ikakurirā Jesúre a'rika
(Lc 24.50-53)*

19 I'supaka maip̄amaki Jesúre nare ārĩka be'erō'ō Tuparāte mabo'ikakurirā kire e'emiawa'rika. Supa imarĩ kip̄ō'irā kiritap̄ē'rōtopi Jesúre rupe mae, tērĩrikaja jiyip̄upaka ōrĩrũkika imarĩ. 20 Kimirĩwa'rika be'erō'ō kika wārũeka mirārāte kirika bojataparĩ a'rika. I'supaka bojatapabaraka nimaeka p̄oto, niakoribeyua p̄o'imajare nabeaokaro'si Maip̄amakite nare jeyobaaroyika, “Rita sime nabojaka”, p̄o'imajare āñaōkaro'si.

I'tojĩrāja sime rupe.

Hechos de los Apóstoles

Espíritu Santore mijare yĩña'ajããrãñu, Jesúre ãrĩka

1-2 ¿Yaje mime Teófilo? Bikija pãpera miro'si yipũataũ'murape. Jesúre imaroyirapaka, supabatirã kiwãrõroyirapakakaka sapi mire yibojaũarape. Ritaja mire yibojaikareka mabo'ikakurirã Tuparãte kire e'emiaekarõ'õjĩrã miro'si yo'otiyirape. Mabo'ikakurirã Tuparãte kire e'emiaerã baaeka ruðu kirika bojariroka bojarimaja kiwã'maekarãka kimaeka. Espiritu Santore kire jeyobamaka kiyapaeka upakaja nabaarũkiakaka nare kibojaeka. ³ Reyariþotojo õñia kijaripe'rika be'erõ'õ ĩ'rãkurimarĩa kimajaroka bojatarũkirãte kipemakotowiroyika. ĩ'parã þo'imajarakarĩmi i'supaka nare baabaraka Jesúre imaeka. “I'kitakijioka kime”, nañaokaro'si supa kibaaroyika. Supa baabaraka “Ikupaka yire yi'yurãte jã'mebaraka Tuparãte nare imaruputarãñu mae”, ãparaka nare kiwãrõrijarika.

⁴ ĩ'rãkuri naka rẽritirã ba'abaraka kimaeka þoto, ikupaka Jesúre nare bojareka're:

—Jerusalénrãja mija imabe ruðu. Mapaki Tuparãte mijare bojaeka upakaja Espiritu Santore mijare kipũatarãñu. Supa imarĩ õ'õrãja kire mija ta'abe. Kopakaja mijare yibojaroyirapaka ã'mitiroyiraparã mija ime. ⁵ Mamarĩ þuri okoapi takaja ruþuko'a þo'imajare Juanre jũjeka. Maekaka þuri no'õjĩrãmarĩaja Espiritu Santore Tuparãte mijare ña'ajããrãñu kiyapaika upakaja mija imawãrũokaro'si,— kika wãrũekarãte kẽrĩka.

Mabo'ikakurirã Jesúre a'rika

⁶ ĩ'rãrĩmi ate Jesúka rẽritirã ikupaka kire narĩka:

—Yija ĩþamaki, “Maekaka þuri Romatatarãte þoatatarã Israel ka'iakarãre yijã'merãñu Tuparãte þũataekaki imarĩ”, ¿yaje meñu je'e?— kire narĩka.

⁷ Supa napakã'ã ikupaka nare kẽrĩka:

—Marãkã'ã baatirã mija õĩrũkimarĩa sime. Mapaki Tuparã ĩ'rĩkaja sõñuka. ⁸ I'supaka simako'omakaja Espiritu Santore mijare ña'rĩjãirãka þoto, okajãjia mija jarirãñu. I'supaka jariwa'ri apea wejearã a'ritirã, yika imaekarã imarĩ, yimajaroka nare mija bojarãñu. Jerusalénrã, Judeaka'iarã, Samariaka'iarã, supabatirã ritatojo wejearekaoka, yimajaroka mija bojarijarirãñu,— nare kẽrĩka.

⁹ I'supaka nare kẽrĩka be'erõ'õ, kire nayoiyukã'ãja, mabo'ikakurirã ke'rika. Oko ũmakakarã keyawa'rika þoto kopakaja kiõiberika. ¹⁰ Ke'pakã'ã wejepemarãja nañaokarika. I'supaka nimekã'ãja ikuparõ'õþiji ĩ'parã ángelrãka boia jarirooka jããekarã napõ'irã pemakotowirirĩkaekarã. ¹¹ Topi ikupaka nare narĩka:

—Galileakarã, wejepemarãja mija ñakoaria'si mae. Mijaka imaroyirapaki mabo'ikakurirã Tuparãte kire e'emiamaka mija ĩaikijioka topi mija þõ'irã etarãki ate ke'yu upakajaoka,— nare narĩka.

Judaswãsa õ'torã Matĩare ne'eka

¹² Olivos wãmeika þusiarã nimaeka apóstolrãka. I'sia be'erõ'õ Jerusalénrã nape'rika mae, nimaekarõ'õþi koyikuriji simaeka simamaka. ¹³ Wejearã eyatirã wi'iarã neyaeka. ĩmika wi'iareka mirĩwa'ritirã, kurarakarã ĩ'rãkõ'rĩmatorãja neyaeka. Ikupati nimaeka torã eyaekarã: Pedro, Juan, Santiago, Andrés, Felipe, Tomás, Bartolomé, Mateo, Alfeo maki Santiago. Supabatirã aþerã imaekarã Simón Celote, supabatirã Santiago maki Judas. ¹⁴ Jesús be'erõ'õkarã, kipako Marĩa, supabatirã aþerã rõmijãþitiyika ĩ'rãkõ'rĩmatorãja narẽrĩroyika ĩ'rĩka upakaja þupajoawa'ri Tuparãka jairã.

¹⁵ I'supaka nabaaroyika poto Jesúre ã'mitiripëarĩ naka narëĩroyika, ciento veinte rō'ōjĩrã po'imaja nimaeka. Ī'rākuri i'sirakamarã watopekapi mi'mirĩkatirã ikupaka Pedrore nare bojaeka:

¹⁶ —Wātaka ñoñurã, mija ã'mitipe. Bikija mañeki David imaroyikaki Espiritu Santore kire ãpakã'ã, Jesúre nañi'aerã Judare bojajããrũkiakaka, kio'oeka. ¹⁷ Mia je'e, yjakakiji Judare imakoperoyirape. Jesúka yija imaokaro'si yijare kiwã'maeka upakaja kiwã'maekaki. ¹⁸ (I'supaka imarihotojo niñerũ yapawa'ri Jesúre kibojajããrape. Kibojajããrapaka wapa mirãka kipe'atarapakapi ka'ia nawaruarape. Sarã mae kirupuko'api ña'rĩtirã, kiñe'mea kijãwatarape kitapisia poripateribaka. ¹⁹ I'supaka kibaaeka ã'mitiritirã, Acéldama Jerusalénkarãre sawãmejĩ'aeka i'sia ka'ia. Nokapi, “Riweka'ia”, ãrĩrika simaeka).*

²⁰ Ikupaka Davidre bikija o'oeka:

“Baiþarãmarĩa wi'ia jariwa'rĩrãka sarã imaekakite a'ritapawa'rika simamaka. Apika etatirã sarã imaberijĩki.”

Topi puri,

“Apika o'atirã kiba'iraberũ”, ãrĩwa'ri David imaroyikakite o'oeka upakaja Judare baaeka.

²¹⁻²² I'supaka kibaaeka simamaka kire o'arika sime mae. Mia, maipamaki Jesúre mapō'irã imaroyirapaka poto makaja imaroyirapakite ma'eye'e. Juanre rupuko'a Jesúre jũjemaka ãekaki, mabo'ikakurirã Jesúre a'rikarō'ōjĩrã maka imaroyirapaki kimajĩñu. Supabatirã reyarihotojo õña Jesúre jaripe'rika be'erō'ō kire ãekakioka kimarãkareka jia simarãñu,— Pedrote nare ãrĩka.

²³ Torãjĩrã mae, ĩ'parã torã imaekarãte nawã'maeka. “José, Matíasþitiyika nime jia pupakirã”, narĩka. José Barsabás kiwãmea imako'omakaja apewãme Justo kire narĩka.

²⁴⁻²⁵ Torãjĩrã mae,

—Yija ĩpamaki Jesús, mi'i imaki ritaja po'imajare pupajoaika õñuka. I'supaka simamaka “Īĩ kime Judas õ'toarã o'arũkika mijaka wãrõrimaji”, ãrĩwa'ri yijare miõrĩrũjebe. Mia je'e, Judas puri yijare a'ritaparapaki ba'iaja baarika yapawa'ri. Supa imarĩ maekaka ba'iaja baariwapa tiyibeyurō'õrã kime,— kire narĩka.

²⁶ Supa imarĩ José wãmea ãtarã no'ojĩ'aeka, supabatirã Matías wãmea aporã. Topi mae jotoarã jããtirã, sanajãjeeka mamarĩ ña'rĩrãñuo ãokaro'si. Siatirã, “Matías kime Tuparãte wã'maiki”, narĩka. Torãjĩtepi ĩ'pou'puarãe'earirakamakiro'si kijarika mae.

2

Espiritu Santore nare ña'rĩjãika

¹ Pentecostés* bayarĩmi seyaeka poto Jesúre yi'yurãte nimaupatiji ĩ'rãkō'rĩmatorãja narëĩkũ'ika. ² Ikuparō'õþiji jãjia wĩrõa baeika upaka sokaarika wejepemapi. I'sia wi'iarã rupataekarã nimaupatiji jia sana'mitirika. ³ Supabatirã pekajũ'rëika upaka simamaka niaeka. I'supaka pekajũ'rëikapi þibitirã nimaekarakamakireje saña'rĩþeika. ⁴ Sapi Tuparãte þũataekaki Espiritu Santore nare ña'rĩjãika. Nareka ña'rĩjãitirã aþerã oka na'mitiribeyua imakopeikaja nare kijaiwãrũrũjeka. I'supaka kibaamaka nimaekarakamakiji rakakaja jairã najarika kijã'meka upakaja.

⁵ I'sia poto judiotatarã imarihotojo aþerō'õrã po'ijirakarãoka Jerusalénwejearã imaekarã. I'sirokapi ãrĩwa'ri rakaka oyiaja jairã nimaeka. I'supaka imarihotojo jia Tuparãte jiyipupayeeirã nimaeka. ⁶⁻⁷ Torãjĩrã mae wĩrõa baeika upaka okaaririka ã'mitiritirã, ĩ'rãoka torã rëĩkarã. Torã eyatirã rakakaja jairã imarihotojo nokarokapi jairãte ã'mitiyurã nimaeka. I'supaka simamaka jimarĩa napupataeka. Topi natiyiaja ikupaka najaibu'aeka:

* **1:19** Probablemente la información en versículos 18 y 19 no fue dicho por Pedro, sino es añadida por Lucas, el escritor para ayudar al lector entender que pasó a Judás. * **2:1** Fiesta judía que se celebraba cincuenta días después de la Pascua.

—Galileakarã nime. ⁸Tokarã imariþotojo ¿marãkã'ã mija oka, supabatirã yija oka þariji najaiyuje'e? ⁹⁻¹¹Írãtatamarã maime. Mija ãabe: Partia, Media, Elam, Mesopotamia, Judea, Capadocia, Ponto, Asia, Frigia, Panfilia, Egipto, supabatirã Cirenewejea a'riwa'ri Libia, supabatirã Romakarã maime. Creta, Arabiapi i'teakarãoka imarã maka. Supabatirã Romapi i'teakarã, judiorãka, supabatirã Tuparãte jiyipupayeerijayurãoka imarã naro'si. Supa imariþotojo, tẽrãwa'ribaji jia Tuparãte baarimajaroka mokapiji maka Galileakarãre jairijiyu,— ãrãbu'abaraka nimaeka.

¹² Pupaatiyawa'ri, marãkã'ã ãrãrika imabepakã'ã ikupaka narãka:

—¿Dakoapi ãrãwa'ri supa nabaayu?—

¹³ Supabatirã aþerimarã þuri,

—Nukuwejabiyu,— ãþaraka ba'iaja neewã'imarãka.

Torã etaekarãte Pedrote bojawãrõeka

¹⁴ I'supaka nañua ã'mitiritirã, Pedro, kijeyomarã ã'rõõ'þuarãe'earirakamarã þitiyika jia wããrõ'õrã nawirirãkaeka. Torãjãrã jãjirokapi ikupaka Pedrote ãrãka ritaja torã imaekarãte ã'mitiyaokaro'si:

—Judiorãka aþerõ'õþi i'teakarã, supabatirã Jerusalenkarãoka jia mija ã'mitiþe ruþu.

¹⁵ “Nukuwejabiyu”, yijareka mija ãrãko'omakaja wejabiribeyurã yija. Sajẽ'rãkamarã simamaka imabeyurã ruþu ukuwejabiyurã. ¹⁶ Ikupaka simatiyayu. Yijare mija ãaika, “I'supakaja simarãñu”, Tuparãrika bojaãjirimaji, Joel imaekakite ãrãka. Mia je'e:

¹⁷ “Õ'õjãteþi ñamajã wejetiyia seyarãñurõ'õjãrã Espiritu Santore ritatojo wejeareka imarãte yiña'ajããrãñu. Supa imarã mija makarã yirika bojarimaja nimarãñu. Bikirimajare þuri wããrõ'õrãja yibaarũkia ñiarũjerãñu. I'supaka simako'omakaja þakiarãte þuri nakãrõmarõ'õþi nare sayibearãñu.

¹⁸ Torãjãrã mae, Espiritu Santore yiña'ajããrãñu yijã'meika upakaja baairãte. Rõmijãte, ãmirãjareoka i'supaka yibaarãñu yirika bojariroka bojarimaja nimaokaro'si.

¹⁹ Mija jẽrãko'abeyua wejeþemarã mijare yibearãñu. Supabatirã ritaja wejeareka i'supaka yibaamaka, ‘Tẽrãriki kime Tuparã’, þo'imajare ãrãrãñu. I'supakajaoka þitã'muapi þuyurã, supabatirã þeka jũ'rẽika ãmakapupakã'ã niarãñu.

²⁰ Mia je'e, ãmikaki aiyate neiñamita'rimaka, ñamikakioka, riwerõ'õjãrã jũ'aka jarirãki. I'supaka simarãka þoto wejetiyia seyamaka, jia supabatirã ba'iajaoka þo'imajare baaeka ãtirã, sawapa maipamaki Tuparãte nare baarãñu. Imatiyairãmi simarãñu i'supaka kibaarãñurãmi.

²¹ Ñiþamaki, ba'iaja baaike ñime. Ba'iaja yibaaika miye'kariabe', yire ãrãrãñurãte þuri, ba'iaja nabaएका wapa Tuparãte nare baabesarãñu”, Tuparãro'si Joelre o'oeaka,— ãrãwa'ri Pedrote nare bojaeka.

²² Sabe'erõ'õjãte ikupaka Pedrote nare ãrãka ate:

—Mija ã'mitiþe Israelkarã. Jesús Nazaretkaki Tuparãrikapi maikoribeyua mijare baabearoyikaki. I'supaka Tuparãte baaeka simamaka “Kijã'meka upakaja Jesúsre baaeka”, ãrãwãrũirã mija ime. ²³ I'supaka simako'omakaja, Jesúsre ã'mijãraparã, kire okabaaraparã mija ime. Supabatirã yapua tetaekarã kire mija þatakãrũjeka. I'supaka mija baarũkia õritikaki Tuparã þuri. “Ba'iaja kire nabaarãka imako'omakaja yi'i þuri jia þupajoawa'ri Jesúsre þũatarãki”, Tuparãte ãrãka. ²⁴ Ba'itakaja jũabaraka Jesúsre reyako'omakaja Tuparã þuri õñia kire jariþe'rirũjekaki, reyariba'imarãka Jesúsre imaeka simamaka. ²⁵ Supa imarã mañeki, David, Jesúsre imarãkakaka þupajoawa'ri, ikupaka kio'oeaka:

“Maipamaki, yikaja yire jeyobaabaraka mime. Supa imarã wayuþi'ribeyuka yi'i.

²⁶ Supa imarã jãjimaka yipupakapi ñime. I'supaka simamaka jãjimakapi mika yijaiyu. Supabatirãoka ‘Reyaripotojo õñia yijariþe'rirãñu’, ãñuka ñime.

²⁷ Maiṗamaki, miyṗamaka, reyairāte nayayeirō'ōrā imarūkimarīka ñime. Suṗabatirā mirikitaki imawa'ri, miyṗaika upakaja baarimaji ñimamaka yiṗo'ia mirabarūjebesarāñu.

²⁸ Suṗa imarī ōñia yire mijariṗe'rirūjerāñu. Suṗabatirā jia jījimaka ñimarāñu ate mika imawa'ri", āṗaraka David imaekakire o'oeka're.

²⁹ Mija ā'mitipe yijeyomarā. Mañeki David imaekakite reyamaka ō'ōrāja kire nayayeka supakaja kimajapema ōiñujua ruṗu. ³⁰ Suṗa imarī kiro'si imarūkiakakamarā ṗuṗajoabaraka suṗa Davidre ārīka. Ñamajī imarūkiakaka bojarimaji kimaeka. I'supaka imarī, "Ñamajī ī'rīka yiriṗarāmi kimarāñu Tuṗarāte ṗūatarūkika, yuṗakajaoka īṗi imarūkika", ārīwa'ri David imaroyikakite ṗuṗajoaeka, Tuṗarāte kire ōrīrūjemaka.

³¹ Sōñuka imarī, "Jā'merimaji Tuṗarāte ṗūatarāñuka reyariṗotojo ōñia jariṗe'rirāki. Suṗabatirā reyaekarāte imarō'ōrā imabesarāki imarī, kiṗo'iaoka rababesarāka", ārīwa'ri kio'oeka're. ³² Jesúre reyaraṗaka be'erō'ō, kire yija ĩarape ate. Suṗa imarī "Tuṗarāja suṗa kire baarapaki", yija ārīwārūyu. ³³ Mabo'ikakurirō'ōṗi imatirā Tuṗarāte akaeka Jesúre. Suṗa imarī Tuṗarāte imarō'ōrā kiritapē'rōto jiyiṗuṗayeerūkirō'ōṗi kirupe mae. "Ō'ōrā jā'mebaraka ñima upakaja Espiritu Santore miṗūatabe", Jesúre kērīka. Suṗa imarī Jesús mae yijare Espiritu Santore ña'ajāāekaki. Mae mija ĩako'a, mija ā'mitiriko'a, Espiritu Santore yijare ña'rījāikakaka sime. ³⁴ Ate David imaekakirika ikupaka mijare yibojayu. "Yi'iji i'supaka ñimarāñu", ārīwa'rimarā Davidre so'oeka. Dakoapi ārīwa'ri ritikaja Tuṗarā ṗō'irā kiṗo'ia mirīwa'riberijiki iki. I'supaka simamaka Jesúre mirīwa'rirūkia simamaka ikupaka Davidre o'oeka:

"Yiritapē'rōto jiyiṗuṗayeerūkirō'ōṗi mirupabe,

³⁵ mimajamarāre yitērīṗatayuju', Tuṗarāte āñu Ñiṗamakire", ārīwa'ri David imaekakite o'oeka.

³⁶ Suṗa imarī ritaja Israelkarā, ika jia mija ōṗe: Yaṗua tetaekarā mija jāāekakitejeoka Jesúre, Tuṗarāte ṗo'imaja ĩṗamaki imarūjeka, suṗabatirā Jā'merūkika kire kiwā'maeka,— ārīwa'ri Pedrote nare bojaeka.

³⁷ I'supaka kēpakā'ā ā'mitiritirā, jimarā ba'iaja ṗuṗariwa'ri ikupaka Pedrorākare narīka:
—¿Yija jeyomarā, marākā'ā yija baarāñu je'e mae?—

³⁸ Topi ikupaka nare kērīka:

—Ba'iaja mija baaika ja'ataturā jia mija imabe. Suṗabatirā, ruṗuko'a mija jūjerūjebe, "Yijare tāārimaji Jesúre ime", ārīwa'ri. I'supaka mija baamaka, ba'iaja mija baaika ye'kariatirā Espiritu Santore Tuṗarāte mijare ña'ajāārāñu. ³⁹ Espiritu Santore mijare kiṗūatarāñu, suṗabatirā mija makarā, mija riṗarāmerā, suṗabatirā yoeṗi i'taekarāteoka. "Yimakarā upakaja mija imarāñu", kērīka upakaja yi'rirāñurā upatireje Espiritu Santo kiña'ajāārāñu,— Pedrote ārīka.

⁴⁰ Torājīrā mae ikupaka nare kiokajāārijarika:

—"Ba'iaja yija baaika yijareka ye'kariatirā, yijare mitāābe", ārīwa'ri Tuṗarāte mija jēñebe ba'iaja imarika tiyibeyurō'ōrā ba'iaja baairā ṗo'imajapitiyika mija a'ria'si ārīwa'ri, — nare kērīka.

⁴¹ I'supaka kibojaeka jījimaka ā'mitiriwa'ri tres mil rakamaki Jesúre yi'rikarā. I'supaka imawa'ri ruṗuko'a najūjerūjeka mae. ⁴² Suṗabatirā apóstolrākare wārōika ā'mitirirā naṗō'irā narērīroyika. Nawārōika yi'riwa'ri sana'mitiripēarija'ataberika. Suṗa imarī ī'rīka ta'iarāja ṗuṗajoairā najarika mae. I'supaka imawa'ri, ī'rākuri jariwa'ririmarāja rērīkū'itirā naṗibaba'aroyika, suṗabatirā Tuṗarāka najaika. Suṗabatirā, "Ika ima Jesús ṗo'ia upaka ima. Mare tāārimaji kime", ārīṗuṗajoabaraka ṗan naṗibaba'arizarika.

Jesúre yi'yurā ikupaka imaekarā

⁴³ Apóstolrāka rīkimakaja maikoribeyua beaekarā, i'supaka nabaarūkia Tuṗarāte nare ja'ataeka simamaka. I'supaka nabaika ĩawa'ri jimarā ritaja Jerusalénkarāre ṗuṗataeka.

44-45 Jesúre yi'yurã puri i'rĩka ta'iarãja p̄upajoekarã. Supa imawa'ri natiyiaja nayapaika upakaja najeyobaabu'aeka. Aperikuri naba'irĩjia, naka'iaoka nijika sawapa e'tirã najeyomarãte yapaika ko'apitorãja niñerũ nare ĩjirã. 46-47 ĩ'rãrĩmi jariwa'ririmarĩaja, ĩ'rĩka ta'iarãja p̄upakirã imarĩ, Tuparãte jiyipupaka õrĩwi'i p̄eterã narẽĩroyika. Supabatirã najeyomarãre akawa'ritirã nawi'iarã piyia Jesúre ba'aeka upakaja pan naḗibaba'aeka kire jiyipupaka õrĩwa'ri. I'supaka baatirã jiiroka p̄upariritirã ba'arika naḗibaba'aroyika, Tuparãte jiyipupaka õñurã imawa'ri. I'supaka nabaamaka ĩatirã “Jiitaka baairã nime”, ritaja p̄o'imajare nareka arĩpupajoeka. ĩ'rãrĩmi upakaja torã rĩkimabaji Maiḗamakire tãekarãte p̄ubuwa'rika, kire yi'yurã kimarũjekarã imarĩ.

3

Bitamajite Pedrote jieka

1 ĩ'rãrĩmi upakaja rã'irã Tuparãka jairĩ judĩorãkare eyaroyika Tuparãte jiyipupaka õrĩwi'iarã. Torãjĩrã mae ĩ'rãrĩmi Pedro, Juanḗitiyika torã Tuparãka jairĩ na'rika. 2 Torã ĩ'rĩka bitamaji p̄o'ijirikakite koḗerekarã rupaeka. I'supaka kimamaka ĩ'rãrĩmi upakaja kijeyomarãre kire k̄okewa'riroyika. I'supaka kire baatirã koḗereka Jiyurika añua wãmeika rõ'õrã kire narupataroyika. Torã rupatirã wayuoka kibaayu arĩwa'ri “Niñerũ kũpajĩ yire mija ĩjibe”, aḗaraka kimaeka. 3 Pedrorãkare torã kãkaerã baaeka ĩatirã,

—Yire mija wayuĩabe kũpajĩ,— nare k̄erĩka.

4 Topi,

—Õ'õrã miabe,— Pedrote kire arĩka.

5 Supa k̄epakã'ã “Mae kũpajĩ yire nijirãñu je'e”, arĩwa'ri jia nare kiya'rika.

6 —Niñerũ puri yire imabeyua. Aḗekaka imatiyaika mire yijeyobaarãñu. Jesucristo Nazaretkakire yire jã'mekapi arĩwa'ri, “Mi'mirĩkatirã jia a'yuka mijape”, mire ñañu,— Pedrote kire arĩka.

7 I'supaka kire arĩtirã kipitaka ritap̄e'rõtopi ñi'atirã Pedrote kire mi'marĩkaeka. I'supaka kire kibaamaka kiũ'pua, kiãñarakaoka jiika mae. 8 Supa imarĩ kibu'rĩrĩkaeka. Supabatirã Pedrorãkapitiyika Tuparãte jiyipupaka õrĩwi'iarã buḗurĩkewa'ritirã kikãkawa'rika mae. “Jia Tuparãte yire baayu, bitamaji upaka ñimareka yire kijieyu”, arĩwa'ri jĩimaka kimaeka. 9 Kituritapamaka torã imaekarãre kire ĩaeka. Supabatirãoka “Jiitaka Tuparãte yire baayu!”, k̄epakã'ã na'mitirika. 10 Supa imarĩ kire ĩatirã “Niñerũ jẽñebaraka Jiyurika añua wãmeika koḗereka rõ'õrã rupako'okaja kimema. ¿Marãkã'ã simamaka i'supaka kijayu je'e?”, narĩka.

Tuparãte jiyipupaka õrĩwi'i p̄ete Salomón wãmeika imaekarõ'õrã p̄o'imajare kibojaeka Pedro

11 Bitamaji imakoḗekaki, Pedrorãkakaja kimajipaeka. Tuparã jiyipupaka õrĩwi'i p̄ete Salomón wãmeika imaekarõ'õrã i'supaka nimaeka. I'supaka kima ĩatirã p̄upatawa'ri, rĩrĩra'atirã rĩkimarãja p̄o'imajare torã etaeka. 12 Torã netamaka ĩatirã, ikupaka Pedrote nare arĩka:

—Mija p̄upata'si yitã'omaja Israelka'iakarã. Yijapi arĩwa'rimarĩa i'supaka kijayu. Supabatirã “T̄erĩritarã imarĩ noñu upakaja kire najieko'o”, yijareka mija arĩpupajoa'si. Supabatirã “Aḗerã bo'ibajirã jia Tuparãte yi'yurã imawa'ri supa kire nabaako'o”, mija arĩa'sioka. 13 Ikuḗaka simatiyayu: Mañekiarã, Abraham, Isaac, supabatirã Jacobrãkare jiyipupaka õrĩkaki Tuparãte yapaeka upakaja baaekaki kime Jesús. I'supaka kimamaka ritaja p̄o'imajare jiyipupaka õrĩrũkika Tuparãte kire imarũjeka. Kire ĩarip̄e'yowa'ri ĩparimarãre kire mija okabaaeka “Kire mija jããbe”, arĩwa'ri. I'supaka mija arĩko'omakaja Pilato puri ba'iaja kire baarika yapaberikoḗekaki. 14 Tuparãte yapaika upakaja baaiki Jesúre p̄oatarikoḗepakaja Barsabás, p̄o'imajare jãarimajiratakiteje Pilatore mija p̄oatarũjeka. 15 I'supaka baawa'ri p̄o'imajare õñia imajiparika ja'atarimajire mija jãarũjeka. I'supaka

kire mija baako'omakaja, Tuparã puri õña kire jaripe'rirũjekaki. Kire ñaekarã imarĩ, “Õña kime mae”, yija ãrĩwãrũyu. ¹⁶ Ñĩ bitamaji imakoperoyirapakite õñurã mija ime. Jesúre yi'yurã yija imamaka kiũ'pua kire kijieyu. Kire ñatirã “Rita sime, Jesúre kire jieika”, mija ãrĩwãrũyu.

¹⁷ Ñoñua sime yijeyomarã, mija ñparimarãpitiyika õrĩpũaberiwa'ri Jesúre mija jããrũjeka. ¹⁸ “I'supaka simarãñu”, Tuparãte ãrĩka simamaka supa simarape. Mia je'e, bikija ikupaka Tuparãro'si bojañjirimajare ãrĩka: “Cristore ba'iaja baawã'imarĩtirã kire najããrãñu”, narĩka. ¹⁹ Sõñurã imarĩ, “Ba'iaja kire yija baarapaka yijareka samiye'kariabe”, Tuparãte mija ãpe mijare sakiye'kariaokaro'si. I'supaka mija baarãkareka mijare kijeyobaika jia õñurã mija imarãñu. ²⁰ I'supaka mija imamaka Cristore mija pũ'irã Tuparãte pũatarãñu ate. Bikijarãja “Ñĩ nare Jã'merũkika”, Tuparãte ãrĩtikaki kime Jesús. ²¹ Maekaka mabo'ikakurirã Jesucristore ime ruðu. “Mae ritatojo wejea jierĩ me'pe”, Tuparãte kire ãrĩrãñurĩmi õ'õrã etarũkika kime. Ika yibojaika upakaja Tuparãro'si bojañjirimaja bikija kirirã imai'tara'aekarãte ãrĩka. ²² Mia je'e, ikupaka Moisés imaroyikakite bojaeka mañekiarãte: “Maipamaki Tuparãro'si bojarimaji ñima upakaja apika kirika bojarimajire kipũatarãñu. I'supaka baarãñuka matataki imarãki, supabatirã ritaja kërĩrãka upakaja mija yi'pe. ²³ Kẽñu upakaja yi'ribeyurãte puri topi kire poatirã, kire kiritarãñu”, ãrĩwa'ri Moisés imaroyikakite bojaeka.—

²⁴ Apea ikupaka Pedrote ãrĩka:

—Samuel imaroyikaki, supabatirã kibe'erõ'õ Tuparãro'si bojañjirimajaoka, maekaka imarũkiakaka, simaupakaja bojaekarã naro'si. ²⁵ Bikija, mañekiarãte Tuparãte bojatika nabojaeka kiro'si bojañjirimaja. “Moiséte imaeka upaka apika yirika bojañjirimajire yipũatarãñu”, ãrĩwa'ri mañekiarãte Tuparãte bojatika simamaka, simaupakaja sime maro'si mae. Ikupaka Abraham imaekakite Tuparãte bojaeka: “Jia ritaja po'imajare yibaarãñu, miriparãmipi ãrĩwa'ri”, Tuparãte kire ãrĩka. ²⁶ Mia yijeyomarã Israelkarã, Tuparãte yapaika upakaja baarimaji kime Jesús. Õ'õrã Tuparãte kire pũataeka poto mamarĩ maro'si kire kipũataeka jia mare kibaaokaro'si. Ba'iaja mabaika maja'ataokaro'si i'supaka Israelkarãro'si kibaaeka,— Pedrote nare ãrĩka.

4

¹⁻² “Najããekaki imariþotojo õña Jesúre jaripe'rika. I'supaka kibaaeka simamaka mareoka Tuparãte õña jaripe'rirũjerãñu”, Pedro Juanpitiyika po'imajare bojabaraka imaeka poto napõ'irã netaeka kurarãka, saduceokaka pupajoairã, supabatirã Tuparãte jiyipupaka õrĩriwi'ia ñarĩñirimaja ñpamakioka. Kopakaja na'mitiritika simamaka, jimarĩa boebaka nimaeka. ³ Supa nabaamaka Pedro, Juanka ñ'parãte wẽkomaka imariwi'iarã nare ne'ewa'rika. Na'itakarã sajakã'ã “Waeroka bikitojo naka majaiye'e”, narĩpupajoaeka. ⁴ I'supaka nare nabaako'omakaja, Jesús majaroka kibojamaka ã'mitiritirã sayi'yurãte rĩkimarãja imaeka. Mia je'e, ñmirĩjatakaja majoajĩkareka cinco mil rakamarãrõ'õjĩrã Jesúre yi'yurãte imaeka Jerusalénreka.*

⁵⁻⁶ Topi mae bikitojo Jerusalénrãjaoka, judiotatarã ñparimarã, supabatirã Moisére jã'meka wãrõrimaja, supabatirã pakiarimarãpitiyika torã narẽrika. Kurarãka ñpamaki imatiyaiki Anás, supabatirã Caifás, Juan, Alejandrõrãkaoka imaekarã. Supabatirã Anás tã'õmajaoka torã imaekarã. ⁷ Supa imarĩ Pedro, Juanpitiyika wẽkomaka imariwi'iarã imaekarãte Anãre akarũjeka. Mae kipõ'irã eyatirã kiwã'tarã narĩkataeka poto, ikupaka nare kijẽrãeka:

—¿Maki i'supaka baarika mijare jã'merapaki? Supabatirã, ¿marãkã'ã simamaka bitamajite mija jierape?— nare kërĩka.

⁸⁻⁹ I'supaka kẽpakã'ã, Espiritu Santore kire jeyobaamaka ikupaka Pedrote yi'rika:

* **4:4** Probablemente hubo mucho más creyentes contando las mujeres y niños también.

—Yija ìparimarã, pakiarimarãoka, mija ã'mitipe ruðu. Makire yijare jã'memaka bitamajite wãtawari kire yija jierape ãrãwa'ri mijare sayija bojaerã baayu mae. ¹⁰ Mija ã'mitipe Israelkarã. Jesús Nazaretkakite jã'meikapì ãrãwa'ri ì'ì bitamajite yija jierape. I'supaka yijare baarüjepakite yapua tetaekarã mija jããrapaka simako'omakaja õña Tuparãte kire jaripe'rirüjerepe. ¹¹ Mija ã'mitipe, bikija David imaekakite ikupaka o'oeka:

“Wi'ia baarimaja, ãta i'rõ mija taaeka. I'supaka simako'omakaja apika i'sio ãtapi wi'ia kibaamaka apo ãta tãrãwa'ribaji imatiyaio sajarika”, ãrãwa'ri David imaroyikakite o'oeka, Tuparãte pũatarükikate pupajoaweibaraka.†

¹² Jesucristo ì'rãkaja imaki ritatojo wejeareka po'imajare tããrükika Tuparãte pũataekaki. Maki apika imabeyuka Jesús upaka baaiki,— Pedrote nare ãrãka.

¹³ Pedro, Juanpitiyika kikirimarãja najaimaka ã'mitiritirã, ìparimarãre pupataeka. “Jia pãpera wãrütüyaberikarã imaripotojo jütakaja najaiyu, Jesús jeyomarã mirãrã imarã”, narãpupajoaeka. ¹⁴ Bitamajite Pedrorãkaka imamaka ìawa'ri, “Ba'iaja mija baayu”, ìparimarãre nare ãrãwãrüberika. ¹⁵⁻¹⁶ Torãjãrã mae, pãterã ìparimarãre nare porirüjeka. Pãterã na'rika be'erõ'õ natiyiaja ikupaka najaibu'aeka:

—¿Marãkã'ã nare mabaarãñu mae? Ritaja Jerusalénkarãre õrãpatayu bitamajite najieka. Supa imarã “Wapuju pakirimaja nime”, marãwãrüberijãka sime. ¹⁷ I'supaka simamaka bitamaji majaroka ã'mitiririmarã sime. Supa imarã ikupaka nare marãye'e mae: “Jesúrika po'imajare mija jaimirãrãkawa'rãkareka ba'iaja mija jũarãñu”, nare marãye'e,— ãrãwa'ri ìparimarãre jaibu'aeka.

¹⁸ I'supaka baaweatirã nimaekarõ'õrã nare akatirã, ikupaka nare narãka:

—Jesúmajaroka po'imajare mija wãrõa'si mae,— nare narãkopeka.

¹⁹ I'supaka ìparimarãre nare ãpakã'ã, ikupaka nare nayi'rika:

—Mija ãñua yija yi'rijãkareka, Tuparãte yi'ribeyurã yija jarijãñu. ¿Tuparãte yi'ririkopakaja, mijare yija yi'rijãñu bai je'e? Tuparãte ìaika wãjitãji, ¿dika jãibaji imaje'e, mija pupajoaikareka? ²⁰ Jesúre ãrãka yija ã'mitirika mirãka, kibaaroyika yija ìaekaoka, bojarija'ataberijãrã yija ime,— narãka.

²¹⁻²² I'supaka napakã'ã,

—Samija bojarimirãkawa'ria'si. I'supaka mija baarãkareka, ba'iaja mija jũarãñu,— ìparimarãre nare ãrãka.

Bitamaji imakopekakire tupakã'ã ìawa'ri, jia po'imajare jiyipupaka Tuparãte õrãka. Supabatirã najiekaki, ìparã po'imaja pemawa'ribaji wejejã'rãka eyawa'yuka kimaeka. I'supaka po'imajare imamaka kãkiwa'ri ba'iaja Pedrorãkare baabekaja ìparimarãre nare poataeka.

“ Jesúrika bojariroka bojabaraka nimarũ, ãrãwa'ri, yijare mijeyobaabe”, ãparaka Tuparãte najãñeka

²³ Poriwa'ritirã najeyomarã põ'irã Pedrorãkare eyaeka. Napõ'irã eyatirã kurarãka, supabatirã pakiarimarãre jaika nare nabojaeka. ²⁴ Sã'mitiritirã ì'rãka ta'iarãja pupakirã imarã ikupaka Tuparãte najãñeka:

—Yija ìpamaki, ritaja õñuka mime. Supa imarã mi'ijioka imaki wejepema, ka'ia, riapakiaka, supabatirã ritaja sareka imarükia baaekaki. ²⁵ Bikija, yija ñeki David, miyapaika upakaja baaroyikaki Espiritu Santore kire jeyobaamaka ikupaka kio'oeka:

“¿Dako baaerã judiótatarã, judiótatamarãrãoka Tuparãte boebariwa'ri, ba'upakaja kire nabaaripupajoaeka?”

²⁶ Ritatojo wejeareka imarã ìparimarã, supabatirã po'imajare imaruputarimajaka rãritirã, imaweitikaja nimaeka ba'iaja mire baaerã. Supabatirã ‘Jã'merimaji kimarũ’, ãrãwa'ri mipũataekakiteoka ba'iaja baaokaro'si nimaeka”, ãrãwa'ri kio'oeka.

† 4:11 La figura de la piedra quiere decir: Ustedes, los jefes de los judíos rechazaron a Jesús. Aunque ustedes lo hicieron así, él es el único que pueda reconciliar la gente con Dios.

²⁷ Rita Davidre o'oeka upakaja simarape yija wejearã. Īpi Herodes, supabatirã Poncio Pilato, aɸetatarã, supabatirã Israelka'iakarãoka ĩ'rĩka ta'iarãja ɸuparitiirã nimaeka. Miyapaika upaka baarimaji miɸũataekakire ba'iaja baaokaro'si i'supaka naɸupajoaeka. ²⁸ Bikijarãja "I'supaka nabaarãñu", merĩka upakaja imawa'ri supa nabaarape. ²⁹ Yija Īɸamaki, yijare mia'mitiɸe. "Ba'iaja mija jũarãñu", yijare nañua miye'kariria'si. Jia mire yi'yurã yija imamaka yijare mijeyobaabe. Supabatirãoka dako werikimarĩaja Jesús majaroka yija wãrõerã yijare mijeyobaabe. ³⁰ Tẽrĩriki imarĩ wãmarĩa imarãte jiebaraka maikoribeyua mibeabe, "Jesũpi ãrĩwa'ri i'supaka sime", ɸo'imajare ãñaokaro'si, – Tuparãte narĩka.

³¹ Tuparãte najaiweaeka ɸoto, nimaekarõ'õ ka'ia iyika. I'supaka sabaaeka watoɸekapi, Espĩritu Santore nare ña'rĩjãika. Sapi ãrĩwa'ri dako werikimarĩaja Tuparã majaroka ɸo'imajare nabojaeka.

Jesũre yi'yurã tiyiaja ba'irĩja naɸibabu'aeka

³² Jesũre yi'yurã ĩ'rĩka ta'iarãja ɸupakirã imaekarã. Supa imarĩ narikaika, "Yirikatakaja sime", ãrĩbeyurã imarĩ "Maro'siji sime", ãrĩwa'ri najeyomarãre najeyobaaeka. ³³⁻³⁵ ĩ'rãrimarã naro'siji ka'iareka imarã, supabatirã wi'ia aɸerãte nijirũkia nareka imarã, sawapa niñerũ natõɸoika aɸõstolrãkare nijika, wayuoka baairãte najeyobaaerã. Supa imarĩ nakaki ĩ'rĩkaoka wayuitaka baaikite imaberika. Supabatirã Tuparãte nare jeyobaamaka jiiatakapiji "Maipamaki Jesús reyariɸotojo õñia jariɸe'rikaki", ãrĩwa'ri aɸõstolrãkare wãrõrija'ataberika. Supa imarĩ Jesũre yi'yurã rakamarãja jĩjimaka nimaokaro'si Tuparãte nare jeyobaaeka. ³⁶ Mia, Jesũre yi'yurã watoɸekareka José wãmeiki levita imaeka. Chiɸre wãmeika jũmurikarã ɸo'ijirikaki kimaeka. Aɸõstolrãka, Josere Bernabé kiwãmea no'aeka. Griego okapi, "Jĩjimaka aɸerãte imarũjerimaji", ãrĩrika simaeka. ³⁷ Kiro'siji kika'ia kirikaeka José. I'sia aɸikate kĩjika sawapa tõɸotirã aɸõstolrãkare ĩjiokaro'si, wayuoka baairãte najeyobaaokaro'si.

5

Ananías kirũmu Safiraɸitiyika ba'iaja nabaaka

¹ Ananías kirũmu Safiraɸitiyika ɸuri ikupaka nabaaka: Ananías kirũmuɸitiyika narioa ĩjitirã sawapa niñerũ natõɸoeka. ² ĩ'rãtiji ɸupakirã imarĩ ka'i wapa imaekakaka kũɸaji naya'eka. Supabatirã saɸiyia aɸõstolrãkare kĩjika ɸoto,

–Õ'õjĩrãja yitõɸoko'o,– kẽrĩɸakika.

³⁻⁴ I'supaka kẽpakã'ã ikupaka Pedrote kire ãrĩka:

–Ananías, ¿dako baaerã Satanãre miyi'yu? Mirioaja sime mijirapaka. ¿Sawapa mire nawapaĩjika mirikamarĩa sime bai je'e? I'supaka simako'omakaja "Simaja riowapa mijare ñijipatayu", merĩɸakiyu. I'supaka meñua yijare takajamarĩa miɸakiyu. Tuparãte, supabatirã Espĩritu Santoreoka ɸakiwa'ri supa mibaayu,– kire kẽrĩka.

⁵ I'supaka kire kẽrĩkarõ'õjĩteje Ananĩare ɸupaririñã'rĩka. I'supaka ima ã'mitiritirã, jimarĩa tokarãre ɸupataeka. ⁶ Topi mae ĩ'rãrimarã bikirimaja kire butetirã kire yayerĩ na'rika.

⁷ Torãjĩrã mae, maekarakakuri aiyajẽrã be'erõ'õ Ananías rũmu mirãkote etaeka, i'supaka kibaaeka õrĩbekaja. ⁸ Koetaeka ɸoto,

–¿Simauɸatiji bai sime ika riowapa mija tõɸorapaka?– Pedrote kore ãrĩka.

–Ã'ã, simauɸatiji sime,– kõrĩka.

⁹ I'supaka kõpakã'ã ikupaka kore kẽrĩka:

–¿Dako baaerã mitĩmika ĩ'rãtiji ɸupajoatirã, Tuparãte ɸũataekaki Espĩritu Santore miɸakiyu je'e? Pẽterã netara'ayu mitĩmite yayerĩ turiko'orã. Mire yayerĩ na'rĩrãñu ate,– kore kẽrĩka.

¹⁰ I'supaka kērīka potojo, kopupaririña'rīka koro'sioka. Torā kākatirā, bikirimajare kore ĩatōpoeaka. Topi mae kore e'ewa'ritirā kotĩmite nayayekarō'ōrā kore nayayeka. ¹¹ Nimarakamakiji Jesúre yi'yurā, supabatirā ritaja pō'imaja, "I'supaka sime're", napakā'ā ā'mitiritirā jimarīa napupataeka.

Apóstolrāka rīkimakaja maikoribeyu upakakaka nabaaka

¹² I'sia poto Jesúre yi'yurā ĩrīka jariwa'ririmarīaja ĩrīka ta'iarāja pupakirā imarī, Tuparāte jiyipupaka ōrīriwi'i wā'tarā Pórtico de Salomón wāmeirō'ōrā narērījarika. Jerusalénkarāre ĩaeka wājītāji Tuparāte kirikaḡi nare kijeyobaamaka rīkimakaja maikoribeyu upaka ima apóstolrākare baabeaeka. ¹³ Jesúre yi'yurāte jiyipupaka ōrīwa'ri "Jiirā nime Jesúre yi'yurā", Jerusalénkarāre ārīko'omakaja marā kire yi'yurāka rērīberikarā, "Werika sime je'e", ārīpupajoawa'ri. ¹⁴ Topi rōmijā, ĩmirījaoka rīkimabaji Maipamakire yi'yurāte puburījarika. ¹⁵ Maikoribeyua upaka ima Pedrote baabeaeka ā'mitiritirā, wāmarīa imarāte napeyurūkiapi e'era'atirā ma'arījerā nare napāājiyeka. I'supaka nabaekarā, Pedrote o'ririka nata'aeka, "Yire kiraberū", ārīwa'ri. "Mare kirabeberikoperākaoka, kirārārika mabo'ipi o'rīrākapiji matārīrāñu je'e", āparaka kire nata'aeka. ¹⁶ I'supakajaoka Jerusalén koyikuri imaekarā, wāmarīa imarāte, supabatirā napupakareka Satanārika nārījāikarāreoka napō'irā ne'ewa'rika. Topi mae, i'supaka nimaupatiji jia oyiaja najarika.

Apóstolrākare ba'upaka nabaaka

¹⁷ I'sia ā'mitiritirā kurarāka ĩpamaki imatiyaiki, supabatirā kijeyomarā saduceokaka pupajoairāoka apóstolrākare jimarīa ā'mijī'aekarā ba'iaja naka imawa'ri. ¹⁸ I'supaka imawa'ri nare ñi'arūjetirā Jerusalénrā imaeka wēkomaka imariwi'iarā, nare natarūjeka. ¹⁹ Torā nimaeka simako'omakaja i'siñamiji ángel Tuparāte pūataekakite napō'irā pemakotowirika. Supabatirā kopereka wiwatatirā nare kipoataeka. ²⁰ Nare poatatirā, —Tuparāte jiyipupaka ōrīriwi'iarā mija a'pe. Torā eyatirā, Tuparā pō'irā ōñia imajiparikakaka pō'imajare mija bojabe,— nare kērīka.

²¹ I'supaka kēpakā'ā bikitojo ñamiji, Tuparāte jiyipupaka ōrīriwi'iarā pō'imajare nawārōeka mae.

I'supaka nare wārōbaraka nimaeka poto, kurarāka ĩpamaki imatiyaiki, kijeyomarāpitiyika, Israelka'iakarā ĩparimarāre nakaeka, naka rēñaokaro'si. Torājīrā wēkomaka imariwi'iarā surararākare napūataeka apóstolrākare nakayaokaro'si.

²² Wēkomaka imariwi'iarā eyatirā niamaka torā nimaberika. Torā ĩakopetirā, surararākare pe'riwa'rika ĩparimarāre bojarī.

²³ —Wēkomaka imariwi'ia jia tāteka imarō'ōrā yija eyako'o. Satuerimajaoka sakoperekarāja imako'orā. I'supaka simako'omakaja kopereka wiwatatirā, yija ĩamaka, torā nimaberiko'o,— narīka.

²⁴ Sā'mitiritirā, kurarāka ĩpamaki supabatirā Tuparāte jiyipupaka ōrīriwi'ia tuerimaja ĩpamakioka, marākā'ā baaberījika najūaeka. Supa imarī "¿Marākā'ātaka ruku simarāñu mae?", narīka. ²⁵ I'supaka āparaka nimaeka poto ĩrīka napō'irā eyatirā ikupaka nare ārīkaki:

—Mia, wēkomaka imariwi'iarā mija takopekarā, Tuparāte jiyipupaka ōrīriwi'iarā pō'imajare wārōbaraka imarā maekaka,— nare kērīka.

²⁶ Supa kēpakā'ā Tuparāte jiyipupaka ōrīriwi'ia tuerimaja ĩpamaki, kisurararākaka apóstolrākare e'erī ke'rika. Napō'irā eyatirā ba'upakaja nare baabekaja nare ne'ewa'rika. "Ba'iaja nare mabaamaka, ātaḡi pō'imajare mare jāārāñu je'e", narīpupajoaeka kīkiwa'ri. ²⁷ Nare e'ewa'ritirā, ĩparimarā pō'irā nare ne'eeyaeka. Torā ne'eeyamaka ĩatirā ikupaka kurarāka ĩpamakire nare ārīka:

²⁸ —Mijare taka puri "Jesús majaroka mija boja'si", yija ārāpe're. I'supaka yija ārāpaka simako'omakaja ritaja Jerusalénkarāre samija wārōyu. Supa imarī nimaupatiji

sanorĩpatayu mae. “Napareareka Jesúre najããeka”, yijareka mija ãñu, – kurarãka ĩpamakire nare ãrĩka.

²⁹ Topi ikupaka apóstolrãkapitiyika Pedrore kire yi'rika:

–Tuparã kime yi'rityarũkika, po'imaja bo'ibajirã imaki kimamaka. ³⁰ Jesús yaɸua tetaekarã mija jããrũjekakite, Tuparãte õña jarirũjeka. Iki Tuparã imaki, bikijarãja mañekiarãte jiyipupayeera'aekaki. ³¹ Mabo'ikakuriɸi Tuparãte kire akaeka simamaka kiritapẽ'rõto jiyipupayeerũkirõ'õrã Jesúre ruɸe maekaka. “Po'imaja ĩpamaki mimabe”, kire kẽrĩka. I'supakajaoka po'imajare ba'iaja baaikareka tããrũkika Tuparãte kire imarũjeka. “Mi'ipi ãrĩwa'ri Israel riparãmerãte ba'iaja baaika naja'ataerã nareka sayiye'kariarãñu”, kẽrĩka. ³² Ritaja Jesúre imaroyirapaka ĩaekarã imarĩ, po'imajare sayija bojarijayu. Supabatirãoka “Rita sime nabojarijayua”, po'imajare ãñaokaro'si Espiritu Santore i'supaka baarijayu. Tuparãte jã'meika yi'yurã rakakaja, Espiritu Santore yijare kiña'ajããroyirape, – Pedrote nare ãrĩka.

³³ I'supaka kẽpakã'ã ã'mitiritirã, jimarĩa boebariwa'ri nare jããrika nari'kaeka. ³⁴ Napitiyika ĩ'rĩka fariseokaka pupajoaiki, Gamalielte imaeka. Moisés imaroyikakite jã'meka jiiatakaja wãrõrimaji kimamaka po'imajare jiyipupaka kire õrĩka. Aɸerã ĩparimarãpitiyika jaiokaro'si wirirĩkatirã, topi Pedrorãkare kiporirũjeka. ³⁵ Supabatirã ikupaka kijeyomarãka kijaika:

–Jia mija ã'mitipe yitã'omaja Israeltatarã. ĩ'rãre baarika mija yapaikakaka, jia mija pupajoabe. ³⁶ ¿Teudas wãsare baaroyikakaka mija ye'kariritiyu bai je'e? “Imatiyaiki imarĩ pitã'mua Romakarãka ko'apiritirã nare yiɸoatarãñu maka'iaɸi”, kẽrĩkoɸeka be'erõ'õ dikarakakuri wejejẽ'rãkamarĩaja seyawa'yu. Sã'mitiritirã, “Rita sime je'e”, ãrĩwa'ri cuatro cientorakamarã Teudare nayi'rika. Simako'omakaja surararãkare kire jããeka. Supa imarĩ kika imakoɸekarãre nayapayu upaka pibipatemaka, kijã'mekoɸekaoka ritaariberika. ³⁷ Sabe'erõ'õ “I'siarakamarã po'imajare ime”, ãrĩwa'ri nawãmea no'oirĩmi seyaeka ɸoto Galileakaki, Judare õ'õrã etaeka. Kireoka kijaika yi'riwa'ri rĩkimarãja po'imajare kika imakoɸeka. Teudare nabaaka upakajaoka surararãkare kire baaeka. Supa imarĩ kika imakoɸekarãoka pibipatekarã. ³⁸ I'supaka simaeka õrĩwa'ri “Ba'iaja baabekaja ĩ'rãre mija ja'atabe”, mijare ñañu. Waɸuju napupaka nare ãñu upakaja nabaakareka ritaariberijika sime ãrĩwa'ri ñañu. ³⁹ I'simajaroka bojarĩ Tuparãte pũatarapã nimajikareka ɸuri marãkã'ã nare mija tá'tewãrũbesarãñu. Ba'iaja nare mija baariyaparãkareka jia mija pupajoabe ruɸu, Tuparãte yapaika upakamarĩa mija baa'si, – Gamalielre nare ãrĩka.

I'supaka nare kẽpakã'ã,

–Rita meñu, – kire narĩka.

⁴⁰ Torãjirã Pedrorãkare nakaeka ate. Napõ'irã netaeka ɸoto nare ɸajerũjetirã,

–Jesús majaroka mijare bojarika imabeyua mae, – ãrĩtirã nare napoataeka.

⁴¹ Topi mae jĩjimakapi Pedrorãkare ɸorika ĩparimarã ɸõ'ipi. “Jesúre yi'riwa'ri kire ja'atabeyurã imarĩ ba'iaja po'imajare mare baamaka, jiyipupaka Tuparãte mare õñu”, Pedrorãkare ãrĩka. ⁴² “Po'imajare tããokaro'si Tuparãte pũataekaki kime Jesús”, bojarika ĩparimarãre jãjibaako'omakaja po'imajare Tuparãte jiyipupaka õrĩriwi'iarã ĩ'rãrĩmi upakaja apóstolrãkare sawãrõroyika. Supabatirãoka nawi'iarã po'imajare imarõ'õrã i'supaka oyi-aja nabaaroyika.

6

ĩɸotẽñarirakamarã nare jeyobaarimajare ne'eka

¹ Torãjirã i'sijẽ'rãreka rĩkimabaji Jesúre yi'yurãte imarijarika. Supa imarĩ griego oka jairã ikupaka ãrĩkarã hebreo oka jairãte:

–ĩrãrĩmi upakaja ba'arika ɸibariɸotojo, jia ĩ'rãtiji samija ĩjibeyu. Natĩmiarãte rey-ataɸekarã hebreo oka jairã rõmijãte takaja rĩkimabaji mija ĩjirijayu, – narĩka griego jairã.

² I'supaka najaimaka ã'mitiritirã, Jesúre yi'yurãte nakaeka apóstolrãka. Supabatirã ikupaka nare narĩka:

—Yija wãrõrijayua ba'arika pibarika pemawa'ribaji imatiyaika sime yijaro'si puri. I'supaka simamaka ba'arika takaja yija pupajoarikareka yija ima ja'atarimaja yija ima-jããeka. ³ I'supaka simamaka yija jeyomarã, ã'potẽñarirakamarã jia pupajoairã, jiyipupaka noñurã imawa'ri Espiritu Santore jia yi'yurãte mija wã'mabe, “Ba'arika pibarimaja mija imabe”, nare yija ãñaokaro'si. ⁴ Yija puri, Tuparãte takaja jairimaja, supabatirã kirika bojariroka wãrõrimaja imarã,— apóstolrãkare nare ãrĩka.

⁵ I'supaka napakã'ã “Rita sime”, ãñurã oyiaja nimaeka Jesúre yi'yurã. Supa imawa'ri “Esteban imaki jia Tuparãte yi'yuka imarĩ, kiyapaika upakaja baarijayuka Espiritu Santore kire jeyobaamaka”, ãrĩwa'ri kire ne'eka. Supabatirã ne'eka Felipe, Prócoro, Nicanor, Timón, Pármenas, supabatirã Antioquiakaki Nicolás, judíorãkamarĩka imariþotojo jia nare yi'yukaþitiyika nimaeka ba'arika pibarimaja ne'ekarã. ⁶ Supabatirã apóstolrãka põ'irã nare ne'ewa'rika. “Í'rã nime ba'arika pibarimaja yija wã'mako'orã”, nare narĩka. Supabatirã apóstolrãka napitaka narupuko'a pamarã ja'apeatirã, “Miyapaika upakaja nabaakaro'si nare mijeyobaabe”, Tuparãte najẽñeka.

⁷ Sapĩ ãrĩwa'ri Jesúrika bojariroka yi'yurãte bojaeka ã'mitiritirã rĩkimabaji sayi'yurãte Jerusalénrã puburijarika. Supabatirãoka kurarãkaoka rĩkimarãja kimajaroaka ã'mitiripãeakarã.

Estebanre nañi'aeaka

⁸ Tuparãte kire jeyobaamaka jimarĩa maikoribeyua põ'imajare ãaeka wãjitãji Estebanre baabearoyika. ⁹ I'supaka baabaraka kimaekarõ'õrã judíorãkare rẽrĩriwi'iaþi i'taekarãte eyaeka ikupaka kibaarijarika yapaberowa'ri. “Poyarãre a'ritapaekawi'i”,* ãrĩrika upaka wãmeirõ'õ simaeka. Cirenekarã, Alejandrĩakarã, Ciliciakarã, supabatirã Asiaka'iaakarãþitiyika nimaeka torã rẽrĩkarã. Í'rã Estebanka okabojikarã. ¹⁰ I'supaka kire nabaako'omakaja jia Estebanre nare yi'riwãrũeka, Espiritu Santore kire jeyobaamaka. Supa imarĩ marãkã'ã baatirã kire nokatẽrĩwãrũberika. ¹¹ Kire okatẽrĩwãrũberowa'ri, aþerãte niñerũ nawapaþijika, Estebanre nabojojããokaro'si. Se'ekarã “Tuparãte, supabatirã Moisés imaroyikakiteoka Estebanre jaiyuyeraþaka ã'mitiraparã yija ime”, ãrĩwa'ri aþerãte napakibojaeka. ¹² Napakika ã'mitiritirã, jimarĩa wejeakarã, supabatirã þakiarimarã, Moisés imaroyikakite jã'meka wãrõrimajaoka kire boebariowa'ri Estebanre ñi'atirã judíorãka ãparimarã põ'irã kire ne'ewa'rika. ¹³ ãparimarã põ'irã kire ne'eeyaeka þoto majaroaka þakirimajare nakaeka. Niñerũ nawapaþijimaka ikupaka nabojaþakika:

—Í'rãkurimarĩa Tuparãte jiyipupaka õrĩriwi'ia supabatirã Moiséte jã'mekaoka kijaiyuyemaka yija ã'mitiyu. ¹⁴ Supabatirã “Jesús Nazaretkaki Tuparãte jiyipupaka õrĩriwi'ia kuyepaterãki, supabatirã Moisés imaekakite jã'meroyika sapĩ pupaika maima kio'arãñu”, i'supaka Estebanre ãpakã'ã yija ã'mitiyu,— ãrĩwa'ri nabojaþakika.

¹⁵ Supa imarĩ torã imaekarãte kire yoirĩkaeka. I'supaka kire nabaamaka ángel pema upaka ya'tarika kípema jarika.

7

“Oka yire imabeyua”, Estebanre ãrĩka kurarãka ãþamakire

¹ Torãjĩrã mae ikupaka Estebanre kẽrĩka kurarãka ãþamaki imatiyaiki:

—¿Yaje rita sime i'supaka nañua?— kire kẽrĩka.

² I'supaka kẽpakã'ã, ikupaka kire kẽrĩka:

—Mija ã'mitiþe yitã'omaja. Bikija mañeki Abraham imaekakite Mesopotamiaka'iarã kimaeka þoto tẽrĩwa'ribaji õñuka Tuparãte kire pemakotowirika, Haránwejearã ke'rĩrã baaeka ruþu. ³ Ikuþaka sãñu Tuparã majaroþũñurã: “Mimarõ'õ miþoritapabe,

* 6:9 Sinagoga de Esclavos Libertados

supabatorĩ mirĩrĩareoka topĩ me'ewa'pe aƤea ka'ia mire yibearĩnurõ'õrã”, Tuparĩte kire arĩka. ⁴ I'supaka Tuparĩte kire arĩpakã'ã arĩmitiritirĩ, Caldearõ'õpi poritirĩ Haranwejarĩ imarĩ ke'rika. Torã keyaeka be'erõ'õ mae kipaki wãsare kire reyataƤaeka. I'sia be'erõ'õ ika maka'iarã Abrahamre imaerã Tuparĩte kire Ƥũataeka. ⁵ “Torã mimabe”, Tuparĩte kire arĩko'omakaja, saba'ipimarĩa kimaeka ruƤu. Supa imarĩ “Yirika sime ika ka'ia”, Abrahamre arĩwãrũberika. Topĩ mae ikupaka simatiryayu Tuparĩte kire arĩka: “I'sia ka'ia mire ñijirãnu. Mireyarãka be'erõ'õ, miriparãmerãrika simarãnu”, kire kãrĩka, makarãmarĩka kimako'omakaja. ⁶ Topĩ ikupaka Tuparĩte kire arĩka ate: “Ñamajĩ topĩ poritirĩ aƤerã ka'iarã miriparãmerãte imarãnu. Torã nimarãka Ƥoto cuatro ciento rakakuri wejeje'rãkarõ'õjĩrã nare najã'mewã'imarĩrijarirãnu. ⁷ I'supaka simako'omakaja miriparãmerãte ba'iaja nabaarãka wapa ba'iaja nare yibaarãnu yiro'si. Supa yibaamaka topĩ Ƥe'rira'atirã ika ka'iarã miriparãmerãte etarãnu ate. Torã imatirã ñamajĩ yire jiyipupaka õrĩwa'ri yika najairijarirãnu”, Tuparĩte arĩka mañeki Abraham imaroyikakite. ⁸ Supabatorĩ ikupaka Abrahamre kãrĩka ate: “Mire yibojaika arĩmitiripẽatirã, I'supaka yibaarãnu’, merĩrãkareka, mimakire Ƥo'ijirirãka be'erõ'õ circuncisión kire mibaabe. ‘Tuparãriki kime’, arĩwa'ri i'supaka kire mibaarãnu”, Abrahamre kãrĩka. I'supaka Tuparĩte kire arĩka simamaka, kimaki Isaacre Ƥo'ijirika maekarakaotẽñarirakarĩmi seyawa'rika Ƥoto circuncisión Abrahamre kire baaeka. Supabatorĩoka Isaac, kimaki Jacobre i'supakajaoka kibaeka. Jacobooka i'supakaja baaekaki kimakarã mañekiarã ĩ'poũ'puarãe'earirakamarã imaekarãre.

⁹ Jacob makarã, narĩ'ĩ Josere jimarĩa na'mijãka, (napakire wãtatiyaekaki kimamaka)*. Supa imarĩ Egiptokarãre kire ĩjirã kiwapa nare najẽneka. Supa kire nabaamaka Egiptokarã naba'iraberimaji upaka kimaokaro'si kire ne'ewa'rika. I'supaka kire nabaako'omakaja Tuparã Ƥuri jia kika imaekaki. ¹⁰ Egiptorã Josere ba'iaja jũarũkia imakoƤekareka Tuparĩte kire tããeka. I'supaka kire kibaamaka tokaki ĩpi Faraón Ƥo'irã Josere imaeka. I'supaka kimaeka Ƥoto jia kiõrĩwãrũrũkia Tuparĩte ja'ataeka Josere. Sapi arĩwa'ri Faraõnte jĩjimaka Joseka imarijarika. I'supaka kika imawa'ri “Egiptokarã imaupatireje yiwĩ'iakarãreoka jã'merimaji mimabe”, Faraõnre kire arĩka.

¹¹ I'sia Ƥoto Egiptorã ba'arika Ƥurika. Supabatorĩ Canaán ka'iarekaoka i'supakaja sajarika. Supa imarĩ ba'arika imabepakã'ã kãsirabawa'ri, jimarĩa ba'iaja najũaeka. I'supaka najũaeka mañekiarã no'orã ba'arika tõƤowãrũberiwari. ¹² Supa imarĩ mañeki Jacob, “Egiptorã trigo nawaruayu're”, arĩrika majaroka arĩmitiriwari, Josẽ ma'merãre kipũataeka “Samija wapaĩjiape”, arĩwari. ¹³ Supa imarĩ torã ba'arika e'erĩ natuyarika. Sabe'erõ'õ torãjaoka na'rika ate. I'supaka nabaamaka ikupaka Josere nare arĩka: “Yire mija ĩawãrũbeyu, mija rĩ'ĩji ñime”, nare kãrĩka. I'supaka Josere nare arĩka majaroka Ƥo'imajare kire bojamaka, “Jee, hebreataki kime kã'ã”, Faraõnre arĩka. ¹⁴ Torãjĩrã mae, kirĩrã nimaupatiji kipakipitiyika setenta y cinco rakamarã imaekarãte Josere akarũjeka Egiptorã nimaokaro'si. ¹⁵ Torãjĩrã mae, Egiptorã imarĩ, Jacobre a'rika. Ñoaka torã kimaeka be'erõ'õ kireyaeka. Supabatorĩ kimakarã mañekiarã wãsarãoka torãja reyaekarã. ¹⁶ Nareyaeka rakakaja Siquem wãmeirõ'õrã nare ne'ewa'rika, ãta wi'iarã namajaka tarĩ. Abraham wãsare Hamor makarãte wapaĩjkarõ'õ simaeka nare nataekarõ'õ.

¹⁷ I'supaka simako'omakaja rĩkimabaji Egiptorã mañekiarãte imarijarika. I'supaka nimekã'ãja, koyia sajaririjarika “Miriparãmerãte ka'ia ñijirãnu”, arĩwa'ri Abrahamre Tuparĩte arĩka upaka seyarũkia. ¹⁸ I'supaka simarijarika Ƥoto Josere imaroyika õrĩbeyuka, supabatorĩ mañekiarãte imaroyikaoka jiyipupaka õrĩbeyuka Egiptorã mamaka ĩpire imaeka. ¹⁹ Iki ĩpi imaekaki Ƥakibaraka ba'iaja mañekiarãte baaekaki. I'supaka baabaraka, “Rõmijãre makarãarĩtirã, ĩmirĩji kimajĩkareka kire mija taabe kijĩñaokaro'si”, nare kijã'meka. ²⁰ I'supaka kijã'meka Ƥoto jiyuritakijĩka Moiséte Ƥo'ijirika. Supa imarĩ

* 7:9 Esta frase es información añadida para ayudar los lectores entender la envidia de ellos. Véase Génesis 37:3-4

maekarakamaki aiya kire ja'atabekaja kipakiarâte kire ba'iarika. ²¹⁻²² Marākā'ā baatirā wi'iarā kire ya'ewārūberiwa'ri kipakore kire taeaka, toḗi Faraón makore kire e'eeka komaki upaka kire ba'iaaokaro'si. Koka kimarijayukā'āja Egiptokarāre pūpajoaikakaka jia Moiséte ōrīwārūeka. Supa imarī jia jaiwārūiki, supabatirāoka imatiyaika oyiaja baaiki kimaroyika. I'supaka kimamaka ĩatirā jia jiyipupaka kire norīka.

²³ ĩ'parā ḗo'imajarakakuri wejejē'rāka keyaeka ḗoto “Matikuri yitā'omajare ĩarī ya'riye'e mae”, kērīpupajoaeka. ²⁴ Torā keyaeka ḗoto, kitā'omajire kipajeka ĩ'rīka Egiptoka'iakaki. Supa kibaamaka, ruḗuwapae'erā baakōrī, Moiséte kire jāēka. ²⁵ “Egiptoka'iakarāte ba'iaja mare baamaka mare e'eru'awa'ririmaji Tuparāte jā'mekaki Moiséte ime', yitā'omajare yire ārīrū”, kērīpupajoaeka. I'supaka kipupajoako'omakaja, sayi'ribeyurā upaka nimaeka. ²⁶ Toḗi mae aḗerīmi ĩ'parā Israelkarā pajairāte kīaeka. Nare ĩatirā ikupaka nare kērīka: “Mija ā'mitipe. ¿Dako baaerā ĩ'rātomaja imariḗotojo mija jīñu?”, nare kērīka. ²⁷ I'supaka kēpakā'ā, Moiséte turitatirā ikupaka pajabaraka imaekakite kire ārīka: “¿Maki 'Maipamaki mimabe', mire ārāpaki? ²⁸ ¿No'oka Egiptoka'iakakire mijāārapaka upaka yire jāēerā mibaayukā'ā?”, Moiséte kērīka. ²⁹ I'supaka kire kēpakā'ā “Kopakaja Faraónte sōrīrā baayu”, ārīwa'ri Egiptōḗi Madián ka'irō'ōrā Moiséte ru'riwa'rika. Torā mae rōmie'etirā ĩ'parā kimakarārika.

³⁰ Torājīrā ĩ'parā ḗo'imajarakakuri wejejē'rā be'erō'ō, ĩ'rārimi Sinaí wāmeika ḗusiwāta ḗo'imajamatorā Moiséte imaeka. I'suparō'ōrā imariḗotojo, kiwā'tarā ĩ'rābi yapumakarāka jū'rēka watopekapi ángelte kire ḗemakotowirika. ³¹⁻³² Yapumakarāka jū'rēka yoitirā, Moiséte pūpataeka. Pūpatariḗotojo jia ĩatiyaokaro'si sawā'tabajirā ke'rika ḗoto ikupaka Tuparāte kire ārīka: “Yi'i imaki Tuparā. Miñekiarā Abraham, Isaac, Jacobrāka jiyipupaka norīroyikaki”, kire kērīka. Sā'mitiritirā kipupaka kīkiwa'ri yapumakarāka jū'rēka kiyoiberika. ³³ Toḗi mae ikupaka maipamaki Tuparāte kire ārīka: “Ō'ōrāja ñima simamaka ba'iaja baarūkimato sime. Supa imarī miū'puko'a e'etatirā yire mijiyipupayeebe.† ³⁴ Yirirā Israelkarā, Egiptorā ba'iaja najūamaka ñiayu. I'supaka imawa'ri ba'iaja najaijoamaka ña'mitiyu. Supa imarī 'Egiptokarā imarā judiorākare ru'rirū', ārīwa'ri nare jeyobaarī yi'tako'o. Supa imarī Egiptorā mire yipūatayu mae”, Tuparāte ārīka Moiséte,— ārīwa'ri Estebanre bojaeka ĩparimarāre.

³⁵ Toḗi ikupaka kērīka ate:

—Apika marīka Moiséjeoka kime, mañekiarāte kire yi'riberiroyikaki. “Yija ĩḗamaki marīka mi'i. Supa imarī ba'iaja yija baaika ĩarīrīrimajimarīka mime”, mañekiarāte kire ārīka. I'supaka narīka simako'omakaja Tuparāte Egiptorā imaekarāre Moiséte e'ewa'rirūjeka nīpamaki kimaokaro'si. Ika ñañua kūpajīka yapua jū'rēka watopekapi kiángelḗi Tuparāte bojaeka Moiséte. ³⁶ I'sia ḗoto rīkimakaja maikoribeyua baabeabaraka Egiptorā Moiséte imaeka. I'supaka baarika ḗikowearitirā mañekiarāte ke'era'aeka mae. Toḗi i'tarijaparaka, riapakiaka Oko Jū'ayakareka, supabatirāoka ḗo'imajamatorā maikoribeyua Moiséte baabearijarika ĩ'parā ḗo'imajarakakuri wejejē'rākarō'ōjīrā. ³⁷ Ikijioka imaekaki ikupaka mañekiarāte bojaekaki: “Tuparāte yire ārīka upakaja kiro'si jaijirimaji i'tarāki apika. I'supaka Tuparāro'si baarimaji matā'omajijioka imarāki”, Moiséte nare ārīka.‡ ³⁸ I'sia bojaekakijioka kimaeka mañekiarāka Sinaí wāmeika ḗusiwāta ḗo'imajamatorā rērīroyikaki. I'supaka imabaraka ĩ'rīkaja ḗusipemarā marīwa'ritirā ángelka jairī ke'rika. Torā Moiséte eyaeka ḗoto Tuparāte jā'meka ángelte kire bojaeka. Sabe'erō'ō kire kibojakakaka mañekiarāte bojarimaji kimaeka Moisés. Supa imarī maimajiparūkiakaka kibojaka upakaja simara'aeka maro'sioka.

³⁹ I'supaka simako'omakaja kibojaka upaka ima mañekiarāte yi'riberiroyika. I'supaka imawa'ri, Egiptorā ḗe'ririka nayapaeka ate. ⁴⁰ I'supaka simaeka ḗoto

† 7:33 Según las costumbres de los judíos, para mostrar reverencia, no se permitía llevar sandalias o zapatos en un lugar sagrado. Véase Josué 5.15 ‡ 7:37 Véase Deuteronomio 18.15,18. Pasaje referido al futuro Mesías (Cristo).

pusipemarã Moiséte imekã'ãja, ikupaka kima'mi Aarõnte narĩka: “No'orã kime mirĩ'i, Egiptoka'iarã maimarapaka poto mare e'era'arapaki. Torã kime morĩberijiki kime mae. Supa imarĩ, jërãka yija jiyipupayeerũkirãteŠ mibaapo'ijiabe. Mare imaruputarimajaka maimajĩkareka, jia maro'si simarãñu. I'suparãre imarãkareka ma'ririyapairõ'õrãja mare na'rirũjerãñu”, Aarõnte narĩka. ⁴¹ I'supaka pupajoawa'ri wa'ibikirãwẽko makarãka upaka ïoika jërãka nabaaka. I'supaka sapo'ijiatirã wa'iro'sia sanajoeĩjiroyika. Supabatirã nabaapo'ijiaeka jiyipupaka õrĩwa'ri nabayaarika. ⁴² I'supaka nabaamaka Tuparãte nare ãarĩja'ataeka, “Nayapayu upakaja nabaarũ”, ãrĩwa'ri. Supa imawa'ri tã'pia, aiyaka, ñamikaki aiyateoka jiyipupayeabaraka nimaeka. Ìakõrĩ je'e: Tuparãro'si bojaĩjirimaji imaroyikaki Amós ikupaka ãrĩkaki:

“Israelkarã, yire mija ã'mitipe ruðu. Ìparã po'imajarakakuri wejejẽ'rãka po'imajamatorã mija imatapaeka poto yire jiyipupayeerberikarã, wa'iro'sia yiro'si mija joeĩjiberika.

⁴³ Yire jiyipupayeerimarĩaja mija pupaka mijare ãrĩka upakaja mija baaeka jiyipupaka õñurã mija ime. Ìakõrĩ je'e: Kũpajika wi'ia baatirã, sareka Moloc wãmeikite kõketirã mija jiyipupayeerijariroyika. I'supakajaoka tã'pi upaka mija baaekaki Refán wãmeikiteoka jiyipupaka mija õrĩroyika. I'supaka mija baamaka, Babilonia a'riwa'rirã mijare yitaarãñu”, Tuparãte ãrĩka,— ãrĩwa'ri Estebanre bojaeka Ìparimarãre.

⁴⁴ Topi ikupaka nare kërĩka ate:

—Mañekiarãte po'imajamatorã imaroyireka poto cabra ajeakaka baaeka wi'i wã'tarã imatirã Tuparãte najiyipupayeeroyireka. I'sia imaeka “Tuparãte makaja ime”, ãrĩwa'ri kire najiyipupayeerũkirõ'õ. Pusipemarã Tuparãte kire sabaeka upakaja po'imajamatorã ruitirã Moiséte sabaarũjeka. ⁴⁵ Topi mae Moiséte reyaeka be'erõ'õ Josuére kiõ'toarã o'aeka. Kio'aeka be'erõ'õ i'sia wi'ia namakarã mirãrãte e'ewa'rika Canaán wãmeirõ'õrã. Na'rikarõ'õ namajamarã ka'ia simako'omakaja, naka jĩrĩkarãte Tuparãte poataeka. Cabra ajeapi wi'ia nabaaroyika imaeka ruðu Davidre judiõtatãrãte jã'meyukã'ãja. ⁴⁶ Jia jĩjimaka Tuparãte imaeka mañekiarã Ìpamaki David imaroyikakika. Supa imarĩ Tuparãka jĩjimaka imawa'ri kitã'omajapitiyika Tuparãte jiyipupaka kiõñaokaro'si wi'ia kiro'si baarika kipupajoakopeka. I'supaka simako'omakaja Tuparãte kire sabaarũjeberika. ⁴⁷ David maki Salomón puri Tuparãro'si wi'ia baaekaki mae. ⁴⁸ I'supaka simako'omakaja po'imajare baaeka wi'iarã imabeyuka kime Tuparã, pemawa'ribaji imatiyaiki imarĩ. Mia je'e ikupaka bikija kiro'si bojaĩjirimajire o'oeka:

⁴⁹⁻⁵⁰ “Ritajakaka Ìpamaki ñime. Supabatirã yi'iji imaki ritaja po'ijiaekaki. Supa imarĩ yiro'si wi'ia mija baarãka, ¿yikoyiaja simarãñu bai je'e?”, Tuparãte ãrĩka,— ãrĩwa'ri Estebanre bojaeka.

⁵¹ I'supaka nare ãrĩweatirã, ikupaka nare kërĩka ate:

—Mija ã'mitipe, Tuparãte yi'ririyapabeyurã mija ime. Supabatirãoka kirika ã'mitiriyapabeyurã mija ime. I'supaka imawa'ri mañekiarã wãsarã upakaja Espiritu Santore yi'ribeyurã mija ime mijaro'sioka. ⁵² Ritaja Tuparãro'si bojaĩjirimajare ba'iaja jũarũjerimaja mija ñekiarãte imaeka. Supabatirãoka Tuparãte yapaika upakaja yi'ririjayuki etarũkia bojarimajare najããeka mija ñekiarã. Supa imarĩ maekakaja ketaeka potojo “Kire najããrũ”, ãrĩwa'ri kire mija okabaaka. ⁵³ Tuparãte jã'meika mija yi'ribeyu, ángelrãkapĩ ãrĩwa'ri mija ñekiarãre Tuparãte sabojaeka simako'omakaja,— Estebanre ãrĩka Ìparimarãre.

Estebanre najããeka

⁵⁴ I'supaka kẽpakã'ã yaiwẽkoa boibayua upaka noþia Estebanre nabeaka, boe-batakaja jariwa'ri. ⁵⁵ I'supaka nabaako'omakaja, Espiritu Santore jia kire jeyobaaikaki

imarĩ, yu'awa'ri ãaerã baakõrĩ, yaaboaika Tuḡarãrika kĩaeka. Suḡabatirã Tuḡarã ritapẽ'rõtorã Jesúre rĩkamarika. ⁵⁶ I'sia ãatirã, ikupaka ãparimarãre kẽrĩka:

—¡Aya! Mabo'ikakurirã ñiyau mae. Tuḡarã ritapẽ'rõtopi Po'imaja Ma'mire rĩkamayu,— Estebanre ãrĩka.

⁵⁷ Torãjĩrãja puri kopakaja kijaika ã'mitiririka yapaberirwa'ri, na'mukoḡea natãteka. I'supaka baatirã okajãjirokapi akaserebaraka kipõ'irã narĩrĩwa'rika. ⁵⁸ Suḡabatirã weje a'riwa'rirã kire ne'ewa'rika, ãtaḡi kire jããriataokaro'si. Torã kire e'eeyatirã najariroaka ḡemakato e'etatirã, Saulote sanijika sakĩarĩñũkaokaro'si. Sakĩarĩñũkã'ãja ãtaḡi Estebanre najããbareũ'mueka. ⁵⁹ I'supaka kire nabaayukã'ãja, ikupaka Jesúre kẽrĩka:

—Ñĩḡamaki Jesús, yire me'etopẽ,— kẽrĩka.

⁶⁰ I'supaka ãrĩweatirã ñukurupatirã, akasererikapi,

—¡Ñĩḡamaki, ba'iaja yire nabaaka nareka samiye'kariabe!— Jesúre kẽrĩka.

I'supaka kijaika be'erõ'õjĩte kopakaja kipuparirika mae.

8

Jesúre yi'yurãte ba'iaja Saulote baariyapãeka

¹⁻³ Topi mae, jia Tuḡarãte yi'yurã imaekarã judiotatarã Estebanre nayayeka. I'supaka kire baatirã ñajoabaraka jimarĩa kire norika. I'sirĩmijioka tokarã Jesúre yi'yurãka jiamarĩa imarijaturãte ba'iaja nare baaũ'mueka. Ìakõrĩ je'e: Saulo, “Estebanre najããparũ”, ãrĩḡupajoækaki, i'supakaja ba'iaja nare ḡupajoarũjerã baaekaki. Ìrãwi'i jariwa'ririmarĩaja mo'abaraka Jesúre yi'yurãte tõḡotirã ãmirĩja, rõmijãteoka wẽkomaka ãmariwi'iarã nare kitaroyika. I'supaka simamaka Judea ka'iarã, suḡabatirã Samaria ka'iarã Jesúre yi'yurãte ru'riwa'rika. I'supaka aḡerãte baaeka imako'omakaja aḡõstolrãka puri Jerusalãnrãja tuikarã.

Samaria ka'iarã Jesúrika bojariroka Felĩpete wãrõeka

⁴ Jerusalãnrõ'õḡi ru'riwa'rikarã imariḡotojo aḡerõ'õrã eyatirã Jesúrika bojariroka nawãrõeka. ⁵ Felĩḡe Jerusalãnrĩ ru'riwa'ritirã, Samariaka'iarã imaweḡearã eyaekaki. Torã eyatirã, “ḡo'imajare tããokaro'si suḡabatirã nare jã'merimaji kimaokaro'si Tuḡarãte kire ḡũataeka”, ãrĩwa'ri Jesúrikakaka Felĩḡere nare bojaeka. ⁶ Torãjĩrã mae, rĩkimarãja ḡo'imajare kipõ'irã rẽrĩka kire ã'mitiririyapawa'ri. Suḡabatirã, maikoribeyua kibaabeamakaoka ãawa'ri kibojaka jiaḡi na'mitirika. ⁷ I'supaka maikoribeyua baabeabaraka rĩkimarã ḡo'imaja ḡupakarã Satanãrika ima ña'rĩjãikarãreka Felĩpete ḡoataeka. I'supaka kibaamaka nareka imaekarã akaserebaraka ḡorika. Suḡabatirãoka rĩkimarãja bitamajareoka kijieka. ⁸ Suḡa imarĩ i'sia weḡeakarãre jĩjimaarika.

⁹⁻¹¹ I'sia weḡearã Simõnre imaeka. Ìrãkuri weḡejẽ'rãmarĩa ye'oiki imarĩ, kipupakapi baabeabaraka kimaroyika. I'supaka baariḡaparaka “Yi'i imaki imatiyaiki”, tokarãre kẽrĩroyika. I'supaka nare kibaamaka rĩkimarãja imatiyairã, imatiyabeyurã ḡariji kire nayi'rika. “Tuḡarãte kire jeyobaamaka tẽrĩtaki kime”, ãrĩwa'ri jiyĩḡupaka noñuka kimaeka. ¹² I'supaka nimako'omakaja Felĩḡe puri Jesucristorika bojariroka nare wãrõekaki. “Tuḡarãte ḡũataekaki kime Jesús. Suḡabatirãoka kire yi'yurã puri jia Tuḡarãte nare imaruputarãñu”, ãrĩwa'ri nare kibojaka. I'sia ã'mitiritirã Jesúre ãmirĩja, rõmijãoka kire nayi'rika. I'supaka imawa'ri Felĩpete narupuko'a najũjerũjeka “Kopakaja Jesúre yi'yurã yija ime mae”, ãrĩwa'ri. ¹³ Simõnoka, ye'oiki imariḡotojo, Jesúrika bojariroka yi'ritirã rupuko'a kijũjerũjeka. Torãjĩteḡi mae Felĩḡeka kijeyoariũ'mueka. Kika imariḡaparaka Tuḡarãrikapi maikoribeyua Felĩpete baabeamaka ãatirã marãkã'ã baaberĩjĩkarõ'õjĩrã Simõnre jarika i'supaka ima ãakoriberikaki imarĩ.

¹⁴ Aḡõstolrãka Jerusalãnrĩ, “Samariaka'iakarã rĩkimarãja Tuḡarãrika na'mitirĩḡeyu”, ãrĩrika na'mitirika. I'supaka simamaka Samariarã ḡedro suḡabatirã Juanka Ìḡarãte napũataeka. ¹⁵⁻¹⁶ Samariaka'iarã eyatirã torã Jesúre ã'mitirĩḡeairã rupuko'a jũḡekarã

imaripotojo “Tuparāte pūataekaki Espiritu Santore nareka imabeyurā nime ruḡu”, narīwārūeka. I'supaka nimamaka “Espiritu Santore nare ña'rījāirū”, ārīwa'ri Tuparāte naro'si najēñeka. ¹⁷ Supabatirā Jesúre ā'mitiripēairāte ĩrīkate jariwa'ririmarīaja narupuko'a narabemaka Espiritu Santore nare ña'rījāika.

¹⁸⁻¹⁹ Pedrorāka nare narabemaka Espiritu Santore nare ña'rījāimaka Simónre ĩaeka. I'sia ĩatirā niñerū nare ĩjirika yapawa'ri ikupaka nare kērīka:

—Mija baaeka upaka yibaamaka Espiritu Santore nare ña'rījāirika yiyapayu yiro'sioka. Supa imarī ika sime i'supaka yire mija baarūjerūki wapa,— nare kērīka.

²⁰ I'supaka kēpakā'ā, ikupaka Pedrote kire ārīka:

—Wapamarīaja Tuparāte ja'ataika, mawapaĳirūkimarīa sime. I'supaka miḡupajoaika simamaka, miniñerūḡitiyika ba'iaja imarika tiyibeyurō'ōrā me'rirū ārīwa'ri.

²¹ Ba'iaja miḡupajoaika oñuka Tuparā. Supa imarī, yijaka aḡerāte Espiritu Santore ña'ajāārimajimarīka mime. ²²⁻²³ Kopakaja mae ba'iaja miḡupaka mireka ñiawārūyu. Mia, Tuparāte tērīrika imakakapī yija baarijayua mioakiyu. Supabatirā ba'itakaja baarimaji imarī, marākā'ā baatirā aḡe upaka imarimajimarīka mime. Ba'itakaja miḡupajoaika ja'atirā Tuparāte mijēñebe, “Ba'iaja yḡupajoaika yireka miye'kariabe”, ārīwa'ri,— Pedrote kire ārīka.

²⁴ I'supaka kēpakā'ā ikupaka Simónre kire ārīka:

—Maiḡamaki Tuparāka yiro'si mija jaibe. “I'supaka mijūarāñu”, yire meñua jūarika yapabeyuka yi'i ḡuri,— Pedrorākare kērīka.

²⁵ I'sia be'erō'ō Jesúre baaroyika niaeka mirāka, supabatirā nare kibojaroyikakaka tokarāre nabojaeka. Po'imajare wārōweatirā, Jerusalénrā ḡe'riwa'rikōrī Samariaka'iarā wejerakakaja Jesúrika nawārōrijarika.

Etiopíaka'iakakire Felipete ruḡuko'a jūjeka

²⁶ I'sia be'erō'ō Tuparā Felipe ḡō'irā ángelte pūataekaki ikupaka kire kēñao'karosi:

—Jerusalénrā me'ḡe. Torā meyarāka ḡoto, Gaza wāmeika wejearā a'yu ma'arā me'ḡe. Yapumatopi o'yuma'a sime i'sima'a,— Felipete kērīka.

²⁷ Supa imarī kire kērīka upakaja Felipete a'rika mae. Topi a'ririḡaraka Etiopíaka'iakakire kīaeka. Etiopíaka'iakarā ĩḡamakore niñerū ĩarīrīrijeyobaarimaji imatiyaiki kimaeka. Jerusalénrā Tuparāte jiyḡupayeerī turikaki, torājīte kḡe'rieyawa'rika.

²⁸ Kawarure kitūrūrūkiapī kire yierijayukā'āja Tuparāro'si bojarimaji Isaías wāsare o'oekakaka kīarijarika.

²⁹ Torājīrā mae, ikupaka Espiritu Santore ārīka Felipete:

—Kire eyatirā, kiwātapiji me'ririḡaḡe,— kire kērīka.

³⁰ Supa imarī kire rīrīeyatirā, Tuparāte bojaĳirimaji Isaíare o'oekakaka ĩabaraka ki-jaiḡatemaka, kiā'mitirika. Topi mae,

—Torā mijaiḡateika ḡyaje miōrīwārūyu?— Felipete kire ārīka.

³¹ I'supaka kēpakā'ā,

—“I'supaka sāñu”, ārīwārūbeyuka yi'i, maki yire sabojabeyua simamaka,— kire kērīka mae.

Topi mae,

—Yiḡō'irā mimarījāibe yire samiwārōkaro'si,— Etiopíakakire kire ārīka.

³² Isaías Tuparārika o'oeka kijaiḡatekarō'ō ikupaka bojaeka:

“Oveja jāāokaro'si ne'ewa'yu upakaja ĩrīkate ne'ewa'rirāñu. Kḡo'ya nata'amaka oveja akaserebeyua sima upakaja ba'iaja kire nabaako'omakaja kiakaserebesarāñu.

³³ Rīkimarāja ḡo'imajare ĩarāka wājitāji ba'iaja kire nabaarāñu. ‘Ba'iaja baaiki kime’, kireka napakā'ā ki'yopi'rirāñu ba'iaja baabesarāki imarī. Supabatirā ḡo'imajare kire jāāmaka, kirīḡarāmerā imabesarāñurā”, ārīwa'ri o'oekarō'ō Etiopíakakire jaiḡateka.

³⁴ Supa imarī kiḡō'irā Felipete marījāika.

—Tuɓarãro'si bojaĩjirimajite o'oekekaka ïatirã yire mibojabe. ¿Yaje kirikakakaja kio'oeaka bai? ¿Apikareka ɓuɓajoawa'ri i'suɓaka kio'oeaka kã'ã?— Felipete kërĩka.

³⁵ Toɓi mae, Isaíasare o'oekekaka ã'mitiritirã, ikuɓaka Felipete kire ãrĩka:

—Isaías i'suɓaka o'oekekaki Jesúre ba'iaja jũarũkiakaka ɓuɓajoawa'ri.—

Suɓabatirã jía Jesúmajaroka kire kibojaka. ³⁶ A'ririjari ma'arijerã ɓa'wa imaekarõ'õrã neyaeka.

—Ñakõrĩ, õ'õrã sime okoa. Maekaka ruɓuko'a yire mijũjebe ñarĩjĩka ¿yaje rukuya jia simajĩñu?— Etiopíakakire kire ãrĩka.

³⁷ I'suɓaka kẽɓakã'ã, ikuɓaka kire kërĩka:

—Yi'ritiyarĩji Jesucristore miyi'rijĩka, ruɓuko'a mire yijũjerãñu.—

I'suɓaka kẽɓakã'ã,

—Ñã, Tuɓarã Makiji kime Jesucristo,— Etiopíakakire ãrĩka.*

³⁸ Suɓa imarĩ “Õ'õrã mituibe”, tũrũrũkia tuarimajite ãrĩtirã, saɓi merĩrĩkatirã ɓa'warã natu'arĩkaeka Felipete Etiopíakaki ruɓuko'a jũjeokaro'si. ³⁹ Pa'wapi namarĩrĩkaeka ɓoto, ikuɓarõ'õɓiji Felipete Espíritu Santore e'ewa'rika. Sabe'erõ'õ ɓuri Etiopíakakire kire ïaberika ate. I'suɓaka simako'omakaja jĩjimakaɓi Etiopíakakire o'rika. ⁴⁰ Apewejeearã Espíritu Santore kire e'ewa'rika be'erõ'õ, “Azotowejeearã ñimekã'ã mae”, Felipete ãrĩɓuɓajoaka. Toɓi o'riwa'rikõrĩ wejerakakaja Jesúrika wãrõrijaparaka Cesareawejeearã keyaeka.

9

Saulote yi'riũ'mueka Jesúre (Hch 22.6-16; 26.12-18)

¹ Saulo Jesúre yi'yurãte jããrika ri'kawa'ri ba'iaja nareka kijairoyika ruɓu. Suɓa imarĩ “Ba'iaja nare yibaaerã”, ãrĩwa'ri kurarãka ïɓamaki imatiyaiki ɓõ'irã ke'rika. ² “Íĩ Saulo, yipũataiki Jesúre ã'mitiripẽairãte kiñi'arũ”, ãrĩwa'ri ɓaɓera kio'ookaro'si kijẽñeka, Damascorã judíorãkare rẽrĩriwi'ia imaruɓutarimajare beaokaro'si.

—Ika mijã'mekapi nare ñiatõɓorãka uɓakaja ïmirĩja, rõmijãteoka ñi'atirã Jerusalénrã nare ye'era'arãñu,— Saulote kire ãrĩka.

³ Suɓa imarĩ ma'api a'ririjari Damasco wejeearã baaekarõ'õjĩte, ikuɓarõ'õɓiji mabo'ikakuriɓi yaaboaka kire jããta'aeka. ⁴ Toɓi mae marãkã'ã baaberiwa'ri sarãja Saulote ña'rĩka. Torãjĩte mae, ikuɓaka kire sãrĩka:

—Saulo, Saulo, ¿dako baaerã ba'iaja yire mibaariwã'imañu?— kire sãrĩka.

⁵ Sã'mitiritirã,

—¿Maki mime je'e Ñiɓamaki?— kërĩka.

—Ba'iaja mibaawã'imarĩrijayuka Jesús ñime,— kire kërĩka.

⁶ I'suɓaka kire ãrĩtirã,

—I'suɓaka baarikopakaja, mi'mitirã, Damascorã me'ɓe. Torã meyarãka ɓoto, “Ikuɓaka mibaabe”, ïrĩkate mire ãrĩrãñu,— Saulote kërĩka.

⁷ Sauloka a'rikarã, sajaikakite ã'mitiriripotojo kire niatõɓoberika. ɓuɓataekarã imarĩ torã najiyirĩkataka suɓabatirã jaiberijĩkaoka najarika. ⁸ Sabe'erõ'õ mi'mirĩkatirã yoibao-taerã kibaakoɓeka. Torãjĩrã mae õibeyua kiñakoa jarika simamaka Damascorã kijey-omarãre kire tĩtiwa'rika. ⁹ Torã kire ne'eeyaeka be'erõ'õ maekarakarĩmi yoibeyuka, ba'abekaja, suɓabatirã dakooka ukurimarĩaja Saulote imaeka.

¹⁰ I'sia wejeearã Jesúre yi'yuka, ïrĩka Ananías wãmekite imaeka. Makãrãrũñuroka uɓakapi kire ɓemakotowiritirã,

—¿Yaje mime Ananías?— Jesúre kire ãrĩka.

* **8:37** La mayoría de las traducciones de la Biblia no incluyen versículo 37 porque no aparece en las copias de la Biblia más antiguas.

—Ā'ā Nīpamaki, ō'ōrā ñime,— kire kērīka.

¹¹ —Ā'ā, mae Wājima'a wāmeirō'ōpi me'pe. I'sima'api a'ririjari Judas wi'iarā meyarāñu. Torā eyatirā “¿Yaje ō'ōrā Saulo, Tarsowejeakakire ime?”, kire mepe. Mia, i'supaka merīrāñu yire jēñebaraka imaki kimamaka. ¹² Makārārūñuroka upakapi ikupaka kiro'si simako'o: Īrīka Ananías wāmeikite kire yibeako'o. Supa imarī kipō'irā kākaeyatirā mipitaka kipemarā mija'apearāka poto, ate yoiki kijarirāka, kire yibeako'o,— Ananiare kērīka

¹³ I'supaka kire kēpakā'ā ikupaka Ananiare ārīka:

—Jimarīa kimajaroka ña'mitiyu, Jerusalénkarā mire yi'yurāte ba'iaja kibaarijayuakaka.

¹⁴ Supabatirā kurarāka ipamarāre kire jā'mepūatamaka, ō'ōrā Saulote etaeka. Supa imarī mire ā'mitiripēairā yija imamaka, wēkomaka yijare baaokaro'si Jerusalénrā yijare e'ewa'ririmaji kime,— Ananiare kire ārīka.

¹⁵ I'supaka kērīko'omakaja ikupaka Jesúre kire bojaeka:

—Mire ñañu upakaja kipō'irā me'pe. Yimajaroka po'imajare wārōrimaji kimaerā kire yiwā'maeka. Judíotatarā, judíotatamarīrā, supabatirā nīparimarāteoka sawārōrimaji kimarāñu. ¹⁶ I'supaka baarimaji kimamaka “Sapi ĩ'rākurimarīaja jimarīa ba'iaja mijūarāñu”, kire ñarīrāñu,— kireka Jesúre ārīka Ananiare.

¹⁷ Torājīrā kipō'irā Ananiare a'rika mae. Kimaeka wi'irā kipō'irā eyatirā kipitaka Saulo pamarā kija'apeaeka. Supabatirā ikupaka kire kērīka:

—Yijeyomaki mia'mitiye. Maiṣamaki Jesús, mi'tarijarapaka poto mire pemakotowirapakiji, yire pūatoko'oka miñakoa jirū ārīwa'ri. Supabatirāoka Espiritu Santore mire ña'rījāirū ārīwa'ri pariya yire kipūatayu,— kire kērīka.

¹⁸ I'supaka kērīkarō'ōjiteje, wa'ititi upaka ioika Saulo ñakoapi ña'rīka. Torājīrā puri jia kiñakoa jarika. I'supaka kire kibaamaka, kimi'mirīkaeka poto Ananiare kire rupuko'a jūjeka. ¹⁹ I'supaka kijarika be'erō'ō ba'atirā okajājia kijarika. I'supaka jaritirā ñoapañaka Jesúre yi'yurāka Damascorā kimaeka.

Damasco wejeakarāre Jesúrika bojariroka Saulote bojaū'mueka

²⁰ Torājīrā mae judíorākare rērīriwi'iarā kākatarā, Jesúrika bojariroka wārōbaraka “Tuṣarā Maki kime Jesús”, Saulote nare ārīka. ²¹ I'supaka kibaamaka, kopakaja po'imajare pūpataeka.

—Mia, ĩ'iji kime Jesúre yi'yurāte ba'iaja baarimaji Jerusalénrā. Ō'ōrā kime Jesúre yi'yurāte ñi'atirā, kurarāka ipamarā pō'irā nare e'ewa'yaokaro'si,— po'imajare ārīka.

²² I'supaka napupajoako'omakaja Tuṣarāte kire jeyobaamaka, jībaji Jesúrika bojariroka kibojamirīrīkawa'rika. “Rita sime, Jā'merūkika Tuṣarāte wā'maekaki kime Jesús”, nare kērīroyika. Jia sakibojamaka, Damascokarā judíorāka iparimarā marākā'ā kire nokatērīwārūberika.

Judíotatarāte kire jāñrika ri'kamaka Saulote ru'rika majaroka

²³ Damascorā ñoatakaja sawārōbaraka Saulote imamaka, “Kire majāñerā”, judíorāka Jesúre yi'ribeyurāte ārīpupajoaeka. ²⁴ Supa imarī ñami, ĩmioka kire napāñaroyika wejeapi porīwa'rirūkirō'ō koperekarā kire jāñokaro'si. I'supaka nabaako'omakaja Saulote sōrīka.

²⁵ Kiōrīka simamaka kibojaka yi'yurāte kire jeyobaaeka, kiru'yaokaro'si. Torājīrā mae, ñami wejea nata'tekarō'ōpi imatirā pi'i upaka ioikarā kire jāñtirā aṣepē'rōtorā kire naruetaka kiru'yaokaro'si.

Jerusalénrā Saulote imaeka mae

²⁶ Topi, ru'riwa'ritirā Jerusalénrā keyaeka mae. Torā Jesúre yi'yurāka jeyoaririka kiyapakopeka. I'supaka kiyapako'omakaja “Jesúre yi'ribeyuka kime Saulo puri”, ārīwa'ri kire nakīkika. ²⁷ I'supaka nimako'omakaja, Bernabé wāmeiki, Saulote jeyobaaekaki. “Mi'tabe, apóstolrākaka majairā”, kire kērīka. Sauloka napō'irā eyatirā ikupaka Bernabére nare ārīka:

—Saulo kime ì'í, ma'api ke'ririjayukã'ã maiṗamaki Jesúre kire ṗemakotowirika. Supabatirã kika kijaika. I'supaka Jesúre kire baaeka be'erõ'õ Damascorã dako weriki-maríaja ṗo'imajare Jesúrika bojariroka wãrõṗaki kime,— Bernabére nare ãrĩka.

²⁸ I'supaka nare kēṗakã'ã “Maka imarūkika Saulote ime mae”, kireka narĩka. I'supaka napakã'ã, Jerusalénrã naka kimaeka. Naka imarijari dako werikimaríaja tokarãre Jesúrika kibojaeka. ²⁹ Judíotatarã imariṗotojo griego oka jairãka Saulote jaibaraka imaeka. Tuṗarã majaropũñu ãñua nare bojabaraka, “Sãñu upakaja Jã'merūkika Tuṗarãte wã'maekaki kime Jesús”, nare kērĩka. I'supaka kēṗakã'ã ã'mitiriwa'ri kire jããrika nari'kaeka. ³⁰ I'supaka kika nima ã'mitiriwa'ri, Cesarearã kijeyomarãre kire e'ewa'rika. Torã eyatirã Tarsowejarã kire nape'riwa'rirũjeka.

³¹ I'sia ṗoto ṗuri Judea, Samaria, supabatirã Galilea ka'iarãoka ba'iaja Jesúre yi'yurãte jũaberika. Supa simamaka Espiritu Santore nare jeyobaamaka jĩjimakaṗi Jesúre ji-ibaji yi'yurã nimamirĩrkawa'rika. Supa imarĩ rĩkimabaji Jesúre yi'yurãte imarijarika. Supabatirãoka ritaja jiyiṗupaka Maiṗamakire õṗaraka nimarijarika.

Bitamajite Pedrote jieka

³² Supa imarĩ Jesúre yi'yurãte ì'rãweje jariwa'ririmaríaja Pedrote ãtapaaroyika. I'supaka imawa'ri Lida wãmeirõ'õrã napõ'irã turirĩ keyaeka. ³³ Torã eyatirã Eneas wãmeikite kĩaeka. Bitamaji imarĩ, maekarakaotēñarirakakuri wejejē'rãka keyawa'rika kikãrĩrũkirõ'õrãja ṗeyubaraka. ³⁴ Torãjĩrã mae, ikupaka Pedrote kire ãrĩka:

—Eneas, mia'mitiṗe, Jesucristore mire jieyu mae. Supa imarĩ mimi'mirĩkabe. Supabatirã mikãrĩrũkia mibuṗebe,— kire kērĩka.

I'supaka kire kērĩkarõ'õjĩteje, bitamaji imakoṗekakite mi'mirĩkaeka. ³⁵ Rĩkimarãja Lidakarã supabatirã Sarónka'iakarãoka ãekarã supa kibaeka. Supa imarĩ nimaupatiji Jesúre yi'yurã oyiaja najarika.

Reyaekakote Pedrote tããeka

³⁶ Ì'rãko Joṗe wãmeirõ'õkako Tabitã wãmeikote imaeka, Jesúre yi'yuko. Griego okaṗi ṗuri Dorcas wãmeiko koimaeka. Jiiko ṗo'irõmo imarĩ wayuoka baairãte jia kojeyobaaroyika.

³⁷ I'supaka imariṗotojo ikuparõ'õṗiji wãmarĩ jariwa'ri koreyaeka mae. Koreyamaka ãtirã reyairãte nabaaika upakaja kopõ'ia najũjeka korĩrã. Supabatirã ãmipē'rõtorã imaeka kurarakarã koro'siji kore nataeka. ³⁸ I'supaka kore baatirã “Lidarã Pedrote ime”, ṗo'imajare ãñua Joṗekarã Jesúre yi'yurãte ã'mitirika. Sã'mitiritirã ã'ṗarãte Pedrote akarĩ napũataeka, koyikurirãja kimaeka simamaka. Kipõ'irã eyatirã ikupaka kire narĩka:

—Dajoa wãrũaja yijaka.—

³⁹ I'supaka napakã'ã ã'mitiriwa'ri, naka Pedrote a'rika Joṗerã. Torã eyatirã Dorcas majaka nataekarõ'õrã kire ne'ewa'rika. Supa imarĩ kopõ'irã rĩkimarãja natĩmiarãte reyatapaeakarãre oṗaraka imamaka kĩaeka. Ketamaka kipõ'irã narērĩka kika jaiokaro'si.

—Dorcate reyaerã baarapaka ruṗu rĩkimakaja saya yijare kopu'ãjirape,— ãṗaraka Pedrote sanabeaeka.

⁴⁰ I'supaka kire napakã'ã,

—Mija ṗoriwa'ṗe ruṗu,— nare kērĩka.

Naporiwa'rika be'erõ'õ, ñukurupatirã Tuṗarãka kijaika. Kika jaiweatirã, reyaekakote jorowa'ri ãtirã,

—Tabitã mimi'mibe,— kore kērĩka.

I'supaka kērĩka ṗotojo koñakoa wiritaeka. Supa imarĩ Pedrote ãtirã komi'mirupaeka.

⁴¹ Toṗi mae, kopitakaṗi ñi'atirã Pedrote kore mi'mataeka. Supabatirã “Mija ṗoṗe ruṗu”, kērĩkarãte kiakaeka.

—Kopakaja õñia kojayu. Ate kore mija ãrape mae,— Jesúre yi'yurã natĩmiarã reyatapaeakarã, supabatirã aṗerã najeyomarãreoka kērĩka.

⁴² I'supaka kojarika ritaja Joþekaräre ä'mitiripataeka. Sã'mitiritirã rĩkimarãja Jesúre nayi'rika. ⁴³ Sabe'erõ'õ torã ñoaka Pedrote imaeka, wa'iro'si ajea ba'iraberimaji Simón põ'irã.

10

Cornelio põ'irã Pedrote a'rika

¹ Cesareawejearã Cornelio wãmeikite imaeka. Torã rĩkimarãja surararãka Itali-akarãkaki imatirã ĩ'rãþitarakamarã þo'imajarakamaki surararãka ĩþamaki kimaeka. ² Judiorãkimarĩka imariþotojo Tuparãte jiyiþupaka õñuka, kiwi'iareka imarãþitiyika. Judiorãka wayuoka baairãte rĩkimakaja niñerũ jeyobaarimaji, supabatirãoka Tuparãte jaijipaki kimaeka. ³ I'supaka kimamaka ĩ'rãrĩmi tres rõ'õjĩrã aiyate eyawa'rika þoto makãrãrũñuroka upakapi Tuparãte þũataekaki ángelte kipõ'irã etaeka. Jia Corneliore kire ĩatiyaeka. Supabatirã kipõ'irã kãkaeyatirã,

—Cornelio,— ángelte kire arĩka.

⁴ Toþi mae, kireka ñakoariji,

—Aya, ¿marãkã'ã sime je'e ñiþamaki?— þupatawa'ri kire kẽrĩka. I'supaka kẽþakã'ã

—Tuparãte mijeñerijayu rakakaja mire kiã'mitiyu. Supabatirã wayuoka baairãte mi-jeyobaaikarekaoka jĩjimaka kime. I'supaka mimamaka mireka þupajoajipaki kime.

⁵ Supa imarĩ Joþewejearã imaki Simónre akarĩ a'rĩrũkirãte miþũatabe. Kiwãmeaoka Pedro.

⁶ Apika Simón wa'iro'si ajea ba'iraberimaji riapakirijerã imaki põ'irã kime. Torã Simón Pedrote natõporãñu miþũatarãñurã,— ángelte kire arĩka.

⁷ I'supaka kire arĩweatirã ángelte a'rika. Sabe'erõ'õ ĩ'þarã kiba'iraberimaja, supabatirã ĩ'rĩka surara jia Tuparãte yi'yuka imaekakiteoka kiakaeka. ⁸ Supa imarĩ kipõ'irã netaeka þoto, ángelte kire arĩkakaka Corneliore nare bojaeka. Nare sabojaweatirã Joþerã nare ke'rĩrũjeka.

⁹ I'supaka kẽþakã'ã a'ritirã, aþerĩmi wãjitãji aiya simaeka þoto Joþe koyikurirã neyaeka. I'tojĩte wi'i ruþututuarã Pedrote mirĩka Tuparãka jairĩ. ¹⁰ Tuparãka jaibaraka kimaeka þoto kopakaja kikẽsirabaeka. I'supaka kimamaka aþerãte ba'arika kiro'si baayukã'ãja ikupaka makãrãrũñuroka upakapi kiro'si simaeka: ¹¹ Mabo'ikakurirã kĩaeka þoto sayapãia jo'bato ĩ'þapẽ'rõto ñi'atirã maja'aruetaika upaka saruirã'aeaka. ¹² Satõsuarã ritajakaka wa'iro'sia, wa'iro'siwẽkoa þariji imaeka. Wa'ibikirãka upaka tuyua, wiyua, supabatirã yiibaraka tuyuaoka simaeka. * ¹³ Supa imarĩ ĩmiþi ikupaka Pedrote sajaiko-rika:

—Pedro mimi'mibe. Samijããba'abe,— kire sãrĩkorika.

¹⁴ I'sia oka ä'mitiritirã ikupaka kiyi'rika:

—Marãkã'ã baatirã yibaaberijĩka Ñiþamaki, Moisés wãsare jãjibaaeka ba'akoribeyuka ñime ruþu.—

¹⁵ Toþi ate sajaikorika

—“Jãjika yiro'si sime”, merĩa'si, Tuparãte ba'arũjeika þuri “Miba'abe”,— mabo'ikakuripi sãrĩkorika.

¹⁶ Maekarakakuri i'supaka Pedrote sabaaeka. Sabe'erõ'õþi mae sayapãia Tuparãte e'eka. ¹⁷ I'sia ĩawa'ri “¿Dako baaerã supa yire sabaayu jee?”, Pedrote arĩþupajoaeka. I'supaka þupajoabaraka kimekã'ãja, “No'orã Simónre ime”, aþaraka þo'imajare jẽrĩarijariji, Simón wi'iarã neyaeka Corneliore þũataekarã. ¹⁸ Torã eyatirã ikupaka najẽrãka:

—¿Õ'õrã yaje Simón Pedro wãmeikite ime?— narĩka.

¹⁹ Kĩaeka mirãka þupajoabaraka kimekã'ãja, Espĩritu Santore kire jaika,

* **10:12** Fue prohibido en la ley de Moisés comer animales tal como reptiles, culebras, marranos, perros, varios insectos, etc. Véase Levítico 11

—Mia'mitiþe. Maekarakamaki ïmirïja mire mo'arï etairã. ²⁰ Mae miruiwa'þe, naka me'yaokaro'si “¿Yaje judïorãkamarïrãka ya'rïjïñu je'e?”, ãrïþuþajoabekaja mimabe. Yiþũatairã nime,— Espïritu Santore kire ãrïka.

²¹ Suþa imarï, Corneliore þũataekarã maekarakamaki þõ'irã Pedrote ruiwa'rika.

—Yi'ïji ñime mija mo'aiki. ¿Dakoa ãrïwa'ri mija i'tako'o?— nare kërïka.

²² I'suþaka kēþakã'ã ikuþaka nayi'rika:

—Yija ïþamaki Cornelio miþõ'irã yijare þũatarapaki. Jiika þo'imaji kime Cornelio. Suþabatirã Tuþarãte jiyiþuþayeeiki. Ritaja judïotatarãoka kire jiyiþuþayeeirã. Suþa imarï ikuþaka ángelte kire ãrãþe're: “Mia'mitiþe Cornelio, Simón Pedrote miakapũabe. Suþabatirã mire kibojarãka jia mia'mitiþe”, ángelte yija ïþamakire ãrãþe,— Simón Pedrote narïka.

²³ Suþa napakã'ã,

—Õ'õrã kãkara'atirã yiþõ'irã mija kãþe ruþu,— Pedrote nare ãrïka.

Aþerïmi þuri naka Pedrote a'rika mae. Joþeweþeakarã ï'rãrimarã Jesúre yi'yurãoka, naka jeyoariwa'rikarã.

²⁴ Aþerïmi Cesareawejearã neyaeka. Neyaerã baaeka ruþu, kirïrã suþabatirã kijejomarãþitiyika rërïtirã Corneliore imaeka, “Simón Pedrote bojarãka ma'mitiriye'e”, ãrïwa'ri nare kioyibojaeka. ²⁵ Torã neyaeka þoto Pedrote e'etorirï Corneliore þorika. Suþabatirã Corneliore ñukurupaeka kire jiyiþuþayeeokaro'si. ²⁶ I'suþaka kibaamaka kipitakarã ñi'atirã,

—Mimi'mibe. Miupakaja þo'imaji ñime yiro'sioka,— Pedrote kire ãrïka.

²⁷ I'suþaka kēþakã'ã kimi'mika mae. Suþa imarï jaibu'arikaþiji wi'iarã nakãkaeka mae. Torã kãkawa'ritirã rïkimarãja þo'imaja rërïkarãte Pedrote ïaeka. ²⁸ I'suþaka nimamaka ïatirã, ikuþaka Pedrote nare bojaeka:

—Yija judïotatarã aþetatarãþitiyika rukubaka imarika, suþabatirã napõ'irã turirikaoka jãjibaairã yija ime. I'siakaka õrïwãrũirã mija ime. I'suþaka simako'omakaja Tuþarã þuri ikuþaka yire bojarapaki: “ ‘Jãjibaarimarïa sime’, ñañaua ‘Jãjibaarika sime’, mija ãrïa'si”, Tuþarãte yire ãrãþe. Suþa imarï “Judïotataki imariþotojo aþetatarãka rukubaka ñima jãjibaarũkimarïa sime”, ñarïwãrũyu maekaka þuri. ²⁹ Suþa imarï Cornelio majaroka yire nabojarapaka þotojo ñojimarïji miþõ'irã yi'tarape. Suþa imarï ¿marãkã'ã ãrïwa'ri oka yire mija þũatarape?— Pedrote nare ãrïka.

³⁰ I'suþaka kēþakã'ã, ikuþaka Corneliore kire ãrïka:

—Botarakarïmi sajaritiyu tres rõ'õjirã aiyate eyawa'rapaka þoto, Tuþarãka jaibaraka ñimarapaka be'erõ'õ. Ikuþarõ'õþiji ángelte saya yaaboaike jããtirã yiþõ'irã kipemakotowirape. ³¹ Toþi ikuþaka yire kërãþe mae: “Cornelio. Tuþarãte mijẽñeika jïjimakaþi kiã'mitiyu. Suþabatirã wayuoka baairãte mijeyobaaika jiaoka kiro'si sime. Saþi ãrïwa'ri jia mire kibaayu. ³² Suþa imarï Joþeweþeakarã imaki Simón Pedro wãmeikite miakarũjebe. Aþika Simón wa'iro'si ajea ba'iraberimaji wi'iarã kime riapakirijerã”, ángelte yire ãrãþe. ³³ I'suþaka yire kibojamaka ã'mitiriwa'ri, ñojimarïji oka mire yiþũatarape. Jia oka mi'tayu õ'õrã. Tuþarãte ïaika wãjitãji yija rërïko'o kioka simaupatiji õñaokaro'si. Tuþarãte mire bojaika yija ã'mitiriyapayu,— Corneliore kire ãrïka.

Cornelio jeyomarãre kiwãrõeka Pedro

³⁴ Sã'mitiritirã, ikuþaka Pedrote jaiũ'mueka mae:

—“Aþerimarãre kiwãtaika þemawa'ribaji ï'rãtatereje wãtabeyuka kime Tuþarã”, ñarïwãrũyu mae. ³⁵ Ritatojo wejeareka þo'imajatata imaupatirekaja jiyiþuþaka kire õrïwa'ri, kiyapaika upakaja baairãka jïjimaka kimarijayu. ³⁶ Yija tã'omaja Israel wãsa riþarãmerãro'si Jesucristo, ritatojo wejeareka imarã ïþamakite baaekapï ãrïwa'ri jia Tuþarãka nimarũkiakaka nare kibojaka. ³⁷⁻³⁸ Mamarï Galileaka'iarã, suþabatirã ritaja Judea ka'iareka Jesús Nazaretkakire baaeka õñurã mija ime. Þo'imajare wãrõbaraka Juanre narupuko'a jũjeyukã'ãja, mae kirikaþi baawãrũki Jesúre kimaũ'murũjeka

Tuṕarā. Suṕabatirā Espírítu Santore kire kija'ataeka. I'suṕaka kibaaekaki imarī, Galileakarāre suṕabatirā Judeaka'iakarāreoka jia kibaaeka. Suṕa imarī ritaja Satanāre ba'iaja jūarūjeroyikarāte kitāāroyireka. I'suṕaka kibaaroyireka, Tuṕarāte kika imaeka simamaka. ³⁹ Yija, aṕóstolrāka, Jerusalénwejearā, suṕabatirā judíotatarā ka'iarā ritaja Jesúre baaeka ĩaekarā. Sabe'erō'ō Jerusalénrā judíotatarā ĩṕarimarāte yaṕua tetaekarā kire jāārūjeka. ⁴⁰ I'suṕaka kire nabaako'omakaja maekarakarīmireka, Tuṕarā ṕuri Jesúre ōñia jarirūjekaki. Suṕabatirā Jesúre yijare kṕemakotowiaataeka. ⁴¹ Judíotatarāte nimaṕatiremarā Jesúre ṕemakotowirirā Tuṕarāte baaeka. Mamarītaka kiwā'maekarā yija imamaka i'suṕaka kibaaeka, “Ōñia Jesúre ime ate”, yija ārīwārūokaro'si. Ate ōñia Jesúre jariṕe'rika be'erō'ō kika ba'aekarā yija ime. ⁴² “ ‘Ōñia imarāte suṕabatirā reyaekarāteoka, ba'iaja nabaaka waṕa nare jēñerimaji mimabe’, ārīwa'ri Tuṕarāte yire jā'meka ārīwa'ri ṕo'imajare mija bojabe”, Jesúre yijare ārīka. ⁴³ Tuṕarāro'si bojaĳjirimaja imaeka rakamakiji Jesúre imarūkiakaka ṕuṕajoawa'ri no'oeka. Suṕa imarī Jesúre yi'yurāte ba'iaja baaeka waṕa Tuṕarāte ye'kariarūkiakaka no'oeka,— Ṕedrote nare ārīka.

Judíotatamarīrāteoka Espírítu Santore ña'rĳjāika

⁴⁴ I'suṕaka āṕaraka Ṕedrote imekā'āja Espírítu Santore nare ña'rĳjāika. ⁴⁵⁻⁴⁶ Suṕa imawa'ri ĩ'rārokamarā ṕo'imaja oka norĳbeyuaja jaibaraka nimaeka Tuṕarāte jiyiṕuṕayeebaraka. Sĳatirā “Judíorākamarīrāteoka Espírítu Santore ña'rĳjāiyu mae”, ārīwa'ri naṕuṕataeka judíorāka Ṕedroka ĩ'rātiji etaekarā. ⁴⁷ Toṕi ikuṕaka judíorākare Ṕedrote ārīka ate:

—Mija ā'mitipe yijeyomarā. Muṕakajaoka Espírítu Santore nare ña'rĳjāimaka ō'ōrā imarāte ĩ'rĳkaoka “Ruṕuko'a nare mija jūjea'si”, ārīrika imaberijĳñu,— judíorākare kērĳka.

⁴⁸ Suṕabatirā,

—“Jesucristore yi'riwa'ri kirirā maime mae”, ārīwa'ri ruṕuko'a mija jūjerūjebe,— Corne-liorākare kērĳka.

Suṕa imarī naruṕuko'a najūjeka Ṕedroka imaekarā. Sabe'erō'ō,

—Me'ria'si ruṕu. Yijaka mimabe ñojimarĳji ruṕu,— Ṕedrote narĳka Cornelioka imaekarā.

11

Jerusalénkarā Jesúre yi'yurā imaekarāte Ṕedrote majarobojaeka

¹ Toṕi mae, aṕóstolrāka, suṕabatirā Judeaka'iakarā Jesúre ā'mitirĳēaekarāoka, “Judíotatamarīrā imarĳotojo, Jesúre na'mitirĳēayu're”, ārīka majaroka na'mitirika. ²⁻³ Suṕa imarī Jerusalénrā Ṕedrote ṕe'rieyaeka ṕoto, ikuṕaka kire narĳka:

—¿Dako baaerā judíotatamarīrā wi'iarā mikākarape? Suṕabatirāoka ¿marākā'ā ārīwa'ri naka miba'arape?— Ṕedrote narĳka.

⁴⁻⁵ I'suṕaka kire naṕakā'ā ikuṕaka wājĳirokaṕi Ṕedrote nare bojajiika:

—Joṕewejearā Tuṕarāte jaibaraka ñimarapaka ṕoto ikuṕaka simarape. Makārārūñuroka uṕakaṕi ikuṕaka yire saṕemakotowirape: Mabo'ikakurĳi sayapāia jo'bato ĩ'ṕapē'rōto ñi'atirā maja'aruetaika uṕaka ĳoika ima yiṕō'irā etarapaka. ⁶ “¿Dakoa satōsiareka ima?”, ārīwa'ri jia sañiatiyarape. Ritajakaka wa'iro'sia, wa'iro'siwēkoa ṕariji imarapaka. Wa'ibikirāka uṕaka tuyua, wiyua, suṕabatirā yiibaraka tuyuaoka simarape.

⁷ Sañiawearapaka ṕoto mabo'ikakurĳi ikuṕaka yire sārĳkorape: “Pedro mimi'mibe. Jāātirā samiba'abe”, yire sārĳkorape. ⁸ “Marākā'ā baatirā yibaaberijĳka Ñiṕamaki, Moisés wāsare jājĳibaaeka ba'akoribeyuka ñime ruṕu”, ārīwa'ri yiyrāpe. ⁹ Suṕa ñaṕakā'ā ikuṕaka yire sārĳkorape ate: “ Jājika yiro'si sime’, merĳa'si, Tuṕarāte ba'arūjeika ṕuri ‘Miba'abe’ ”, sārĳkorape. ¹⁰ Maekarakakuri i'suṕaka yire sārāpe. Sabe'erō'ōṕi mae Tuṕarāte sayapāia e'emiarape mabo'ikakurirā. ¹¹ Ikuṕarō'ōṕiji i'suṕaka simarapaka be'erō'ō maekarakamaki ṕo'imajare ñimaraparō'ōrā eyarape. Cesareawejeakaki Cornelio nare ṕūatarapaki, yire ne'eayaokaro'si. ¹² “Netarāka ṕoto, ba'iaja ṕuṕaribekaja naka me'ṕe”,

Espíritu Santore yire āpakā'ā, ya'rape. Supabatirā ĩ'rōtēñarirakamarā Jesúre ā'mitiripēairā yika ō'ōrā imarā yijeyoa turaparā. Naka mae Cornelio wi'iarā yija kākarape. ¹³ Yija kākaeyarapaka poto, ikupaka Corneliore yijare bojarape: “Yiwi'iareka ñimarapaka poto ángelte yire pemakotowirirīkarape. Mia je'e ikupaka yire kērape: ‘Jopewearā Simónre akarī a'rirūkirāte miṗūatabe. Pedrooka kire nañu. ¹⁴ Mija ṗō'irā eyatirā, “Mire, miwi'iareka imarāteoka ba'iaja imarika tiyibeyurō'ōrā mija a'rirūkia imakoṗeikareka ikupaka Tuṗarāte mijare tāārāñu”, āriwa'ri mijare kibojarāñu', Corneliore yijare ārāpe”, ángelte kire ārika bojabaraka. ¹⁵ I'supaka yire kērapaka be'erō'ō, yi'i ate nare bojaū'murapaki. Nare yijaiū'murapaka potojo, ikuparō'ōpi Espiritu Santore nare ña'rjāirape, mare mamarī kibaarapaka upakajaoka. ¹⁶ I'supaka simakaka ĩawa'ri, Maiṗamakire bojaeka yipupajoatōṗorape. Mia, ikupaka kērika: “Bikijarā ṗuri okoṗi Juanre ruṗuko'a mijare jūjeka. Tuṗarā ṗuri Espiritu Santo mijare ña'ajāārāki, kiyapaika upakaja baawārūirā mija imaokaro'si”, i'supakajaoka mamarīrāja Jesúre mare bojatika. ¹⁷ Jesucristore yi'yurā maimamaka, Espiritu Santore Tuṗarāte mare ña'ajāārāpaka upakaja judiorākamarīrā nimako'omakaja nareoka Espiritu Santore kiña'ajāārāpe. I'supaka Tuṗarāte nare baamaka “I'supakamarīa sime. Judiorākamarīrā mija ṗuri marākā'ā baatirā yijaka imaberijirā mija”, āriberijika ñimarape,— Pedrote nare ārika.

¹⁸ I'supaka kēpakā'ā kire najērīatiyika. Topi mae ikupaka naṗupaka no'aeka:

—Jiitakaja baaiki kime Tuṗarā. Judiorākamarīrāteoka ba'iaja nabaaike naja'atarāka, nare kiye'kariarāñu jia kika nimajiparū,— āriwa'ri narīka.

Antioquíakarā Jesúre nayi'riū'mueka

¹⁹ I'sia ruṗubaji Jesúre yi'ribeyurā Estebanre jāēkarā. Supabatirā aṗerā kiupaka imaekarā Jesúre yi'yurāteoka ba'iaja nabaieka. Supa imarī ĩ'rārimarā Jesúre yi'yurā Feniciaka'iarā, Chiṗrejūmurikarā imawejeareka, supabatirā Antioquía wejearāoka naru'riwa'rika. Torā eyatirā, judiorākare takaja Jesúrika bojariroka nabojaka. ²⁰ Aṗerā ṗuri, Chiṗrekarā, Cirenekarā a'ritirā Antioquíarā eyaekarā. Torā eyatirā judiorākamarīrā imaekarāteoka maiṗamaki Jesúrika nabojaka. ²¹ “Jia nabojawārūrū”, āriwa'ri Tuṗarāte nare jeyobaaeka. Supa imarī rīkimarāja Jesúrika nabojaka ā'mitiritirā, mamarī nayi'rikoperoiyika naja'ataeka, kire yi'riwa'ri.

²² Antioquíawejarā Jesúre nayi'yua majaroka, Jerusalénkarā Jesúre yi'yurāte ā'mitirika. Sā'mitiritirā Antioquíarā Bernabére naṗūataeka. ²³ Supa kire naṗakā'ā ke'rika. Torā eyatirā, Tuṗarāte jia nare baaeka kīaeyaeka. I'supaka nimaeka ĩatirā ikupaka jījimakaṗi nare kibojaka:

—Ika mija ima upakaja jībaji Jesúre mija yi'ririmirīrīkawa'pe,— nare kērika.

²⁴ Espiritu Santore kire jeyobaaikaṗi jīpupaki kimaeka. Tuṗarāte yapaika upakaja oyiaja imaki imarī, jia Jesúre yi'yuka Bernabére imaeka. Supa imarī rīkimarāja kibojaka ā'mitiritirā, Jesúre nayi'rika.

²⁵ I'sia be'erō'ō Tarso wāmeika wejarā Bernabéte a'rika, Saulote mo'arī. ²⁶ Kire tōṗotirā, “Dajoa Antioquíarā”, kire kērika. Supa kire kēpakā'ā ĩ'parā najeyoariwa'rika torā. ĩ'rākuriwejejē'rāka torā nimaeka, Jesúre yi'ririmajaka. Torā imatirā rīkimarāre Jesúrika nawārōeka. I'sia wejekarā Jesúre yi'yurātejeoka “Cristianorāka nime”, ṗo'imajare āriū'mueka.*

²⁷ I'sia potojo Jerusalénkarā, Tuṗarāro'si bojaījirimajare eyaeka Antioquíarā, Jesúre yi'yurāte rēritirā imaekarō'ōrā. ²⁸⁻³⁰ Torā eyaekarākaki ĩ'rīka imaekaki Agabo wāmeiki. Jesúre yi'yurāte rēritirā imaekarō'ōrā eyatirā, Espiritu Santore jeyobaaikaṗi ṗupajoatirā, ikupaka nare kērika: “Ritatojo ka'iarā nakēsirabarāñu, ba'arika torā ṗurirāka simamaka”, Agabote nare ārika. (Ñamajībaji ba'arika torā ṗurika Romawejea ĩṗamaki Claudiore imaeka poto). Sā'mitiritirā, “Judeakarāre ba'iaja jūaerā baayu're, niñerū

* **11:26** El nombre Cristiano quiere decir “Cristo es nuestro Señor.”

nare maḗūataye'e", Antioquíakarã Jesúre yi'yurãte ãrĩka. Narĩka upakaja, narikaeka ko'apitorãja Saulo, Bernabépitijika ĩ'parãwã'taja nijika, "Judeakarã Jesúre yi'yurãte imaruḗutarimajare samija ĩjibe", ãrĩwa'ri.

12

Santiagore najããeka, supabatirã wẽkomaka imariwi'iaḗi Pedrote ḗorika

¹ I'sia ḗoto ritaja Jesúre yi'yurã upatireje ba'iaja Herodere kisurararãkare baarũjeũ'mueka. Supa imarĩ ĩ'rãrimarã nare imaruḗutarimajare wẽkomaka imariwi'iarã nataeka. ² Supabatirã, Juan ma'mi Santiagore nañi'apakã'ã, "Kiwãmua mija toata'tabe", nare kẽrĩka. ³⁻⁴ I'supaka kẽrĩka ã'mitiritirã, ĩjimaka judiorãka ĩparimarãre jarika. Topi ĩjimaka nimamaka ĩawa'ri ḗan levadura rukeberika naba'aroyikarĩmi Pedroteoka kiñi'arũjeka wẽkomaka imariwi'iarã kire tayaokaro'si. Pedrote ru'rikoreka jia kisurararãkare kãrĩrĩrũjeka Herodes. Botarakatata imatirã rakaka tatareka botarakarimarã nimaeka. I'sirakamarã imarĩ,

—Botarakamaki oyiaja mija o'arijarirãñu kire tuerikareka,— nare kẽrĩka.

Supabatirã "Pascua baya o'riwa'rirãka ḗoto, ḗo'imajare ĩarãka wãjitãji Pedrote ba'iaja jaiwã'imarĩtirã, kire yijããrũjerãñu", Herodes ḗupaka imaeka. ⁵ Supa imarĩ ĩ'rãrĩmi upakaja jĩtakaja Pedrote natueka. I'supaka nima ã'mitiritirã, kijeyomarã Jesúre yi'yurã jimarĩa Tuparãte kiro'si jaiĩjika.

⁶ Torã kimaeka ñami simakoḗeka Herodete kire jããrũjerũkirĩmi. Mia, wẽkomaka imariwi'iarã ĩ'parã surararãka kire tuerimaja watoḗekarã ĩ'ḗamiji ḗerumijiaḗi ḗi'ḗekaki kikãrĩḗañaeka. ĩarĩrĩtiyarũkirõ'õ simamaka aḗerã surararãka koḗerekarã tuekarã.

⁷ Ikuḗarõ'õḗiji, ángelte kiḗõ'irã etaeka. Supabatirã kimaeka kurara yaaboeka jãjia jãta'airõ'õ jarika. Topi mae, kãrĩka imaekaki Pedrote ángelte rabetõrõtaeka. Kitũrũeka ḗoto,

—Wãrũaja mimi'mibe,— kire kẽrĩka.

I'supaka kire kẽrĩka ḗotojo ḗerumijiaḗi kiḗita arikaka naḗi'ḗekoḗeka kutueka.

⁸ I'supaka kijarika ḗoto,

—Mijariroaka mijããũ'mube, miũ'ḗuko'aoka,— Pedrote kẽrĩka.

Topi ikuḗaka kire kẽrĩka ate:

—Mijariroaka ḗemakatooka mijããbe. Supabatirã yibe'erõ'õ mi'tabe,— ángelte kire ãrĩka.

⁹ I'supaka kire kẽḗpakã'ã, Pedrote kibe'erõ'õ a'rika. I'supaka baariḗotojo "Supa sime", marĩwãrũberijika simaeka kiro'si. "¿Yaje ritaitaka sime je'e?", ãrĩriḗotojo "Makãrãrũñuroka upaka yiro'si sime je'e", kẽrĩḗupajoeka. ¹⁰ A'ririariji mamarĩkaki surarate tueirõ'õ o'ritirã, aḗikate imarõ'õoka no'rika. Sa'riwa'ri jiyiakaka ḗeruakaka baaeka wejekuraraka koḗerekarã neyaeka ḗoto soñu upakaja sawiritaeka. Topi ḗoritirã na'ririayukã'ãja ikuḗarõ'õḗiji ángelte ririwa'rika. I'supaka simamaka ĩ'rĩkaja Pedrote tuika.

¹¹ Topi mae, "Rita sime. Kãrãrũrĩbeyuka yi'i. Herodete yire jããkoreka yire kiḗoaerã ángelte kiḗūatayu Tuparã. I'supaka simamaka judiorãka ĩḗamarã ba'iaja yire nabaariḗakatayuareka, yiwãḗu'yu mae", Pedrote ãrĩḗupajoeka.

¹²⁻¹³ I'supaka kiḗupaka imekã'ãja Juan Marcos ḗako, María wi'iarã ke'rika. Satõsirõ'õrã rĩkimarãja Tuparãte jaibaraka ḗo'imajare imaeka. I'supaka nimaekarõ'õrã eyatirã koḗerekaḗi,

—¿Yaje mija ime?— nare kẽrĩka.

Sã'mitiritirã ĩ'rãko torã ba'iraberimajo, Rode, koḗerekarã eyarĩkaritirã, ã'mitirikako, "¿Maki kime?", ãrĩwa'ri. ¹⁴ Sakowierã baaeka ruḗu, Pedrote jaika koã'mitiriwãrũeka. Sã'mitiriwãrũtirã ĩjimaka jariwa'ri koḗereka wiebekaja,

—ḗeterã Pedrote imakoyu,— ãrĩwa'ri torã imaekarãte bojarĩ ko'rika.

¹⁵ I'supaka nare kõḗpakã'ã,

—Miwejabiyu je'e,— kore narīka.

Toṗi,

—Ritama ñañu,— nare kōrīka.

I'supaka nare kōpakā'ā,

—Kire ĩarīrīka mirāki ángel kime je'e aṗeyari,— kore narīka.*

¹⁶ I'supaka narīko'omakaja,

—¿Yaje mija ime?— ṗēteṗi Pedrote ārīrīkamarika.

I'supaka simamaka kopereka wiwatatirā kire ĩawa'ri kopakaja napupataeka.

¹⁷ I'supaka nimamaka, kiṗitaka kimimataeka “Kareaja mija imabe”, ārīwa'ri. Toṗi mae, “Wēkomaka imariwi'iarā ñimako'orō'ōṗi ikupaka Tuparāte yire baako'o”, nare kērīka.

I'supaka nare ārītirā,

—Majeyomarā Jesúre yi'yurāte samija bojabe. Supabatirā i'supakajaoka mija āṗe Santiagoreoka,— nare kērīka.†

I'supaka nare ārīweatirā aṗerō'ōrā ke'rika.

¹⁸ Kiru'rika ñamibikitojo torā ĩarīrīmaja imaekarā surararākare jimarīa ba'iaja ṗuparika Pedrote imabepakā'ā ĩatirā. “¿Marākā'ā Pedrote baatiyako'o je'e? Ba'itakajama sime”, narīka. ¹⁹ Kimabepakā'ā ĩatirā, Herodete kire mo'arūjeka. Kire natōṗobepakā'ā Herodete nare jērīaṗeatiyaeka. I'supaka nare kijēpakā'ā marākā'ā nayi'riwārūberijīka simaeka naro'si. Supa imarī Herodete nare jāārūjeka mae. I'supaka nare baatirā Judeaṗi ke'rika Cesarearā imarī.

Tuparā reyarūjekaki Herodete

²⁰ Tirowejeekarā supabatirā Sidónwejeekarāka jimarīa imawa'ri boebaka naka Herodete imaeka. I'supaka tokarāka imawa'ri, niñerū e'eokaro'si ba'arika nare ṗūatarika kika'iakarāre kijājibaaeka. Herodes ka'iaṗi naba'arika e'etoyurā nimaeka Tirowejeekarā supabatirā Sidónwejeekarāoka. Supa imarī ĩ'rīka upaka ṗupajoawa'ri Herodes ṗō'irā okajierī ṗo'imajare napūataeka. Herodete najairā baaeka ruṗu, kijeyomaki imatiyaiki, Blastoka najaika. Jiṗi kire najaiējemaka “Jia mika imariyapairā nime”, ārīwa'ri Blastore kire ārīka. I'supaka kēpakā'ā, “Īrārīmi naka yijairāñu ruṗu”, Herodete kire ārīka. ²¹ Naka kijairā baaekarīmi, ĩṗi imarī, jia jariroaka ĩparimarāre jāāroyika upakakaka kijāāeka. Supabatirā ĩpire ruṗaroyikarō'ōrā imatirā, torā rērīkarāre kijaika. ²² Torājīrā mae, sā'mitiritirā,

—Mia, majiyiṗupayeeroyikite‡ mare jaiyu, ĩmirīji upakamarīa kime,— āṗaraka jimarīa ṗo'imajare akasereka jījimaka imawa'ri.

²³ I'supaka āṗaraka nimaeka ṗoto, Tuparāte ṗūataekaki ángel, jimarī ba'iaja Herodete kimarūjeka. “I'supaka yireka ārībekaja Tuparāte mija jiyiṗupayeebe”, kērīberiripareareka, wājua Herodete ba'ariataeka.

²⁴ I'supaka simaeka be'erō'ō Jesúre yi'yurāte kirika bojamaka rīkimabaji sayi'yurāte pubueka.

²⁵ I'tojītejeoka Bernabé, Sauloṗitiyika Jerusalénkarāre niñerū ĩjirī na'rika. Nare ĩjiweatirā, Juanre Antioquíarā ne'ewa'rika. Juanrejeoka nawāmeyeeka Marcos.

13

Bernabé Sauloṗitiyika, Jesúrika bojariroka nabojataṗaeka

¹ Antioquíarā Jesúre yi'yurāte rērībaraka imaroyika. Īrārīmarā nakarā jia kirika bojawaṗu'atarimaja Tuparāte nare imarūjeka. I'supaka imarā imariṗotojo, “Ikupaka

* **12:15** Algunos judíos creyeron que Dios enviaba ángeles para cuidar su gente. Creyeron que el ángel podía aparecer en una forma similar a la persona que cuidaba. Posiblemente la gente en la casa pensaron que un ángel llegó para avisarles que Pedro ya fue matado. † **12:17** Refiere a Santiago, el hermano de Jesús que era un líder de los creyentes en Jerusalén. El otro Santiago (el apóstol) había muerto (véase 12.2) ‡ **12:22** Un dios

po'imajare mija bojawaꝑu'atarijape", ariwa'ri kiro'si bojañirimaja parihi nimaeka. Mia, Bernabé, Simón (kirejeoka narika Neika), Lucio Cirenekaki, Menahem Galileakaki (ipi Herodespitiyika pakiarikaki), supabatirā Saulooka imaekaki naka. ² Maiꝑamakika jaiokaro'si rēritirā torā nimaeka. Supa imarī Tuparāte ꝑupajoabaraka ba'abekaja kire jaibaraka nimaeka. I'supaka nimaeka ꝑoto ikupaka Espiritu Santore nare arika:

—Bernabé, Sauloteoka yiyapaika upakaja baarimaja nimaokaro'si nare ye'erape. Supa imarī yimajaroka wārōtapaṛi nare mija ꝑūatabe nare yijā'metika upakaja,— nare kērika.

³ I'supaka kērika ā'mitiritirā ba'abekaja Tuparāka jaibaraka nimaeka ruꝑu. Supabatirā, Bernabéro'si, Sauloro'sioka jaijibaraka naꝑo'iarā naꝑitaka naja'apeamomeka, Tuparāte nare jeyobaarū ariwa'ri. I'supaka baatirā nare na'rirūjeka.

Chiꝑre wāmeika jūmurikarā na'rika

⁴ Supa imarī Espiritu Santore nare arika upakaja Seleuciarā Saulote a'rika, Bernabēpitiyika. Torā eyatirā waꝑuruꝑi na'rika Chiꝑre wāmeika jūmurikarā. ⁵ Torā, Salamina wāmeika wejea imaekarō'ōrā namarika. Torā eyatirā judiorākare rēriwi'iarā Tuparārika nawārōeka. Juan Marcos naka imaekaki, nare jeyobaarimaji imarī.

⁶⁻⁸ I'sia jūmurikareka turitapaabaraka Pafoswejea wāmeirō'ōrā neyaeka. Neyaeekarō'ōrā judiōtataki Barjesús wāmeikite imaeka. Elimas wāmeiki kimaeka griego okapi ꝑuri. Maikoribeyua beapakibaraka “Tuparāro'si jairimaji ñime”, po'imajare aririjayuka kimaeka. Jūmurika ipamaki Sergio Pauloka jeyoayuka kimaeka. Sergio Paulo ꝑuri jia oṛiwārūrika ꝑupajoaiki kimaeka. I'supaka imawa'ri Tuparārika ā'mitiritirā Bernabé, Sauloteoka kiakarūjeka. Elimas, maikoribeyua beapakirimaji ꝑuri Bernabé, Saulopitiyika naꝑupajoaika upakamarā ꝑupajoaekaki. Supa imarī “Jesucristorika najaika mia'mitiripea'si”, i'sia wejeakaki ipire kērijarika. ⁹⁻¹⁰ Supa imarī Espiritu Santore jeyobaaekapi kire iarikatirā ikupaka Saulote kire arika (kiwāmeaoka imaeka Pablo):

—Satanare yapaika upakaja baarimaji mime. Supabatirā ritaja jia ima yaꝑabeyuka mime. Saꝑi ariwa'ri pakibaraka ba'iaja po'imajare mibaarijaju. Maiꝑamaki Tuparārika bojarirokamarā mibojapakiyu. I'supaka mibaaika mija'atabe. ¹¹ I'supaka mibaaika waꝑa maekakaja ba'iaja Tuparāte mire jūarūjerā baayu. Supa imarī miñakoa yarirā baaika mae. I'supaka simamaka iabeyuka mimatarāñu. Aiyate yaaika parihi miabesarāñu,— Pablote kire arika.

I'supaka kērika ꝑotojo kiñakoa ta'sikā'āja ririwa'rika mae. I'supaka imawa'ri kire titirimaji i'rikate kiyapakopeka. ¹² I'supaka kijapakā'ā ꝑupatawa'ri jūmurika ipamaki ꝑuri, Jesúre kiā'mitiripeaeka. “Ritaitaka sime nabojaika”, ariwa'ri sakiy'rika.

Pisidiareka imaeka Antioquíarā Pablorākare eyaeka

¹³ Toꝑi mae, Pablo kijeyomarapitiyika Pafoswejeapi nakūmujāika Panfilia ka'ia, Perge wāmeirō'ō wejearā a'yaokaro'si. Torā nare maatatirā Juan Marcos ꝑuri Jerusalénrā ꝑe'rikaki. ¹⁴ Toꝑi mae, Pergepi imatirā Antioquíawejearā na'rika, Pisidiaka'iwāta imaekarō'ōrā. Toꝑi imatirā jēritarimi simaeka ꝑoto, judiorākare rēriwi'iarā nakākaeka. ¹⁵ Torā narupayukā'āja Moisés imaekakite jā'mekakaka supabatirā Tuparāro'si bojañirimajare o'oekekaka iabaraka i'rikate sajaiꝑateka. Kibojaeka be'erō'ō, judiorāka rēriwi'i iꝑarimarā Bernabé, Pablopitiyika iꝑarāte ikupaka naripūaeka:

—Yija jeyomarā, jia majaroka yijareka mija bojarūkia simaye'e, maekaka samija bojabe,— nare narika.

¹⁶ I'supaka naꝑakā'ā, Pablote mi'mirikaeka. “Jaibekaja mija ā'mitipe ruꝑu”, ariwa'ri kipitaka kimimataeka. Torājirā ikupaka nare kērika:

—Yija jeyomarā Israelkarā, supabatirā judiorākamarā imariꝑotojo jia Tuparāte yi'yurāoka, jia samija ā'mitipe. ¹⁷ Jiyiꝑupaka kire moñuka Tuparāja, Israel ka'iareka imarā ñekiarāte wā'maekaki. Nare wā'matirā jia Tuparāte nare baaeka. Egiptoka'iarā

nimaeka, naka'iarãmarĩa nimako'omakaja rĩkimabaji nakãrĩpoyaokaro'si nare kijey-
obaaeka. Narejeoka kirikapĩ Egiptoka'iarã nimaeka poto kiru'rirũjeka. ¹⁸ Topĩ
ru'ritirã, p̄o'imajamatorã ĩ'parã p̄o'imajarakakuri wejejẽ'rãka Israeltatarãte imaeka.
Torã ĩ'rãkurimarĩa kire ã'mitirip̄ebekaja nimako'omakaja nare ĩarĩrĩrimaji Tuparãte
imaeka. ¹⁹ Canaán wãmeika ka'iakarã ĩ'p̄otẽnarirakatatarãte Tuparãte riataeka, naka'ia
Israeltatarã ñekiarãte kĩjiokaro'si. ²⁰ Supa imarĩ Egiptoka'iarã nimaũ'mueka be'erõ'õ
Canaán ka'ia ne'maekarõ'õjĩrã cuatrocientos cincuentarakakuri wejejẽ'rãka sajarika.

Sabe'erõ'õ, Samuel, Tuparãro'si bojaĩjirimaji kimaerã baaeka ruḡu, Israeltatarãte
ĩarĩrĩrimaja nimaokaro'si ĩ'rãrimarãre Tuparãte imarũjeka. ²¹ Samuelte nare
imarup̄utayukã'ãja “ĩrĩka yija ĩpamaki yija yaḡayu”, mañekiarãte ãrĩka Tuparãte.
I'supaka napakã'ã, Saúl, Quis maki, niḡamaki kimaerã Tuparãte kire wã'maeka. Supa
imarĩ ĩ'parã p̄o'imajarakakuri wejejẽ'rãka rõ'õjĩrã ĩpi kimaeka. Benjamín imaekaki
riḡarãmerã riḡarãmi kimaeka Saúl. ²² I'tojĩrã be'erõ'õ Saúlre p̄oatirã Davidre ĩpi
Tuparãte imarũjeka. “David, Jesé maki, yip̄upajoaika upakaja p̄upajoaiki imaki ñiamaka.
I'supaka imaki imarĩ yiyapaika upakaja kibaarãñu”, Tuparãte kireka ãrĩka. ²³ David
riḡarãmerã riḡarãmi kimaeka Jesús. Bikija Tuparãte bojara'atika upakaja Israel
ka'iakarãre kitããokaro'si Tuparãte kire pũataeka. ²⁴ Jesúre etaerã baaeka ruḡubaji
Juan, Israelkarãre Tuparãrika wãrõekaki. Supa imarĩ ritaja tokarãre ikupaka kẽrĩka:
“Ba'iaja mija baaika ja'atirã ruḡuko'a mija jũjerũjebe”, nare kẽrĩka. ²⁵ Supabatirã
kireyaerã baaeka ruḡupañaka upakaja ikupaka Juanre ãrĩka: “Tuparãte pũataekakiji
kime', yireka mija ãrĩkoḡeyu. Jẽno'o i'supakamarĩa sime. No'ojĩrãmarĩa sajarĩwa'yu yire
p̄emawa'ribaji imakite etarũkia”, Juanre nare ãrĩka're,— ãrĩwa'ri Pablote nare bojaeka.

²⁶ —Yijeyomarã Abraham riḡarãmerã, supabatirã judĩorãkamarĩrã imariḡotojo jia
Tuparãte yi'yurãoka, jia mija ã'mitipe. Jesúre yi'riwa'ri ba'iaja imarika tiyibeyurõ'õrã
ma'rirũkia imakoḡeikareka Tuparãte mare tããekakaka mare kiã'mitirirũjeyu. ²⁷ I'supaka
simako'omakaja Jerusalénkarã supabatirã niḡarimarãoka, “Mare tããrimaji kime”,
ãrĩwãrũberikarã. Supabatirã jẽritarirĩmi rakakaja Tuparãro'si bojaĩjirimajare o'oeka
ĩatirã aḡerãte sabojako'omakaja sanorĩwãrũberika. I'supaka imawa'ri Jesúre ĩariḡotojo,
“Tuparãte pũataekaki kime”, narĩwãrũberika. Saḡi ãrĩwa'ri Jesúre najããrũjemaka,
Tuparãro'si bojaĩjirimajare o'oeka upakaja sajarika. ²⁸ “Ikapi kipareayu”, ãrĩwãrũbeyurã
imarĩḡotojo, “Kire mijããrũjebe”, ãrĩwa'ri Pilatore napakatarika. ²⁹ I'supaka baawa'ri
Jesúre najããmaka, Tuparãro'si bojaĩjirimajare o'oeka upakaja sajarika. I'supaka kire
nabaaeka be'erõ'õ yaḡua tetaekareka kimakoḡekarõ'õḡi aḡerãte kire rueka. I'supaka
kire baatirã ãta wi'iarã kire natarika. ³⁰ I'supaka kire nabaako'omakaja Tuparãte
õñia kire jariḡe'rirũjeka. ³¹ Galileapĩ Jerusalénrã kika a'rika mirãrãte ĩ'rãkurimarĩa
kipemakotowirika. I'supaka nare kibaabeaeka ãaeka mirãrã nime maekakaoka “Rita
sime, õñia jarikaki Jesús”, ãrĩwa'ri p̄o'imajare bojarimaja.

³²⁻³³ Supa imarĩ Bernabépitiyika jia majaroka mijare yibojaetayu. “Jia nare
yibaarãñu”, ãrĩwa'ri mañekiarãte Tuparãte bojaeka upakaja mare kibaaeka narĩḡarãmerã
mirãrã maimamaka. Mia, Jesúre najããeka simako'omakaja õñia kire kijariḡe'rirũjeka.
I'supaka Tuparãte baarũkia p̄upajoaweibaraka Salmo segundo wãmeĩpũñurã ikupaka
Davidre o'oeka: “Maki, yimakitakiji mima simamaka, mae ritaja p̄o'imajare
sañorĩrũjeyu”, Tuparãte ãrĩka Jesúreka p̄upajoabaraka. ³⁴ “Kireyako'omakaja õñia
kire yijariḡe'rirũjerãka simamaka reyarũkimarĩka kimarãñu mae”, Tuparãte ãrĩka.
I'supaka simamaka ikupaka sãñu kimajaropũñurã: “Davidre ñarĩtika upakaja, jia
mijare baarimajiji ñimarãñu”, Tuparãte ãrĩka. ³⁵ Mia aḡea: “Jiyip̄upaka mire õñuka
imarĩ, miyapaika upakaja baaiki ñime. I'supaka simamaka, yip̄o'ia rabakoreka õñia
yire mijariḡe'rirũjerãñu”, ãḡaraka Davidre o'oeka. ³⁶ Õñia kimaeka poto Tuparãte
yapaika upaka baaiki Davidre imaeka. I'sia be'erõ'õ kireyaeka. Kireyamaka kiñekiarãte
nayayeka wã'tarã kire nataeka. Torã kip̄o'ia rabaeka. Supa imarĩ aḡikate p̄upajoawa'ri

majaroka kio'oeka. ³⁷ Jesús p̄uri rababerikaki Tuṗarāte ōñia kire jaripe'rirūjeka simamaka. ³⁸⁻³⁹ Mija ā'mitipe yijeyomarā, ikuṗaka mija ōrīrika yija yaṗayu: Moiséte jā'meka ma'mitirip̄ēakopemaka, ba'iaja mabaaikareka mare tāābeyuka Tuṗarā. I'suṗaka simako'omakaja Jesúre ā'mitirip̄ēairāte takaja ba'iaja baarikareka Tuṗarāte ye'kariayu. Suṗa imarī Jesúre baaekapi āriwa'ri, ba'iaja baakoribeyurā maima Tuṗarā ñakoareka. ⁴⁰⁻⁴¹ Rakajekaja mija imabe, bikija Tuṗarāro'si bojañjirimajare bojaeka uṗaka mijare sima'si āriwa'ri. Mia je'e, ikuṗaka sime:

“ Jia mija ā'mitipe yire eebaraka, yire jaiwā'imañurāoka. Mija ruṗurō'ōrā ima ikuṗarō'ōpiji mijare puṗatarāka. I'suṗaka baawa'ri, mijare sariatarāñu. Mija ĩarāka wājitāji majērāko'abeyua yibearāñu. Īrīkate mijare sabojarikareka samija ōrīwārūberijāāeka', Tuṗarāte ārika”, āriwa'ri kirika bojarimajire o'oeka,— āriwa'ri Pablote wārōeka Antioquíakarāre.

⁴² I'suṗaka jaiweatirā Pablorākare p̄oriwa'rika judíorāka rērīriwi'iaipi. Naṗoriwa'rika p̄oto,

—Apea jērītarikareka ate yijare sawārōrī mija i'tabe,— nare narīka.

⁴³ Topi naṗoriwa'rika p̄oto rīkimarāja judíorākare Pablo, Bernabépitiyika nayejoariwa'rika. Suṗabatirā judíorākamarīrā imariṗotojo Moiséte jā'meka yi'riwa'ri judíorākare baaroyika uṗakaja baarimajaoka naka a'rikarā. I'suṗaka nabaamaka ikuṗaka Pablorākare nare bojaeka:

—“Mare wayuñariwa'ri Jesúre reyaekapi āriwa'ri jñimaka Tuṗarāte maka ime”, āriwa'ri mijare yija bojako'a mija yi'ririya'ata'si,— nare kērīka.

⁴⁴ I'sia be'erō'ō jērītarirīmi imaekareka, rīkimabaji i'sia wejeakarāre torā rērīka Tuṗarārika ā'mitiyaokaro'si. ⁴⁵ I'suṗaka nabaamaka jiamarīa simaeka judíotatarā ĩparimarāro'si. I'sirokapi āriwa'ri Pablote bojamaka ā'mitiritirā aṗerō'ōrā oyiaja nayi'rika. Suṗabatirā kiwārōeka okae'ebaraka ba'iuṗakaja kire najairiwā'imarīka. ⁴⁶ I'suṗaka nabaamaka, okajājiapi ikuṗaka Pablorākare nare ārika:

—Judíorāka mija imamaka Tuṗarārika mijare yibojaū'mutirape. I'suṗaka simako'omakaja samija yi'ribeyu ruṗu. I'siaṗi āriwa'ri, Tuṗarāka ōñia imajiparika yaṗabeyurā uṗakaja mija ime. Mijare yija bojaika yaṗabeyurā mija imamaka judíorākamarīrāte Tuṗarārika yija bojaerā baayu mae. ⁴⁷ Mia, ikuṗaka Tuṗarāte yijare ārika:

“Judíorākamarīrā p̄ō'irāoka mire yip̄utatayu yimajaroka mibojaerā. ‘Ritaja p̄o'imajare Tāārūkikate yi'yurāte takaja ōñia kika Tuṗarāte imajiparūjerāñu’, āparaka ritaja p̄o'imajare mibojabe”, āriwa'ri Tuṗarā majaropūñurā sabojayu,— nare narīka.

⁴⁸ I'suṗaka naṗakā'ā judíorākamarīrā imaekarā jñimaka imawa'ri “Jiitaka sime Tuṗarārika bojariroka”, narīka. I'suṗaka imawa'ri kika ōñia imajiparūkirāte kire ā'mitirip̄ēaeka. ⁴⁹ Suṗa imarī Pablo, Bernabépitiyika nabojaeka ā'mitiritirā tokarā sakoyikuri imaekarāoka saboṗaibaekarā. ⁵⁰ I'suṗaka simako'omakaja judíorāka ĩparimarā p̄uri i'sia wejeakarā imatiyairāte suṗabatirā judíorāka puṗajoaimiji yi'yurā rōmijā imatiyairāpitiyika najaibu'aeka. Bernabé Pabloka boebaka imawa'ri, p̄o'imajare naboibataeka. I'suṗaka baawa'ri topi nare naṗoataeka. ⁵¹ I'sia wejeapi naṗorika p̄oto nu'puarā ka'ia eika naṗajepateka. “Īka wejeakarā Jesúrika bojariroka ā'mitiriripe'yoirā imarī ba'iaja najūarūkiareka waṗu'ribeyurā nime”, āriwa'ri i'suṗaka nabaakea. I'suṗaka baatirā, Iconio wāmeika wejearā na'rika. ⁵² I'suṗaka nabaako'omakaja Antioquíawejearā nabojaeka yi'rikarā p̄uri jñimaka imaekarā. Suṗabatirā Espiritu Santore nare jeyobaamaka ritaja Tuṗarāte yaṗaeka uṗakaja nabaarijrika.

14

Iconiowejearā imaekarāte Pablorākare wārōeka

¹ Iconiowejearã eyatirã judíorãkare rērĩriwi'irã Pablorãkare kãkaeka. Supabatirã Jesúrika bojariroka nare nabojaka. Sanabojamaka, judíorãka, judíorãkamarĩrãoka rĩkimarãja sanayi'rika. ² I'supaka simako'omakaja ĩrãrimarã judíorãka Jesúre ã'mitirip̄eberiwa'ri judíorãkamarĩrã imaekarã Pablorãkare nabobayaokaro'si nare wapuju najaiapakirijarika. I'supaka nabaamaka, “Ba'irã nime”, nareka narĩpupajoaka. ³ I'supaka nare nabaata'ako'omakaja Iconiorã ñoaka Pablorãkare imatapaeka. Torã imatapabaraka okajãjirã imarĩ, “Po'imajare wayuĩawa'ri jia Cristore mare baaeka”, ãriwa'ri namajarobojatapaeka. “Ritatakama sime”, po'imajare ãñaokaro'si, majērãko'abeyua pariiji Pablorãkare beaerã Tuparãte nare jeyobaaeka. ⁴ I'supaka simako'omakaja tokarãre ĩ'rĩka ta'iarãja pupajoaberika. Mia je'e: ĩrãrimarã judíorãka upaka pupajoarihotojo aperiã Pablorãka upaka pupajoaekarã. ⁵ Supabatirã Pablorãkare ba'iaja baariupajoawa'ri, judíorãka, judíorãkamarĩrã, ĩparimarãkaoka jaitirã, “Ātaḽi Pablorãkare majããye'e”, narĩka. ⁶⁻⁷ I'supaka nareka narĩka rakajewa'ri, Licaonia ka'iarã Pablorãkare ru'riwa'rika. Torã eyatirã tokarãre Jesúrika bojariroka nabojatapaeka. Litra wãmeirõ'õ supabatirã Derbe wãmeika wejearãoka sanawãrõtaḽaeka. I'supakajaoka nabaaka sawã'tarã imaekarãte.

Listrakarã Pablote ãtaḽi najããbareka

⁸⁻⁹ Listrarã ĩ'rĩka bitamaji turiwãrũbekaja po'ijirikakite imaeka. Tokarãre Pablote jaimaka kiã'mitirirupaeka kiro'si. Kire ĩarĩkatirã, “ ‘Yire jieĩki Tuparã’, ãriupajoaiki kime”, Pablote kireka ãriupajoaeka. ¹⁰ Toḽi mae,

—Mi'mitirã jia meyarĩkape,— Pablote kire ãrĩka.

I'supaka kire kērĩka potojo bu'rĩrĩkatirã kituriũ'mueka. ¹¹ I'supaka nabaamaka ĩawa'ri, —Yeeja'a, ĩrã ĩ'parã majiyipupayeeroyirã nime. Po'imaja po'iuapakapi ña'rĩjãitirã ĩmipi maḽõ'irã netayu,— ãriwa'ri tokarãre akasereka apetomaja okapi.

¹² I'supaka imawa'ri Bernabére Zeus, narĩka, supabatirã Pablote Hermes* narĩka, “Zeusro'si jia bojawapu'atarimaji kime”, ãriwa'ri. ¹³ I'sia wejeata'i a'riwa'ri rõ'õrã Zeusre jiyipupayeeriwi'ia imaeka. Tokaki kura upaka naro'si imaekaki Pablorãkare jiyipupayeeriyaḽaekaki. Supa imarĩ wa'ibikirãwẽkoarã õ'õrika ja'apeatirã, wejeakuraraka koperekarã sake'ewa'rika. Torã eyatirã wa'ibikirãwẽkoa jããrika nayapaeka, Pablorãkare jiyipupayeekaro'si. ¹⁴⁻¹⁵ I'supaka naro'si nabaariyaḽamaka ĩatirã, Pablorãkare najarirooka baibebaruika. “Jiamarĩa mija baariyaḽayuma”, ãriwa'ri i'supaka nabaaka. Supabatirã, po'imaja watopëkarã jorobaraka jãjirokapi ikupaka nare najērĩaeka:

—¿Dako baaerã i'supaka mija baariyaḽayu? ¡Mija upaka po'imajajaoka yija ime! Tuparãrika bojariroka mijare bojarĩ yija i'tayu, mija õñu upakaja mija baapo'ijiaekarãte mija jiyipupayeeriya'ataokaro'si. I'supaka simamaka Tuparã õñia imajipakite mija jiyipupayeebe. Mia je'e, iki imaki ka'ia, wejepema, riapakiakaoka, supabatirã ritaja sareka imaoka po'ijiaekaki. ¹⁶ Bikija imaekarã nayapaika upakaja wapuju imaja jiyipupayeera'aekarã. Sayapaberiko'omakaja, Tuparãte nare saja'atarũjeberika. ¹⁷ Kire najiyipupayeerberiko'omakaja jia nare kibaaeka, “Jia baaiki Tuparãte ime”, narĩwãrũokaro'si. Mia, okoa kijarirũjeyu, jia ba'arika bikiokaro'si. I'supaka ima ba'atirã ña'pirika maimaerã, supabatirã jĩjimaka maimaerã mare kijeyobaayu,— Pablorãkare nare ãrĩka.

¹⁸ I'supaka narĩko'omakaja wa'ibikirãwẽkoa po'imajare jããriyaḽaeka Pablorãkare jiyipupayeekaro'si. I'supaka nabaamaka ĩawa'ri, “Yijare jiyipupayeewa'ri puri wa'ibikirãwẽkoa mija jãã'sima”, Pablote po'imajare ãritataeka.

¹⁹ Torãjĩrã judíorãka Antioquíakarã supabatirã Iconiokarãoka etaekarã. Torã eyatirã torã imaekarãre kire nokabaaeka Pablote niaripe'yoerã. I'supaka napakã'ã Pablote

* **14:12** Zeus y Hermes eran dioses en la mitología de los griegos. Zeus era el capitán de los dioses y Hermes el mensajero de los dioses.

ātapi najāābareka. Topi “Kopakaja kire mariatayu mae”, āriwa'ri weje a'riwa'ririā kire nayiewa'rika. ²⁰ I'supaka nabaako'omakaja Jesúre yi'yurāte kiṕō'irā eyaeka ṕoto Pablote jājika. I'supaka imawa'ri wejearā naka kiṕe'riwa'rika ate. Aṕerīmi mae Derbe wāmeirō'ōrā ke'rika Bernabēṕitiyika.

²¹ Torā eyatirā Jesúrika bojariroka ṕo'imajare nawārōeka. Sanabojamaka ā'mitiritirā rīkimarāja sanayi'rika. Torā imatitirā, Listrarā, Antioquíarā, Iconiorāoka ate nawi'ituririjarika ṕe'ririṕaraka. ²² Wejerakakaja neyarijarikarō'ōrā Jesúre ā'mitiriṕeairṕitiyika najaika. Sanajaimaka ā'mitiriwa'ri, jībaji Jesúre yi'riwa'ri okajājia tokarāre jarika. “Jesúre mija yi'yua mija ja'ata'si. Tuṕarāte jā'meirō'ōrā maeyaerā baarāka ruṕu rīkimakaja ba'iaja jūarijarirūkirā maimē”, āṕaraka nabojarijarika. ²³ Wejerakakaja neyarijarika uṕakaja Jesúre yi'yurāte imaruṕutarimaja imarūkirāte nawā'maeka. Maiṕamaki Jesúre jiyiṕuṕayeewa'ri ba'abekaja ruṕu ikuṕaka kire najaika: “Ō'ōrā mirirāte imaruṕutarimajare jia mijeyobaabe”, Pablorākare kire ārika.

Siria ka'iakaka Antioquíarā Pablorākare ṕe'riwa'rika

²⁴ I'supaka nabaeka be'erō'ō Ṕisidiarō'ōṕi o'riwa'ritirā Panfiliaka'iarā neyaeka. ²⁵ Perge wāmeika wejearā Jesúrika bojariroka wārōweatirā, Atalía, riṕakirijerā imaekarō'ōrā na'rika. ²⁶ Atalíarō'ōṕi kūmujāitirā Siria ka'iarā imaeka Antioquíarō'ōrā na'ririṕarika. Mamarī i'sia wejearā Jesúrika bojariroka nabojatṕaerā baaeka ruṕu, “Mirika ba'iraberika nare mija'ataeka uṕaka oyiaja nabaawārūerā nare mijeyobaabe”, Jesúre ā'mitiriṕeakarāte ārika Tuṕarāte. Supa imarī narīka uṕakaja baatṕaweatirā Antioquíarā Pablorākare ṕe'rietaeka. ²⁷ Torā ṕe'rietatirā Jesúre ā'mitiriṕeakarāte narērīrūjeka. Supabatirā ritaja Tuṕarāte nare jeyobaekakaka tokarāre nabojaeka. “Jia Tuṕarāte yijare jeyobaarṕe. Supa imarī judíorākamarīrā imarāoka Jesúrika bojariroka jia ā'mitiyurā imarī Jesúre nayi'yu”, āriwa'ri nabojaeka. ²⁸ Ńoaka torā Jesúre ā'mitiriṕeairāka Pablorākare imaeka.

15

Jerusalénrā Pablorākare eyaeka ṕoto aṕóstolrāka, imaruṕutarimajaka narērīka

¹ Antioquíarā nimaeka ṕoto Judeaka'iaṕi judíorāka Jesúre yi'yurāte etaeka. Torā eyatirā Jesúre yi'rikarāte judíotatarākare baaroyika nare nawārōeka.

—Bikija Moisés imaekakite jā'meka uṕaka circuncisión mija baabesarākareka, Tuṕarāte mijare tāābesarāñu,— nare narīka.

² I'supaka narīka ā'mitiritirā Pablorākaro'si jiamarīa simaeka. Supa imarī ī'ṕaṕē'rōtorāja jājiaṕi najaibu'aeka. Supa imarī “Ritamarīa simeje'e nawārōika”, āriṕuṕajoawa'ri Jerusalénrā Pablote kijeyomaki Bernabēṕitiyika, supabatirā ī'rārimarā naka imaekarāteoka na'rirūjeka, aṕóstolrāka, supabatirāoka Jesúre yi'yurāte imaruṕutairāka jaiokaro'si. “Torā eyatirā ‘¿Dako baaerā circuncisión baarika sime?’, āriwa'ri nare mija jēṕe”, narīka.

³ Topi a'ritirā Fenicia, Samaria ka'iarāoka eyatirā, Jesúre yi'rikarāte ikuṕaka nabojaeka: “Judíorākamarīrā imariṕotojo yija bojaika yi'riwa'ri jiyiṕuṕaka norīkoṕeka ja'atatirā Jesúre yi'yurā”, āriwa'ri nare nabojaeka. Supa narīka ā'mitiritirā jījimaka narīka.

⁴ Jerusalénrā neyaeka ṕoto aṕóstolrāka, supabatirā Jesúre yi'yurā, nare imaruṕutarimajaoka jia nare e'etorikarā. Topi mae, Tuṕarāṕi āriwa'ri ritaja nabaaroyika majaroka nare nabojaeka. ⁵ I'supaka napakā'ā, ī'rārimarā fariseokaka ṕuṕajoairā imariṕotojo Jesúre yi'rikarā imarī, aṕerā Jesúre yi'yurāka jairā nami'mirīkaeka.

—Judíotatarāimārīrā imariṕotojo Jesúre yi'yurāteoka circuncisión baarika, supabatirā Moiséte jā'meka uṕakaja yi'ririṕa sime,— narīka.

⁶ Supa imarĩ apóstolrãka, Jesúre yi'yurãte imaruputarimajaoka rërĩkarã sajaiokaro'si.
⁷ Ñoaka jaibaraka nimaeka be'erõ'õ, mi'mirĩkatirã ikupaka Pedrote nare arĩka:

—Yupaka imarã, mija ã'mitipe. Bikija mijakakiteje e'etirã, Tuparãte yire pũataeka judíorãkamarĩrãte Jesús majaroka yibojaerã. Sã'mitiritirã Jesúre nayi'rirũ arĩwa'ri nare sayibojaeka. I'supaka mijare ñañua õñurã mija ime. ⁸⁻⁹ Tuparã imaki ritaja pø'imajare pupajoaika õñuka. I'supaka imaki imarĩ “Judíorãkamarĩrãoka yirirã nimarũ”, arĩwa'ri Espíritu Santore nare kiña'ajããeka, mare kiña'ajããeka upakaja. Supa imarĩ “Judíorãkamarĩrã nimamaka ba'iaja nabaaioka nareka yiye'kariabesarãñu”, kërĩberika. Mupakaja Jesúre yi'yurã nimamaka kireyaekapi arĩwa'ri ba'iaja nima nareka jøjotatirã jiiuparã nare kimarũjeka. ¹⁰ I'supaka simako'omakaja “Jijimaka mijaka Tuparãte imaerã mija baarũkia jariwa'yua ruðu”, Jesúre yi'yurãte mija arĩrijayu. I'supaka jã'mebeyuka maekaka Tuparã. I'supakamarĩa simako'omakaja mija pakatayuapi arĩwa'ri jiamarĩa mijaka Tuparãte ime. Mia, Moisés imaekakite jã'meka simaja yi'riwãrũberikarã mañekiarãoka. Sanayi'ripatawãrũberika upakajaoka maro'si sime maekaka. ¹¹ Ikuþaka simatiyayu: Jia maipamaki Jesúre mare baaekapi arĩwa'ri ba'iaja mabaaiokareka Tuparãte mare tããyu. I'supakajaoka judíorãkamarĩrãro'si sime,— Pedrote nare arĩka.

¹² I'supaka Pedrote arĩka ã'mitiritirã nimaupatiji nokata'rika. I'supaka nimaeka poto, Tuparãpi arĩwa'ri maikoribeyu upaka ima judíorãkamarĩrãte nabaabeaeka, Pablo, Bernabepitiyika nare nabojaeka. ¹³ Sabe'erõ'õjite Santiagote ikupaka arĩka:

—Ñañua jia mija ã'mitipe yijeyomarã. ¹⁴ Judíorãkamarĩrã majaroka Simónre mare bojaweayu. Sã'mitiritirã, “Judíotatamarĩrãteoka kirirã nimaerã jia Tuparãte baaũ'mueka”, marĩwãrũyu. ¹⁵ I'supakajaoka Tuparãro'si bojaĩjirimajare bikija o'oeka:

¹⁶ “David wi'ia* pø'imajare riatako'omakaja ñamajĩ ate jia sabaape'aokaro'si yetarãñu.

¹⁷⁻¹⁸ I'supaka yibaarãñu ‘Tuparãte mayi'riye'e’, judíorãkamarĩrã yiwã'maekarãte ãñaokaro'si. Yi'i, mija ipamakiji, i'supaka ñañu, bikijarãja yirirãte sõrĩrũjera'aekaki imarĩ.”

¹⁹ Ika yijaiweaikapi arĩwa'ri: Matã'omajamarĩrã imarã ba'iaja nabaaioka ja'atairã nime Tuparãte yi'riwa'ri. I'supaka simamaka, “Mañekiarãte imara'aeka upakaja baarika sime”, nare arĩrũkimarĩa sime. ²⁰⁻²¹ I'supaka nare arĩbekaja, pãpera nare mapũataye'e ikupaka nare okajããokaro'si: “Wapuju imaja jërãka† jiyiupupaka õrĩwa'ri sawã'tarã ri'ia napããeka mija ba'a'si. Rõmikirã, tĩmiarã, rõmimarĩrã, tĩmiamarĩrãoka ba'iaja baabekaja mija imabe. Supabatirãoka wa'iro'sia sawãmua namokoru'ataeka mija ba'a'si, i'supakajaoka sariwea.” Jërĩtarĩmi rakakaja judíorãkare rërĩriwi'iarã i'supaka nabojarã'aeka nimatapaekarõ'õrã. Supa imarĩ, i'supaka ñañu, jiyubeyua judíorãkare naka jarikoreka,— Santiagore nare arĩka.

Judíorãkamarĩrãte pãpera napũataeka

²² I'supaka kãpakã'ã, apóstolrãka, Jesúre yi'yurãte imaruputarimaja, supabatirã kire yi'yurã nimaupatiji ikupaka arĩkarã: “I'supaka mare kibojaioka simamaka, ĩrãrimarã maka imarãte mapũataerã Pblorãkaka ika pãpera ne'ewa'rirã”, narĩka. Sayi'rikarã imarĩ Judas (kirejeoka narĩka Barsabás) supabatirã Silas nimaeka Antioquiarã Pblorãkaka jeyoariwa'rĩrũkirã. Jesúre yi'yurãte imaruputarimaja nimamaka i'supaka nare nabaaioka. ²³ Ikuþaka sabojaeka i'sia pãpera:

“Apóstolrãka, supabatirã kire yi'yurãte imaruputarimaja ika pãpera pũatairã. Antioquía, Siria, Ciliciarõ'õrã imarãro'si oka yija pũatayu. Judíorãkamarĩrã imariþotojo Jesúre yi'yurã imarĩ, yija jeyomarã mija ime. ²⁴ Ikuþaka sime, mia: ĩrãrimarã yijakarã mija pø'irã eyatirã rukubaka nare napupajoarũjerape arĩrika majaroka yija ã'mitiyu. I'supaka mijare wãrõrĩ nare yija pũataekamarĩrã nime. ²⁵⁻²⁷ I'supaka simamaka ĩrĩka ta'iarãja pupajoatirã ‘Naka jairimajare mapũataye'e’, yija añu. I'supaka pupajoawa'ri, Judas, Silas,

* 15:16 El reino de David † 15:20-21 Ídolo

wayuoka moñurã Pablo, Bernabépitiiyika mija p̄o'irã yija p̄ũatarãñu. Pablorãka aþerãte nare jããrika yaþakoþeko'omakaja Jesúrika bojariroka bojarija'atabeyurã imarã nime ï'parã narupuko'amarã. Mija p̄o'irã eyatirã ika yija o'oika upakaja mijare bojarimaja nime. ²⁸ Espiritu Santore yijare jeyobaaikap̄i pupajoairã imarĩ, 'Mañekiarãte imara'aeka upakaja yi'ririka sime', mijare yija ãrĩþakataribeyu. Supa imarĩ ika takaja mijare yija ãñu: ²⁹ 'Waþuju imaja jërãka jiyipupaka õrĩwa'ri sawã'tarã ri'ia naþããika mija ba'a'si. Supabatirã wa'iro'sia mija jããika þoto sariwea juruikaoka mija ba'a'si. Sawãmua namokoru'ataikaoka ba'abekaja. Mia, rõmikirã, tĩmiairã, rõmimarĩrã, tĩmiamarĩrãoka ba'iaja baabekaja mija imabe.' Samija yi'rirãkareka, jia mija imarãñu, mijare yija ãñu. Jia mija imabe", ãrĩwa'ri no'oeka.

³⁰ I'supaka nare ãrĩtirã nare sane'ewa'rirũjeka. I'supaka na'þakã'ã Antioquíarã eyatirã Jesúre yi'yurãte narẽrãtaeka. Narẽrĩka þoto þaþera nare nijika. ³¹ Nare nijika ïatirã jĩjimaka tokarãre jarika, jia nare sabojaeka simamaka. ³² Supa imarĩ Judas, Silasoka Tuparãro'si bojaĩjirimaja imarĩ, tokarã Jesúre yi'yurã imaekarãte rĩkimarãre kirika nabojawãrõeka. I'sia majaroka ã'mitiritirã jiiþaji Jesúre yi'riwa'ri okajãjia najarika. ³³ Torã nuþaka imaekarãka imatitirã "Yijare p̄ũatarãparã p̄o'irã yija þe'rirã baayu mae", narĩka. I'supaka naþakã'ã "Jia nimarũ mijare p̄ũatarãparã", nare narĩka Tuparãte yi'yurã. ³⁴⁻³⁵ Topi naþe'riwa'rika þoto Antioquíarã Pablo, Bernabépitiiyika natuika Jesúrika bojariroka bojarĩ aþerã najeyomarãpitiiyika.‡

Pablote Jesúrika bojaþe'arĩ a'rika

³⁶ Supa imarĩ ï'rãrĩmi ikupaka Pablote ãrĩka Bernabére:

—Jesúrika mawãrõekarãte ïarĩ ma'rirã, Jesúre yi'yurãte marãkã'ã ime ãrĩwa'ri.—

³⁷ I'supaka kẽþakã'ã, "Jee, dajoa, supabatirã Juan Marcote maka ma'ewa'riye'e", Bernabére kire ãrĩka. ³⁸ I'supaka kẽrĩko'omakaja, Pablote yaþaberika, "Panfiliarã yija imaeka þoto yijare ja'atitirã Jerusalénrã Juan Marcote yijare þe'ritapawa'rika", ãrĩwa'ri kibojaeka. Supa imarĩ Pablote kire akariyaþaberika ate. ³⁹ I'supaka simamaka ñoaka najaibu'aeka simako'omakaja ï'rĩka upakaja naþupajoaberika. I'supaka imawa'ri þibitirã rakaka oyiaja na'rika. Juan Marcos, Bernabéka waþuruþi, Chiþre wãmeika jũmurikarã na'rika. ⁴⁰ Pablo jeyomaki Silas imaekaki kika a'rirũkika. Torã na'rirã baaeka ruþu jia Tuparãte nare baarũ ãrĩwa'ri, naro'si kire najẽñeka tokarã Jesúre ã'mitiripẽairã. I'supaka nabaaka be'erõ'õ kopakaja na'rika mae. ⁴¹ Torã a'ririjarikõrĩ Siriarã, supabatirã Ciliciarõ'õrãoka Jesúrika bojariroka nabojaeka. Jesúre yi'rikarãka jaitirã jiiþaji Jesúre yi'þaraka okajãjia nimaerã i'supaka Pablorãkare nare jeyobaaeka.

16

Pablorãkaka Timoteore jeyoariwa'rika

¹ Topi Pablorãkare Derbewejearã a'ritirã, Listra wãmeika wejearã neyaeka. Torã eyatirã Jesúre ã'mitiripẽaikite niatõþoeka. Timoteo wãmeiki kimaeka. Kipako imaekako judiotatoko, Jesúre yi'yuko. Kipaki puri griegotatoki kimaeka. ² Listrawejeekarã, supabatirã Iconiowejeekarã Jesúre ã'mitiripẽairã jia pupajoabaraka najaika Timoteoreka. ³ I'sia õrĩwa'ri Timoteore naka a'ririka Pablote yaþaeka. Naka ke'rika ruþubaji, circuncisión Pablote kire baaeka. "Judiotatamarĩki kipakire imamaka circuncisión Timoteore kibaarũjeberika. I'supaka kireka nimaupatiji noñu", ãrĩwa'ri i'supaka Pablote kire baaeka judiotatarãte kire ïaripe'yoa'si ãrĩwa'ri. ⁴ Listrarã nimaeka be'erõ'õ aþea wejearã na'rika. Supa imarĩ Timoteore naka jeyoariwa'rika. ï'rãweje jariwa'ririmarĩaja ikupaka Jesúre yi'yurãte nabojarijarika: "Jerusalénrã apóstolrãka supabatirã Jesúre yi'yurãte imaruputarimajare rẽrĩtirã ikupaka mijare narĩþũayu: ' "Judiotatarã ñekiarãte

‡ 15:34-35 Algunos textos antiguos incluyen el versículo 34: "Õ'õrã yituirãñu", kẽrĩpupajoeka Silas.

imara'aeka upakaja yi'ririka sime", mijare yija ārībeyu.' Ī'rārioka takaja mija yi'rijīñu", apóstolrākare ārāpakakaka nare nabojaeka. ⁵ I'supaka napakā'ā ā'mitiriwa'ri, Jesúre yi'rikatatarāre jībaji kire ā'mitiripēamirīrkawa'rika. Supabatirā Ī'rārīmi upakaja rīkimabaji napuburijarika.

Makārārūñuroka upakaḗi Macedoniakakire Pablote ĩaeka

⁶ Asiaka'iarā Jesúrika bojariroka nabojataḗaarika napupajoako'omakaja, toḗi no'rirūkimarīa simaerā Espiritu Santore nare ōrīrūjeka. Supa imarī Frigiaka'ia, Galaciaka'iarā Pblorākare o'ritapawa'rika. ⁷ Toḗi o'riwa'ritirā Misiaka'ia ta'irō'ōrā neyaeka. Toḗi Bitiniaka'iarā a'ririka napupajoakoḗeka. I'supaka simako'omakaja Espiritu Santore toḗi nare a'rirūjeberika. ⁸ Misiaka'iaḗi o'riwa'ritirā Tróade wāmeika wejearā natu'aeyaeka. ⁹ I'sia wejearā eyatirā i'sirīmi ñami makārārūñuroka upakaḗi Macedoniakakire rīkamapakā'ā Pablote ĩaeka.

—Ō'ōrā Macedoniarā mi'tabe, yijare jeyobaaokaro'si,— Macedoniakakire Pablote ārīka.

¹⁰ "Ikuḗaka yikarārūrīko'o", Pablote āpakā'ā ā'mitiriwa'ri, "Macedoniarā kirika bojariroka wārōrī Tuparāte mare pūatayu", yija ārāḗe.* Supa imarī a'yaokaro'si yija ba'irīja yija jierape.

Filipos wejearā Pblorākare etaeka

¹¹ Tróade wejeḗi kūmujāitirā, wājiaja Samotracia wāmeika jūmurikarā yija a'raḗe. Aḗerīmi Neápolisrā yija eyarape. ¹² Toḗi Filiposrā yija a'raḗe. Rīkimarāja Romawejeakarāre imarape torā. Macedonia ka'iareka imatiyaiweje simarape. Ñoḗañaka yija imarape torā. ¹³ Jērītarirīmi simarapaka ḗoto weje a'riwa'ri imarapaka rikarā yija turape. "I'sia wejearā imarāte Tuparāka jairijayurō'ō sime je'e", yija ōrīkoḗerape. Torā eyatirā, yija eyaruparimomerape. Toḗi ruḗarījī, torā rērībaraka imaraparā rōmijāte Jesúrika bojariroka yija bojarape. ¹⁴ Ī'rāko Lidia wāmeiko, Tiati-rawejeakako, naka imarapako. Supabatirā sayapāia jía iyayapea ĩoika waruaka ĩjirirōmo koimarape. Judíorākamarīko imariḗotojo Tuparāte jiyipupaka ōñuko imarī, Pablote jaimaka Tuparāte kore ā'mitiripēarūjerape. ¹⁵ Jesúre koā'mitiripēamaka, ruḗuko'a kore yija jūjerape supabatirā korīrāreoka. I'supaka kore yija baarapaka be'erō'ō ikupaka yijare kojairape:

—"Ritaoka Jesúre yi'yuko koime", mija ārīye'e, mija i'tabe yiwi'iarā,— jiaḗi yijare kōrāḗe.

I'supaka kōpakā'ā kowi'iarā tuirī yija a'raḗe.

¹⁶ Ī'rārīmi ḗo'imajare Tuparāka jairoyikarō'ōrā a'rikōrī bikirirōmore yija ĩatōḗorape. Satanárika ima ña'rījāikako koimarape. I'supaka imarapako imarī, ñamajī wejeareka o'rirūkia kobojarape. Supa imarī koḗparimarāre rīkimaka niñerū tōḗorape, i'supaka bojaiko koimamaka. ¹⁷ Iko bikirirōmo yija be'erō'ōḗi rīrīra'atirā ikupaka koakasererape:

—Ī'rā ĩmirīja imarā imatiyaiki Tuparāte yi'yurā. "Jesúre mija yi'rirākareka, mijare kitāārāñu", ārīwa'ri mijare nabojayu,— ārīokaika ritaja ḗo'imajare kobojarape.

¹⁸ Ī'rārīmi upakaja i'supaka kire koakasererīka. I'supaka jajua kobaata'amaka ĩawa'ri, ba'iaja simaeka Pbloro'si. Supa imarī jororīkatirā Satanárika ima koreka ña'rījāikakite ikupaka Pablote ārīka:

—Jesucristorikaḗi koreka mire yiporirūjeyu,— Pablote ārīka Satanárika ima.

I'supaka kērīka ḗotojo kore ña'rījāikoḗekakite koreka ḗorika.

¹⁹ Koreka kīporitapeka be'erō'ō, ñamajī o'rirūkia kobojarāwārūberika mae. I'supaka koimamaka ĩatirā, "Aḗekurioka ate niñerū tōḗobesarāñurā maimae", koḗparimarāre ārīpupajoaeka. Supa imarī Pablote, Silareoka naboebarika. Supa baatirā nare ñi'atirā

* **16:10** El uso de "nosotros" (yija) en los versículos 16.10-17 indica que el autor Lucas estaba presente con Pablo, Silas y Timoteo en el viaje a Filipos.

wejeñe'metãji imatiyairõ'õ ãparimarã põ'irã nare ne'ewa'rika. ²⁰ ãparimarã wãjitãji nare e'eyatirã ikupaka narïka:

—Ïrã judïotatarã mawejeakarãre rukubaka pupajoarũjerimaja imarã. I'supaka imarã imarï mawejarã oka naþo'ijiyu mae. ²¹ Romatatarãre baaroyika upakamarïa nawãrõrijayu. Supa imarï nawãrõika upaka mabaaberijïñu,— narïka niþarimarãre.

²² I'supaka napakã'ã ã'mitiriwa'ri, Pablorkare jimarïa naboebaeka po'imaja. Supa imarï nare napajeũ'mueka. Topi jariroaka† nare ne'etarũjeka i'sia wejeakarã ãparimarã. Supabatirã wajoapi nare napajerũjeka. ²³ I'supaka jãjiapi nare pajetirã, wëkomaka imariwi'iarã nare natarũjeka. Supabatirã,

—Jia nare miarïpe naru'rikoreka,— wëkomaka imariwi'ia ãarïrïrimajire narïka.

²⁴ I'supaka ãparimarãre ãpakã'ã ã'mitiriwa'ri, wëkomaka imariwi'i tõsibajirã imaeka kurarakarã maporiwãrũberijïrõ'õrã nare kitarika. Supabatirã nu'þua yaþupãia koperu'aika watoþekarã kipi'þeka.

²⁵ I'supaka kibaako'omakaja Pablo, Silaspitiyika Tuþarãka jaitirã ñami poto nabayakoyaeka. Aþerã wëkomaka imariwi'iarã imaekarã nabayakoyamaka ã'mitirikarã.

²⁶ Ikuþarõ'õþiji ka'ia jãjia iyika. Supabatirã wëkomaka imariwi'ia iyika. I'supaka sabaayuju kopereka wiritapataeka. I'supaka sabaamaka torã imaekarãte þerumijia nare nap'iþeka kutupataeka. ²⁷ I'supaka simamaka wëkomaka imariwi'i ãarïrïrimajire tũrũeka. Ïrãkopereka rakakaja wiritapataeka imamaka, ãawa'ri, “Wëkomaka imariwi'iarã imakopeirãte ru'ripatayu je'e”, kërïþupajoakopeka. Supa imarï kisara e'etirã kiõñu upakaja jããririrã kibaakopeka. ²⁸ I'supaka kibaaerã baaeka poto ikupaka Pablote kire ãrïka:

—iMipo'ia jããbekaja! Yija imaupatiji õ'õrã yija imapatayu.—

²⁹ Supa imarï yaaboaika wëkomaka imariwi'ia ãarïrïrimajire jëñeka. Supabatirã Pablorka põ'irã rïrïkãkawa'ritirã nawãjitãji kiñukurupaeka, kïkiwa'ri tarabaraka. ³⁰ Aþerõ'õrã nare e'ewa'ritirã, ikupaka nare kijërïaeka:

—¿Marãkã'ã yibaajïñu, ba'iaja yibaaikareka Tuþarãte yire wayuãaokaro'si? — kërïka Pablorkare.

³¹ I'supaka këpakã'ã, ikupaka nayi'rika:

—Maiþamaki Jesucristore mia'mitiripëarãkareka, Tuþarãte mire tããrãñu, supabatirã mirïrãreoka,— kire narïka.

³² Supabatirã maiþamaki Jesucristorika bojariroka kire nabojaeka. Kiwi'iarã imaekarãteoka naboþapataeka. ³³ I'siñamiji nare napajeka kãmia kijũjeka Pablorkareka. I'supaka nare baaweatirã kirupuko'a kijũjerũjeka, kirirãreoka. ³⁴ I'sia be'erõ'õ kiwi'iarã Pablorkare kiakawa'rika nare ba'ariji'aokaro'si. “Tuþarãte yi'yurã yija ime mae”, ãrïwa'ri kirïrãpitiyika jia jïjimaka nimaeka mae.

³⁵ Bikitojo i'sia wejeakarã ãparimarã surararãkare pũataekarã, wëkomaka imariwi'ia ãarïrïrimajire bojarï,

—Nare mija'atabe mae, na'yaokaro'si.—

³⁶ Supa imarï wëkomaka imariwi'ia ãarïrïrimaji ikupaka ãrïkaki Pablote:

—Ïparimarãre jã'meika upakaja mijare yija'ataerã baayu. Supa imarï dakoa ba'iaja þuparibekaja mija a'þe mae,— kërïka.

³⁷ I'supaka këpakã'ã ã'mitiriwa'ri, ikupaka Pablote bojaeka surararãkare:

—Dakoa þarea yijare imaberiko'omakaja ika wejea ãparimarã po'imaja wãjitãji yijare napajerũjerape. I'supaka yijare nabaarũjerape ¿dakoa ba'iaja nabaako'o? ãþekaja. Supabatirã ika wëkomaka imariwi'iarã yijare natarũjerape. Romakarã‡ upaka yija imako'omakaja najã'meika yi'ribekaja i'supaka yijare nabaarape. Supa imarï maekaka po'imajare õrïbeyukaji yijare naja'atariyapakopeyu. I'supakamarïa simarãñu. Noñu upakaja yijare þoarï ni'tarũ,— Pablote ãrïka surararãkare.

† 16:22 Camisa ‡ 16:37 Ciudadanos de Roma

³⁸ I'supaka kēpakā'ā ā'mitiritirā ĩparimarāre bojarī surararākare a'rika. I'supaka nabo-jamaka ā'mitiritirā, Romakarāja Pablorākare imamaka ōrīwārūtirā ĩparimarāre kīkika. ³⁹ Supa imarī Pablorāka pō'irā okajierī ĩparimarāre a'rika. I'supaka baaweatirā, nare naja'ataeka. “Apea wejearā mija a'pe ruḡu”, jiapi nare narīka. ⁴⁰ Wēkomaka imariwi'iaḡi poritirā Lidia wi'iarā Pablorākare a'rika. Torā eyatirā Jesúre ā'mitiripēaekarāte narērātaeka. Jesúrikakaka nare nabojaeka jībaji Jesúre yi'paraka okajājia nimaerā. I'supaka naka najaika be'erō'ō apea wejearā na'rika mae.

17

Tesalónica wejearā oka ḡo'ijirika

¹ Filiposwejeapi a'ritirā, Anfīpoliswejea, supabatirā Aḡoloniawejeapi Pablorākare o'ririjarika. I'sia be'erō'ō Tesalónica wāmeika wejearā neyaeka. I'sia wejearā judíotatarāte rērīriwi'ia imaeka. ² Pablo, kibaaroyika upaka baarī, judíotatarāte rērīriwi'iarā a'rikaki. Supabatirā maekarakakuri jērītarirīmi Tuḡarārika bojariroka torā rērītirā imaekarāte kibojawapu'ataeka. Tuḡarāro'si bojaġjirimaja imaekarāte o'oeka ḡuḡajoatirā, ikupaka ḡo'imajare kibojaeka:

³ —“ḡo'imajare Jā'merūkika, Tuḡarāte ḡūtatarāñuka ba'iaja jūarāki. Supabatirā kireyarāñu. Reyakoperiḡotojo ate ōñia kijariḡe'rirāñu”, ārīwa'ri Tuḡarāro'si bojaġjirimajare ārīo'oekekiji kime Jesucristo, mare Jā'merūkika Tuḡarāte wā'maekaki,— Pablote nare ārīka.

⁴ I'supaka kēpakā'ā ā'mitiriwa'ri, ĩrārīmarā judíotatarā Jesúre yi'rikarā mae. Supa imarī Pablo, Silaspitiyika ĩrīka upakaja ḡuḡajoaekarā imarī nare najeyoarika. Rīkimarāja judíotatarāte imariḡotojo Tuḡarāte jiyiḡuḡayeekarāte kibojamaka ā'mitiritirā, Jesúreoka na'mitiripēaeka mae. Rīkimarā tokarā rōmijā imatiyairā Jesúre ā'mitiripēaekarā narō'si. ĩrājaoka jeyoarīkarā Pablote, Silaspitiyika. ⁵ Pablorākare rīkimarāja ḡo'imajare ā'mitiripēamaka ĩawa'ri, tokarā judíotatarāte Pablorākare ā'mijāka. Supa imarī i'sia wejeareka imaekarā ba'iaja baairāte narērātaeka. “Yijare mija jeyobaabe. Ika wejeareka imarā wājitāji Pablorākare ba'iaja majairāñu, Pablorākare nabobayaokaro'si ḡo'imaja”, judíotatarāte nare ārīka. I'supaka baawa'ri, rīkimarāja ḡo'imajare narērātaeka. Supa imarī Jasón wi'iarā Pablorākare mo'arī na'rika, nare e'epoatirā ḡo'imajare nare ġjiriyapawa'ri. ⁶ Nare tōḡoberiwa'ri, Jasónre, supabatirā ĩrārīmarā Jesúre ā'mitiripēaekarāte ĩparimarā pō'irā ne'ewa'rika. Ikupaka jājirokapi ĩparimarāre nabojaeka:

—Pablo, Silaspitiyika rīkimakaja wejeareka rukubaka oka baatarapararā imarā. Mawejearāoka rukubaka baarī netayu. ⁷ ĩġi Jasón kiwi'iarā nare e'etoraḡaki. ĩrīka Jesús wāmeikireka, “Īki kime ġi imatiyaiki”, ārīwa'ri maiḡamaki Césarte jā'meka yi'ribeyurā nime,— niḡamarāre narīka.

⁸ I'sia oka ā'mitiriwa'ri i'sia wejeakarā, niḡarimarāḡpitiyika jiamarīa narō'si simaeka. ⁹ “Mijare yija ja'atarika mija yaḡaye'e, yijare mija wapaġjibe”, narīka Jasónrākare. Supa imarī ĩparimarāre nawapaġjika.

Pablorākare Bereawejearā imataḡaeka

¹⁰ Sarā'ika be'erō'ō ñami Jesúre ā'mitiripēaekarā Pablorākare naḡūataeka Bereawejearā. Torā eyatirā judíotatarāte rērīriwi'iarā nakākaeka. ¹¹ Bereawejeareka imaekarā Tesalónicawejeakarāre jībaji Pablorākare ā'mitiriyapēakarā. Torā Jesúrika bojariroka kibojamaka jia jīimakapi na'mitirika. Supabatirā kire ā'mitiritirā, “Yaje Tuḡarā oka āñu upakaja yijare kibojayu?”, ārīwa'ri Tuḡarā majaroḡñu niarījarika. ¹² “Rita sime kibojaika”, ārīwa'ri rīkimarāja judíorākare Jesúre yi'rika. I'supakajaoka ĩrārīmarā judíotatarāte imatiyairā ĩmirīja, rōmijāḡpitiyika Jesúre yi'rikarā. ¹³ “Berearā Pablote Tuḡarārika bojarīkaroka bojayu”, ārīwa'ri majaroka Tesalónicakarā judíotatarāte ā'mitirika. I'sia ā'mitiriwa'ri naboebarika. Supa imarī Bereawejearā a'ritirā ḡo'imajare rukubaka naḡuḡajoarūjeka. Supa imarī Bereawejearā Pablote boebarīkarā. ¹⁴ I'supaka

nimaeka ā'mitiriwa'ri, ñojimarĩji ĩ'rārimarā tokarā Jesúre ā'mitiripēairā Pablote riapakirijerā e'ewa'rikarā. Silas, Timoteopitiyika p̄uri tuikarā, naka a'ribekaja. ¹⁵ Riapakiaakarā tu'aeyatirā waḡurupi Atenas wāmeika wejearā Pablote ne'ewa'rika. Torā kire taritirā Berearā nape'rika ate. Naka Pablote majaroka p̄uataeka, “Silas, Timoteopitiyika ñojimarĩpañakaja ni'tarū”, āriwa'ri.

Atenawejarā Pablote imataḡaeka

¹⁶ Silare, Timoteopitiyika ta'abaraka Atenawejarā ĩataparĩ Pablote a'rika. I'sia wejearā rĩkimaka waḡuju imaja jērāka najiyip̄upayeeika ĩawa'ri ba'iaja kip̄uparitiyaeka. ¹⁷ Supa imarĩ judíorākare rērĩriwi'iarā Jesúrika Pablote bojaeka judíotatarāte, supabatirā judíotatamarĩrā imaripotojo Tuparāte jiyip̄upayeeekarāte. I'supakajaoka ĩ'rārĩmi jariwa'ririmarĩaja wejeñe'metāji* turitaparāte i'sirokajaoka Pablote bojaeka. ¹⁸ Tokarā epícureoskaka wārūrimaja, supabatirā estoicoskaka wārūrimajaoka Pablote nokatotoeka. Jesús majaroka, supabatirā reyakoḡeripotojo ate oñia kijaripe'rika majaroka nare kibojaka. Supa imarĩ ĩ'rārimarā ikupaka ārikarā:

—¿Dakoakaka ōrĩp̄ūabeyukate i'supaka jaiyu?— narĩka.

Aḡerā p̄uri:

—Aḡeto wejeakarā najiyip̄upayeeroyirāreka† kijaiyu je'e aḡeyari,— narĩka.

¹⁹ Supa imarĩ “Areóḡago‡ wāmeirō'ōrā dajo majaiari”, āriwa'ri Pablote ne'ewa'rika. Torā rērĩtirā imaekarā ĩparimarāre ikupaka ārika:

—Mamaka majaroka mibojaka ā'mitiririka yija yaḡayu. ²⁰ Yija ā'mitirikoribeyua majaroka miwārōyu. ¿Marākā'ā āririka miwārōyu? Yijare mibojabe ruḡu,— kire narĩka.

²¹ Atenakarā, supabatirā aḡeto ka'iaakarā torā imaekarā mamaka p̄upajoariroka p̄upajoabaraka jaikarā, aḡea baabekaja. Supa imarĩ mamakukukaka majaroka Pablote bojarika na'mitiririyaḡaeka.

²² Supa imarĩ nawatoḡekapi mi'mirĩkatirā ikupaka Pablote nare bojaeka Areóḡago wāmeirō'ōrā:

—Mija ā'mitipe Atenareka imabayurā. Rĩkimaka jērāka jiyeka mija jiyip̄upayeeemaka ñiayu. ²³ Mija wejearā, turitaparabara jērāka jiyip̄upayeerĩ mija rērĩrijayurō'ō rakakaja ñiataparape. ĩ'rākō'rĩmato ikupaka āriō'oekarō'ō yitōḡorape: “Ō'ō sime Maikoribeyukate jiyip̄upayeerũkirō'ō”, āriō'oeka simarape. Mija ōrĩbeyuka majaroka yibojerā baayu mae.

²⁴ Ika ka'ia, ritatojo ika wejeareka ima ḡo'ijiaekaki Tuparā. Ritaja ika ka'iareka imarā, mabo'ikakurirā imarā ĩḡamaki imarĩ, ḡo'imajare baḡo'ijiaeka kire jiyip̄upaka ōrĩriwi'iarāmarĩa kime. ²⁵ Dika jariwa'ribeyua kiro'si. Kiro'si mabaarijitokopeika yaḡabeyuka. Iki imaki ritaja oñia maimarũkia mare ja'ataiki.

²⁶ Mamarĩtaka ĩmirĩjite takaja Tuparāte ḡo'ijiaeka. Ikipi āriwa'riji ritaja ḡo'imajatatarāte Tuparāte kāriḡoaeka. Ika ka'iarā rakakaja nimaokaro'si Tuparāte nare p̄ibataeka kiyapaeka upakaja. Iki imaki “Ika ka'iareka nimarāñu, supabatirā i'tojirā wejeareka oñia nimarāñu”, āriřũkika. ²⁷ I'supaka Tuparāte baaeka “¿Marākā'ā Tuparāte morĩjĩñu je'e?”, ḡo'imajare āriřũ āriwa'ri. “Yire ōrĩriyaḡawa'ri yirirā ḡo'imajare imarũ”, Tuparāte ārika. Kire morĩriyaḡajĩkareka p̄uri, yoerāmarĩaja Tuparāte ime. Makaja imaki kime. ²⁸ “Tuparāpi āriwa'ri oñia maima, marĩ'meyu, supabatirā ika ka'iarā mare kimarũjeyu. Kimaberirikareka maimaberijāēeka.”§ Ikupaka āḡaraka ĩ'rārimarā mijaro'si majarobojarimajare o'oeka: “Tuparā makarā maima”, āriwa'ri.* ²⁹ I'supaka simamaka “Ikupaka kime Tuparā”, āriḡupajoawa'ri, ātakaka, orokaka, ḡatakakaoka najiyip̄upayeerũkika ḡo'imajare jia baḡo'ijiaeko'makaja, Tuparā makarā imarĩ “I'supaka nabaḡo'ijiaeka

* **17:17** En la plaza de la ciudad † **17:18** Dioses de extranjeros ‡ **17:19** Una corte compuesta de jueces griegos para decidir, más que todo, cuestiones de religión o moralidad. § **17:28** En 600 a.C. el poeta griego Epimenides escribió esa poema en que alguien dijo estas palabras pensando en Zeus, el capitán de los dioses. * **17:28** Dos poetas griegos escribieron esta frase (300 a.C.) pensando en Zeus.

ĩoiki Tuṕarāte ime je'e", marĩṕuṕajoaberijĩñu. ³⁰ I'suṕaka ṕo'imajare jia õrĩṕũaberirĩṕotojo ba'iaja baaeka waṕa Tuṕarāte nare jẽñeberika ruṕu. I'suṕakamarĩa sime maekaka. Suṕa imarĩ maekaka ritaja ba'iaja mabaaika ja'atarika Tuṕarāte mare jã'meyu. ³¹ Ñamajĩ ba'iaja ṕo'imajare baaika waṕa kijẽñerũkirĩmi õrĩtiiki Tuṕarã. Jia oyiaja baaiki imarĩ, nabaaeka takaja sawaṕa nare kijẽñerãñu. Ĩ'rĩka kiwã'maekaki i'suṕaka baarãki. "Reyakoperĩṕotojo õña Tuṕarāte kire jariṕe'rirũjeka simamaka Cristo imaki Tuṕarāte wã'maekaki", ritaja ṕo'imajare ārĩwãrũyu,— Pablote nare ārĩka.

³² Õña jariṕe'ririkakaka ã'mitiriwa'ri eebaraka Pablote ĩ'rãrimarãre boiwã'imarĩka. I'suṕaka nabaako'omakaja aṕerã ṕuri ikuṕaka ārĩkarã:

—Ate samijaiṕe'arika ã'mitiririka yija yaṕayu,— Pablote narĩka.

³³ Suṕabatirã rẽrĩbaraka nimaekarõ'õṕi Pablote ṕoritawawa'rika. ³⁴ ĩ'rãrimarã kiuṕaka ṕuṕajoatirã Jesúre ã'mitirĩṕeãekarã. ĩ'rĩka Dionisio wãmeiki naka imaekaki, Areóṕago rẽrĩroyikarãkaki. ĩ'rãko Dãmaris wãmeikooka Jesúre ã'mitirĩṕeãekako. Suṕabatirã aṕerãoka kire yĩ'rikarã naro'si.

18

Corintowejearã Pablote imataṕaeka

¹ I'sia be'erõ'õ Atenawejeaṕi Pablote a'rika, Corintowejearã. ² Torã eyatirã ĩ'rĩka Aquila wãmeiki, Pontoka'iakakika Pablote tõṕobu'aeka. Aquila kirũmu Priscilapitiyika Italiaka'iaṕi a'ritirã Pablo ruṕubaji Corintorã neyaweika. Rõmakaki ĩṕi Claudio wãmeiki Italiaka'iarã judĩotatarãte imarika yaṕaberirwa'ri, nare kiṕoataeka. Suṕa imarĩ Corintorã Aquilate a'rika kirũmuṕitiyika, judĩotatarã imarĩ. Sabe'erõ'õ naṕõ'irã wi'iturirĩ Pablote a'rika. ³ Pablo uṕakaja sayapãia mo'rĩakakapĩ Aquilate wi'ia* baaeka kirũmuṕitiyika. Suṕa imarĩ ĩ'rãkõ'rĩmatorãja ba'irabeokaro'si naka kituika nawi'iarã. ⁴ ĩ'rãkuri jẽrĩtarirĩmi jariwa'ririmarĩa judĩorãkare rẽrĩriwi'iarã Jesúrika bojariroka bojarĩ Pablote a'riroyika. Judĩotatarã suṕabatirã judĩotatamarĩrãteoka Jesúrika na'mitirĩṕeãokaro'si nare kijaiẽjeriyapãeka.

⁵ I'sia be'erõ'õ, Macedoniapĩ i'tatirã, Silas, Timoteṕitiyika neyaeka Pablo ṕõ'irã Corintowejearã. Neyaeaka ṕoto kiba'iraberika ja'atatirã Jesúrika bojarirokatakaja bojabaraka Pablote imaeka. Ikuṕaka judĩotatarãte wãrõbaraka kijaika: "Jã'merũkika Tuṕarāte wã'maekaki, kirejeoka yija ãñu Jesús", kẽrĩka. ⁶ I'suṕaka kẽrĩko'omakaja, aṕerã aṕeuṕaka ṕuṕajoawa'ri, jajua kire baata'aekarã. Suṕabatirã ba'iaja kire naṕĩṕeka. I'suṕaka naṕakã'ã ã'mitiriwa'ri, kijarirooka kijããṕateka "Koṕakaja mijare yokajããkoṕeko'o", ārĩṕuṕajoawa'ri. Suṕabatirã ikuṕaka kẽrĩka:

—Tuṕarāte yire jã'meka uṕakaja kirika bojariroka mijare yibojakoṕeyu. Suṕa imarĩ mija reyarãñurĩmi ba'iaja imarika tiyibeyurõ'õrã mija a'rirãka, oka yire imabesarãka. Suṕa imarĩ mija ã'mitiriyapabeyua ĩawa'ri, irĩmiṕi judĩotatamarĩrã imarãte Jesúrika bojariroka yibojau'muerã baayu,— kẽrĩka.

⁷ Toṕi ṕoriwa'ritirã Ticio Justo wi'iarã Pablote a'rika ṕo'imajare wãrõrĩ. Judĩorãkamarĩki imarĩṕotojo Tuṕarāte jiyĩṕuṕaka õrĩkaki kimaeka Ticio Justo. Kiwi'i wã'tarã simaeka judĩorãkare rẽrĩriwi'ia. ⁸ Crisṕo wãmeiki imaekaki judĩorãkare rẽrĩriwi'i ĩṕamaki. Iki, kirĩrãoka maĩṕamaki Jesúre ã'mitirĩṕeairã nimaeka. I'suṕakajaoka Corintowejearã Jesúrika ã'mitiritirã rĩkimarãja kire ã'mitirĩṕeãekarã. Suṕabatirã ruṕuko'a najũjerũjeka. ⁹⁻¹⁰ ĩ'rãñami makãrãrũñuroka uṕakapĩ Jesúre jaika Pablote,

—Mikaja ñime. Suṕa imarĩ mikĩkia'si. Aṕerã ba'iaja mire baawãrũbesarãñurã. Okajãja jaritirã yimajaroka ṕo'imajare mibojajĩṕabe. Ika wejeareka rĩkimarãja yire ã'mitirĩṕeãũkirã imamaka, samibojarĩja'ata'si,— Pablote kẽrĩka.

* 18:3 Tiendas de campaña

¹¹ Supa imarĩ Corintorã ĩ'rākuri wejejẽ'rã apejẽ'rã ñe'metãjirã þo'imajare Jesúrika bojariroka bojabaraka kimaeka.

¹² I'sia be'erõ'õ Galión wãmeiki Acaya ka'iarã ĩþi† kimaeka þoto ĩ'rĩka upaka oyiaja þupajoawa'ri Pablote judíotatarãte ñi'aeka. Supabatirã Galión wãjitãji kire ne'ewa'rika.

¹³ Ikuþaka kire nabojaeka:

—“Ikuþaka Tuþarãte majiyiþupayeeyu”, ãrĩwa'ri Moiséte yijare jã'meka upakamarĩa kiwãrõtape ĩ'ĩ,— Galiónre narĩka.

¹⁴ Pablote jairã baaeka þotojo ikuþaka Galiónre nare ãrĩka:

—Ba'iaja baaiki kimarikareka, supabatirã Romatatarãre jã'meika yi'ribeyuka kimarikareka, mijare ña'mitirijĩñu imakoþeyu. ¹⁵ Mija õñu upakaja mija jã'meika simamaka, mija þupayariji oka mija jiebe. Yi'i þuri i'sia oka jierimaji marĩka imarika yapaiki,— judíotatarãte kẽrĩka.

¹⁶ Supabatirã judíotatarãte Galiónre þoatarũjeka surararãkare. ¹⁷ Supabatirã judíorãkare rẽrĩwi'ĩ ĩþamaki Sóstenere nañi'aeka þo'imaja. I'supaka baatirã Galión wãjitãji kire naþajeka. I'supaka nabaako'omakaja, “¿Dako baaerã kire mija þajeyu?”, Galiónre ãrĩberika. “Marã imabeyua yire”, kẽrĩþupajoaeka.

Antioquíarã þe'rieyatirã ate Tuþarã oka Pablote bojataþaeka

¹⁸ Corintorã matikuri Pablote imaeka ruþu. I'sia be'erõ'õ Jesúre ã'mitiripẽaekarãte kimajaroka kibojaeka a'yaokaro'si. Supabatirã Aquila, kirũmu Priscilapitiyika Siriaka'iarã a'yaokaro'si, Cencreaswejearã natu'awa'rika. Cencreaswejeaþi na'rirã baaeka ruþu, “Tuþarã, miwãjitãji mire yibojaraþaka upakaja yibaako'o”, ãrĩwa'ri kiruþua Pablote wi'epaterũjeka. ¹⁹ Waþuruþi a'ritirã Éfesowejea þapitakarã neyaeka. Torã eyatirã Aquila, kirũmu Priscilapitiyika torã natuika. Pablo þuri marĩwa'ritirã, judíorãkare rẽrĩwi'ĩarã eyatirã, “Jã'merũkika Tuþarãte wã'maekaki kime Jesús”, ãrĩwa'ri nare jaiẽjerĩ. ²⁰ Matikuriji naka kimarika judíotatarãte yapaþoþeka. I'supaka simako'omakaja Pablo þuri yapaþerikaki. ²¹ Supa imarĩ ikuþaka nare kimajarobojaka toþi o'yaokaro'si:

—Ĩ'rãrĩmi Tuþarãte yapaþãkareka, mijare ĩarĩ yi'tarãñu ate,— nare kẽrĩka.

I'sia be'erõ'õ waþuruþi Éfesowejeaþi ke'rika. ²² Cesarea þapitakarã eyatirã Jerusalénkarã Jesúre ã'mitiripẽaekarã þõ'irã Pablote wi'ituriwa'rika. Naka imatirã Antioquíarã ke'rika ate. ²³ Torã kimataþaeka be'erõ'õ ke'riũ'mueka ate. Galaciaka'iarã imatirã, toþi Frigiaka'iarãoka keyaeka. I'sia ka'iareka Jesúre ã'mitiripẽairã imaekarãte Jesúrika bojariroka kiwãrõtãþaeka. I'supaka kiwãrõmaka ã'mitiriwa'ri, jibaji Jesúre yi'riwa'ri okajãja najarika.

Éfesorã Tuþarã oka Aþolore wãrõþeka

²⁴ I'sia þoto ĩ'rĩka judíotataki Aþolos wãmeiki Éfesorã eyaekaki. Alejandriawejeakaki kimaeka. Þo'imajare ĩaika wãjitãji jia jaiwãrũiki kimaeka. Supabatirã Tuþarã majaropũñu o'oeka jia kiõrĩka. ²⁵ “Jesúre yapaika upakaja maimajĩñu”, aþerãte wãrõmaka, jia ã'mitiripẽaekaki kimako'omakaja Juanre ruþuko'a þo'imajare jũjekakaka takaja õñuka kimaeka ruþu. Tẽrĩtaka Jesús majaroka õrĩberikoperiþotojo kiõrĩkarõ'õjĩrã kireka wãjiaja okajããbaraka jĩjimakaþi þo'imajare kibojaeka. ²⁶ ĩ'rãrĩmi judíorãkare rẽrĩwi'ĩarã, dakoa kĩkirimarĩaja jia þo'imajaka kijaika. Aquila kirũmu Priscilapitiyika kijaimaka ã'mitirĩkarã. Kijaika be'erõ'õ kika jaiokaro'si aþeþañarõ'õrã kire ne'ewa'rika. Jesúrika jia kiõrĩþũawãrũberikakaka jia kire nabojavaþu'ataeka. ²⁷ I'sia be'erõ'õ Acayaka'iakarãre Jesúrika bojariroka bojarĩ ke'ririyaþaeka. “Jia sime. Me'þe”, narĩka Éfesokarã Jesúre ã'mitiripẽaekarã. Supa imarĩ “Aþolore jia mija e'etope”, ãrĩwa'ri þaþera no'oeka Acayaka'iakarãro'si. Torã eyatirã jia nare kijeyobaaeka. “Jesúre mija yi'þe”, Tuþarãte ãrĩkarã nimaeka. ²⁸ Þo'imaja wãjitãji, Tuþarã majaropũñu o'oekakaka bojabaraka,

† 18:12 Gobernador

—Jā'merūkika Tuṣarāte wā'maekaki kime,— āriwa'ri judíotatarāre kiwārōeka.
I'suṣaka jiiitaka nare kibojamaka, “I'suṣakamarīa sime”, judíotatarāte āriwārūberika.

19

Éfesorā Pablote imataṣaeka

¹ Aṣolore Corintowejearā imañujuju, ṣusi watoṣekarā imaeka ka'ia o'riwa'ritirā Éfesowejearā Pablote eyaeka. Torā eyatirā Jesúre ā'mitiripēaekarā ĩ'rārimarāre kíatōṣoeka.

² Suṣa imarī ikuṣaka nare kijērīaeka:

—Jesúre mija ā'mitiripēaraṣaka ṣoto ¿yaje Espírítu Santore mijare ña'rījāirape?— nare kērīka.

I'suṣaka kēṣakā'ā ikuṣaka kire nayi'rika:

—“Espírítu Santore ima”, maki yijare bojaberaṣaki,— kire narīka.

³ Suṣa imarī Pablote nare jērīaeka:

—¿Makire yi'riwa'ri ruṣuko'a mija jūjerūjerape?— nare kērīka.

—Juanre wārōeka uṣakaja ruṣuko'a yijare najūjerape,— narīka.

⁴ I'suṣaka naṣakā'ā ikuṣaka Pablote nare ārika:

—Po'imaja ba'iaja nabaaiika ja'ataekarāre ruṣuko'a Juanre jūjeka. Suṣabatirā ikuṣaka Juanre nare bojaeka: “Yibe'erō'ō etarūkikate mija yi'ririjape”, āriwa'ri kiwārōeka. I'suṣaka kērīkakiji kime Jesús,— Pablote nare ārika.

⁵ I'suṣaka ā'mitiritirā, naruṣuko'a najūjerūjeka “Maṣamaki Jesúre yi'yurā yija ime”, āriwa'ri. ⁶ Suṣabatirā kípitaka Pablote naṣo'iarā ja'aṣeaeaka ṣoto Espírítu Santore nare ña'rījāika. I'suṣaka simamaka norībeyua imakoṣeka oka najaika. Suṣabatirā Tuṣarāte nare ōrīrūjeka nabojaeka. ⁷ Ĩ'ṣoũ'ṣuarāe'earirakamaki rō'ōjīrā nimaeka.

⁸ Maekarakamaki aiya jērītarirīmi rakaka judíorākare rērīriwi'iarā nare kibojaka na'mitiripēaokaro'si ṣo'imajare jaiējeriyapaiki Pablote imaeka. “Ikuṣaka Jesúre yi'yurāte jā'mebaraka Tuṣarāte nare imaruṣutarāñu”, āriwa'ri kíkirimarāja nare kibojaka.

⁹ I'suṣaka simako'omakaja ĩ'rārimarā kijaika ā'mitiripēaberikarā, aṣekurioka sā'mitiririka yaṣaberikarā ate. Po'imaja wājītāji Jesúre ṣo'imajare tāāika majaroka ba'iaja najaika. Suṣa imarī nare a'ritapatirā Jesúre ā'mitiripēaekarāte kika ke'ewa'rika, Tirano wāmeiki wārōriwi'iarā. Torā ĩ'rārīmi jariwa'ririmarāja nare kiwārōroyika. ¹⁰ Torā ĩ'ṣakuri wejejē'rāka wārōbaraka kimaeka. Suṣa imarī Asia wāmeika ka'iakarā, judíotatarā, judíotatamarīrā imaekarāoka maṣamaki Jesúrika bojariroka ā'mitiripataekarā. ¹¹ Pablopī āriwa'rīji rīkimakaja maikoribeyua Tuṣarāte beaeka. ¹² Suṣa imarī Pablote rabeka mirāka sayapāia, jariroakaoka ṣo'imaja jīñurā ṣō'irā ne'ewa'ṣakā'ā narisirika o'riroyika. Suṣabatirā Satanárika ima ña'rījāikarāteoka ṣorikarā.

¹³⁻¹⁴ I'sia ṣoto ĩ'rārimarā judíotatarā ṣo'imajareka Satanárika ima ña'rījāika imaekarāte naṣoatataṣaeka. Pablote ĩaji'awa'ri, “ Jesús, Pablote kireka bojaiki wāmeaṣi nareka mija ṣoṣe', marīũ'mukoyeye'e”, narīka. I'suṣaka baairā uṣakajaoka Esceva, kurarāka ĩṣamaki makarāte baataṣaeka. Ĩ'ṣotēñarirakamaki nimaeka. ¹⁵ ĩ'rārīmi i'suṣaka narīko'omakaja, ikuṣaka Satanárika ima nare yi'rika:

—Jesúre ñoñu, suṣabatirā Pabloteoka yijērāko'ayu. Mijare ṣuri ñiawārūbeyu. ¿Marā je'e mija?— nare kērīka.

¹⁶ Suṣabatirā Satanárika ima ña'rījāikite naṣo'irā teritaeka. Tērīrikaja jājiapi ba'iaja nare kibaaeka. Suṣabatirā najariroakaoka kibaiwa'ruika. Suṣa imarī riwejuṣaraka wi'iaṣi naru'riwa'rika. ¹⁷ Éfesowejearā nimauṣatiji, judíotatarā suṣabatirā judíotatamarīrāoka i'sia majaroka ā'mitiripataekarā. Sā'mitiritirā nakíkika. “Tērīritaki kime Jesús”, āriwa'ri rīkimarā maṣamaki Jesúre jiyiṣuṣaka ōrīkarā mae.

¹⁸ I'sia majaroka ā'mitiriwa'ri ba'iaja nabaaiika rīkimarāja Jesúre ā'mitiripēaekarāte bojaeka. ¹⁹ Suṣabatirā ikuṣaka ye'okirāre baaeka ĩ'rārimarā ye'oroka koririmajare:

Ye'orokakaka bojaika naḡaḡera, ḡo'imaja wājitāji e'ewa'ritirā najoeka. I'sia ḡaḡera najoeriatæka cincuenta mil rakato ḡlata rō'ōjirā waḡajā'rīa ririka.* 20 I'suḡaka simamaka maipamaki Jesús majaroka ĩ'rākō'rīmatomarīa saḡibimaka, rīkimarāja Jesúre na'mitiripēaeka.

21 I'suḡaka so'rika be'erō'ō Jerusalénrā ḡe'ririka ḡablote ḡuḡajoaeka. “Macedoniaka'ia, suḡabatirā Acayaka'ia yo'riwa'rirāñu. Jerusalénrā ñimarāka be'erō'ō, Romawejearā a'ririka ima yiro'si”, kērīḡuḡajoaeka. 22 I'suḡaka ārīḡuḡajoatirā Timoteo suḡabatirā Eras-toka kire jeyobaarimajare kiruḡu kipūataeka Macedoniaka'iarā. Iki ḡuri Asiaka'iarā† matikuriji kituika ruḡu.

Éfesorā rukubaka naḡuḡajoamaka oka ḡo'ijirika

23 ḡablote Éfesorā imaeka ḡoto, “Jesús ĩ'rīkaja imaki ḡo'imajare tāārimaji”, ārīwa'ri ḡo'imajare yaḡabepakā'ā jimarīa oka naḡo'ijiaeka i'sia wejearā. 24 Demetrio wāmeiki kimaeka i'sia oka bitamataū'muekaki. Artemisare‡ najiyiḡuḡayeerūkiwi'i uḡaka ĩoikarījaka ḡlatakaka baarimaji kimaeka. Aḡerāoka kiupaka baarimaja imarī, aḡerāte sījibaraka rīkimakaja niñerū natōporoyika. 25 Suḡa imarī kire jeyobaarimajare, suḡabatirā nuḡakajaoka ba'iraberimajareoka kirērātaeka. Suḡabatirā ikuḡaka nare kērīka:

—Maa, ika ba'irabeirā ḡuri, rīkimaka niñerū tōḡoirā maima. 26 ¿ḡablote ḡo'imajare bojaika ā'mitirikoribeyurā mija bai? “Mija ōñu uḡakaja baatirā mija jiyiḡuḡayeeika, jiyiḡuḡayeerūkimarīa sime”, kēñu. Kijaika ā'mitiritirā rīkimarāja ḡo'imajare kire ā'mitiripēayu. Éfeso wejeakarā takajamarīa kire ā'mitiripēairā. Ritaja Asia ka'iarā imarā kire ā'mitiripēairā oyiaja nime. 27 Ba'iaja maro'si simarāñu. Suḡa imarī mabaḡo'ijiaika ḡo'imajare waruaribesarāñu. Suḡa simamaka sawaḡa matōḡowārūbesarāñu. Suḡabatirā Artemisare jiyiḡuḡayeeriwi'iarā ḡo'imajare a'ribesarāñu. Ritaja Asiaka'iarā, suḡabatirā ritatojo wejeareka Artemisare jiyiḡuḡapaka ōñurā. I'suḡaka simako'omakaja, ḡablote ā'mitiripēawa'ri “Imatiyaikamarīko Artemisare ime”, ḡo'imajare ārīrāñu, —Demetriore nare ārīka.

28 I'suḡaka kēḡakā'ā ā'mitiritirā, jimarīa naboebarika. Suḡabatirā ikuḡaka āḡaraka nakasereka:

—ĩÉfesokarāre jiyiḡuḡayeerijayuko, Artemisa jiiitako koime!— narīka.

29 Nakasereka ā'mitiritirā, rīkimarā ḡo'imajare naḡō'irā a'rika. ĩ'rāoka boebari-tirā, akaserekarā. Suḡa imarī ritaja wejeareka oka ḡo'ijirika. I'suḡaka sima-maka Gayo, Aristarco ḡablota jeyoariwa'rikarāte nañi'aeka. Macedoniakarā nimaeka. ḡo'imajare rērīriwi'iarā nare ne'ewa'rika. 30 Kijeyomarāre jaijeyobaarī torā ḡablote kākariyaḡakoḡeka. Kākarika kiyapamaka ĩatirā, “Mikāka'si”, Jesúre ā'mitiripēaekarāte kire ārīka. 31 ĩ'rārimarā i'sia ka'ia ĩḡarimarāre§ torā imaeka. ḡablo jeyomarā imarī, majaroka kiro'si ḡūataekarā: “Naka ĩ'rātiji baabekaja”, ārīwa'ri. 32 Rērīrūkikō'rīmatorā rukubaka nakasereka. Aḡeupaka, aḡeupaka nakaseremomeka. ĩ'rīka uḡaka ḡuḡajoaberīwa'ri rukubaka ḡuḡajoabaraka nimaeka. “¿Dakoa baaerā yija rērīko'o?”, narīwārūberika. 33 Judiotataki naka imaekaki Alejandrore ḡo'imaja wājitāji naro'si kire jairūjekarā judiorāka. Torā rērītirā imaekarāte jaiokaro'si, Alejandrote kipitaka mi'mataeka “Mija jaia'si ruḡu”, ārīwa'ri. I'suḡaka kibaako'omakaja nokata'riberika. “Dakoa oka imabeyua judiorākaro'si”, ārīwa'ri nare kibojaerā baakoḡeka. 34 Judiotataki kimaeka ōrīwa'ri judiorākamarīrāte tērīwa'ribaji akasereka,

—ĩÉfesokarāre jiyiḡuḡayeerijayuko, Artemisa jiiitako koime!—

ĩḡakuri aiyajērārō'ōjirā i'suḡaka ĩ'rīka uḡakaja akaserebaraka nimaeka.

* 19:19 Cincuenta mil dracmas. Una dracma (moneda) valía un día de trabajo. † 19:22 En Éfeso ‡ 19:24 Artemisa era la diosa principal de Éfeso. Los Romanos la llamaba Diana. Su templo en Éfeso era magnífico. § 19:31 Oficiales de la provincia

³⁵ Īrīka tokaki imaruṕutarimaji ṕo'imajare okata'rirūjekaki, suṕabatirā ikupaka nare kērīka:

—Mija ā'mitipe Éfeso wejeareka imarā. Majiyiṕuṕayeeiko Artemisa wi'ia ĩarĩrimaja maima ika wejeareka imarā. Suṕabatirā koṕo'ijērāka ĩmipi ña'rīka maiarĩrijayu. “I'suṕaka imarā nime”, ritaja ṕo'imajare ārīwārūṕatayu mareka. ³⁶ Nirā ṕo'imaja “Ṕakirika sime”, ārībeyurā. Suṕa imarĩ mija jo'ria'si, i'tojĩrāja samija ja'atabe. Ba'iaja mija baa'si, jia mija ṕuṕajoabe. ³⁷ Īrā ĩmirĩja mija e'era'airā majiyiṕuṕayeeiko Artemis-rika karee'ebeyurā. Suṕabatirā ba'iaja koreka jaibeyurā nime. ³⁸ Demetriore kika ba'irabeirāṕitiyika aṕerāte nare okabaajĩkareka, ĩṕarimarā ṕō'irā oka jierĩ nare e'ewa'ritirā jia simajĩñu. Oka naro'si imajĩkareka, ĩṕarimarāre nabojajĩñu. ĩṕarimarā, jā'merimaja nime oka jierimaja. ³⁹ Aṕea oka bojarika mija yaṕajĩka, Romakarāre jā'meka āñu upakaja ĩṕarimarāre rērĩrāka ṕoto nawājitāji mija bojajĩkareka jia simajĩñu. ⁴⁰ Mia, ¿marākā'ā Romatatarā ĩṕarimarāte ṕuṕajoarāñu ruku i'suṕaka ṕo'imajare oka ṕo'ijiamaka? Ikuṕaka naṕuṕajoarāñu je'e aṕeyari: “Mare boebariwa'ri ĩrāṕē'rōtorāja mare nabaariyaṕayu Éfesokarā”, narĩṕuṕajoarāñu je'e. I'suṕaka simamaka werika maro'si simajĩñu. Suṕa imarĩ “¿Marākā'ā oka imamaka, i'suṕaka ṕipebaraka mija ime?”, Romatatarāte ārĩrākareka, marākā'ā nare yi'riwārūberijĩka maima,— torā imaruṕutarimajite ārīka.

⁴¹ Sabe'erō'ō “I'tojĩrāja simarū”, ārĩtirā nare kipe'rirūjeka.

20

Macedoniarā Ṕablote a'rika

¹ I'suṕaka oka imaeka be'erō'ō Jesúre ā'mitiripēaekarāte Ṕablote akaeka. Ke'rirā baaeka ruṕu “Jesúre yi'ririjariwa'ri jia mija imabe”, ārīwa'ri naka kijaika. I'suṕaka ārĩtirā, nare kimajaroka kibojaeka a'yaokaro'si. Suṕabatirā Macedoniaka'iarā ke'rika. ² Macedoniaka'iarā a'ririjaparaka ĩrāweje upakaja Jesúre ā'mitiripēaekarā ṕō'irā kituririjarika. Naṕō'irā eyatirā “Jia Jesúre ā'mitiripēabaraka okajājia mija imabe”, nare kērīka. I'sia be'erō'ō Greciaka'iarā keyaeka. ³ Maekarakamaki aiya torā kimaeka be'erō'ō Siriaka'iarā waṕurupi a'rirā kibaaeka. I'suṕaka simako'omakaja judíotatarāte kire jāēerā nari'kaika majaroka kiā'mitirika. Suṕa imarĩ “Yi'taraparō'ōrā Macedoniaka'iarā yiṕe'riwa'rirāñu bo'ipĩ”, Ṕablote ārĩṕuṕajoaeka. ⁴ Kika jeyoariwa'raparā ikarakamaki yija imarape: Sóṕater Bereakaki Ṕirro maki, Segundo suṕabatirā Aristarco, Tesalónicawejeekarā, Gayo Derbewejeakaki, Timoteo suṕabatirā Tíquico, Trófimo Asiaka'iakarā, suṕabatirā yi'i Lucas. I'siarakamarā Ṕablota yija jeyoariwa'rape. ⁵ Filiposwejea eyatirā, yijaka imaraparāte a'riweirape Tróadewejeearā yijare ta'arĩ.* ⁶ Pan levadura rukebekaja ba'aribayarā yija imarapaka be'erō'ō Filipospi yija a'rape waṕurupi. ĩrāṕitarakarĩmi be'erō'ō Tróadewejeearā yija eyarape. Yija ruṕu a'raparā, yija jeyomarāre torā yija eyarape. Torā ĩ'ṕotēñarirakarĩmi yija imarape.

Tróadewejeearā Ṕablote imataṕaeka

⁷ Ba'irabeū'murirĩmi† yija rērāpe Jesúre yi'yurāṕitiyika. Maro'si Jesúre reyaeka ṕuṕajoabaraka kijā'meka upakaja pan ṕibaba'aerā yija rērāpe. Yija ba'aerā baarapaka ruṕu Ṕablote yijare bojarape. Aṕerĩmi ke'rirā baarapaka simamaka yijare kiwārōyuju ñami ñe'metāji seyarape. ⁸ I'sia wi'ia maekarakakuku yuraika ima wi'ireka, ṕiyikukurō'ōrā rērĩtirā yija imarape. Rĩkimakaja yaaboaike imarapaka i'sia kurarakarā. ⁹ Suṕa imarĩ ĩrīka bikirimaji Eutico wāmeiki ĩmirā kurarakapĩ yoirũkia koṕereka ‡ imaraparō'ōrā ruṕarapaki. Ñoaka Ṕablote jaimaka, koṕakaja oōmaka bikirimajite riarapaka. Koṕakaja kārĩtiyawa'ri kiña'rāpe mae. Ṕoriwa'ritirā kire yija kōae'ekoṕerape.

* **20:5** El uso de “nosotros” (yijare) indica que el autor Lucas estaba presente con Ṕablo hasta versículo 21.25 † **20:7** Domingo ‡ **20:9** Ventana

Kopakaja reyaekaki kimarape. ¹⁰ Supa imarĩ ruiwa'ritirã, kimajakarã eyapañariritã Pablote kire wã'wojĩ'arape. Supabatirã ikupaka yijare kërãpe:

–Mija pupata'si. Ōñia jaripe'yuka kime, – yijare kërãpe.

¹¹ I'sia be'erõ'õ Pablopitiyika yija mirĩwa'rape ate. Torã mirĩeyatirã pan kipibarape. Yija ba'arapaka be'erõ'õ jairĩji Pablote wãrãpe. I'sia be'erõ'õ Asowejearã turitaparĩ ke'rape. ¹² Jia jãjika bikirimajite japakã'ã, kiwi'iarã po'imajare kire e'ewa'rape. I'supaka kimamaka jia jĩjimaka najarape.

Miletowejearã Pablote a'rika

¹³ Pablote årãpaka upakaja wapuruپی Asowejearã yija a'rape. Topi wapuruپی a'ritirã kire yija ta'arape, ma'api ke'rapaka simamaka. ¹⁴ Asorã keyarapaka poto wapuruپی kire yija jãatorape. Kire jãatoritirã Mitilene wãmeika wejearã yija a'rape mae. ¹⁵ Aperĩmi topi yija a'rapaka be'erõ'õ Quío wãmeika jũmurika yija o'rape. Aperĩmi Samos wãmeika jũmurikarã yija eyarape. Topi a'ritirã aperĩmi Miletowejearã yija eyarape. ¹⁶ “Asiaka'iarã Jesúre ã'mitiripëairã põ'irã ya'rĩjĩkareka yiba'ejĩñu”, Pablote apakã'ã ã'mitiriwa'ri, Éfesowejea wãjiaja yija o'ritapawa'rape. “Jerusalén wejearã Pentecostés baya ãaokaro'si wãrũaja ma'rĩjĩkareka jia simajĩñu”, årĩpupajoawa'ri, “Jajuaja ma'riye'e”, Pablote yijare årãpe.

Éfesokarã imaruputarimajare piyia jia kiokajããeka Pablo

¹⁷ Miletorã imatirã, Éfesowejearã Jesúre ã'mitiripëairãte imaruputarimajare Pablote oka pũatarape: “Mija i'tabe õ'õrã. Éfesorã a'riberijĩka ñime”, årĩwa'ri nare kibojapũarape.

¹⁸ Supa imarĩ yija põ'irã neyarapaka poto ikupaka Pablote nare årãpe:

–Mamarĩ Asiaka'iarã eyatirã jia mijaka ñimaroyirapaka mija õñu. ¹⁹ Mijaka ñimarapaka poto Maipamakiro'si ba'irabejĩbaraka, “Mija tẽrĩwa'ribaji õñuka ñime”, årĩberapaki yĩ'i. Supabatirãoka po'imajare Jesúre ã'mitiripëabeyua ãawa'ri yorape. Supabatirã judiotatarãte ba'iaja baaokaro'si yire nari'kamaka ba'iaja yijũarape. ²⁰ Jesúrika bojariroka mijare yibojarapaka poto, dakoa jia bojarika mijaro'si ma'rãpããberapaki yĩ'i. “Kirika bojariroka ã'mitiritirã jia nimarũ”, årĩwa'ri mijare sayibojapatarape. Rĩkimarã wãjitãji, supabatirã mija wi'iarãoka mijare sayibojaroyirape. ²¹ “Ba'iaja mija baaika pupajoariwa'ri samija ja'atabe. I'supaka Tuparãte yĩ'rĩrika yapawa'ri maipamaki Jesucristore mija ã'mitiripëabe”, årĩwa'ri judiotatarã supabatirã judiotatamarĩrã imarãteoka yibojaroyirape. ²² Espĩritu Santore yire jã'meika upakaja maekaka Jerusalénrã ya'rĩrã baayu. Torã yire o'rĩrũkia õrĩbeyuka yĩ'i. ²³ Ikatakaja mijare yibojawãrũyu. Ritaja wejearã ya'rĩrijayurõ'õrã ikupaka Tuparãro'si bojaijirimajare yire bojayu Espĩritu Santore nare sõrĩrũjemaka: “Wëkomaka imariwi'iarã mire natarãñu. Supabatirã ba'iaja mijũarãñu”, yire nañu. ²⁴ Maipamakiro'si yiba'iraberũkia yire kija'ataeka jia simaupatiji yibaawearãka be'erõ'õ yire najããjĩkareka marã imabeyua. “Po'imajare wayuãawa'ri Kimakire Tuparãte reyarũjeka mare tããokaro'si”, årĩwa'ri po'imajare yibojarã maipamaki Jesúre yire pũataeka.

²⁵ “Kire ã'mitiripëairãte Tuparãte jia jã'merãñu”, årĩwa'ri ritaja mijare yibojarape. Mae puri “Apekurioka yire niabesarãñu”, mijareka ñarĩpupajoayu. ²⁶⁻²⁷ Ritaja Tuparãte po'imajare bojariparapaka upakaja mijare yibojarape, kũpajĩ ma'rãpããbekaja. Supa imarĩ ika mijare yibojayu: Írĩka mijakaki Tuparã põ'irã eyabesarãkareka, kireje oka imarãka, yiremarĩa. ²⁸ Supa imarĩ rakajekaja mija õñu upakaja jia mija pupajoabe, Jesúre yapaika upakaja mija baarijayaokaro'si. I'supakajaoka Éfesowejearã pe'rieyatirã, Espĩritu Santore mijare jã'meika upakaja jia Jesúre ã'mitiripëairãte mija iarĩpe. Maipamaki Jesúre maro'si riwejurubaraka reyaekapi årĩwa'rĩji, Tuparãrirã maime. Supa simamaka jia nare mija imaruputabe, oveja iarĩrĩrimajare iarĩñu upaka. ²⁹ Yipupajoaikareka, ya'ritaparãka be'erõ'õ aperã, pakirimajaroka bojarimajare etarãñu. Yaia oveja saba'ariataika upaka Jesúre ã'mitiripëairãte pakirimajaroka

nawārōrāñu, Jesúre nayi'ririja'atarū āriwa'ri. ³⁰ Mija watopeka ĩrārimarā imarā pariĵi pakirimajaroka Jesúre yi'yurāte wārōrāñurā. “Yija pūpajoaika upaka naṗupajoarū naro'sioka”, āriwa'ri supa nabaarāñu. ³¹ Supa imarī rakajekaja mija imabe Jesúrika bojariroka imatiyaika mija ā'mitiripēarija'atakoreka. Maekarakakuri wejejē'rāka, űami, ĩmioka mijare yiwārōrapaka mija ōrĳirjape. ĩrākurimarā oṗaraka mijare yokajāāroyirape.

³² Yijeyomarā, mijaro'si Tuṗarāka yijairā baayu, mijare kĳarĳiñaokaro'si. “Mare wayuñawa'ri ba'iaja mabaaika wapa, Tuṗarāte ye'kariayu”, āriwa'ri mija pūpajoamaka, ĵiĳbaji kirika bojariroka mija ā'mitiripēarē Tuṗarāte mijare jeyobaarāñu. Supa imarī “Yirirāte ĵia yibaarāñu”, kērika upakaja Tuṗarāte baarāñu. ³³ Aṗerā niñerū, najariroakaoka oakiriberapaki yi'i. ³⁴ Ikuṗaka simarape: űoñu upakaja ba'irabetirā ba'arika, jariroaka yitōṗorape. Supabatirā yika imaraparāteoka yitōṗoĳirape. I'sia ōñurā mija ime. ³⁵ Ritaja yiba'irabeka ĳapatawa'ri, “Pablote baaika upaka, ĵia maba'irabeĳiñu sawapapi wayuoka baairāte majeyobaaokaro'si”, mija āriwārūeka. Ikuṗaka maiṗamaki Jesúre bojarapaka mija ye'kariria'si: “Se'etoyukate tēriwa'ribaji ĳĳimaka kime sĳĳirimaji”, Jesúre ārika,— Pablote nare ārāpe.

³⁶ I'supaka Pablote ārāpaka be'erō'ō naka űukurupatirā Tuṗarāka kijairape. ³⁷ Tuṗarāka kijaiwearapaka ṗoto oṗaraka kire nawā'ojĳ'arape, supabatirā kiye'tearā nu'surape. ³⁸ “Aṗekurioka yire ĳabesarāñurā mija mae”, Pablote ārika simamaka, ĵimarā ba'iaja naṗuparape. I'sia be'erō'ō ṗapitakarā kire najeyoariwa'rape.

21

Jerusalénrā Pablote a'rika

¹ Jesúre ā'mitiripēairāte a'ribojaweatirā wapururā yija ĳairape. Supabatirā wāĳiaja Cos wāmeika ĵūmurikarā yija a'rape. Aṗerĳimi Rodas wāmeika ĵūmurikarā yija a'rape. Toṗi Pátararā yija eyarape. ² Supa imarī marĳrūkirō'ōrā yija imarapaka ṗoto, “Feniciaka'iarā sa'rirā baayu ika wapuru”, naṗakā'ā, i'sia wapuruṗi yija a'rape. ³ A'ririjari Chiṗre wāmeika ĵūmurika yija ĳao'rape. Wejerĳrika ṗē'rōtoṗi yija o'rape i'sia ĵūmurika. Siriaka'i wāĳitāĳi yija a'ririjarape. Wapuruṗi ne'ewa'rapaka ba'irĳia Tirowejearā namaataerā torā yija ṗāārape. ⁴ Torā Jesúre ā'mitiripēairāte ĳatōṗotirā ĳṗotēñarirakarĳimi naka yija imarape. “Jerusalénrā Pablote ba'iaja ĳūarāñu”, āriwa'ri Espĳritu Santore nare ōrĳrĳjemaka, “Jerusalénrā me'ria'si”, kire narĳka. ⁵ I'supaka narĳko'omakaja ĳṗotēñarirakarĳimi be'erō'ō a'rirā yija baaeka ate. Torā Jesúre ā'mitiripēairā imaraparā, narōmia, namakarāoka yija wejeapi jeyoariwa'ritirā ṗapitakarā eyaraparā. Pō'sirō'ōrā eyatirā ĳrākō'rĳmatorāĳa űukurupatirā Tuṗarāka yija ĳairape. ⁶ I'sia be'erō'ō nare yija majaroka yija bojarape a'yaokaro'si. I'supaka baaweatirā wapururā yija ĳairape. ĩrā ṗuri toṗi ṗe'raparā.

⁷ Tirowejeapi a'ritirā Tolemaidawejearā yija eyarape. Torā eyatirā Jesúre ā'mitiripēairāte ĳatōṗotirā “¿Yaje mija ime?”, nare yija ārāpe. Supabatirā ĳrārĳimi naka yija imarape. ⁸ Aṗerĳimi toṗi a'ritirā Cesarea wāmeika wejearā yija eyarape. Torā eyatirā Jesúrika bojariroka bojataparimaji Felipe wi'iarā yija a'rape. Iki imaekaki ĳṗotēñarirakamarākaki Jerusalénrā Jesúre ā'mitiripēairā aṗōstolrākare jeyobaarūkika najā'mekaki. ⁹ Botarakakorā makarōmiki kimarape. Tĳmiamarĳrā nimarape. Supabatirā Tuṗarāte nare ōrĳrĳjeikakaka aṗerāte bojarimaja rōmĳĳā nimarape. ¹⁰ Torā ĳrārĳmimarā yija imatirapakarā, Judeaka'iaṗi Tuṗarāro'si boĳaĳĳirimaji, Agabo wāmeikite etarape. ¹¹ Yija ṗō'irā eyatirā Pabla wa'eyoka kiwarerape. Saṗi kiōñu upakaja kiū'ṗua, kiṗitaka kiṗi'ṗerape. Supabatirā ikuṗaka kibojarape:

—“Jerusalénrā ikuṗaka ĳudĳotatarāte ika wa'eyoba'ipite ṗi'ṗerāñu. Kire ṗi'ṗetirā ĳudĳotatararā imarāte kire niĳirāñu”, āriwa'ri Espĳritu Santore yire boĳayu,— Agabote ārāpe.

¹² I'supaka kēpakā'ā ā'mitiriwa'ri “Jerusalénrā me'ria'si”, āriwa'ri Pablote yija bojarape Cesareakarapitiyika. ¹³ I'supaka yija āriko'omakaja ikupaka Pablote yi'rape:

—Mija oria'si. Mija opakā'ā ĩawa'ri, yiriomayu. I'supaka simako'omakaja yipupaka puri simaupakaja ima. Jerusalénrā yire napi'perāka takamarīa, yire jāārika nari'karākareka, “Yire mija jāā'si”, nari'besarānu. Maipamaki Jesúre jā'meka upakaja baarimaji nime,— Pablote yijare ārape.

¹⁴ Yija ārape upaka kiyi'ribepakā'ā, i'tojirāja kire yija jaiējerija'atarape. Supabatirā ikupaka kire yija ārape:

—Maipamakire yapaika upakaja simarū.—

¹⁵ I'supaka āriweatirā yija ba'irīja jieweatirā Jerusalénrā yija a'rape. ¹⁶ Cesareawejeakarā ĩrārimaki Jesúre ā'mitiripēairāka yijaka jeyoariwa'raparā. ĩrika Mnasón wāmeiki wi'iarā yijare ne'ewa'rape torā tuiokaro'si. Chi'pekaki mirāki kimarape. ĩrājē'rāmarīa Jesúre ā'mitiripēatiki kimarape.

Santiago pō'irā wi'iturirī Jerusalénrā Pablote eyaeka

¹⁷ Jerusalénrā yija eyarapaka poto jia jjimakapi Jesúre ā'mitiripēairāte yijare e'etorape. ¹⁸ Aperiimi bikitojo Santiago pō'irā wi'iturirī Pablota yija a'rape. Nimaupatiji Jesúre ā'mitiripēairāte imaruputarimaja imapataraparā Santiago pō'irā. ¹⁹ “¿Yaje mija ime?”, āriweatirā, “Judiotatamarīate Jesúrika bojariroka yibojamaka, jimarī jia Tuparāte baarape”, āriwa'ri ritaja o'rikakaka Pablote nare bojarape. ²⁰ I'sia ā'mitiritirā jjimaka imawa'ri, “Jiitaka baaiki kime Tuparā”, narāpe. Supabatirā ikupaka Pablote narāpe:

—Yija jeyomaki, matatarā rīkimarāja imarā Jesúre yi'yurā. Kire ā'mitiripēairā imaripotojo Moiséte jā'meka upaka oyiaja mabaarijayu ru'pu. I'sia miōnu. ²¹ Aperi puri ō'ōrā imarāte ikupaka bojairā: “Judiotatamarīā ka'iarā Pablote imatapapoto 'Moisés imaekakite jā'meroyika mayi'rija'atajīnu', āriwa'ri judiorāka torā imarāte kibojayu. I'supakajaoka 'Mija makarā circuncisión baarika, supabatirā matatarāte baarijariroyika yi'riri'atarika sime', kēnu”, ĩrārimarāte āririjayu,— Pablote narāpe.

²² —Metaika norirānu. “Kireka pō'imajare bojakopeika majaroka ritamarīa sime”, nañaokaro'si ¿marākā'ā mibaarānu? ²³ Ikupaka mibaajikareka jia simajīnu. Ō'ōrā maka botarakamaki ĩmirīja imarā, “Miaika wājitāji ikupaka yija baarānu”, Tuparāte ārikarā nime. “Tuparāte yija ārika upakaja, yija baarape”, āriwa'ri, Tuparāte jiyipupaka ōriwi'iarā narupua wi'epaterūjeri na'rirānu. ²⁴ Mi'ioaka naka me'pe. Ba'iaja nabaaikareka jūjerika yapawa'ri judiotatarāre baaroyika upaka naka mibaabe. Oveja joejiookaro'si mijaro'si samiwaruape. Tuparāro'si sajoējiritirā, kurarākare mija ru'pua mija wi'epaterūjebe “Tuparāte yija ārika upakaja, yija baarape”, āriwa'ri. I'supaka mibaamaka ĩawa'ri, “ 'Moiséte jā'meroyika yi'ribeyuka Pablote ime', aperiāte ānu puri pakirika sime. Simaupakaja kiyi'yu”, matatarāte ārirānu. ²⁵ Judiotatamarīā Jesúre ā'mitiripēairāte papea yija pūatarape. Ikupaka bojabaraka naro'si yija o'orape: “Ikatakaja mijare yija bojapūayu: Wapuju imaja jērāka jiyipupaka ōriwa'ri ri'ia napāāikakaka mija ba'a'si. Riweaoka mija ukua'si. I'supakajaoka wa'iro'sia wāmua namokoru'ataeka ri'ia mija ba'a'si. Supabatirā rōmikirā, tīmiakirā, rōmimarīrā, tīmiamarīrāoka ba'iaja baabekaja mija imabe”, āriwa'ri yija o'orape,— Pablote narāpe.

Tuparāte jiyipupaka ōriwi'iarā Pablote nañi'aeka

²⁶ Supa imarī aperiimi botarakamaki imaekarāte Tuparāte jiyipupaka ōriwi'iarā Pablote e'ewa'rika. Ba'iaja nabaaika najūjeroyika upaka naka kibaaeka. I'supaka baatirā, ikupaka kurarākare kibojaka: “Ikarakarīmi sajariwa'yu ru'pu ba'iaja yija baaika yija jūjewearūkia. Piyirīmi seyarāka poto Tuparāro'si oveja mija joejirika yija yapayu, yija imarakamakiro'si”, nare kērīka.

²⁷ Ī'potēñarirakarāmi seyaerā baaeka poto Tuṡarāte jiyiṡuṡaka ōrīriwi'iarā Pablote imamaka, ĩ'rārimarā Asiaka'iakarā judiōtatarāte kire ĩatōṡoeka. Jājirokaṡi ṡo'imaja wājītāji ba'iaja kireka akaserebaraka kire nañi'aeka. ²⁸ Ikuṡaka kire nokabaaeka:

—Yija tā'omaja, Israeltatarā, yijare mija jeyobaabe. Ī'ĩ ĩmirīji imaki ba'iaja mare jaitaṡarimaji. I'suṡakajaoka “Moisēte jā'mekakaka mayi'rirūkimarā sime”, āṡaraka ṡo'imajare kibojāṡibayu. Suṡabatirā ika Tuṡarāte jiyiṡuṡaka ōrīriwi'ia ba'iaja jaiyuyeiki kime. Judiōtatamarīrate ṡariji Tuṡarāte jiyiṡuṡaka ōrīriwi'iarā ke'eetamaka ba'ia saki-marūjeyu Tuṡarā ñakoareka,— ārīwa'ri aṡerate nabojaeka.

²⁹ (I'sia ruṡubaji ĩ'rārirīmi wejeñe'metāji Trōfimo wāmeikiṡitiyika Pablote imamaka ni-aeka. Ēfesowejakaki kimaeka Trōfimo. Suṡa imarī, “Kika kime je'e”, ārīṡuṡajoakoṡewa'ri “Judiōtatamarīkate Tuṡarāte jiyiṡuṡaka ōrīriwi'iarā ke'ewa'yu”, narīkoṡeka).

³⁰ Tuṡarāte jiyiṡuṡaka ōrīriwi'iarā oka ṡo'ijirika majaroka ā'mitiriwa'ri, i'sia wejeareka imaeakarāte torā rīrīwa'rika. Pablote ñi'atirā kire nayieṡoeka. I'sia wi'iaṡi ṡoritirā, simaṡṡatiṡi koṡereka natāteṡataeka, torā oka ṡo'ijirikoreka. ³¹ I'suṡaka kire jāāerā nabaaeka poto, Jerusalénwejeareka imaeakarāte oka ṡo'ijiaeka majaroka Romakaki surararāka ĩṡamakire ā'mitirika. ³² I'sia majaroka ā'mitiritirā kisurararākare, suṡabatirā kirokaṡjitekarā ĩṡarimarā imaeakarāteoka kiakaeka. Suṡabatirā rīrīwa'ritirā rukubaka ṡuṡajoabaraka ṡo'imajare boebarikarō'ōrā neyaeka. Surara ĩṡamakire kisurararākāṡitiyika ketamaka ĩawa'ri, Pablote naṡajerija'ataeka. ³³ Suṡa imarī surara ĩṡamaki Pablote ñi'arūjekaki kisurararākare. Kire ñi'atirā, ĩṡamiṡi ṡerumijiṡi nare kire kiṡiṡerūjeka. Suṡabatirā ṡo'imajare kijērīaeka: “¿Maki kime ĩ'ĩ? ¿Dakoa kibaako'a?”, kērīka. ³⁴ Rakaka oyiaya ṡuṡajoawa'ri akasererikaṡi najaika. Nakaseretarūṡamaka ā'mitiriwārūberīwa'ri, “I'suṡaka oka kireka ime”, kērīwārūberika. Suṡa imarī surararāka wi'iarā Pablote ke'ewa'rirūjeka surara ĩṡamaki. ³⁵⁻³⁶ Surara wi'iarā kire ne'ewa'ṡakā'ā ĩatirā rīkimarāja ṡo'imajare kibe'erō'ō a'rika. “Kire mija jāāṡabe”, āṡaraka nakasererīrīka. Surara wi'ia mirīrūkīrō'ōrā neyaeka poto, jājibaji boebariwa'ri okajājia najarika. Suṡa imarī ṡo'imajare kire jāā'si ārīwa'ri Pablote surararākare e'emīawa'rika.

Po'imajare ĩaeka wājītāji, “Dakoa oka yire imabeyua”, Pablote ārīka

³⁷ Surara wi'iarā kire ne'ekākaerā baaeka poto, ikuṡaka niṡamakire Pablote ārīka griego okaṡi:

—Mika jairika yiyāṡayu,— kērīka.

I'sia ā'mitiritirā,

—¿Yaje griego oka jaiki mime? ³⁸ “Bikitakamarā Egiṡtokakite cuatro mil rakamaki ba'iaja baairāka jeyoariwa'ritirā ṡo'imajamatorā kimaruṡutaeka. Roma ĩṡarimarāre ĩ'rāṡē'rōtorāja kibaariyaṡakoṡeka. I'suṡaka baarāṡaki kime”, mireka ñarīṡuṡajoako'o. I'suṡaka yiṡuṡajoakoṡeko'omakaja griego oka miṡaikareka, Egiṡtokakimarīka mime,— kire kērīka.

³⁹ I'suṡaka kēṡakā'ā ikuṡaka Pablote kire ārīka:

—Jēno'o aṡika ñime. Judiōtataki ñime yi'i ṡuri. Tarso wāmeika wejeakaki ñime. Imatiyai-weje Ciliciaka'iarā sime. ¿Yaje ṡo'imajaka yire mijairūjējīñu?— Pablote kire ārīka.

⁴⁰ I'suṡaka kēṡakā'ā,

—Naka miṡaibe,— kire kērīka.

Suṡa imarī mirīrūkīrō'ōrā rīkamaritirā ṡo'imajare wiriwirijayaokaro'si kiṡitaka kimi'mataeka. ṡo'imajare okata'rika be'erō'ō hebreo okaṡi Pablote jaika:

22

¹ —Yijeyomarā judiōrāka, ṡakiarimarāoka mija ā'mitiṡe ruṡu. “Dakoa oka kire imabeyua”, mija āñakoaro'si yimajaroka mijare yibojaerā baayu ruṡu,— Pablote ārīka.

² Nokāṡi kijaimaka ā'mitiriwa'ri, wiriwiri najaritiyaeka. Ikuṡaka Pablote nare bojaeka:

³ —Judíotatakiji ñime yiro'si oka. Cilicia ka'ia, Tarso wāmeika wejeareka ɸo'ijirikaki ñime. Supabatirā ō'ō Jerusalénrā yipakiarika. Gamaliel wāmeikiɸi āriwa'riji ɸaɸera yiwārūrāɸe. Mañekiarāte jā'mekakaka jia yiwārūrāɸe. Maekaka Tuparāte mija yi'yu upakaja yi'ririka yiyaparoyirāɸe yiro'si oka. ⁴ “Jia Tuparāte yi'yuka ñime”, āriwa'ri, Jesúre ā'mitiripēairāte ba'iaja jūaerā supa yibaarāɸe. Aɸerikuri nare yijāārūjerāɸe. Īmirīja, rōmijāteoka ñi'awa'ritirā wēkomaka imariwi'iarā nare yitarūjerāɸe. ⁵ Kurarāka ĩɸamaki imatiyaiki supabatirā ĩparimarā imatiyarimajaoka “I'supaka kibaarāɸe”, yireka āriwārūrā. Īrājaoka ɸaɸera yire baaĳiraparā, matā'omaja Damascowejeakarāre yibearūkia imakoɸerāɸaka. I'sia ɸaɸera e'etoritirā, so'oeka yire jā'meika upakaja Jesúre ā'mitiripēairāte mo'arī ya'rikooɸerāɸe. Jerusalénrā nare e'era'atirā ĩparimarāte wēkomaka nare baarūjerā yibaakoɸerāɸe.

*“Ikupaka Jesúre yiyi'riū'murāɸe”, āriwa'ri Pablote bojaeka
(Hch 9.1-19; 26.12-18)*

⁶ I'supaka baarī ĩmi ñe'metāji ma'aɸi ya'rapaka ɸoto, Damascowejewā'tarā ñimarāɸaka ɸoto, ikuparō'ōɸiji wejeɸemaɸi jājia yaaboaike yire yaaraɸaka. ⁷ Supa imarī ka'iarā yiña'rāɸe mae. Supabatirā ikupaka yire sajaikoraɸaka ña'mitirāɸe: “Saulo, Saulo, ¿dako baaerā ba'iaja yire mibaarijayu?” ⁸ I'sia ā'mitiriwa'ri ikupaka yiyi'raɸe: “¿Ñiɸamaki, maki mime?”, ñarāɸe. I'supaka ñapakā'ā ikupaka kiyi'raɸe: “Yi'iji ñime Jesús, Nazaretkaki. Ba'iaja mibaarijayuki ñime”, yire kērāɸe. ⁹ I'supaka sayaaboamaka ĩatirā yika a'raparāre ɸupatarāɸe. I'supaka sayaaboamaka ĩatirā yika a'raparāre ɸupatarāɸe. Īrā ɸuri i'supaka yaaboaraɸaka ĩakoɸeripotojo yire jairāɸaki oka na'mitiriberāɸe. ¹⁰ I'supaka yire kijaimaka ā'mitiriwa'ri kire yijērāraɸe: “¿Marākā'ā yibaarika miyapayu Ñiɸamaki?”, ñarāɸe. I'supaka ñapakā'ā ikupaka yire kiyi'raɸe: “Mi'mitirā Damascorā me'ɸe. Torā ĩrīkate mire bojarāñu ritaja mibaarūkia miro'si yija'ataeka”, yire kērāɸe. ¹¹ I'sia yaaboaike ñiarāɸaka ɸoto yiñakoyaraɸe. Supa imarī yika a'raparā Damascorā yire títieyaraparā.

¹² Torā ĩrīka Ananías wāmeikite imaraɸe. Moisés imaekakite jā'mekakaka simaupakaja yi'ripataiki kimaraɸe. Tokarā judíotatarā, “Jia baaiki kime”, āriwa'ri kireka najairāɸe. ¹³ I'sia wejearā yeyaraɸaka be'erō'ō yipō'irā Ananíare etaraɸe. Yiwā'tarā rīkamaritirā ikupaka yire kērāɸe: “Yijeyomaki Saulo, miyoibe ate.” Ikuɸarō'ōɸiji kire ñiarāɸe. ¹⁴ Supa imarī ikupaka yire kērāɸe: “Tuparā, mañekiarāte jiyiɸupayeeroyikakite wā'maiki mime kiyapaika upakaja mibaarūkia miōñaokaro'si. Supabatirā kīpūataekaki, ba'iaja baakoribeyukate* miaerā, supabatirā kijaika mia'mitiyaokaro'si Tuparāte miɸō'irā kire ɸūatarāɸe. ¹⁵ Jesús majaroka mibojataparirirāñu. Miaeka mirāka, mia'mitirikaoka ritaja ɸo'imajare mibojataparāñu. ¹⁶ Miba'ea'si. Jesúre ā'mitiripēatirā, ba'iaja mibaaike kijūjerā kire mijēñebe. Supabatirā ruɸuko'a mijūjerūjebe”, yire kērāɸe.

¹⁷ Ñoapañaka Jerusalénrā imakoɸeka yiɸe'riwa'raɸe. Torā ĩrārīmi Tuparāte jiyiɸupaka ōrīriwi'iarā Tuparāka jairī ya'raɸe. Tuparāka jaikōrī makārārūñuroka upakaɸi Maipamakire jaimaka ñiarāɸe. ¹⁸ Toɸi ikupaka yire kērāɸe: “Ñojimarīji Jerusalén wejeaɸi me'ɸe. Ō'ōrā imarā ɸo'imaja yimajaroka nare mibojakoɸemaka ā'mitiripēabesarāñurā”, yire kērāɸe. ¹⁹ I'supaka kēpakā'ā ā'mitiritirā ikupaka kire yiyi'raɸe: “Maipamaki, ō'ōrā imarā ritaja yibaaeka mirāka ōñurā. Mire ā'mitiripēabaraka judíorākare rērīriwi'iarā imarāte e'epoatirā wēkomaka imariwi'iarā nare yitaroyirāɸe. Supabatirā nare yipajewā'imarīroyirāɸe. ²⁰ Mimajaroka bojarimaji Estebanre najāamaka yiyoirīkamarāɸe. Kire jāābaraka jariooka nawaratarāɸaka ĩarīrīrimaji ñimaraɸe. Supa imarī Estebanre jāāweatirā, I'supakaja kire mabaajīka jia sime', ñarīɸupajoaraɸe yiro'sioka”, Maipamakire ñarāɸe. ²¹ I'supaka ñarīko'omakaja ikupaka yire kiyi'raɸe:

* **22:14** Refiere a Cristo, el Mesías

“Me'pe. Yoerã mire yipũatayu judíotatarãre miwãrõkarõ'si”, yire kërãpe,— ãrĩwa'ri pò'imajare Pablote bojaeka.

Surararãka ìpamaki Pablote ñi'arũjekaki

²² I'supaka judíotatarãreka kërĩka poto pò'imajare kire ã'mitiritiyika. Ate boe-bariwa'ri akasererikapi kire napipeka.

—Kireyaparũ. Õñia imaberijĩki kime,— narĩka.

²³ Ña'riyaarĩmarĩaja napipeka. Supabatirã najarirooka pemakato† warataturã ka'ia uyuakaka ìmirã nabaremiarũka. “Boebaka yija ime”, ãrĩrika i'supaka nabaaka.

²⁴ I'supaka nabaamaka ìawa'ri, surara ìpamaki kisurararãkare nawi'iarã Pablote ke'ekãkawa'rirũjeka. “¿Dakoa oka imamaka, pò'imajare mire ã'mijĩayu?”, ãrĩwa'ri, “Pablote ajeapi mija pajebe”, surara ìpamakire nare ãrĩka. ²⁵ Kire pajerã napipërĩkaweaka poto ikupaka Pablote jaika tokaki ìpamakire:

—¿I'riika Romatatakite mija pajejĩka jia simajĩñu ruku? ¿Ba'iaja yibaaika ìakoribekaja yire mija pajerã baayu bai?— Pablote kire ãrĩka.

²⁶ I'supaka kërãkã'ã ã'mitiritirã, kípamaki pò'irã a'ritirã, ikupaka kire kibojaeka:

—Jia mirakajebe, i'supaka mibaarũki ruðu. Ìĩ ìmirĩji mipajerũjeiki Romatataki kime,— kërĩka surara ìpamakire.

²⁷ I'supaka kërãkã'ã ã'mitiriwa'ri surara ìpamakire ikupaka Pablote jërĩaeka:

—¿Yaje rita sime Romatataki mima?—

—Ikijioka ñime,— Pablote ãrĩka.

²⁸ —Rĩkimaka yiwapañjirape Romatataki imaokaro'si,— surara ìpamakire kire ãrĩka.

I'supaka kërãkã'ã,

—Romatataki pò'ijirikakiji ñime,— Pablote ãrĩka.

²⁹ Supa imarĩ kire pajerika yapakopekara kikiwa'ri aperõ'õrã kire na'ritapawa'rika. “Ba'iaja Romatatakite yipajerũjekopeyu”, ãrĩwa'ri surararãka ìpamakioka kíkikaki.

Ìparimarã imatiyairã wãjitãji Pablote jaika

³⁰ “¿Dakoa oka imamaka, pò'imajare Pablote ã'mijĩaeka?”, ãrĩwa'ri aperĩmi, kurarãka ìpamarã, judíotatarã ìparimarã imatiyaitataoka surararãka ìpamakire rërãtaeka. Supabatirã Pablote pèrumijia kutetirã, nawãjitãji kire e'ewa'ritirã kire kija'arĩkaeka.

23

¹ Judíotatarã ìpamarãre ìarĩkatirã ikupaka Pablote ãrĩka:

—Yitã'omaja, õñia ñimatiyikuriji Tuparãte yapaika upaka baarimaji ñime. Supa imarĩ kiwãjitãji jajumarĩaja ñime,— Pablote nare ãrĩka.

² I'sia ã'mitiritirã kurarãka ìpamaki imatiyaiki, Ananías* wãmeiki Pablo pò'irã rĩkamarikarãte “Kirijea mija paape”, kërĩka. ³ I'supaka nabaamaka ikupaka Pablote kire ãrĩka:

—“Jia baaiki ñime”, ãñuka imariþotojo, ba'iaja mibaayu. Supa imarĩ sawapa ba'iaja mijũaerã Tuparãte ba'iaja mire baarãñu. “Moiséte jã'meika yi'ribeyuka mime”, yireka merĩko'omakaja kijã'meika yi'ribekaja yire mipemapaarũjeyu,— Pablote ãrĩka kurarãka ìpamaki imatiyaikire.

⁴ I'supaka kërãkã'ã ã'mitiriwa'ri, torã imaekarãte ikupaka Pablote ãrĩka:

—Tuparãte wã'maekaki kurarãka ìpamaki imatiyaikite ba'iaja mijaiyu.—

⁵ I'supaka napakã'ã ã'mitiritirã, ikupaka Pablote ãrĩka:

—Yitã'omaja, “Kurarãka ìpamaki imatiyaiki kime je'e”, ñarĩwãrũbeyu. “Mija ìpamakire jaiyuyebekaja”, ãrĩwa'ri Tuparã majarõpũñu bojaika. “Ìpamaki imatiyaiki kime”, ñarĩwãrũrikareka, kire yijaiyuyeberijããeka,— Pablote ãrĩka.

† 22:23 Mantos * 23:2 El sumo sacerdote de los años 48-58 d.C.

⁶ Judíotatarã ĩparimarã rakaka oyiaja þuþajoairã nimaeka. Īrãrimarã saduceokaka þuþajoaekarã, aþerã fariseokaka þuþajoaekarã. I'sia õrĳwa'ri ikuþaka jãjĳrokapi Þablote jaika:

–Yitã'omaja, fariseokaka þuþajoaiki ñime yiro'sioka. Yirĳrãoka i'suþakaja þuþajoairã imarã. “Reyakoperipotojo þo'imajare õña jariþe'rĳrãñu ate”, ãrĳþuþajoaiki ñime. I'suþaka þuþajoaiki ñimamaka, mija wãjitãji “Oka kire ima”, ãrĳwa'ri i'suþaka yire mija jĳrĳayu,— Þablote nare ãrĳka.

⁷ I'suþaka kĳþakã'ã ã'mitiriwa'ri, saduceokaka þuþajoairã okatotoũ'muekarã fariseokaka þuþajoairãka, rakakaja þuþajoaekarã imarĩ. ⁸ (Ikuþaka nañu saduceokaka þuþajoairã: “Reyairã þo'imaja ate õña jariþe'ribesarãñurã, ángelrãkaoka imabeyurã, suþabatirã Satanãrika imaoka imabeyua”, narĳþuþajoayu. Fariseokaka þuþajoairã þuri, i'suþaka ãrĳþuþajoabeyurã). ⁹ Suþa imarĩ rakaka oyiaja þuþajoairã imarĩ, jãjĳrokapi nokatotoeka ruþu. Topi mae Moiséte jã'meka wãrõrimaja mi'mirĳkaekarã jaiokaro'si. Fariseokaka þuþajoairã nimaeka naro'sioka.

–Dika ba'iaja baabeyuka kime ĩĩ. Damascorã ke'raþaka þoto ángelte kire jairape je'e aþeyari. “I'suþakamarã sime”, marĳberĳñũ,— ãrĳwa'ri najaibu'aeka.

¹⁰ Jimarã jãjĳrokapi okatotobu'abaraka, boebaitaka nimamaka ĳawa'ri, “Þablote ba'iaja baawã'imarĩtirã kire najããriatarãñu je'e”, surara ĳþamakire ãrĳþuþajoaeka. Suþa imarĩ kisurararãkare akatirã ikuþaka nare kijã'meka: “Þablote nawatopekapi e'eþoatirã mija wi'iarã kire mija taþe ate”, nare kĳrĳka.

¹¹ I'siñami Þablo þõ'irã maiþamaki Jesúre þemakotowirika. Kiwã'tarã eyarĳkaritirã, ikuþaka Jesúre kire ãrĳka:

–Okajãjia mimabe Þablo. Jerusalénrã mima þoto yimajaroka mibojaika uþakajaoka Romawejearã mimarãka þoto mibojarãñu,— Þablote kĳrĳka.

Þablote jããrika naþakatarika

¹² Aþerĩmi ĩrãrimarã judíotatarã takaja kareaja rĳrĩtirã, “Þablote majããjĩñu”, narĳþuþajoaeka. “Õña kimarãkarõ'õjĩrã maba'abesarãñu, suþabatirã okoa mukubesarãñuoka. Kire majããbesarãkareka, Tuþarãte mare jããrũ”, natiyiaja narĳbu'aeka. ¹³ ĩrĳka uþakaja i'suþaka jaiþu'abaraka imaekarã ĩþarãþo'imajarakamarã tĳrĳwa'ribajirõ'õjĩrã nimaeka. ¹⁴ I'sia be'erõ'õ kurarãka ĳþamarã, judíorãka ĳparimarãka jairĩ na'rika. Naþõ'irã eyatirã ikuþaka narĳka:

–Yija ĩrĳka uþaka þuþajoawa'ri, “Þablote õña imarãkarõ'õjĩrã, ba'abekaja, okoa ukubekaja maimaye'e. Kire majããbesarãkareka, Tuþarãte mare jããrũ”, yija ãrĳko'o. ¹⁵ Mija, judíotatarã ĳparimarã imatiyaitatarãoka ikuþaka mija baajĳkareka jia simajĩñu: Maekakaja surara ĳþamakire oka mija þũatabe, waeroka bikitojo mija þõ'irã Þablote ke'era'arũ. “Yaje rita oka þarea kire imarika yija õrĳriyapayu. Suþa imarĩ õ'õrã Þablote me'era'abe”, ãrĳþakitirã oka kire mija þũatabe. I'suþaka mija ãrĳrãkareka õ'õrã Þablote etabeyukajiji kire yija jããtorirãñu,— narĳka.

¹⁶ Þablo þaka'imaki i'suþaka oka imamaka õrĳkaki. Suþa imarĩ i'sia oka Þablote bojarĩ, surara wi'iarã kikãkaeka. ¹⁷ Torã eyatirã Þablote kibojaeka. Suþa imarĩ torã imaekaki ĩrĳka surara ruþuko'amakite Þablote akaeka.

–Īĩ bikirimajire miþamaki þõ'irã me'ewa'þe. Oka bojaerã kibaarijĳyu,— Þablote kire ãrĳka.

¹⁸ I'suþaka kĳþakã'ã ã'mitiritirã surararãka ĳþamaki þõ'irã kire ke'ewa'rika. Ikuþaka kĳþamakite kibojaeka:

–Yija ĳarĩñuka Þablo yire akatirã, “Īĩre miþamaki þõ'irã me'ewa'þe”, kĳþakã'ã kire ye'era'ako'o. Mire oka bojarika kiyaparijĳyu,— kire kĳrĳka.

¹⁹ I'suþaka kĳþakã'ã ã'mitiriwa'ri, aþerõ'õ þañakarã kire e'ewa'ritirã kire kijĳrĳaeka, –¿Dakoa yire bojarika miyapayu?— kĳrĳka.

²⁰ Supa imarĩ ikupaka kire kibojaeka:

—Judiotatarã ĩ'rika upakaja pupajoawa'ri niparimarã wãjitãji Pablote mija e'ewa'yaokaro'si oka pũatarãñurã. “Yaje rita oka kire imarika õrĩrika yija yapayu”, narĩpakirãñu. ²¹ I'supaka mijare narĩkopemaka miyi'ria'si. Naka imarã ĩ'parã po'imajarakamarã tẽrĩwa'ribajirõ'õjĩrã ma'a ñe'metãji Pablote jããerã nata'arãñu. “Pablote õña kimarãkarõ'õjĩrã, ba'abekaja, okoa ukubekaja maimarãñu. Kire majããbesarãka, Tuparãte mare jããrũ”, ãñurã nime. Mire najẽñerãka upakaja mijã'merũkia ta'atikaja nime,— surara ĩpamakire kẽrĩka.

²² —Me'pe. Yire mibojaika aperedate mibojaipiba'si,— surara ĩpamakire kire arĩka.

Félix põ'irã Pablote ne'ewa'rĩrũjeka

²³ Supa kibaaeka be'erõ'õ surararãka ĩpamaki, kirokajĩte imaekarã ĩparimarã ĩ'parãte akatirã ikupaka nare kibojaeka:

—Ire ñami nueve rõ'õjĩrã aiyate eyawa'rĩrãka poto Cesarearã Pablote mija e'ewa'rĩrãñu. Ikarakamaki mijaka a'rĩrãñurã: Doscientorakamarã imarãñurã ũ'puapĩ a'rĩrãñurã. Supabatirã setenta rakamarã a'rĩrãñurã kawaru pemapĩ. Supabatirã doscientorakamarã imarãñurã bejoarikawa'rĩrimaja. ²⁴ Supabatirã kipemapĩ Pablote a'yaokaro'si kawaru tõpoweitikaja mija imabe. ĩpi Félix põ'irã õñikaja Pablote eyarika yiyapayu,— nare kẽrĩka.

²⁵ Ikupaka arĩwa'ri naka surara ĩpamakire papera pũataeka Félixre:

²⁶ “Yi'i Claudio Lisias ika papera pũataiki. ¿Yaje mime Félix, ĩpi imatiyaiki? ²⁷ Judiotatarã ĩ'ĩ Pablote ñi'atirã kire jããerã nabaakoperape. ‘Romatataki kime’, napakã'ã ã'mitiriwa'ri, kire najãã'si arĩwa'ri yisurararãkapitiyika a'ritirã kire yija e'marape nareka. ²⁸ ‘T'siakaka oka kire ima’, napakã'ã ã'mitiyaokaro'si, judiotatarã ĩparimarã imatiyaitata põ'irã Pablote ye'ewa'rape. ²⁹ ‘Yija ñekiarãte jã'mekakaka y'i'ribeyuka kime’, arĩwa'ri kire naboebarape. Pablo puri Romakarã ĩparimarãre jã'meika y'i'ribeyukamarĩka imarĩ, wẽkomaka imariwi'iarã imaberijĩki, majããberijĩkioka. ³⁰ Judiotatarã kire jããrika nari'kaika õrĩtirã mipõ'irã kire yipũatayu. Kire okabaarimajareoka yipũatayu. Supa imarĩ torã na'yu ‘Ikuþaka sime oka kiro'si’, mire nañaokaro'si. I'tojĩrãja sime”, arĩwa'ri Félixre papera kipũataeka.

³¹ Supa imarĩ surara ĩpamakire jã'meka upakaja Pablote e'ewa'ritirã Antĩpatriswejearã neyaeka. ³² Aperedĩmi surararãka ũ'puapĩ a'rikarãte nawi'iarã pe'rieyaeka ate. Cabaru pemapĩ a'rikarã takaja Pablopitiyika o'rikarã. ³³ Cesarearã eyatirã ĩpi Félixre papera naja'ataeka. Supabatirã Pablote kipõ'irã natarika. ³⁴ I'sia papera ĩaweatirã ikupaka Pablote kijẽrãka:

—¿No'okaki mime?— kire kẽrĩka.

I'supaka kẽpakã'ã,

—Ciliciaka'iakaki ñime,— Pablote arĩka.

I'supaka kẽpakã'ã ã'mitiriwa'ri,

³⁵ —“Mire pareia ima”, arĩrĩ mire okabaarimajare etarãka poto nare mijairika ña'mitirirãñu ruþu,— Félixre kire arĩka.

Supa imarĩ, ĩpi Herodes wãsare baarũjekawi'iarã kisurararãkare kire kĩarĩrũjeka.

24

Félixre ĩaeka wãjitãji, “Oka imabeyua yiro'si”, Pablote arĩka

¹ ĩrãpitarakarĩmi be'erõ'õ kurarãka ĩpamaki imatiyaiki Ananías, supabatirã judiotatarã pakiarimarãpitiyika Cesarearã neyaeka. Nare jaiĩjirĩ Tẽrbulo wãmeikite naka eyaeka. Cesarearã eyatirã ĩpi põ'irã na'rika, “Pablote oka ima”, arĩrĩ. ² Supa imarĩ ĩpi Félixre akaeka Pablote. “Oka Pablote ima”, arĩwa'ri ikupaka Tẽrtulote arĩka Félixre:

—Jia mibaayu ñipamaki. Miõñuap̄i ãr̄iwa'riji, werika imabeyua maro'si. Sup̄abatirã jia mijērãko'aikap̄i ritaja j̄ibaji simamaka ika ka'iareka imarãte jia mijeyobaayu. ³ I'sup̄aka mibaarijayua õr̄itirã ritaja p̄o'imajare j̄jimaka mika ime. “Ñipamaki jia yija jiyip̄up̄ayeeiki, jia mibaayu”, yija ãñu. ⁴ Ima apea miba'iraberika je'e. Sup̄a imar̄i ñoaka mika yijaiberij̄iñu miba'iraberika yiriatakoreka. Ñojimar̄iji yi-jaika mia'mitipe rupe. ⁵ I'ĩ imaki, Pab̄lo kiokap̄i p̄o'imajare rukubaka p̄up̄ajoarũjeiki. I'rãwejerãmar̄ia turitirã judiõtatara'te rukubaka kip̄up̄ajoarũjetape. Jesús Nazaretkakire ã'mitirip̄eairã rupuko'amaki kime. ⁶ Tup̄arãte jiyip̄up̄aka õr̄iriwi'ia Tup̄arã ñakoareka ba'iaja baarũjeriyap̄awa'ri torã kãkaberij̄irã up̄arãka torã kikãkarape.* Sup̄a imar̄i kire yija ñi'arape. Yija ñekiarãte jã'meka up̄aka, “Oka kire ima”, ãr̄irika yija yap̄akoperape. ⁷ I'sup̄aka baarika yija yap̄ako'omakaja surara ip̄amaki, Lisias yija p̄õ'irã eyatirã, okajãjia baatirã yijareka Pablote k̄e'marape. ⁸ Ikup̄aka yijare k̄erãpe: “ ‘Oka Pablote ima’, ãr̄irika mija yap̄arãkareka, ika ka'i ip̄amaki Félix p̄õ'irã mija a'pe”, yijare k̄erãpe. Sup̄a imar̄i, ñip̄amaki Félix, miõñu up̄akaja kire j̄er̄iakõr̄i je'e p̄area kire imakaka. I'sup̄aka mijēr̄iarãka be'erõ'õ “Kire nokabaaika rita sime”, mer̄irãñu,— Tértulote ãr̄ika Félixre.

⁹ Torã judiõtatara'ã kika imaekarãoka “Rita sime”, ãr̄ikarã. ¹⁰ Sup̄a imar̄i Félix j̄er̄ãbaekaki Pablote kip̄itakap̄i, “Mijaipe”, ãr̄iwa'ri. I'sup̄aka kibaamaka iatirã, Pablote jaiũ'mueka,

—Ñoñu, ika ka'iarã bikija ip̄i imaũ'muekaki mime. Sup̄a imar̄i miwãjitãji “Dakoa oka imabeyua yiro'si”, ãr̄iwa'ri j̄jimakap̄i yijairã baayu. ¹¹ I'p̄oũ'p̄uarãe'earirakar̄imi rõ'õj̄irãja seyawa'yu rupe Jerusalénrã Tup̄arãte jiyip̄up̄ayeeir̄i yiturap̄aka be'erõ'õ. “Rita sime je'e”, mer̄irãkareka, apearãte mijẽpe. ¹² Marãp̄ateoka Tup̄arãte jiyip̄up̄aka õr̄iriwi'iarã r̄er̄itirã imarãka yokatotomaka iaberaparã i'rã. Sup̄abatirã simaup̄atiji judiõrãkare r̄er̄iriwi'ia yituriroyiraparõ'õrã r̄erãparãre rukubaka p̄up̄ajoarũjeberap̄aki yi'i. Jerusalén wejeareka oka yip̄o'ij̄iaberap̄aka simamaka, “I'sup̄aka Pablote ba'iaja baarap̄aka poto kire yija iarape”, maki ãr̄iwãrũberij̄iki. ¹³ Sup̄a imar̄i “Pablote yija okabaaika ritataka sime”, nar̄iwãrũberij̄iñu. ¹⁴ Ika mijare yibojawap̄u'aerã baayu. Tup̄arã, yiñekiarãte jiyip̄up̄ayeeekakite jiyip̄up̄aka ñoñu yiro'sioka. I'sup̄aka imarīpotojo Jesúre yijare wãrõeka up̄akaja Tup̄arãte yijiyip̄up̄ayeeeyu. Judiõtatara'ã ip̄arimarã p̄uri “Jesúrika bojariroka pakirimajaroka sime”, ãñurã. Tup̄arãte yi'yuka imar̄i, Moisés imaekakite jã'mekakaka, sup̄abatirã Tup̄arãro'si bojañjirimajare o'oekaoka yi'yuka ñime. ¹⁵ “Nimaup̄atiji reyairãte ate Tup̄arãte õñia jaripe'rirũjerãñu”, i'rãrimarã õ'õrã imarãte ãñu up̄aka ãñuka ñime yiro'sioka. Ba'iaja baairã reyairãte, jia baarijayurã reyairãteoka i'sup̄aka kibaarãñu. ¹⁶ Sup̄a imar̄i jia oyiaja yibaariyap̄ayu, Tup̄arã wãjitãji, p̄o'imaja wãjitãjioka, yire oka imakoreka.

¹⁷ I'rãj̄e'rãmar̄ia, apea wejearã turitap̄atirã, Jerusalénrã yipe'rietarape. Torã pe'riyatirã wayuoka baairãte niñerũ yip̄ibarape. Sup̄abatirã Tup̄arãte jiyip̄up̄ayeebaraka wa'iro'sia kiro'si torã yijoeñjirũjerape. ¹⁸ Tup̄arãte jiyip̄up̄aka õr̄iriwi'iareka i'sup̄aka baabaraka ñimarap̄aka poto i'rãrimarã judiõtatara'ã yire iatõporaparã. Yija tatarã ba'iaja nabaarijayua najũjeika up̄akaja yibaawearap̄aka poto, yire niatõporape. I'sia poto r̄ikimarã imaberaparã p̄o'imaja yika, sup̄abatirãoka, oka imaberap̄aka. ¹⁹ Apearã judiõtatara'ã Asiaka'iaakarã p̄uri yire iatõpotirã oka p̄o'ij̄iaraparã. I'sup̄aka imarã imar̄i “Oka kire ima”, ãr̄iwa'ri, bojar̄i ni'tarũ maekakaja. ²⁰ Bojar̄i ni'tabesarãkareka, i'rã õ'õrã imarãja bojarũ. I'p̄oũ'p̄uarãe'earirakar̄imi rõ'õj̄irãja seyawa'yu rupe Jerusalénrã yija judiõtatara'ã ip̄arimarã imatiyaitata wãjitãji yimajaroka nare yibojarap̄aka be'erõ'õ. Õ'õrã imarã, sã'mitiraparã imar̄i “Ikup̄aka Pablote ba'iaja baarape”, ãr̄iwa'ri yijare nabojaj̄ikareka jia simaj̄iñu. ²¹ Apeyari “Reyarip̄otojo ate õñia

* **24:6** La segunda parte de la frase es información añadida para ayudar a los lectores entender a que refiere el abogado Tértulo.

jaripe'rirãñurã po'imaja", ika takaja jãjirokapi torã ñarãpaka ã'mitiritirãja "Oka kire ima", mija añuje'e,— Pablote ãrĩka.

²² Jesúre po'imajare ã'mitiripẽaika majaroka òrĩtikaki Félixre imaeka imarĩ ikupaka nare kẽrĩka:

—I'tojĩrãja ña'mitirirãñu ruðu. Surara ìpamaki Lisiare etarãka poto, "Oka kire ima, oka imabeyua kiro'si", ñarĩrãñu,— Félixre ãrĩka.

²³ Supa imarĩ ikupaka surara ìpamakire kẽrĩka:

—Wẽkomaka imariwi'iarã Pablote mija ìarĩpe. Torã tĩmarĩji kire mija baa'si. Kijey-omarãre etarãkareka kire najeyobamaka mija jãjibaa'si,— kẽrĩka.

²⁴ I'sia wãrĩwa'ri aperiĩmirõ'õjĩrã be'erõ'õ Félixre etaeka ate kirũmu Drusilapitiyika. Judiotatoko koimaeka. Torã eyatirã Pablote kiakarũjeka. Ketaeka poto, Jesucristore ã'mitiripẽarikakaka kibojamaka Félixre ã'mitirika. ²⁵ Ikupaka Pablote kire bojaeka: "Jia ìrãtiji pupajoawa'ri i'supaka mija imabe', ãrĩwa'ri Tuparãte mare bojayu. Ba'iaja baarika mare jitoko'omakaja ba'iaja baabekaja maimajĩñu. Ìrãrĩmi ba'iaja mabaaika wapa Tuparãte mare jẽñerãñu", Pablote ãrĩka. I'supaka kẽpakã'ã ã'mitiriwa'ri, Félixre pupataeka.

—Me'pe ruðu. Dakoa baabekaja ñimarãñurĩmi ate mire yakarãñu i'siakaka rĩkimabaji ña'mitiyaokaro'si,— Pablote kẽrĩka.

²⁶ "Niñerũ yire kĩjirãkareka, kire yija'atarãñu", ãrĩpupajoawa'ri, ñemeaja Pablote ki-akaeka, kika jairã. I'supaka simako'omakaja kiyapaeka upakamarĩa Pablote baaeka.

²⁷ I'supaka kibaayukã'ãja ìpakuri wejejẽ'rãka so'rika. I'sia be'erõ'õ ìpi kimaekareka Félixre porika. Supabatirã Porcio Festo wãmeiki kiõ'toarã ìpi jãikaki. Félix ìpamaki kimaeka kiporirã baaeka ruðu judiotatarãpitiyika jia imarika yapawa'ri Pablote kija'ataberika ruðu.

25

Festo wãjitãji Pablote jaika

¹ Festo ìpi imarĩ kikãkaeka be'erõ'õ maekarakarĩmi simaeka poto Cesareapi imatirã Jerusalenrã turirĩ ke'rika. ² Torã keyaeka poto kurarãka ìpamarã supabatirã, judiotatarã ìparimarã imatiyairã "Oka ima Pablote", ãrĩwa'ri Festore bojarĩ netaeka.

³ —Jia yijare mibaabe. Ò'õ Jerusalenrã Pablote etaerã kire miakapũabe,— ãrĩwa'ri Festore napakatarika.

Saruþubaji natiyiaja ikupaka najaika simamaka: "Pablote kiakarãka poto ma'a ñe'metãjirõ'õrã kire majããye'e." ⁴ I'supaka napakã'ã, ikupaka Festore nare ãrĩka:

—Cesarearã wẽkomaka imariwi'iarã Pablote ime. "Supa imarĩ ñojimarĩji yipupayariji torã ya'rirãñu", ñarĩpupajoayu. ⁵ Yika na'rirũ ìrãrĩmarã ìparimarã mijaka imarã. Oka kire imarãkareka puri, yika a'ritirã, "Oka kire ima", narĩrũ,— Festore nare ãrĩka.

⁶ Ìpapitarakarĩmi Jerusalenrã imatirã, Cesarearã Festore pe'riwa'rika ate. Aperiĩmi oka jieriwi'iarã ke'rika. Torã eyatirã Pablote kiakaeka. ⁷ Pablote kãkaeyaeka poto judiotatarã Jerusalenpi i'taekarãte kipõ'irã narãkutorirĩkaeka. "Rĩkimakaja oka kire ima", ãrĩkoþeripotojo, "I'siakaka oka kire ima", narĩwapu'awãrũberika. ⁸ I'supaka napakã'ã ã'mitiritirã, "Oka yire imabeyua", ãrĩwa'ri ikupaka Pablote ãrĩka:

—Yija judiotatarãte jã'meika ã'mitiripẽabeyukamarĩki ñime. Tuparãte jiyipupaka òrĩriwi'iarã ba'iaja baarĩ kãkaberapaki yi'i. Supabatirã ìpi Césarte* yiribeyukamarĩki yi'i,— Pablote ãrĩka torã ã'mitirirupakarãte.

⁹ Judiotatarãka jia imarika yapawa'ri, ikupaka Pablote kijerĩaeka Festo:

—¿Yaje Jerusalenrã me'ririyapayu? Jerusalenrã po'imajare ìarãka wãjitãji, "¿Yaje oka mire ima?", ãrĩwa'ri yijẽrĩarika, "¿Yaje miyapayu?",— Festore kire ãrĩka.

¹⁰ I'supaka kẽpakã'ã ã'mitiriwa'ri, ikupaka Pablote yi'rika:

* 25:8 El emperador de Roma

—Jēno'o. Ō'ōrā miwājītāji yirīkame “Oka mire imabeyua, oka ima miro'si”, yire meñaokaro'si. I'supaka ō'ōrā baarimaji Īpi Césarte mire imarūjemaka, ō'ōrāja yire mijērīabe. Judiotatarāte ba'iaja yibaaberapaka jia miōñu. ¹¹ Ba'iaja yibaaeka miōrīrākareka puri, yire mijāārūjebe. “Yire mijāārūjea'si”, ārīberijīki yi'i. “Oka kiro'si ima”, yireka nokabaaika ritamarīa simarākareka, ĩ'rīkaoka judiotatarā pō'irā yire mija pūatawārūberijīñu. Supa imarī, Īpi César kipupakarāja, “Oka mire ima, oka mire imabeyua”, yire kērīrika yiyapayū,— Pablote ārīka Festore.

¹² I'supaka kēpakā'ā ā'mitiriwa'ri, kire jaijeyobaarimajaka Festore jaika. Supabatirā ikupaka Pablote kērīka:

—Supa sime, “Īpi Césare yire ārīrika yiyapayū”, mepakā'ā ā'mitiriwa'ri, kipō'irā mire yija pūatarāñu,— Festore kire ārīka.

Īpi Agripāre ĩaeka wājītāji Pablote jaika

¹³ I'sia wārīwa'ri aperiimirō'ōjīrā ĩpi imatiyaiki Agripā wāmeiki kibe'erō'ōkako Berenicepitiyika, Cesarearā neyaeka. Festore mamaka ĩpi jāika simamaka, “Jia mimabe”, kire ārīrī na'rika. ¹⁴ Ńoapañaka torā imatirā Pablo majaroka Festore bojaeka ĩpi Agripāre.

—Īpi Félixre imaeka poto wēkomaka imariwi'iarā ĩ'rīkate kitaeka, ō'ōrāja kime ruḡu. ¹⁵ Jerusalénrā ñimarapaka poto kurarāka ĩpamarā supabatirā judiorāka ĩparimarā, “Oka kire imamaka kire majāājīkareka jia simajīñu”, yire narāḡe. ¹⁶ Ikuḡaka nare yiyi'raḡe: “Yija Romatatarāte jā'meika ikupaka sime: ‘Oka kire ima’, āñurā wājītāji rīkamaparaka, ‘Ikuḡaka simamaka, oka yire imabeyua’, nare kērībeyukaji kire jāārika imabeyua”, nare ñarīka. ¹⁷ Supa imarī ō'ōrā judiotatarāte etarapaka poto, yiba'eberaḡe. Aperiimi ĩparimarāre oka jieirō'ōrā naka eyatirā, Pablote yakarūjerape. ¹⁸ Yipuparō'ōpi, “ ‘Tsiakaka ba'iaja baarapaki kime’, ō'ōrā etairā judiotatarāte kireka ārīrāñu je'e”, ñarīpupajoakoperape. I'supakamarīa simaraḡe. Apeakaka oyiaja kire nokabaaraḡe. ¹⁹ “Tuparāte yija jiyipupayeerijayū upaka yi'ribeyuka kime”, ārīwa'ri “Oka kire ima”, kireka narāḡe. Supabatirā ĩrīka Jesús wāmeikireka “Reyakoperipotojo ate ōñia kijaḡe'rika”, Pablote āpakā'ā kire nokabaaraḡe. I'sia takaja nabojaraḡe. ²⁰ Marākā'ā i'siakaka nare jērīawārūberīwa'ri ikupaka Pablote yijērīaraḡe: “ ‘Jerusalénrā, oka kire ima, oka kire imabeyua’, ārīwa'ri, oka najieirō'ōrā ḡyaje me'ririyaḡayū?”, kire ñarīkoperape. ²¹ “Jēno'o, Romakaki ĩpi César, ‘Oka kire ima, oka kire imabeyua’, yire kērīrika yiyapayū”, Pablote ārāḡe. I'supaka kēpakā'ā ā'mitiriwa'ri, “Romawejarā kipō'irā mire yipūatarākarō'ōjīrā wēkomaka imariwi'iarā mimarāñu ruḡu”, kire ñarāḡe,— Festore ārīka Agripate.

²² Supa imarī ikupaka Agripate ārīka Festore:

—Yi'ioaka Pablote jairika ā'mitiriyaḡaiki.—

—Jee, waeroka bikitojo kijaimaka mia'mitirirāñu,— Festore kire ārīka.

²³ Supa imarī bikitojo Agripā, Berenicepitiyika, Pablote jaimaka ā'mitirirī neyaeka. Torā eyatirā “Tērīrikaja imatiyairā nime”, ḡo'imajare ārīpupajoakaro'si jā jarīroaka wapajārīakaka jāātirā, rērīrūki wi'iarā nakākaeka. Surararāka ĩpamarāpitiyika, supabatirā i'sia wejeareka ĩparimarā imatiyairāpitiyika nakākaeka. Nakākamaka ĩatirā, Festore akarūjeka Pablote. ²⁴ Pablote etamaka ĩatirā, torā rērītirā imaekarāte ikupaka Festore ārīka:

—Ñipamaki Agripā, supabatirā yijaka rērītirā imarā, mija ĩabe, ĩī kime Pablo. Rīkimarāja judiotatarā “Oka kire imamaka, kireyapajīñu”, ārīwa'ri akaserebaraka kire nokabaarijayū yire, Jerusalénrā supabatirā ō'ō Cesarearāoka. ²⁵ Yipupajoaikareka, oka imatiyaika imabeyua kiro'si. Supa imarī “Kireyaparū”, ñarīwārūbeyu. “Maipamaki César wājītāji, Tsiakaka oka mire ima, i'sia oka mire imabeyua’, yire kērīrika yiyapayū”, kērāpaka upakaja “Īpi pō'irā kire yipūatarāñu”, ñarīpupajoayū. ²⁶ “Tsiakaka Pablote oka

imatiyaika”, āriwa'ri ñipamakiro'si pāpera yo'owārūbeyu. Supa imarī Pablote yakako'o, kire mijēñaokaro'si rita bojarikareka ñipamaki Agriṣa. I'supaka mijērīarāka be'erō'ō i'sia oka ā'mitiritirā ĩpi César ro'si yo'orāñu. ²⁷ Wapuju “I'siakaka oka kire ima”, āriwārūberikoperipotojo, Pablote yipūatajīka wapuju ōriṣūabeyuka upaka yibaajīñu,— Fe-store kire ārika.

26

“Yibojaika mia'mitiṣe, ĩpi Agriṣa”, Pablote ārika

¹ I'supaka kēpakā'ā ā'mitiriwa'ri, Pablote kijairūjeka Agriṣa.

—Miōñu upakaja, “Oka yire imabeyua”, āriwa'ri mibojabe,— kērīka.

I'supaka kēpakā'ā ā'mitiritirā, Pablote kīṣitaka mi'mataeka jiyipupaka ĩpire ōriwa'ri. Supabatirā ikupaka kijaika mae:

²⁻³ —Ñipamaki Agriṣa, mia'mitiyaokaro'si jījimakaṣi yijairā baayu. Yija judiōtatarāte baarijayua jia miōñu. Pūpajoatirā yija jaikaoka jia miōñu. Supa imarī judiōtatarāte, “Oka kire ima”, āñuakaka mae sayibojaerā baayu. Jia jajumarīaja ritaja yibojaika mia'mitiṣe,— Pablote kire ārika.

⁴ —Yitā'omaja judiōtatarā ritaja ñimaeka mirāka ōñurā nime. Yiwejeareka me'rī ñimaeka supabatirā Jerusalénrā ñimatapaeka mirākaoka jia noñu. “Me'rārīrāja mañekiarāte baaroyika upakaja kiyi'rika”, yireka nañu ruṣu. ⁵ Yitatarā fariseokaka pūpajoairā, ĩrā imarā tērīrikaja Moisés imaekakite jā'meroyikakaka yi'yurā. Me'rī ñimaeka pōtorāja fariseokaka naṣupajoaika yipupajoaroyika. “I'supaka kimaroyika”, narījīka, rita sime. ⁶ “Reyairāte ate ōñia yijariṣe'rirūjerāñu”, āriwa'ri Tuṣarāte bojapūaeka yija ñekiarāte. Mia, i'supaka yipupajoamaka, “Oka kire ima”, āriwa'ri ō'ōrā yire ne'era'ayu. ⁷ “Tuṣarāte ārika upakaja kibaarāñu”, āriwa'ri nata'ayu judiōrāka ĩ'pōū'puarāe'earirakatata imarā. Supa imarī ĩmi, ñamioka Tuṣarāte jiyipupayeebaraka nime. Nuṣakaja i'siakaka yipupajoako'omakaja “Oka kire ima”, yireka nañu. ⁸ “Reyairāte ōñia Tuṣarāte jariṣe'rirūjerāñu”, āñurā imariṣotojo ḡdako baaerā “Jesúre ōñia jariṣe'riberika”, mija āñu je'e, judiōtatarā ō'ōrā imarā?— Pablote ārika.

“Jesúre yi'yurāte ba'iaja yibaarape ruṣu”, Pablote ārika

⁹ Aṣea ikupaka Pablote jaika:

—“Jesús Nazaretkakire ā'mitiripēairāte ba'iaja yibaaparū”, ñarīroyirape ruṣu mamarī.

¹⁰ I'supaka yipupajoarapaka upakaja yibaarape Jerusalénrā. Kurarāka ĩpamarāre jā'memaka, Jesúre ā'mitiripēairāte wēkomaka imariwi'iarā yitarūjeroyirape. Jesúre yi'yurāte najāāmaka, “I'supaka mabaarajīñu”, ñarīpupajoarape yiro'si. ¹¹ ĩrākurimarā Jesúre ā'mitiripēairāte ba'iaja yibaarape, “Jesúre yi'ribeyurā yija ime”, narīrū āriwa'ri. Ritaja judiōrākare rērīriwi'irā nare e'ekākatirā i'supaka ba'iaja nare yibaaroyirape. Supabatirā, jimarā nare boebariwa'ri aṣewejarā ya'raṣe ba'iaja nare baokaro'si.

*“Ikupaka Jesúre yiyi'riū'murape”, Pablote nare ārika
(Hch 9.1-19; 22.6-16)*

¹² Kurarāka ĩpamarāre jā'meika yi'riwa'ri i'supaka baarī Damascowejarā ya'raṣe.

¹³ Ñipamaki Agriṣa, ma'apī ya'ririṣarapaka poto, aiyate tērīwa'ribaji jājia yaaboaike ñiarape ĩmiñe'metāji seyawa'rapaka poto. I'supaka yaaboarapaka āātika yire jāāta'arapaka supabatirā yika a'raparāteoka. ¹⁴ Supa imarī yija imarakamarāja yija ña'rāṣe ka'iarā. Supabatirā hebreo okaṣi ikupaka yire sajamaka ña'mitirape: “Saulo, Saulo, ḡdako baaerā ba'iaja yire mibaarijayu?”, āriwa'ri sajaikorape ĩmiṣi. “I'supaka mibaakopeika miṣo'iaja ba'iaja mibaayu. Pota miterujīkareka, mire sayi'arāñu. I'supaka baariupaka mibaayu”, āriwa'ri yire sajaikorape. ¹⁵ I'supaka sajamaka, “ḡMaki mime je'e Ñipamaki?”, ñarāṣe. I'supaka ñapakā'ā ikupaka Maipamakire yire ārāṣe: “Yi'iji oka ñime, Jesús ba'iaja mibaaike. ¹⁶ Mimi'mirīkabe. ‘Yiyapaika upakaja kibaarū’, āriwa'ri, miṣō'irā

yipemakotowiyu. Suḗa imarĩ yimajaroka ɸo'imajare mibojaɸibarãñu. Maekaka mi-aika, suḗabatirã ñamajĩ mire yibearũkiaoka ɸo'imajare mibojaɸibarãñu. ¹⁷ Judiotatarã, suḗabatirã judiotatamarĩrã imarãte mire jããrika ri'karãka ɸoto mika ñimarãñu. 'Ritaja ɸo'imajare yimajaroka Pablote bojarũ', ãrĩwa'ri naɸo'irã mire yipũatayu. ¹⁸ Naɸo'irã mire yipũatayu, aɸeuɸaka naɸuɸajoaokaro'si. Suḗa imarĩ ɸakirimajaroka yi'ribekaja, rita imakaka norĩwãrũrãñu. Suḗabatirã Satanãre ĩ'rãɸe'rõtorãja baatirã, Tuɸarãte yapaika uɸakaja nabaarãñu. I'suɸaka Tuɸarãte na'mitiripẽarãka ba'iaja nabaakopeika kiye'kariarãñu. Suḗa imarĩ kirirã nimajiparãñu", ãrĩwa'ri yire sajaikorape,— Pablote ãrĩka Agripate.

"Jesúre jã'merapaka simauɸakaja yiyi'raɸe", Pablote ãrĩka

¹⁹ —Ñipamaki Agripa, i'suɸaka ĩmipi kijaimaka ã'mitiriwa'ri, kẽrãɸaka uɸakaja Jesúre yiyi'raɸe. ²⁰ Kẽrãɸaka uɸakaja Damascokarãre Jesúrika bojariroka yibojaũ'murape. I'sia be'erõ'õ Jerusalenkarã Judea ka'iakarãre nimaupatiji, suḗabatirã judiotatamarĩrãteoka kimajaroka yibojataparape. "Ba'iaja mija baaika ja'atatarã, Tuɸarãte yapaika uɸakaja mija ɸuɸajoabe. Suḗabatirã jia baabaraka mija imabe, 'Tuɸarãte yi'yurã nime', aɸerãte ãrĩwãrũokaro'si", nare ñarãpe. ²¹ I'suɸaka yibojamaka ã'mitiriwa'ri, Tuɸarãte jiyipɸakaja õrĩriwi'iarã judiotatarãte yire ñi'arape. Suḗabatirã yire najããriyaparape. ²² I'suɸaka nabaariyapako'omakaja, Tuɸarãte yire jeyobaarape. Maekakaoka Tuɸarãte yire jeyobaayu ruɸu. Suḗa imarĩ õ'õrã ɸo'imaja imatiyarimajare, suḗabatirã waɸuju imabayurãteoka Tuɸarãrika yibojayu. "I'suɸaka simarãñu", Moisés imaekakite bojatika uɸakaja, suḗabatirã Tuɸarãro'si bojaĩjirimajare bojatika uɸakaja i'siakaka mijare yibojayu. ²³ Moisés suḗabatirã Tuɸarãro'si bojaĩjirimajaoka ikupaka narĩka: "Tuɸarãte ɸũatarãñuka ba'iaja jũatirã, reyarũkika. Iki imarãki reyakoɸeripotojo mamarĩji õña jariɸe'rirãki. Ate õña jariɸe'ritirã Judiotatarã, judiotatamarĩrãteoka kitããrũkia nare kiõrĩrũjerãñu", ãrĩwa'ri no'oeka. Nabojaeka uɸakaja simarape,— Pablote nare ãrĩka.

Cristore kiã'mitiripẽaokaro'si Agripate jaiẽjeriyapækaki Pablo

²⁴ I'suɸaka "Oka yire imabeyua", ãrĩwa'ri Pablote jaiyukã'ãja jãjirokapi Festore jaita'taeka,

—iWaɸuju jaiwejabiyuka mime Pablo! Tẽritaka ɸapera miwãrũeka simamaka rukubaka miɸuɸajoayu,— Festore kire ãrĩka.

²⁵ I'suɸaka kẽɸakã'ã ã'mitiriwa'ri, ikupaka Pablote yi'rika:

—Jẽno'o ñipamaki Festo, waɸuju jaiwejabiribeyuka yi'i. Jia ɸuɸajoatirã yijaiyu, suḗabatirã ritaitaka oyiaja sime. ²⁶ Maipamaki Agripa, yijaikakaka jia õrĩpũaiki. Suḗa imarĩ kĩkirimarãja i'siakaka kiwãjitãji yijaiyu. Wããrõ'õrãja Jesúre wãrõeka, i'suɸakajaoka ɸo'imajare kijeyobaaeka. Suḗa imarĩ Jesús majaroka nimaupatiji ɸo'imajare ã'mitiripataika uɸakaja, ikioka sã'mitiripatarapaki ñarĩɸuɸajoayu,— Festore kẽrĩka.

²⁷ —Ñipamaki Agripa, Tuɸarãro'si bojaĩjirimajare bojaeka ¿yaje mia'mitiripẽayu? "Sã'mitiripẽaiki kime", mireka ñarĩɸuɸajoayu,— Pablote kire ãrĩka.

²⁸ —¿I'suɸaka yire mijaikajĩkapi "Jesúre kiã'mitiripẽarãñu", yireka merĩɸuɸajoayu bai?— Agripate ãrĩka.

²⁹ I'suɸaka kẽɸakã'ã ã'mitiriwa'ri, ikupaka Pablote kire ãrĩka:

—Rĩkimaka majaroka yijaijĩka, kũɸajĩ yijaijĩkaoka, miro'si Tuɸarãte yijẽñeyu. Suḗabatirã õ'õ yijaika ã'mitiyurã ritajaro'si Tuɸarãte yijẽñeyu, Jesúre ña'mitiripẽaika uɸaka mija ã'mitiripẽaokaro'si. I'suɸaka simako'omakaja yuɸaka ɸerumijiaɸi ɸi'ɸekarã mija imarika yiyapabeyu,— Pablote nare ãrĩka.

³⁰⁻³¹ I'suɸaka kẽrĩka be'erõ'õ Agripa, Festo, Berenice torã nimaeka uɸatiji aɸerõ'õrã na'rika, ikupaka natiyiaja jaiokaro'si:

—Dakoa oka imabeyua kiro'si. Supa imarĩ “Kireyaparũ”, maki kireka ārĩberijĩki. I'supakajaoka wēkomaka imariwi'iarāoka kimaberijĩñu,— narĩka.

³² Supa imarĩ Agripate ikupaka ārĩka Festore:

—“Īpi César pō'irā oka jierika yiyapayu”, kērĩberirikareka, maekaka kire maja'atajĩñu imakoḗyeyu,— kire kērĩka.

27

Romawejearā Pablote napūataeka

¹ Torājĩrā mae, “Pablote, supabatirā kika wēkomaka baariwi'iarā imarāteoka Italiaka'iarā mapūatajĩñu”, ĩparimarāre ārĩka ḗoto surara ĩpamaki Julio wāmeikite Italiaka'iarā yijare ne'ewa'rirũjerape.* Īpi César surara wāmeitatarā ĩpamaki kimarape.

² Supa imarĩ Adramitio wāmeika wejeapi i'taeka wapururā jāitirā yija a'riũ'murape ate. Asia ka'iareka ima wejea papitaka turitaparĩ a'yua simarape i'sia wapuru. Īrĩka Aristarco wāmeikite yijaka a'rape. Macedonia ka'iarā Tesalónica wejeakaki kimarape iki. ³ Cesareapi yija a'rape. Aperĩmi Sidónwejearā yija eyarape. Torā eyatirā jia Pablote ĩawārũwa'ri jia Juliore kire baarape. I'sia wejeareka imarā kijeyomarāre Pablote ĩarika yapamaka jājibaaberapaki Julio, “Kire jariwa'yua, ba'irĩjia kire nijirāñu je'e”, ārĩwa'ri.

⁴ Sidónpi yija o'rapaka ḗoto jājia wĩrōa yijare baerapaka. Wājia a'riwārũberiwari Chipre wāmeika jūmurika jājitaka wĩrōa baeberapaka pē'rōtopi yija o'rape. ⁵ Ciliciaka'ia, Panfiliaka'ia, wājitāji yija o'rape. Topi o'ritirā Liciaka'iarā Mira wāmeika wejearā yija eyarape.

⁶ Torā eyatirā surara ĩpamaki Julio Italiaka'iarā a'yua ĩrākũmu wapuru kĩatōporape. Alejandrĩakaka simarape i'sia wapuru. Sarā yija jāirape sapi a'yaokaro'si. ⁷ Jājia wĩrōa baemaka, ĩrārĩmimarĩa a'ritirā, ka'wisi be'erō'ō Cnido wāmeika wejea ko'apito yija eyarape. Wājitāji sayija o'ritaparape. Yija a'rapaka wājitāji jājia wĩrōa baemaka, wājia yija a'riwārũberape. Wejerĩrĩka pē'rōtorā tēriwa'ritirā Salmona wāmeika wejearā yija o'rape. Supabatirā Creta wāmeika jūmurika, wĩrōa rārĩta'airō'ōpi yija a'ririjarape. ⁸ Topi rākuwa'ritirā, ka'wisi be'erō'ō Lasea wāmeika wejewa'tarā, Buenos Puertos nawāmeyeeirō'ōrā yija eyarape.

⁹ Īrārĩmimarĩa sajaritirape yija a'riũ'murapaka be'erō'ō. Pu'ea koyiaja sajariswa'rapaka simamaka werika simarape riapakiaka mae. Supa imarĩ ikupaka Pablote nare oka-jāārape:

¹⁰ —Yijeyomarā yipupajoaikareka ō'ōpi mo'yua, werika simarāñu maro'si. Wapuru ña'mirāka, supabatirā waruakaoka ña'mipatarāka je'e. Maririrāñu je'e aḗeyari,— Pablote nare ārāpe.

¹¹ I'supaka kērĩko'omakaja surara ĩpamakire kire ā'mitiripēaberape. Wapuru ĩpamaki, supabatirā wapuru temarĩkarimajire takaja kiā'mitiripēarape. ¹² “Pu'ea simarāka ḗoto marakajepāābesarāñu ō'ōrā”, ārĩpupajoawa'ri, i'sia papitakarā pu'ea nare o'ririka aperāte yapaberape, yijaka a'raparā. Supa imarĩ “Fenicewejearā Cretajūmurikarā ma'riye'e. Torā pu'ea mareka o'rirũ”, narāpe. Ka'arirō'ō pañaka simamaka wapuru pāārũkirō'ōrā jājia wĩrōa baeberijĩka simarape.

Werika wejea nare baaeka

¹³ Wejerĩrĩkapi jājimarĩa wĩrōa baemaka ĩawa'ri, “Fenicerā maeyarāñu je'e”, narĩpupajoarape. I'supaka pupajoatirā Creta jūmurika rijepē'rōtopi yija rākuũ'murape ate.

¹⁴ I'sia be'erō'ō no'ojrāmarĩaja jājitaka ma'karoka pē'rōtopi wapururā wĩrōa eiũ'murapaka. Jājia wĩrōa Nordeste wāmeika simarape. ¹⁵ Jājia wĩrōa wapuru baemaka wājitāji yija a'riwārũberape. Supa simamaka wĩrōa e'ewa'rapaka upakaja yija a'rape mae. ¹⁶ Kūpajĩka

* 27:1 El uso de “nosotros” (yijare) indica que el autor Lucas estaba presente con Pablo hasta versículo 28.16.

jūmurika Cauda wāmeika rārīta'aiḡē'rōtopi jājitaka baetiabeyurō'ō yija o'raḡe. Suḡa imarī ka'wisi be'erō'ō kūmumakarāka naji'abaawa'raḡaka ne'erape. Waḡurureka sayieḡāātirā sanapī'ḡerape. ¹⁷ Sanamaajāāraḡaka be'erō'ō ḡāukārōḡapi waḡuru napī'ḡerape jiyia sañi'aokaro'si, wīrōa baemaka saña'mia'si ārīwa'ri. I'sia be'erō'ō, “Sirte wāmeika ḡō'sirō'ōrā wīrōa baepūatarākareka ḡuri saweripañarañu”, ārīḡuḡajoawa'ri, wīrōa sarā eirūkia sayapāia naruerape mae, waḡuru jājia turikoreka. Suḡa imarī wīrōa baepūatarapaka upakaja yija a'raḡe mae. ¹⁸ Suḡa imarī aḡerīmi wīrōa jājia baetēatamaka, waḡurureka imaraḡaka waruaka riapakiakarā nabareū'murape wiibaapāñaka sajayaokaro'si. ¹⁹ Aḡerīmi ate waḡurureka imaraḡaka ḡāukārōa, sayapāia, waḡuru tuarūkia ba'irījia riapakiakarā nabarerape. ²⁰ Ī'rārīmimarīa jimarī okoa ūmakaka imamaka, tā'ḡia, aiyakaoka ōiberapaka. Suḡabatirā yijare jājia wīrōa eimaka, “Ōñia imaberijīka maimē”, yija ārīḡuḡajoarape.

²¹ Ī'rārīmimarīa ba'abekaja yija imaraḡe. Suḡa imarī i'suḡaka simamaka ĩawa'ri mi'mirīkatirā ikuḡaka ḡablote jairape:

—Creta ḡapītakarā yijairapaka mija yi'ririkareka, ikuḡaka ba'iaja majūaberijāārape. Suḡabatirā waḡuru bitamarīberijāārapaka, waruakaoka ririberijāārapaka. ²² Maekaka ḡuri mija wayuḡi'ria'si. Ika waḡuru ririko'omakaja, ĩrīkaoka makaki riribesarāñuki. ²³ Ikuḡaka sime: Nīḡamaki Tuḡarā, kiyapāika upakaja yiyi'ririjayuka, ñami yīḡō'irā ángelte kipūatako'o. ²⁴ Yīḡō'irā eyatirā, ikuḡaka yire kibojako'o: “ḡablo, mikīkia'si. Romawejearā eyatirā ĩḡi César wājītāji, ‘Oka yire imabeyua’, kire merīrāñu. Suḡabatirā Tuḡarāte mijēñemaka mire kiā'mitirape. Suḡa imarī mika waḡuruḡi a'yurā nimaupatiji tārīḡatarāñurā”, ángelte yire ārīko'o. ²⁵ Suḡa imarī okajājia mija imabe yijeyomarā. Tuḡarāte yi'riwa'ri “Ángelte bojaika upakaja simarāñu”, ñarīḡuḡajoayu. ²⁶ I'suḡaka simako'omakaja, jūmurikarā waḡuru eirāka ḡoto torā matuirāñu,— ḡablote yijare ārāḡe.

²⁷ Ī'ḡakuri jērītarika seyawa'raḡe Adriático wāmeika riapakiakareka sayapairō'ōrāja wīrōa yijare baepūatarapaka ruḡu. I'siñami ñe'metājirō'ōjīrā, “Ka'iarā maeyaerā baayu”, waḡuru tuarimajare ārāḡe. ²⁸ Suḡabatirā ñutakārōḡapi āta kārōbaatirā “¿No'ojīrā ĩki sime?”, ārīwa'ri najērābaarape. Treinta y seis metros rō'ōjīrā ĩki simaraḡe. Nōapāñakarā ate najērābaamaka veintisiete metros rō'ōjīrā ĩki simaraḡe. ²⁹ Ātarā eiwa'ri yija ñamia'si ārīwa'ri, botarakao wakaika ḡota ḡakiaka† ñutakārōa ñoakapī kārōbaatirā waḡuru itoḡepē'rōtopi sanaña'metarape. Waḡuru meñamaka sabaiḡarū ārīwa'ri i'suḡaka nabaarape. I'suḡaka baatirā ñojimarīji sawārīrika yaḡawa'ri Tuḡarāte najēñerape. ³⁰ I'suḡaka simeje waḡuru tuarimajare ru'ririka ḡuḡajoarape. Suḡa imarī waḡuru ḡū'earā, wakaika ḡota ḡakiaka ña'metaerā nabaayu āñu upakaja kūmumakarāka nayieña'tarape. ³¹ I'suḡaka nabaamaka ĩawārūwa'ri, surararāka suḡabatirā nīḡamakireoka ikuḡaka ḡablote bojarape:

—Waḡuru tuarimajare rurirākareka, mija tārīwārūbesarāñu,— surararākare kērīka.

³² I'suḡaka kēḡakā'ā ā'mitiriwa'ri, kūmumakarāka ḡi'ḡekoḡeka nayiita'ruirape, “Sōñu upakaja sameñapārū”, ārīwa'ri.

³³ Bikitojo ñamiji neiḡuḡurō'ō ikuḡaka ḡablote yijare ārāḡe:

—Mija ba'abe ḡañakama kūḡajī. Ī'ḡakuri jērītarika sajaritiyu, wayuḡi'ḡaraka, ba'abekaja mija ima. ³⁴ Mae mija ba'abe ḡañakama kūḡajī. “Jia rikitubaritirā, mija tārīrāñu”, ārīwa'ri mijare yiba'arūjeyu. Mija wayuḡi'ria'si. Īrīkaoka mijakarā reyabesarāñurā,— ḡablote yijare ārāḡe.

³⁵ Suḡabatirā ḡan e'etirā, “Jia mibaayu”, Tuḡarāte kērāḡe yija ĩaraḡaka wājītāji. Suḡabatirā kūḡajī ña'kata'arī e'etirā kiba'araḡe. ³⁶ I'suḡaka kibaamaka ĩawa'ri, okajājia yija jarape. Suḡa imarī yija imarakamakiji sayija ba'araḡe. ³⁷ Doscientos setenta y seis

† 27:29 Ancla

rakamaki ɸo'imaja yija imarape i'sia waɸuruɸi a'raparā. ³⁸ Yija ba'ariyaɸaraparo'ōjirā yija ba'arape. Ba'aweaitirā trigo nabarerape, waɸuru wiibaka jayaokaro'si.

Waɸuru ña'mika

³⁹ Sawārāpaka ɸoto waɸuru tuarimajare jūmurika ĩarikoperiɸotojo “I'supaka wāmeika sime i'sia jūmurika”, narīwārūberape. I'supaka simako'omakaja jūmuri ritakarā ɸō'sia ōimaka ĩatirā, “Torā maɸāāye'e”, narīɸuɸajoarape. ⁴⁰ Suɸa imarī wakaika ɸota ɸakiaka waɸuru ñi'aokaro'si mamarī naña'metaeka nayiitatarape. Suɸa imarī ĩkirā okowatoɸekarāja satuika. Suɸabatirā waɸuru temarīkarūkia sarī'mekoreka napī'pekopeka nakuteɸaterape ate sanatemarīkaokaro'si. Suɸabatirā wīrōa eirūkia sayapāia saruɸurō'ōɸi imaekato namiatarape. Suɸa imarī ɸō'siɸē'rōtorā waɸuru waawa'rapaka mae. ⁴¹ Torā sawaawa'rapaka ɸoto koɸakaja waɸuru riarijerā eyaerā baarapaka ɸoto ɸō'siarā waɸuru eitirape. Suɸa imarī koɸakaja saɸū'erō'ōɸi ɸō'siarā sayairape. Marākā'ā baatirā mo'riberijika simekā'āja waɸuru i'toɸeɸē'rōtoɸi jājia saɸa'kumaka sawa'riū'murape.

⁴² I'supaka sabaamaka ĩawa'ri, wēkomarāre najāāerā baarape surararāka. “Nare majāāɸajīñu, nabariru'ria'si ārīwa'ri”, narību'arape. ⁴³ I'supaka narīko'omakaja surara ĩɸamaki ɸuri Pablote ōñia imarika yaɸarapaki. Suɸa imarī kisurararākare nare ki-jāārūjeberape.

—Mija bariwārūrā wārūaja bariwa'ritirā riarijerā mija a'pe mae,— kērāpe waɸurureka imarapārāte mamarī.

⁴⁴ Suɸabatirā aɸerā bariwārūbeyurāte,

—Waɸuru ɸāimirākapi mija a'pe,— kērāpe. Suɸa imarī ĩ'rīkaoka riririmarīaja ka'iarā yija eyaɸatarape.

28

Malta wāmeika jūmurikarā Pablote turitaɸaeka

¹ Riarijerā eyatirā, “Malta wāmeika sime ika jūmurika”, yija ārīwārūrāpe mae. ² I'sia ka'iakarā jia yijare baaraparā. Okoa jaraɸaka imarī, jijia simamaka ɸeka napē'arape. I'supaka baatirā, “Mija ɸekajūpe”, yijare narāpe. ³ Suɸa imarī ɸeka ɸōɸoa Pablote rēarape. I'sia ɸeka kisīaraɸaka ɸoto ɸeka jū'rēika ru'riwa'ri saɸi āñaka ɸoraɸaka. Kīɸitakarā sakā'rījī'īarape. ⁴ Āñaka kire kukumaka ĩatirā, i'sia ka'iareka imaraparā ikupaka natiyijaja najaibu'arape:

—ɸo'imajare jāārimaji kimarijiyu ĩ'ī. Suɸa imarī riapakiakarā kiriribepakā'ā jiyiɸuɸaka moñuko* jia ɸuɸajoawa'ri ba'iaja kibaaika wapa kire koriatarūjeyu mae,— narāpe.

⁵ I'supaka narīko'omakaja Pablo ɸuri ɸekaō'toarā āñaka teratarapaki. Dakoaoka kire baaberapaka. ⁶ Ritaja torā imaraparā ɸuri “Kire saɸīɸirāñu je'e, suɸabatirā ñojimarīji kīɸuɸaririña'rīrāñu je'e”, narīkoɸerape. I'sia be'erō'ō ñoaka ta'akoɸetirā kījīrībepakā'ā ĩawa'ri, aɸe upaka naɸuɸajoarape ate: “Majiyiɸuɸayeerijayuka ɸo'imaja ɸo'iaɸi ña'rījāitirā ketayu mae”, narāpe.

⁷ ɸeka ō'towā'tarā simarape ĩ'rākō'rīmato ka'ia jūmurikarā imarā ĩɸamakirika. Publio wāmeiki kimarape iki. Kiwi'iarā yijare e'etoritirā maekarakarīmi torā yija imarapaka ɸoto jimarī jia yijare kibaarape. ⁸ Torā yija imarapaka ɸoto Publio ɸaki, yoyaka, jopirika ɸitiyika kījīrībayurape. Kīɸō'irā ĩarī Pablote a'rape. Kīɸō'irā eyatirā Tuɸarāte kī-jēñerape. Suɸabatirā kīɸitaka wāmarīa imarapaki ɸemarā kija'aɸearapaka ɸoto kījājirape. ⁹ I'supaka kibaamaka ā'mitiriwa'ri, i'sia jūmurikareka aɸerā wāmarīa imaraparāte kīɸō'irā etarape. Suɸa imarī wāmarīa nima o'rapaka nareoka. ¹⁰ Yijare ā'mitiripēairā imarī, jia yijare nabaarape. Yija a'rirā baarapaka ruɸu ritaja yija ba'awa'rirūkia yijare nijirape dakoa jariwa'ririmarīaja.

* 28:4 La diosa de justicia

Romawejearā Pablote eyaeka

¹¹ Maekarakamaki aiyaka i'sia jūmurikarā yija imarapaka be'erō'ō a'yaokaro'si wapururā yija jāirape ate. Pu'ea o'yaokaro'si torā tuika simarape i'sia wapuru. Alejandria wāmeirō'ōpi i'taeka simarape. Sapū'erō'ōpi, jērāka najiyipupayeeika Cástor, supabatirā Pólux rupuko'a upaka baaeka simarape. ¹² I'sia wapuruپی a'ritirā Siracusa wāmeika wejea papitakarā yija eyarape. Maekarakarīmi torā yija imarape. ¹³ Topi Regiowejearā yija eyarape. Wejerīrikapi wīrōa baerapaka jia yijare jeyobaarapaka. Supa imarī aperīmiji Pozzuolirā eyatirā torā yija marape. ¹⁴ I'sia wejeareka aperā Jesúre yi'yurāte yija ĩatōporape. “Yija pō'irā ĩ'rākuri jērītarika mija tuibe”, yijare narape. I'sia be'erō'ō ma'api yija a'riū'murape Romawejearā. ¹⁵ Romareka Jesúre yi'yurā yija a'rapaka ōrīweitirā nimarape. Yoe naro'si simako'omakaja ma'arā yijare torirī netarape. ĩ'rārimarā, Foro de Apio wāmeika wejearā yijare toraparā. Supabatirā aperā Tres Tabernas wāmeika wejearā yijare toraparā. Torā nare ĩatōpotirā, “Jia mibaayu”, Tuparāte kērāpe Pablo. Supa imarī jia jīmakapi okajājia kimarape. ¹⁶ Romarā yija eyarapaka be'erō'ō wēkomaka imariwi'iarā Pablote nataberape. Kiyapaika upakaja kiro'siji wi'iarā kire nimarūjerape. Torā ĩ'rārimi upakaja ĩ'rīka surara kire tueroyirape.

Romarā Pablote imaeka

¹⁷ Keyaeka be'erō'ō maekarakarīmireka judiotatarā imatiyarimajare Pablote akarūjeka. Narēřpataeka poto ikupaka nare kibojaeka:

—Yijeyomarā, dikaoka ba'iaja judiotatarāte baaberapaki yi'i. Mañekiarāte baaroyikakakaoka ba'iaja jaiberapaki yi'i. I'supaka yibaaberiko'omakaja matatarā Jerusalēnrā yire nañi'arape. I'sia be'erō'ō surara ĩpamakite Cesarearā yire pūatarape, “Oka kire ima, oka kire imabeyua”, ārīwa'ri Romakarāre yire jērīaokaro'si. ¹⁸ Yire jērīatirā yire ja'atarika nayapakoperape, “Dika oka mire imabeyua. Supa imarī mire jāāriatarika imabeyuaoka”, ārīwa'ri. ¹⁹ I'supaka simako'omakaja matatarā yire ja'atarika yapaberaparā. Supa imarī “Nīpamaki Romakaki, ‘Oka miro'si ima, oka mire imabeyua’, yire kērīrika yiyapayu”, ñarape. Roma ĩpamaki wājītāji matatarāte yokabaaokaro'simarīa i'supaka ñarape. ²⁰ Supa imarī i'sia mijaka jaiokaro'si, mijare yakarūjepūako'o. Judiotatarāte ta'aroyiki Jesucristo kime. Kire ā'mitiripēaiki ñimamaka, perumijiaپی pi'pekaki ñime,— Pablote ārīka.

²¹ I'supaka kēpakā'ā ikupaka kire narīka:

—Oka mire imakaka pāpera Judeaka'iakarāre pūataika e'etoribeyurā yija. Matā'omaja topi i'taraparāoka dakoa mireka ba'iaja jaietaberaparā. ²² “Jiamarīa sime pō'imajare Jesúre ā'mitiripēarika”, ārīrikakaka oyiaja yija ā'mitiyu. Supa imarī ika mamaka pūpajoarikakaka, mi'i pūri, ¿marākā'ā samipūpajoayu? I'siakaka yija ā'mitiriyapayu,— kire narīka.

²³ Supa imarī “I'sirīmi marēřye'e je'e”, narīka. I'supaka ārīweitirā napibika. Najē'rāpāāekarīmi seyaeka poto rīkimarāja pō'imajaka jeyoariwa'ritirā neyaeka Pablote imaekarō'ōrā. Narēřpakā'ā ĩatirā, “Ikupaka Jesúre yi'yurāte jā'mebaraka Tuparāte nare imaruputarāñu”, ārīwa'ri Pablote bojaeka. Bikitojo ñamiji kibojaū'mueka, rā'itakarā kibojatiyika. Moisés imaroyikakite o'oekekaka supabatirā Tuparāro'si bojaījirimajare o'oekekakaoka kibojaeka “Jesúre na'mitiripēarū”, ārīwa'ri. ²⁴ ĩ'rārimarā Pablote jaika jia ā'mitirikarā. Aperā pūri sā'mitiripēaberikarā. ²⁵ Supa imarī ĩ'rīka upakaja pūpajoaberiwari nokabojiū'mueka. Napibirā baaeka rupe “ĩ'rārimarā yire ā'mitiriyapabeyurā”, ārīpūpajoawa'ri, ikupaka Pablote nare bojaeka:

—Isaiaپی ārīwa'ri ikupaka wājia Espiritu Santore bojaeka mañekiarāte:

²⁶ “Ikupaka judiotatarāte yiro'si mija bojape: ‘ĩ'rākurimarā yibojaika ā'mitirikoperipotojo, samija ōrīpūawārūbesarāñu. Yibaaroyika ĩakoperipotojo, ‘I'supaka Tuparāte baayu’, mija ārīwārūbesarāñu.’ ”

²⁷ Ikuḗpakaoka Tuḗarāte ārika Isaíare: “Yirika yi'ririyapabeyurā imarī, sōriḗḗawārūbeyurā nime. Suḗa imarī na'mukoḗea natāteyu. Suḗabatirā naḗḗiyu, dakoā ĩakoreka. Yirika nayi'riyaparikareka, nare ñañua, nare yibojaikaoka noriḗḗajāāeka. I'suḗaka imawa'ri, ba'iaja nabaaika naja'atarikareka, nare yitāājāāeka”, Tuḗarāte ārika Isaíare.

²⁸⁻²⁹ Maekakaoka mija judiōtatarā Tuḗarārika bojariroka ā'mitiriyapabeyurā ruḗu. Suḗa imarī Tuḗarāte ḗo'imajare tāārimajaroka, judiōtatamarīrā imarāte bojarika simarāñu. Īrā ḗuri sā'mitiritirā jījimaka sayi'rirāñurā,— Pablote nare ārika.

I'suḗaka kēḗakā'ā ā'mitiriwa'ri, natiyiaja okatotobaraka judiōtatarāte a'rika.

³⁰ Īḗakuri wejejē'rāka jia Pablote torā imaeka. Wi'iareka kima wapa wapaḗjibaraka kimaeka. Torā kire ĩarī etaroyikarā rakamakiteje jia ke'etoriroyika. ³¹ Kikirimarīaja, “Ikuḗpaka Jesúre yi'yurāte jā'mebaraka Tuḗarāte nare imaruḗutarāñu mae”, āriwa'ri nare kibojarojika. Suḗabatirā maiḗamaki Jesucristorika kiwārōroyika. I'suḗaka bojabaraka Pablote imaeka ḗoto makioka “Jesús majaroka miwārōa'si”, kire āriberika.

I'tojirāja sime ruḗu.

Primera carta de San Pablo a los Corintios

Pablote p̄p̄era p̄ũataeka Corintoreka Jesúre yi'yurã imaekarãro'si

¹ ¿Yaje mija ime Corintokarã? Yi'i Pablo, Sóstenes majeyomakika, “Jia nimarũ”, mijare yija ãrĩpũayu ika p̄p̄erap̄i. Kiyapaeka upakaja apóstol ñimaokaro'si Tuparãte yire wã'maeka. Supa imarĩ Jesucristorika bojariroka wãrõtapaiki ñime. ² Mija Corintowejeakarãoka Tuparãte jiyipupaka õñurã imarĩ, jia kire baawa'ri mija rẽrĩrijayu. Jesucristorirã mija imamaka Tuparãte mijare wã'maeka kirirã mija imaokaro'si. I'supaka kibaaeka “Ba'iaja baabekaja nimarũ”, ãrĩwa'ri. I'supaka oyiaja sime ritaja wejeareka Jesucristore ã'mitirip̄airãro'si. Maipamaki kima upakaja ritajaro'sioka nipamaki kime Jesucristo. ³ Mapaki Tuparã, supabatirã maipamaki Jesucristoreoka “Jia nare mija baabe”, ãparaka mijaro'si nare yija jẽñerijayu. I'supakaja yija baayu j̄jimaka p̄up̄aparaka mijare nimarũjeokaro'si.

⁴⁻⁵ Jesucristorirã mija imamaka jia Tuparãte mijare jeyobaarijayu. I'supaka kibaa-maka, “Jia mibaayu Tuparã”, kire ñarĩrijayu. Supa imarĩ kioka jia mija jaiokaro'si, supabatirã kirikakaka jia mija õrĩwapu'awãrũokaro'si mijare kijeyobaayu. I'supakajaoka ritaja kiyapaika upakaja mija baawãrũokaro'si kirika Tuparãte mijare ja'atayu Jesúrirã mija imamaka. ⁶ I'supaka mijaro'si kibaaeka simamaka, “Jesucristorika bojariroka yijare nabojaeka rita sime”, mija ãrĩwãrũeka. ⁷ Supa imarĩ maipamaki Jesucristore etarũkirĩmi ta'abaraka mija ima p̄oto jia mijare jeyobaarijaparaka Tuparãte ime. I'supaka jia mijare kibaamaka dakoa jariwa'ribeyua mijaro'si, kirika mija ba'irabewãrũrijayaokaro'si. ⁸ I'supakajaoka Jesucristore mija ã'mitirip̄earija'ata'si ãrĩwa'ri Tuparãte mijaka imajiparãñu. Supa imarĩ maipamaki Jesucristore p̄erietarãñurĩmi “Oka nareka ima”, maki mijareka ãrĩwãrũbesarãki. ⁹ Supa imarĩ “‘Ikuþaka yibaarãñu’, k̄erĩka upakaja Tuparãte mare baarãñu”, ãrĩwãrũirã mija ime. Supabatirãoka iki Tuparãja imaki Kimaki Jesucristo Maipamakika jia j̄jimaka maimabu'arijarirã mare wã'maekaki.

Corintokarã ãrĩka ta'iarãja p̄up̄ajoarimarãja narakakaja nap̄up̄ajoaeka

¹⁰ Mija ã'mitipe yijeyomarã. Jesucristore p̄ũataekaki ñima imarĩ ikupaka mijare ñañu: Ìrĩkate p̄up̄ajoairokap̄iji mija imabe, rakaka p̄up̄ajoabekaja. I'supaka mija baarãkareka ãrĩka ta'iarãja mija imarãñu. ¹¹⁻¹² “Rakakaja p̄up̄ajoabaraka Corintokarãre ime”, Cloe tã'omajare yire ãñu. “ ‘Pablote yija ã'mitirip̄eyu’, ‘Yija p̄uri Apolore ã'mitirip̄airã.’ Supabatirã ‘Pedrote ã'mitirip̄airã yija ime’, ãñurã, aþerã ‘Jesúre yija ã'mitirip̄eyu’, ãñurã naro'sijioka imarã”, ãrĩwa'ri yire nabojayu. ¹³ ¿Dako baaerã i'supaka mija jaibu'ayu je'e? “Cristo ãrĩkaja kime Maipamaki”, ãñurã imariþotojo “¿Rĩkimarãja maiparimarãre ime”, ãñurã upaka mija ime bai je'e? ¿Yi'i bai yaþua tetaekarã mijaro'si reyaĩjiekaki? “¿Pablorirã yija imaye'e”, ãparaka rupuko'a mija jũjerũjeka bai je'e? Jẽno'o Jesúrirã imawa'ri rupuko'a mija jũjerũjeka. ¹⁴⁻¹⁵ Mija p̄õ'irã imarã, Crisþo supabatirã Gayore rupuko'a yijũjerape. Sapi ãrĩwa'ri “Kiupaka oyiaja p̄up̄ajoairã yija imamaka, Pablote yijare rupuko'a jũjeka”, mija ãñaokaro'simarãa simarape. Supa imarĩ ã'parãte takaja rupuko'a yijũjeka simamaka, “Jia sime yiro'si”, ñarĩp̄up̄ajoayu. ¹⁶ (Ã'ã, mae aþea ñoñu. Estéfanos rĩrãre rupuko'a yijũjeka. I'supaka baaekaki ñimako'omakaja aþerã imabeyurã rupuko'a yijũjekarã ñoñuareka). ¹⁷ “Rupuko'a mijũjetapaape”, ãrĩwa'rimarã Jesúre yire p̄ũataeka. “Po'imajare tãarimaji kime Cristo”, ãparaka “Yirika bojariroka mibojatapaape”, ãrĩwa'ri yire kip̄ũataeka. Jiyurika yoka ã'mitiririjiyuwa'ri p̄o'imajare yire yi'rĩrũ ãrĩwa'rimarã Jesúrika bojariroka yiwãrõyu. Yipupaka yire ãñu upaka jiyurika na'mitiyuap̄itakaja

nare yiwārōrikareka “Mare tããwa'ri yapua tetaekarã Cristore reyaeka”, ārīrika ōrībeyurã þo'imajare imajãæka.

Maro'si Jesucristore reyaekapi, ārīwa'ri jia maimarijaju añua jairōō

¹⁸ Supa imarī Jesucristore yapua tetaekarã napatakīækakaka majaroka ā'mitirikopetirã, “Wapuju ōrīþūamarī oka sime”, nañu ba'iaja imarika tiyibeyurō'ōrã a'rirūkirã. Tuþarãte yi'riwa'ri kipō'irã a'rirūkirã þuri, “Tērīwa'ribaji imaki imarī, ika majarokapi Tuþarãte mare tããrãñu”, añurã maima. ¹⁹ Mija ĩabe, ikupaka sabojayu mamarīji kiro'si o'orimajire Tuþarã majaropũñurã o'oeka:

“ Jia þupajoarika ōñurã imarī, jītaka sime yija wārōika', nañua dako wapamarīa ñamajī naro'si sayijarirūjerãñu. Jia napupajoakoþeika ñiaripe'yorãñu”, Tuþarãte ārīka o'oeka þũñurã.

²⁰ Jesúre reyaekapi ārīwa'ri bikija sabojatika upakaja sajarika. Supa imarī jia þupajoarika ōñurã, noñuapi Tuþarãte ōrīwārūbeyurã. I'supakajaoka Moisés imaroyikakite jã'meka wārōrimaja, sapi natãārūkimarīa sime. Supabatirã napupaka nare añu upakaja þupajoatirã jia jaiwārūrijayurãoka, sapi Tuþarã þō'irã eyawārūbesarãñurã. I'supaka þupajoairãre dako wapamarīa napupajoaika jarirūjeiki kime Tuþarã. ²¹ Ritaja jērãko'awārūþataiki imarī, “Napupajoaikapi yire ōrībesarãñurã þo'imaja”, Tuþarãte ārīka. I'supaka simamaka ikupaka simarika kiyapæka: Kirika bojariroka yi'yurãte ba'iaja jūarūkia imakoþekareka Tuþarãte nare tããeka, “Wapuju þakiriroka sime Jesucristorika bojariroka”, kire ā'mitiripēabeyurãte ārīko'omakaja.

²² “Karemarīa rita ima Þablote yijare bojarikareka, maikoribeyua Tuþarãte jey- obaaikapi yijare kibaabeajãæka”, judiōtatarãte ārīþupajoayu. Judiōrãkamarīrã þuri, “Yija ōñumijikakamarīa Jesucristorika bojariroka imamaka, sayija yapabeyu”, ārīþupajoairã.

²³ Tuþarãte yi'yurã þuri, “Maro'si yapua tetaekarã Jesúre reyaeka”, añua majaroka bojarijayurã maima. Samabojarika ā'mitiririyapabeyurã imarī, judiōtatarãte saþe'yoyu. Judiōtatamarīrãoka sã'mitiritirã, “Wapuju ōrīþūamarī oka sime”, nañu naro'si. ²⁴ I'supaka narīko'omakaja ĩrãrimaki judiōrãka, supabatirã judiōrãkamarīrãoka Tuþarãte wã'maekarã imarī, Jesúrika bojariroka ā'mitiritirã sayi'yurã maima. Supa imarī “Cristopi ārīwa'ri mare tããekaki imarī, ritaja tērīwa'ribaji kime Tuþarã. Supabatirãoka ritaja ōñuka kime”, marīþupajoarijaju. ²⁵ Tuþarã ōrīwārūriroka ōrīwārūbeyurã imarī, “Kimakire reyaerã Tuþarãte þūatamaka wapuju ōrīþūabekaja kibaæka”, nañu kire ā'mitiripēabeyurã. “Dika jariwa'ririmarīa yija ōñu”, narīkoþeko'omakaja, norīkoþeika tērīwa'ribaji sime Tuþarãte ōñua. I'supakajaoka, “Kimakire reyaerã kipūatamaka tērīrimarīka kimaekã”, nañu. I'supaka narīko'omakaja “Tērīribajirã yija ime”, narīkoþeika i'supakamarīa sime. Kimakire þūatawa'ri nare tērīwa'ribaji kimaekã.

²⁶ Mija ā'mitipe yijeyomarã. “Kūþajījikaja ōrīþūairã nime”, þo'imajare mijareka ārīko'omakaja Tuþarãte mijare wã'maekã. Supabatirã kūþajījikajaoka mijakarã þo'imajare jã'merimaja imaekã. I'supakajaoka nimaekã imatiyarimaja makarã mija watoþekarã.

²⁷⁻²⁸ Tuþarãte mijare wã'maekã “Jia ōrīþūabeyurã nime”, kire ōrībeyurãre mijareka ārīko'omakaja. “Jia ōñurã yija ime”, ārīkoþekarãte “Ba'iaja maþupajoayu”, narīwārūrū ārīwa'ri, i'supaka kibaæka. Supabatirã i'supakajaoka baawa'ri “Imatiyabeyurã nime”, narīkarãte Tuþarãte wã'maekã kirirã nimaokaro'si. I'supaka kibaæka “Tērīrã yija ime”, ārīkoþekarãte wayuþi'rirū ārīwa'ri. Supabatirã þo'imajare jiyiþupaka ōrībeyurãte kiwã'maekã, Tuþarãte yi'ribeyurãte jiyiþupayeeikakaka “Dako wapamarīa sime”, þo'imajare ārīwārūokaro'si. ²⁹ I'supaka baaiki Tuþarãte imamaka, kīaika wãjitãji, “Imatiyaiki ñimamaka, yire miwã'maekã”, ārīþupajoarika imabeyua. ³⁰ I'supaka simamaka Tuþarãpi ārīwa'ritakaja Jesúre yi'yurã majayu. Kimakipi ārīwa'ri mare kitãæka ōñurã imarī, “Ritaja þupaiki kime”, marīwārūyu. Cristore reyaekapi ārīwa'ri ba'iaja mabaakoþeka wapakoyika simamaka jiirã maima kiñakoareka mae. Supa imarī kirirã mare jarirūjekaki imarī, ba'iaja mabaako'omakaja saja'atabaraka jiaþiji kika

imarijayurã Tuparãte mare imarũjeyu. ³¹ I'supaka maro'si kibaaeka simamaka, ikupaka sabojayu kioka o'oeka pũñurã: “Maɸupayariji maimakaka jĩjimaka bojabekaja Tuparãte maro'si baarijajuakaka takaja jĩjimakaɸi mabojarijariye'e”, ãrĩwa'ri sabojayu.

2

“Yaɸua tetaekarã Jesúre reyaeka”, ãrĩwa'ri samajaroaka Pablote bojaeka

¹ Mija pɔ'irã yeyarapaka poto Tuparãrika bojariroka, pɔ'imajare ã'mitirikoribeyua mijare yiwãrɔũ'murapaka jia mija ɔpe yijeyomarã. “Jiitaka ɔñuka kime”, yireka narĩrũ”, ãrĩwa'rimarĩa mijare sayiwãrɔrape. I'supaka jaibekaja, jia mija ɔrĩwaɸu'airokaɸi mijare yiwãrɔrape. ² Mija pɔ'irã ñimarapaka poto “Yaɸua tetaekarã Jesúre reyaekakaka takaja nare yibojaye'e”, ãrĩwa'ri mijare yibojarape. ³ Mija pɔ'irã yeyarapaka poto “Nare bojawapɸu'atawãrũberijĩki ñime”, ãrĩwa'ri wãjiaja yitararape. ⁴ Cristore reyaekakaka mijare yibojarapaka “Jia ɔñurã yija ime”, ãñurãte jairokaɸimarĩa mijare yibojarape. “Pablote jia bojaika simamaka Cristore yija ã'mitiripɛayu”, narĩrũ”, ãrĩwa'rimarĩa mijare sayibojarape. I'supaka imabekaja, Espĩritu Santorikaɸi maikoribeyua mijare yibaabearapaka ĩawa'ri yibojarapaka mija ã'mitiripɛarape. ⁵ I'supaka simamaka jia jẽrãko'airã upaka jiaɸi yijaiiroka mija ã'mitiripɛarikopakaja Tuparãrika ĩatɔpowa'ri Jesucristore mija yi'ririka yiyaparape.

Jia Tuparãte mare baaeka morĩwãrũerã Espĩritu Santore mare wãrɔyu

⁶ Supa simako'omakaja jia pɸupaka yija wãrɔyu Jesucristorika jia ɔñurãte. Kire ã'mitiripɛabeyurã pɸuri, supabatirã niɸarimarã naro'siji, naɸupamiji tĩpikaɸi najaika upaka yija wãrɔbeyu. Niɸarimarãre reyarãñurĩmi nakaja saririrãñu norĩkoɸeika. ⁷ I'supaka simamaka Tuparãrikaɸi mijare yija wãrɔyu. Ika wejea kiɸo'ijiaerã baaeka rupubajirã, “Ikupaka baatirã pɔ'imajare yitããrãñu, supabatirã jiitakaja nare yibaarãñu”, kẽritika. Ruɸu i'siroka pɔ'imajare Tuparãte ɔrĩrũjeberika imakoɸeika nare yija wãrɔyu. ⁸⁻⁹ Iroka i'sia ni'ĩrĩkaoka ĩɸarimarãkaki ɔrĩwaɸu'abeyua. Norĩwaɸu'arikareka Maiɸamaki tẽrĩrikaja imatiyaikite yaɸua tetaekarã najããberijããeka. Iroka norĩwaɸu'aberiko'omakaja, ikupaka kiro'si bojaĩjirimajite o'oekakaka morĩye'e:

“Jĩjimakaɸi kire ɔñurãte jia imarũkia Tuparãte jieweitika pɔ'imajare ĩakoribeyuakaka. Supabatirã aɸekurioka naɸupajoabeyua, i'supakajaoka na'mitirikoribeyua”, sabojayu Tuparã majaroaka o'oeka pũñurã.

¹⁰ I'supaka pɔ'imajare ɔrĩberika simako'omakaja, maekaka pɸuri sayija ɔñu Espĩritu Santore yijare sɔrĩrũjemaka. I'supaka Espĩritu Santore baayu dakoa jariwa'ririmarĩa ɔñuka imarĩ. Supa imarĩ ritaja Tuparãte pɸupajoaimiji ɸariji ɔrĩɸataiki kime.

¹¹ Pɔ'imaja matiyiaja, “Iki i'supaka pɸupajoaiki mae”, ãrĩpɸupajoawãrũbu'abeyurã maimẽ. I'supaka imarã maimamaka, ĩrĩka pɔ'imajire pɸupajoaika, ĩrĩkaja kiɔrĩrũkia sime. I'supakajaoka sime Espĩritu Santoro'si ĩrĩkaja Tuparãte pɸupajoaika ritaja kiɔñua. ¹² Jesúre ã'mitiripɛabeyurã naro'siji naɸupamiji tĩpikaɸi nabojakoɸeika ã'mitiripɛabeyurã yija ime. Espĩritu Santore wãrɔika takaja yija ã'mitiripɛayu. Jia Tuparãte mare ja'ataekakaka morĩwãrũerã Espĩritu Santore maro'si kiɸũataeka. ¹³ I'supaka simamaka Espĩritu Santore yijare wãrɔikaɸi yija jaiyu. Kire ã'mitiripɛairã imarĩ, yijare kijeyobaaikaɸi aɸerã kire ã'mitiripɛairãte yija wãrɔwãpɸu'atayu. Yija pɸupajoaimiji tĩpikaɸimarĩa wãrɔrimaja yija ime.

¹⁴ Tuparãte nayi'ribepakã ã Espĩritu Santore nare ña'rĩjãiberikarã pɸuri, kijeyobaaikaɸi nare yija bojaika ã'mitiriwãrũbeyurã. “Wãpɸuju ɔrĩɸũaberi oka sime”, narĩpɸupajoayu.

¹⁵ Espĩritu Santore nare ña'rĩjãikarã pɸuri pɔ'imajare imarijaya ĩatirã, “Ikupaka sime jia baarika, ika pɸuri ba'iaja baarika ima”, ãrĩpɸupajoawãrũirã. Jesúre yi'ribeyurã pɸuri Espĩritu Santore ña'rĩjãiberikarã imarĩ, “I'supaka ba'iaja nabaayu”, ĩrĩkaoka ãrĩberijĩki yijareka. ¹⁶ I'supaka mijare yo'ɔpũayu ikupaka Tuparã oka pũñu o'oekarã sabojaika

simamaka: “Maiḗamaki Tuḗarāte ḗḗḗajoaika maki ḗrībeyuka. I'suḗakajaoka maki kire wārḗberijiki”, āriwa'ri sabojayu Tuḗarā oka ḗññu.

I'suḗaka simako'omakaja Cristore ḗḗḗajoaimijikakaḗi maḗḗḗajoarijaju Espiritu Santore mare ña'rñjāikarā imarī.

3

Ikuḗaka nime Tuḗarārika ba'iraberimaja

¹ Mija ā'mitiḗe yijeyomarā. Mija ḗḗ'irā ñimarapaka ḗoto aḗerḗḗkarā Espiritu Santore ña'rñjāitikarāte yiwārḗrapaka uḗakamarīa mijare yiwārḗraḗe. Tuḗarāte jia yi'riwārḗbeyukajirā mija imamaka, mijaro'siji mija ḗḗamiji ba'ia tiḗikarā mija imarapaka imarī me'rāka wārḗḗ'muika uḗaka Cristorika mijare yiwārḗraḗe. ² I'suḗaka mija imarapaka simamaka jia Jesucristore yi'yurāte ḗññuakaka mijare yiwārḗberaḗe ruḗu. Maekakaoka i'suḗakaja ka'wisikakaka mijare yiwārḗwārḗbeyukaji ruḗu. ³ I'suḗaka mijare ñañu Tuḗarāte ḗrībeyurāte baaika uḗakaja baarika yaḗairā mija ime ruḗu āriwa'ri. Ā'mitirikḗri je'e. Mija tiyiaja oakiparaka mija jaiyuyebu'arijaju. I'suḗaka mija imamaka, ĩatirā, “Espiritu Santore ña'rñjāiberikarā uḗaka ḗḗḗajoawa'ri nayapaika uḗakaja nabaariyapayu”, mijareka ñañu. ⁴ I'suḗaka imawa'ri, “Pablote ā'mitiripḗairā imarā yija ḗuri”, ĩrārimarāre āpakā'ā, “Jēno'o, Apolore yi'yurā yija ḗuri”, āḗaraka mija āriḗu'arijaju. I'suḗaka mija imamaka, Tuḗarāte yi'ribeyurāte baaika uḗakaja mija baarijaju ruḗu.

⁵ Yi'i Pablo, Apolopitiyika Tuḗarārika ba'iraberimaja yija ime. I'suḗaka simamaka, yija wārḗrapaka yi'riwa'ri Jesúre mija ā'mitiripḗaraḗe. “Ikuḗaka rakakaja baarimaja mija imarāññu”, āriwa'ri Maiḗamakire yijare jā'meka uḗakaja yija ba'irabeyu. ⁶⁻⁷ Yi'i mijare mamarī wārḗḗ'murapaki. Yibe'erḗḗ Apolo i'suḗakajaoka mijare wārḗrijarapaki. I'suḗaka simako'omakaja Tuḗarā ĩrīkaja imatiyaiki imarī, Jesúre yi'yurā mijare jarirḗjetirā, saḗi jia kirika mija ḗrīmirīrkawa'yaokaro'si jia mijare jeyobaarijayuka. I'suḗaka kimamaka, mamarī kirika bojariroka aḗerāte wārḗrimaja, sabe'erḗḗḗḗi sabojawaḗu'atarimajaoka imatiyabeyurā imarā.* ⁸ Tuḗarārika bojariroka mamarī wārḗrimaja, sabe'erḗḗḗḗi bojawaḗu'atarimajaka ĩrātijiji ba'irabeirā nime. Kirika naba'irabekamijikaka kiḗññua simamaka sawaḗa jia Tuḗarāte nare baarāññu. ⁹ Yi'i, Apolopitiyika ĩrīka uḗakaja ḗḗḗajoatirā Tuḗarārika takaja ba'iraberimaja yija ime. Kirirā mija imamaka, mija ḗḗ'irā Tuḗarāte yijare ḗññataeka. ¹⁰ Suḗa imarī jia yire jeyobaatirā, mamarītaka kirika bojariroka mijare yiwārḗḗ'muerā Tuḗarāte mija ḗḗ'irā yire ḗññataeka. Sabe'erḗḗḗḗi aḗerā mijare sawārḗrimaja imarā mae. Jia wājia ḗḗḗajoabaraka sanawārḗrijarirākareka jia simarāññu.† ¹¹ I'suḗaka simamaka ikuḗaka āḗaraka mamarī mijare yiwārḗḗ'mueka: “Jesucristoḗi Tuḗarāte mare tāāyu”, āḗaraka mijare yiwārḗraḗe. Aḗeuḗakakaḗi Tuḗarāte mare tāārḗkia maki mijare wārḗberijiki. ¹²⁻¹³ I'suḗaka simako'omakaja ĩrārimarā imarā wājimiji Tuḗarārika bojariroka wārḗruputairā. Aḗerā ḗuri kirika wārḗrimaja imariḗotojo i'suḗakamarīa baairā. Cristore wā'marāññurīmi, wāārḗḗrāja “Ika jia ima, ika ḗuri jiamarīa ima mirākiju”, āḗaraka kirika maba'irabeka mirāka jia ĩatiyarīji sakīarāññu marākā'ā sime āriwa'ri. ĩakḗri je'e. Wejejē'rākaja simaokaro'si jiyiakaka wi'ia mabaajīññu. Jiamarīakaka samabaajīka ḗuri, wejejē'rākaja simaberijīññu. Wāārḗḗrāja “Jiamarīakaka wi'ia nabaaraḗe”, ḗo'imajare āriḗrāññu.‡ ¹⁴ Jia ḗo'imajare nawārḗeka mirāka kīarākareka ḗuri, “Jia sime”, kēriḗrāññu. Suḗa imarī sīatirā jia sawaḗa Cristore nare baarāññu. ¹⁵ ḗo'imajare

* **3:6-7** La figura dice que Pablo era como sembrador de semillas y Apolo el que regaba agua al sembrado después. Pero Dios es el que hizo crecer lo sembrado y los creyentes son como su chagra. † **3:10** La figura dice que los creyentes eran como la casa de Dios. Pablo y otros maestros ayudaron construir esa casa por medio de enseñar bien a los creyentes para que sean fuertes en fé. ‡ **3:12-13** La figura dice que las personas que enseñan correctamente son como los que construyen un edificio con materias buenas (oro, plata y piedras preciosas). Los que no enseñan enfocado en lo que hizo Jesucristo, son como los que construyen con materias que no dura (madera, paja y cañas).

jia wārōberikarāte ba'irabekoḗpeka ĩatirā ḗuri “Jiamarĭa sime”, kĕrĭrāñu. Suḗa imarĭ naba'iraberiwapa tōḗoberiripototojo, Cristoka imarūkirā nimarāñu imarika. Ā'mitirikōrĭ je'e: ikupaka sime: Wi'iba'ĭpi kiwi'ia oomaka, kiru'yu upaka imarā nimarāñu. Ritaja kiwi'iareka ima oḗpatariḗpototojo saba'ĭpi ḗuri ru'riḗporikaki imarĭ, tāñuka. I'suḗaka simarāñu wājimijipi wārōberikarāro'si.

¹⁶ Espĭritu Santore ña'rĭjāikarā imarĭ, mija watoḗekarā Tuḗarāte imamaka, jiyiḗupaka kire ōrĭriwi'i upaka torā mija ime. Ķ'siakaka ōrĭbeyurā mija ime bai je'e? ¹⁷ Tuḗarāka imarā maimamaka, ba'iaja baabekaja maimarika kiyapayū. Suḗa imarĭ ĩ'rārimarāre rukubaka wārōikapi jiamarĭa Jesúre yi'yurāre nimabu'arūjeika ḗareaja ba'iaja Tuḗarāte nare jūarūjerāñu.

¹⁸ Mija ḗupakarāja ḗakirimaja mija jaria'si. Tuḗarāte yi'riḗe'yobaraka naro'siji naḗupamiji tĭḗikapi imarāte ōñua ā'mitiriḗḗatirā “Jia ōñurā yija ime”, mija ārĭa'si. I'suḗaka ḗupakirāre bojaika yi'ribekaja Tuḗarāte ōñutakaja mija ā'mitiriḗḗajĭka jia sime. I'suḗaka mija baamaka ĩatirā “Ōrĭbeyurā nime”, mijareka narĭko'omakaja, Tuḗarāte ĩaika wājitāji ḗuri jia ōñurā mija ime. ¹⁹ I'suḗaka Tuḗarāte mijare ĩaika simamaka kire yi'ribeyurāte “Jia ōñurā yija ime”, ārĭkoḗpeika dakowaḗamarĭa sime Tuḗarāro'si. Ā'mitirikōrĭ je'e. Ikupaka sabojayu kimajaropūñurā: “ ‘Tĕrĭrika ōñurā imarĭ, aḗerāte bo'ibajirā yija ime’, narĭḗupajoakoḗeikapiji jiamarĭa Tuḗarāte naro'si sabaarāñu”, ārĭwa'ri sabojayu. ²⁰ Toḗi aḗea ikupaka sabojayu: “ ‘Yire yi'ririḗe'yoirāte ḗupajoaika ñorĭḗatayu. “Ritaja ōrĭḗatairā yija ime”, narĭko'omakaja, norĭkoḗpeika dakoa waḗamarĭa sime’, Tuḗarāte āñu”, ārĭwa'ri sabojayu. ²¹⁻²² Suḗa imarĭ mijare wārōrimajare ĩatirā “Ī'ire yija ā'mitiriḗḗayu, aḗerā wārōrimajare tĕrĭwa'ribaji ōñuka kimamaka”, āḗaraka jĭjimaka mija ḗuparia'si. Jia jĭjimaka mija imaokaro'si ritaja Tuḗarāte mijare ja'atayu. Yi'i ḗablo, Aḗolo, ḗedropitiyika kirika bojariroka mijare yija wārōerā mija ḗō'irā yijare kiḗūataeka. Jia mija imarūkia mijaro'si kibaatika simamaka ōñia mija imatiyikuri, reyaekarā mija imarāka ḗotooka jia Tuḗarāka mija imarāñu. Suḗabatirāoka maekaka, ñamajĭ mija imarijarirūkia jia mijaro'si simarijarirāñu. Ā'mitirikōrĭ je'e, ritaja ō'ōrā imakaka, jia oyiaja mijaro'si sime. ²³ I'suḗaka mijaro'si simarijayu Cristore yi'yurā mija ima simamaka. Suḗa imarĭ ḗemawa'ribaji mija wārōrimaja ḗupajoabekaja ikupaka sime: Mija ruḗuko'amaki kime Cristo. I'suḗakajaoka Cristo ruḗuko'amaki kime Tuḗarā.

4

Aḗostolrāka ba'iraberika

¹ “Jesúrikaitakaja ba'iraberimaja nime”, yijareka mija ārĭḗupajoabe. I'suḗaka simamaka yijare kiḗūataeka Tuḗarārika bojariroka ḗo'imajare ā'mitirikoribeyumiji imakoḗekakaka yija wārōerā. ² Ikupaka sime ba'irabeĭjirimaja imarikakaka: Ba'iraberika nare naja'ataekareka jia naba'iraberika ime jĭjimaka ĩḗarimarāre naka imaokaro'si. ³ Mija ĩabe, ikupaka sime kirika yiba'iraberikakaka. “Jesúre yapaika upakaja jia ḗablote ba'irabeyu”, mija ārĭjĭka, mija ārĭberijĭkaoka marākā'ā imabeyua yiro'si. Suḗabatirāoka ritaja aḗerāte i'suḗaka yire ārĭberikoḗejĭka marākā'ā imabeyua. “ĶYaje ritaitaka jia Jesúrika yiba'irabeyu jee? Jiamarĭa yiba'irabeyu je'e aḗeyari”, ārĭwārūbeyuka ñime ñoñu upakaja ḗuri. ⁴ Yiḗupajoaikareka jia Jesúrika yiba'irabeyu. I'suḗaka simako'omakaja, “Oka imabeyua yire”, ārĭrūkimarĭa sime. Maiḗamaki Jesús ĩrĭkaja ōñuka, “Jia ḗablote yirika ba'irabeyu”, ārĭrika. ⁵ Suḗa imarĭ kiḗe'rietarāñurĭmi mabaakoḗeka ḗo'imajare ōrĭbeyua wāārō'ōrāja sakibojarāñu. I'suḗakajaoka kibaarāñu maḗupajoaeka mirākakaka. ĩ'sia ḗoto ĩrĭka upakaja kirika maba'irabeka mirāka simamaka ĩatirā mabaakeka upakaja sawapa mare kibaarāñu. Suḗa simamaka ketarūki ruḗubajirā, aḗerāte baaika ĩatirā “Ba'iaja baairā mija ime”, āḗekaja maimaye'e.

⁶ Mija ā'mitipe yijeyomarā. Ī'rīka ta'iarāja mija imaokaro'si yirikakaka supabatirā Aḡolorika kakaoka mijare yibojayu. Supa imarī simara'aeka upakaja mija pūpajoerā ikupaka sabojayu: “Po'imajareka mija jairā poto Tuparā majaropūñu āñu pemawa'ribajirā mija baa'si”, āriwa'ri sāñu. Supa imarī “Yijare wārōrimaji pūri mijariki wārōrimajire tērīwa'ribaji jia oñuka kime”, mija āribu'a'si. ⁷ Dakoa aḡea apikate tērīwa'ribaji mijare imarūjeika imabeyua. Ritaja mija baawārūika Tuparāte mijare ja'ataeka sime. I'supaka mijare kija'ataeka simamaka “Yija oñu upakaja jia kirika yija ba'irabewārūyu”, mija āri'a'si.

⁸ Supabatirā “Maekaka pūri ritaja Tuparārikakaka oñurā yija ime”, mija ārikoḡeyu. I'supakajaoka “Kirika yija ba'irabewārūerā ritaja Espiritu Santore yijare ja'atapataeka”, mija āriḡupajoakoḡeyu, yipūpajoaikareka. Cristoka jā'mebeyukajirā yija imako'omakaja ḡmija pūri kika jā'merimaja jaritirā bai je'e? Karemarītaka mija pūpajoaika upaka simarikareka, yijaro'sioka jia simajāāeka mija upaka kika jā'merimaja yija imaokaro'si.

⁹ Aḡe upaka sime yipūpakareka yiro'si pūri. “Aḡóstolrāka yija imako'omakaja jiyipūpaka po'imajare oribeyurā upaka Tuparāte yijare pūataeka”, yija āriwārūyu. Īakōrī je'e: Surararākare ñi'aekarā upaka imawa'ri, niḡamakite jā'meika poto, po'imajare ĩaika wājitāji reyarūkirā upaka yija ime. I'supaka simamaka nimaupatiji po'imaja, supabatirā āngelrākaoka yijaro'si simarāka upakaja ĩabaraka imarā. ¹⁰ Jesucristore yapaika upakaja yija baamaka “Dako oribeyuratarā nime”, po'imajare yijareka āriḡupajoayu. “Yija pūri, Cristorirā yija imamaka, dika jariwa'ririmarīa yijare kiōrīrūjeyu”, mija āriḡupajoakoḡeyu. “Tuparāro'si jia baakoḡeirā nime”, ĩrārimarāre yijareka āñu. Mija pūri “Tērīwa'ribaji kiro'si baairā Tuparāte yijare imarūjeyu”, mija āriḡupajoakoḡeyu. Supabatirā jīimaka po'imajare mijaka imako'omakaja yijare jiyipūpaka norībeyu. ¹¹⁻¹² Bikija ba'iaja yija jūara'aeka upakaja maekakaoka yija jūarijayu ruḡu. Īrākurimarīa yija kēsirabarijayu, okoa ukurijitokoḡeko'omakaja okoa yijaro'si jia yija tōḡowārūbeyu. I'supakajaoka jarirorō'ō, yija o'ajāārūkia imaberirijayua yijaro'si. Ba'iuḡaka yijare baawā'imaparaka po'imajare yijare pajewā'imarīrijayu. Supabatirā wi'imarīrā yija ime. Tuparārika bojariroka yija wārōika simako'omakaja yija imarūkiwapa, yija ba'arūkiwapaoka tōḡoerā jimarīa ba'irabejīaparijayurā. Ba'iaja po'imajare yijare jaiwā'imarīko'omakaja, ba'irokaḡi nare yija okae'ebeyu. I'supaka baabekaja “Jia nare mijeyobaabe, Tuparā”, āparaka naro'si kire yija jēñerijayu. Ba'iaja yijare nabaata'ako'omakaja nare yija ruḡuwapa'e'ebeyu. ¹³ Ba'iaja yijareka najaiyuyeko'omakaja jiaḡiji naka yija imarijayu. Burua upaka yijare norīrijayu. Bikija niḡe'yora'aeka upakaja maekakaoka i'supakaja niḡe'yoirā yija imarijayu ruḡu.

¹⁴ Mijare wapewa'rimarīa ikupaka mijaro'si yo'oyu. Mamakarāka mawātaika upaka mijare yiwātayu. Supa imarī mijare okajāāwa'ri ikupaka mijaro'si yo'oyu. ¹⁵ Diez mil rakamarā Jesúrika bojariroka mijare wārōrimajare imakoḡeko'omakaja yi'i ĩrīkaja pūri kirika mijare wārōū'murapaki. Mijare yibojamaka ā'mitiritirā Jesúrirā mija jarika. I'supaka mijare wārōū'murapaki imarī, mijapaki upakaja ñime. ¹⁶ Mijapaki upakaja imaki ñimamaka yibaarapaka upakaja mija baarika yiyapayu.

¹⁷ I'supaka mija imarika yapawa'ri Timoteore jībaji mijare wārōerā torā kire yipūatayu. Yimaki upakaja wātaka ñoñuki imarī, Maiḡamakire yapaika upakaja baaiki kime Timoteo. Supa imarī mijare yiwārōtirapaka mirākaja mijare kiwārōrāñu je'e ate. Supabatirā “Jesúre yi'yuka imarī, ikupaka Pablote imarijayu”, āriwa'ri mijare kibojarāñu. I'sirokajaoka aḡerā Jesúre yi'yurāte yiwārōtaparijayu. ¹⁸ “Maḡō'irā pūri Pablote etabesarāñu je'e mare kīkiwa'ri”, āriwa'ri ĩrārimarā mija pō'ikarāre jiiwari-arikoḡeyu. ¹⁹ “Tuparāte yire pūatarārīmi, mijare ĩarī ya'rirāñu”, ñariḡupajoayu. Mija pō'irā yeyarāñurīmi, marākā'ā imawa'ri i'supaka najaiyu āriwa'ri naka sayikorirāñu. “Wapuju jairimirātakaja sanajaiyu je'e aḡeyari”, āriwa'ri nare ñiaeyarāñu. I'supakajaoka karemarītaka Espiritu Santore nare jeyobaikaḡi najaika upakaja kika naba'iraberika jia

naro'si simamaka ñiaeyarãñu. ²⁰ Naṗupajoaika upakaja najairijayuapi takaja Tuṗarãrika naba'iraberijarirãkareka dako waṗamarĩa simarãñu. Tuṗarãte jã'mekarã ṗuri kijey-obaaikapi ãrĩwa'ri kirika ba'iraberijayurã. ²¹ I'supaka simamaka, ikupaka mijare yijẽriayu mae: ¿Marãkã'ã mija yaṗayu? “¿Dako baaerã ba'iaja mija baabu'akũ'ñu?”, ãrĩwa'ri ¿mijare yiwapeeyarika mija yaṗayu bai? Ba'iaja baarika ja'ataekarã mija imamaka, ¿jĩjimakapi mija ṗõ'irã yeyarika mija yaṗayukã'ã?

5

Waṗuju rõmitika wã'imarĩrika imabeyua

¹ Aṗea ikupaka ima. Mijakaki majaroka ikupaka ña'mitiyu. “Kĩṗaki rũmuka ba'iaja kiwã'imarĩrijayu”, ãrĩwa'ri sime kimajaroka. I'sia ima ba'itakaja kibaaika. Aṗerã ṗuri Tuṗarãte y'i'ribeyurã imariṗotojo i'supakaitaka baabeyurã. ² I'supaka mija watoṗekareka ba'iaja baabaraka imakite imako'omakaja “Aṗerã tẽrĩwa'ribaji jia Jesúre y'i'yurã yija ime”, ãṗaraka ¿jĩjimaka mija imarijayu bai je'e? I'supaka imabekaja ba'iaja kibaamaka i'yoṗi'riwa'ri mijaka kire mija imarũjea'si. ³ Wããrõ'õrã mijaka imabeririṗotojo yipupakapi ṗuri mija ṗõ'irã ñimarijayu. Mijaka imabeririṗotojo, “Ikupaka ba'iaja kibaaika waṗa kiwapaṗakoyirũ”, ãrĩṗupajoaweitikakiji ñime. ⁴ “Ba'iaja baaiki kimamaka ikupaka sawaṗa kijũarãñu”, ãñaokaro'si mija rẽrĩrika yiyapayu. I'supaka mija baarãka ṗoto yipupakapi ṗuri mija ṗõ'irã imaki upakaja ñimarãñu. Supabatirã i'supakajaoka maipamaki Jesucristore mijare jeyobaarãñu. ⁵ I'supaka simamaka rẽritirã mija jairãka be'erõ'õ kire mija ãṗẽa'si, kiyapaika upakaja Satanãre kire baaokaro'si. I'supaka ba'iaja kijũarãñu kipupape'yaokaro'si. Supa imarĩ maipamaki Jesucristore ṗe'rietarãrĩmi kire kitããrãñu.

⁶ I'supaka ba'iaja baaikite mija watoṗekarã imakoṗeko'omakaja, “Aṗerã tẽrĩwa'ribaji jia Jesúre y'i'yurã yija ime”, ãṗekaja mija imabe. Mija ãabe. Pan baaokaro'si kũṗajĩji levadura marukekoṗeko'omakaja, jia koyirika sarukuka upaka sime ba'iaja baarikakaka. Ba'iaja baaikite mija watoṗekarã imajĩka ba'iaja baairã upaka oyiaja mija jariṗatajĩñu. ¿I'supaka simakaka õrĩbeyurã bai je'e mija? ⁷ I'supaka mijaro'si simakoreka mija watoṗekarã kire mija imarũjea'si, Tuṗarãte yaṗaika upaka oyiaja baairã mija imaokaro'si. Mija ãabe, Pascua baya naro'si jẽ'rãta'yu ṗoto simaupatiji levadura nawi'iarã ima judiorãkare taarijayu. Levadura bikijaka nawi'iarã ima upaka naro'si sime ba'iaja baarika naṗupajoamaka. Supa imarĩ “Aṗekurioka ba'iaja baarũkimarĩrã maimaye'e”, ãrĩwa'ri levadura nawi'iarã ima nataarijayu. I'supakajaoka Pascua baya ṗoto oveja weiwa'yua najããrijayu upaka ba'iaja Jesúre maro'si jũaeka. Ba'iaja mabaaika maro'si waṗaĩjiwa'ri kireyaeka õñurã imarĩ, ba'iaja baarika maja'ataye'e. ⁸ Supabatirã “Jimarĩa ba'iaja Jesucristore jũaeka mare tããokaro'si”, ãrĩwa'ri ritaja ba'iaja mabaarijaya ja'ataturã jĩjimakapi, wãjimiji takaja ṗupajoabaraka maimarijariye'e, ṗakirimarĩaja.

⁹ Bikija mamarĩ ṗaṗera mijare yipũataũ'murapakapi ikupaka mijare yibojaraṗe: “Rõmijã ãmirĩjaka baariwã'imarĩrijayurã, i'supakajaoka ãmirĩja rõmijãka baariwã'imarĩrijayurãka mija jeyoaria'si”, ãṗaraka o'oekapi mijare yibojapũaraṗe bikija. ¹⁰ I'supaka mijare ñarãṗe, “Jesúre y'i'ribeyurãte mija waṗata'ritapabe”, ãrĩwa'rimarĩa. Ikupaka nime Jesúre y'i'ribeyurã: Rõmijã ãmirĩja aṗerãka wã'imarĩrijayurã upaka nime, rĩkimakaja niñerũ rikariṗotojo rĩkimabaji yaṗarijayurã. I'supakajaoka karee'erimaja, supabatirã waṗuju imaja jẽrãka jiyipupayeerijayurã nime Jesúre y'i'ribeyurã. I'supaka baarimaja rĩkimarãja nima simamaka, naka imarika yaṗaberwa'ri ṗo'imajamatorã mija a'rijĩñu. I'supaka simako'omakaja maki i'supakaitaka baaberijiki. ¹¹ “Ikupaka mija baabe”, ãrĩwa'ri i'supaka mijaro'si yo'oṗũaeka. “Jesucristore y'i'yurã yija ime”, ãrĩriṗotojo rõmijã ãmirĩja aṗerãka wã'imarĩrijayurãka mija jeyoaria'si. Supabatirãoka rĩkimakaja niñerũ rikariṗotojo rĩkimabaji yaṗarijayurã, i'supakajaoka waṗuju imaja jẽrãka jiyipupayeerijayurã, aṗerãte jaiyuyeirã, wejabiaikaka ukutirã wejibiririjayurã,

supabatirã wapuju pakitirã karee'erimajakaoka mija jeyoaria'si. Supabatirãoka naka mija ba'arijaria'si. ¹²⁻¹³ Jesúre yi'ribeyurãte ba'iaja baamaka “Ikupaka nare mabaaye'e”, ãñaokaro'simarãa maima. Tuparã ã'rikaja imaki ba'iaja nabaekapi ãrãwa'ri sareka jiamarãa nare baarũkika. I'supaka simako'omakaja mupaka Jesucristore yi'yurã imariþotojo ba'iaja nabaatika ja'atarika yapabeyurãka jeyoaribekaja maimaye'e. Æ'mitirikõrã je'e, ikupaka sabojayu Tuparãrika bojariroka o'oeka þũñurã: “Mija þõ'irã ba'iaja baabaraka imarijayukaka mija jeyoaria'si”, ãrãwa'ri sabojayu.

6

Jesucristore yi'ribeyurã þõ'irã okajerã a'pekaja, mija tiyiaja oka mija jiebe

¹ Apea mijare ñañu mae. Mija bojajããbu'arãka be'erõ'õ, Jesúre yi'yurã þõ'irã ã'rãtiji sajierã a'pekaja, Jesúre yi'ribeyurã ãparimarã* þõ'irã sajierã mija a'yu. ¿I'supaka napõ'irã mija baaika i'yoþi'ribeyurã bai je'e mija? ² Jesúre yi'yurã imarã, ñamajã õ'õrã ate kiþe'rietarãñurãmi ritaja þo'imajare baaeka mirãka ãabaraka “Ika jiamarãa ima, ika þuri jia ima”, ãrãrũkirã maima. ¿Yaje sõrãwãrũirã mija ime je'e? Ika ka'iareka imarãte wã'marũkirã imariþotojo ¿maekaka dakomarãjãkaja oka dajaka imakoþeika mija jiewãrũbeyu bai je'e? ³ Ängelrãkare baaeka mirãka þariji wã'marũkirã imarã, õ'õrã dakomarãjãkaja oka mijare imakaka jia ãwãrũrimaja mija ime. ⁴ I'supaka imarũkirã imariþotojo ¿dako baaerã oka mijareka ima mija tiyiaja sajiebekaja Cristore yi'ribeyurã þõ'irã sajierã mija a'ririþayu je'e? ⁵ Mija i'yoþi'yaokaro'si i'supaka mijare yiþojayu. ¿Ni'i ã'rãkaoka mija watoþekakaki jãpañaka õrãþũatirã okajiewãrũiki imaberitiyaikiji bai je'e? Imakoþeiki je'e aþeyari yiþupajoaikareka. ⁶ Supa simako'omakaja ã'rãrimarã mijaka imarã okajerikoþakaja, nokatotoriþayu. Jã'rãbaji sime ãparimaki Jesúre yi'ribeyurã þõ'irã a'ritirã, nawãjitãji nabojajããbu'aika.

⁷ I'supaka mija tiyiaja mija bojajããbu'ariþayua, Jesúre yi'yurã baarũkimarãa sime. I'supaka baarikoþakaja ã'rãrimarãre ba'iaja mijare baakoþeika samija rakajepããbe. “Yire jaita'apakitirã me'maeka i'supaka simaparũ”, ãþaraka mija imabu'abe. ⁸ I'supaka baarikoþakaja ã'rãrimarã mija þõ'irã þo'imajare jaita'apakitirã karee'erimaja imariþayurã. Najeyomarã Jesúre yi'yurã imariþotojo i'supaka nare ba'iaja nabaariþayu.

⁹⁻¹⁰ “Ba'iaja yija baariþayua marã imabeyua Tuparãro'si”, ãþaraka þupajoabekaja mija imabe. “Ba'iaja baarimaja imarã, Tuparãte jã'meirõ'õrã eyarũkirãmarãrã nimarãñu”, ãñua ¿mija õrãbeyu bai? Mija ã'mitipe, ikupaka nabaayu ba'iaja baairã: Rõmijã ãmirãjaka wã'imarãriþayurã upaka nime, supabatirã wapuju imaja jãrãka jiyiþupayeeriþayurã. I'supakajaoka ãmirãja rõmikirã, rõmijã tũmiakirãoka jeyoika jaritikarã imariþotojo aþerãka yapabu'ariþayurã, supabatirã ãmirãja natiyiaja yapabu'ariþayurã. Supabatirã karee'erimaja, supabatirã rãkimakaja niñerũ rikairã imariþotojo rãkimabaji niñerũ yapariþayurãoka imarã. Aþerimarã imarã wejabiaikaka ukutirã wejabiririþayurã, aþerãte jaiyuyeyurã. Supabatirã aþerã imarã aþerãte rikaika jaiþakitirã nare ã'mariþayurã. I'supaka baarimaja Tuparã þõ'irã eyabesarãñurã. Supa imarã nupaka ba'iaja baariþotojo “Tuparã þõ'irã eyarũkirã maima”, mija ãrãþupajoariþaria'si. ¹¹ Bikija þuri nimaupaka baabaraka ã'rãrimaki mija imaeka ruþu. Maekaka þuri i'supaka baabeyurã mija imaokaro'si Espãritu Santore mijare jeyobaayu Jesucristore mijaro'si reyaeka simamaka. Ba'iaja mija baaekareka Tuparãte mijare tããeka, supabatirã kirirã mijare kimarũjeka mae. I'supakajaoka “Ba'iaja nabaekaka wapa yire wapaariþayurã nime”, Tuparãte mijareka ãñurã mija ime mae.

¹² Ikupaka ã'rãrimarã mija watoþekareka imarãre ãñu: “Maekaka Jesúre yi'yurã imarã, ritaja yija yapaika upakaja baajãrã yija ime”, narikoþeyu. I'supaka simako'omakaja “Ritaja mabaariþayuriþayureka ã'rãriba'ikaka jiamarãa imariþayua sime maro'si.

* 6:1 Jueces que no eran creyentes

Supabatirã ĩ'rãriba'i mabaarijayua, marãkã'ã baatirã maja'atawãrũberijka sime maro'si. Supã imarĩ i'supaka mabaaberjĩnu", ñãnu. ¹³ ĩ'rãrimarã ikupaka añurã: "Ba'arika maba'aika ña'rĩjãirũkiaro'si sime ñe'mea. I'supakaja mamarĩrãja Tuparãte po'ijiatikarã maima. I'supaka imarã imarĩ, imajiparũkimarĩa sime mañe'mea, ba'arikaoka", narĩkopeyu.† Kësia mare baamaka, ba'arijayurã maimako'omakaja rõmitika ĩmirĩjaka ba'iaja wã'imañua baarika mare jitoika naka baarimajamarĩrã maima. Cristore yapãika upakaja baairã maimaokaro'si Tuparãte mare po'ijiaeka. Kirirã imarĩ, maño'iaþi i'supaka baarũkirã maima. ¹⁴ Tuparãte kirikaþi maipamaki Jesucristore õña kijariþe'rirũjeka upakajaoka mare kibaarãñu.

¹⁵ I'supaka imarã imarĩ, Jesúpo'iakakaja sime maño'ia Tuparãte ĩamaka. I'supaka ima õñurã mija ime. ¿I'supaka imariþotojo rõmitika ĩmirĩjaka wã'imañua niñerũþi wapañitirã, mija yapãika upaka koka mija baaika jia sime bai? ¹⁶ Ikupaka mijare ãrĩrika ñarĩko'o, ĩ'rĩka upakaja imarã nime Tuparãte ĩamaka. Ika ñañua õrĩwãrũekaja mija imabe. Tuparã majaropũñurã o'oeka ikupaka bojaika: "Rõmiki kirũmupitiyika ĩ'rĩka upakaja imarã", ãrĩwa'ri sabojayu. ¹⁷ Rõmika imarikakaka sabojaika upakaja, Cristorirã maima simamaka kika ĩ'rĩka upakaja þupairã maima Tuparãte ĩamaka.

¹⁸ I'supaka mare kĩaika simamaka, ba'iaja baabekaja maimaye'e. I'supaka baairã þuri, aþerãka ba'iaja wã'imarĩwa'ri ĩ'rĩka po'i upakaja naka imarã. Supã imarĩ naño'ia nabitatayu. Aþea ba'iaja baarika upakamarĩa sime rõmitika ĩmirĩjaka ba'iaja wã'imañuaka baarika. ¹⁹ Espĩritu Santore mare ña'ajããiki kime Tuparã. I'supaka mare kiña'rĩjãika þoto maño'iaja kiwi'iuþaka ima kiro'si. ¿Samija õrĩkopeyu bai je'e? I'supaka simamaka Tuparãrika sime maño'ia, maro'sitakajamarĩa. ²⁰ Mija ĩabe. Kirirã maimaerã Jesúre reyañjekapi ãrĩwa'ri kirirã Tuparãte mare imarũjeka. I'supaka simamaka, maimarijayuareka kiyapãika upaka oyiaja baabaraka jiyiþupaka kire mija õþe.

7

Rõmie'erika

¹ Õrĩrika yapawa'ri þaperapi yire mija jaiþũãika mijare yibojaerã baayu mae. "Tuparãte yapãika upakaja imawa'ri kirũmuka baabekaja kimajka ¿yaje jia simajĩnu ruku?", ãþaraka yire mija jẽrĩãþũaika. ² Supã imarĩ ikupaka mijare yibojaerã baayu mae: Torã rĩkimarãja ba'iaja baabaraka mija ima simamaka, rõmie'ekaki imaki þuri dakoa okamirãmarĩaja kirũmuka imarimaji kime. I'supakajaoka sime rõmoro'si. ³ Rõmika imakiro'si koyapãika upakaja kiyi'ririjarirãkareka jia simarãñu. I'supakajaoka koimarãñu kirũmu koro'si. ⁴ I'supaka simamaka "Yiþupajoaika upakaja yibaaye'e", kotĩmite kõrĩberijĩnu. I'supakajaoka sime ĩmirĩjiro'si. ⁵ Supã imarĩ tĩmiaiko tĩmite baarika yapãamaka "Jẽno'o, baabekaja imarimajaja maimaye'e", mija ãrĩrijayua mija ja'atabe. I'supakajaoka sime ĩmirĩji rõmika imakiro'si. "Tuparãka jaiokaro'sitakaja mako'apiribu'arijayua maja'ataerã ruþu", ãrĩwa'ri ĩ'þarã wã'tarãja sanayi'ribu'ajkareka jia sime. Sabe'erõ'õþi þuri nima upakaja nimarijarijĩnu, Satanãre yapãika upaka ba'iaja aþerãka mija baawã'imarĩbu'aa'si ãrĩwa'ri.

⁶ Mija ko'apiribu'arijayua ja'atarũkimarĩa mijaro'si simako'omakaja, Tuparãka jairã baaeka kũþajĩ ja'atirã i'supaka mija imatarijarijĩnu mija yapajkareka. "I'supaka oyiaja mija baarijape", ãrĩwa'ri mijare jã'merimajimarĩka ñime. ⁷ Rõmimarĩkaja ñimako'omakaja jo'ribekaja ñima upaka oyiaja ritaja po'imajare imarikareka jia simajããeka yireka þuri. I'supaka simakoþeko'omakaja ĩ'rĩka ta'iarãja imabeyurã maima. I'supaka maima simamaka marakakaja maimarũkia Tuparãte mare ja'ataeka. Supabatirã rõmikirãja, rõmimarĩkajaoka jia maimaokaro'si mare kijeyobaayu.

† 6:13 Había una creencia o pensamiento que a Dios no le importa lo que uno hace con el cuerpo. Por pensar así, tener relaciones sexuales con cualquiera cuando uno tenía el deseo es lo mismo que comer cuando uno tiene hambre.

Rōmijā natīmirāre reyataḗaekamarā, ĩmirĳja narōmia reyataḗaekarāka Pablote jaika

⁸ Mae rōmijā natīmirāre reyataḗaekamarā, ĩmirĳja narōmia reyataḗaekarāre ikupaka ñañu: “Rōmimarĳa maekaka ñima upaka, ĩmirĳja rōmimarĳa imarā, i'supakajaoka rōmijā tīmiamarĳa imarā mija imarijariĳka jia sime. ⁹ I'supaka simako'omakaja rakajepāāwārūbeyurā ḗuri ne'ebu'ajĳka marā imabeyua, dako okamirāmarĳaja nimarijayaokaro'si.”

“Tīmiarĳā, rōmikirākaoka, mija ja'atabu'a'si”, Pablote ārĳka

¹⁰ Mae “Ikuḗaka Maiḗamakire jā'meka”, ārĳwa'ri tīmiakirāre, rōmikirāreoka yibojaerā baayu ate: Tīmiakirā imarā mija ja'atabu'a'si. Ñoñu upakaja yiḗupajoaikapimarĳa ikupaka mijare yibojayu, i'supakaja Maiḗamakire jā'meka simamaka. ¹¹ ĩrāko kotĳmite ja'atariā apĳka ĩmirĳjika tīmiaririka imabeyua. Apĳkaka tīmiaribekaja kotĳmi imatikakikaja jia imaḗerĳrā kika oka kojiejĳka jia sime. I'supakajaoka sime ĩmirĳjiro'si.

Jesúre yi'yurā kire yi'ribeyurāka e'ebu'arikakaka “Ikuḗaka sime”, Pablote ārĳka

¹² Mae ate Jesúre yi'yuka kire yi'ribeyukoka ne'ebu'aekakaka mijare yibojaerā baayu. Maiḗamakire bojaekamarĳa sime ika. Yiḗupajoaika upakaja ikupaka mijare yibojayu: Ikuḗaka simarijayu ĩrārimarāro'si: Jesúre yi'ribeyurā oyiaja imabu'atirā, be'erō'ōḗi ḗuri ĩrĳka kire yi'yuka. I'supaka imariḗotojo mija rōmia mijare ja'atarika yaḗabesarāka nare mija ja'ata'si. ¹³ I'supakajaoka sime rōmijā Jesúre yi'ribeyurāka tīmiarikarāro'si. Jesúre yi'ribeyurā imariḗotojo mijaka nimariyaḗamaka nare mija ja'ata'si. ¹⁴ Mija tīmiarā Jesucristore yi'ribeyurā nimako'omakaja, ĩḗarā imariḗotojo ĩrĳka upakaja mija ime Tuḗarāte ĳamaka, kirirā upaka mijare kĳarĳrĳrijayu. I'supakajaoka ĩmirĳja Jesúre yi'yurāro'si sime. I'supakamarĳa simarikareka, kirirāmarĳrā mija makarāte imajāāeka Tuḗarāte ĳamaka. Kirirā upaka mijare kĳamaka ḗuri jiaḗi mija makarāte kĳarĳrĳrijayu. ¹⁵ Jesúre yi'yuka rūmu Jesúre yi'ribeyuko imarĳi, kire koja'atariyaḗajĳka, koyaḗayu upakaja ko'rĳjĳka marā imabeyua. I'supakajaoka ĩmirĳji Jesúre yi'ribeyuka kirūmu Jesúre yi'yukote kija'atariyaḗamaka kiyayaḗu upakaja kibaaĳiñu. I'supaka nayaḗayu upakaja “Na'riḗarū”, ñañua simako'omakaja ja'atabu'abekaja mija imajĳkareka jiibaji simajĳiñu. I'supakaja ḗo'imajaka okamirāmarĳaja maimarika Tuḗarāte yaḗayu. ¹⁶ “ĳia natīmiarāka imawa'ri Jesucristore nayi'rĳrāñu je'e naro'sioka aḗeyari”, ārĳwa'ri i'supaka rōmijāro'si ñañu. I'supakajaoka sime ĩmirĳjaro'si.

¹⁷ Rakakaja maimaokaro'si Tuḗarāte mare ja'ataeka. Supa imarĳi mare kiwā'maeka ḗoto maimara'aeka upakaja maimarijariĳkareka jia sime. Jesúre yi'yurāte rēñurō'ōrā yeyaika rakakaja iroka nare yibojarijayu. ¹⁸ ĩrārimarā Jesúre nayi'rĳrā baaeka ruḗubajirā judĳotatarā imarĳi, circuncisión baatĳkarā imarā. “Mae Jesúre yi'yuka imarĳi circuncisión kurare yire baakoḗeka yo'arāñu”, ārĳrika imabeyua. ĩrārimarā Jesúre nayi'rĳrā baaeka ruḗubajirā judĳorākamārĳrā imarĳi, circuncisión baaberikarā imarā. “Jesúre yi'riwa'ri circuncisión yibaaerā judĳotatakaki jayaokaro'si”, ārĳrika imabeyua. ¹⁹ Circuncisión baaekarā, circuncisión baaberikarā maimajĳkaoka marā imabeyua. Tuḗarāte mare jā'meika upakaja baarika sime imatiyaika. ²⁰ Supa imarĳi Tuḗarāte mare wā'maeka ḗoto maimara'aeka upaka maimarijariye'e. ²¹ Mia, Jesúre yi'yurā imariḗotojo aḗerāte ba'irabeĳjibaraka “Ba'itaka naḗoyarā yija ime”, mija ārĳa'si. I'supaka simako'omakaja mijare naja'atarākareka ḗuri wāĳiaja mija ḗoḗe. ²² Ikuḗaka sime: Aḗerāro'si ba'irabeĳjirimaja* mija imakoḗejĳka marā imabeyua. Jesúre yi'yurā mija jarirūki ruḗubaji ba'iaja baariroka yi'yurā mija imaeka. Maekaka ḗuri Jesúrĳrā mija imamaka, i'supaka mija imakoḗeka kija'ataekarā mija ime kiyayaika upaka baaokaro'si. I'supakajaoka aḗerāte ba'irabeĳjirimajamarĳrāoka, kire yi'yaokaro'si mijare kiwāmamaka ḗuri kiro'si ba'irabeĳjirimaja upaka mija ime mae. ²³ Ba'iaja Jesúre ĳuaeka wapa kirirā maimaerā Tuḗarāte mare wā'maeka. Supa imarĳi Tuḗarā ĩrĳkaja kime Maiḗamaki

* 7:22 Esclavos

imatiyaiki. I'supaka simamaka, “Jia Tuparāka mija imarijitoye'e yija āñu upakaja mija imabe”, āñurāte mija yi'ria'si. ²⁴ Mija ā'mitipe yijeyomarā. Tuparāte mare wā'maeka poto maimaeka upakaja maimamirīrīkawa'rijīkareka jia sime. I'supaka maimamaka jījimaka Tuparāte maka imarijarirāñu.

²⁵ Mae papepapi yire mija jērīapūarapakakaka mijare yibojaerā baayu ate. “Ikuḡaka tīmiamarīrāre, rōmimarīrāteoka Maiḡamakire nare jā'meyu”, ārīwārūbeyuka yi'i. I'supaka simako'omakaja Jesure yire jeyobaarijayuapī yipupajoaikakaka wājiroka mijare yibojaerā baayu. Supa imarī yire mija ā'mitiripēarika yiyapayū. ²⁶ “Cristore mija yi'yuaḡi ārīwa'ri ba'itakaja jiamarīapī mijare nabaata'arijayua simamaka rōmimarīa mija ima upakaja mija imarijarīkareka jia sime”, nārīpupajoayū. ²⁷ “Rōmie'etika imarā, mija rōmia mija ja'ata'si. Rōmimarīa imarā rōmie'erika pakatapekaja mija imabe”, mijare nāñu. ²⁸ I'supaka nāñua simako'omakaja īrīka imirīji rōmie'erika yapajīkite rōmie'ejīka marā imabeyua. I'supakajaoka tīmiaririyapaiko, ba'iaja baawa'rimarīa kotīmiarirāñu. Ka'wisika jūarijayurā maima maekaka. I'supaka simamaka rōmika jaritīkarā, tīmiaika jaritīkarāro'si ka'wisibaji simarāñu. I'supaka mijaro'si sima'si ārīwa'ri “Rōmimarīaja mija imarijarīkareka jia sime”, ārīwa'ri i'supaka mijare yibojayū.

²⁹ Mija ā'mitipe yijeyomarā. “No'ojīrāmarīaja sajariwa'yu ō'ōrā maima pūrirūkia. Supa imarī apeakaka pūpajoatīyabekaja Cristorika maba'iraberījariye'e”, ārīwa'ri ikupaka mijare yibojayū: Rōmika imarā rōmimarīrā upakaja kirika mija ba'iraberījape. ³⁰ Ba'iaja pūpayurā, ba'iaja mija pūpayū takaja pūpajoabekaja mija imabe. Jījimaka imarāoka, jījimaka imarikatakaja mija pūparībekaja mija imabe. I'supakajaoka waruaka rīkimaka wapaījirījayurā, sarekaja pūparībekaja mija imabe, “Ō'ōrā nōoka ōñia imarūkimarīrā maima”, ārīpupajoawārūrā imarī. ³¹ “Maekaka ritaja mabaarijayua, ritaja ima maikaoka imajīpārūkimarīa sime”, āñurā imarī, sareka pūpajoatīyabekaja maimaye'e.

³² Ba'iaja mija pūparīrika yiyapabeyū. Maiḡamakirika ba'irabeiki pūri rōmimarīka imarī, Jesure yapaikakaka takaja pūpayūka. ³³ Rōmika imaki pūri kirūmure jia jījimaka kika imaerā jia koka imarikakaka pūpajoarijayūka. ³⁴ Īakōrī je'e, ikupaka sime kiro'si: Tuparāte yapaika upaka, supabatīrā kirūmure yapaika upakajaoka pūpajoarijayūka kime. I'supakajaoka sime rōmijāro'si. Tīmiamarīrā maiḡamaki Jesucristorika ba'iraberika pūpajoairā, “Ritaja kiro'si yija baarijayua ĩatīrā jījimaka Cristore imarū”, ārīrika pūpajoarijayurā. Tīmīairā pūri natīmiarāte jia jījimaka imaerā nīmarūkiakakajaoka pūpajoarijayurā.

³⁵ “Mija tīmīaria'si, i'supakajaoka mija rōmie'ea'si”, mijare ārībeyuki yi'i. Tuparāte yapaika upakaja jia mija imarika yapawa'ri i'supaka mijare nāñu, aḡerō'ōrā mija pūpajoakoreka.

³⁶ Bikījarāja kirūmuro'si kijaiḡāātikakote īrīkate e'ebeyua simamaka, “Kopakaja pakiako kojayū mae, kore ye'epaye'e”, ārīpupajoawa'ri kore ke'ejīka marā imabeyua. ³⁷ Apīka pūri kīpupaka kire āñu upakaja rōmimarīaja kimajīka marā imabeyua. Maki jājiapī kire jā'meberījīki imarī, kiyapaika upakaja jo'ribekaja kimarū ārīwa'ri. Supabatīrāoka rōmimarīaja imarika rakajepāāwārūtīrā i'supaka kimajīka jia sime. ³⁸ I'supaka simamaka kirūmuro'si imatikakore e'eiki pūri jia baaiiki. I'supaka simako'omakaja rōmimarīaja imarika pūpajoaiki imaki satērīwa'ribaji jia pūpajoaiki.

³⁹ Tīmiaika jaritīkako kotīmite ōñia imañujukā'aja apīkaka imaberījīko. Kotīmite reyajīka be'erō'ōḡi pūri, apīka Jesure yī'yukakajaoka kotīmiarīkareka jia sime. ⁴⁰ I'supaka simako'omakaja apīkate tīmiarīrika pūpajoabekaja koimajīka jīibaji koimajīñu yireka. Yi'ioaka Espīritu Santore yire jeyobaaīkapi i'supaka ārīrijīyūka.

8

Aḡerāte jia imarūkia pūpajoabekaja, “Dakoa jājībaarika imabeyua yijaro'si”, āḡaraka ba'iaja aḡerāte mija baarūjea'si

¹ Waɓuju imaja jērāka jiyiɓupayeewa'ri wa'iro'si ri'ia sawājītāji ji'aika upaka napāārijayuakaka ɓaperapi yire mija jērīapūarapaka mijare yibojaerā baayu mae. “Waɓuju napupajoaika upakaja nabaaka sime”, āriwārūrā maima. I'supaka simako'omakaja “Aperāte tērīwa'ribaji ōñurā yija ɓuri”, ārikoɓeirā mija ime. I'supaka ɓupajoabekaja, jia wayuīabu'abaraka majeyobaabu'arijariye'e. ² “Jia dakoa jariwa'ririmarīaja ōriɓūairā jaritika yija ime”, āɓaraka waɓuju jaiirā jia ōriɓūabeyurā imarā ruɓu. ³ Aperā ɓuri, jījimakaɓi Tuparāte noñua imarī, “Yirirā nime”, kēñurā nime.

⁴ “Waɓuju imaja jērāka jiyiɓupayeabaraka wa'iro'si ri'ia naji'aekakaka maba'ajīka”, mija āñuakaka mijare yibojaerā baayu mae. “Waɓuju imaja jiyiɓupaka noñua ōñimarīa sime. Tuparā ĩ'rīkaja imaki imatiyaiki”, āriwārūrā maima. ⁵ Waɓuju imaja jiyiɓupayeerimaja ɓuri “Wejeɓemarā ōika, ka'iarā ima oka majiyiɓupayeerūkia sime”, narīɓupajoakoɓeyu. Rita nañu, rīkimakaja sime waɓuju imaja najiyiɓupayeekoɓeika. ⁶ I'supaka napupajoaika simako'omakaja, “Maɓaki Tuparā ĩ'rīkaja imaki majiyiɓupayeetiyarūkika. Ritaja ɓo'ijiaekaki imarī, kiyapaika upakaja mabaerā mare kipo'ijiaeka. I'supaka simamaka Jesucristo ĩ'rīkaja kime Maiɓamaki. Ikiɓi āriwa'ri ritaja jia wejea Tuparāte baaeka. Supabatirā ikiɓi āriwa'ri ōñia imajiparika maro'si ima”, āriɓupajoairā maima.

⁷ I'supaka maɓupajoako'omakaja aɓerimarā Jesúre yi'yurā imariɓotojo jia sakaka ōriwapu'abeyukajirā. Jesúre yi'yurā nimaerā baaeka ruɓubajirā waɓuju imaja jērāka najiyiɓupayeeka. “Po'imaja baarirata sime”, āriwārūbeyurā nime ruɓu. Supa imarī tuparāreka je'awa'ri “Ba'arika napāākoɓeka mirāka yija ba'aika sajiyiɓupayeewa'ri yija baayu”, narīɓupajoayu. I'supaka ɓupajoawa'ri sanaba'akoɓeika “Kire yi'ririya'ataiki upaka yibaayu Tuparāte ĩamaka”, āñurā najayu. ⁸ I'supaka simako'omakaja ba'irījia maba'aika, maba'abeyuaoka imatiyabeyua sime Tuparāro'si. “Samaba'abesarākareka Tuparāte mare wayuīarāñu”, āririka ɓuri imabeyua. I'supakajaoka “Samaba'arākareka jījimaka Tuparāte maka imarāñu je'e”, āñuokaro'simarīaoka sime. ⁹ “Dakoa mare jājibaabeyua”, āñurā mija imako'omakaja mija yapaika upakaja imarika mija rakajebe. I'supaka mija imamaka jia Tuparāte yi'riwapu'abeyukajirāte ĩajīkareka, mija ima upakaja nabaajīñu je'e. “Tuparāreka jia sime, jiamarīa sime je'e”, āriwārūbeyurā nimamaka ba'iaja nare mija baaruɓutaika. ¹⁰ Ikuɓaka sime: Jia ōriwārūrā imawa'ri “Waɓuju imaja jērākarosiji ri'ia napāākoɓeka mirāka samaba'aye'e”, āriwa'ri ba'arī sajiyiɓupayeeriwi'iarā mija kākayu. I'supaka samija ba'amaka ĩawa'ri, “Naba'aika upakaja sayiba'arāñu yiro'sioka”, jia Tuparāte yi'riwapu'abeyukajikate āriñu kiro'si. ¹¹ I'supaka simamaka “Waɓuju imajaro'si ri'ia napāākoɓeka mirāka maba'ajīka marā imabeyua”, āriwa'ri, mija ba'amaka ĩatirā, jia Tuparāte yi'riwapu'abeyukajikate saba'awa'ri ba'iaja kibaape'ayu ate. “Jia ōriwārūrā yija”, āñurā imariɓotojo mija jeyomakiro'si ba'iaja kibaaika wapa Cristore reyañjika simako'omakaja ba'iaja kire mija baaruɓatayu. I'supaka baawa'ri Cristore kiyi'rikoɓeika ja'atirā mamarī kimaeka mijirāja kijayua ba'itakaja sime. ¹² I'supaka baawa'ri ba'iaja Jesucristore yi'yurāte mija baaruɓatayu. “I'supaka yija baamaka, ba'iaja yijaro'si simarāñu”, āriwārūrīɓotojo, i'supaka mija baaika ĩatirā i'supakajaoka aperāte baayu. I'supaka mija baaika naro'si takajamarīa ba'iaja ima. “Yirirāte ba'iaja nabaaka simamaka, i'supakajaoka yire nabaayu”, mijareka Cristore āriɓupajoayu. ¹³ Supa imarī ikuɓaka mijare ñañu: “Ritaja yibaajīka ĩaji'atirā yibaaika upakaja baawa'ri ba'iaja aɓikate jūaa'si āriwa'ri i'supaka yibaaberijīñu.”

9

“Apóstolmarīka Pablote ime”, ārikarāte “Ikuɓaka sime”, Pablote ārika

¹ Ritaja Tuparāte mare jājibaabeyua yibaajīkareka, marā imabeyua. ¿Apóstolmarīka ñime bai je'e? ¿I'supakajaoka maiɓamaki Jesúre ĩaeka mirāmarīka ñime bai je'e?

I'supakajaoka aþea, “Pablote wārōmaka ā'mitiritirā Jesúre mayi'riū'murape”, ¿mija ārībeyu bai?*

² “Apóstolmarīka Pablote ime”, aþerāte ārīko'omakaja mijareka þuri i'supaka þupajoarika imabeyua je'e. Yiwārōrapaka ā'mitiritirā Jesúre mija yi'rapaka simamaka, “Cristo þūatarimaki kime Pablo”, āñurā mija þuri.

³⁻⁴ Po'imajare yire kērājaimaka ā'mitiritirā ikupaka nare yiyi'yu: Apóstolrāka yija imakaka mija þupajoabe. Mijare wārōrimaja yija imamaka, yijare mija ji'aika, okoa yijare mija sīaika e'etoririmaja yija ima mija ōñu. ⁵⁻⁶ Mia, apóstolrāka, Pedro, Jesús be'erō'ōkarā narōmiapitiyika Jesúre yi'yurāte turirijayu þoto nare jeyobaarūkirā. Supa imarī ritaja nare mija jeyobaaika upakajaoka mija baarūkirā yija ime. Apóstolrāka imarī, mijare yija wārōko'omakaja ¿yijare ruku mija jeyobaaberijīñu bai je'e? I'supaka simako'omakaja, Bernabéka ba'irabetirā yija yapaika yija tōporijayu. ⁷ Mija ōþe. Wapa tōþoirā nime surararāka. I'supakajaoka, iyaka ōteiki sarikayu þoto ¿kākāerāmarīa sakiōteyu bai je'e? Aþea mia: Oveja ĩarīřrimaji sūþeokoa kibikerijayu þoto ¿sukuberijīki bai je'e mijareka? ⁸⁻⁹ I'supakamarīa sime, maba'irabeikaþi ārīwa'ri sawapa matōþoyu. Yija takajamarīa imarā i'supaka āñurā. Tuþarārika bojariroka o'oeaka þūñurāoka i'supakaja sabojayu. Tuþarā ikupaka Moisés imaekakite kio'orūjeka: “Trigo yapea wa'ibikirāwēkoa rī'kati'baaurīrāka ‘Sakaka kūþajī kiba'arū’, ārīwa'ri kiōmea mija þi'þea'si”, ārīwa'ri sabojayu Tuþarā oka þūñurā. “Wa'ibikirāwēko takaja jia kimarū”, ārīwa'rimarīa i'supaka Tuþarāte bojaeka. ¹⁰ Po'imajaro'si þariji þupajoawa'ri i'supaka Tuþarāte bojaeka. Ā'mitirikōři je'e: Ríoa ba'iraberimaja, supabatirā trigo yapea ka'rerimajaoka “Sakaka kūþajī yitōþoye'e yiro'sioka”, ārīþupajoawa'ri sanaba'irabeyu. ¹¹ Supa imarī Tuþarārika mijare wārōū'muraparā imarī, “Mare najeyobaarū”, mijareka yija ārīþupajoaika, ¿jiamarīa sime bai je'e? ¹² Aþerā Jesucristorika wārōrimajare “Mare wārōrimaja nimarū”, ārīwa'ri “Nare majeyobaaerā”, ārīþupajoairā mija ime. I'supaka mija þupajoaika simamaka, “Mamarītaka mare wārōū'muraparā nime Pablorāka. Supa simamaka nare majeyobaatiyaye'e”, aþerāte tērīwa'ribaji yijareka mija ārīþupajoatiyarūkirā yija ime. I'supaka simamaka “Yijare mija jeyobaabe”, mijare yija ārījīka, jia simakoþeyu.

I'supaka simako'omakaja, mijare yija jēñeberape. “Niñerū tōþoerā Pablorākare Jesúrika bojariroka wārōyu”, þo'imajare ārīþupajoarikareka yija wārōika na'mitiripeþeberijāæka. Supa imarī rīkimakaja yija yapaika imako'omakaja sarakajepāāwa'ri mijare yija jēñeberape. ¹³ Tuþarāte jiyiþupaka ōřiriwi'iarā wa'iro'sia þo'imajare kiro'si tarijayu. Sajāātirā kiro'si najoeĳirijayuakakaja torā ba'iraberimajare ba'arijaya jia ōñurā mija ime. Bikijarāja “Yire najoeĳirākakaka naba'arāñu”, Tuþarāte ārītika. ¹⁴ I'supakaja sime Jesúrika bojariroka wārōrimajaro'si. Maipamaki Jesúre ārīka “Nawārōeka wapa kopakaja nare jeyobaarūkirā nime naka wārūekarā.” ¹⁵ “Tuþarā þūatairāre majeyobaaye'e”, ārīka simako'omakaja ĩrākurioka mijare yijēñeberape. Yiwārōriwapa mijare jēñebeyuka imarī, kēsia yijīrīkoþejīka marā imabeyua yiro'si. Ikupaka mijaro'si yo'oika “Yire mija ĳjibe”, ārīwa'rimarīa sayo'oyu. “Wapamarīaja Jesúrika bojariroka yibojataparijayu”, ārīwa'ri jĳjimaka ñime.

¹⁶ I'supaka þupajoaiki imariþotojo Jesúrika bojariroka þo'imajare wārōiki imarī, “Jiitaki ñime”, ñarīþupajoabeyu. Kirika yibojatapaerā Jesucristore þūatariki imarī, yire kijā'meka upakaja baarijarirūkika ñime. Po'imajare kirika yiwārōberirikareka yire kijā'meka upaka baabeyuka ñimajīñu. ¹⁷ Ñoñu upakaja þupajoatirā yiwārōrikareka þuri, “Sawapa yire nijirū”, ñarījāāæka. I'supakamarīa sime. Cristore yire jā'meka upakaja baaiki imarī, aþerāte yiwārōrijayu. Supa imarī yire najeyobaamaka, supabatirā najeyobaaberikopemakaoka nare yiwārōrijarirāñu. ¹⁸ Ikupaka sime yiro'si: Sawapa tōporikopakaja, “Kire ā'mitiripeairāre Tuþarāte tāārū”, āþaraka yiwārōyu. Supa imarī mi-

* **9:1** Pablo está afirmando que él es apóstol. Algunos en Corinto, por alegar que Pablo no era un apóstol, no prestaron atención a sus instrucciones y enseñanzas.

jare yiwārōika wapa yiwapajēñejika simako'omakaja mijare yiwapajēñeberape. I'supaka baaiki imarī, j̄jimaka ñime.

¹⁹ Supa imarī yire nawapañibeyua simamaka marākā'ā baatirā po'imajare yire jā'mewārūbeyu. I'supaka simako'omakaja jia p̄paiki imarī, “Rīkimabaji po'imaja Jesucristore na'mitiripēarijarirū”, ārīwa'ri i'supaka yibaayu. ²⁰ Mija ĩabe: Judiotatarāka ñima poto, nima upakaja ñimarijayu. I'supaka ñimamaka “Jesúrika bojariroka nare yibojarāka poto yire ā'mitiripe'yorimarīaja, sanayi'rirū”, ārīwa'ri i'supaka ñimarijayu. I'supakajaoka Moisés imaekakite jā'meka yi'yurāka ñima poto nupakaja ñimarijayu. I'siakaka yi'riberirūkika imaripotojo Jesúre na'mitiripēarika yapawa'ri, i'supaka yibaayu. ²¹ Judiotatamarīa imarī Moisére jā'meka ōrībeyurāte Jesúrika bojariroka yibojarijayu. Naka ñima nupakaja baaripotojo, Tuparāte ĩamaka ba'ia baabekaja, Jesucristore yapaika upakaja yibaarijayu “Jia Jesucristore nayi'rirū”, ārīwa'ri. ²² Jia Tuparārika ōrīwapu'aberiwa'ri “Iroka takapi imawa'ri jia kika maimajīñu je'e”, añurāka ñima poto, nupakaja ñimarijayu. Ritaja najājibaaikakaka niaika wājītāji baabeyuka yi'i. Jia naka ñimamaka, yiwārōika ā'mitiritirā “Jiibaji Jesucristore na'mitiripēarū”, ārīwa'ri i'supaka naka ñimarijayu. Po'imaja apetatarāka ñima poto nupakaja ñimarijayu. I'supaka yibaarijayu “Kire ā'mitiripēairāte Jesúre tāārāñu”, ārīwa'ri yiwārōika ā'mitiritirā ĩrārimarāre kire yi'yaokaro'si. ²³ “Kire ā'mitiripēairāte Jesúre tāārāñu”, añuakaka po'imajare ā'mitiripataokaro'si i'siakaka yiba'irabeyu. “Naṗitiyika yijare jia Tuparāte baarū”, ārīwa'ri i'supaka yibaarijayu.

²⁴ “Tuparā pō'irā jia yija tōporāñu”, ārīwa'ri kiyapaika upakaja baabaraka mija imarijape. Ā'mitirikōrī je'e. Rīrīrika po'imajare koyu poto, rīkimarāja nime rīrīrimaja. Nakaki ĩrīkaja imaki tērīrūkika. Iki imaki jājia rīrītirā aṗerāte ruṗubajirā eyaiki imarī, sawapa tōpoiki. Mamarī eyaū'muiki upaka jia okajājiapi Tuparāte yapaika upakaja baabaraka mija imabe. ²⁵ Narīrīrā baaika ruṗu “Aṗerāte yitēriye'e”, ārīwa'ri ĩrārīmi upakaja narīrīkoririjayu. Rīrīkoṗaraka ka'wisitaka najūayu sawapa tōpoerā. Supa imarī rīṗaraka tēñukate pūñuakaka kīkeka bu'ya nijiyu kiruṗuko'arā tuaokaro'si. Pūñuakaka imarī, ñoaka imarūkimarā sime. I'supakamarā sime maro'si p̄uri. Sawapa imajiparūkia mo'abaraka maimarijayu. ²⁶ “Ikupaka yibaarika Tuparāte yapayu”, ārīpupajoawārūtirā Tuparārika yiba'irabeyu. ĩrīka wapuṗu rīrīkoṗeiki upakamarā yibaayu. Aṗea ĩakōrī je'e. ĩrīkaka yitutebu'ajīka poto, wapuṗu kotorō'ōrāja tuteberijīki yi'i. “Ikupaka Tuparāte yapayu”, ārīwārūtirā kirika yiba'irabeyu. ²⁷ I'supaka ñimarijayu nare yiwārōeka be'erō'ō i'yoa yipo'ia yibaakoreka. Supa imarī “Jia Tuparārika yiba'iraberū”, ārīwa'ri ka'wisijūariṗotojo yirakajepāārijayu. Jia kirika yiba'irabeika wapa kipō'irā yitōpoye'e ārīwa'ri.

10

Bikija judiotatarāte baaeka majaroka ōñurā imarī, nupakamarā maimaye'e Tuparāte yi'riwa'ri

¹ Mija ā'mitipe yija jeyomarā. Bikija judiotatarā ñekiarā imaekarā majaroka mija ye'kariria'si. Nimaṗatiji oko ūmakakarokapi* Tuparāte nare ruṗutawa'rika. Supabatirā Egiptoka'iakarāre ru'ṗaraka Okojūaka wāmeika riapakiaka ū'puapi natērīwaata'yaokaro'si nare kijeyobaaeka. ² I'supaka Riapakiaka Okojūaka wāmeika tērīwaata'riwa'ri, oko ūmakakarokapi turitapawa'ri Moiséte bojaeka ā'mitiripēairā najarika. Cristore yi'riwa'ri ruṗuko'a majūjerūjeika upakaja naro'si simaeka. ³ Supabatirā ĩmipi Tuparāte ña'atarijarika maná nimirakamakiji naba'arijarika. ⁴ I'sia be'erō'ō okoa nare jitomaka, āta watoṗekapi Tuparāte okoa jururūjeka sanukuokaro'si. Sukutirā, natārīka. Āta watoṗekapi okoa juruika takajamarā nare tāāeka. Kire jērāko'abeyurā nimako'omakaja

* **10:1** En el desierto Dios guió a los Israelitas durante el día mediante una columna de nube. Véase Éxodo 13.21, 14.19-22

na'yu upakaja Cristore nare ĩarĩrika imarĩ, ikiji i'supaka naro'si baaĩjikaki. ĩakõrĩ je'e: I'sia āta upaka Cristore imaeka. ⁵ Tuparā ĩrĩkaja kibaawārũikapĩ ba'arika, okoa nare kĩjika simako'omakaja rĩkimarāja Tuparāte yapaeka upaka nabaaberika. Ba'iaja nabaarijarika simamaka, ĩjimaka Tuparāte naka imaberika. Supa imarĩ kire nay'riberika pi'iwa'ri po'imajamatorā nareyarĩjarika.

⁶ “I'supaka yija ñekiarāre jũaeka”, ārĩwārũriputojo nabaaka upaka baabekaja maimaye'e. ⁷ Supa imarĩ wapuju imaja jērāka ĩrārĩmarā yija ñekiarāte jiyipupayeeka upaka mija baa'si. Ritaja nimarijarika mirākakaka Tuparā majaropũñurā ikupaka sabojayu: “Wapuju imaja jiyipupayeekaraka, ukurũkia ukuwejabiparaka, ba'abaraka nimaeka. Supabatirā ba'iaja baawā'imaparaka nabayatāāeka”, ārĩwa'ri sabojayu. ⁸ I'supaka baawa'ri ĩmirĩja rōmijāpitiyika ba'iaja baawā'imaparaka nimaeka. Sapĩ ārĩwa'ri 23,000 rakamarā ĩrārĩmiji nareyapataeka. I'supaka najũaeka õñurā imarĩ nabaaka upaka baabekaja maimaye'e. ⁹ Ika rupubajirā, ba'iaja nabaarijarika simako'omakaja “Maipamakite ba'iaja mare baabesarāñu”, ārĩwa'ri ĩrārĩmarā yija ñekiarāre baaeka upaka mabaaberiyee. I'supaka ba'iaja nabaaka ĩawa'ri āñaka napõ'irā kipũataeka sapĩ ĩrārĩmarāre ĩññaokaro'si. ¹⁰ Ikupeka sime apea ĩakõrĩ je'e: Nipamaki kimaerā Tuparāte wā'maekakire nakērājaika ĩrārĩmarā. “Moisére kiwā'maberiri imakoperape Tuparā”, ārĩwa'ri ba'iaja nabaaripearaja ĩrĩka ángel Tuparāte pũataeka nare kiriataokaro'si. I'supaka najũaeka simamaka nabaaka upaka baabekaja mija imabe.

¹¹ Ritaja yija ñekiarāro'si simaeka upakaja o'oeke sime Tuparā oka pũñurā. Wejetiyia eyaerā baawa'ri i'supakajaoka maro'si sime ika majaroka. I'supaka najũaeka õrĩtirā, nabaaka upaka ba'iaja mabaakoreka kiripũñurā o'oeke sime. ¹² Supa imarĩ “Tuparāte yiririkakaka jia õrĩtirā imarĩ, ba'iaja mabaabeyu”, ārĩriputojo ba'iaja baarika marakajejĩñu. ¹³ Supa imarĩ “Ba'iaja baarika yijare jitoika upaka jũabeyurā je'e aperā”, mija ārĩpupajoaika, ritamarĩa sime. I'supakajaoka sime apearō'sioka. Mijare kērĩka upakaja jeyobaarũkika kime Tuparā. Supa imarĩ “Ba'iaja baarika yijare jitoika”, ārĩpupajoariputojo, mija pupaka mijare āñu upaka baabekaja mija imawārũrijayu. Ba'iaja baarika mijare jitokoperāka pototo kirika Tuparāte mijare ja'atarāñu. I'supaka kibaamaka samija rakajepāārāñu.

¹⁴ Supa imarĩ ikupaka mijare ñañu yijeyomarā. Ba'iaja wapuju imaja jērāka po'imajare jiyipupaka õñua ĩapēabekaja mija imabe. ¹⁵ Jia õrĩpupakirā imarĩ, “Rita Pablote mare bojayu”, ārĩpupajoawārũirā mija ime. ¹⁶ Piyia Jesúre ba'aekakaka pupajoabaraka maba'arāka pototo, “Yiriwea sime iyaokoa”, āparaka maro'si kija'ataeka simamaka iyaokoa mapibaukurijayu. Supa imarĩ sukuerā baaeka, “Jia mibaayu Jesús. Ba'iaja yija baaika wapaĩjirā yijaro'si mireyaeka”, āññaokaro'si marērĩrijayu. I'supaka mabaaka simamaka “Kĩrirā maima”, marĩrijayu. Supabatirā “Yipõ'ia sime pan”, ārĩwa'ri maro'si sakija'ataeka simamaka, sapibaba'aerā baaeka, “Yapua tetaekarā Jesúre maro'si reyaĩjikatarā maima”, mañu. ¹⁷ Jesúrirā maima simamaka ĩrātókakaja pan mapibaba'arijayu. I'supaka mabaaka simamaka, rĩkimarā imariputojo Tuparāka ĩrĩka ta'iarāja imarā maima.

¹⁸ Israel ka'iakarāre baarijayua pupajoaikõrĩ je'e. Wa'iro'si ri'ia Tuparāte najoeĩrijayuakakaja kũpajĩ naba'arijayu. I'supaka ba'airā imarĩ ĩrĩka upakaja Tuparāte jiyipupayeerĩ nime. ¹⁹ I'supaka simako'omakaja “Wapuju imaja jērāka po'imajare baaeka simamaka, wa'iro'si ri'itakaja sanijirijayua, imatiyabeyua sime”, ārĩwa'ri i'supaka mijare ñañu. ²⁰ Ikupeka simatiyayu mijare yibojaika: Tuparāte õrĩbeyurā wapuju imajaro'si ri'ia napāāika pototo Satanarika ima jiyipupayeewa'ri supa nabaayu. Supa imarĩ i'supaka baairāka jeyoaparaka mija ba'aika pototo Tuparāte jiyipupayeerikopakaja, Satanarika ima jiyipupaka mija õñu. Supa imarĩ i'supaka mija baaika yiyapabeyu. ²¹ Maipamaki Cristore reyaekakaka pupajoawa'ri iyaokoa pibaukubaraka, pan pibaba'abaraka imarijayurā maima kirirā imarĩ. I'supaka

imarã imarĩ, waþuju imaja jiyiþuþayeeriwi'irã ba'arika naþããikakaka ba'abekaja, ukubekajaoka mija imabe Satanãrika imaþitiyika mija jeyoarikoreka.

²² “Yirirã imariþotojo ba'irãka najeyoarijayu”, ãrĩwa'ri Maipamakire boebarirũjebekaja maimaye'e. Kire tẽrĩwa'ribaji baawãrũbeyurã imarĩ ba'iaja mijare kibaarũkiareka tãrĩwãrũbesarãñurã mija ime.

Aþerãoka jia nimaokaro'si maro'si wãjitãji takaja þuþajoabekaja maimaye'e

²³ Mia je'e, ikupaka imaja yi'yurã mija ime: “Tuparãreka marã imabeyua yijaro'si yija yapaika upakaja baarika”, ãrĩwa'ri mija bojayu. I'supaka maþuþaka mare ãñua simako'omakaja ritaja mabaariyapaika mare jeyobaabeyua sime. I'supakajaoka Tuparãte yapaika baairã majayaokaro'si ritaja mabaariyapaika mabaajika þoto mare jeyobaabeyua sime. ²⁴ Supa imarĩ jia maimarũkitakaja þuþajoabekaja aþerãte jia imaokaro'si nare jeyobaarikaoka maþuþajoaye'e.

²⁵⁻²⁶ Mia, ika ka'iareka ima ritaja Tuparãte þo'ijiaeka sima imarĩ dika jariwa'ririmarĩaja kirika oyiaja sime. Sapi ãrĩwa'ri ritaja maba'aika jia oyiaja ima. I'supaka simamaka wa'iro'si ri'ia aþea ritaja nawapaãjirõ'õ “¿Waþuju imaja jiyiþuþayeeriwi'ikakamarĩ bai sime?”, ãrĩwa'ri jẽrĩabekaja sawapaãjitirã, mija yo'aba'abe.

²⁷ Jesúre yi'ribeyuka, “Yiþõ'irã mija ba'arape”, ãrĩwa'ri, mijare kibojarãka, mija a'rirãka, kiruþutaba'arãka upakaja kire yi'ribi'abekaja mija ba'abe. Supabatirã “¿No'okaka sime ika ri'ia?”, ãþaraka jẽrĩabekaja samija ba'abe. ²⁸ Supa simako'omakaja “Waþuju imaro'si naþããika mirãka simamaka ba'iaja sime je'e aþeyari”, i'rĩkate mijare ãrĩrãkareka, kire wayuñawa'ri, mija ba'a'si. I'supaka mija baamaka kiwayuþi'ribesarãñu. ²⁹⁻³⁰ “Ritaja ba'arika oyiaja sime”, mija ãñua simako'omakaja, “ ‘Samija ba'a'si’, ãñukate ba'iaja þuþaria'si”, ãrĩwa'ri i'supaka mijare ñañu.

Mija ã'mitipe. “Ritaja maba'aika marã imabeyua”, ãñuka imarĩ, aþerãte ba'iaja baawa'rimarĩa sayiba'aika imarĩ, ¿dako baaerã i'rãrimarã jaijairiþareaja sayiba'aja'atajĩñu je'e? Supabatirã ba'aerã baaeka “Jia mibaayu Tuparã”, ñarĩrijayua simamaka ba'iaja yireka jairijaririka imabeyua. ³¹ Ikuþaka simatiyayu mija ñabe. Ritaja maba'aika rakakaja, maba'abeyu þotooka, mukurijayu rakakaja, i'supakajaoka ritaja mabaarijayu rakakaja, Tuparãte yapaika upaka oyiaja mabaarijariye'e þo'imajare jiyiþuþaka kire õñaokaro'si. ³² Supa imarĩ “Jia Jesucristore nayi'rirũ”, ãrĩwa'ri judiotatarã, judiotatamarĩrãoka, aþerã Jesúre yi'yurãre ba'iaja mija baaruþutakoreka, jia mija þuþajoabe. ³³ Yi' þuri ikupaka þuþajoaiki: Ritaja yibaaika jijimakapi þo'imajare ñarika yiyapayu. Supa imarĩ ñimarũkia takaja yiþuþaribeyu. “Jesúre ã'mitiripẽawa'ri jia þo'imajare imarũ”, ãrĩwa'ri, ba'iaja imarika tiyibeyurõ'õrã na'rirũkia imakoþeikareka Tuparãte nare tããrika yiyapayu.

11

¹ Jesúre wã'maekaki imarĩ kire ã'mitiripẽawa'ri kimaeka upakaja yibaayu yiro'si. Supa imarĩ yibaaika upakaja mija baabe mijaro'sioka.

“Marẽrĩrijayu þoto ikupaka rãmijãte baajika jia sime”, ãñua

² Mija ã'mitipe yijeyomarã. Mijare yiwãrõrapaka upakaja baarijayurã mija ime. Supa imarĩ samija ye'kariribeyua simamaka jijimaka ñime. ³ Aþea ikupaka ima mija õrĩrika yiyapayu. Ìmirĩja ruþuko'amaki kime Jesús. I'supakajaoka rãmijãro'si nime natĩmiarã. I'supakajaoka Jesús ruþuko'amaki kime Tuparã. ⁴ Narẽrĩriwi'iarã Tuparãte najaika þoto, kirika kiro'si bojaãjibaraka sayapãiaþi naruþuko'arã ja'aþeabekaja ñmirĩjare jairijayu. I'rĩka þuri kiruþuko'a kija'aþearikareka “Yiruþuko'amakimarĩka kime Cristo”, ãñu upaka kire jiyiþuþayeebeyuka upaka kibaayu. ⁵ Rãmijã þuri, Tuparãte jaibaraka, kirika bojariroka kiro'si bojaãjibarakaoka, naruþuko'arã sayapãiaþi ja'aþeaka imarũkirã nime. Rõmo koruþuko'arã ja'aþeabeyuko þuri kotĩmite jiyiþuþaka õrĩbeyuko upaka

kobaayu. Koruþua wi'eþatekako uþaka i'yoa imako. ⁶ I'suþaka simamaka koruþuko'arã ja'aþearika yaþabeyuko þuri, sarekaja koruþua kowi'eþataþarũ. Saþi ãrĩwa'ri “Jiamarĩa yiro'si sime”, ãñuko imarĩ, koruþuko'arã koja'aþearũ. ⁷ I'suþaka simako'omakaja narẽriwi'iarã Tuþarãte najairãka þoto ìmirĩja þuri naruþuko'arã ja'aþearũkimarĩrã imarã Tuþarãte kirika uþakaja kiþo'ijiaeka maimamaka. I'suþaka mare kibaaeka simamaka “Ritaja jia baaiki Tuþarã”, mañu. I'suþakajaoka ìmirĩjika rũmu imarĩ, koruþuko'arã ja'aþeaiko koime “Kore imaruþutarimaji kotĩmite ime”, mañaokaro'si. ⁸ Ikuþaka sime: Ìmirĩjire Tuþarãte þo'ijiaeka þoto rõmo yatawi'iũ'apimarĩa kire kiþo'ijiaeka. Rõmore þuri ìmirĩji yatawi'iũ'a e'etatirã kiþo'ijiaeka. ⁹ Suþa imarĩ, ìmirĩjite jeyomarĩa imamaka, ãawa'ri rõmore Tuþarãte þo'ijiaeka. Rõmore, jeyomarĩa imamaka, ãawa'rimarĩa. ¹⁰ Suþa imarĩ “Yijare imaruþutarimaja imarĩ, yija ruþuko'amarã nime yija jeyomarã”, ãrĩwa'ri naruþuko'arã ja'aþeatirã, narẽriwi'iarã najaika þoto jia sime rõmijãro'si. Suþabatirã i'suþaka nabaamaka ãawa'ri “Jia sime”, ángelrãkare ãñaokaro'si, naruþuko'arã rõmijãre ja'aþearũ. ¹¹ I'suþaka simako'omakaja, maipamaki Jesucristore yi'yurã imarĩ, rõmijã naro'siji, ìmirĩja naro'sijioka imaberijĩrã. Ìrãtiji þuþariwa'ri jeyoaþaraka imarũkirã maima. ¹² Æ'mitirikõrĩ. Ìmirĩji yatawi'iũ'api rõmore Tuþarãte þo'ijiaeka. I'suþaka simako'omakaja rõmijãpi þo'ijiyurã maima. Ìþarãwã'taja Tuþarãte þo'ijiaekarã oyiaja maima.

¹³ Jia þuþajoaeka mija imabe. Rẽriwi'iarã sayapãia ruþuko'arã ja'aþeabekaja Tuþarãte kojaijĩka ¿yaje jia simajĩñu je'e mijareka? Jẽno'o jiamarĩa simajĩñu. ¹⁴ Suþabatirãoka, “Ruþua jĩ'ĩbeyurã watoþekarã Ìrĩka ìmirĩjite ruþua jĩ'ĩjĩka i'yoa simajĩñu kiro'si”, ãrĩþuþajoapatairã maima. ¹⁵ Rõmore þuri ruþua ñoaka kojĩ'ĩmaka jiyuriko kore maiyu. Suþa imarĩ ruþua ñoaka jĩ'ĩwa'ri koruþuko'arã ja'aþeaiko koime. ¹⁶ Ika mijare yibojaika ã'mitiririyapaberiwa'ri “I'suþakamarĩa sime”, Ìrãrimarãre ãrĩrãkareka ikuþaka nare ñarĩrãñu: Yija uþaka aþea wejeareka Jesúre ã'mitiripẽabaraka imarã “Nare yija bojarijayua yi'riwa'ri Ìrãtiji oyiaja simauþakaja sabaarijayurã nime”, ãrĩwa'ri yibojayu.

“Jesúre þiyia ba'aeka uþaka ba'abaraka ba'iaja mija baabu'arijayu”, Pablote nare ãrĩka

¹⁷ Mae ate ika mijaro'si yo'oyu: Tuþarãte jiyiþuþayeeokaro'si rẽritirã jia imarikopakaja ba'iaja mija baabu'arijayua simamaka “Jia oyiaja baairã mija ime”, mijareka ñarĩbeyu. ¹⁸ “Narẽririjayu þoto Ìrãtiji þuþajoaberiwa'ri ba'iaja naro'si simarijayu”, nañua mija majaroka ña'mitiyu. “Rita sime je'e aþeyari”, ñarĩþuþajoayu. ¹⁹ Jia Ìrãtiji imabu'aberiwa'ri mija þibikoþejĩka marã imabeyua je'e. Mija rakakaja mija ãrĩþuþajoairoka õrĩwãrũtirã, “Ìrã nime wãjia þuþajoatirã Tuþarãte yapaika uþakaja baairã”, marĩwãrũyu. ²⁰ Jesúre þiyia ba'aeka uþaka rẽritirã mija ba'aika þoto mija wãjitãji takaja þuþajoairã imarĩ, Maipamakire jiyiþuþayeebeyurã uþaka mija baayu. ²¹ Æaikõrĩ je'e. Ba'arika mija ba'aika þoto wayuoka baairãte þibabekaja mija ba'ayu “Yijarikaja sime”, ãrĩwa'ri. I'suþaka mija baamaka, ba'arimarĩa imarãre kẽsirabarijayu. Aþerã þuri jia rĩkimaka ba'atirã, jĩjimakaþi ukuwejabiririjayurã. ²² ¿Jia sime bai je'e? Mijaro'siji ba'arika mija yaþaye'e mija wi'iarã a'ritirã mija ba'abe. Aþerã jia ba'atõþobeyurãte ãika wãjitãji mija ba'aika ba'iaja i'yoa nare mija jũarũjeyu. Suþabatirã Jesúre ã'mitiripẽairã nimako'omakaja nare ãariþe'yoirã uþaka mija baayu. I'suþaka mija baaika õrĩwa'ri, “Jia baairã mija ime”, ¿mijare ñarĩrãñu bai je'e? Jẽno'o, jiamarĩa sime.

Ikuþaka sime þiyia Jesúre ba'aekakaka

(Mt 26.26-29; Mr 14.22-25; Lc 22.14-20)

²³ Maipamakire yire wãrõekakaka, kopakaja mijare yiwãrõtirape. I'suþaka simako'omakaja mijare sayibojaerã baayu ate. Maipamaki Jesúre nañi'aerã Judare bojajããeka ñami, þan Jesúre e'erikaeka. ²⁴ Se'erikatirã, “Jia mibaayu Tuþarã”, kẽrĩka. Sañakatarutirã ikuþaka kika wãrũrimajare kẽrĩka: “Æja'a, mija ba'abe. Ika sime yiþo'ia. Mijaro'si yireyarãñu. Yireyarãka be'erõ'õ mijaro'si yibaaeka mirãka mija

puḗajoabe. Yire puḗajoarija'ataberiwa'ri ikupakaja rē̄rībaraka samija ba'arijape", kika wārūrimajare kērīka. ²⁵ Naba'aeka be'erō'ō i'supakajaoka iyaokoko'a Jesúre e'erikaeka. Torājīrā ikupaka nare kērīka: "Āja'a, mija ukube. Mijaro'si riwejurubaraka yireyarāñu. 'Kiriweapi āriwa'ri ikupaka jia po'imajare yibaarāñu', Tuḗarāte ārika upakaja simarijarirāñu mae. Yireyarāka be'erō'ō mijaro'si yibaaeka mirāka puḗajoabaraka yire ye'karipekaja ikupaka rē̄ritirā samija ukurijape", nare kērīka. ²⁶ Pan maba'arāka, iyaokoa mukurāka kopakaja maro'si Jesúre reyaeka. Maiḗamakire etarākarō'ōjīrā jērāika, ikupaka baawa'ri maro'si Jesúre reyaekakaka po'imajare mija baabeayu.

Ikupaka baatirā piyia Maiḗamakire ba'aekakaka maba'aye'e

²⁷ Ikupaka simatiyayu: Jesúre ā'mitiripēairāte wayuīabeyuka imariḗotojo Maiḗamakire piyia ba'aeka upaka kibaaīka, jiamarīa baaiki kime. I'supaka baaiki puri maro'sitaka Maiḗamakire riwejurubaraka reyaeka ōrīwārūberīwa'ri, ba'iaja kibaayu. ²⁸ I'supaka simamaka Maiḗamakire piyia ba'aekakaka ba'aerā baaeka, ukuerā baaekaoka jia maḗupajoaye'e. "Cristorirāre wayuīabekaja ba'itakaja nare yibaayu", maḗupakapi marījīkareka, ba'iaja nare mabaarijayua maja'atajīñu. ²⁹ Jesúrirāre wayuīabeyurā imariḗotojo pan waḗuju maba'amaka, iyaokoa mukumakaoka ba'iaja Tuḗarāte mare jūarūjerāñu. ³⁰ I'supaka simamaka waḗuju saba'aekarā rīkimarāja mija rūetaayu. I'supaka imawa'ri īrārimarāre reyarijayu. ³¹ Maba'aerā baarāka ruḗu maimakaka puḗajoatirā aḗerāte mawayuīabeyua maja'ataye'e. I'supaka mabaamaka sawaḗa Tuḗarāte mare waḗajēñebesarāñu. ³² Maiḗamakite ba'iaja mare jūarūjeyu ate ba'iaja mabaape'akoreka. I'supaka baawa'ri kire yi'ribeyurāte ba'iaja baarūkirīmi seyarāka poto naka ba'iaja mare kijūarūjebesarāñu.

³³ Yijeyomarā, Jesúre piyia ba'aekakaka ba'aerā baaeka mija rē̄rīrāka, īrīka jariwa'ririmarīaja īrātiji jajumarīaja mija ba'abe. ³⁴ Mija wi'iaḗi jia ña'pirika ba'atirā rē̄rīwi'iarā mija a'pe kēsia torā mijare baakoreka. Rē̄rīwi'iarā mija ba'aika puri jia mija ña'piokaro'simarīaja ima. I'supaka īrātiji jia jajumarīa mija ba'arākareka ba'iaja Tuḗarāte mijare baabesarāñu. Mija ḗō'irā eyatirā aḗeakaka mijare yibojarāñu.

12

Jia kirika maba'irabewārūerā Espiritu Santore mare ja'ataika

¹ Mae aḗea paḗerapi yire mija jērīaḗūataeka mijare yibojaerā baayu. Jia puḗajoabaraka Cristorika maba'irabewārūerā Espiritu Santore mare ja'ataekakaka mija ōrīrika yiyapayu yijeyomarā.

² Jesúre mija yi'rirā baaeka ruḗubajirā, Satanārika ḗakiriroka yi'rira'aekarā imarī, waḗuju imaja jērāka jiyeka maka jaiḗbeyua mija jiyiḗupayeeka. ³ Supa imarī ikupaka mijare yibojaū'muyu: "Ba'iaja Jesúre jūarū", ārībeyuka kime Espiritu Santore kireka ña'rījāikamaki. Supabatirā Espiritu Santore jeyobaaikapī takaja "Maiḗamakitaki kime Jesús", īrīkate ārīwārūrijayu.

⁴ Cristorika īrīka upakaja maba'irabewārūokaro'si kirika Espiritu Santore mare ja'atayu. Rakakaja mabaarūkia mare kija'ataika simako'omakaja Espiritu Santo īrīkaja imaki mare saja'atarimaji. ⁵ Tuḗarāte yapaika upakaja Maiḗamakirika maba'irabeyu. Rakakaja kirika maba'irabeika simako'omakaja Maiḗamaki īrīkaro'siji maba'iraberijayu. ⁶ Kirika Tuḗarāte mare ja'atayu, Jesúre yi'yurāte jia majeyobaaokaro'si. Marakakaja aḗeba'ikaka kija'ataika imako'omakaja, Tuḗarā īrīkaja i'supaka baaiki. ⁷⁻⁸ Ikupaka Espiritu Santore rakakaja mare ja'ataeka majeyobaabu'awārūokaro'si: Īrārimarāre "Jia puḗajoatirā bojawārūirā nimarū", āriwa'ri norīwārūokaro'si Espiritu Santore nare ja'atayu. Aḗerā puri Tuḗarāte kirika jia nare ōrīwaḗu'atarūjeyu, "Po'imajare sanabojawārūrū", āriwa'ri. ⁹ Aḗerā imarā "Yija jēñeika upakaja Tuḗarāte yi'ririjarirāñu", āñurā. Jīñurāte natāāwārūerā

kirika Espiritu Santore ja'ataekarã nime aþerã. ¹⁰ Espiritu Santo kirikaþi aþerãte jeyobaaiki maikoribeyua nabaabeawãrũerã. Aþerã “Nare yibojaika ã'mitiritirã yiro'si bojawaþu'atarimaja nimarũ”, ãrĩwa'ri kirika Espiritu Santore nare ja'atayu. Aþerã imarã, “Íĩ kime Espiritu Santore jã'meikaþi jaiki. Íĩ þuri Satanãrika ima kire jã'memaka i'supaka jaiki”, narĩwãrũokaro'si Espiritu Santore nare jeyobaayu. Na'mitiribeyua aþerã oka imakopeikaja najaiwãrũerã Espiritu Santore jeyobaayu aþerãte. I'supakajaoka na'mitiribeyua simako'omakaja aþerãte jaika upakaja nabojarikatawãrũerã kijeyobaayu aþerãte. ¹¹ Írĩkaja kime Espiritu Santo kirikaþi mabaarijaju rakakaja mare ja'ataiki. Kiyapaika upaka oyiaja mabaawãrũerã i'supaka mare kijeyobaayu.

Írãtijimarĩrã imariþotojo írĩka upakaja imarã maimẽ añurõõ

¹² Maþo'iarã ritaja imariþotojo írã þo'iji sime. ã'mitirikõrĩ je'e. Þitaka, ñakoa, ã'mua, ã'þua ritaja ima maþo'iarã. I'supakajaoka maimẽ Jesucristore ã'mitiripẽairã. Rĩkimarãja imariþotojo Cristore oyiaja ã'mitiripẽairã imarĩ, jeyobaabu'abarakã írĩka upaka oyiaja imarã maimẽ. ¹³ Ritaja tatarã maimẽ. Judiotatarã, judiotatamarĩrãoka, supabatirã aþerãte ba'irabejirã imarĩ, nayapaika upaka baawãrũbeyurã, aþerã imarã nabaariyapaika upaka baawãrũrijayurã. I'supaka maimako'omakaja ruþuko'a majũjerũjeka þoto írĩka ta'iarãja Espiritu Santore mare imarũjeka. Jesucristore ã'mitiripẽatirã Espiritu Santore ña'rĩjãikarã oyiaja majarika.

¹⁴ Írã þo'iji maþo'ia imariþotojo ritaja sime sareka. ¹⁵ ã'þua jaika imarikareka, “Þitaka upakamarĩa ñima simamaka, þo'iarekamarĩa ñime”, ãrĩkoþeko'omakaja þo'iarekaja ima sime. ¹⁶ I'supakajaoka ã'mua jaika simarikareka, “Ñakomarĩa ñima simamaka, þo'iarekamarĩa ñime”, ãrĩriþotojo þo'iarekajaoka ima sime. ¹⁷ Ñakotaþojo maþo'ia imarikareka, dakoþi ma'mitiriberijããeka. ã'mutakaja simarikarekaoka dakoþi mawĩ'ĩberijããeka. ¹⁸ Ikuþaka sime. Maþo'ia imarũkia kiyapaeka upakaja Tuþarãte mare þo'ijiaeka. I'supakajaoka sime Jesucristore yi'yurãro'si. “Rĩkimarãja imariþotojo írãtata upaka nimarãñu”, Tuþarãte ãrĩtika sime. ¹⁹ Írãba'ikakaja* maþo'ia imarikareka þo'imarĩa simajããeka. ²⁰ Ikuþaka simatiyayu: Maþo'iareka ritaja mareka simako'omakaja írãþo'iji sime maþo'ia. I'supakajaoka maimẽ Jesúre ã'mitiripẽairã. Rĩkimarãja imariþotojo írĩka upaka oyiaja þupajoawa'ri jeyobaabu'airã maimẽ.

²¹ Ñakoa jaika imarikareka “Yire jeyobaabeyua sime þitaka”, sãrĩberijããeka. I'supakajaoka ruþuko'a jaika imarikareka “Yire jeyobaabeyua sime ã'þua”, sãrĩberijããeka. ²² Ikuþaka sime: Maþo'iakaka ima “Dako waþamarĩa sime yiro'si”, mañurõõ simakoþeko'omakaja imatiyaika sime. ²³ Maþo'iareka ima “Jiyurimarĩa sime”, ãrĩþupajoawa'ri jibaji aþerãte sayoiokaro'si jia samairĩrijayyu. I'supakajaoka aþea maþo'iareka ima ritaja þo'imajare ãkoreka jariroaka jããtirã oyiaja maimẽ. ²⁴ I'supaka simako'omakaja írãrikõ'rĩmato ima maþo'iareka sãrĩrĩmarĩaja jariroaka rã'rĩta'apatabeyurõõ. Kiyapaeka upakaja maþo'ia Tuþarãte mare þo'ijiaeka. I'supaka kibaeka simamaka maþo'iareka ima “Imatiyabeyua sime yiro'si”, mañua simakoþeko'omakaja jibaji mairĩñurõõ sime. ²⁵ Maþo'iareka ritaja mareka simako'omakaja írãtiji oyiaja sajeyobaabu'ayu. I'supakajaoka maimẽ maro'si. Rĩkimarãja maimã simako'omakaja írĩka upakaja þupairã imarĩ, majeyobaabu'arijayu. ²⁶ Írãkõ'rĩmato maþo'ia mare yi'arãka þoto mare yi'abeyurõõ þariji sayi'apatayu. Supabatirã írãkõ'rĩmato maþo'ia jiyurika þo'imajare ãikaþi ritaja jĩjimaka maimẽ. I'supakajaoka maimẽ Jesúre ã'mitiripẽairã maro'si. Maka imakite ba'iaja þuparirãka, maimaupatiji kika ba'iaja maþupariþatarãñu. Supabatirãoka maka imakite jĩjimaka imarãka, maimaupatiji kika jĩjimaka maimaupatarãñu.

* **12:19** Por ejemplo, si el cuerpo fuera compuesto solamente de ojos, o de orejas.

²⁷ Ikuṕaka simatipayu: Jesúrika ba'irabebaraká jeyobaabu'arijayurá imarí, írîka ta'iarája Jesús ṕo'iuṕakaja imarâ maimé. I'suṕaka simamaka írîka uṕakaja imatipayirâ oyiaja maimarijayu. Maka imaki írîkate maro'si ô'totoirâka maimaupatiji Jesúrika ba'irabeirâro'si jiamarîa simarâñu. ²⁸ I'suṕaka Jesús ṕo'iuṕaka írîka ta'iarája maimamaka, írîka jariwa'ririmarîa kirika ba'iraberika Tuṕarâte mare ja'atayu majeyobaabu'aokaro'si. Mamarîtaka írârimarâre Tuṕarâte wâ'maeka apóstolrâka nimaokaro'si. I'suṕaka kibaaeka narokabajirâ írârimarâre naṕuṕarô'ôṕi nare kêñua kiro'si bojañjirimaja nare kimarûjeyu. Narokajite aṕerâ kirika bojariroka wârôrimaja, suṕabatirâoka aṕerâ Tuṕarâ írîkaja kibaawârûika maikoribeyua bearûkirâro'si nare kimarûjeyu. I'suṕakajaoka aṕerimarâ jîñurâte tâârimaja nare kimarûjeyu. Aṕerâ imarâ aṕerate jeyobaarûkirâ, suṕabatirâ Tuṕarâte y'i'yurâ jia natiyiaja ba'iraberuṕutarimaja nimaerâ aṕerimarâre kijeyobaarijayu. I'suṕakajaoka aṕetomaja oka na'mitiribeyua imakopeikaja najaiwârûerâ kijeyobaayu. ²⁹ Írâba'ikaka takaja kiro'si maba'iraberâmarîa Tuṕarâte ritaja ima mare ja'atayu. Â'mitirikôrî je'e: Írîka ta'iarája Jesucristorika bojatarimaja oyiaja marîrâ maimé. I'suṕakajaoka írîka ta'iarája Tuṕarâte mare ôrîrûjeika kiro'si bojañjirimaja oyiaja marîrâ maimé. Suṕabatirâ írîka ta'iarája kirika bojariroka wârôrimaja oyiajamarîa maimé. I'suṕakajaoka írîka ta'iarája Tuṕarâ uṕaka maikoribeyua baabearûkirâmarîrâ maimé. ³⁰ Írîka ta'iarája jîrîmajare tâârimaja oyiaja marîrâ, suṕabatirâ írîka ta'iarája majaiwârûbeyua oka imakopeika jaiwârûrimaja oyiaja marîrâ maimé. Najaika â'mitiritirâ, “Ikuṕaka ârîrika nañu”, ârîwârûrimaja oyiaja marîrâ maimé. ³¹ “Jia jeyobaabu'aokaro'si Espîritu Santore mare jeyobaaikaṕi imatiyaika yibaariyapayu”, ârîwa'ri Tuṕarâte mija jêñebe. I'suṕaka mija baarâkareka jia simarâñu.

I'suṕaka mija ârîrûkia simako'omakaja têrîwa'ribaji imaroka mijare yiwârôerâ baayu mae.

13

Aṕerate mawayuñajîka, ika sime imatiyaika

¹ Ritaja aṕetomaja oka jairâ imariṕotojo, suṕabatirâ ángelrâkare jaika ṕariji jaiwârûirâ imariṕotojo, aṕerate wayuñabeyurâ maimajîka, “Dakoa waṕamarîaja najaiyu”, ṕo'imajare mareka ârîjîñu. ² Tuṕarâro'si bojañjirimaja maimaokaro'si ritaja mare kiôrîrûjerekareka, aṕerate mawayuñaberijîka, dakoṕi ârîwa'ri imatipayirâ maimaberijâêeka. I'suṕaka imarâ imarî karerô'ôṕi ritaja imarûkiakaka mare kibojarikareka, suṕabatirâ ritaja Tuṕarâte mare ja'ataika morîrikarekaoka, dako waṕamarîa simajâêeka. Suṕabatirâoka jia Tuṕarâte y'i'riwa'ri “Ika ṕusia miwiarîkabe Tuṕarâ”, maṕakâ'â kire mañu uṕakaja kiyi'rijîka simako'omakaja aṕerate mawayuñaberijîka, dakowaṕamarîa simajîñu. ³ Wayuoka baairâte jeyobaawa'ri marikaika ritaja ñjiriṕotojo, aṕerate mawayuñaberijîka, dakoa sawaṕa Tuṕarâ ṕô'irâ matôṕoberijîñu. Tuṕarârika bojariroka wârôrika maja'atabeṕakâ'â “Tuṕarâ majamarâre yire joeriataparû”, marîjîka simako'omakaja aṕerate mawayuñaberijîka, dakoa sawaṕa jia matôṕoberijîñu.

⁴ Mija ñabe. Ikuṕaka sime wayuñabu'arikakaka: ṕo'imajare ba'iaja mare baako'omakaja, sarakajepâêekaja maimaye'e. Sarakajepââirâ imarî, nare boebaririka imabeyua. Suṕabatirâ “Aṕerâ yijare jîbaji imarâ”, ârîwa'ri nare â'mijîabekaja maimaye'e, ritaja imarâ rokarâ maimaokaro'si. ⁵ ṕo'imajare i'yopi'rikoreka niaika wâjitâji ba'iaja nare mabaabeabesarâñu. Suṕabatirâ maro'si wâjitâji takaja jia ṕuṕajoabekaja jia ṕo'imajare imarikakaka ṕuṕajoarika sime. I'suṕakajaoka ba'ijîkaja mare naṕakâ'â nare boebaririmarîa sime. Aṕea i'suṕakajaoka aṕikate mare ba'iaja baako'omakaja ñoaka saṕi boebaka imaṕañarimarîa sime. ⁶ ṕo'imajare ba'iaja baaika ñatirâ, “Ba'iaja baairâ nime”, âṕaraka jîjimaka imarimarîa sime. I'suṕaka imabekaja Tuṕarâte yapaika uṕakaja baairâ imarâte ñatirâ jîjimaka maimarâñu. ⁷ Wayuñariṕuṕakirâ imarî, aṕerate ba'iaja mare baako'omakaja nareka majaibeyu. Jia nare ṕuṕajoawa'ri “Ôrîṕûarûkirâ

nimamirĩrĩkawa'rirãñu je'e ruþu", marĩþuþajoayu. Ba'iaja rakajepããbaraka aþerãte wayuñarija'atarika imabeyua.

⁸ Wãtaka þo'imajare õrĩrika ja'atarũkimarĩa sime. Tuþarãte mare añua kiro'si mabojaĩjika þuri tiyirãka. I'supakajaoka simarãñu þo'imaja oka majaibeyua Tuþarãte mare jairũjeika, suþabatirã morĩrã Tuþarãte mare ja'ataeka. ⁹ Ikuþaka sime: Maekaka õrĩþuarika Tuþarãte mare ja'ataika simako'omakaja ritaja õrĩþatabeyurã maima. I'supakajaoka mare kiõrĩrũjeika kiro'si mabojaĩjirũkia morĩþatabeyuaoka. ¹⁰ I'supaka maima simako'omakaja kiþõ'irã maeyarãka þoto þuri jia õrĩwãrũtiyairã Tuþarãte mare jarirũjerãñu. Suþa imarĩ i'sirĩmi seyarãka þoto maekaka morĩkoþeika waþamarĩa jarirãka.

¹¹ Mija ãbe: Me'rĩ ñimaeka þoto, ritaja jia yijaiwãrũberika ruþu. Suþabatirã, yiþuþaka, suþabatirã õrĩwãpu'atarikakakaoka, i'supakaja simaeka ruþu yiro'si. Pakiariwa'ri yime'rãrĩ ñimaeka upakamarĩa ñimarijayu mae. ¹² I'supakajaoka maekaka maro'si simañuju ruþu, ritaja Tuþarãrika morĩwãrũbeyua simamaka. Ũþeria majakaþi maþema mayaakoþeika upakaja maima Tuþarãrikakaka jia morĩbesarãka. I'supaka simako'omakaja ñamajĩ Tuþarã þõ'irã eyatirã, kire mairãñu. I'sia þoto mare kiõrĩþataika upakajaoka kire morĩwãrũþatarãñu maro'sioka.

¹³ I'supaka simamaka maekarakaba'ikaka ima maekaka mabaarijarirũkia. Ìakõrĩ je'e: Jia Tuþarãte ã'mitiripëarijaparaka maimarijariye'e. Suþabatirã "Kiþõ'irã maeyarãka þoto mare kēñu upakaja jia mare kibaarãñu", ãrĩþuþajoabaraka imarijarirũkia sime. I'supakajaoka þo'imajare jia wayuñabaraka maimarijariye'e. Maekarakaba'ikaka mabaarijarirũkia imako'omakaja wayuñabu'arikakaka sime tērĩwa'ribaji imatiyaika.

14

Tuþarãte mare jeyobaamaka ikupaka mabaabu'aye'e

¹ Suþa imarĩ þo'imajare jia mawayuñarijariye'e. I'supakajaoka "Þo'imajare miro'si yija bojaĩjiwãrũerã yijare miõrĩrũjeika yijare mija'atabe", ãþaraka Tuþarãte mija jēñebe. ² Ikuþaka sime: Rēritirã nimarõ'õrã oka kiõrĩbeyuapi jaikite þo'imajare ã'mitiriwãrũbeyua. Kipupaka simamaka Tuþarã i'rĩkateje saþi kijaiyu. ³ Apika þuri Tuþarãte kire bojarũjeika þo'imajare bojaiki. Kire ã'mitiritirã, jiibaji Tuþarãte nayi'rirãñu. I'supakajaoka jia okajãjia imatirã Tuþarãte yapaika upaka nabaaokaro'si, suþabatirã jiiþuþarã nimaerã i'supaka kibojayu. ⁴ Oka kiõrĩbeyuapi Tuþarãte jaiki, i'supaka kibaaika kiro'si takaja jia sime. Tuþarãrika na'mitiyuapi aþerãte bojaikite þuri sã'mitiritirã jia þo'imajare sõrĩwãpu'atarijayu. I'supaka kibaaika simamaka jia Jesũre yi'yurãte kiwãrõrijayu.

⁵ Īrĩka jariwa'ririmarĩa aþetatarã oka mija õrĩbeyua imakoþeika mija jaiwãrũrikareka, jia simajããeka yiro'si. I'supaka jia simako'omakaja aþerã oka kiõrĩbeyua kijaika tērĩwa'ribaji imatiyaika sime Tuþarãro'si bojaĩjirika. Aþerã oka kijaika þo'imajare ã'mitiriwãrũbeyua ĩrĩka bojarikatarimajite imajĩka þuri jia sime. ⁶ Mija ã'mitiþe yijey-omarã. Mija þõ'irã eyatirã mija ã'mitiribeyua yijaijĩka, dako waþamarĩa mijaro'si simajĩñu. Tuþarãte yire õrĩrũjeika mijare yibojajĩka þuri jia mijaro'si simajĩñu. I'supakajaoka sime Tuþarãrika mija ã'mitiyurokaþi yiwãrõika.

⁷ Æ'mitirikõrĩ je'e. Īrĩkate ma'saka jia þupuwãrũbeyua ã'mitiritirã, "I'siroka kipupuyu", ãrĩwãrũbeyurã maima. I'supakajaoka arþa wameikaþi bayaoka jia kibirewãrũbeþakã'ã, "I'siakaka kibireyu", marĩwãrũberijĩñu. ⁸ Aþea ima. Surararãkare akarimajire tromþeta wãmeika jia kipupuwãrũberijĩka, namajamarãka jĩrĩrã imatikaja nimawãrũberijĩñu. ⁹ I'supaka sime, aþetatarã oka mija õrĩbeyua mija jaikoþeika ã'mitiriwãrũberiwari, "I'supaka ãrĩrika nañu", aþerãte ãrĩwãrũberijĩñu. I'supaka simamaka, waþuju ko'torõ'õrãja jairã upakaja mija baajĩñu. ¹⁰ Rita sime, ika ritatojo wejeareka ritajatata þo'imaja rakakaja noka najaiyu. I'supaka simako'omakaja ĩrãtatata imarã imarĩ najaiika

ã'mitiribu'awârũirã. ¹¹ I'supaka simako'omakaja majeyomarãkaki ña'mitiribeyuapi yika kijaijika ï'rãtiji yija ã'mitiribu'abepakãã, “Apetomaji upaka kime”, ñarĩrãñu. I'supakajaoka yireka kipupajoarãñu kiro'sioka. ¹² I'supaka mijaro'si simakoreka, Espiritu Santore ja'atarijayua yapairã imarĩ, “Jesúre yi'yurãte yija jeyobaarũkia yijare mija'atarika yija yapayu”, kire mija arĩrijape.

¹³ I'supaka simamaka aperiãte jeyobaarika pupajoairã imarĩ, “Espiritu Santo yire jeyobaaikapi aperiã oka ñoribeyua yijaiko'omakaja aperiãte jia sayibojarikataokaro'si mirikakaka yire mija'atabe”, aparamaka Tuparãte mija jẽnerijape. ¹⁴ Ikuþaka sime: Tuparãte jiyipupayeabaraka aperiã oka ñoribeyua yipupakarã yire ña'rĩjãikapi upakaja kire jairipotojo, “I'supaka yijaiyu”, ñarĩwãrũbeyu. ¹⁵ I'supaka simamaka ikuþaka mabaaye'e: Aperikuri aperiã oka moribeyua mapupakarã mare ña'rĩjãikapi upakaja Tuparãte majairijariye'e, i'supakajaoka mabayakoyaye'e. Aperikuri puri moriwapu'ataikapi kika majairijariye'e, i'supakajaoka kiro'si mabayakoyarijarirãñu. ¹⁶ Ika mijare yibojaika upakaja mija baabe. I'supaka mija baaberijikareka, sã'mitiriberiwa'ri “Jia mibaayu Tuparã”, mijare ã'mitiririmajare arĩwãrũberijĩñu. ¹⁷ Kire jiyipupayeabaraka, “Jia mibaayu Tuparã”, jia mañua simako'omakaja, majaika ã'mitiriberiwa'ri jibaji kire nayi'riwãrũbeyu. ¹⁸ Mijare tẽriwa'ribaji ñoribeyua oka imakopeika jaiwãrũiki ñime. I'supaka imaki imarĩ, “Jia mibaayu Tuparã”, sapĩ kire ñañu. ¹⁹ I'supaka simako'omakaja Jesúre yi'yurãka rẽritirã diez mil rakaroka na'mitiribeyuapi nare yijaijika dakowapamarĩaja simajĩñu. Na'mitiriwãrũikapi puri ï'rãpitarakarokatakaja nare yibojako'omakaja sanõriwãrũjika jibaji sime yiro'si.

²⁰ Me'rãka jia õrĩpũabeyukajirã upaka mija pupajoa'si yijeyomarã. I'supaka simako'omakaja me'rãrĩjaka ba'iaja baakoribeyurã upaka Tuparãte yapaika pupajoabaraka pakiaiyurã upaka jia mija imabe. ²¹ Mija iabe, ikuþaka Tuparã majaropũñurã sabojayu: “Judiotatarã põ'irã apetomajare yipũatarãñu aþea okapi nare najaiokaro'si yire ã'mitiribeyurã nimamaka. I'supaka nare yibaako'omakaja, yire nayi'ribesarãñu rupu”, arĩwa'ri sabojayu Tuparã oka pũñurã. ²² Supa imarĩ i'supaka Tuparãte mare jairũjeka “Wẽkomaka yijare baarãki Tuparã”, kire ã'mitiriripe'yoirãte arĩwãrũokaro'si. Maro'si puri kirika Tuparãte mare õrĩrũjeika mabojamaka “Maka kime”, marĩwãrũyu. ²³ Ikuþaka sime: Mija rẽñurõ'õrã aperiã oka mija õrĩbeyua ï'rĩka upakaja jaibaraka mija imajika poto, Jesúre yi'ribeyurãte mija põ'irã eyajĩñu. I'supaka mija jairijayu poto iakoribeyurã imarĩ, “Wejabisimajataka ï'rãre ime”, mijareka narĩrãñu. ²⁴⁻²⁵ I'supaka baabekaja Tuparãro'si bojaĩjibaraka mija imarõ'õrã ï'rĩka Jesúre yi'ribeyuka kãkatirã, Tuparãte mijare õrĩrũjeikarõ'õjĩrãja mija bojarãka jia sakiõriwãrũpatarãñu. Supa imarĩ, “Ba'iaja baatiyaiki ñime. Ya'erõ'õrã yipupajoakopeika Tuparãte õñua”, kẽrĩrãñu. Supabatirã Tuparãte jiyipupayeewa'ri ñukurupatirã, “iMijaka Tuparãte ime mirãkiyu!”, kẽrĩrãñu.

Jesúre yi'yurãka rẽritirã, ikuþaka Tuparãte majiyipupayeeye'e

²⁶ Mija ã'mitipe yijeyomarã. Ikuþaka mija baarijape mija rẽrĩrijarirãka poto: ï'rãrimarã imarã bayakoyariyapairã. Aperiã imarã wãrõrika yapairã. Supabatirã Tuparãte nare õrĩrũjeika bojariyapairã ñime aperiã. Aperimarã imarã noribeyua simako'omakaja aþea okapi jairika yapairã. Supabatirãoka imarã sabojarikatariyapairã. Ritaja mija baarijayuapi Jesúre yi'yurãte jibaji kire nayi'yaokaro'si nare mija jeyobaarijarijika jia sime. ²⁷ Aperiã oka mija õrĩbeyua mija jairiyapaye'e, ï'parã, maekarakamaki rõ'õjĩrãja samija jaiþe. ï'rĩka mamarĩ, apika kirokajirã mija jairijape. Ma'mitiribeyurokapi jaikite jairãka be'erõ'õ apika sabojarikatarãñuka, aperiãte sã'mitiyaokaro'si. ²⁸ Bojarikatarimajire imabesarãkareka, mija rẽñurõ'õrã aþerokapi jaibekaja mija imabe. ï'rãrimarãja aþerõ'õrã Tuparãka i'supaka mija jairijape. ²⁹ I'supakajaoka, Tuparãte mijare õrĩrũjeika mija bojariyapãrãka, ï'parã, maekarakamaki rõ'õjĩrã mija jaiþe. ï'rĩkaja mamarĩ apika kirokajirã

mija jairijape. I'supaka mija jaimaka aperia Jesure yi'yura jia sa'mitirirãñurã, "Rita, Espiritu Santore kire õrũrũjekapi kijaiyu", narĩwãrũrãñu. ³⁰ Ìrĩkate jaika poto apika sa'mitirirupakite kijairũkia Tuparãte kire õrũrũjekareka, mamarĩji jaiũ'muikite okata'rijĩñu apikate jaiũ'muokaro'si jia sime. ³¹ Ìrĩkaja mamarĩ kirokajĩrã apika Tuparãro'si bojaĩjirimajare jaimaka Ìrĩka jariwa'ririmarĩaja mija jaiwãrũrijarĩrãñu. I'supaka mija baarãka, jibaji Tuparãrika õrĩwa'ri okajãjia pupaparaka jia mija imarãñu. ³² Tuparãro'si bojaĩjirimaji puri, sakibojarũkirõ'õjite ta'awãrũiki kipupayariji. Aperia jairãka poto okamarĩaja kime ruðu. ³³ Rukubaka baarika yapabeyuka kime Tuparã. Supa imarĩ ritaja jiyipupaka õrĩbu'abaraka mija rãrĩrijarĩrãka jia simarãñu.

I'supaka oyiaja aperia Jesure yi'yurãte baarijaya sime narãrĩrijayurõ'õ rakakaja. ³⁴ Rãrĩtirã mija imarãka poto, jairĩ wiriwa'ribekaja imirĩjate jaikatakaja ã'mitirirũkirã nime rãmijã. Kotĩmite ã'mitirirũkiko koime, i'supakaja Moiséte o'oeka simamaka. ³⁵ Kojãrĩariyapajika, nawi'iarã pe'rieyatirã kotĩmite sakojeĩarũ. Mia, narãrĩriwi'iarã Ìrãko rõmore jairãka, "¿Dako baaerã i'yopipekaja kojaiyu?", aperia arĩpupajoarãñu.

³⁶ ¿Marãkãã mija pupajoayu je'e? Mamarĩ Tuparãrika bojaũ'muekamarĩrã mija ime. I'supakajaoka mija tarãja kirika bojariroka yi'rikamarĩrã mija ime. I'supaka simako'omakaja ¿apera Jesure yi'yurãte baarijaya upaka baarũkimarĩrã mija ime bai je'e? Jẽno'o i'supakamarĩa sime. ³⁷ "Tuparãte yijare kiõrũrũjekika bojaĩjirimaja yija ime", ãñurã imarã je'e torã. I'supakajaoka "Kirikapĩ ba'irabeokaro'si Espiritu Santore yijare ja'atayu", aperia ãñurã mijakarã. "I'supaka kijeyobaairã yija ime", ãñurã nimaye'e, "Maipamakire jã'meika upakaja Pablote maro'si o'oyu", naro'sioka narĩrũ. ³⁸ "Maipamakire jã'meka upakamarĩa Pablote bojayu", ãñukate, "Kipupajoaika upakaja kijaiyu", Tuparãte kireka arĩrãñu.

³⁹ Mija ã'mitipe yijeyomarã. Ikuþaka simatiyayu maimarũkia: "Tuparãte yire ãñua bojawãrũiki ñimaerã yire kijeyobaarika yiyapayu", aparaka kire mija jẽnebe. I'supaka simako'omakaja, aperia oka na'mitiribeyua jairãte jãjibaarũkimarĩa sime. ⁴⁰ Mija rãrĩrijayu rakakaja, jia oyiaja mija imabe rukubaka baabekaja.

15

Jesure reyariþotojo, õña kijariþe'rikakaka jibaji Pablote nare bojajũka ate

¹ Yijeyomarã, Jesurĩkakaka mijare yiwãrõrapaka jia mija õrĩrika yiyapayu. Ika majaroka bikija mija yi'riũ'mutika sime. Sayi'rikarã imarĩ, jia Jesure yi'rĩrijayurã mija imarijayu.

² Mijare yiwãrõrapaka ã'mitirĩþãwa'ri Cristore mija yi'rĩrija'atabesarãkareka ba'iaja mija jũarũkia imakopeikareka Tuparãte mijare wayuĩarãñu. I'supaka mija baabesarãkareka, dakowaþamarĩa kire mija yi'rikopeika jarĩrãka.

³ Imatiyairoka mijare yiwãrõrape Cristore mamarĩ yire sawãrõrapaka upakaja. Ikuþaka sime ãkõrĩ je'e: Ba'iaja mabaaike wapa Cristore reyaekakaka mijare yibojarape. I'supaka Tuparã majaropũñurã bojatika upakaja sajarika. ⁴ "Ãta wi'iarã kire natako'omakaja, maekakarĩmi be'erõ'õ Tuparãte õña kire jarirũjeka ate", arĩwa'ri bikija sabojatika Tuparãrika o'oeka pũñurã. ⁵ I'supaka simamaka õña kijarika be'erõ'õ Pedrote kire ãaeka. I'sia be'erõ'õ Ìþõũþuarãe'earirakamaki kika wãrũeka mirãrã þõ'irã kipemakotowirika mae. ⁶ I'sia be'erõ'õ 500 rakamaki bo'ibajirã kire yi'yurã imaekarã þõ'irã keyaeka. I'supaka kibaeka ãaeka mirãrã, rĩkimarãja õña imarã ruðu. Ìrãrimarã puri reyatarã. ⁷ I'supaka simaeka be'erõ'õ Santiago þõ'irãoka keyaeka. Sabe'erõ'õ nimaupatiji kirika bojariroka nabojataþaerã kijã'mekarã þõ'irãoka keyaeka.

⁸ Nabe'erõ'õpi yireoka kipemakotowirape. Aperia apõstolrãkare kiwã'maeka upakamarĩa apõstol yire kimarũjerape. ⁹ "Yire tãrĩwa'ribaji imatiyairã aperia apõstolrãkare ime", ñarĩpupajoayu. Mia, Jesure yi'yurãte ba'iaja baaike ñimaeka ruðu. I'supaka ñimako'omakaja apõstol ñimaokaro'si Tuparãte yire wã'maeka. ¹⁰ Yire wayuĩawa'ri, kirika

ba'iraberimaji ñimaokaro'si Tuḡarāte yire jā'meka. Jiitaka yire kibaaeka simamaka kirika jia yiba'irabeyu. Saḡi āriwa'ri “Yirika bojataḡarimaji kimarū āriwa'ri kire yiḡūatakopeka”, yireka āriḡbeyuka Tuḡarā. Aḡerā aḡóstolrāka imarāte ḡemawa'ribaji Tuḡarārika ba'irabeiki ñimaeka jia Tuḡarāte yire jeyobaaeka takapiji. ¹¹ Apóstolrākare Tuḡarārika mijare wārōeka, suḡabatirā mijare yiwārōraḡakaoka, marākā'ā imabeyua i'rātiji ima simamaka. Sā'mitiritirā samija yi'raḡe.

Mareyarāka simako'omakaja ḡñia Tuḡarāte mare jariḡe'rirūjerāñu

¹² Apóstolrāka i'rātiji oyiaja bojairā yija ime. “Kireyaeka simako'omakaja ḡñia Cristore jarika ate”, āriwa'ri yija bojarijayu. Mijare sayija bojako'omakaja ḡdako baaerā “ḡñia jariḡe'rirūkimarīrā maima mareyarāka be'erō'ō”, i'rārimarā tokarāre āñu je'e? ¹³ Īkōrī je'e: Reyariḡotojo ḡñia jariḡe'rirūkimarīrā maimaberirikareka karemarīa Cristore ḡñia jariḡe'riberijāāeka. ¹⁴ I'suḡaka simaberirikareka kirika bojariroka yija wārōika jiamarīa imajāāeka. Suḡabatirāoka dakoa waḡamarīaja Cristore mija yi'rijāāeka. ¹⁵ Reyariḡotojo ḡñia jariḡe'ririka imaberirikareka Tuḡarāreka mijare ḡakirimaja yija imajāāeka, “ḡñia Cristore kijariḡe'rirūjeka”, āḡaraka. ¹⁶ I'suḡakajaoka reyarijayurāte ḡñia jariḡe'ririka imaberirikareka, Cristooka ḡñia jariḡe'riberijāāekaki. ¹⁷ I'suḡaka Jesúro'si simaberirikareka waḡuju kire mija yi'rijāāeka. I'suḡakamarīa simarikareka ba'iaja mabaaikareka Tuḡarāte mare wayuīberijāāeka. ¹⁸ I'suḡakajaoka ḡñia Cristore jariberirikareka, kire yi'rikarā mirārā reyaekarā ba'iaja imarika tiyibeyurō'ōrā na'rika. ¹⁹ I'suḡaka simarikareka, ḡakirika yi'rikopewa'ri, “Jesucristo uḡaka, Tuḡarāte ḡñia mare jariḡe'rirūjerāñu”, āriwa'ri ḡñia maimatiyikuriji jia kire yi'ririkareka jiamarītaka simajāāeka. Ba'iaja jūariḡotojo kire yi'rija'atabeyurā imarī, waḡuju kire yi'rikopeirā maimarikareka, ritaja ḡo'imaja ḡemawa'ribaji mare nawayuīājāāeka.

²⁰ I'suḡakamarīa sime. Cristore reyaeka simako'omakaja Tuḡarāte ḡñia kire jarirūjeka. Suḡa imarī iki imaki mamarī ḡñia jariḡe'riū'muekaki. I'suḡakajaoka kire yi'yurā uḡatiji i'suḡaka oyiaja jarirāñurā. ²¹ Mamarī imaū'muekakire ba'iaja baaekapi āriwa'ri reyarika imaū'mueka ḡo'imajaro'si. I'suḡaka simako'omakaja Jesúre maro'si reyaījekapi āriwa'ri ḡñia jariḡe'rirūkia maro'si ḡo'ijirika. ²² Adán imaekaki riḡarāmerā imarī, reyarūkirāro'si oyiaja maima. I'suḡaka simako'omakaja Cristore yi'riwa'ri kirirā majarika simamaka Tuḡarāte mare ḡñia jarirūjerāñu. ²³ Suḡa imarī sōritikaja maimarijayu. Cristo imaki reyaripotojo wāārō'ōrāja mamarī ḡñia jariḡe'riū'muekaki. Ńamajī ketarāka ḡoto kire yi'rika mirārāte i'suḡakajaoka naro'si simarāñu. ²⁴⁻²⁵ Ritaja Tuḡarāte ĩariḡe'yomijipi jā'meirāte kitērīrāka be'erō'ō wejetiyia seyarāñu. I'suḡaka nare baatirā “Kopekaja yimajamarāre yitērītiyu. Mae miyapaika uḡakaja ritaja mijā'mebe”, Kipaki Tuḡarāte kērīrāñu. I'suḡaka Cristore baarāñu “Nare mitērītiyarāñurīmi rō'ōjīrāja ritajare jā'merimaji mire ñimarūjerāñu”, Tuḡarāte kire āḡakā'ā. ²⁶ I'suḡaka simarāka ḡoto ḡo'imajare reyaika ḡariji Cristore tiyetarāñu. Saḡi āriwa'ri ritaja majamarāika maimaoka tiyipatarāka. ²⁷ Mia je'e, ikuḡaka sabojayu Tuḡarārika o'oeka ḡūñurā: “Ritaja ĩḡamaki imarūkikaro'si Tuḡarāte kire ḡūataeka”, āriwa'ri sabojayu. I'suḡaka simako'omakaja Tuḡarāte ḡuri jā'mebeyuka kime Cristo, “Ritajate yiro'si mijā'mebe”, kire kērīka simamaka. ²⁸ Suḡa imarī ritaja kimajamarāre Cristore tērīrāka be'erō'ōḡi nimaupatireje jā'merimaji kijarirāñu. Suḡabatirā “Mae ĩḡamaki mime”, Tuḡarāte kērīrāñu. I'suḡaka kire kēḡakā'ā ritaja dika jariwa'ririmarīa ĩḡamaki Tuḡarāte jarirāñu.

²⁹ “Reyaripototaka ḡñia jariḡe'ririka imabeyua”, aḡerāte āriḡopeikakaka mijare yibojaerā baayu mae. I'suḡaka āriḡupajoariḡotojo ḡdako baaerā aḡerāteje reyaekarāro'si ruḡuko'a najūjerūjeyu i'rārimarā je'e? Reyaekarā ḡñia jariḡe'ririka imaberirikareka ḡuri, waḡuju dakowaḡamarīaja ruḡuko'a naro'si najūjeĳikopejāāeka. ³⁰ Yijaro'si ḡuri, Tuḡarārika yija wārōika ḡoto werika sime, rīkimarāja yijare jāārika ri'kairāte imamaka. ḡMarākā'ā āriwa'ri werika yijaro'si simako'omakaja sayija wārōrija'atabeyu ruḡu bai

je'e? ³¹ Rita mijare ñañu yijeyomarã. Īrãrĩmi jariwa'ririmarĩaja yire jããrika nari'kayu. I'supaka yiro'si simako'omakaja mijare yiwãrõikapi jia Jesucristore mija yi'yua simamaka jĩjimaka ñimarijayuaoka rita ima. ³² Éfesowejarã yiwãrõrapaka poto, yaiwẽkoa boebaitaka ima upaka imawa'ri yire jããrika ri'kakop̄eraparã yire yi'ririyaḡaberaparã. I'supaka yire nabaamaka “Reyarip̄otojo õñia majariḡe'rirũkia imabeyua”, ãñuka ñimarikareka dako baaerã ba'iaja jũariḡotojo nare wãrõka'wisijũaberijããekaki yi'i. Reyariḡotojo õñia majariḡe'rirũkia imaberirikareka p̄uri “Ñoaka õñia imarũkimarĩã maimẽ. Supã imarĩ õñia maimatiyikuriji mayapaika upakaja ukubaraka, ba'abaraka maimaerã”, ãparaka Jesũre yi'ribeyurãte baaika upakaja baairã maimajããeka maro'si.

³³ I'supaka simamaka waḡuju boḡapakirimajare mija ã'mitirip̄eã'si. Ikuḡaka sime: Ba'iaja baairãka mija jeyoarirãka, jia baarijayurã imariḡotojo nuḡaka ba'iaja baairã mija jarirãñu mijaro'sioka. ³⁴ Jia wãjirokapi mija p̄upajoape'awa'ri ba'iaja baarika mija ja'atabe. Mija p̄õ'irã Īrãrimarã Tuparãte õrĩbeyurã imarã je'e. Mija i'yop̄i'yaokaro'si i'supaka mijare ñañu.

Ikuḡaka simarãñu maḡo'ia õñia majariḡe'rirãka be'erõ'õ

³⁵ “Reyarip̄otojo õñia reyaekarãte jariḡe'rirãñu”, ñañua simako'omakaja, ikuḡaka Īrãrimarãre jẽrĩajĩñu je'e: “¿Marãkã'ã simamaka reyaeka imariḡotojo naḡo'ia õñia jariḡe'ritiyarãka ruku? I'supakajaoka ¿marãkã'ã ĩoirã nimarãñu ruku kop̄akaja rabaekarã imariḡotojo?”, nañu. ³⁶ I'supaka yire jẽrĩairã jia p̄upajoabeyurã imarã. Ikuḡaka sime ĩakõrĩ je'e: Ōterikiyapea moteika sajetakaja rabaika. I'supaka simako'omakaja satõsirõ'õrã imapi saḡu'yu. Sajea rababerijĩkareka, marãkã'ã baatirã saḡu'riberijĩñu. ³⁷ ĩakõrĩ je'e: Trigo wãmeika õterikia, sayapeapi motemaka saḡu'yu, samoteika upakamarĩa. ³⁸ Samoterãka be'erõ'õ pu'ritirã Tuparãte yapatika upakaja sajayu. Supã imarĩ õterikiba'i ima upakaja saḡu'ririḡayu saro'si. ³⁹ Supabatirã i'supakajaoka sime ika. ã'mitirikõrĩ je'e: Wa'ia, wa'iro'sia, wĩ'ñaka, p̄o'imajaoka ĩrĩka ta'iarã oyiajamarĩa p̄o'ikirã maimẽ. ⁴⁰ I'supakajaoka mabo'ikakurirã imarũkiaro'siji Tuparãte torã p̄o'ijiaeka. Supabatirã õ'õrã imarũkirãteoka kibaaeka. Īrãtijitakamarĩaja imariḡotojo ĩ'paba'iwã'taja jiyurika sime. ⁴¹ Aiyate yaaika upakamarĩa kiyaaboayu ñamikaki aiya. I'supakajaoka sime tã'ḡia saro'si. Tã'ḡirãka natiyiaja rakaka oyiaja ya'tairã nime.

⁴² I'supakajaoka maimarãñu maro'si. Reyaekakite mayayerãka be'erõ'õ kiḡo'ia rabarãka. I'supaka simako'omakaja Tuparãte õñia kire jarirũjerãka be'erõ'õ p̄uri, imajip̄arũkikaja imarĩ, apekurioka reyarũkimarĩka kimarãñu. ⁴³ Reyaekakite mayayeika, jiamarĩa ima kiḡo'ia mayayeyu. I'supaka simako'omakaja õñia kijariḡe'rirãrõ'õjĩrã p̄uri jia jiyurika, rikitubaka kiḡo'ia jarirãka. ⁴⁴ “Jia ika ka'iareka nimarũ”, ãrĩwa'ri Tuparãte mare p̄o'ijiaeka. I'supaka simako'omakaja mareyarãka be'erõ'õ õñia mare kijarirũjerãka poto jĩibaji kika imarũkirã maimẽ. Ō'õrã õñia maimẽ maḡo'iaḡi. I'supaka simamaka Tuparã p̄õ'irã eyatirãoka apeupakakaka p̄o'iaḡi maimarãñu, torã jia imarũkia.

⁴⁵ Ikuḡaka sabojayu Tuparã majarop̄ũñurã: “Mamarĩtaka Adãn wãmeiki p̄o'imajire Tuparãte p̄o'ijiaeka. Supabatirã õñika kire kimarũjeka”, ãrĩwa'ri sabojayu. Cristo p̄uri, Adãn upakamarĩa imaki, mareyarãka poto Tuparã p̄õ'irã õñia mare imajip̄arũjerimaji kime. ⁴⁶ I'supaka simako'omakaja õ'õrã maḡo'ia ima saḡiji õñia mabo'ikakurirã kika maimajip̄arũkimarĩa sime ruḡu. Mareyarãka be'erõ'õ mare kija'atarãñu p̄o'i imarãka p̄uri mabo'ikakurirã kika maimajip̄arũkia. ⁴⁷ Mamarĩ imaũ'muekakite ka'iaḡi Tuparãte p̄o'ijiaeka. Saḡi ãrĩwa'ri õ'õrã imarũkikaro'siji kimaeka. Kibe'erõ'õ Cristo p̄uri mabo'ikakurikaki imaki. ⁴⁸⁻⁴⁹ Ika ka'iareka imarã maimamaka, Adãn p̄o'ia imaeka upakaja sime maḡo'ia. ĩmirã Tuparã p̄õ'irã õñia majarirãka poto p̄uri, Jesũp̄o'ia upakaja maḡo'ia imarãka. I'supaka maro'si simamaka, kiupaka maimarijariye'e mae.

⁵⁰ Ikuḗaka mijare yibojaerã baayu yijeyomarã: Maekaka ima maḗo'ia wejejë'rãkaja imarũkimarã imarĩ, Tuḗarãte ritaja jã'merõ'õrã imabesarãka. ⁵¹ Mija ã'mitipe. Po'imajare õrĩberika mijare yibojaerã baayu. Cristore ḗe'rietaerã baarãka ruḗu ritaja reyapataekarãmarã maimarãñu. I'suḗaka simako'omakaja i'rĩka uḗakaja Tuḗarãte maḗo'ia o'aḗatarãñu. ⁵² Ikuḗarõ'õḗiji maḗĩ'rũtaika uḗaka maḗo'ia Tuḗarãte o'arãñu. Tromḗeta wãmeika okaarirãka ḗoto, “Wejetiyia seyayu mirãkiyu”, marĩwãrũrãñu. Sokaarirãka ḗoto reyakoḗekarãre mamaka naḗo'iaḗi õñia jariḗe'rirãñu. I'sirĩmi õñia imarãñurãteoka naḗo'ia Tuḗarãte o'arãñu. ⁵³ Maekaka maḗo'ia ima rabarũkia ima simamaka kika õñia maimajĩḗarũkiḗi Tuḗarãte mare so'arãñu. I'suḗaka kibaarãñurã imarĩ aḗekurioka reyarũkimarã maimarãñu. ⁵⁴⁻⁵⁵ I'suḗaka Tuḗarãte mare baarãñu kimajarõḗũñurã sabojaeka uḗakaja simamaka. Mia je'e: “Maḗo'ia mare o'awa'ri ḗo'imajare reyaika Tuḗarãte tiyetamaka, reyarika imabesarãka. Suḗa simamaka 'Yija reyarãñu', ãrĩwa'ri kĩkirika imabesarãka maro'si”, sabojayu. ⁵⁶ Ba'iaja baawa'ri mareyarãñu. Tuḗarãte jã'meika yi'ribeyurãte reyarika simamaka i'suḗaka mare sariatayu. ⁵⁷ I'suḗaka simako'omakaja maĩḗamakĩ Jesucristoḗi ba'iaja imarika tiyibeyurõ'õrã ma'rĩrũkia imakoḗekareka mare kitããmaka “Jiitaka mibaayu Tuḗarã”, jĩjimakaḗi kire marĩrijayu.

⁵⁸ I'suḗaka simamaka ḗuḗarukubekaja, jia Jesucristore yi'ḗaraka mija imabe yijey-omarã. Suḗabatirãoka “Waḗuju Tuḗarãro'si yija ba'irabekoḗeyu”, ãrĩḗuḗajoabekaja, jiaḗi kirika mija ba'iraberijape.

16

Aḗerãte jeyobaaokaro'si niñerũ rẽarika

¹ Aḗerã Jesũre yi'yurãte jeyobaabaraka niñerũ mija rẽarũkiakaka mijare yijaierã baayu mae. Jesũre yi'yurã Galacia ka'iakarãre yibojaraḗaka uḗakaja mija baajĩkareka jia sime mijaro'sioka. ² Ikuḗaka mija baabe: Domingo rakakaja mija tõḗorijayu uḗaka kũḗajĩritirĩjaka mija jierijape. I'suḗaka mija baarijayua simamaka, yeyarãñurĩmi imatikaja simarãñu. ³ Mija ḗõ'irã eyatirã, Jerusalenã niñerũ e'ewa'rĩrũkirãte “Iã nime se'ewa'rĩrũkirã”, mija ãrĩrãñu. Suḗa imarĩ “Jiirã ḗo'imaja nime. Nare mija e'etõḗe”, ãrĩwa'ri ḗapera nare yo'oĩjirãñu Jerusalenkarãre nabeaeyaerã. ⁴ “Naka ya'riye'e je'e”, ñarĩḗuḗajoarãkareka, naka ya'rĩrãñu.

Corintowejearã a'rĩrika ḗablote ḗuḗajoaeka

⁵ Õ'õḗi a'ritirã Macedonia wejearã yeyarãñu. Toḗi turitaḗabaraka mija wejea Corintorã yeyarãñu. ⁶ Ñoḗañaka mija ḗõ'irã ñimarãñu je'e aḗeyari. ḗu'ejë'rãkarõ'õjĩrã torã ñimarãñu je'e aḗeyari. I'sia be'erõ'õ aḗea wejea yiyapairõ'õrãja ya'yaokaro'si yire imabeyuakaka yire mija jĩjeyobaarãkareka jia simarãñu yiro'si. ⁷ Jajuḗi mija ḗõ'irã i'awa'rĩrika yapabeyuka yi'i. I'suḗaka simamaka, karemarĩtaka Maĩḗamakire yaparãka ḗoto ñoaka mija ḗõ'irã ñimarãñu je'e. ⁸⁻⁹ I'suḗaka simako'omakaja Éfeso wejearã yituirãñu Pentecostés baya o'rĩrãñurõ'õjĩrã. Õ'õrãja ñimariyapayu ruḗu rĩkimarãja yiwãrõika i'ape'yoirãte imako'omakaja, rĩkimarãjaoka Tuḗarãrika yiwãrõika jia sana'mitiririyapalka simamaka.

¹⁰ Timoteore mija ḗõ'irã eyarãka ḗoto jia kire mija baabe mijare kĩkibekaja kimaokaro'si. I'suḗaka kire mija baabe yuḗakajaoka Maĩḗamakirika ba'irabeiki kima-maka. ¹¹ Ba'iaja kire baabekaja kire mija e'etõḗe. Suḗabatirã jia kire mija jeyobaabe yĩḗõ'irã i'arĩ ketaokaro'si. “I'suḗaka kire mija baabe”, ñañua simamaka ketarika yita'ayu, aḗerã Jesũre yi'yurãḗitiyika.

¹² “¿Marãḗate majeyomaki Aḗolore etarãñu ate?”, ãḗaraka ḗaperaḗi yire mija jẽrãeka ñiarape. Suḗa imarĩ aḗerã Jesũre yi'yurãka mija ḗõ'irã turirĩ keyaokaro'si kire yĩḗakatarikoḗerape. I'suḗaka yibaako'omakaja, “Torã ya'rĩrika Tuḗarãte

yapay maekaka”, kēriḡupajoabeyu ruḡu. Suḡa imarī “Mae ya'rijīkareka jia sime”, kēriḡupajoarāñurīmi mija ḡō'irā turirī ke'rirāñu je'e.

Piyia jia Pablote nare bojatiyaeka

¹³ Jia ḡupajoatirā rakajetīkarāja mija imabe. Suḡabatirā maiḡamaki Jesucristore yi'ririja'atabekaja, okajājiḡi mija ḡupajoabe. ¹⁴ Rakakaja ritaja mija baarijayua aḡerāte wayuḡarikapitīyika oyiaja samija baarijḡe.

¹⁵ Estéfnas imaki, kika imarāḡitīyika Acaya ka'īakarā mamarītaka Tuḡarārika yi-bojarapaka yi'riū'murapārā. Suḡa imarī maekaka aḡerā Jesúre yi'yurāte jeyobaari-maja imarī, i'supakajaoka nabaarijayu naro'si. I'supaka simarapaka ōñurā mija ime.

¹⁶ I'supaka simamaka jiḡi nare mija yi'ririjaririka yiyapay. I'supakajaoka naka Tuḡarārika ba'iraberimajaka jia mija imarika yiyapay.

¹⁷ Mija tā'omaja Estéfnas, Fortunato suḡabatirā Acaicotatarāre etamaka jia jījimaka ñime. Mija ḡuri yoeḡi imarā imarī, yire jeyobaawārūbeyurā. I'supaka simamaka mija ḡō'īkarā yiḡō'irā etairā tarāja ḡuri yire jeyobaairā. ¹⁸ Okajājia mija imaerā mijare na-jeyobaaika upakaja yiḡō'irā etatirā okajājia ñimaerā yire najeyobaayu. I'supaka baairāte majiyiḡupayeejīkareka jia sime.

“Jia nimarū ḡo'imaja”, Pablote ārīḡūaeka

¹⁹ Asia ka'īakarā Jesúre yi'yurā, “Jia nimarū”, mijare ārīḡūairā. Aquila, kirūmu Prisca, suḡabatirā nawi'iarā Maiḡamakire yi'riwa'ri rēñurāoka, “Jia nimarū”, mijare ārīḡūairā.

²⁰ Ō'ōkarā muḡaka Jesúre yi'yurāoka, “Jia nimarū”, mijare ārīḡūairā naro'si. Tuḡarāte yi'yurā imarī, jia jījimakaḡi mija jēñetoribu'abe.

²¹ Yi'i Pabla, ñoñu upakaja “Jia nimarū”, ārīwa'ri ikupaka yiḡitakaḡi mijaro'si yo'opūayu.*

²² Torā maiḡamaki Jesucristore yapabeyurāte “Ba'iaja Tuḡarāte nare baarū”, ārīwa'ri i'supaka mijare ñañu. “No'ojīrāmarāja Maiḡamakire ḡe'rietarūkirīmi seyapārū”, ārīwa'ri yapatiyaiki ñime.

²³ “Jia maiḡamaki Jesúre mijare baarijarirū”, mijare ñarīḡūayu. ²⁴ I'supakajaoka “Jesucristore ā'mitirīḡeairā mija imamaka, jimarītakaja nare yiwayuḡayu”, mijareka ñarīḡūatayu.

I'tojīrāja sime ruḡu.

* **16:21** Después de dictar la carta a otra para escribir, Pablo añade su firma para que los lectores sepan que la carta realmente es de él. (Véase 2 Tesalonicenses 3.17)

Segunda carta de San Pablo a los Corintios

Ate Corintowejeakarãro'si Pablote pãpera pũataeka

¹ ¿Yaje mija ime yijeyomarã? Yi'i Pablu, yijeyomaki Timoteopitiyika, “Jia nimarũ”, mijareka yija añu. Tuparãte yire jã'mekapĩ ãrĩwa'ri Jesucristorika bojariroka bojatarimaji ñime*. Corintowejeareka supabatirã Acayaka'iarãoka imarã Tuparãte jiyipupayeeokaro'si rãrĩrijayurãro'si ika pãpera yipũatayu. ² Maþaki Tuparã, supabatirã maipamaki Jesucristopitiyika jia mijare nabaarũ. Supabatirãoka jia pupaparaka mija imaokaro'si mijare najeyobaarũ.

Pablote ba'iaja jũako'omakaja Tuparãte kire jeyobaaeka

³ Maipamaki Jesucristo Pakika jĩjimaka imawa'ri “Jia mibaayu Tuparã”, kire yija ãrĩrijayu. Maþaki imarĩ, mare kiwayuñayu. Supabatirã ba'iaja mapuparirijayu poto mare jeyobaaokaro'si maka imaki kime Tuparã. ⁴ Ritaja ka'wisika yijaro'si simako'omakaja ba'iaja yija puparikoreka yijare jeyobaaerã Tuparãte yijaka imajipe. Supa imarĩ yijare kijeyobaaika upakaja aþerã ka'wisika jũairãte ba'iaja napuparikoreka nare yija jeyobaaawãrũyu. ⁵ Cristore yi'yurã imarĩ, ba'iaja kijũaeka upakaja yija jũayu yijaro'sioka. I'supaka simako'omakaja Cristorirã yija imamaka, ba'iaja yija puparikoreka Tuparãte yijare jeyobaaayu. ⁶ Jesucristorika bojariroka bojaripareaja ba'iaja yija jũarijayu. I'supaka simako'omakaja, sayija rakajepããrijayu jia mijare jeyobaaokaro'si. I'supaka mijaro'si yija imamaka Cristore mija yi'yua ja'atabeyurã mija imarijarirãñu. Ba'iaja yija jũarijayu poto Tuparãte yijare jeyobaarijayu. I'supaka yija imarijayua õñurã imarĩ, ba'iaja jũariþotojo okajãjia imawa'ri samija rakajepããyu mijaro'si. ⁷ Yija upakaja Cristore yi'yurã imarĩ, ba'iaja jũarijayurã mija ime. Supa imarĩ “Yijare kijeyobaaika upakaja Tuparãte nare jeyobaarãñu, jia kire nayi'yaokaro'si”, mijareka ãrĩpupajoairã imarĩ, ba'iaja yija puparibeyu.

⁸ Mija ã'mitipe yija jeyomarã. Asia ka'iarã tuparaka jimarĩa ba'iaja yija jũarapakakaka mija õrĩrika yija yapayu. Jimarĩtaka ba'iaja jũawa'ri, okajãjimarĩa sarakajepããwãrũbeyurã rõ'õjĩrãrãja yija jarape. Supa imarĩ “Reyarũkirãja yija ime je'e mae”, ãrĩpupajoabaraka ba'iaja yija puparape. ⁹ Supabatirã “Najããrũkirãja yija ime”, yija ãrĩpupajoarape. Supa imarĩ yija pupayariji marãkã'ã yija þo'ia ãarĩrĩwãrũbeyu. I'supaka simako'omakaja “Reyaekarã imakoþeirãte þariji õña jariþe'rirũjeiki imarĩ, Tuparã ã'rĩkaja imaki yijare ãarĩrĩwãrũiki”, yija ãrĩwãrũerã i'supaka yijaro'si simarape. ¹⁰ “Yija reyaerã baayu”, yija ãrĩtirapakarã werikareka Tuparãte yijare o'atarape. Supa imarĩ, “Ñamajĩoka i'supaka oyiaja Tuparãte werikareka yijare baajiparijarirãñu”, ãrĩpupajoawa'ri ba'iaja yija puparitiyabeyu. ¹¹ I'supaka yijaro'si simaerã Tuparãte mija jẽñeĩjirijayuapĩ ãrĩwa'ri yijare kijeyobaarijayu. Jia Tuparãte yijare jeyobaamaka ãawa'ri, “Jia mibaayu Tuparã. Mire yija jẽñeika upakaja mibaarape Pablorkaro'si”, rĩkimarãja þo'imajare kire ãrĩrãñu.

Ikupaka simamaka Corintowejearã Pablote a'riberika

¹² Aþea ikupaka pupajoawa'ri jĩjimaka yija ime. “Tuparãte yapaika upakaja wããrõ'õrãja þo'imajare jia yija baarijayu, nare þakibekaja”, yija puparõ'õpi yija ãrĩpupajoayu. Ika wejeareka imarã wapuju pupajoatirã nawãrõika upaka mijaka yija imawãrũbeyu. I'supakamarĩa sime, Tuparãte yijare jeyobaamaka jia mijaka yija imawãrũrijayu. ¹³ Supa imarĩ rukubaka mija pupajoaokaro'simarĩa pãpera o'otirã mijaro'si sayija pũatarijayu. Yija wãrõika jia mija õñaokaro'si mijaro'si sayija o'oyu. ¹⁴ Ika mijare yibojaika, “Pablu kijeyomarãpitiyika wãjia bojairã nime”, jia ãrĩwãrũbeyukajĩrã ã'rãrimarãre ime ruþu. Ñ'rãrĩmi

* 1:1 Apóstol

jia yijare õrĩtirã “Í'rã þuri jiiitaka yijare wãrõekarã”, yijareka nimaupatiji narĩrika yija yapayu. I'supakajaoka maiþamaki Jesucristore þe'rietarãñurĩmi “Jia yijare ã'mitiriwa'ri mire nayi'rika”, jĩjimakaþi kire yija ãrĩrãñu.

15 “Jia yika nime je'e. Supa imarĩ Macedonia ka'iarã ya'rĩrãka þoto napõ'ĩþi yo'rĩrãñu mamarĩ”, ñarĩþupajoakoperape. I'supaka yibaarikareka Í'þakuri mija þõ'irã eyawa'ri jiiþaji mijare yijeyobaajããeka. 16 “Macedonia ka'iarã ya'rĩrãka þoto napõ'i ñimatawa'rĩrãñu, supabatirã yiþe'rĩrãka þotooka i'supakajaoka yibaarãñu ate”, ñarĩþupajoakoperape. “Judeaka'iarã yeyawãrũokaro'si Corintowejeekarã yire jeyobaarãñurã”, ñarĩþupajoarape. 17 “¿Jia þupajoarimarĩaja i'supaka yijare kërãþe bai je'e”, yireka mija ãrĩþupajoayu bai? Tuþarãte õrĩbeyurã þuri nañu upakaja baabeyurã imarĩ, “Ãã, i'supaka yibaarãñu”, ãrĩriþotojo ñamajĩ ate “Jẽno'o, aþe upaka yibaarãñu”, ãñurã. I'supaka ãrĩbeyuka ñime yi'i þuri. 18 Kẽñu upakaja baaiþi kime Tuþarã. I'supakajaoka, “Ikuþaka yibaarãñu”, ñañua aþe upaka baabeyuka ñime. 19 Kẽñua upakaja baarijyuka Tuþarã Maki Jesucristo. Supa imarĩ “Ãã ikuþaka yibaarãñu”, ãrĩriþotojo, aþe upaka baabeyuka kime. Kirika bojariroka mijare yija wãrõrijayu, yi'i Þablo, Silvano supabatirã Timoteopitiyika. I'supaka simamaka “Ikuþaka yija baarãñu”, ãrĩriþotojo aþe upaka yija baabeyu yijaoka. 20 “Ikuþaka jia yibaarãñu yirirãte”, kërĩka upakaja ritaja Tuþarãte baaeka Kimaki Jesucristoþi ãrĩwa'ri. Supa imarĩ jia Jesucristoþi mare kibaarijyua õñurã imarĩ “Rita, kërĩka upakaja baaiþi kime”, ãrĩwa'ri Tuþarãte majiyiþupayeerijayu. 21-22 Jesucristore mayi'yua maja'atakoreka Tuþarãte mare jeyobaayu. Supa imarĩ ikijioþi kime Jesucristorirã maimaokaro'si mare wã'maekaki. Supabatirã kirirã maima beaokaro'si Espĩritu Santore mapupakarã kiña'ajããeka. I'supaka kibaamaka, “Jia yirirãte yibaarãñu”, kërĩka upakaja Tuþarãte mare baarãñu”, marĩþupajoayu.

23 “Mija þõ'irã ya'rĩrãñu”, ñarãþaka mijare þakiberapaki yi'i. Okajãjiþi mijare okajãriyapaberĩwa'ri mija þõ'irã ya'riberape ruþu. Tuþarãte ñaika wãjitãji ikuþaka mijare ñañua rita sime. 24 Mijare okajãtikarã imariþotojo, “Ikuþaka mija baabe, ikuþaka þuri mija baa'si”, ãrĩwa'ri mijare jã'meriyapabeyurã yija. Cristore yi'ritikarã mija imamaka, jĩjimaka mija imaokaro'si wãrõbaraka mijare jeyobaarika yija yapayu.

2

1 Bikija mija þõ'irã eyatirã, mija þupape'rĩrã okajãjia mijare yijaimaka ba'iaja mija þuparape. I'supaka simako'omakaja, “Tuþarãte yapaika upaka baabeyurãte þuri yokajããrãñu je'e ruþu”, ñarĩþupajoarape. I'supaka simamaka “Ba'iaja napuparia'si ate”, ãrĩwa'ri mija þõ'irã turirĩ ya'ribeyukaji ruþu. 2 Jĩjimaka yire imarũjerimaja mija ime. Supa imarĩ okajãjiþi mijare yijaijĩka ba'iaja þupariwa'ri, marã aþerã jĩjimaka yire imarũjerimaja imaberijĩñurã. 3 “I'supaka napuparijĩñu”, ãrĩwãrũtirã ba'iaja mija þuparirika yapaberĩwa'ri mija þõ'irã ya'ribeyu ruþu. Mija þõ'irã yeyarũki ruþu mijaka okajierika yapawa'ri “Ikuþaka mija baabe”, ãþaraka þapera takaja mija þõ'irã yiþũatarape. Okajietirã ba'iaja þupapekaja jĩjimaka yire þuparirũjerũkirã mija imaokaro'si mijare sayiþũatarape. Supa imarĩ “Napõ'irã yeyarãka þoto jia simamaka ñatirã jĩjimaka nimarãñu je'e naro'sioka”, ñarĩþupajoayu. 4 I'sia þapera mijaro'si yo'orapaka þoto jimarĩa ba'iaja yiþuparape yoraparo'õjĩrã. Supa simako'omakaja sĩatirã ba'iaja mija þupayaokaro'simarĩa þapera mijare yiþũatarape. “Jia mare wayuñaiþi kime Þablo”, mija ãrĩwãrũokaro'si mijare sayiþũatarape.

Ba'iaja mare baakoþerapakiteoka mija wayuñabe, Þablote ãrĩka

5 Ba'iaja mija watopekarã baarapakite jia imarika yapawa'ri jãjia kire mija baarapakakaka mijaro'si yo'oerã baayu mae. Ba'iaja kibaarapaka ã'mitiritirã, ba'iaja yiþuparapaka simamaka sapemawa'ribaji mija imarape je'e, mijaro'sioka. I'supaka simako'omakaja “Ba'itakaja mijare þuparirũjetiyaberapaki kimarape je'e”, ñañu ba'itakaja kijũarika yapaberĩwa'ri. 6 Ba'iaja kibaarapaka simamaka mija rërãþaka

ɸoto “Ikuɸaka kire mabaaye'e kiɸuɸape'yaokaro'si”, mija ima uɸatiɸañakaja ārĩtirã i'suɸaka kire mija baarape. I'suɸaka simamaka maekaka ɸuri ɸuɸape'yuka kijayua simamaka koɸakaja samija ja'atabe. ⁷ I'suɸaka kire baabekaja, ba'iaja kibaakoɸekareka ye'kariritirã jia kire mija jeyoape ate. I'suɸaka kika mija imabe, tẽritakaja ba'iaja ɸuɸariwa'ri “Marãkã'ã baatirã jia naka imawãrũbeyuka yi'i”, kẽriɸuɸajoakoreka. ⁸ Kika mija jeyoapakã'ã, “Rita yire nawayuĩayu ate”, kẽñaokaro'si i'suɸaka kika mija imarika yiyapayu. ⁹ Kire yibaarũjerapaka uɸakaja mija yi'rirã ɸapeera mijare yiɸũatarapaka imarĩ, “Maekakaoka nare ñaũu uɸakaja baairã nime”, mijareka ārĩɸuɸajoaiki ñime. ¹⁰ Suɸa imarĩ ba'iaja baakoɸekakite ba'iaja baaeka mija ye'karirirãkareka i'suɸakajaoka simarãũu yiro'sioka. Yire ba'iaja kibaaika imakoɸejĩka sareka kire yiwayuĩajĩũu. Īrĩka uɸakaja jĩjimaka mija imarika yaɸawa'ri Cristore ĩaika wãjitãji i'suɸaka ñimarijayu. ¹¹ Kire mawayuĩaye'e, ba'iaja ɸuɸawa'ri Satanãre yaɸaika uɸakaja kibaa'si. I'suɸakajaoka maro'si sima'si, majeyomakite mawayuĩajĩũu. Satanãre mare ɸakiriyapãikakaka õñurã maima.

Corintokarã majaroka Pablote ã'mitiriyapaeaka

¹² Tróadewejeearã yeyarapaka ɸoto Maiɸamakire yire jeyobaaikaɸi ārĩwa'ri imatikaja ɸo'imajare imarape yire na'mitiyaokaro'si. Suɸa imarĩ Jesúrika bojariroka nare yiwãrõmaka jĩjimakaɸi tokarãre yire ã'mitirape. ¹³ I'suɸaka simako'omakaja Tróaderã majeyomaki Titore imabepakã'ã ba'iaja yiɸuɸarape. Torãjĩrã mae, tokarãre yimajaroka bojaweatirã Macedoniaka'iarã ya'rape Titore mo'arĩ.

¹⁴ Ba'iaja yiɸuɸariko'omakaja Cristorirã yija imamaka dakoã imabeyua yijare tẽrĩrũkia mae. Suɸa imarĩ “Jiitaka mibaayu Tuɸarã”, ãɸaraka jia yija ɸuɸarijayu. Suɸabatirã Cristorika bojariroka bojaɸibarimaja yija imaokaro'si Tuɸarãte yijare ɸũataeka ritaja ɸo'imajare sõñaokaro'si. I'suɸaka simamaka ĩ'rãkõ'rĩmato jariwa'ririmarĩaja sayija bojatapamaka ã'mitiritirã, Cristore nayi'yu. Īakõrĩ je'e, ikuɸaka sime: Mapaõmeã majoeika ɸoto ritaja sajĩsia ɸibika ritaja ɸo'imajare wĩĩka uɸaka simarijayu. ¹⁵ Cristorika bojariroka yija bojaɸibamaka ĩawa'ri jĩjimaka Tuɸarãte yijaka ime. Kirika yija wãrõtapa, Tuɸarã ɸõ'irã a'rirũkirã, suɸabatirãoka ba'iaja imarika tiyibeyurõ'õrã a'rirũkirã ɸariji sã'mitiririjayurã. ¹⁶ Cristore yi'riberirika ima, “Ba'iaja imarika tiyibeyurõ'õrã a'ririwãpaka”, ārĩwa'ri nare yija bojamaka nayi'ribeyu Cristorika yija wãrõika ã'mitiriyapabeyurã. Tuɸarã ɸõ'irã a'rirũkirãro'si ɸuri nare yija wãrõika nayi'yu õñia nimajĩɸarũkiroka naro'si simamaka. I'suɸaka Cristorika yija wãrõrijayu ɸemawa'ribaji imatiyaika simamaka Tuɸarãte yijare jeyobaaberirikareka, marãkã'ã baatirã wãjia sayija bojawãrũberijããeka. ¹⁷ I'suɸaka ñaũua simako'omakaja, rĩkimarãja nime niñerũ tõɸoriyaɸawa'ri takaja Cristorika bojariroka wãrõtapaɸarimaja. Nuɸaka baarijaribeyurã yija ɸuri. Jesúrirã imarĩ, kirika bojariroka ɸakirimarĩaja ɸo'imajare wãrõerã Tuɸarãte ɸũatairã yija ime. I'suɸaka ɸuɸajoairã yija ima simamaka kĩaika wãjitãji wãjirokaɸi yija wãrõrijayu.

3

“Mamarĩ imara'aekakukukaka be'erõ'õ mamakukukaka majaroka mayi'ririjarirũkia ikuɸaka sime”, Pablote ārĩka

¹ I'suɸaka yo'oko'omakaja “Yija imarã imatiyarimaja”, ārĩwa'rimarĩa i'suɸaka mijare yija bojayu. Aɸerã wãrõrimaja ɸuri “Imatiyarimaja yija ime”, ārĩkoɸerijayurã. Mija ɸõ'irã netarijayu ɸoto ɸapeera naro'si aɸerãte o'oeka mijare nabearijayu. I'suɸaka mijare nabeaika ɸapeera ima, “Jia wãrõirã nime”, ārĩwa'ri nawãrõirõ'õkarãre no'orũjerijayu. I'suɸakajaoka aɸerõ'õrã na'yu ɸoto mijare nawãrõikakaka ɸapeera no'orũjerijayu. Yija ɸuri, i'suɸaka baabeyurã. ² Mijaja imarã “Jia wãrõirã yija ime”, ãɸaraka ɸapeera yija bearũkirã uɸaka yijaro'si imarã. Yija wãrõika yi'riwa'ri ba'iaja mija baaika ja'atatirã aɸeuɸaka mija

o'amaka ïatirã, “Jia Cristorika bojariroka Pablorãkare nare wãrõyu”, ritaja þo'imajare ãrïþupajoarijau. I'supaka mija baaika yija þupakarã sayija õñu. ³ Cristo þapera maika upaka imarã mija ime. Kirika bojariroka yija wãrõikaþi ãrïwa'ri Cristore mija þupaka jia o'aika ritaja þo'imajare ïawãrûpatayu. Aþerã wãrõrimaja þapera o'oeka narikaika upakamarïa mija ime. Tuþarã, õñia imajïparimaji Espiritu Santore mija þupakarã mijare kiña'ajããeka simamaka i'supaka sime. Moisés imaroyikakiro'si ãtaþãiarã Tuþarãte o'oeka upakamarïa sime mae. I'supakamarïa simamaka maþupaka Espiritu Santojo mare o'arijauka.

⁴ Jia mijare yija wãrõerã Cristore yijare jeyobaayu. I'supaka simamaka “Nare yija wãrõikaþi ãrïwa'ri Cristore yapaika upaka baairã nime”, Tuþarãte ïaika wãjitãji yija ãrïwãrûyu. ⁵ I'supaka jïjimaka yija ãñua simako'omakaja yija þupayariji yija õñuþi ãrïwa'rimarïa jia yija wãrõyu. Tuþarãte yijare jeyobaaikaþi ãrïwa'ri takaja ritaja yija baawãrûyu. ⁶ Tuþarãjaoka imaki kimajaroka mamakukukaka bojaïjirimaja yija imaokaro'si yijare jeyobaaiki. Suþa imarï “Yimakire ã'mitiripëairãte yitããrãñu”, Tuþarãte ãñua bojaika sime mamakukukaka majaroka. Suþa imarï bikija Moisés imaroyikakite o'oeka ãrïroyika upakamarïa yija wãrõyu mae. Espiritu Santopi ãrïwa'ri maþupaka o'amaka kire mayi'rirûkiakaka sabojayu mamakukukaka majaroka. Bikija Tuþarãte jã'meka o'oeka yi'rikopeirã þuri nareyarãka be'erõ'õ kika imajïþabesarãñurã. I'supakamarïa sime mamakukukaka majaroka yi'yurãro'si þuri. Espiritu Santore nare ña'rïjãimaka Tuþarãka õñia nimajïþarãñu ãrïwa'ri sabojayu.

⁷⁻⁸ Kijã'meika ãta þãiarã o'otirã, Moisés imaroyirekakite mamarï Tuþarãte kire saja'ataeka. I'sia kire kija'ataekarïmi Tuþarãte kïaeka be'erõ'õ simamaka jimarï jãjia Moisés þema yaaboaeaka. I'supaka simamaka Israeltatarã marãkã'ã baatirã sarakajepããberiwari kïþema niariyapaberika. Bikija Tuþarãte jã'meka jïitaka simaeka. I'supaka simaeka kopakaja Moisés þema jãjia yaaboaeaka. Suþa imariþotojo ï'rãrïmi upakaja sariririjarika. Bikija Tuþarãte jã'meka o'oeka jãjia yaaboikaþitiyika þo'imajaro'si kire sakija'ataeka simako'omakaja sayi'riwãrûberiwari, Tuþarã þõ'irã þo'imajare a'riberika ãrïwa'ri sabojayu. Mamarï kijã'meroyika yaaboikaþitiyika sakija'ataeka simako'omakaja satërïwa'ribaji jia sime ika mamakukukaka majaroka. Suþa imarï õñia imajïþarûkiakaka Espiritu Santore maro'si e'era'aeka. I'supaka ima imarï, ñamajï aþerikurioka þurirûkimarïa sime. ⁹ Bikija Moisés imaroyikakite kijã'merûkia Tuþarãte kire ïjikakaka þuri sayi'riberiwari “Tuþarãte yapaika upaka þo'imajare baabepakã'ã ba'iaja nare kimarûjerãñu”, sãñu. I'supaka imariþotojo jãjia yaaboikaþi setaeka. Ika mamakukukaka majaroka þuri Tuþarãte ïaika wãjitãji wãjia þo'imajare imarûjericakaka mare bojaika. Suþa imarï bikijakaka jãjia yaaboikaþi setako'omakaja mamakukukaka þuri tãrïwa'ribaji imatiyaika majaroka sime. ¹⁰ Jia simaroyika mamarï Moiséte jã'meroyika. Suþa simako'omakaja satërïwa'ribaji imatiyaika sime ika mamakukukaka majaroka. I'supaka maþupajoaika simamaka, “Mamarï imara'aeka majaroka imatiyabeyua sime mae”, marïþupajoayu. ¹¹ Ñoaka imarûkimarïa imariþotojo Moiséte jã'meroyika jãjia yaaboika watoþekaþi etaeka. I'supaka simamaka, ika mamakukukaka majaroka Tuþarãte mare ja'ataeka þuri imajïþarûkia imarï, tãrïwa'ribaji imatiyaika sime.

¹² “Imajïþarûkia sime”, jia õrïwãrûirã imarï, kïkirimarïaja þo'imajare sayija wãrõrijayu.

¹³ Imajïþarûkia simamaka, Moisés imaroyirekaki upaka yija imabeyu. Kïþema jãjia yaaboaeaka yaririjarika Israelkarãre ïakoreka sayapãiaþi kïþema kirãrïta'aroyika. Kïþema jãjia yaaboaeaka yaririjarika ãrïrikopakaja mamarï Moiséte jã'meroyika tiyirijayua. ¹⁴ I'supaka simarijariko'omakaja Israelkarã þuri satiyirijayua ã'mitiripëaberikarã imarï, maekakaoka i'supakaja imañujurã ruþu. I'supaka imarã nimamaka, Moiséte jã'meroyirekakaka niaika þoto, “Kopakaja Tuþarãte satiyetaeka”, ãrïwãrûbeyurã nime. I'supaka imabekaja, Cristore takaja yi'yurã nimajïkareka þuri jia sanorïwãrûjïñu.

¹⁵ I'supaka imariṗotojo maekaka ṗariji Moiséte o'oeka wārūriṗotojo sanorīwārūbeyukaji ruṗu. ¹⁶ I'supaka simakoṗeko'omakaja Maiṗamakire ĩ'rārimarāre yi'riū'mumaka ĩatirā nare kijeyobaayu “Saniawārūrū”, āriwa'ri. ¹⁷ Espiritu Santopi āriwa'ri Maiṗamakire mare jeyobaayu. I'supaka mare jeyobaabaraka maka kimarijayua simamaka, Moiséte jā'meroyika mayi'rikoṗeka ja'atirā, Cristore yaṗaika upakaja baawārūrā maime mae. ¹⁸ Kopakaja jia sōriwaṗu'atairā jariwa'ri, Maiṗamakire ṗuṗajoarijaparaka, tērīwa'ribaji kima morīwārūrījayu mae. I'supaka maimaṗi ĩ'rārīmi upakaja jībaji Maiṗamaki upakaja maimarijarirā Espiritu Santore maṗuṗaka mare o'arijayu.

4

¹ Yijare wayuīawa'ri, yijare wā'matirā kimajaroکا mamakukukaka ṗo'imajare wārōrimaja Tuṗarāte yijare imarūjeka. I'supaka simamaka, ba'iaja aṗerikuri yijaro'si simarijayua imako'omakaja, sayija wārōrija'atabeyu. ² Supa imarī aṗerāte kareaja i'yoa baarijayu upaka baabeyurā yija ime. I'supakajaoka “Jia ṗo'imajare yijare yi'rirū”, āriwa'ri waṗuju nare ṗakibeyurā yija ime. I'supaka imarā imarī, Tuṗarārika bojariroka aṗemijipi so'atirā yija oñu upakaja yija ṗuṗajoaika wārōbeyurā yija ime. Supa imarī Tuṗarāte ĩaika wājītāji jia wājiroka norīwaṗu'atawārūirokaṗi ṗo'imajare Tuṗarārika yija wārōyu. I'supaka yija baamaka “Ṗakibeyurā nime”, ṗo'imajare yijareka āriwārūyu. ³ I'supaka yija wārōika simako'omakaja “Ṗablorākare wārōika ĩ'rārimarāre ōriwaṗu'atabeyu”, āñurā mija ime ĩ'rārimarā. Ikuṗaka sime: Maiṗamakire yi'ririyaṗaberiwa'ri, ba'iaja imarika tiyibeyurō'ōrā a'rirūkirā imarī, yija wārōika norīwaṗu'atawārūbeyu. ⁴ Cristore nayi'ribeyuṗi āriwa'ri ṗo'imajare kipakika upakaja Satanāre nare imarūjerijayu ruṗu. Supa imarī Jesúrika tērīwa'ribaji imatiyaiki bojariroka ōriwaṗu'atabeyaka nare kimarūjerijayu. I'supaka nimarijayua simamaka, “Tuṗarāte ima upakaja Jesúre ime”, narīwārūbeyu. ⁵ Jesucristore jiyiṗupaka oñurā imarī, yija baarijayuakaka takaja ṗuṗajoabaraka ṗo'imajare wārōbeyurā yija. “Imatiyairā Ṗablorākare ime mirākiyu”, mija āririka yaṗaberiwa'ri i'supaka yija baabeyu. I'supaka baabekaja “Jesucristo kime Maiṗamaki”, āparaka yija wārōrijayu. Supa imarī mijare ĩarīparaka yija ba'irabejirā Jesúre yijare ṗūataeka simamaka, kiyapaeka upakaja yija baarijayu. ⁶ Tuṗarā ṗuri ika wejea rubu'ataeka, neia simakoṗekareka saborirūjekaki. I'supakajaoka Cristore yija ōriberikoṗekareka, yijare kire kiōriwārūrūjeka. Supa imarī Jesucristore yija yi'ṗakā'ā Tuṗarāja tērīriki kimaoka yija ṗuṗarō'ōrā yijare ōriṗerapaki.

⁷ Tērītakakaka Tuṗarārika bojarī kipūataekarā imariṗotojo “Tērīrirā yija ime”, āribeyurā yija. ĩakōrī je'e: Waṗajā'rīmarīa jotoka'i jototōsiarā waṗajā'rīa jāma upaka imarā yija ime. I'supaka simamaka yija ṗuṗakarā Tuṗarārika yijareka imarā yija ime. Supa imarī “Naṗuṗajoaikaṗimarīa wārōrimaja nime. Tuṗarā tērīrikaja imakite nare jeyobaaikaṗi jia nabaayu”, ṗo'imajare yijareka āriwārūyu mae. ⁸ Ṗo'imajare Jesúrika bojariroka wārōriṗareaja, ĩ'rākurimarīa ba'iaja yija jūarijayu. I'supaka simako'omakaja, sarāja sayija ja'atarījaribeyu. I'supakajaoka “¿Marākā'ā yija baarāñu mae?”, āriṗuṗajoako'omakaja “Tuṗarāte yijare ja'atayu”, āribeyurā yija ime. ⁹ Rīkimarāja yijare ā'mijīairāte imako'omakaja Tuṗarā ṗuri yijare ja'atabeyuka. ĩ'rākurimarīa yijare jāārika ri'kakōṗeirā imarī, yijare nakāmibaaeka simako'omakaja Tuṗarāte yijare jeyobaaika simamaka yijare najāāwārūbeyu. ¹⁰ Yija turirijayurō'ō rakakaja nime ĩ'rārimarā yijare jāārika ri'karījayurā. Jesúre najāāeka upakajaoka yijare najāāriyaṗayu. I'supakajaoka ba'iaja kijūaeka upakaja jūariṗotojo jia sayija rakajepāāmaka ĩawa'ri, “Naṗuṗakareka Jesúre imamaka, kirikaṗi i'supaka nime”, ṗo'imajare āriwārūokaro'si supa yija imarijayu. ¹¹ Jesúrika bojariroka yija wārōriṗareareka, ĩ'rārīmi upakaja yijare jāārika nari'kaika watoṗekarekaja yija imarijayu. I'supaka yijaro'si simako'omakaja “Jesúre naṗuṗakareka imaṗi āriwa'ri kiupaka jia sanarakajepāārijayu”, yijareka ṗo'imajare

ārīwārūokaro'si i'supaka yija jūarijaju. ¹² I'supaka ba'iaja yija jūaika simako'omakaja, yija wārōika ā'mitiritirā samija yi'yuaḗi āriwa'ri Tuḗarāka ōñia mija imajiparāñu.

¹³ I'supaka simamaka ba'iaja yija ḗuparibeyu. Mija ĩabe, ikupaka sāñu Tuḗarā maroḗñu o'oekarā: “Tuḗarāte yi'yuka imarī, kirika bojariroka ḗo'imajare yiwārōyu”, ĩrīkate ārika. I'supakajaoka yija ḗupajoayu yijaro'si. Tuḗarāte ā'mitiripēairā imarī, kirika bojariroka ja'atarimarīaja yija wārōrijayu. ¹⁴ I'supaka ḗupajoairā imarī, ḗo'imaja yijare jāarika ri'kakopeika yija kīkibeyu. Maiḗamaki Jesucristo reyaekakite ōñia Tuḗarāte jariḗerirūjeka ate. Supa imarī Jesūrīā yija imamaka, “Yija reyakoḗeko'omakaja ōñia Tuḗarāte yijare jariḗerirūjerāñu ate”, yija āriḗupajoayu. I'supakajaoka mijare kibaarāñu. Supabatirā kimarō'ōrā Tuḗarāte mare e'ewa'rirāñu. ¹⁵ Supa simamaka, “Jia mijaro'si simarū”, āriwa'ri ba'iaja jūariḗotojo Tuḗarārika bojariroka mijare yija wārōrijayu. I'supaka yija baaika simamaka ĩrārīmi upakaja rīkimabaji Jesucristore yi'yurā ḗo'imajare imarijaju. Kire nayi'yuaḗi āriwa'ri jia Tuḗarāte nare baamaka “Mare wayuīaiki imarī, jia Tuḗarāte mare baayu”, narīrijayu. Supa imarī “Tērīrikaja imatiyaiki kime”, āriwa'ri ḗo'imajare kire jiyiḗupayeerijayu.

¹⁶ I'supaka simamaka ba'iaja ḗupapekaja Jesūrīka bojariroka ja'atarimarīaja yija wārōrijayu. Yija ḗo'ia ba'iaja jūabaraka rūetaka sajaririjariko'omakaja ĩrārīmi upakaja yija ḗupaka okajājia imaokaro'si Tuḗarāte yijare jeyobaarijaju. ¹⁷ Ritaja wejea yija turitaparō'ō ba'iaja yija jūarijayua ḗuri wejejērākaja imarūkimarīa sime. Supa yija jūako'omakaja, “Kika ōñia yija imajiparūkia ḗuri tērīwa'ribaji jia imarūkia sime yijaro'si”, āriḗupajoawa'ri, maekaka jimarī ba'iaja yija jūakoḗeika marā imabeyua yijaro'si. ¹⁸ Supa imarī ika ka'iareka yija ĩarijayua ḗuri ḗurirūkia sime. I'supakamarīa yija ĩabeyua ḗuri imajiparūkia ima. I'supaka simamaka, maekaka yija ĩarijayua ḗupajoatiyabekaja yija ime. Mabo'ikakurirā maimarūkiakaka ḗuri śīaberiripotojo sayija ḗupajoatiyarijaju.

5

¹ Ika maḗo'ia wejejērākaja ōñia imarūkiro'simarīa sime, ñojimarīji reyarūkia. I'supaka simako'omakaja “Mareyarāka be'erō'ō ōñia mare jariḗerirūjetirā maḗo'ia Tuḗarāte mare o'arāñu”, marīḗupajoayu. I'supaka mare kibaarūki ḗo'ipuri maekaka maḗo'ia ima upakamarīa imarāka, ōñia imajiparūkia imarī. ² Ika ka'iareka imabaraka ka'wisika majūarijaju ḗoto Tuḗarā ḗō'irā mamaka ḗo'iaḗi imarika maḗupajoarijaju. ³ Yiaḗupaka takarijimarīa Tuḗarā ḗō'irā maimarāka simamaka i'supaka ñañu. Mamaka ḗo'ia mare kio'arākaḗi kiḗō'irā maimarāñu. ⁴ Ba'iaja imarikareka rūñurā imariḗotojo dakoa okamirāmarīaja apekukurā imarika maimariḗupajoayu. I'supaka maḗupajoaika, “ḗo'imarīrā maimariyapayu”, āriwa'rimarīa samapupajoayu. Wāārō'ōrā maima ja'atirā, reyariba'ikakamarīa ḗo'ikirā maimariyapayu. ⁵ Supa imarī mareyarāka be'erō'ōḗi, ḗo'ia mare kija'atarākaḗi maimaokaro'si Tuḗarāte mare ḗo'ijiaeka. Supa imarī “Tuḗarā imaki i'supaka mare baarūkika”, marīwārūokaro'si Espīritu Santore mare kiña'ajāāeka.

⁶ I'tojīteḗi āriwa'ri maka kima moñua simamaka, Tuḗarāte mayi'yu. Ō'ōrā maima ḗoto ḗuri, maiḗamaki Jesucristo ḗō'irā maimabeyua simako'omakaja “Mareyarāka be'erō'ōḗi ḗuri kika maimarāñu”, jījimaka marīrijayu. ⁷ Maekaka wāārō'ōrā kire maibeyukaja simamaka i'supaka mañu. Jesūre yi'yurā imarī, “Mare kērīka upakaja maro'si simarāñu”, marīḗupajoayu samalbeyua simako'omakaja. ⁸ Supa imarī “Tuḗarāte ārika upaka baaiki imarī maḗo'ia mare kio'arāñu”, mañu. I'supaka simamaka, reyatirā sarekaja Maiḗamakika maimariyapakopeyu. ⁹ I'supaka ḗupajoariḗotojo ika ka'iareka ōñia maimatīyikurīji jījimaka kīajiyuika mabaarijaju. Ō'ōrā maima ḗoto mabaarijaju upakajaoka mareyarāka be'erō'ōḗi maimarāñurō'ōrā mabaarāñu. I'supaka imarijarirūkirā maime. ¹⁰ I'supaka simamaka ritaja ika wejeareka kiro'si mabaaījika ĩrārīmi Cristore ĩarāñu. I'supaka kibaarāñurīmi jia, ba'iaoka kiro'si mabaaījika ko'apitorāja sawaḗa matōḗporāñu.

Ikuḗaka sime Tuḗarāka jia imarika

¹¹ I'suḗaka kiro'si yija baañjika “Kĩarũkia sime”, ārĩwa'ri Tuḗarārika bojariroka ḗo'imajare yi'yaokaro'si jia oyiaja nare yija wārōrijayu sayija ōrĩwārũirō'ōjĩrāja. I'suḗaka yija baaika, suḗabatirāoka kiyapaika upakaja yija imarijayua ōñuka Tuḗarā. I'suḗaka simamaka samija ōñu je'e mijaro'sioka. ¹² Mija ĩabe. “Jiirā nime”, yijareka mija āñāokaro'simarĩa i'suḗaka mijare yija bojayu ate. I'suḗaka baabekaja “ḗablorākare waḗuju mija jaiyuyeyu”, yijare jaiyuyeirāte mija āñāokaro'si mijare sayija bojarijayu. Ikuḗaka nime yijare jaiyuyeirā: “Jia wārōrimaja nime”, ḗo'imajare nareka āñāokaro'si nawārōrijayu. I'suḗaka baariḗotojo “¿Yaje yija ḗuḗarō'ōḗi ḗuri jia Tuḗarāka yija ime?”, narĩri imakoḗeyu. ¹³ Tuḗarāte yijiyiḗuḗayeyetiyariḗareaja “Waḗuju wejabiritikakiji kime ḗablo”, ĩ'rārimarāre yireka ārĩkoḗeika, marā imabeyua yiro'si. I'suḗaka narĩko'omakaja “Jia ōrĩḗũairā imarĩ, Tuḗarārika bojariroka jia yijare nawārōrijayu”, yijareka mija ārĩḗuḗajoajika jia sime. Jia mijare jeyobaaokaro'si i'suḗaka yija baayu. ¹⁴ “Cristore mare wayuĩatiyayu”, ārĩḗuḗajoairā imarĩ, jērĩtarimarĩaja kirika bojariroka yija wārōrijayu. Mare wayuĩawa'ri ba'iaja mabaaika waḗa maro'si kireyañjika simamaka, kika reyaekarā upakaja maima maro'sioka. ¹⁵ Ritaja ḗo'imajare wayuĩawa'ri ba'iaja nabaaeka waḗa Jesũre naro'si reyañjika. Ikijioka imaki reyariḗotojo ōñia jariḗe'rikaki. Suḗa imarĩ “Jijimaka maimarũkia takaja ḗuḗajoabekaja maimaye'e mae”, ārĩḗuḗajoawa'ri kĩarĩjiyuika takaja mabaarijariye'e.

¹⁶ Suḗa imarĩ ḗo'imajare ĩatirā “I'suḗaka nime”, Tuḗarāte ōrĩbeyurāte ārĩka upaka yija ārĩbeyu mae. Cristore yi'ribeyukajirā yija imaroyirapaka ḗoto ḗuri “Muḗakaja imaki kime”, kireka ārĩḗuḗajoairā yija imaroyirape. Maekaka ḗuri jia Cristore yi'yurā imarĩ, aḗe upaka kireka yija ḗuḗajoayu. ¹⁷ Suḗabatirā Jesucristoriki ḗuri Tuḗarāte kiḗuḗaka o'aekaki imaki. Bikija kimaroyika mirākareka aḗeupaka kiḗuḗaka o'aekaki imarĩ, mamarokapi oyiaja ḗuḗajoaiki kime mae. ¹⁸ Tuḗarā ĩ'rĩkaja imaki maḗuḗaka o'aiki. Bikija ḗuri kire jo'ata'arimaja maimaeka simako'omakaja Jesucristore reyaekapi ārĩwa'ri “Jia yika mija imabe”, Tuḗarāte mare ārĩka. Suḗa imarĩ ĩ'sia majaroka ḗo'imajare yija wārōikapi jia kika nimaerā, nare bojarimajaro'si yijare kiḗũataeka. ¹⁹ Mija ĩabe, ikuḗaka sime ḗo'imajare yija wārōika: Ritaja ḗo'imaja Tuḗarāte jo'ata'arimaja upaka nimako'omakaja jia kika nimarika kiyapaeka. Suḗa imarĩ ritaja ba'iaja nabaaika waḗa Jesucristore naro'si reyañjiokaro'si kire kiḗũataeka. Suḗabatirā kire nayi'yuaḗi ārĩwa'ri dakoa oka nare imabeyua Tuḗarāte ĩaika wājitāji. Suḗa imarĩ jĩjimakapi kirirā nare kimarũjeyu. Ika majaroka ritaja ḗo'imajare yija wārōtaḗaokaro'si Tuḗarāte yijare ḗũataeka. ²⁰ I'suḗaka simamaka Cristoro'si kirika bojariroka bojañjirimaja yija ime. ḗo'imajare yija bojaika Tuḗarāja etatirā kibojari koḗakaja nare sayija bojayu. I'suḗaka yija ĩma simamaka, “Kirika bojariroka yi'riwa'ri jia kika mija imabe”, ḗo'imajare yija āñuapĩ ārĩwa'ri Tuḗarāte nare okajāārijayu. ²¹ Mija ĩabe. ĩ'rākurioka ba'iaja baakoribeyuka Jesũre imako'omakaja, ba'iaja baarimaji upaka reyarũkika Tuḗarāte kire imarũjeka. I'suḗaka kibaaekapi ba'iaja mabaaika waḗa kiwapaokoyika simamaka “Ba'iaja nabaaikapitiyika nimabesarāñu mae Yimakirirā imarĩ”, mareka Tuḗarāte āñu.

6

¹ Tuḗarāte yijare jeyobaamaka kimajaroka wārōrimaja imarĩ, ikuḗaka mijare yija āñu: “Mijare wayuĩabaraka, jia Tuḗarāte mijare baaika simamaka jia kire ā'mitiripēarijaparaka mija imabe. Kire mija yi'riḗakiwā'imarĩa'si.” ² Mija ĩabe, kimajaroka o'oeke imapi ikuḗaka kērĩka:

“Mijare yijeyobaarũkirĩmi seyaeka ḗoto, mija jēñerijayua ā'mitiritirā jia mijare yijeyobaaeka ba'iaja mija jũaekareka mija waḗu'yaokaro'si”, ārĩwa'ri sabojayu.

Mija ã'mitipe yija jeyomarã. Maekaka þuri þo'imajare ã'mitiritikaja, supabatirã ba'iaja nabaakareka nare tããerã imatikakiji Tuparãte imarijaju. Supa imarĩ maekaka þuri, kire najẽñerãka upakaja kibaarãnu.

³ Kirika bojariroka wãrõtãpabaraka ba'iaja yija baabeyu, "Þakirimajaroka nawãrõyu je'e", þo'imajare yijareka ãrĩa'si ãrĩwa'ri. ⁴ Supa imarĩ "Rita sime, wãjia Tuparãro'si ba'irabeĩirimaja nime", þo'imajare ãñaokaro'si Tuparãte yãpaika upakaja baabaraka yija imarijaju. Supa imarĩ ĩ'rãkurimarĩa ba'iaja aþerãte yijare baako'omakaja nare yija ruþuwãpae'ebeyu. I'supakajaoka ba'iaja yija jũarijaju þoto, sarekaja þupãpekaja Tuparãte yãpaika upakaja baabaraka yija ime. Mija ĩabe, ikuþaka sime ba'iaja yija jũarijaju: ⁵ Yijare naþajerijaju, wẽkomaka imariwi'iarãoka ĩ'rãkurimarĩa yijare natatikopeyu. Aþerikuri boebarã oyiaja rẽrĩtirã, þiþerikaþi "Nare majããerã", ãþaraka nakasererijaju. Supabatirã rĩkimakaja ba'iraberika yijaro'si imamaka, jimarĩa aþerikuri yija rũrĩrijaju. I'supakajaoka ñamiareka kãpekaja yija imarijaju, aþerikuri ba'arika imabeyu þotooka yija kẽsirabarijaju. ⁶ Ritaja i'supaka ima yija rakajepããrijaju ĩawa'ri, "Rita sime Tuparãte yãpaika upakaja Þablorãkare baarijaju", þo'imajare yijareka ãnu. I'supaka simamaka, jiiþuparã imarĩ, jiirokãpi yija imarijaju. I'supakajaoka jia Tuparãrika bojariroka õñurã yija ime. Supabatirã yija yãpabeyua þo'imajare yijare baako'omakaja sayija rakajepããrijaju. Tuparãte yãpaika upakaja baairã imarĩ, jia þo'imajare wayuĩawa'ri, nare yija jeyobaayu. Espĩritu Santore yijareka ña'rĩjãika imarĩ, kirikaþi jia yijare kijeyobaarijaju. I'supakajaoka þakirimarĩa, þo'imajare wayuĩairã imarĩ, jia nare yija baarijaju. ⁷ Tuparãte yijare jeyobaaikaþi kimajaroka bojaika upakaja sayija wãrõrijaju kiyãpaika upakaja simaokaro'si. I'supaka kirika bojariroka yija wãrõrijaju þoto, jia yija imamaka ĩawa'ri "Jiþupairã imarĩ, rita yijare nabojoyu", narĩrãnu. ⁸ ĩrãrimarã imarã yijare jiyiþupayeeirã, aþerimarã þuri jẽno'o. I'supakajaoka ĩrãrimarã "Jia baarijaurã nime", ãñurã imariþotojo, aþerã þuri i'supaka ãrĩbeyurã. Tuparãte þũataekarã yija imako'omakaja "Waþuju þakirimaja nime", ĩrãrimarãre yijareka ãrĩkopeyu. ⁹ Rĩkimarãjaoka nime yijare õrĩriþotojo, "Ba'iratarã nime", yijareka ãñurã. "Reyarũkirãja nime", yijareka narĩko'omakaja, õñia yija ime ruþu. I'supakajaoka jimarĩa ba'iaja yijare nabaika simako'omakaja reyabeyukajirã yija ime ruþu. ¹⁰ I'supaka simamaka aþerikuri jimarĩa ba'iaja þupariþotojo Maipamakire jia yijare baarijaju þupajoawa'ri jijimaka yija imarijaju. I'supakajaoka wayuoka baairã imariþotojo Tuparãrika bojariroka yija wãrõikaþi ãrĩwa'ri rĩkimarã jia Tuparãte nare baarũkiakaka natõþoyu. Maekaka dakomarĩrã yija imako'omakaja Jesũrirã yija imamaka, ritaja jia oyiaja kirika Tuparãte yijare ja'atayu.

¹¹ Mija ã'mitipe yija jeyomarã, Corintowejeekarã. Ritaja yija þupajoaika ya'erimarĩaja mijare yija bojaju, mijare wayuĩatiyairã imarĩ. ¹² I'supaka mijaka yija imako'omakaja mija þuri rakajerimakiji yijaka imarã. ¹³ ĩrĩka kimakarãte wãtawa'ri naka kijaika upaka mijare yija bojarijaju. Supa imarĩ ba'iaja imabekaja mijare yija wayuĩaika upakaja yijare mija wayuĩabe mijaro'sioka.

¹⁴ Cristore yi'ribeyurãka rĩrãkibiritiirã mija ima'si. Tuparãte yãpaika upaka baairã, ba'iaja baarijaurãþitiyika ĩrãtiji þupajoabaraka imawãrũberijĩrã. Mia je'e i'siroka morĩwãrũokaro'si sime neirõ'õ boirõ'õka rukubaka imaberijĩka ãnu. ¹⁵ I'supakajaoka, Cristo majamaki imarĩ, kika ĩrãtiji þupajoawãrũbeyuka kime Satanás. I'supakajaoka Cristore yi'yurã kire yi'ribeyurãka ĩrãtiji þupajoabaraka imawãrũbeyurã. ¹⁶ Naþupaka nare ãnu upakaja þupajoatirã waþuju imaja jẽrãka nabaekaja jiyiþupaka noñua Tuparãte jiyiþupaka õrĩriwi'iarã imaberiri imakoþeika. I'supakajaoka sime maro'si. Tuparã õñia imajipaki maþupakarã ña'rĩjãitakarã imarĩ, i'supaka waþuju ima jiyiþupayeerãka jeyoaritiyabekaja maimaye'e. Mia, Tuparãja ikuþaka bojaekaki kimajaropũñurã: "Yire yi'yurã þupakareka ñimajiparãnu. Nimarõ'õþiji naka ñimarijarirãnu. Supa imarĩ najiyiþupayeerũkika ñimarãnu. I'supakajaoka yirirã nimarãnu naro'si", ãrĩwa'ri

sabojayu kimajaroꝑũñurã.

¹⁷ Ikuꝑaka kēñu aꝑea:

“Yirika yi'ribeyurãka ĩ'rãtiji ꝑuꝑakirã mija ima'si. Supabatirã nare mija jeyoaritiya'si, yiyapabeyu uꝑaka naka mija baakoreka. Ñãñu uꝑakaja mija baarãkareka, yirirã mija imamaka, jĳimaka mijaka ñimarãñu”, mare kēñu.

¹⁸ “I'suꝑaka mijare yibaarãñu Mijapaki uꝑaka imawa'ri. I'suꝑaka mijare yibaamaka yimakarã mija imarãñu”, ãrĳwa'ri kibojayu Maiꝑamaki ritaja tērĳwa'ribaji imatiyaiki.

7

¹ Mija ã'mitipe yija jeyomarã. I'suꝑaka Tuꝑarãte mare bojaeka maro'siji ima. Suꝑa imarĳ Tuꝑarãte ĳaika wãjitãji ba'iaja baariyaꝑaberiwa'ri kiyapabeyua, suꝑabatirã maꝑuꝑajoaika uꝑakaja baabekaja maimaye'e. Ritaja i'suꝑaka imarijayua ja'atagirã, Tuꝑarãte oyiaja jiyiꝑuꝑayeewa'ri, kiyapãika uꝑakaja baabaraka maimaye'e.

Kire nayi'pakã'ã, jĳimaka Corintowejeakarãka Pablote imaeka

² Yija jeyomarã, yijare mija wayuñabe. “Ba'iaja baairã nime”, ĩ'rãrimarãre yijareka ãrĳko'omakaja, nirãreoka yija yaꝑaika uꝑaka ba'iaja baaberapãrã yija. I'suꝑakajaoka aꝑerãte ba'iaja baarũjekoribeyurã yija ime. Supabatirãoka yijaro'si niñerũ tōꝑorika yaꝑawa'riji ꝑo'imajare waꝑuju ꝑakiberapãrã yija. ³ “I'suꝑaka yijareka jairã mija ime”, ãrĳwa'rimarã mijare sayibojayu. Koꝑakaja jimarã mijare yija wãtatiyayu bikija mijare ñarĳtirape. I'suꝑaka simamaka, mijaka yija imarijayua, yija reyarãñu rō'õjĳrãrãja mijare yija wayuñarija'atabesarãñu. ⁴ I'suꝑaka simamaka, “Nare yibojaika uꝑakaja yire nayi'rirãñu”, mijareka ñarĳꝑuꝑajoayu. “Jia Tuꝑarãte yaꝑaika uꝑakaja baairã nime Corintowejeakarã”, ãrĳꝑuꝑajoawa'ri jĳimaka mijaka ñime. Suꝑa imarĳ ba'iaja yija jũarijayua simako'omakaja jiitakaja yiꝑuꝑayu.

⁵ Tróaderõ'õꝑi Macedonia ka'iarã yija etarapaka be'erõ'õ ĩ'rãkurioka jiĳpañaka jērĳtakoribeyukajirã yija imarape. I'suꝑakajaoka yija eyairõ'õ rakakaja ba'iaja oka yijare imarijariroyirapaka. I'suꝑaka simamaka, jimarã tokarãre yijaka okabojiroyirape. Ba'iaja ꝑuꝑaririka yijaro'si simarijariroyirape aꝑea. ⁶ I'suꝑaka yijaro'si simarijariroyirapaka simako'omakaja Titore yija ꝑõ'irã etamaka jia yija ꝑuꝑarape. Ba'iaja ꝑuꝑarijayurãte okajãjia imarũjeiki imarĳ, Tuꝑarãte yijare jeyobaarape. ⁷ Titore õ'õrã etarapakaꝑi takaja ãrĳwa'rimarã jĳimaka yija ime. Mija ꝑõ'irã kimarapaka ꝑoto, jia mija imamaka kĳarapaka imarĳ jĳimakapã õ'õrã ketarape. Saꝑi ãrĳwa'ri jĳimaka yija ime yijaro'sioka. Ikuꝑaka Titore yijare bojaetarape: “ ‘Ba'iaja yija ima ã'mitiritirã Pablote ba'iaja ꝑuꝑayu’, ãrĳwa'ri i'suꝑakajaoka Corintokarãre ime naro'si. Suꝑa imarĳ jimarã mire niariyaꝑayu. Supabatirãoka mire wãtawa'ri miyaꝑaika uꝑakaja nabaarijayu”, ãrĳwa'ri kibojetarape. Sã'mitiritirã, tērĳwa'ribaji jĳimaka ñime mae.

⁸ Supabatirã bikija ꝑapera mijare yiꝑũatarapaka ĳatirã ba'iaja mija ꝑuꝑarapakakaka ña'mitirape. I'suꝑaka simako'omakaja “I'sia ꝑapera yiꝑũataberiri imakoꝑerape”, ãrĳꝑuꝑajoabeyuka yi'i. Pãpera mijare yiꝑũatarapaka ꝑoto “Sĳatirã ba'iaja naꝑuꝑarirãñu je'e”, ñarĳꝑuꝑajoakoꝑerape. I'suꝑaka simako'omakaja, ba'iaja mija ꝑuꝑarapaka ñojimarĳji mijareka so'rape. ⁹ Suꝑa imarĳ sĳatirã ba'iaja mija ꝑuꝑayuapã ãrĳwa'rimarã jĳimaka ñime. Ikuꝑaka sime ã'mitirikõrĳ je'e: “Ba'iaja baarika ja'atagirã Tuꝑarãte yaꝑaika uꝑaka oyiaja nabaarijayu mae”, kērĳetarapaka ã'mitiriwa'ri jĳimaka ñime. I'suꝑaka simarika Tuꝑarãte yaꝑamaka i'suꝑaka mijaro'si simarape. Suꝑa imarĳ jiaro'si imarapakaja ba'iaja mija ꝑuꝑarika simamaka, “Yija ꝑaperaꝑi ba'iaja nare yija baaberape”, yija ãrĳꝑuꝑajoayu.

¹⁰ Ba'iaja mabaaike ĳatirã ba'iaja Tuꝑarãte mare ꝑuꝑarirũjeyu. I'suꝑaka kibaamaka, saja'atagirã kiyapãika uꝑaka oyiaja mabaakarõ'si i'suꝑaka mare kibaayu. I'suꝑaka simamaka ba'iaja mabaaike ye'kariatirã, tĳmarĳji mare kibaarũkia imareka mare sakitãayu. Saꝑi ãrĳwa'ri ba'iaja ꝑuꝑarijaribeyurã maimae. Topi Tuꝑarãte yi'ribeyurã ꝑuri, ba'iaja nabaaikareka ba'iaja ꝑuꝑaripotojo “Sayija ja'ataerã yijare miwayuñabe”,

Tuṕarāte āriḅeyurā. Suṕa imarī kiṕō'irā a'rirūkimarīrā nime. ¹¹ Ā'mitirikōrī je'e. Tuṕarāte yapaika uṕaka mijaro'si yo'orapaka ĩtirā, ba'iaja mija ṕuṕarape. I'suṕaka imariṕotojo jia yijaka imariyapawa'ri ṅojimarīji ikuṕaka mija jarape: “I'tojīrāja, ba'iaja mibaarijayua mija'atabe”, mija watopekareka imakite mija ārāpe. Suṕabatirā “¿Dako baaerā ṅoaitakaja ‘Sareka kimaṕarū’, āriḅurājeirā uṕaka mabaarape jee?”, āṕaraka i'yopiṕurā mija jarape. “ṅojimarīji oka yija jieberiripareaja, tīmarīji Tuṕarāte yijare baarāṅu je'e”, mija āriṕuṕajoarape. I'suṕaka imarā imarī yire jiyiṕuṕaka ōriwa'ri jimarīa yire mija ĩariyapayu. Suṕa imarī mija watopekarā ba'iaja baarapakite tīmarīji mija baarape ki'yopiyaokaro'si. Suṕa jia baaraparā mija imamaka dakoa oka imabeyua mijaro'si mae. ¹² I'suṕaka mija baarūkiakaka mijaro'si yo'orapaka simako'omakaja ba'iaja baarapakite, suṕabatirāoka sajūarimajire takaja ṕuṕajoawa'rimarīa sayo'orape. Tuṕarāte ĩaika wājitāji “Rita, jia Ṕablote majiyiṕuṕayeeyu”, āṅurā mija jayaokaro'si mijaro'si sayo'oḷjirape.

¹³ Suṕa imarī yiṕapera ĩtirā jia yire mija yi'yua ā'mitiritirā okajājia yija jayu. Suṕabatirā, jaibaraka mijaka Titore imarapaka simamaka, jia ṕuṕayuka kime mae. Jijimaka kimamaka ĩawa'ri, tēriwa'ribaji jijimaka yija jayu mae. ¹⁴ Mija ṕō'irā ke'rirā baarapaka ṕoto “Jia mire e'etoritirā, Corintokarāre mire yi'rirāṅu”, Titore ṅarītirape. Kire ṅarāṕaka uṕakaja mija baarape. Suṕa imarī dikapi āriwa'ri kirokapi i'yopi'ribeyuka yi'i mae. “Jia mire nabaarāṅu”, āriwa'ri Titore yija bojarapaka rita kire yija ārāpe mirākiyu. I'suṕakajaoka ĩrākuri uṕakaja mijare yija bojarapaka rita simarape. ¹⁵ Jia kika imarika yapawa'ri jiyiṕuṕakapi kire mija e'etorape. Suṕabatirā jiajaoka kire mija yi'rape. Ritaja i'suṕaka kire mija baaeka mirāka ṕuṕajoabaraka jībaji mijare kiwayuārijayu mae. ¹⁶ Suṕa imarī “Tuṕarāte yapaika uṕaka oyiaja baabaraka nimarāṅu”, āṕaraka jijimaka mijaka ṅime mae.

8

Wayuoka baairāte jijimakapi majeyobaaye'e

¹ Mija ā'mitiṕe yija jeyomarā. Ritaja Macedoniakarā* Jesúre yi'yurā majaroka mijare yija bojaerā baayu. Nare wayuāwa'ri jia Tuṕarāte nare jeyobaaika uṕakajaoka aṕerāte jia oyiaja nabaarijayu naro'si. ² Rīkimakaja ba'iaja aṕerāte nare ka'wisijūarūjeko'omakaja jijimaka nime. Suṕabatirā wayuokatakaja baairā imariṕotojo aṕerāte jeyobaarika ṕuṕajoawa'ri rīkimarāja niṅerū narēarape. ³ I'suṕaka jijimakapi narēarapaka yiṅakoapi ṅiarapaka simamaka, “Rita sime”, ṅaṅu. Nijirūkia imarō'ōjīrāja ĩjiriṕotojo wayuoka baairāte wayuāwa'ri, narikataka tuikoṕeikakaka ṕariji nare nijirape. Nare sayijēṅeberiko'omakaja wayuoka baairāte jeyobaawa'ri niṅerū yire nijirape naṕō'irā saye'ewa'yaokaro'si. ⁴ “Jesúre yi'yurā wayuoka baairā Jerusalénreka imarāte yija jeyobaayu. Suṕa imarī ika niṅerū naro'si mija e'ewa'ṕe”, āṕaraka yijare sanaja'atarape, nare jeyobaatiyawa'ri. “I'suṕaka nare jeyobaatirā jijimaka yija imarāṅu”, āriwa'ri i'suṕaka nabaarape. ⁵ “Ō'ōjīrāja najeyobaakoṕeĵika marā imabeyua”, yija āriṕuṕajoarape sanarēaerā baarapaka ruṕu. I'suṕaka yija ṕuṕajoarapaka simako'omakaja satēriwa'ribaji jia nabaarape. Sanarēaerā baaeka ikuṕaka narāpe mamarī: “Jesús, yija ĩṕamaki, miyapaika uṕakaja yija baarāṅu.” Suṕabatirāoka Tuṕarāte yapaika uṕakaja baairā imarī, “Yijare mija bojarāka uṕakaja yija yi'rirāṅu”, narāpe yijareoka. ⁶ Suṕa imarī mijaro'sioka jijimakapi niṅerū rēabaraka mija ima e'ebaraka Titore imaerā torā kire yija ṕūatarape. Ikijioaka imaki mamarītaka niṅerū rēarikakaka mijare jaiū'murapaki. I'suṕakajaoka jijimakapi samija rēaweaeerā “Nare kijeyobaarū”, āriwa'ri mija ṕō'irā kire yija ṕūatarape. ⁷ Suṕa imarī tēriwa'ribaji Tuṕarārikakaka jia ōṅurā imarī, i'suṕaka jia tokarāre mija jeyobaabe. I'suṕakajaoka “Rita āṅuka kime”, āriwa'ri, Jesucristore oyiaja jia mija yi'ririjayu. Suṕabatirā kirika bojariroka ōṅurā imarī, jia samija bojawārūyu.

* 8:1 Corinto se encontró en la provincia de Acaya. Macedonia era una provincia al norte de Acaya. Véase el mapa.

I'supaka baabaraka jimarĩa þo'imajare jeyobaairã mija ime. Supabatirãoka yijare jia wãtatiyairã mija ime. Supa imarĩ wayuoka baairãte tẽrĩrikaja wayuĩawa'ri jia nare mija jeyobaabe.

⁸ Mijare jã'merimarĩa sime, bojarika simamaka i'supaka ñãñu. “Jerusalénreka imarãte yija jeyobaarãñu”, ãrĩwa'ri Macedoniakarãre yijare ãrãþaka mija õrĩrika yaþawa'ri mijare sayibojayu. Sã'mitiritirã “Maro'sioka nare majeyobaaerã”, mija ãrĩrika yaþawa'ri i'supaka mijare yibojayu. I'supaka nare mija jeyobaamaka ãtirã, “Ritaoka aþerãte wayuĩairã nime”, mijareka ñarĩwãrũrãñu. ⁹ “Jia mare baaiki kime maipamaki Jesucristo”, ãrĩwãrũirã imarĩ, wayuoka baairãte jeyobaarika þupajoairã mija imabe. Tuþarãte imarõõrã tẽrĩwa'ribaji imatiyaiki imariþotojo mijare wayuĩawa'ri saja'atitirã þo'imaji kiþo'ijirika. Ika ka'iarã kimariþareaja wayuoka baaiki upaka kimaeka. I'supaka kimaeka, jia Tuþarãka dakoa jariwa'ririmarĩaja mija imaokaro'si.

¹⁰ Jia mija imarika yaþawa'ri mijare yokajãerã baayu. Bikija o'rapajẽ'rãrã mija baaũ'murapakarã ate mija þupajoarika yiyapayu. “Wayuoka baairãte majeyobaaerã”, ãrĩwa'ri aþerã ruþubajirã jĩjimakaþi niñerũ mija rãaũ'murape. ¹¹ Mamarĩ jĩjimakaþi samija baaũ'mutirapaka upakajaoka mija rikaikarõõjĩrãja jĩjibaraka jĩjimakaþiji samija rãawearika yiyapayu. ¹² Marikaika ko'aþitorãja maijijika jia sime. Jeyobaarika yaþawa'ri sakĩjika simamaka ãrãtiji oyiaja sime Tuþarãro'si. Marikaika tẽrĩwa'ribaji mare jẽñebeyuka kime Tuþarã.

¹³ Mija rikaika þemawa'ribajirã aþerãte jeyobaatirã wayuoka mija baaerãmarĩa i'supaka mijare ñãñu. ãrãtiji mija imaokaro'si i'supaka mijare ñãñu. ¹⁴ Mija þuri maekaka wayuoka nabaika þoto rĩkimakaja mija rikayu. I'supaka simamaka nare mija jeyobaabe. Ñamajĩ wayuoka mija baarãka þoto ãrã ate rĩkimakaja rikarãñurã je'e aþeyari. I'supaka simajĩkareka mijare najeyobaarãñu. Supa baawa'ri ãrãtiji rikaokaro'si jia mija jeyobaabu'arãñu. ¹⁵ I'supakajaoka Tuþarã majarõþũñurã Moisés imaroyikakite bojaeka ikupaka ãñua: “Rĩkimakaja manã ayeekarã, kũþajĩ ayeekarãte sanapibaeka. Supa imarĩ kũþajĩ ayekoþekarãro'si nayapaeka upakaja simaeka, supabatirã rĩkimaka ayeekarãro'sioka saþiyia tuiberika”, ãrĩwa'ri sabojayu.

“Titorãkare jia mija e'etope”, Pablote ãrĩka

¹⁶ Mijare yijeyobaariyaþaika upakajaoka Titore mijare jeyobaariyaþayu kiro'si. Tuþarãte i'supaka kire þupajoarũjeka simamaka “Jia mibaayu Tuþarã”, kire ñãñu. ¹⁷ “Nare jeyobaaokaro'si naþõ'irã me'þe ate”, kire ñapakãã, jia jĩjimakaþi Titore yire yi'raþe. I'supaka kire ñarĩbeyukajikããja, jimarĩa mija þõ'irã a'ririyaþatikiji kimaraþe. Supa imarĩ kiyapaika upakaja mijare ãarĩ ke'rirã baayu mae.

¹⁸ Titoka ãrĩka majeyomakite mija þõ'irã yija þũatayu. Mija õñuka imarĩ, Jesucristorika bojariroka jia bojawaþu'atawãrũiki kimamaka ritaja Jesucristore ã'mitiripẽairã jia jiyiþupaka kire noñuka kime. ¹⁹ Ñamajĩ Corintõpi niñerũ yija e'ewa'rirãka þoto, Jerusalénrã yijaka ke'rirã kire naþũatarape. Torã eyatirã wayuoka baairãte jeyobaawa'ri niñerũ yija jĩrãñu. I'supaka yija baamaka ãtirã, “Ritaoka wayuoka baairãte jeyobaairã nime Jesũre yi'yurã”, yijareka þo'imajare ãrĩþupajoarãñu. I'supaka imawa'ri maipamaki Jesucristore najiyiþupayeerãñu. ²⁰ “Rĩkimakaja niñerũ narẽarapaka jia naba'iaribeyu”, ãrĩwa'ri yijareka nakẽrãjairika yaþabeyurã yija. I'supaka simakoreka ãrĩka yijaka a'rirũkika imatiiki. ²¹ Ba'iaja yijare nakẽrãjairika yaþaberwa'ri jia oyiaja Tuþarãte ãika wãjitãji yija baarãñu. Supabatirã þo'imajare ãika wãjitãji i'supakajaoka yija baarãñu.

²² Supabatirã imaki aþika majeyomaki mija þõ'irã naka yiþũataerã baaiki ate. Kire õñurã imarĩ, “Jia ba'irabeiki kime”, yija ãñu. ãrãkurimarĩa jia jeyobaatiki kimamaka i'supaka yija ãñu. “Jia yi'yurã nime Corintowejeekarã”, Titore ãpakãã ã'mitiritirã mijare jeyobaarĩ ke'ririyaþatiyayu mae. ²³ Supa imarĩ Titore, aþerã ã'parã majeyomarãþitiyika mija þõ'irã yiþũatarãñu. Jia Titore õñurã mija ime. Yijeyomaki imarĩ, yupakaja mijare

kiwārōrijayu. Kika ĩ'parā nime aḗerā majeyomarā jia Jesúre yi'yurā. “Jia Jesucristore nayi'yu”, āriwa'ri Macedoniakarāre kika pūataekarā nime. I'supaka nimamaka ĩatirā jia Cristore jiyipupaka noñu nimaupatiji. ²⁴ Mija pō'irā neyarāka poto jia nare mija e'etorika yiyapayu. I'supaka mija baamaka, “Ritaoka nare yapairā nime”, Macedoniakarāre āriḗupajoarāñu. I'supaka simamaka “ ‘Corintokarāre jia nare e'etorirāñu’, Pablote yijare ārāpaka rita sime”, narḗpupajoarāñu.

9

¹⁻² “Jesucristore yi'yurā wayuoka baairāte jeyobaaokaro'si jiaḗi niñerū narēayu”, mijareka āñuka imariḗotojo mijaro'si sakaka yo'oerā baayu ruḗu. Acayaka'iareka Corintorā imarāte bikija o'rapajē'rā wayuoka baairāte mija jeyobaarika pupajoaū'murapakakaka jḗimakapḗ o'ōrā Macedoniaka'iakarāre yibojarijayu. I'supaka yibojaike ā'mitiritirā jḗimaka jariwa'ri “Maro'sioka i'supakaja wayuoka baairāte majeyobaaye'e”, āḗaraka rḗkimarāja Macedoniaka'iakarāoka jḗimakapḗ niñerū jḗiriyapairā. ³⁻⁴ I'supaka mijare āriḗiḗotojo yirupurō'ō Titorākare mija pō'irā yipūataweiyu niñerū rēaweirika mijare najeyobaaokaro'si. Ĩ'rārimarā Macedoniakarāre yika jeyoariwa'rirāñu je'e aḗeyari. I'supaka simamaka Titorākare mijare jeyobaarāñu “ ‘Rita sime wayuoka baairāte jeyobaaokaro'si niñerū rēaweatikarā nimatiyu’, yijare merāpaka simako'omakaja, niñerū narēaweabeyu ruḗu”, Macedoniakarāre yija eyarāka poto yijare āriḗkoreka. “Jia wayuoka baairāte jeyobaarika yapairā nime”, aḗerāte yija āñua simako'omakaja i'supaka mija baabesarākareka nawājitāji i'yoa yija jūarāñu. Supabatirā i'supakajaoka mija jūarāñu je'e mijaro'sioka. ⁵ I'supaka simakoreka “Yiruḗu a'riweitirā nare mija jeyobaaweiaḗe”, āriwa'ri majeyomarā Titorākare mija pō'irā yipūataweiyu. Niñerū mija rēaū'murapakaja mija rēaweakaro'si mijare najeyobaarāñu. Supa imarḗ torā yeyarāka poto, sarēaweatika mija imarāñu. Supabatirāoka “Ñojimarḗji samaḗjirika Pablote pakatayu”, āriḗrika imabesarāka. Jia wayuoka baairāte jeyobaariyapawa'ri jḗimakapḗ mija jḗirijarirākareka jia simarāñu.

⁶ Nare jḗirā baaeka ikupaka mija pupajoabe: Rḗkimaka ba'arika oḗebeyuka kūḗajḗji ba'arika rikaiki. Rḗkimaka ba'arika oḗeripupaiki puri rḗkimakaja ba'arika rikaiki. Ikuḗaka āriḗrika sime samarḗjḗkareka: Rita jia wayuoka baairāte jeyobaarika yapawa'ri jḗirijayukate jia Tuparāte jeyobaarāñu. Kirikaika wātaripotojo kūḗajḗ jḗikite puri kūḗajḗ sawapa Tuparāte jḗirāñu. ⁷ Supa imarḗ “Ō'ōjḗrāja yija jḗirāñu”, mija āriḗpupajoairō'ōjḗrāja mija jḗirijape. Wātaripotojo mija jḗjḗkareka puri jiamarḗa simajḗñu. Supabatirā mija jḗiriyapaberiko'omakaja aḗikate mijare pakatapakā'ā ā'mitiritirā, mija jḗjḗkaoka jiamarḗa sime. Mija pupakarāja jḗirika yapawa'ri mija jḗjḗka puri jia sime. Jḗimakapḗ aḗerāte jeyobaarijayaurāka jḗimaka Tuparāte ime. ⁸ I'supaka simamaka mija yapaika ḗemawa'ribaji mijare kija'atarāñu jia aḗerāte mija jeyobaarijayaokaro'si. Jia nare mija baamaka ĩatirā mijare kija'ataika ĩ'rākuri upakaja dakoa jariwa'ribesarāka mijaro'si. ⁹ Mija ĩabe. Ikuḗaka sāñu Tuparā majaropūñurā o'oeka:

“Tuparāte jiyipupayeeiki imaki kirikaika wātarimarḗaja wayuoka baairāte jeyobaarijaya. Supa imarḗ jia kibaaeka mirāka ye'karirimarḗaja jia Tuparāte kire baajḗparāñu”, āriwa'ri sabojayu.

¹⁰ Tuparā imaki oḗerikiyapea moterūkia maro'si imarūjerijayuka. Ikijioka imaki oḗerikiyapeapḗ ba'arika ḗo'imajare imaokaro'si baarijaya. I'supaka baaiki imarḗ, ritaja jia mijare kija'atarijayu, saḗi aḗerāte jia mija jeyobaarijayaokaro'si. I'supaka mija jeyobaarijayaupḗ āriwa'ri rḗkimarāja aḗerāte jia imarūjeiki kime Tuparā. ¹¹ Supabatirā dakoa jariwa'ririmarḗaja rikatirā jia aḗerāte ĩ'rākuri upakaja mija jeyobaarūkia mijare kija'atarāñu. Supa imarḗ torā eyatirā mija jeyobaaika nare yija ja'atarāka poto, “Jia mibaayu Tuparā”, āḗaraka kire najiyipupayeerāñu.

¹² Ika mija ijikapī jia majeyomarā Jerusalénrā wayuoka baairāte mija imarūjerūkitakajamarā simarāñu. Supabatirāoka i'supaka mija baaikapī āriwa'ri, “Jia mibaayu Tuparā”, āparaka jībaji kire najiyipupayeerāñu. ¹³ I'supaka mija baamaka, “Wapuju pakibekaja ritaitaka Jesúrika bojariroka yi'yurā nime”, mijareka narīpupajoarāñu. Supabatirā nare jeyobaatirā, i'supakajaoka aperedate mija jeyobaarāka simamaka, jia Tuparāte najiyipupayeerāñu. ¹⁴ Supabatirāoka “Mare najeyobaaerā Tuparāte nare jeyobaarapakapī, āriwa'ri jia mare nabaayu”, narīrāñu. I'supaka simamaka “Jia yijare nabaayu”, āriwa'ri jia jijimaitakapiji Tuparāte mijaro'si najēñeijirijarirāñu. ¹⁵ Jia nare baarūkirā mija ima pupajoatirā jijimaka ñime. I'sia tēriwa'ribaji jia mare baawa'ri Kimakire Tuparāte maro'si pūataeka. Sōñurā imarī, dika apea marākā'ā āririka imabeyua maro'si. Supa imarī maimaupatiji “Jiitaka mibaayu Tuparā”, kire marīrijariye'e.

10

“Tuparāte yire jā'meka upakaja kirika bojariroka yiwārōrijayu”, Pablote ārika

¹ Yi'i Pablo, oka mijaka jierika yapaiki imarī, ika mijare yibojaerā baaika mija ā'mitiririka yiyapayu. Po'imajare wayuūrimaji imarī, jiapiji Jesúre nare jairoyika upakaja mijaka yijairiyapayu yiro'si. Tokarā ĩrārimarā ikupaka yireka āñurā: “Maka kima poto kīkirimakiji maka Pablote jairijayu. Aperedōrā imatirā papedapī maro'si kio'oika poto puri okajājiapī maro'si sakio'oyu”, āparaka yireka najaiyuyerijayu. ² I'supaka simamaka wapuju ba'iaja yireka jairāte mija ā'mitiritiya'si. Yire mija yi'rityabe, sapī āriwa'ri mija pō'irā eyatirā okajājia mijare yijaikoreka. I'supaka mijare yijaiberikoperākaoka, “Jesucristore yi'ribeyurā upaka Pablote ime”, āñurāte puri okajājiapī jairika yipupajoayu. ³ Rita sime, mija upakajaoka po'imaja yija ime yijaro'sioka. Jesucristore yi'ribeyurāka yija imarijayua simako'omakaja nimarijayu upakataka baar-ijaribeyurā yija ime. I'supaka simamaka, noñu upakaja pupajoatirā po'imajare okabojirijayu upakamarā pakirimiji majaroka yija jaita'ruirijayu. ⁴ Tuparāte yi'ribeyurāte jia jaikopekika upakamarāja tēriwa'ribaji Tuparārikapī po'imajare yija wārōrijayu. I'supaka nare yija wārōmaka, “Wapuju pakirimiji majaroka yija yi'rikopeyu rukuya”, po'imajare āriwārūrijayu. I'supakajaoka ritaja pakirimiji majaroka yi'yurāte yijare okae'emakaoka nare yija okatēririjayu sanaja'ataokaro'si. ⁵ “Tuparārika jia wājia imamiji ā'mitiritirā jia kire norīrū”, āñurā imarī, jia napupajoakopekīkapī wārōrimajare yija okatēriwārūyu Tuparāte jeyobaaikapī. Supabatirā “Aperā jībaji pupajoairā yija ime”, āripupajoawa'ri, napupajoaimiji Tuparāte nare ōrīrūjebeyua sime. Supa imarī yija wārōika yi'riwa'ri, napupape'yu. Supabatirā Tuparāte yijare jeyobaamaka, Cristore yapaika upaka oyiaja po'imajare yija pupajoarūjerijayu. ⁶ Mija pō'irā yija eyarāka poto Jesucristore yapaika upakaja mija yi'rirāka jia simarāñu. Kire yi'ribesarāñurāte puri sawapa yija yaparāka upakaja yija baarāñu.

⁷ Mija pō'irā ima mija ĩawārūbe: ĩrārimarā mija watopekarā “Jesucristore pūataekarā yija ime”, āñurā. I'supaka āñurā imarī, “Pablōrāka Jesucristore pūataekarājaoka imarā naro'si”, narīrū. ⁸ “Maipamaki Jesucristore pūataekarā imarī, mijare okajāābaraka yija wārōyu”, ñañu. I'supaka mijare ñapakā'ā “Yire na'mitiripēarū”, āriwa'ri i'supaka mare kēñu”, yireka mija āripupajoayu je'e. “Cristore mija yi'yua bitatarikopakaja jībaji Cristore mija yi'ririjayaokaro'si mijare yija jeyobaaerā, maipamaki Jesucristore yijare pūatarape”, ñañu. I'supaka simamaka “Cristore pūataekakimarāka Pablote ime”, wapuju yireka āñuapī maki yire i'yo'pī'rirūjewārūbesarāki. ⁹ “Makīkirika yapawa'ri papedapī okajājia mare kijai'pūarijayu”, mija āripupajoajīkareka i'supakamarā sime. ¹⁰ Mija ĩabe. ĩrārimarā mija watopekareka imarā yire jaiyuyebaraka, ikupaka āñurā: “Papeda mare kio'oikapī okajājia jairipotojo maka kima poto puri wayuoka Pablote baaroyi”, nañu. “Supabatirāoka yijare kiwārōroyika poto, ā'mitirijiyubeyua upaka kijaiko'peroyi”, āparaka

yire najaiyuyerijayu. ¹¹ I'supaka yireka jairijayurā: “Maka kimabeyu poto papperapi okajājia mare kijaika upakajaoka maka kimarāka poto mare kibaarāñu je'e”, narĩrũ.

¹² I'supaka simako'omakaja mija pō'irā ĩ'rārimarā “Tērĩrirā marākā'ā mabaaberijika yija ime”, naṗuparō'ōpi añurā. Supabatirā “Aperāte tērĩwa'ribaji Tuparāro'si jairimaja yija ime”, añurā nime, i'supakataka ārĩrika pe'yoiki yi'i puri. Natiyiaja nima ĩajiyutirā, i'supaka narĩrijayu. I'supaka naṗupaka imarā imarĩ, rukubaka naṗupajoayu. ¹³ I'supakajaoka “Ritaja ĩrāweje jariwa'ririmarĩaja pō'imajare yija wārōerā Tuparāte yijare pūataeka”, ārĩbeyurā yija. Ikuṗaka sime: Jesucristorika wārōrimajamatorā Tuparāte yijare pūataeka imarō'ō watopekareka sime Corintowejea. Supa imarĩ “Kijā'meikaṗi mijare yija wārōyu”, mijare yija ārĩrijayua rita ima. ¹⁴ Mijare yija wārōmaka, “¿Dako baaerā Pablorākare mija ā'mitiyu?”, mijare narĩko'omakaja, nare ruṗubajirā Jesúrika bojariroka mijare yija wārōũ'murape. Mija pō'irā Tuparāte yijare pūataberirikareka puri, “Mijare wārōirā yija ime”, mijare yija ārĩberijāēka. I'supakamarĩa sime. Mijare wārōrimaja yija imaerā Tuparāte mija pō'irā yijare pūataeka. ¹⁵ Supabatirāoka ĩ'rārimarāre jaikoṗeika upakamarĩa yija jaiyu. Aperāte nare wārōmaka Jesucristore pō'imajare yi'yua ĩtirā “Nare yija wārōmaka i'supaka nime”, ārĩṗakirijaribeyurā yija. Ikuṗaka yija yaṗayu: Jia Jesucristore yi'yurā mija jarirāka rĩkimabaji pō'imajare Jesúrika bojariroka yija bojarāñu. ¹⁶ Supa imarĩ i'supaka simarāka poto mija a'riwa'ribajirā imarāte Jesucristorika bojariroka bojarĩ a'rĩrika yija yaṗayu. Wārōrimajamatorā yija eyarāka, Jesúrika bojariroka ā'mitirikoribeyurāte sayija wārōrāka poto “Ikuṗaka jia nare yija wārōrape”, yija ārĩjika jia sime. ¹⁷ I'supaka jĩjimakaṗi nabaarijayuakaka ĩ'rārimarāre jaikoṗeko'omakaja, ikuṗaka sabojayu Tuparā majaropũñurā o'oeka: “Maṗupayariji mabaaikakaka jĩjimaka bojabekaja Tuparāte maro'si baarijayuakaka takaja jĩjimakaṗi mabojarijariye'e”, ārĩwa'ri sabojayu. ¹⁸ Supa imarĩ ĩ'rĩka “Jia wārōiki ñime”, kērĩkoṗejĩka, dakowaṗamarĩa sime. “Ĩĩ kime jia wārōiki”, Tuparāte ārĩrijayukate puri, “Jiitaki kime”, marĩwārũyu maro'sioka.

11

“Ṗakirimiji majaroka wārōrimaja Tuparāte pūataekamarĩrā nime”, Pablote ārĩka

¹ “Imatiyaiki ñime”, āṗaraka aperāte bojabaraka ōrĩṗũabeyurāte añu upaka yijaiko'omakaja yire mija ā'mitirĩṗearika yiyapayu ruṗu. I'supaka mija pō'irā ṗakirimiji majaroka wārōirāte ā'mitĩṗaraka mija rakajepāāika upakaja yireoka mija rakajepāābe ruṗu. ² Jesucristore takaja mija ā'mitirĩṗearijaririka yiyapayu. Ā'mitirikōrĩ je'e: ĩ'rāko rōmo apikaka baakoribeyuko kotĩmi imarukikaka takaja koṗupajoayu. I'supaka koima upakajaoka Cristore oyiaja ā'mitirĩṗēairā mija ime. Yi'i imaki i'supaka mija imaerā mamarĩ mijare wārōũ'murapaki. Supa imarĩ Tuparāte ṗupajoaika upakajaoka mijare yipupajoayu yiro'si. “Jesúre na'mitirĩṗearija'ata'si”, ārĩwa'ri i'supaka ñimarijayu. ³ Mia. Bikija Satanāre añakarā ña'rĩjāitirā Eva imaroyikakote jia kijaiṗakika. “I'supakajaoka nare kibaarāñu je'e aṗeyari”, mijareka ñarĩṗupajoayu. “Jia Jesucristore ōñurā imariṗotojo ṗakirimiji majaroka ā'mitirirā Cristore jia nayi'ribesarāñu je'e”, āṗaraka ba'iaja mijareka yipupayu. ⁴ Ikuṗaka sime: Aperā waṗuju kotorō'ōṗiji wārōrĩ neta-maka, “Ikuṗaka Jesúre ime”, ñarĩka upakamarĩa nawārōko'omakaja jĩjimakaṗi nare mija ā'mitiyu. I'supakajaoka yija wārōika ā'mitirĩṗēawa'ri Espĩritu Santore mijare ña'rĩjāikarā imariṗotojo, kima upakamarĩakaka mijare naboṗapakā'ā “Rita, i'supaka kimekā'ā”, mija añu. Supabatirāoka “Ikuṗaka ba'iaja mabaaika waṗa Jesucristore maro'si waṗaĩjika”, ñarĩka upakamarĩa nawārōko'omakaja nare mija ā'mitiririjayu. ¿Dako baaerā jĩjimakaṗi naṗakimajaroka mija ā'mitiyu je'e? ⁵ “Tuparāte pūataekarā aperāte tērĩwa'ribaji ōñurā yija ime”, āṗaraka nawārōrijarikoṗeyu. I'supakaja añurā imariṗotojo “Yibo'ibajirā imabeyurā nime”, ñarĩṗupajoayu. ⁶ Jia jaiwārũtiyairāte jaika upaka jaiberirĩṗotojo Tuparārika bojariroka jia wājia ōñuka ñime. I'supaka simamaka kimajaroka jia mijare

yibojawapu'atawārūræpe. Ī'rākurimarīa yire ā'mitirika mirārā imarī, “Jia Tuṣarārika ōñuka Pablote ime”, yireka ārīwārūrā mija ime.

⁷ Tuṣarārika bojariroka mijare yiwārōrapaka ṣoto sawaṣa mijare jēñeberapaki yi'i. I'suṣaka yibaamaka, “Imatiyairāte baaika uṣakamarīa baaiki kime”, āṣaraka yireka mija jaiyuyeyu je'e. “Tuṣarāka jia nimarū”, ārīwa'ri waṣamarīaja jia mijare yijey-obaaræpe. ¿Yaje jiamarītakaja sime je'e i'suṣaka mijare yibaarapaka? Jēno'o, jia baawa'ri i'suṣaka mijare yibaaræpe. ⁸ Aṣerā Jesúre ā'mitiripēairāte niñerū yire ṣūatarapaka e'etoritirā mijare wārōbaraka ñimaræpe. Mijare jēñebeyuka ñimako'omakaja, aṣetata Cristore yi'yurā yire saṣūataraparā. ⁹ Mija ṣō'irā ñimarapaka ṣoto wayuoka yibaaræpe. I'suṣaka imariṣotojo mija ṣō'irā jia ñimaerā, “Yire mija jeyobaabe”, mijare ārīberapaki yi'i. Macedonia ka'iakarā Cristore yi'yurā mija ṣō'irā eyatirā jia ñimawārūrā wayuoka yibaaika yire nijiræpe. Ī'rākurioka niñerū mijare jēñekoriberapaki yi'i. Maekakaoka i'suṣakaja ñime ruṣu. ¹⁰ Jesúre wājia yiṣuṣaka jarirūjekaki imarī, wājia kibojaeka uṣakaja mijare yibojayu yiro'sioka. “Mijare sawaṣa jēñebekaja yiwārōrijayu”, ñaṅu. I'suṣaka ñaṅuapi jijimaka ñime. I'suṣaka ñimamaka Ī'rārimarā Acayaka'iakarā Corintorā imarāte yire jaiyuyekoṣeika marā imabeyua. ¹¹ Mijare jēñebeyuka imarī, ¿mijare wayuūabeyuka ñime bai je'e? Jēno'o i'suṣakamarīa sime. Jimarīa mijare wayuūaiki imarī, i'suṣaka yibaayu. Tuṣarāoka jia sōñuka i'suṣaka mijaka ñima.

¹² Suṣa imarī mijare waṣa jēñerimarīaja yiwārōrijarirāñu. Waṣuju ṣakirika wārōrimaja ṣuri sawaṣa mijare jēñerijayurā. “Tuṣarāro'si Pablorākare ba'irabejika uṣakaja yija ba'iraberijayu”, narīṣakika mija ārīwārūokaro'si, waṣamarīaja mijare yija wārōrijayu. ¹³ Tuṣarāte aṣostolrākamarīrā nime i'suṣaka baairā. Ṣakirimaja imarī, “Jesúrika bojariroka yija wārōerā kiṣūataekarāoka yija ime yijaro'si”, narīṣakirijayu. ¹⁴ I'suṣaka narīrūkia ōrītikaja ñimaræpe. Satanásoka ángelrāka jia baairā uṣaka ṣemakotowiyuka aṣerikuri, ṣo'imajare ṣakiookaro'si. ¹⁵ I'suṣaka kimarijayua simamaka, “Kire yi'yurā ṣuri koṣakaja kiṣuṣaka jayurā”, mijare ñaṅu. Suṣa imarī “Tuṣarāro'si yija jā'meika simamaka ikupaka mija baabe jia kika mija imaokaro'si”, naṅu Satanáro'si ba'irabejirimaja ṣo'imajare ṣakibaraka. I'suṣaka nabaaikapi “Jia Tuṣarāro'si ba'irabejirā nime”, ṣo'imajare ārīṣuṣajoarika nayaṣayu. Ba'iaja nabaaika waṣa tērīrikaja Ī'rārīmi ba'iaja jūarūkirā nime.

“Jesúro'si ba'irabejirimaji imarī, ba'iaja yijūaræpe”, Pablote ārīka

¹⁶ Ikuṣaka jairimaji marīka imariṣotojo Ī'rīka “Ikuṣaka jia baaiki ñime”, ārīwa'ri bojatarimaji uṣaka yijairā baayu. I'suṣaka yijaikoṣeko'omakaja, “Jia ōrīṣūabeyuka kime Pablo”, yireka mija ārīṣuṣajoa'si. I'suṣaka simaberikoṣerākaoka “Jia ōrīṣūabeyuka uṣaka Pablote jaiyu”, yireka mija ārīkoṣeko'omakaja, i'suṣaka yijairāñu. Koṣakaja ṣakirimajaroکا wārōrimajare ā'mitiyurā mija ime. Suṣa imarī nare mija ā'mitiririjayu uṣakaja yire mija ā'mitipe ruṣu. ¹⁷ Ika mijare yijaika uṣakamarīa mijare jaijiki maiṣamaki Jesucristo ṣuri. Kiṣuṣaka jaiṣekaja ōrīṣūabeyurāte jairijayu uṣaka yijaiyu. ¹⁸ Ritaja wejeareka imarā uṣaka “Ikuṣaka jia baairā yija ime”, āñurā mija watoṣekarā ima simamaka nuṣakaja mijare yijairā baayu yiro'sioka. ¹⁹ “Jia ōñurā yija ime”, āñurā imakoṣeripotojo “Tuṣarāte ṣūataekarā yija ime”, āṣaraka ōrīṣūabeyurāte jaikaja mija ā'mitiripēarijayu. Suṣa imarī yireoka mija ā'mitirirāñu je'e. ²⁰ Naṣoyarā uṣaka mijare naba'iariko'omakaja nare mija e'etoririjayu. “Mijare yija wārōika waṣa yijare mija waṣaṣibe”, mijare narīrijayua akata'abekaja naṅu uṣakaja nare samija ĩjirijayu. Suṣabatirā jia nimarījarirūkitakaja ṣuṣajoatirā nayaṣaika uṣakaja mijare nabaarūjerijayu. Suṣabatirāoka mija ĩṣarimarātarā uṣaka mijare naba'iaririjayu. I'suṣakajaoka jia nare mija yi'ribeyu ṣareareka mijare naṣemaṣarijayu. Ritaja i'suṣaka mijare nabaako'omakaja sarūṣekaja nawārōika mija ā'mitiripēarijayu. ²¹ “Okajājimarīrā nime”, yijareka mija āñurā imarī, mijare nabaarijayu uṣakaja yija baawārūbeyu. ¿I'suṣaka mijare yija baabeyua, jiamarīa ruku sime je'e mijaro'si? Mae

ate ĩ'rārimarā “Īkuḗaka jia baairā yija ime”, āḗaraka bojataḗarimaja uḗaka mijare yijairā baayu. Īyorimarĭaja ĩ'suḗaka nañua simamaka, ĩ'suḗakajaoka yijaiye'e yiro'sioka.

²² Hebreotatarā imarĭ, “Aḗerāte tēriwa'ribaji imatiyairā yija ime”, nañu. Ī'suḗaka narĭkōpeika marā imabeyua, hebreotatakijioaka ñime yiro'si. Aḗea “Israelka'iakarā imarĭ, Tuḗarārirā yija ime”, nañu. Yi'ioaka Israel ka'iakakiji ñime yiro'si. Suḗabatirā “Abraham riḗarāmerā yija ime”, nañu. Abraham riḗarāmijioaka ñime yiro'sioka.

²³ Suḗabatirāoka “Jia Jesúro'si ba'irabeĭjirā yija ime”, nañu. (Ī'suḗakaja ōriḗūabeyuka uḗaka yijairijayu yiro'si). Nare ḗemawa'ribaji Jesúro'si ba'irabeĭjirimaji ñime. Mija ĩabe. “Cristoro'si yija ba'irabeĭjiyu”, waḗuju nañua simako'omakaja yi'i ḗuri jimarĭtakaja kiro'si ba'irabeĭjirijayuka. Suḗabatirā nare ḗemawa'ribaji wēkomaka imariwi'iarā ḗo'imajare yire tarijayu, Tuḗarārika yiwārōriḗarea. Ī'suḗakajaoka nare tēriwa'ribaji yire naḗajeroyirape. Suḗabatirāoka ĩ'rākurimarĭa yire jāārika nari'kakōḗerape.

²⁴ ĩ'rāḗitarakakuri yire nañi'arape. Yire nañi'aroyirapaka rakakaja treinta y nueve rakakuri ajeaḗi yire naḗajeroyirape. ²⁵ Suḗabatirā maekarakakuri tĭmarĭtakaja yaḗuaḗi yire naḗajerape. Suḗabatirā yire jāāerā ĩ'rākuri ātaḗi yire najāābarekōḗerape. Saḗi ya'rapaka waḗuru maekarakakuri ña'mirapaka. ĩ'rākuri yiña'mirapaka ḗoto ĩ'rāriimi suḗabatirā ĩ'rā ñami riapakiakareka yaḗuarā ñi'ajĭ'ĭkaki ñimarape. ²⁶ Ī'suḗakajaoka jimarĭtakaja Tuḗarārika bojariroka wārōtaḗabaraka yituriroyirape. Ī'suḗaka turitaḗabaraka tēririkaja werika yijūarijayu. Ā'mitirikōri je'e. Riaka werikirō'ō, kareba'arimajare werika imarō'ō yituritaparoyirape. Suḗabatirā yitā'omaja imariḗotojo werika imarā ḗō'irā, suḗabatirāoka aḗetatarāte werika imarō'ōrā yituritaparoyirape.

Ī'suḗakajaoka wejea jo'baka werika imarō'ōrā, wejemato, riapakiaka werika imarō'ōrāoka yituritaparape. Suḗabatirā waḗuju “Jesúre ā'mitiripēairā yija ime”, āriḗipotojo werika imarā watoḗekarā yituritaparape. ²⁷ Niñerū yiba'ariwapa tōḗoerā ka'wisika ba'irabebarakā ĩ'rākurimarĭa kāriimarĭaja yiwārĭroyirape. Ī'suḗakajaoka ĩ'rākurimarĭa ba'arika, okoa jia yiro'si imaberiroyirapaka imamaka, aḗerikuri ḗuri kē'sitakaja ñimaroyirape. Ī'suḗakajaoka riĭkimaka jariromarĭka ñimarapaka simamaka jimarĭa jĭjia yijūaroyirape.

²⁸ Ī'suḗaka ñimakaka takajamarĭa ba'iaja yḗuḗarape. “¿Marākā'ā nime ruku aḗewejeakarā Jesúre ā'mitiripēairā? ¿Yaje rita jia kire nayi'ririjayu ruku?”, āriḗuḗajoabaraka jimarĭa ba'iaja yḗuḗarijayu. ²⁹ Jesucristore jia ā'mitiripēatibeyurā imarĭ, ba'iaja baabaraka, ba'iaja naḗuḗayua ñiaika ḗoto, nuḗakaja ba'iaja ḗuḗayuka ñime yiro'sioka. Suḗabatirā Jesúre ā'mitiripēaikite ba'iaja baarūjeirāka ḗuri boebaka ñime. ³⁰ Yibaaikakaka jairika yiro'si simajĭkareka ritaja ka'wisika yire so'rapakakaka ā'mitiritirā “Okajājimarĭki kime”, ĩ'rārimarāre āñuakaka yijairā baayu. ³¹ Ika mijare yibojaika, “Rita ḗablote āñu”, Tuḗarāte yireka āriwārūyu. Maiḗamaki Jesús ḗaki majiyiḗuḗayeejḗarūkika kimamaka, kĭaika wājĭtāji ritaitaka mijare yibojayu. ³² Īkuḗaka yijūarape: Damasco wāmeika wejearā ñimarapaka ḗoto, “ḗablote ñi'atirā wēkomaka nabaarū”, āriwa'ri, wejeta'irō'ōrā ima kōḗerekarā surararākare kḗuatarape, tokaki ĩḗi Aretas rokajĭte jā'merimaji. ³³ Yire wēkomaka nabaarika yaḗariḗotojo yire nare kiñi'arūjewārūberape. Ī'sia wejea ta'tekarā kūḗajĭka kōḗereka imaraparō'ō ḗi'iuḗakapĭ yire jāātaturā aḗeḗ'rōtorā yijeyomarāre yire ruetarape. Okajājimarĭka imariḗotojo ĩ'suḗaka Tuḗarāte yire jeyobaarapaka simamaka toḗi yiru'rape.

12

Makārārūñuroka uḗakapĭ Tuḗarāte imarō'ō ḗablote kĭarūjerape

¹ Naḗuḗayariji ḗuḗajoatirā ḗakirimajaroka wārōrimajare mijare bojarika yiyapabeyu. Ī'suḗaka simako'omakaja “Tuḗarāte ḗuataekaki ḗablote ime”, yireka āñurā mija jariberiko'omakaja makārārūñuroka uḗakapĭ Maiḗamakire yire beaeka mirākakaka

mijare yibojaerã baayu mae. ²⁻³ Bikija mabo'ikakuri piyikuku kimarõ'õrã Tuparãte yire e'eeyarapaka be'erõ'õ botarakaoũ'puarãe'earirakakuri wejejẽ'rãka seyawa'yu mae. Torã yire ke'eeyaeka, "I'supaka baatirã yire ke'eeyaeka", ãrĩwãrũbeyuka yi'i. ¿Yaje rita ritikataka yire ke'ewa'rape jee, yipupakatakaja ke'ewa'rape je'e apeyari? Tuparã ãrĩkaja sõñuka. Rita sime, "I'supaka baatirã yire ke'eeyaeka", ãrĩwãrũberiripotojo "Jiirõ'õrã Tuparãte yire e'eeyaeka", ñaũu ate. ⁴ Torã yeyarapaka poto po'imaja okaçi mabojawãrũbeyua ña'mitirape. Torã ña'mitirika mirãka yire bojarũjebeyuka Tuparã. ⁵ I'supaka yiro'si simarapakapi "Õrĩpũatiyaiki ñime", ãrĩjika upaki imakoþeripotojo supã ñarĩbeyu. Yipupayariji po'imajare yijaika poto tẽrĩmarĩka ñima nare yijairijayu. ⁶ "Ikuþaka yiro'si simarape", ãparaka jĩjimakapi po'imajare yibojataparikareka, þakirimaji upakamarĩa ñimajããeka þakirimajaromarĩa bojaiki imawa'ri. I'supaka simako'omakaja, "Ikuþaka yiro'si simarape", ãrĩwa'ri tẽrĩritaki upaka jĩjimakapi po'imajare sabojatapabeyuka yi'i, "Aþerã þemawa'ribaji õrĩpũatiyaiki Pablote ime", yireka narĩrika yapaberiwari. I'supaka ñimaberiko'omakaja jia yibaarijayua ãtirã, i'supakajaoka yiwãrõrijayu ã'mitiritirã, yire norĩrika þuri yiyapayu. ⁷ Makãrãrũñuroka upakapi Tuparãte yire bearapaka tẽrĩrikaja imatiyaikakaka imarapaka. I'supaka bearipotojo, "Aþerãte tẽrĩwa'ribaji imatiyaiki ñime", ñarĩrika yapaberiwari Satanãrikakaka ya'rarika yire rĩkarapakareka Tuparãte yire ãarĩrĩberape. Supã imarĩ pota mare þaaiika be'erõ'õ maka'wisijũarijayu upaka yire simarijayu. ⁸ "Yiya'raika yire mibayabe", ãrĩwa'ri maekarakakuri Maipamakire yijẽñekoþerape. ⁹ I'supaka kire ñapakã'ã, ikuþaka yire kiyi'rape: "Jẽno'o, mire yibayaberiko'omakaja, mire yiyawũaikapi ãrĩwa'ri yijeyobaaiika takaja miyapayu. Mia, marãkã'ã baaberijika mima poto jiiþaji mika imawa'ri mire jeyobaarimajiro'siji ñime", kẽrãþe. Supã imarĩ i'supaka ñimakaka jĩjimakapi yijairijayu. I'supaka simako'omakaja, "Cistorika kire ja'ataikapi jia kiro'si Pablote ba'iraberijayu", po'imajare yireka ãrĩwãrũyu mae. ¹⁰ I'supaka simamaka Cistoriki imarĩ, marãkã'ã baaberijiki imaripotojo yipupaka þuri jia ima. ãrãkurimarĩa ba'iaja po'imajare yire jaiwã'imarãþe "Ki'yoþi'rirũ", ãparaka. Supãbatirãoka yiyapaika imaberiroyirapaka yiro'si. I'supakajaoka ãrãkurimarĩa jajua po'imajare yire baata'arape. Supãbatirã Jesũrika bojariroka yiwãrõmaka, ãrãkurimarĩa ka'wisika yijũarape. I'supaka simako'omakaja jĩjimaka ñime ãrĩpupajoabaraka, "Marãkã'ã baawãrũberiwari iamariã imarãka Cristore jeyoariyapatiyayu." I'supaka simamaka rikitubamarĩa ñimakopeikareka jia Cristore yire jeyobaayu.

Corintowejekarãre þupajoabaraka, ba'iaja Pablote þuparika

¹¹ Kopakaja õrĩpũabeyuka upaka yimajãrobojaweyayu. "Yija põ'irã Tuparãte pũataekaki imarĩ, mare wãrõrimaji Pablote ime", mija ãrĩbeyua simamaka ñoũu upakaja i'supaka mijare ñaũu. "Wapamariki Pablote ime", Tuparãrika wãrõkoþeirãte yireka ãũu upakaja ñimajããeka Tuparãte yire jeyobaaberirikareka. I'supaka simako'omakaja "Jiitaka wãrõrimaja ñime", mija ãrĩkoþeirã yire þemawa'ribajimarĩã ñime. Supã imarĩ "Tuparãte kire jeyobaamaka jia Pablote mare wãrõyu", mija ãrĩri imakoþerape. ¹² Mia, mija põ'irã ñimarapaka poto apõstol imarĩ maikoribeyu upaka ima mijare yibearijarape. ãrãkurimarĩa samija ãaeka simamaka "Rita oka, Tuparãte pũataekaki Pablote ime", yireka mija ãrĩri imakoþerape. ¹³ "Aþerã Jesucristore ã'mitiripẽairãte jiyipupayeeripotojo, mare þuri Pablote jiyipupayeebeyu", mija ãũua ¿rita sime bai je'e? "Yire mija jeyobaabe jia ñimaerã", aþerãte ñarãþaka upaka mijare ãrĩberapaki imaripotojo ãrãtiji oyiaja jiyipupaka mijare ñoũu. I'supaka simako'omakaja "Aþerãte kijẽñerapaka upakaja, yijare kijẽñeri imakoþerape", ãrĩwa'ri yireka mija jairijayu. ¿Yaje rita ba'iaja mijare yibaarape je'e? Ba'iaja mijare baaberapaki imarĩ, marãkã'ã baatirã "Jiamariã yibaarapakareka yire mija wayuãbe", mijare ñarĩwãrũbeyu.

¹⁴ Ī'pakuri mija pō'irā yiturutika. Suḡa imarī maekarakakurireka mija pō'irā turirī a'yaokaro'si mae puritaka yipupajoaũ'muyu ate. Ā'mitirikōrī je'e: Makarāirā puri namakarāte yapaika tōḡoerā niñerū jierijayurā. Me'rārījaka puri napakiarāro'si i'supaka baabeyurā. Topi āriwa'ri yimakarā upaka yireka mija imamaka, mija pō'irā ñimarāka ḡoto niñerū mijare jēñebesarāki yi'i. Mijare puri jia yika mija imarika yiyaparāñu, jia mijare yiwārōrimirīrkawa'yaokaro'si. ¹⁵ Mijare wayuñawa'ri mijare yijeyobaariyapayu. “Jesúre na'mitiripēarū”, āriwa'ri ritaja yibaawārūika upakaja rūrītiyaika rō'ōjīrā mijare yijeyobaarijarirāñu. Jia mijare wayuñaike ñimamaka yire mija wayuñabesarākareka, ba'iaja yipuparirāñu.

¹⁶ Mijaka ñimarapaka ḡoto dakoa mijare yijēñeberapaka oñurā mija ime. I'supaka simako'omakaja, “Ritaja pakirika jia oñuka imarī, Pablote mijare pakiyu niñerū mijare karee'eokaro'si”, ĩrārimarāre yireka añu je'e. ¹⁷ “Maḡō'irā kipūataraparāpioka Pablote mare pakika”, ġmija āriḡupajoayu bai je'e? Jēno'o mijare pakiberapaki yi'i. ¹⁸ Titore apika Jesúre ā'mitiripēaikipitiyika mija pō'irā yipūatarape niñerū mija rēawearika najeyobaaokaro'si. ġYaje Titore mijare pakirape je'e? Jēno'o mijare pakikoriberapaki kime. Yupakaja jia pupajoaiki imarī, mijare jeyobaariyapawa'ri jia Tuparārika bojariroka mijare kiwārōeka, niñerū mijare jēñebekaja.

¹⁹ “Ba'iaja baabeyurā nime”, yijareka āriwa'ri jījimaka yijaka mija imaokaro'si takajamarīa, i'supaka mijare ñañu. Ikuḡaka simatipayu, ĩakōrī je'e: Jesúrirā imarī, kiyapaika upakaja mijare yija jairijayu Tuparāte ĩaika wājītāji. Mija ā'mitiḡe yija jeyomarā. Ritaja mijare yija bojarijayua, “Jiibaji Jesúre na'mitiripēarijarirū”, āriwa'ri mijare sayija bojayu. ²⁰ Mijareka pupajoabaraka ba'iaja yipuparijayu. “Mija pō'irā yeyarāka ḡoto ba'iaja baabaraka mija imarāka ñiaeyarāñu je'e aḡeyari”, mijareka ñarīpupajoarijayu. Wapabu'abaraka, supabatirā aḡerāte oakiparaka mija imarāka ñiaeyarāñu je'e. I'supakajaoka boebaparaka, supabatirā rakakaja napupajoaika upakaja baawa'ri jia jeyoaribekaja mija imarijayaoka ñiarāñu je'e. I'supakajaoka okabaapakibu'abaraka, supabatirā wapuḡu jajairika baabaraka mija imarāka ñiarāñu je'e. Aḡerāte tēriwa'ribaji pupajoairā upaka baabaraka, supabatirā rakakaja pupajoawa'ri rukubaka mija rēñua ñiaeyarāñu je'e aḡeyari. Supabatirā, “Jesúre yapaika upakaja baabekaja nimañuju je'e”, ñarīpupajoaika upaka mija imamaka ĩtirā mijaka yiboobarirāñu. I'supakajaoka jījimaka yika mija imabesarāñu mijaro'sioka. ²¹ Ate mija pō'irā yeyarāka ḡoto ba'iaja baabaraka mija ima ñiaeyarākareka “Nare yiwārōrapaka upakaja yi'ribeyurā nime”, āriwa'ri Tuparā wājītāji yi'yoḡirirāñu. Supabatirā “Bikija rīkimarāja ba'iaja nabaaeaka saja'atabekaja dajaka nabaarijayu je'e aḡeyari. Supabatirāoka ba'iaja rōmijāte nabaariwā'imarīrijayu. I'supakajaoka napupajoarijayu upakaja wāārō'ō ba'iaja nabaarijayu ruḡu”, āḡaraka ñiaeyarāka, ba'itakaja yipuparirāñu.

13

Ika ḡaperapi piyia jia Pablote nare okajāāeka

¹ Ika ya'rirā baaikapī maekarakakuri mija pō'irā yeyarāñu. Torā eyatirā Tuparā majaropūñu o'oekarā añu upakaja yibaarāñu. Mia je'e: “Ī'rīkate ba'iaja baamaka ĩaekarā jajeyobaabaraka ĩḡarā, maekarakamarā ‘Rita sime. I'supakatakaoka kibaarape’, āñurāte imajīkareka, okajierika sime kika”, āriwa'ri sabojayu. ² Bikija ĩ'pakuri mija pō'irā yitupapakareka, ba'iaja baairāte jia yokajāārape “Ba'iaja nabaaike naja'atarū”, āriwa'ri. Mae mija pō'irā imaberiripotojo ḡaperapi, “Ba'iaja mija baaika mija ja'atabe”, ñañu ba'iaja baarijayurāte. Aḡerāḡitiyika ba'iaja baabaraka ñimamaka ñiaeyarākareka, ba'iaja nabaaike wapa tīmarīji nare yibaarāñu. ³ “ ‘Rita Cristore oñuapī mibojarijayu’, yija āriwārūokaro'si, kirika yijare mibeabe”, mija añua sime. I'supaka simamaka, kirikapī tīmarīji nare yibaamaka ĩawa'ri “Cristore jā'meika upakaja kirikapī jairijayuka Pablote ime”, yireka mija āriwārūrāñu je'e. Okajājimarā imabeyuka Cristo

mijaka. Ba'iaja baairāte jiamarīa jūaokaro'si kirika baabearimaji kime. ⁴ Muṣaka ṣo'iki imariṣotojo, yaṣua tetaekarā kire naṣatakīaeka simamaka, okajājimarīki uṣaka Cristore reyaeka mija ōñu. I'suṣaka kire nabaako'omakaja, Tuṣarārikapi āriwa'ri ōñia kime mae. Cristorirā imarī, kiupakaja okajājimarīrā yija ime ṣo'imajare yijare iamaka. I'suṣaka simako'omakaja kirirā imarī, Tuṣarārikapi āriwa'ri kiyapaika uṣakaja yija baarijaju. I'suṣaka imarā imarī, ṣaṣi āriwa'ri mija ṣō'irā ba'iaja baairāte tīmarīji yija baarāñu, jia nayi'rirū āriwa'ri.

⁵⁻⁶ Mija īabe. Cristore mija yi'yua ṣuṣajoatirā “¿Yaje rita Jesucristore yi'yurā maimē?”, mija āriṣuṣajoabe. “¿Mija ṣuṣakareka Cristore ña'rījāikarā mija ima ōriṣbeyurā mija bai je'e?” Topi ṣuri “Jesúre maṣuṣakarā ña'rījāiberikarā maimē”, āñurā ṣuri kire yi'ribeyurā nime. I'suṣaka simakoṣeko'omakaja “Jia kire yi'yurā yija ime, āñurā mija ime”, mijareka ñarīṣuṣajoayu. Suṣa imarī mamarītaka kirika bojariroka mijare yija bojarapaika ā'mitiritirā jia kire mija yi'raṣaka simamaka, “Rita, Cristore nare ōriṣṣeikapi Ṣablorākare yijare bojarijaju”, āriwārūrā mija ime. ⁷ Ba'iaja baabaraka mija ima yija īaeyarākareka, Cristore yijare saṣā'metika simamaka, jiamarīa mijare yija jūarūjerāñu. I'suṣaka mijare yija baarākareka “Cristore nare jā'meikapi i'suṣaka Ṣablorākare mare baayu”, mija āriwārūrāñu. I'suṣaka mijare baariyaṣaberiwa'ri ba'ia mija baakoreka Tuṣarāte mijaro'si yija jēñeṣirijaju. Suṣa imarī Tuṣarāte yaṣaika uṣakaja mija baarākareka ṣuri, ba'iaja mijare yija baabesarāñu. Suṣa mijare yija baabepakā'ā īatirā “Yaje rukuya Cristore jā'meikapi tīmarīji yijare nabaatiyajīñu”, yijareka mija ārikoṣeṣikaoka, marā imabeyua yijaro'si. I'suṣaka simako'omakaja kiyapaika uṣaka oyiaja mija baaritakaja yija yaṣayu. ⁸ Suṣa imarī mija ṣō'irā yija eyarūki ruṣu kiyapaika uṣakaja baatikarā mija imarākareka ṣuri kijā'meikapi ba'iaja mijare yija jūarūjebesarāñu. Kiyapaika uṣakaja Cristore yijare jā'metikarā imarī, mijare jeyobaarimaja yija ime, ba'ia uṣakaja mijare baabekaja. ⁹ Suṣa imarī mija ṣō'irā eyatirā, jia Cristore yi'yurā mija ima īawārūtirā okajājiapi mijare yijaibesarāñu. “Okajājimarīrā imarī, Cristorikapi Ṣablorākare beabeyu”, yijareka mija ārikoṣeṣika, marā imabeyua yijaro'si. Jia mija yi'pakā'ā īawa'rīji, jia jījimaka imarūkirāja yija ime. Suṣabatirā “Mire ā'mitiripēawa'ri miyaṣaika uṣaka oyiaja nabaarū”, āriwa'ri, Tuṣarāte mijaro'si yija jēñerijaju. ¹⁰ I'suṣaka simamaka mija ṣō'irā eyatirā, okajājiapi mijare yijairiyaṣabeyu. Suṣa imarī ya'rirā baaika ruṣu, ika ṣaṣera mijare yiṣūatayu jībaji Jesúre yi'ṣaraka mija imaokaro'si. I'suṣaka mijare baarimaji ñimaokaro'si Maiṣamakite yijare jā'meka. Suṣa imarī kire mija yi'yua bitatarikoṣakaja jībaji kire mija yi'ririjayaokaro'si mijare yija jeyobaarijaju.

¹¹ Ō'ōjīrāja mijaro'si yo'oyu yijeyomarā. Jia mija imabe, Jesúre yaṣaika uṣaka oyiaja baabaraka. Ritaja ika ṣaṣeraṣi mijare yibojaika jia ā'mitiripēabaraka mija imabe. Írīka uṣakaja ṣuṣajoabaraka, oka imarijarirākaoka jiapi saṣiebaraka mija imabe. I'suṣaka mija baamaka, Tuṣarā, mare wayuīarimajire, mijaka imajīṣarāñu. Suṣabatirā jījimaka mare imarūjeiki kime. ¹² Jesúre ā'mitiripēairā imarī, mija rērīrijaju ṣoto jia jījimakapi jēñebu'abaraka mija imarijape.

¹³ Ō'ōkarā Jesúre ā'mitiripēairā, “Jia nimarū”, āriwa'ri oka mijaro'si naṣūatayu. ¹⁴ “Jia nare mibaabe”, āriwa'ri maiṣamaki Jesucristore mijaro'si yijēñeyu. “Suṣabatirā Tuṣarāte mijare wayuīaika jia ōñurā mija imaokaro'si, suṣabatirāoka Espiritu Santo jia mijaka imajīṣarijajayuka kimarū”, āriwa'ri ritaja mijaro'si yijēñeṣirijaju yijeyomarā.

I'tojīrāja sime ruṣu.

Carta de San Pablo a los Filipenses

Pablo, kijeyomaki Timoteopitiyika Filiposwejeakarãro'si pãpera naþũataeka

¹ Yijeyomarã Filiposkarã, Jesucristore jia baaikaþi kirirã imarijaturã, suþabatirã kire yi'yurãte imaruþutarimaja, i'supakajaoka nare jeyobaarimaja “Jia mija imabe”, ãrĩwa'ri oka mijaro'si yija þũatayu. Yi'i Pablo, yijeyomaki Timoteopitiyika mijaro'si sayija þũatayu Jesucristoro'si ba'irabejirimaja imarĩ. ² Supa imarĩ, Maþaki Tuþarã, suþabatirã maiþamaki Jesucristoreoka “ Jia dako okamirãmarĩaja nimarũ', ãrĩwa'ri jia nare mija jeyobaabe”, ãþaraka mijaro'si nare yija jẽnerijayu.

“Filiposwejeakarã Jesucristore ã'mitiripẽairãte jia mibaayu Tuþarã”, Pablote ãrĩka

³ Mijareka yiþuþajoarijayu rakakaja “Jia mibaayu”, Tuþarãte narĩrijayu. ⁴⁻⁵ Suþabatirã Tuþarãte mijaro'si yijẽneika rakakaja jĩjimakãþi kire yijairijayu. Tuþarãte mija yi'riũ'muekarõ'õjĩteþi, maekakaoka aþerãte Jesũrika bojariroka bojataþabaraka yire mija jeyobaarijaya simamaka i'supaka yibaarijayu. ⁶ Rita sime, jia Tuþarãte mija þupaka baaũ'mutika simamaka, kiyapaika upakaja mija imamirĩrkawa'yaokaro'si mijare kijeyobaarijarirãnu, Jesucristore etarãñurĩmi rõ'õjĩrãrãja. ⁷ Mijare wãtaiki imarĩ, i'supaka mijareka yiþuþajoayu. Yire jeyobaariþupakirã imarĩ, ĩ'rãkurimarĩa yiyapaika yire mija þũatarijayu. Mia je'e, wẽkomaka imariwi'iarã imariþotojo Jesũrika bojarirokakaka yaþabeyurã wãjitãji “Ikupaka sime”, ãrĩwa'ri nare okae'ebaaraka, yibojajirijayu. I'supaka yibaayu þo'imajare yibojawãrõrũkia Tuþarãte yire ja'ataeka simamaka. I'supaka ñimarijaya simamaka jia ñimaokaro'si yire mija þũatarijaya jia sime. ⁸ Jesucristore wãtaka mijare õñuapi ãrĩwa'ri i'supakajaoka mijaka ñima Tuþarãte õñua. I'supaka imaki imarĩ jimarĩa mijare ñiaripakatayu ate. ⁹⁻¹¹ I'supaka imawa'ri, ikupaka Tuþarãte mijaro'si yijaiĩjirijayu. “Jia mire õrĩrijaparaka miyapaika upakaja imamirĩrkawa'yurã imarĩ jĩbaji wayuĩabu'airã nimarũ. I'supaka imawa'ri miyapaika upaka imarika najerãko'arũ”, ãrĩwa'ri Tuþarãte mijaro'si yijaiĩjirijayu. I'supaka yiyapayu “Jia baarijaririka ja'atabekaja nimarũ”, ãrĩwa'ri. Supa mija imamaka ĩatirã “Dakoa okamirãmarĩaja jia yika nima nareka ñoñu”, Cristore þe'rietarãñurĩmi mijareka kẽrĩrika yiyapayu. Suþabatirãoka Jesucristore mijare jeyobaaikaþi “Tuþarãte yapaika upakaja baarijaturã nimarũ mae”, mijareka ñañu. Supa imarĩ mijare kijeyobaamaka ĩatirã, “Tẽrĩwa'ribaji jia baaiki Tuþarãte ime”, ãþaraka aþerãte kire jiyiþupayeeokaro'si naro'sioka kire yijaiĩjirijayu.

“Rĩkimarãja Jesucristorika bojariroka ã'mitiripẽairãte ime”, Pablote ãrĩka

¹² Yijeyomarã, Jesũrika bojariroka yiwãrõriþareareka ba'iaja yijũaika simako'omakaja, þo'imajare yibojarija'atabeyua sime. I'supaka yiro'si simako'omakaja rĩkimarãja aþerã yibojaika ã'mitiriwãrũtirã kire nayi'ririjayuakaka jia mija õrĩwãrũbe. ¹³ Mia je'e, “Cristore kiyi'yu þi'iwã'ri wẽkomaka imariwi'iarã kime”, ika wejea ĩþamaki wi'ia ĩarĩrĩrimaja surararãkare yireka ãrĩrijayu. Suþabatirã þo'imaja ritaja ika wejeareka imarãoka i'supaka yireka þuþajoarijaturã. ¹⁴ Supa imarĩ, Cristore yi'ririþa'ataberiwa'ri wẽkomaka imariwi'iarã ñima õrĩwa'ri, rĩkimarãja ika wejearã Maiþamakire yi'yurã jĩbaji kirika bojarijaturã ba'iaja jũarika kĩkibekaja.

¹⁵ I'supaka simako'omakaja, ĩ'rãrimarã þuri, “Wẽkomaka imariwi'iarã Pablote ima marã imabeyua”, ãñurã. I'supaka ãñurã imarĩ, “Pablote bojaikakaka ã'mitiriberiwa'ri rĩkimabaji yijare ã'mitiripẽairãte imarãnu je'e”, nañu yibaarijayuakaka oakiyurã. Aþerã þuri jia yika imawa'ri jiaþi Cristorika bojariroka bojarijaturã. ¹⁶ I'supaka yire wayuĩairã

imarĩ, “Tuṕarãṕi ãrĩwa'ri wêkomaka imariwi'iarã Pablote ime. Suṕa imarĩ Romawe-jeakarã ĩṕarimarã Cristorika bojariroka bojarika nayapabeyua simako'omakaja Pablote sanajêrĩamaka, nawãjitãji jia yi'riwãrũiki kime”, ãñurã nime. ¹⁷ Aṕerã imarã yire ṕemawa'ribaji imarika yapakopewa'ri “Cristorika bojariroka yija wãrõmaka yijare takaja ã'mitiripêairãte imarãñu je'e. I'suṕaka simamaka sã'mitiritirã yijare oakiriwa'ri, wêkomaka imariwi'iarã kimarõ'õṕi ba'iaja Pablote ṕuṕarirãñu”, narĩkoṕeyu.

¹⁸⁻¹⁹ I'suṕaka nabaarijayua marã imabeyua yiro'si. Ritaja Cristorika bojariroka nawãrõrijayuṕi ãrĩwa'ri ĩĵimaka ñime. I'suṕaka imarijayuka imarĩ, “Tuṕarãte yiro'si mija jêñeĵimaka, suṕabatirã Espĩritu Santore yire jeyobaamaka ṕariji ritaja yijũaika jia oyiaja yiro'si sawaṕu'rirãñu”, ñarĩṕuṕajoayu. ²⁰ I'suṕaka ṕuṕajoaiki imarĩ, ĩṕarimarã wãjitãji naka yijairãka ṕoto, “Dakoa i'yomarãja jaiki ñimarijarirãñu”, ãñuka ñime. Suṕa imawa'ri Cristorika bojariroka jia wãjia yibojarijariroyika ṕapakaja nare sayibojaripayu. Suṕa imarĩ yire najêrĩawearãka ṕoto, yire najããkoṕejika, yire naṕoatajikaoka, marã imabeyua yiro'si. Ritaja yibaarijayua Cristore jiyiṕuṕayeerũkiakaka simarika yiyapayu. ²¹⁻²² Suṕa imarĩ, yire najããbesarãkareka ritaja yibaarijayuṕi jia Cristore jiyiṕuṕayeebaraka ṕo'imajare imarika yiyapayu. Yire najããkoṕerãkaoka ĵiibaji yiro'si simarãñu Cristoka jia imarũkika ñima simamaka. I'suṕaka simako'omakaja yire naṕoatarãkarekaoka, Cristorika bojariroka yibojamaka rĩkimarãja sã'mitiripêarãñurã. Suṕa imarĩ, “¿Dika ĵiitaka imatiyaika je'e?”, ãrĩwãrũbeyuka ñime. ²³ I'suṕaka simamaka “Ika ĩ'ṕaba'iwã'taja jia yiro'si ima”, ñarĩwãrũbeyu. I'suṕaka simako'omakaja reyatirã mabo'ikakurirã ĵiibaji kika imarika simarãñu je'e yiro'si ñarĩṕuṕajoarijayu. ²⁴ I'suṕaka yiṕuṕaka imako'omakaja mijare jeyobaabaraka õñia imarika yiyapayu ĵiibaji mijaro'si simaerã. ²⁵ Suṕa imarĩ “Ĵiibaji Tuṕarãte yi'ṕaraka ĵĵimaka kika nimaokaro'si nare wãrõbaraka, naka ñimarãñu ate”, ãrĩṕuṕajoaiki ñime. ²⁶ Toṕi wêkomaka imariwi'iarã ñima be'erõ'õ mija ṕõ'irã yeyarãka ṕoto, “Wêkomaka imariwi'iarã kimarapãrõ'õṕi Pablote miṕoaeka ĵiitaka kire mibaayu”, Jesucristore ãṕaraka jia ĵĵimaka mija imarãñu.

²⁷⁻²⁸ I'suṕaka simako'omakaja, wêkomaka imariwi'iarã yiro'si simarãka ṕapakaja simakoṕerãka marã imabeyua. Jia Cristorika bojariroka yi'yurã imarĩ, sabojaika ṕapakaja jia baabaraka mija imarijape. I'suṕaka mija baabe mija ṕõ'irã yeyarãka ṕarãka, yeyabesarãkarekaoka jia ĩ'rãtiji ṕuṕajoairã imawa'ri, Cristore yi'ririĵa'atabeyurã mija ima ñoñaokaro'si. I'siaṕi ãrĩwa'ri, aṕerãte mijare okabaako'omakaja ĩ'rĩka ta'iarãja imarã imarĩ, Jesũrika bojariroka mijare yiwãrõrapaka ṕapakaja mija imarijayua ñorĩrãñu. I'suṕaka imarã imawa'ri ba'iaja mijare baarijayurã ruṕu wayuṕi'ribekaja mija imabe. I'siareka mija ima ĩatirã “Rita, Tuṕarãka õñia imajipãrũkirã nime. Yija ṕuri ba'iaja nare jaiwã'imañurã yija imariṕareareka, ba'iaja imarika tiyibeyurõ'õrã a'rirũkirã imarã”, narĩṕuṕajoarãñu. Mijare yibojaka ṕatiji Tuṕarãtakiji imaki ritaja sabaarimaji. ²⁹ I'suṕaka imaki imarĩ, jia mijare baawa'ri kirirãro'si Tuṕarãte mijare wã'maeka, “Yi-makire yi'ṕaraka nimarũ, suṕabatirãoka jia kire yi'riwa'ri ba'iaja ĵũabaraka nimarũ”, ãrĩwa'ri. Suṕa imarĩ kire mija yi'yua ja'atabekaja mija imamaka ĩatirã aṕerãoka Cristore yi'rirãñurã. ³⁰ Suṕa imarĩ mija ṕõ'irã ñimarapãka ṕoto ba'iaja yire nabaarapãka mija ĩarapãka ṕapakaja ĵũairã mija ime mijaro'sioka mae. I'suṕakajaoka õ'õ Romaweĵearã aṕerãte ba'iaja yire baatika majaroka mija ã'mitiyu ate.

2

“Têrĩriki imariṕotojo ‘Imatiyaiki ñime’, ãrĩberikaki Cristo”, Pablote ãrĩka

¹⁻² Kirirã mija imamaka, jia ṕuṕapãraka mija imaokaro'si Cristore mijare jeyobaayu. I'suṕakajaoka mijare kiwãtayu iamarãja mija imakoreka. Suṕabatirãoka rĩrãkibiṕaraka Espĩritu Santore mijaka imarijayu. Toṕi jia Cristore mare wayuũaika simamaka ĵĵimaka ñimaokaro'si ikuṕaka mija imarika yiyapayu: Mija jeyomarãka ĩ'rãtiji ṕuṕakirã mija imabe. I'suṕakajaoka ritaja mija imaṕatiji, jia wayuũabu'abaraka ĩ'rĩka ta'iarãja imawa'ri,

Cristore yapaika upakaja ĩ'rãrokarekaja ña'rĩyaarĩji pupajoairã mija imabe. ³ Aperãte pemawa'ribaji imarika yapabekaja mija imarijape. I'supakajaoka "Po'imajare yijare jiyipupayeerũ", ãrĩwa'ri mija baaikakaka mija jaiasi. I'siroka pupajoaberwa'ri "Yijare tẽrĩwa'ribaji imatiyairã nime je'e apeyari aperã", ãrĩwa'ri jiyipupaka nare mija õrĩrijape.

⁴ Mijaro'si takaja jia mija imarũkia pupajoabekaja aperãte jia imarũkiakakaoka mija pupajoarijape.

⁵ I'supaka mijare ñaũ Jesucristore imaekarokaþiji õrĩtirã kiupaka mija imarijayaokaro'si. ĩakõrĩ je'e, ikupaka sime:

⁶ Tuparãka ĩ'rãtiji imariþotojo, "Tẽrĩriki Tuparãte ima upakaja ñima yija'atabesarãũ", ãrĩbeyuka Cristore imaeka.

⁷ I'supaka ãrĩbekaja, tẽrĩwa'ribaji kima ja'atatirã, po'imaji kipo'ijirika. Supabatirã ba'irabeþirimaji imatiyabeyuka upaka kijarika.

⁸ Supa imarĩ ika ka'iarã kimaeka þoto, "Yire pemawa'ribajika mime", ãũuka upaka Kipakire kiyi'ririjarika. I'supaka imaekaki imarĩ, ba'iaja baarimajare najããroyika upaka yapua tetaekarã kire napatakãeka, sarã kireyaokaro'si þariji Tuparãte kiyi'rika.

⁹ Supabatirã kireyaeka be'erõõ õña kire jaripe'rirũjetirã, ikupaka Tuparãte kire ãrĩka: "Ritaja ima pemawa'ribajirã jiyipupaka õrĩrũkika mimabe. Supa imarĩ ritaja imarã pemawa'ribaji ĩþi mimarãũ", kire kẽrĩka.

¹⁰ I'supaka Tuparãte kire ãrĩka seyarãka þoto nimaupatiji kipo'iji'aekarã: Mabo'ikakurirã imarã, õ'õrã imarãoka, ka'irokareka imarã þariji Jesũre najiyipupayeerãũ.

¹¹ Nawãjitãji kimarãka þoto "Ritaja imarã ĩþamaki Jesucristore ime", wããrõ'õrãja ritaja imarãte kire ãrĩrãũ. I'supaka baawa'ri Kipaki Tuparãteoka jiyipupaka norĩrãũ.

Jesucristore imaekarokaþi õrĩtirã saþiji mija imarijape kire yi'ribeyurã wãjitãji

¹² Yijeyomarã, i'supaka Cristore baeaka pupajoawa'ri i'supakajaoka Tuparãte mija yi'rĩjĩũ. Mija þõ'irã ñimarapaka þoto jia kire yi'yurã mija imamaka ñiarape. Maekaka þuri mija þõ'irã ñimabeyua simamaka torã ñimarapaka þoto jia kire mija yi'rapaka upakaja jibaji kire yi'þaraka mija imarika yiyapayu. Supa imarĩ ba'iaja mija jũarũkiareka Tuparãte mijare satããeka simamaka kire kĩkibaraka, kiyapaika upakaja mija baarijape.

¹³ I'supaka mijare ñaũ "Yiyapaika takaja baariþupakirã nimarũ", ãrĩwa'ri Tuparãte mijare jeyobaarijayua simamaka.

¹⁴ Æ'mitirikõrĩ je'e: Mija baaika upakaja, ba'iaja jaibu'abekaja, jĩjimakaþi mija imarijape. ¹⁵⁻¹⁶ I'supaka mijare ñaũ, oka baabekaja, jia wãjiroka oyiaja baarijayurã mija imaokaro'si. Supa imarĩ ika wejeareka ba'iaja baarimaja watoþekarã imariþotojo, "Tuparãte yapaika upaka baairã nime. Dakoa oka imabeyua nareka", mijareka narĩrãũ. I'supaka jia baairã mija imarãkareka, Tuparãte yapairoka nare mija bearãũ. Supa imarĩ Cristore þe'rietarãñurĩmi "Nare yibojaeka upakaja baarijayurã nime", ãþaraka jĩjimakaþi kire sayibojarãũ. ¹⁷⁻¹⁸ Tuparãte yapaika upakaja Jesũrika bojariroka yibojariþareaja, yire najããrũjerãũ je'e apeyari.* I'supakajaoka sayi'yurã imawa'ri, ba'iaja mija jũarijayua simako'omakaja mijaka jĩjimaka ñime. I'supaka imaki imarĩ i'supakajaoka yika mija imarika yiyapayu yiro'si.

Timoteo, Epafroditoþitiyika ĩþarãte Filiposwejarã Pablote nare þũatariþupajoaeka

¹⁹ Maiþamaki Jesũre yaparãka upakaja, ñojimarĩji mija þõ'irã Timoteore yipũatarãũ je'e, yimajaroka mijare kibojamaka jia mija pupayaokaro'si. I'supaka simarãkareka õ'õrã ate kipe'rietarãka þoto mija majaroka yire kibojamaka ã'mitiritirã jia yipuparirãũ yiro'sioka. ²⁰ Jia mija imarika pupajoatiyaiki kimamaka, mija þõ'irã kire yipũatariyapayu.

* **2:17-18** Pablo compara su posible muerte con una ofrenda a Dios. También considera la fe de los filipenses como un ofrenda a Dios.

Maki apika kiupaka pupajoaiki imabeyuka o'ora. ²¹ Apera puri narimijitakaja nimarukiakaka pupajoabaraka imara. I'supaka imawa'ri Jesucristore yapaika upaka baarijaririka pupajoabeyura nime. ²² I'supaka pupajoairate ima simako'omakaja, "Timoteo puri Jesucristore yapaika upakaja baarijayuka", arwa'ri mija onuka kime. I'supaka kireka mija onua imari, "Kimaki upakaja jia Pablote kijeyobaarijaju, rikimabaji Cristorika bojariroka yi'yurate imarika yapawa'ri", kireka anura mija ime. ²³ Supa imari, "Ikuupaka iparimarare yire baaranu", narwauraka foto, Timoteore mija porira yiputaranu yimajaro mizare kibojaera. ²⁴ Supabatiara "Yi'ioka namaji naporira yariranu je'e aperyari", naripupajoayu. I'supaka yibaajika, nipamakire yire jeyobaarakapi arwa'ri supa simaranu.

²⁵ Majeyomaki Epafrodite yire jeyobaaera mija putarapaka jia sime. Yijuaika upakaja ba'iaja juaiki kime kiro'si Cristorika bojariroka warorimaji imari. Supabatiara "Cristorika bojariroka mija boja'si", samitiripe'yorate anua imako'omakaja, yire jeyobaarimaji kime Epafrodite. Jia yire jeyobaarimaji kimako'omakaja mija porira kire yipe'ataera baayu.

²⁶ Ikuupaka sime: "Wamarua yijarapaka majaroka amitiritira, ba'iaja Filiposkarare pupayu je'e", arwa'ri ba'iaja pupayuka imari, mizare iarika kiyapayu. ²⁷ Rita simarape, kupajikaro'siji kireyarukia jariwa'rikopeko'omakaja Tuparate kire wayuamaka kitarape. Yire pari wayuawa'ri, "Wekomaka imariwiarana kima foto ba'iaja kipupayua pemawa'ribaji Epafrodite reyamaka ba'iaja Pablote puparia'si", arwa'ri, Tuparate kire tarape. ²⁸ I'supaka simamaka nojimaraji mija porira kire yipe'ataera baayu. Supa imari jia dako risirika ba'ijuberikaki upakaja mija porira keyamaka itira jijimaka mija imaranu. I'supaka kire yipe'ataraka be'eroro'opi puri, ba'iaja puparitiyabekaja nimiranu yi'ioka. ²⁹⁻³⁰ Noakurira mija ima simamaka maraka'ana baatira Cristorika bojariroka yiwaroka yire mija jeyobaawarubeyu. "Kire kijeyobaaru", arwa'ri mija putarapaki puri jia yire jeyobaaiki. I'supaka imaki imaripotojo koiteje kireyakoperapaka simamaka jia jiyipupaka kire mija ope. Jia jajika mija porira keyamaka jijimakapi kire mija etope mija upakaja Maipamakiriki kima simamaka. Supabatiara, i'supakajaoka jia jiyipupaka mija ope kiupaka imarate.

3

Maipamaki Jesucristore oririka sime ritaja ima pemawa'ribaji imatiyaika

¹ Yijeyomara, jia jijimaka mija imabe "Jesucristorira yia ime", arwa'ri. Bikija mijaro'si yorapakakaka, maekakaoka jia so'otira mizare yiputatayu ate, sitira waju pakirimajaro bojarimajare mija yirikoreka. ² Werika yaiwewa* upaka ba'iaja baaira nime. Supa imari pakirikapi sawarorimajare rakajekaja mija imabe. Supabatiara "Tupararira imaokaro'si circuncion baarika sime", naripakirijayu. ³ "Circuncion baaekara imari Tupararira yia ime", narikopeika. Maa puri Tupararira maima. Cristore yi'yura puri Espiritu Santore mare jeyobaamaka Tuparate jia jiyipupaka moririjayu. Supabatiara Jesucristore majiyipupayeeyu "Maro'si kireyakapi Tuparate mare wayuarijayu", arwa'ri jijimaka maimarijayu. "Mapo'ia mabaakapi arwa'ri Tupararira majariranu", arbeyura maima. ⁴⁻⁵ Karemarua yinekirate pupajoekaroka yipupajoarikareka "Moise ja'mekakaka aperate yi'yua pemawa'ribajira jia sayiyuka nime", anuka nimajinu. Iakori je'e, ikuupaka nimaeka bikija: "Tuparariki kimarua", arwa'ri ipotennarirakarimi yipo'ijirika be'eroro' circuncion yire nabaeka. Benjamin imaekakaki riparimi nime judiotataki imari. Supabatiara apika yinekijioka kimaeka Abraham. Irtomajaja nimaeka yinekira. I'supaka imaekara imari, judiotatara tiyaja timiaribu'atira

* **3:2** Los judíos llamaban a los no judíos perros. Pero Pablo dice que estos maestros judíos realmente son los perros por tratar de imponer la circunción y otros ritos a los cristianos.

namakarārikaki imarī, judíotataki takiji ñime. Supa imarī fariseokaka pūpajoaiki ñimaeka. I'supakajaoka Moisés imaroyikakite Tuparāte jā'mekakaka jia jiyipupaka sōparaka sayi'yuka ñimakopeka ruḡu. ⁶ I'supaka sayi'ritiyawa'ri, “Cristore yi'yurā puri Moiséte jā'mekakaka riatarika pakatayurā imarā”, āriḡupajoakopebaraka jimarīa ba'iaja nare baawā'imañuka ñimaroyika. I'supaka ñimamaka, “Moiséte jā'meka yi'ribeyuka Pablote ime”, marā yireka āriberiroyirekarā. ⁷⁻⁸ I'supaka ñimaeka simako'omakaja “Sapi āriwa'ri, j̄jimaka Tuparāte yika ime”, āribeyuka ñime mae. Maekaka puri Cristore yi'yuka ñimamaka bikija ñimakoperoyirapaka waḡamarīa ima. Supabatirāoka maipamaki Jesucristore ōrīrika ritaja tēriwa'ribaji ima simamaka ritaja imakopeika waḡamarīa ima yiro'si. Jiibaji kire ōrīriyapawa'ri, “Ritaja yibaaroyirapaka mirāka jia Tuparāka ñimarūkiro'simarīaja sime mirākiyu”, āriwārūiki ñime mae. Supa imarī ritaja yiro'si j̄itaka imaeka mirāka ja'ataekaki ñime, Cristorikitakaja jayaokaro'si. ⁹ Kiriki imarī, “Moiséte jā'meka yi'riwa'ri Tuparāka jia ñime”, ñarībeyu. Cristore yi'riwa'ri takaja puri jia Tuparāka ñime. Sapi āriwa'ri Tuparā ñakoreka ba'iaja baabeyuka ñime mae. ¹⁰ Supa imarī, ikupaka simamaka jiibaji Cristore ñorīriyapayu: Reyariḡotojo Tuparāte ōñia kire jarirūjekapi āriwa'ri kiyapaika upakaja ñimariyapayu. Supabatirāoka kika rīrākibiyuka imarī, ba'iaja Cristore jūaeka upakaja Tuparāte yi'riwa'ri ba'iaja yijūarākareka, marā imabeyua. I'supaka imawa'ri Cristore reyaeka upakaja jia Tuparāte yiyi'ririyaḡayu yireyarāka rō'ōjirā. ¹¹ I'supaka ñime, “Yireyarāka be'erō'ōpi ōñia Tuparāte yire jarirūjerāñu”, āriwa'ri.

“Tuparāte yapaika upaka oyiaja baabaraka maimaye'e”, Pablote ārika

¹² Ritaja mijaro'si yo'oika “Yi'i puri kopakaja sayi'ripatatirā Tuparāte yapaika upakaja jaritiki mae”, āriwa'rimarīa ñañu. I'supaka simamaka, Cristore ima upakaja imarika yapawa'ri kiyapairokapi ñimarijayu, saja'atabekaja. I'supaka yibaarijayu kiupakaja jia baaiki ñimaerā yire kiwā'maeka simamaka. ¹³ Mija ā'mitipe yijeyomarā. “Cristore ima upaka takaja jaritiki ñime”, āribeyuka yi'i. Ikupaka sime: Jia sareka baabaraka ñimaroyirapaka puri pūpajoarija'atarijayuka ñime. Sapupajoabekaja yirupurō'ō Cristore yapaika upaka oyiaja yipupajoarijayu. Kiyapaika upakaja yibaaokarāka rō'ōjirāja yibaarāñu. ¹⁴ Cristore imarokapi imaki jaririka yapawa'ri, ōñia ñimatiyikuriji i'supaka baarika ja'atabeyuka ñime. I'supaka baawa'ri, sawapa yitōporāñu Tuparā pō'irā yeyarāka poto. Supa imarī Jesucristore yiro'si reyaeka simamaka mabo'ikakurirā Tuparāte yire imarūjerāñu ōñia Jesúka ñimajipaokaro'si.

¹⁵ Supa imarī, yipupajoaika upaka oyiaja mija pūpajoabe ritaja jia Cristore yi'yurā upatiji. I'supaka imariḡotojo aḡerō'ōpañakarā mija pūpajoaika waarīkajīkareka jia samija ōñaokaro'si Tuparāte mijare jeyobaarāñu. ¹⁶ Mia je'e: Tuparāte yapaika morīwapu'atatika rō'ōjirāja kiyapaika upakaja maimaye'e.

¹⁷ Yijeyomarā, supa imarī, Tuparāte yapaika upaka ñimara'aeka upakaja mija imarijape mijaro'si. Mija wājitāji yija baarapaka upakaja torā imarāte baarijapakā'ā nareka ĩaji'abaraka mija imabe. ¹⁸⁻¹⁹ ĩ'rārimarā puri “Cristore yi'yurā yija ime”, āriḡotojo, ba'iaja imarijayurā. Supabatirāoka ba'iaja baarika maja'ataokaro'si yapua tetaekarā Cristore reyaekakaka waḡamarīa upakaja narō'si sime. Tuparāte yapaika upaka baabekaja, naḡupakapi nabaarijitoika upakaja baarijayurā nime. Supabatirāoka, i'yorimarīaja j̄jimakapi najeyomarāre sanabojarijayu. I'supaka nabaarijayu Cristore yi'ribeyurāte baaika takaja pūpajoairā imarī. I'simijipi āriwa'ri ba'iaja imarika tiyibeyurō'ōrā a'rirūkirā nime. I'supaka nimarijayuakaka ĩ'rākurimarīa mijare yibojatika upakaja, mijare sayibojape'ayu ate ba'iaja nareka pūpariwa'ri. ²⁰ Jesucristore yi'yurā maimamaka, maro'si puri i'supakamarīa sime, mabo'ikakuri maimajiparūkirō'ō maro'si ima simamaka. Supabatirāoka “Mabo'ikakurirō'ōpioka maipamaki Jesucristore i'tarāñu ba'iaja majūarūkia imaekareka mare tāārī”, āriḡupajoawa'ri j̄jimaka maima. ²¹ Supa

imarĩ maþo'ia reyarũkia imakoþeika kio'arãñu jiiika kima uþaka simaokaro'si. I'suþaka mare kibaarãñu ritaja baawãrũþataiki imarĩ.

4

¹ Suþa imarĩ, yijeyomarã, jia mija ã'mitipe. Mijare wãtaka õñuka imarĩ, jimarĩa mijare ñiariyapayyu. Jijimakapi mijareka ñarĩþuþajoarijayu. I'suþaka mijare yo'oika uþakaja jia maiþamakire Jesucristore jia yi'þaraka mija imarijape.

“Mijare yiwãrõrapaka uþakaja jia Cristore yi'þaraka mija imarijape”, Pablote ãrĩka

² Jiama mijare ñañu Evodia, Síntiqueþitiyika ĩ'þakorãwã'taja ĩ'rãko uþakaja mija þuþajoabe, Maiþamakire yi'riwa'ri kirirã mija ima simamaka. ³ Suþa imarĩ tokaki, jia yire jeyobaarapaki, jia Evodia, Síntiqueþitiyika ĩ'þakorãre mijeyobaabe oka najiebu'arũ ãrĩwa'ri. I'suþaka ñañu Cristorika bojariroka bojabaraka torã ñimarapaka þoto jia yire jeyobaaraparã nimamaka. I'suþaka yika nimarapaka þoto imarapakioka Clemente, suþabatirã ritaja aþerã yire jeyobaarimaja. Yire jeyobaaraparã, “Ikarakamarã nime yika imajiparũkirã”, ãrĩwa'ri nawãmea kipõ'irã Tuþarãte o'ojĩ'aekeã.

⁴ Mija ĩabe. Maiþamakirirã mija ima þuþajoawa'ri mija jijimaape. Suþabatirã i'sirokaoka ate mijare ñarĩþe'ayu jijimaitakaja mija imarijape ãrĩwa'ri. ⁵⁻⁶ Suþabatirãoka jia oyiaja aþerãte mija baarijape “Jiipuparã nime”, ritaja mijareka nañaokaro'si. Ikuþaka mija õpe: No'ojĩrãmarĩaja sajariwa'yu õ'õrã Maiþamakire etarũkia.

Sapi ãrĩwa'ri wayuþiribekaja mija imabe. Ba'iaja þuþarikoþakaja mija yaþaikareka Tuþarãte jẽñebaraka mija imarijape. Mañu uþakaja ã'mitiyuka kimamaka, “Jiitaka oyiaja yire mibaayu Tuþarã”, kire ãþaraka mija imarijape. ⁷ Ka'wisika jũariþotojo ba'iaja þuþapekaja mija imaerã, Tuþarãte mijare jeyobaarijarirãñu Jesucristorirã mija imamaka. Suþa imarĩ ka'wisika jũariþotojo “¿Marãkã'ã simamaka ba'iaja þuþapekaja sareka maimẽ?”, ãñurã mija imarãñu.

⁸ Yijeyomarã, ikuþaka sime: Wãjimijikaka oyiaja þuþajoabaraka mija imarijape. I'suþakajaoka þo'imajare jiyiþuþaka õrĩrikakaka, jiiroka takapi oyiaja imarikakakaoka mija þuþajoabe. Suþabatirã jiitakaja ima simamaka jijimaka þo'imajare ã'mitiyu oyiaja þuþajoabaraka mija imabe.

⁹ Suþabatirãoka, mijare yiwãrõrapaka uþakaja baabaraka mija imabe. Ritaja yibaarapaka, mijare yijairapakaoka koþakaja õñurã mija ime. I'suþaka baabaraka mija imarãkareka okamirãmarĩaja mijare imarũjebaraka Tuþarãte mijakaja imajiparijarirãñu.

Filiposkarãre kire jeyobaamaka jijimaka Pablote imaeka

¹⁰ Jia yire mija baayu, yire wayuñawa'ri yiyapaika yire mija þũataika. Suþa imarĩ, jijimakapi “Jiitaka yire mibaayu”, Tuþarãte ñañu. Ñoaka yire saþũataerã mija ba'erapaka simako'omakaja “Marãkã'ã saþũataberiwa'ri suþa nabaarape je'e”, mijareka ñarĩþuþajoayu. ¹¹ “Jimarĩtakaja sayiyapakoþerape”, ãrĩwa'rimarĩa i'suþaka ñañu, rĩkimaka yirikajĩka, dakomarĩa ñimakopeikaoka yiyapaika uþakaja jijimakapi oyiaja imawãrũtikaki ñime. ¹² I'suþaka simamaka yiba'arũkia ima þoto, simabeyu þotooka Cristore yire jeyobaaika simamaka okamirãmarĩaja ñimarijayu. Suþabatirãoka wayuoka baaiki ñima þoto, yiyapaika yireka ima þotooka jijimaka oyiaja ñime. ¹³ Cristore yire jeyobaamaka, ritaja ka'wisika, ka'wisimarĩaoka i'suþaka imawãrũtikaki ñime. ¹⁴ I'suþaka ñimako'omakaja yire jeyobaawa'ri niñerũ yire mija þũatarapaka jiitakaja yire mija baarape.

¹⁵⁻¹⁶ Filiposkarã, yire mija jeyobaarapakapi ãrĩwa'ri mija ka'ia Macedoniapi ya'rape aþerõ'õrã wãrõþapaokaro'si. Mamarĩtaka Cristorika bojariroka yi'yurã mija jarapaka be'erõ'õ i'suþaka yire mija jeyobaarape. Aþerõ'õkarã þuri nare yiwãrõmaka Cristore ã'mitiripëaraparã imariþotojo, i'suþaka yire jeyobaaberaparã. Mija þuri, Tesalónicawejearã ñimarapaka þoto ĩ'rãkurimarĩa niñerũ yire þũataraparã. ¹⁷ “Ate i'suþakajaoka niñerũ yire mija þũatajiparika yiyapayyu”, ãrĩwa'rimarĩa i'suþaka mijare

ñañu. Jia yire mija baamaka sawapa jia Tuparāte mijare ja'atarika puri yiyapayu. ¹⁸ Yire mija pūatarapaka puri simaja Epafroditore yire ijirape. Yire sakijirapaka poto sañiamaka yipupajoarapaka pemawa'ribajirā yiro'si mija pūataeka mirākirape. I'supaka mija baarapakapi āriwa'ri jia jijimaka Tuparāte mijaka ime. ¹⁹ Supabatirā ritaja jia oyiaja ima ipamaki kime Tuparā. I'supaka imaki imarī Jesucristorirā mija imamaka ritaja mija yapaika upakaja mijare ijirimaji kime. ²⁰ I'supaka simamaka Mapaki Tuparāte jijimakapi majiyipupayeejipaye'e. I'supaka oyiaja simarijarirū.

“Jia po'imajare imarū”, Pablote ārika

²¹ Mae torā imarā, Cristore ā'mitiripēairāro'si “Jia mija imabe”, āriwa'ri oka yipūatayu. Supabatirā yika Jesúre yi'paraka imarāoka i'supakajaoka mijaro'si pūatairā.

²² I'supakajaoka ritaja Cristore yi'yurā ō'ōrā imarāte mijareka ãñu. Supabatirā Romakaki ipiro'si ba'iraberimaja Cristore yi'yurā i'supakajaoka ãñurā.

²³ Jia maipamaki Jesucristore mijare baarijarirūkirāro'siji mija imarū mijareka ãñu. I'tojirāja sime ruḡu.

Primera carta de San Pablo a los Tesalonicenses

Tesalónicawejeakarãro'si Pablote pæpera pũataeka

¹ ¿Yaje mija ime Tesalónicawejeakarã? Yi'i Pablo, supabatirã majeyomarã Silvano, Timoteopitiyika ika pæpera mijaro'si yija pũatayu. I'supaka mijaro'si sayija pũatayu Mapaki Tuparãrirã, supabatirã maipamaki Jesucristorirãoka mija imamaka. I'supaka simamaka Mapaki Tuparãte jia mijare baarũ, jia mija imaokaro'si.

Tesalónicakarã Jesúrika bojariroka jia ã'mitiripẽaekarã

²⁻³ I'supakajaoka mijaka jĩjimaka imawa'ri, “Jia mibaayu Tuparã”, mijaro'si kire yija ãrĩrijayu. I'supaka mijaro'si yija baarijayu, mijaka yija imaroyirapaka poto, Jesucristore yi'yurã imarĩ, jia kiro'si mija baaroyirapaka yija õñua simamaka. ã'mitirikõrĩ je'e: Wayuñabu'airã imarĩ, jia mija jeyobaabu'aroyirape. I'supakajaoka “Rita sime maipamaki Jesucristore ate pæ'rietarũkia”, ãñurã imarĩ, ba'iaja jũarika mija rakajepããrijaroyirape. I'supaka mija imamaka, ĩrãkurimarĩa Mapaki Tuparãte mijaro'si yija jẽñeĩjirijayu. ⁴ Mija ã'mitipe yijeyomarã, Tuparãte mijare wayuñarijayu. I'supakajaoka “Tuparãte nare wã'maeka”, yija ãrĩpupajoayu mijareka. ⁵ Jesucristorika bojariroka mijare yija wãrou'murapaka poto okatakapimarĩa mijare sayija wãõrape. Espĩritu Santore yijare jeyobaarapakapi ãrĩwa'ri jia mijare sayija wãõrape. I'supaka yija baarapaka simamaka “Rita sime ika majaroka”, ãrĩpupajoawãrũraparã imarĩ, samija ã'mitiripẽatiyarape. Supabatirãoka mija põ'irã yija imarapaka poto jia yija baaroyirapaka ĩaraparã imarĩ, “Jia maimaokaro'si mapõ'irã netarape. Ritaitaka oka namajaroka ma'mitiriroyi mirãkiyu”, ãrĩwãrũraparã mija ime. I'supaka pupajoaraparã mija imamaka, “Tuparãte wã'maekarã nime”, mijareka yija ãrĩpupajoayu.

⁶ Tuparãrika bojariroka mija yi'pakã'ã ĩawa'ri, aperedate ba'iaja mijare baako'omakaja, Espĩritu Santore jeyobaarapakapi ãrĩwa'ri jĩjimakapi samija ã'mitirape. “Pablorãkaro'si, Jesúro'sioka i'supakaja simaeka”, ãrĩwãrũwa'ri, jĩjimakapi sã'mitiritirã samija yi'rape mijaro'sioka. ⁷ I'supaka mijaro'si simarapaka simamaka Macedonia* ka'iareka imarã supabatirã Acaya ka'iarãoka jia mija imaroyirapaka ĩaji'araparã imarĩ, mija upakajaoka tokarã Jesucristore ã'mitiripẽarijaurãte baaroyirape naro'si. ⁸ Supa imarĩ Maipamakirika bojariroka Macedonia ka'iakarã, Acaya ka'iakarã takajamarĩa imaraparã sã'mitiraparã. Supabatirã “Jesúrika bojariroka jia yi'yurã nime”, mijareka narĩpupajoarijayu. I'supaka simamaka, aperedate dirokapi ãrĩwa'ri rĩkimaitakaja yija bojaberijĩka sime, kopakaja ritaja sana'mitiriwãrũtiika simamaka. ⁹⁻¹⁰ I'supaka simamaka, “Jesucristorika bojariroka nare mija wãõdeka jia Tesalónicakarãre yi'yu”, ãrĩwa'ri yijare nabojoyu. “Wapuju imaja jẽrãka jiyipupaka norĩkoperoyirapaka ja'ataraparã nime, Tuparã õñia imakite takaja jiyipupayeewa'ri. Supabatirãoka Tuparã Maki, Jesús mabo'ikakurirã maekaka imaki õ'õrã etarũkika kime. Ikiji imaki pø'imajare kire jããeka simakopeko'omakaja õñia Tuparãte kire jarirũjeka. Supa imarĩ ba'iaja wẽkomakareka maimarũkia imakopeikareka Jesúre mare tããeka. I'supaka simamaka jia Tuparãka imarã imarĩ, Jesúre etarũkia jĩjimakapi ta'abaraka maimaerã', ãparaka pø'imajare bojabaraka nimarijayu”, ãrĩwa'ri yijare nabojoyu.

2

Tesalónicawejeaarã Pablote ba'irabeka

* **1:7** Provincia (o departamento) romana en Grecia. Tesalónica se encontró en Macedonia en el norte de Grecia. Acaya fue el departamento al sur de Macedonia.

1-2 Mija ā'mitipe yija jeyomarā. Mija pō'irā eyarī yija a'raḡaka ḡoto Filiposwejearā mamarī yija eyaū'muraḡe. Torā yija imaraḡaka ḡoto yijare jiyiḡuḡayeebekaja jimarīa ba'iaja yijare nabaaraḡe. Mija wejearā yija eyaraḡaka ḡoto rīkimarāja yijare jo'ata'airāte imako'omakaja okajāja yija imaokaro'si Tuḡarāte yijare jeyobaaraḡe. Suḡa imarī, “Ika majaroka mija bojaḡibarika yija yaḡabeyu”, mija wejeakarāre yijare ārikoḡeko'omakaja, kirika bojarirokakakapi kīkirimarīaja mijare yija bojaraḡe. Suḡa yija baaraḡaka ōrītiirā imarī, “Jia maimaerā ḡablorākare mare wārōraḡe. Maḡō'irā nimararaḡaka ḡoto rīkimarāja ḡo'imaja Jesucristorika bojariroka yi'raḡarā”, yijareka āñurā mija ime. ³ I'suḡaka simamaka waḡuju jairimirākamarīa mijare yija majarobojaroyiraḡe. Rita imaroka mijare yija wārōraḡe. Suḡabatirā mijare yija ḡakiberaḡe. Jīa yija tōḡookaro'si ba'iaja ḡuḡarirokaḡimarīa mijare yija bojaraḡe. ⁴ Yijare ōrīwārūiki imarī, “Yiyapaika uḡakaja baairā nime”, yijareka āriḡuḡajoaekaki Tuḡarā. Suḡa imarī yijare kiḡūataeka kirika bojariroka yija wārōokaro'si. I'suḡaka simamaka kiyapaika uḡakaja yija baarijaju. Ā'mitirikōrī je'e: ikuḡaka sime: Tuḡarāte jījimaka yijaka imarika takaja yaḡarijajurā yija ime. Jījimaka ḡo'imaja yijaka imarū āriwa'rimarīa nare yija wārōyu. ⁵ Yija wārōraḡaka mija ā'mitirijiyuokaro'si waḡuju jia mijaka jaiberaḡarā yija. I'suḡakajaoka niñerū sawaḡa tōḡokaro'simarīa mijare sayija wārōraḡe. Tuḡarāte yijare ĩaika wājitāji rita mijare āñurā yija ime. ⁶ Suḡa imarī “Jiitarā mija ime”, ḡo'imajare yijareka āñaokaro'simarīa mijare sayija wārōraḡe. ⁷ Apōstolrāka yija imako'omakaja, mijare jā'merūkirā uparā yija imakoḡeraḡe. I'suḡaka baarimarīaja rōmo komakarāte wayuāiko imarī nare kowātaika uḡakaja mijare yija baaraḡe. ⁸ Mijare wayuāawa'ri jījimakaḡi Tuḡarārika bojariroka mijare yija wārōriyaḡatiraḡe. I'siatakajaro'simarīa, ritaja yija baawārūikarō'ōjīrāja mijare yija jeyobaariyaḡaraḡe, mijare wayuāairā imarī. ⁹ Mija ā'mitipe yijeyomarā. Mija pō'irā yija imaraḡaka ḡoto jāja yija ba'iraberaḡaka mija ōñu. Yija ba'iraberiwatoḡekarekaja Tuḡarārika bojariroka mijare yija wārōraḡe waḡamarīaja. Nami, ĩmi ḡariji i'suḡaka yija baaraḡe yija yaḡaraḡaka mijare jēñekoreka.

¹⁰ Mija pō'irā yija imaraḡaka ḡoto jia oyiaja mijaka yija imaroyiraḡe. I'suḡaka imaroyiraḡarā imarī, Tuḡarāte yaḡaika uḡakatakaja yija baarijariroyiraḡe. I'suḡaka yija imamaka ĩawa'ri, “Jia oyiaja baarijajurā nime”, yijareka āñurā mija ime. I'suḡaka simamaka yijare mija ĩaika uḡakajaoka Tuḡarāte yijare ĩayu kiro'si. ¹¹ Suḡa simamaka “Jiitakaja yijare nawārōraḡe”, yijareka āñurā mija ime. Suḡa simamaka ĩ'rīka kimakire wayuāika uḡakaja jia mijare yija baamaka mija ōñu. ¹² I'suḡaka baaraḡarā imarī, jia ḡuḡaraḡaka okajāja mija imaerā “Tuḡarāte yaḡaika uḡaka oyiaja mija baarijaḡe jījimaka mijaka kimaokaro'si”, āḡaraḡa mijare yija bojaroyiraḡe. I'suḡaka mijare yija bojaroyiraḡe jiitakaḡi mijare kiwā'mayu kijā'merūkirā mija imaokaro'si. Suḡabatirā mijare kiakayu tērīwa'ribaji kima mija ōñaokaro'si.

¹³ Suḡa imarī, Tuḡarārika bojariroka mijare yija bojaraḡaka ḡoto, “Naḡuḡaka nare āñua ḡuḡajoapaḡitirāmarīa yijare nawārōraḡe. Rita Tuḡarārika bojariroka sime”, āriḡuḡajoairā mija imaraḡe. Rita mija ḡuḡajoayu, Tuḡarārika bojariroka sime. Sayi'yurā mija imamaka, kiyapaika uḡaka oyiaja mija baawārūerā mijare kijeyobaarijaju. I'suḡaka simamaka, mijare ḡuḡajoawa'ri, “Jia mibaayu Tuḡarā”, kire yija āriḡirajaju. ¹⁴ Yijeyomarā, Judeaka'iakarā, Jesucristore jiyiḡuḡaka ōñaokaro'si rērīrijajurā uḡaka mija jaju mae. Mija wejeakarāre ba'iaja mijare baata'amaka ba'iaja mija jūarijaju uḡakajaoka najūarijaju Judeaka'iarā Jesucristorirā naro'si. ¹⁵ Ā'mitirikōrī je'e: Judīorāka kire yi'riberikatata nimaeka maiḡamaki Jesucristore jāēkarā. Nañekiarāoka i'suḡakaja baarijarikarā Tuḡarāro'si bojañjirimaja imaroyirekarāte. I'suḡaka baara'aekarā uḡaka imarā maekakaoka ĩ'rākurimarīa nawejeaḡi yijare ḡoatarijajurā. I'suḡaka imarā imarī, ritaja ḡo'imajare majamarā nime. Suḡa imarī ba'iaja Tuḡarāte naka ime. ¹⁶ Ritaja ḡo'imaja majamarā imarī, “Judīotatarāteoka Jesūre tāāriyaḡayu”, āriwa'ri nare yija bojamaka judīotatarāre yijare sabojarūjebeyu. Rīkimakaja ba'iaja nabaarijajua imatika

imako'omakaja ĩ'rārĩmi upakaja ba'iaja nabaarijayu. Bikijarāja i'supaka nabaarijarika ĩara'aekaki imarĩ, “Ba'iaja nabaarijayu waɓa ba'iaja nare yijũarũjerũkirĩmi no'ojĩrãmarĩa sajariwa'yu sarã seyarũkia”, Tuparãte ãrĩɓupajoayu.

Tesalónicawejeakarã ɓõ'irã turipe'arĩ Pablote a'ririyaɓaeka

¹⁷ Mija ã'mitipe yijeyomarã. Mijare yija ɓe'ritaparaɓaka be'erõ'õɓi no'ojĩrãmarĩa mijareka yija ɓupajoarape ate. Mija ɓõ'irã imaberiripotojo yija ɓupakapi ɓuri mija ɓõ'irã imarã upakaja yija imarape. Supa imarĩ, ate jimarĩa mija ɓõ'irã a'rirã yija rutukoɓerape. ¹⁸ Yi'i Pablo ĩ'rãkurimarĩa mija ɓõ'irã a'ririka yirutukoɓerape. I'supaka ñimako'omakaja, Satanãre yiro'si satã'teroyirape. ¹⁹ I'supaka mijareka ɓupajoairã imarĩ, maipamaki Jesũre etarãka ɓoto, ikupaka kire yija ãrĩrãñu: “Tesalónicakarã mirika bojariroka nare yija wãrõraɓaka ɓoto, jia sayi'raparã. Supa imarĩ, ja'atarimarĩa jia sayi'rimirĩrikawa'yurã nime”, ãrĩwa'ri jĩjimakapi kire yija bojarãñu. I'supaka kire bojarũkirã imarĩ, mijaka yija imariyaɓayu ate. Aɓerã tẽrĩwa'ribaji mijareka ɓupajoawa'ri, jĩjimaka yija ime. ²⁰ Rita sime, jia mijareka ɓuparĩtirã jĩjimaka yija õñurã mija ime.

3

¹⁻² I'supaka simamaka mija majaroka ã'mitiririka yapairã imarĩ, sarakajepããwãrũberĩwa'ri yija jeyomaki Timoteore mija ɓõ'irã yija ɓũatarape. Yupakajaoka Tuparãte ba'irabejĩirimaji imarĩ, Jesucristorika bojariroka bojataɓarimaji kima õñurã mija ime. I'supaka imaki kimamaka, jiibaji Jesucristore mija yi'yaokaro'si, supabatirã ba'iaja jũariɓotojo, sarakajepããekaja mija imaokaro'si mija ɓõ'irã kire yija ɓũatarape. Yija ĩ'ɓarã ɓuri Atenas wãmeika wejearã tuiraparã. ³ Ba'iaja jũawa'ri, ba'iaja naɓuparia'si ãrĩwa'ri Jesucristorika bojariroka mija ja'atakoreka mija ɓõ'irã kire yija ɓũatarape. ã'mitirikõrĩ je'e: Jesũre yi'yurã maimamaka, aɓerãte ba'iaja mare baayu. “I'supakaja yire yi'yurãro'si simarãñu”, Tuparãte ãrĩtika simamaka, kire yi'ɓaraka sarakajepããrũkirã maima. ⁴ I'supakajaoka mijaka yija imarapeka ɓoto “Jesũre yi'yurã mija imamaka, ba'iaja aɓerãte mijare baarãñu”, ãrĩwa'ri mijare yija bojatirape. Mijare yija bojarapeka upakaja mijaro'si simarapeka simamaka, jia sõrĩwãrũtikarã mija ime mae. ⁵ I'supaka simamaka “Jesucristore naja'ataokaro'si Satanãre koɓakaja nare ɓakitirape je'e aɓeyari”, ãrĩwa'ri ba'iaja mijareka yipuparape. I'supakajaoka “Nare kitẽrĩrãkareka waɓuju waɓamarĩa nare yija wãrõkoɓerapeka jarirãka je'e aɓeyari”, mijareka ñarĩɓupajoarape. I'supaka jũairã mija imamaka, mija majaroka õrĩrika rakajepããwãrũberĩwa'ri Timoteore mija ɓõ'irã yipũatarape.

⁶ Mae mija ɓõ'irã turapaki Timoteore õ'õrã ɓe'rietayu. Supa imarĩ õ'õrã etatirã mijamajaroka yijare kibojayu. Ikupaka kẽñu: “Jesucristore jia yi'ririayurã nime ruɓu, ãrĩwa'ri. Supabatirã i'supakajaoka wayuĩabu'airã nime. ‘Mijareka jia yija ɓupajoayu’, nañu”, ãrĩwa'ri yijare kibojayeyu. Supabatirãoka “Yijare mija ĩariyaɓarijayu upakajaoka mijare ĩarika yija yapakoɓeroyi’, nañu”, ãrĩwa'ri kibojayu. ⁷ I'supaka mijareka kẽñua ã'mitiritirã “Jesũre nayi'ririya'atabeyu mirãkiyu”, ãrĩwa'ri ba'iaja jũarijaturã imariɓotojo jĩjimaka yija ime. ⁸ “Cristore jiapi yi'riñujurã nime ruɓu”, kẽpakã'ã ã'mitiritirã jia yija ɓupayu mae. ⁹ I'supaka mija imamaka, mijareka ɓupajoabaraka, “Jia mibaayu Tuparã”, yija ãrĩriya'atabeyu. I'supakajaoka Tuparãka yija jaika ɓoto, “Jesucristore jia yi'yurã nimamaka jia mibaayu”, ãrĩɓupajoawãrũtirã jia jĩjimaka mijare yija õñu. ¹⁰ ĩmiareka, ñamiareka ɓariji Tuparãte yija jẽñerijayu, mija ɓõ'irã yija eyaokaro'si yijare kijeyobaaerã. Mija ɓõ'irã yija a'ririyaɓayu, jiibaji Jesucristore mija ã'mitirĩpẽaokaro'si mija õrĩbeyua mijare yija wãrõerã.

¹¹ Mija ɓõ'irã ĩarĩ yija a'rirã Mapaki Tuparã, supabatirã maipamaki Jesucristore jia yijare jeyobaarũ. ¹² Jiibaji wayuĩabu'abaraka mija imarijarirã Maipamakire mijare jeyobaarũ, i'supakaja mijaro'sioka aɓerãte mija wayuĩaerã kijeyobaarũ. I'supaka mijare kibaarũ, mijare yija wayuĩamirĩrikawa'yu upakaja mija imaokaro'si. ¹³ I'supaka

maiɸamaki Jesúre yija jěñeyu, jia oyiaja mija baaerã kijeyobaaokaro'si. I'suɸaka mijare kijeyobaamaka, wãjia ɸuɸajoairã mija imarãñu. Suɸa imarĩ, maiɸamaki Jesúre, kirirãka ɸe'rietarãñurĩmi, Maɸaki Tuɸarãte ãarãka wãjitãji, dakoa okamirãmarĩaja mija imarãñu. Ikuɸaka oyiaja simarijarirũ.

4

Tuɸarãte jia ãajiyuikakaka

¹ Mae ate yija jeyomarã, aɸea mijaro'si yo'oerã baayu. “Ikuɸaka mija imarãkareka, jĩjimaka Tuɸarãte mijaka imarãñu”, ãrĩwa'ri mijare yija wãrõraɸe. “I'suɸakaja imarijayurã nime ruɸu”, mijareka yija ãñu. Kiyãɸaika uɸaka oyiaja jiiɸaji mija baarijaririka yija yaɸayu. I'suɸaka mijare yija okajããrijayu mijare yija wãrõokaro'si Maiɸamakire yijare jã'meka simamaka.

² Maiɸamaki Jesúre yijare jã'meka uɸakaja yija wãrõraɸaka õrĩtikarã mija ime. ³ Suɸa imarĩ rõmimarĩka, tĩmiamarĩko, suɸabatirã rõmiki, tĩmiaiko, ba'iaja baabu'arika imabeyua. Kirirã mija ima simamaka, kiyãɸaika uɸaka oyiaja mija baarika Tuɸarãte yaɸayu. ⁴⁻⁵ Mija rõmimarĩã, tĩmiamarĩrãka waɸuju baabekaja mija imabe. Tuɸarãte yi'ribeyurã ɸuri, ba'iuɸakaja baariwã'imarĩrijayurã. Nabaaiika uɸaka baabekaja mija imabe mija ɸuri. I'suɸaka baabekaja, rakajepããrikakaka õrĩwãrũirã mija imabe. I'suɸaka imarã imarĩ Tuɸarãte yaɸaika uɸakaja baabaraka ɸo'imajare jiyiɸuɸaka õñurã mija imarãñu. ⁶ Suɸa imarĩ, i'suɸaka ba'iaja mija baawã'imarĩa'si, rĩrãkibiparaka mijaka imarãte ba'iaja mija baakoreka. “I'suɸaka baairãte ba'iaja Tuɸarãte baarãñu”, ãrĩwa'ri mijare yija bojatiraɸe. ⁷ Ba'iaja mabaaerãmarĩa Tuɸarãte mare wã'maeka. Kirirã imarĩ, kiyãɸaika uɸaka oyiaja baabaraka maimarika kiyãɸayu. ⁸ Tuɸarãte yi'yurã imariɸotojo, ika yija wãrõika yaɸabeyurã, yijare takajamarĩa ãariɸe'yoirã. I'suɸaka imawa'ri Tuɸarãteoka yi'ribeyurã nime. Espĩritu Santore Tuɸarãte mijareka ña'ajããeka, ba'iaja nabaaiika naja'atarũ ãrĩwa'ri.

⁹ Mija ã'mitipe, wayuĩabu'arikakaka mijare yibojaerã baayu. Mija wayuĩabu'aokaro'si Tuɸarãte mijare wãrõtika simamaka yija ɸuri, dakoa ãrĩwa'ri sakaka mijaro'si o'obeyurã. ¹⁰ Rita, jia wayuĩabu'airã mija ime. I'suɸaka imarã imarĩ, ritaja Macedonia ka'iareka Jesúre yi'yurãte jia mija wayuĩayu. I'suɸaka simamaka, jiiɸaji nare mija wayuĩamirĩrĩkawa'ririka yija yaɸayu. ¹¹ I'suɸaka oyiaja dakoa okamirãmarĩaja, mija ɸuɸayariji jia mija imabe. Suɸabatirãoka ba'irabebarakã imarãte ba'iaja baata'abekaja mija imabe. I'suɸaka baabekaja jia imaerã mija ɸuɸayarijĩkaja ba'irabebarakã mija imabe mijare yija bojaeka uɸakaja. ¹² I'suɸaka mija baarãka dakoa wayuoka baaberĩwa'ri aɸerãte ba'iaja baata'abekaja mija imarãñu. I'suɸaka mija baamaka ãtirã Jesúre yi'ribeyurã ɸariji jia jiyiɸuɸaka mijare norĩrãñu.

Ikuɸaka sime Maiɸamakire ɸe'rietarũkia

¹³ Mija ã'mitipe yija jeyomarã. Jesucristore yi'rika mirãrãte reyaekakaka mijare yija bojaerã baayu, ba'iaja mija ɸuɸarikoreka. “Reyakoɸerĩɸotojo õñia najaribesarãñu ate”, ãrĩwa'ri naruɸurõ'õ jĩjimakapi ɸuɸajoabekaja nime Tuɸarãte yi'ribeyurã ɸuri. Suɸa imarĩ wayuɸi'ritiyairãja nime. Nimaupaka mija imarika yija yaɸabeyu. Mija ɸuri “Jesúre yi'rika mirãrã imarĩ reyaekarã õñia jarĩtirã Tuɸarã ɸõ'irã a'rĩrãñurã”, ãrĩɸuɸajoairã. ¹⁴ “Jesúre reyariɸotojo õñia Tuɸarãte kire jariɸe'rĩrũjeka”, ãrĩɸuɸajoawãrũirã imarĩ, “Jesúre ã'mitirĩpãeka mirãrãteoka õñia Tuɸarãte jariɸe'rĩrũjerãñu. Suɸabatirã mabo'ikakurĩpi Jesúre ɸe'rietarãka ɸoto, kika nare ke'ewa'rĩrãñu”, ãrĩwãrũirã maime.

¹⁵ Maiɸamakite yire õrĩrũjekakaka sime ika mijare yibojaika. Maiɸamakire ɸe'rietarãrĩmi kire yi'rika mirãrã reyariɸotojo õñia jariɸe'ritirã, kĩɸõ'irã a'rĩrãñurã. O'õrã õñia imañujurãoka naka ãrãtĩji oyiaja kĩɸõ'irã a'rĩrãñurã. ¹⁶ Ikuɸaka simarãñu: Maiɸamakire jã'memaka mabo'ikakuri jãjia okaarĩrãka. Suɸabatirã ángelrãka ãɸamakite jãjĩrokapi jairãñu, i'suɸakajaoka Tuɸarã tromɸeta okaarĩrãka. I'suɸaka sokaarĩrãka

watopekapi maiɓamaki Jesucristojo ruira'arāki mabo'ikakuriɓi. Oko ũmakakarā kimarāka ɓoto kire ā'mitiripēaeka mirārā reyaekarāte ōñia jariɓe'rirāñu. ¹⁷ Suɓabatirā Jesúre ā'mitiripēairā ōñia imarāteoka ōñia kijarirūjeirāpitiyika oko ũmakaka imarō'ōrā Tuɓarāte mare akamiarāñu. Torā a'ritirā Maiɓamakika mako'apirirāñu, kika imajipao'karosi. ¹⁸ I'supaka imarūkia ōñurā imarī, jia rikitubakapi sakaka jaibu'abaraka mija imabe. “I'sia ɓoto reyaeka mirārā maka ōñiaja nimarāñu ate mirākiyu”, āñurā imarī ba'iaja ɓuɓaritiyabekaja mija imabe.

5

Jesúre ɓe'rietarūkia ta'atikaja maimarijariye'e

¹ Yijeyomarā, “I'sirīmi ketarāñu Maiɓamaki. I'sijē'rā rō'ōjite simarāñu”, āriwa'ri mijaro'si āriō'obeyuka yi'i. ² I'supaka ñañu “I'sirīmi Jesucristore etarāñu je'e”, āriwārūberirika sime”, āririka ōñurā mija imamaka. “I'tojite mawi'iarā kareba'arimajire etarāñu”, marīwārūbeyu upaka sime Maiɓamakire etarūkia. ³ I'sia ɓoto, “Kopakaja dakoa jūarūkimarīrā maima”, āriwa'ri ɓuɓajoabaraka ɓo'imajare imatirāka ɓoto, ikuparō'ōɓiji ba'itakaja naro'si simarāñu. I'supaka najūarāka ɓoto, marākā'ā baatirā i'rikaoka nakaki ru'riwārūbesarāki. Ā'mitirikōrī je'e: Ikuparō'ōɓiji rōmore makarārirā ɓakatayu upaka simarāñu. Makioka satá'tebesarāki. ⁴⁻⁵ Yijeyomarā mija ɓuri, ketarūkia ōrītikarā imarī, ikuparō'ōɓiji ketarāka ɓoto ɓuɓatabesarāñurā. Jesúre yi'ribeyurāro'si ɓuri morībeyu ɓoto, ñami kareba'arimajire etaika upakaja simarāñu. Nima upakamarīa imarā imarī, ketarūkia ta'airā mija. ⁶ I'supaka simamaka, kārītikarā upakamarīa, Maiɓamakire etarūkia ta'atikaja maimaye'e. Suɓabatirāoka Tuɓarāte yaɓabeyuakaka rakajekaja maimaye'e. Tuɓarāte ōrībeyurā ɓuri kārītikarā upakaja imarā ketarūkia ōrībeyurā imarī. ⁷ Ā'mitirikōrī je'e: Tuɓarāte yi'ribeyurā, ñami makāñu ɓoto morībeyu upaka, Jesúre ɓe'rietarūkia ōrībeyurā nime. I'supakajaoka ñami ukuwejabiyurāte rakajebekaja ima upakaja nime. ⁸ Tuɓarāte yi'yurā ɓuri, boirō'ō simamaka jia ritaja ñairā upaka imarā maima. I'supaka maima simamaka, kiyapabeyua rakajekaja, jia oyiaja baabaraka maimaye'e. “Kēñu upakaja baaiki kime Jesús”, āriwa'ri jia kire mayi'riye'e. Suɓabatirāoka jia mawayuñabu'aye'e. “Jesúre yi'yurā maimamaka ba'iaja mabaaika wapa Tuɓarāte ba'iaja mare baabesarāñu”, āriwa'ri ɓuɓajoaweitikaja maimarāñu. I'supaka oyiaja ɓuɓajoabaraka maimarijariye'e Satanāre ba'iaja mare baata'akoɓeka mayi'rikoreka. ⁹ “Ba'iaja nabaaika wapa ba'iaja nare yibaarāñu”, āriwa'rimarīa Tuɓarāte mare wā'maeka. Maiɓamaki Jesucristore reyaekapi āriwa'ri mare sawapa kijēñebesarāñu. ¹⁰ Jia mare baawa'ri maro'si kireyaeka kika maimajipao'karosi. Suɓa imarī, kipe'rietarāñurīmi ōñia imarāte, reyaekarāteoka mare ke'ewa'rirāñu kika maimajipao'karosi. ¹¹ I'siakaka ōrītirā imarī, jaibu'abaraka, jeyobaabu'abaraka, jjimakapi rikitubaka mija imarijape.

Piyiroka Pablote nare okajāāeka

¹²⁻¹³ Mija ā'mitiɓe yijeyomarā. Mija ɓō'irā imarā imaruɓutarimaja, “Jesucristore yapaika upaka mabaarijariye'e”, āriwa'ri mijare okajāārijayurā. I'supaka jia mijare ni-maruɓutaika simamaka jiyiɓupaka nare mija ōrīrika yiyapayu. Nare mija wayuñarijape. I'supakajaoka ritajaka jia mija imabe.

¹⁴ Yijeyomarā, mija ɓō'irā ba'irabebekaja imarāte, “ɓuɓape'ritirā, mija ba'irabebe”, āriwa'ri okajājiapi mija bojabe. Mija ɓō'irā imarā ba'iaja ɓuɓaribaraka imarāte, jia okajājia naɓuɓajoaokaro'si nare mija jeyobaabe. I'supakajaoka Tuɓarāte yaɓabeyuakaka rakajebeyurā, suɓabatirā jia Tuɓarāte yi'ribeyukajirāteoka mija jeyobaabe. Jajumarīaja jia jjimakapi ritajaka mija imabe. I'supaka mija imarijaririka yija yapayu.

¹⁵ Jia mija p̄p̄ajoabe. Āp̄erāte ba'iaja mijare baakōpeko'omakaja nare mija rūpuw̄ap̄ae'ea'si. I'sūp̄aka baabekaja jia oyiaja mija imabu'abe. Sūp̄abatirā ritaja wejeareka imabayurākaoka i'sūp̄akaja mija imarijape.

¹⁶⁻¹⁸ Tūp̄arāte p̄p̄ajoabaraka j̄jimaka mija imarijape. I'sūp̄akajaoka kika mija jairi-jayua mija ja'ata'asi. I'sūp̄akajaoka jia, jiamarīaoka mijaro'si simarāka, “Jia mibaayu Tūp̄arā”, kire mija ā̄r̄irijape. Jesucristorirā mija imamaka, i'sūp̄aka mija baarika Tūp̄arāte yap̄ayu.

¹⁹ Mija watōpekareka Esp̄iritu Santore mijare jeyobaarāka p̄oto kire mija ā'mitiripe'yoa'si. Īakōrī je'e: i'sūp̄aka mija baaj̄ika okoap̄i p̄ekaō'toa yataika up̄aka mija baaj̄iñu. ²⁰ I'sūp̄akajaoka, “Ikup̄aka Esp̄iritu Santore yire ō̄r̄ir̄ūjeika”, ā̄r̄iwa'ri Tūp̄arāro'si bojāj̄irimajare bojaikakaka ā'mitiripe'yobekaja mija imabe. ²¹ Sā'mitiripe'yobekaja “¿Yaje rita Tūp̄arārikataka najaiyu? Noñu up̄akaja p̄p̄ajoatirā najaiyu je'e ap̄eyari”, ā̄r̄iwa'ri jia mija ā'mitipe rūpu. “Rita Tūp̄arārika najaiyu”, mija ā̄r̄iwār̄ūr̄ō'ō̄j̄r̄ā p̄uri nare mija yi'pe. ²² Ritaja Tūp̄arāte yap̄abeyua mija ā'mitiripe'a'si.

²³ Tūp̄arā imaki jia ña'r̄īyaar̄iji maimaokaro'si mare jeyobaarimaji. I'sūp̄aka simamaka ikup̄aka mijaro'si kire yija jēñerijayu: “ ‘Ba'iaja baabekaja jia oyiaja baabaraka nimarū', ā̄r̄iwa'ri nare mijeyobaabe. Sūp̄a imarī, mire takaja ā'mitiripēabaraka nare mimarūjebe”, ā̄r̄iwa'ri kire yija ā̄r̄irijayu. I'sūp̄akajaoka, “Jia oyiaja baabaraka Jesúre na'mitiripēarū, kiyapaika up̄akaja p̄p̄ajoabaraka nimarū”, ā̄r̄iwa'ri Tūp̄arāte yija jēñēj̄irijayu. Sūp̄a imarī, maip̄amaki Jesucristore p̄e'rietarāñur̄imi dikaoka ba'iaja baabeyurā mija imarika yija yap̄ayu. ²⁴ I'sūp̄aka maimaokaro'si, “Yire takaja mija ā'mitiripēabe”, Tūp̄arāte ā̄r̄ika. I'sūp̄aka mare jā'meiki imarī, kiyapaika up̄akaja mabaawār̄ūerā jia mare jeyobaari-jarirūkika kime.

“Ō'ō̄j̄r̄āja sime, jia nimarū”, Pablote ā̄r̄ika

²⁵ Yijeyomarā, yijaro'sioka Tūp̄arāte mija jēñēj̄ibe.

²⁶ Mija rē̄r̄r̄āka p̄oto j̄jimakāpi mija jēñabu'abe, Jesúr̄irā imarī.

²⁷ Tokarā Jesúre ā'mitiripēairā imarā up̄atikaja rē̄r̄tirā, ika p̄ap̄era nare mija jaibojabe. Ritaja sā'mitirika Maip̄amakire yap̄amaka i'sūp̄aka mijare yijā'meyu.

²⁸ “Maip̄amaki Jesucristore jia mijare baarū”, ā̄r̄iwa'ri kire yijēñerijayu.

I'toj̄r̄āja sime rūpu.

Segunda carta de San Pablo a los Tesalonicenses

Jesucristore yi'yurã Tesalónicakarãro'si Pablote paþera pũataeka ate

¹ Jesucristore yi'yurã Tesalónicawejeakarã, ¿yaje mija ime? Yi'i Pablu, supabatirã majeyomarã Silvano, Timoteopitiyika ika paþera mijaro'si yija pũatayu, Mapaki Tuparãrirã, maipamaki Jesucristorirãoka mija imamaka. ² “Jia Tesalónicakarãre mija baabe”, ãrĩwa'ri Mapaki Tuparãte, supabatirã maipamaki Jesucristoreoka mijaro'si yija jẽnerijayu. I'supakajaoka yija baayu jia dako okamirãmarĩa mizare nimarũjeokaro'si.

³ Mija ã'mitipe yijeyomarã, jibaji Jesucristore yi'riwa'ri, ãrĩrĩmi upakaja jibaji mija wayuñabu'arijayua simamaka “Jia mibaayu Tuparã”, kire yija ãrĩrijayu mijareka yija pupajoaika rakakaja. Supa imarĩ, i'supaka Tuparãte yija ãrĩrijayua jia sime. ⁴ I'supakajaoka, yija eyarijayurõ'õrã, aþerã Jesure yi'yurãte i'supaka mija imakaka jjimakaþi yija bojarijayu. “Tesalónicawejeakarã jia Tuparãte yi'yurã imarĩ, kire yi'ririya'atabeyurã. I'supakajaoka wayuþi'ribekaja, okajãjia pupajoairã nime, aþerãte ba'iaja nare baako'omakaja, sanarakajepããrijayu”, ãrĩwa'ri nare yija bojayu. ⁵ Tuparãte yi'yurã mija imamaka, aþerãte ba'iaja mizare baayu. I'supaka simako'omakaja “Tuparãte añu upakaja kibaarãñu”, añurã imarĩ kire mija yi'ririya'atabeyu. Supa imarĩ “Ba'iaja nare imabeyua”, mijareka ãrĩwa'ri ritajare kijã'merãka þoto kika mizare kimarũjerãñu. I'supaka Tuparãte baarũkia õrĩwa'ri, “Rita, jia oyiaja baaiki kime”, ãrĩwãrũirã maima.

⁶ Jia wãjioyiaja baaiki imarĩ, ba'iaja mizare baairãte ba'iaja kibaarãñu. ⁷ Maekaka ba'iaja jũairã imariþotojo i'supaka oyiaja imajiparũkimarĩrã mija ime, ãrĩrĩmi sakitiyetarãka simamaka. I'supakajaoka yijaro'si ba'iaja yija jũakoþeika kitiyetarãñu. Maipamaki Jesús, kiãngelrãka tẽritaka baawãrũirãþitiyika ki'tarãka þoto i'supaka kibaarãñu. Mabo'ikakuriþi ki'tarãñu, þeka jũ'rẽika upaka jãjia yaaboika watopakaþi. ⁸ Torãjite Tuparãte õrĩriyapabeyurã imarĩ, Jesurika bojarirokaoka ã'mitiripe'yoirãte ba'iaja kibaarãñu. ⁹ Ba'iaja jũajiparũkirã nimamaka, Maipamakire imarõ'õ tá'teka oyiaja naro'si imajiparãka. Tẽrĩwa'ribaji kirikaþi jiiitaka kiyaaboika ãrũkimarĩrãro'si nimarãñu. ¹⁰ I'supaka kibaarãñu Jesure ate etarãñurĩmi. Supa imarĩ jjimakaþi kirirãte kire e'etorirãñu. Kire ãtirã “Jiitaki kime. Tẽrĩwa'ribaji jia mare baaiki kime”, ãrĩwa'ri kire najiyipupayeerãñu. Mizare yija wãrõrapaka yi'yurã imarĩ, naka mija imarãñu mijaoka.

¹¹ Ika pupajoawa'ri Tuparãte mijaro'si yija jẽnejiparijayu. Kiyapaika upakaja baairã mija imaokaro'si mizare kiakaeka. Supa imarĩ, kiyapaika upaka mija baamaka ãawa'ri “Nare yakaikaþi ãrĩwa'ri yirirã najayua jia sime mae”, kẽñaokaro'si, kire yija jẽnerijayu. Supabatirã “Simauþatiji jia baarika nayapaika nabaawãrũokaro'si nare mijeyobaabe. Supabatirã mire yi'riwa'ri nabaarijayua jia saweiookaro'si mirikaþi nare mijeyobaabe”, ãþaraka kire yija jẽnerijayu. ¹² I'supaka þo'imajare ãrãka wãjitãji jia mija baamaka ãawa'ri maipamaki Jesucristore najiyipupayeerãñu. Kirirã mija ima simamaka, i'supakajaoka mizare kibaarãñu. Tuparã, maipamaki Jesucristopitiyika jia mizare nabaamaka i'supaka mijaro'si simarãñu.

2

Ikuþaka simarãñu Jesucristore etaerã baarãka ruþu

¹ Mija ã'mitipe yija jeyomarã. Maipamaki Jesucristore etarãñu ate kika maimaokaro'si mare rãarĩ. I'supaka simarãka simamaka ketarũkirĩmikaka mizare yiwãrõerã baayu mae. ² Ikuþarõ'õþiji, “Kopakaja Jesure etarijẽ'raka seyatiyu”, ãrĩwa'ri ãrĩrĩmarãre mizare bojapakimaka ã'mitiritirã, õrĩþũabeyurã upakataka rukubaka mija pupajoa'si. Supabatirã

“Rita mijare ñaňu. Espiritu Santo yijare sörĩrũjerapaki”, narĩpakikopemakaoka nare mija yi'ria'si. I'supakajaoka “Papersi Pablote yijare sabojayu”, napakã'ã nare mija ã'mitiripẽa'si. ³ I'supaka mijare ãrĩkopeirãte mija bojakirũjea'si. Ketaerã baarũki ruþu ikupaka simarãňu: Tuparãte ja'atagirã “Kimajamarã yija ime”, ãrĩwa'ri þo'imajare kire yi'ribesarãňu. I'tojĩte Ba'iaja baarimijikaka jã'meikite etarãňu. Ik-iji kime “Ba'iaja imarika tiyibeyurõ'õrã yipũatarũkika”, bikijarãja Tuparãte ãrĩkaki. ⁴ Ikuþaka Ba'iaja baarimijikaka jã'meikite baarãňu: Ritaja jiyipupaka þo'imajare õrĩrijayua imakopeika nareka kijãjibaarãňu. Tuparã majamaki kima imarĩ, “Tẽrĩrikiji ñime, yire takaja mija ã'mitiripẽabe”, þo'imajare kẽrĩrãňu. I'supaka kipupaka ima simamaka Tuparãte jiyipupaka õrĩriwi'iarã kãkatirã imatiyairõ'õrã eyarupariritã, “Tuparãja yi'i”, kẽrĩpakirãňu.

⁵ Mijaka ñimarapaka þoto i'supaka imarũkiakaka mijare yibojawãrõtiraþe. “Ye'karibeyurã nimarijiju”, mijareka ñarĩþupajoayu. ⁶ Ba'iaja baarimijikaka jã'meiki i'tawãrũbeyukajika maekaka. “Ikuþaka simamaka ki'tawãrũbeyu ruþu. Ketarũkirĩmi ruþubajirãja ketakoreka kire satã'teyu ruþu”, ãrĩwa'ri mijare yibojarapaka õňurã mija ime. ⁷⁻⁸ Supã simako'omakaja, þo'imajare õrĩwãrũbeyuapi, ba'iaja wejeareka Satanãre baaũ'mutiya. I'supaka baariþotojo, wããrõ'õrãja etarũkikate etawãrũbeyu ruþu. Kire tá'teikite kire ãpẽabesarãka þoto þuri ritaja þo'imaja wãjitãji Ba'iaja baarimijikaka jã'meikite etarãňu. I'supaka kima imako'omakaja maipamaki Jesũre kire tẽrĩrãňu. Ketarãňurĩmi tẽrĩwa'ribaji kibaawãrũika beawa'ri, kipuritarãkapiji kire kiriatarãňu. ⁹ Ika yibojaika ruþubajirã, ikupaka simarãňu: Satanãrikapi ãrĩwa'ri Ba'iaja baarimijikaka jã'meiki ritaja maikoribeyua þo'imajare beapakirĩ etarãki. ¹⁰ Ritaja ba'iaja baawãrũiki imarĩ, ba'iaja imarika tiyibeyurõ'õrã a'rĩrũkirãte sapi kipakirãňu. Tuparãrika bojariroka yi'ririyaþaberiwa'ri, ba'iaja imarika tiyibeyurõ'õrã na'rĩrãňu. Kirika bojariroka nay'rĩrikareka þuri sapi natãrĩrũkia simajããeka. ¹¹ Sanayi'riberika simamaka, Tuparãte rukubaka nare þupajoarũjerãňu Ba'iaja baarimijikaka jã'meiki pakirimajaroka nayi'yaokaro'si. ¹² Tuparãrika bojariroka ã'mitiripẽabekaja, jĩjimakapi ba'iaja baarijayurãte ba'iaja imarika tiyibeyurõ'õrã a'yaokaro'si i'supaka kibaarãňu.

Ikuþaka Jesucristore yi'yurãte ime

¹³ Mija ã'mitipe yija jeyomarã, jia Maipamakire wayuãirã. Wejea kiþo'ijiaeka þotorãja kitããrũkirã mija imaokaro'si Tuparãte wã'matigarã mija ime. Supã imarĩ, Espiritu Santore mijare jeyobaaikapi ba'iaja baarika ja'atagirã, kirika bojariroka yi'riwa'ri õňia mija imajipaokaro'si i'supaka Tuparãte baaeka. I'supaka mijaro'si simaeka þupajoawa'ri “Jia mibaayu Tuparã”, mijaro'si yija ãrĩja'atabesarãňu. ¹⁴ Jesucristorika bojariroka mijare yija wãrõekapi ãrĩwa'ri Tuparãte mijare wã'maeka. I'supaka simamaka, mabo'ikakurirã mae-yarãka þoto ritaja ima tẽrĩwa'ribaji kirika maipamaki Jesucristore bearãňu. I'supakajaoka simarãňu mijaro'sioka kika.

¹⁵ Yijeyomarã, i'supaka imarũkirã imarĩ, Jesucristore mija yi'yua ja'atarimarĩja mija imabe. Ritaja wãjirokakaka mijare yija wãrõrapaka, supabatirã papersi mijare yija o'orapakaoka mija ã'mitiripẽarijape. ¹⁶⁻¹⁷ Jia Mapaki Tuparã mare baaiki, supabatirã mare wayuãaiki imarĩ, jĩjimaka þupajoabaraka maimaerã mare kijeyobaaeka. “Kika õňia maimajiparãňu”, ãrĩwa'ri sata'abaraka jia jĩjimaka mare þuparirũjeiki kime. Supã imarĩ, jia oyiaja baabaraka, ba'iaja jairimarĩja mija imaokaro'si mijare kijeyobaarũ maipamaki Jesucristopitiyika.

3

“Yijaro'si Tuparãte mija jẽňeñjirijape mijaro'sioka”, Pablote ãrĩka

¹ Mae þiyia mijare yibojaerã baayu yijeyomarã. Ñojimarĩji Maipamakirika bojariroka aþerõ'õrã yija bojapibaokaro'si Tuparãte mija jẽňebe. Supabatirãoka kirika bojariroka

ã'mitiriwa'ri jia j̄jimaka samija yi'rapaka upakaja aþerãte sayi'yaokaro'si. ² I'supakajaoka, ba'iaja baairãte ba'iaja yijare baakoreka, Tuparãte nare tá'terã yijaro'si kire mija jẽnebe. I'supaka mija baabe rikimarãja aþerã Jesucristore ã'mitiripẽariyapabeyurãte ima simamaka. ³ I'supaka imarijayurãte ima simako'omakaja mare ja'atabeyuka kime Maiþamaki. I'supaka imaki imarĩ kire mija yi'ririya'atakoreka mijare kijeyobaarãnu. Supabatirã Satanãre ba'iaja mijare baakoreka, mijaro'si kire kitá'terãnu. ⁴ “Kẽnu upakaja baaiki kime Maiþamaki. Supa imarĩ, kire yi'yurã nimamaka, jia oyiaja Tesalonicakarãre baawãrũokaro'si nare kijeyobaarãnu. I'supaka simamaka nare yija ãrĩka upakaja nayi'ririjarirãnu”, mijareka yija ãrĩrijayu. ⁵ Supabatirã “Tuparãte nare wayuãika norĩwãrũrũ. Supabatirãoka ba'iaja jũariþotojo mirakajepããeka upakaja sanarakajepããwãrũokaro'si nare mijeyobaabe”, ãrĩwa'ri maiþamaki Jesũre mijaro'si yija jẽneĩjirijayu.

Maimauþatiji ba'irabebarakã oyiaja maimajĩkareka jia sime

⁶ Mija ã'mitipe yijeyomarã. Maiþamaki Jesucristore mare jã'memaka, ikupaka mijare yija jã'meyu: Īrĩka Jesũre yi'yuka imariþotojo ba'iraberiyapabeyukaka mija jeyoaria'si. Yija wãrõeka upaka baabeyuki kime. ⁷ Mija þõ'irã yija imarapaka þoto ba'irabebekaja imaberapãrã yija. I'supaka yija baarapaka mija ĩarapaka simamaka, i'supakajaoka mija baabe mijaro'si. ⁸ Supabatirã mijaba'arika wapamarĩaja yija ba'aberape. Mijare takaja jẽnebekaja, ĩmiareka, ñamiarekaoka, jãjia yija ba'iraberape yija yaparapaka yijare mija ĩjikoreka. ⁹ Mijare wãrõrimaja yija imamaka, yijare mija jeyobaarũkirã imariþotojo mijare sayija jẽneberape. Yijare ĩatirã “Nupakaja mabaaye'e maro'sioka”, mija ãñaokaro'si supa yija baarape. ¹⁰ Mijaka yija imarapaka þoto, “Ba'iraberiyapabeyuka þuri ba'abekaja kimarũ”, mijare yija ãrãpe. ¹¹ I'supaka yija ãrãpaka simako'omakaja “Maekaka ĩrãrimarã nawatopekarã ba'irabebekaja imarã. Supabatirãoka aþerã jia ba'iraberijayurãte najo'ayu're”, ãrĩwa'ri yijare nabojoyu. ¹² “Jia imaokaro'si, aþerãte jo'arimarĩaja mija ba'irabebe mijaro'siji, mija ba'iraberiwapãpiji mija yapaika mija wapaãjiokaro'si”, ãrĩwa'ri nare yija jã'mepũayu, maiþamaki Jesucristore jã'meka upakaja.

¹³ Mija ã'mitipe yijeyomarã. Jia mija baarijayua mija rũrĩa'si. ¹⁴ Īrãrimarã ika pãpera yo'oeka yi'ribeyurã imarã je'e aþeyari. I'supaka nimamaka “Īrã imarã Þablote jã'meika yi'ririyaþabeyurã”, ãrĩwãrũtirã naka mija jeyoaria'si. I'supaka nare mija baarãkareka ni'yoþi'rirãnu. I'supaka mija baabe napupape'rirũ ãrĩwa'ri. ¹⁵ I'supaka nare baariþotojo nare mija majamarãria'si. Jesũre yi'yurã nimamaka, nare mija okajããbe ba'iaja nabaar-ijarikoreka.

“Jia mija imabe”, ãþaraka Þablote naro'si o'otiyika

¹⁶ Jia maimaokaro'si mare jeyobaaiki kime Maiþamaki. I'supaka simamaka, ĩrãkuri upakaja j̄jimakaþi jia mija imaokaro'si mijare kijeyobaarũ. Supabatirã ritaja mijaka kimajiparũ.

¹⁷ “Jia nimarũ”, ãþaraka yi'i Pablo yipitakaþi ika mijaro'si yo'oyu. I'supakaja satiyiyu pãpera yo'oika. I'supaka o'oiki ñime. Sãwa'ri “Rita oka Þablote þũataeka sime”, mija ãrĩwãrũokaro'si. ¹⁸ Ritaja mija imauþatireje jia maiþamaki Jesucristore baajiparũ.

I'tojrãja sime ruþu.

Carta de Santiago

Judíorāka Jesucristore yi'yurāro'si p̄ap̄era o'otirā Santiagore p̄ūataeka

¹ Yaje mija ime yijeyomarā. Tuṕarā, suṕabatirā maiṕamaki Jesucristore yaṕaika uṕakaja baarijajayuka Santiago nime ika p̄ap̄era mijaro'si p̄ūataiki. Ba'iaja jūawa'ri p̄ibikarā, aṕetomaja watoṕekarā i'p̄oū'p̄uarāe'earirakatata judíorāka imarāro'si ika yo'oyu.

Kire majēñemaka ḡrīwārūrika Tuṕarāte mare ja'atayu

² Mija ā'mitiṕe yijeyomarā. Ba'iaja jūarijajayurā imariṕotojo “Jia oyiaja yijaro'si simarāñu”, j̄jimaka ārīṕuṕajoairā mija imabe. ³⁻⁴ Suṕa imarī ba'iaja mijaro'si simar-ijariko'omakaja j̄ibaji Tuṕarāte ā'mitiriṕēairā mija jaririjayu. I'suṕakajaoka “Kire mayi'rija'ataberiye'e”, ārīwārūirā mija ime. Suṕa imarī ba'iaja mijaro'si simar-ijariko'omakaja, wayuṕi'ribekaja kire yi'riwa'ri samija rakajep̄āñāñu. I'suṕaka imawa'ri j̄ibaji Tuṕarāte yaṕaika uṕakaja imarā mija jaṕakā'ā dakoa mijaro'si jariwa'ribesarāka.

⁵ Suṕa imarī “Ba'iaja yijūaika ṕoto, ikuṕaka n̄imarika Tuṕarāte yaṕayu”, mija ārīwārūberiyē'e, kire samija jēñebe. I'suṕaka mija baamaka j̄iaṕi mijare sakiḡrīrūjerāñu, ritaja nayayāika uṕaka ṕo'imajare jeyobaarimaji imarī. ⁶⁻⁸ Toṕi ṕuri kire jēñebaraka, “Yijare sakiḡrīrūjebesarāñu je'e aṕeyari”, mija ārīṕuṕajoa'si. Ōrīkōrī je'e: Rukubaka ṕuṕajoabaraka imarijajayurā i'rārokapiji n̄a'rīyaarīji imawārūbeyurā. Saṕi ārīwa'ri, “Tuṕarāte yija jēñeika uṕakaja yijare sakija'atabesarāñu je'e”, āñurā nimamaka, dakoa nare kiḡrīrūjebesarāñu.

⁹ Mija ā'mitiṕe aṕeroka: “Wayuoka baairā imariṕotojo, Jesucristore yija ā'mitiriṕēaika simamaka, Tuṕarā n̄akoareka imatijairā yija ime”, āñurā ṕuri j̄jimaka imarijajayurā. ¹⁰ Mia, ba'irījia rīkimakaja rikairāoka, n̄oaka nare imarūjerūkimarīa simamaka, Jesucristore yi'yurā jariwa'ri “Imatijarimajamarīrā yija imaroyikā'ā”, āñurā ṕuri j̄jimaka imarijajayurā. ¹¹ Ōrīkōrī je'e: N̄oaka ijia yaamaka taya j̄ñūa. I'suṕakajaoka s̄ō'ḡrika j̄rīwa'ri j̄j̄jika saro'si. Suṕa imarī j̄iyurika s̄ōibeyu. Maeje mijare yibojaweaika uṕaka nime rīkimaka ba'irījia rikairā. “Rīkimabaji mayap̄arijajayua matḡṕoerā”, āṕaraka sawaṕa niñerū mo'arīji reyarūkirā nime.

“Ka'wisika jūariṕotojo yire yi'riwa'ri sarakajep̄āñārijayurāte jia yibaarāñu”, Tuṕarāte āñu

¹² Ka'wisika jūarijajayurā imariṕotojo okaj̄jirā imarī, samarakajep̄āñārijayua iatirā “Jia yire nayi'yu”, Tuṕarāte mareka ārīrāñu. Suṕa imarī “Yika rīrākibiriwa'ri yire yi'ririṕajayurāte ḡñia imaj̄iṕarika yija'atarāñu”, Tuṕarāte ārīka simamaka jia mare kibaarāñu. ¹³ Suṕa imarī ba'iaja mija baarijitoika, “Tuṕarā yire saṕā'meiki”, āṕekaja mija imabe. Tuṕarā imaki, ba'iaja baarijitoibeyuka, suṕabatirā, ba'iaja mare baarūjebeyuka. ¹⁴⁻¹⁵ I'suṕaka simako'omakaja, maṕuṕakarāja ba'iaja baarika ṕuṕajoatirā, “Jia simaṕaj̄iñu je'e yiro'si”, marīrijayu. I'suṕaka maṕuṕajoaikapi ārīwa'ri ba'iaja mabaarijayu. Suṕabatirāoka ba'ioyiaja baarijajayurā maimarijarirāka, ba'iaja imarika tiyibeyurḡḡrā a'rirūkirā maimarāñu.

Tuṕarātaki ṕuri ba'iaja mare baarūjebeyuka

¹⁶ I'suṕaka simamaka, “Tuṕarāja yijare saṕā'meiki ba'iaja yija baaokaro'si”, ārīwa'ri ṕakirika mija ṕuṕajoa'si yijeyomarā. ¹⁷ I'suṕaka mare imarūjebeyuka imarī, jia Maṕaki Tuṕarāte mare baayu, kiyayāika uṕakaja maimamirīrīkawa'yaokaro'si. I'suṕaka baari-maji Tuṕarājaoka kime, aiyaka, tā'pia ritaja ṕo'ij̄iaekaki. Kiṕo'ij̄iaeka ṕuri sarā'rārika, sayaaboikaoka o'arijajayua simako'omakaja Tuṕarā ṕuri kimarijajayureka o'abeyuka

imarĩ, jia ima oyiaja mare ja'atajiparimaji kime. ¹⁸ Supa imarĩ kiyapairokapi kirika rita bojariroka mayi'pakã'ã õñia kika maimajiparũkia Tuparãte mare ja'atatika. Supa imarĩ “Yirirã nimarũ”, mareka kërĩtika simamaka ritaja kipõ'ijiaekareka mamarĩjiji kire yi'riũ'muekarã maime.

Tuparãrika bojariroka ã'mitiritirã sima upakaja mayi'ririjariye'e

¹⁹ Yijeyomarã, ika mijare yibojaerã baaika mija ye'kariritiya'si. Tuparãrika rita bojariroka mijare jaibojarãñurãte jiaipi mija ã'mitiripẽabe. I'supakajaoka mija pupakareka ima ñojimarĩtaka nare bojabekaja mija imabe. Supabatirã ñojimarĩji nare mija boebaria'si. ²⁰ Topi puri wapuju boebayurã maimarãkareka, jiirokapi maimarika Tuparãte yapaika upaka majaribesarãñu. ²¹ I'supakajaoka ritaja ba'iaja baarika imakaka mija ja'atabe. Supabatirãoka “Tërĩriki ñime”, ãrĩkõpeikite pupajoaika upaka pupajoabekaja mija imabe. I'supaka imawa'ri, Tuparãrika bojariroka mijare kiõrĩrũjeikakaka takaja jiaipi mija yi'ririjape. I'supaka mija imarãkareka puri ba'iaja imarika tiyibeyurõ'õrã mija a'rirũkia imakõpeikareka Tuparãte mijare tããrãñu.

²²⁻²⁴ Õrĩwãrũikõrĩ je'e: Ûperiaipi ïrĩkate kipema yaeripotojo jiamarĩa ima rũ'rẽbekaja ke'rirãka i'supakaja satuirãñu. Ñojimarĩ i'supakaja ima kiye'karirirãñu. I'supaka mija imajĩñu Tuparãrika bojariroka ã'mitiripotojo samija yi'riberijĩkareka. Tuparãrika bojariroka ã'mitiritirã sãñu upakaja yi'rirũkia sime. Supa mabaabesarãkareka puri, “Tuparãte yi'yurã yija ime”, mañua, moñu upakaja mapakiyu. ²⁵ Tuparãrika bojariroka jia wãrũbaraka sayi'ririjayukate puri, ba'iaja baarika kire saja'atarũjerijayu. Rita sime Tuparãrika bojariroka. Supa imarĩ saye'kariribekaja, sajã'meika upakaja baarijayukate, ritajareka jia kire sakijeyobaarijarirãñu.

²⁶ Aperimarã puri “Tuparã ñakoareka, kire jiyipupaka õñurã imarĩ, kiyapaika upakaja baarijayurã yija ime”, ãñurã. I'supaka ãñurã imaripotojo ba'iaja najairijayua ja'atabeyurã imarĩ, noñu upakaja pakirimaja nime. I'supaka imarã nimamaka “Tuparãte jiyipupaka õñurã yija ime”, narĩkõpeika wapamarĩa sajayu. ²⁷ Mapaki Tuparãreka ikupaka nime kire jiyipupaka õñurã: Pakiamarĩã jarikarã wayuoka baairãte, supabatirã natĩmiaka reyatapaekarãteoka jia jeyobaairã, i'supakajaoka ba'iaja baarimajare ima upaka jaribeyurã nime.

2

Ïrãtiji oyiaja jia jiyipupaka morĩbu'aye'e

¹ Mija ã'mitipe yijeyomarã. Ritaja ima pemawa'ribajirã imatiyaiki maipamaki Jesucristore ima simamaka, jiyipupaka kire morĩrijayu. “Jia kire yi'yurã yija ime”, ãñurã imaripotojo, wayuoka baairãte wayuĩabekaja, ba'irĩjia rĩkimaka rikairãte takaja jia jiyipupaka õrĩrijayurã mija ime. ² Mia je'e: Karemarĩa mija rërĩrijayurõ'õrã ïrĩka wapajã'rĩakaka jarirooka jããtirã, sajeyoa* i'supakajaoka kipitawãjoarã taka'ratatirã etaiki. Apika imaki wayuoka baaiki imarĩ, jariromajaka jããtirã etaiki. ³⁻⁴ Jia jarirooka jããtirã etaikite jiyipupaka õrĩwa'ri, “Ikarã mirupabe”, mija ãñu. Wayuoka baaikite puri, “Torãja mirĩkamape, merĩberiyey'e torãja mirupapabe”, mija ãrĩrijayu. I'supaka wayuoka baairãte ãñurã imaripotojo, “Imatiyairã nime”, ãrĩwa'ri jia rĩkimakaja ba'irĩjia rikairãte mija baairokapi puri ba'iaja mija baayu. I'supaka simamaka ïrãtiji jiyipupaka õrĩbu'aberwa'ri, ïrĩka ta'iarãja imarijaribeyurã mija ime.

⁵ Ate jia mija ã'mitipe yijeyomarã. “Yire mija ã'mitiripẽabe”, Tuparãte ãrĩkaroka yi'yurã rĩkimarãja nime wayuoka baaripotojo sayi'yurã. “Wayuoka baairã ba'iratarã nime”, Tuparãte yi'ribeyurãte nareka ãrĩrijayua imaripotojo, Jesucristore yi'yurã nimamaka, “Jiibaji kire yi'yurã najarirũ”, ãrĩwa'ri jia Tuparãte nare jeyobaarijarirãñu. Supa imarĩ kërĩka upakaja kika rĩrãkibiriwa'ri kire yi'ririjayurã kijã'merũkirõ'õrã eyarũkirã

* 2:2 Anillo

imarã. ⁶⁻⁷ I'supaka kērīka simako'omakaja wayuoka baairãte jiyipupaka õrībeyurã mija ime. Wayuoka baairãreka i'supaka õrīripotojo, rīkimaka ba'irījia rikairãte takaja jiyipupaka õrīrijayurã mija ime. “¿Napareareka ba'iaja majūarijaju”, mija ārīwārūbeyu bai je'e? Mia: Ba'iaja mijare baawa'ri ĩparimarã pō'irã mijare okabaarī ne'ewa'ririjaju. Supabaturã jītakiji Jesúre imako'omakaja kirika bojariroka ā'mitiriripe'yowa'ri ba'iaja kireka jaiyuyeurã nime. Jesúrirã imaripotojo ¿dikapi ārīwa'ri jia nareka mija pupajoayu je'e?

⁸ Ikuþaka maipamaki Jesúre mare jā'meka: “Mipō'ia miwãtaika upakaja aþerãteoka miwayuĩabe”, ārīwa'ri sabojayu Tuparã majaropũñureka. I'supaka sareka añua mija yirirãkareka jia baairã mija imarijarirãñu. ⁹ Ika mijare ñañua õñurã imaripotojo, jia mijare eyairãte takaja mija wayuĩamaka, “Mija õñu upakaja ba'iaja baairã mija jaju, yijã'meika yiribeyurã imarĩ”, Tuparãte mijare añu. ¹⁰ Mare kijã'meika simaja yiyurã imaripotojo, ĩrãba'i mayiribeyua imarãkareka, “Ba'iaja baairã nime yijã'meika yiribeyurã imarĩ”, mareka kērīrãñu. ¹¹ Ikuþaka sime aþeba'i Tuparãte bojaeka: “Rõmikirã, i'supakajaoka tĩmiakirã, aþerãka ba'iaja baawã'imapekaja mija imabe. Supabaturãoka þo'imajare jāãbekaja mija imabe”, mare kērīka. Rõmikirã þuri i'supaka kērīka yiparaka imarã, aþerãka ba'iaja baawã'imarībeyurã imaripotojo þo'imajare mija jāãrãkareka kijã'meika yiribeyurã mija imarãñu. ¹²⁻¹³ Ba'iaja baarika maja'ataokaro'si kirika bojariroka Tuparãte mare õrīrūjeyu. I'supaka simamaka samayi'rika, mayiriberikaoka ĩtirã simaupakaja sawapa mare kibaarãñu. Supa imarĩ mokapi, maimabaayu upakaja aþerãte mija wayuĩabe. ĩakõrĩ je'e: Aþerimarãre wayuĩabekaja imarã, nare wayuĩabekaja sawapa Tuparãte nare jēñerãñu. Aþerãte wayuĩabaraka imarã þuri “Wayuĩarikapi Tuparãte yijare ĩarãñu”, ārīwa'ri jījimaka imarã.

Jia baarijaturã maima ĩtirã, “Rita jia yire yiyurã nime”, Tuparãte mareka ārīrãñu

¹⁴ Mija ā'mitipe yijeyomarã. ĩrīka “Cristore yiyuka ñime”, ārīripotojo, Tuparãte yapaika upaka aþerãte kijeyobaabesarãka, dakowapamarĩa kijaikoþeika jarirãka. I'supaka simamaka “Cristore yiyuka ñime”, kēñutakapiji Tuparãte tããrũkimarĩka kime. ¹⁵⁻¹⁶ Ā'mitirikõrĩ je'e: ĩrãrimarã muþaka Tuparãte yiyurãte kēsia baajĩka, supabaturã jariroakaoka wayuoka nabaajĩka ĩaripotojo, “Ba'arika, jariroakaoka jia mija tōþoerã Tuparãte jia mijare baarũ”, ārīrimĩrãkaja mija añua jiamarĩa sime. I'supaka ārīripotojo nare jeyobaariþupamarĩrã mija imajĩka wapamarĩaja simajĩñu nare mija jaikoþeika. ¹⁷ I'supakajaoka sime Tuparãte yiririkakaka. “Tuparãte yiyurã yija ime”, añurã imaripotojo aþerãte jeyobaariþupamarĩrã nimajĩka, kire yiriberiwa'ri supa nabaajĩñu.

¹⁸ Yijaika yiriberiwa'ri ikuþaka ĩrãrimarãre yire ārījĩñu je'e aþeyari: “¿Yaje Tuparãte miyiritiyayu je'e mi'ioka?”, yire narĩjĩñu. I'supaka napakã'ã, “Ā'ã, Tuparãro'si jia yibaarijajuapi kire yiyuka ñima mijare yibeayu”, nare ñarĩrãñu. I'supaka imaki imarĩ, jia nabaarijaju yire nabeabepakã'ã, “Jia Tuparãte yiyurã nime”, nareka ārīwārūbeyuka y'i. Yire þuri ritaja jia yibaarijaju ĩtirã, “Rita, jia Tuparãte yiyuka kime”, narĩwārũrãñu. ¹⁹ Napupajoaikapi þuri “ĩrĩkaja kime Tuparã”, ārīþupajoairã nime. Rita sime. I'supaka rita ima najaika simako'omakaja aþerãte wayuĩabeyurã nimamaka, “Tuparãte yiyurã nime”, nareka marĩwārūbeyu. ĩakõrĩ je'e: “ĩrĩkaja kime Tuparã”, ārīþupajoairã nime Satanarika ima naro'si. Sõñurã imaripotojo tararikapi kire nakĩkirijayu nare kiwēkomabaarũkirã imarĩ. ²⁰⁻²¹ Jia mija ā'mitipe õrīþuariþupamarĩrã. Aþerãte jeyobaabeyurã mija imamaka, dako wapamarĩa sime Tuparãte yiyu upaka mija imakoþeika. Sõñurã mija imaerã mañeki Abraham imaroyikaki majarokakaka mijare yibojaerã baayu mae. Jia Tuparãte yiyuka imawa'ri kimakireje kiro'si kijoeĩjirã baakoþeka. I'supaka kibaamaka ĩawa'ri, “Jītakaja yiyuka kime Abraham”, Tuparãte kireka ārīka. ²²⁻²³ Tuparãte jītakarãja yiritiyaiki imarĩ kiyapaeka upakaja Abrahamre baaeka. I'supaka kibaekapi “Jītakaja Tuparãte yirimirĩkawa'yuki kijarika”, kireka

ārīwārūrā mija ime. Bikijarā ikupaka Tuṣarā majaroka bojañjirimajire o'oeka: “Jia Tuṣarāte yi'yuka Abrahamre imaeka. Suṣa imarī ‘Dako okamirāmarāja jia yika kima ñoñu’, Tuṣarāte ārīka”, sāñu. I'suṣaka kireka kērīka be'erō'ō Tuṣarāte yi'ritiyawa'ri kimakireje kiro'si kijāāerā baakoṣeka simamaka Tuṣarā majaropūñurā o'oeka rita ima.† Suṣabatirāoka “‘Yijeyomaki mime’, Abrahamre kērīka”, sāñu.

²⁴ I'suṣaka Abrahamre baaeka òñurā imarī, “‘Tuṣarāte yija yi'yu’, mañujīkatakapiimarā jia kika majayu”, ārīwārūrā maima. Kire yi'riwa'ri, kiyapaika upakaja baabaraka maimarākareka “Dakoa okamirāmarāja jia yika nima ñoñu”, Tuṣarāte mareka ārīrāñu.

²⁵ Ikuṣaka sime aṣea: Niñerū e'eokaro'si imirījaka ba'iaja wā'imarīrirōmo imariṣotojo ikupaka Rahab imaroyikakote baaeka Tuṣarāte yi'riwa'ri. Judiorāka ipamarāre pūataekarāre etamaka itirā, “Mija majamarāre mijare jāā'si, yiwi'iarā mija ru'rikākabe. Suṣabatirā ma'a mija ru'riwa'rirūkirō'ō mijare yibojarāñu”, nare kōrīka jia nare baa'wa'ri.‡ I'suṣaka kobaamaka itirā, “Jiitaka baaiko koime”, Tuṣarāte koreka ārīka.

²⁶ Ōrīkōrī je'e: Maṣo'ia òñimakarā simajīka dakoapi ārīwa'ri òñia imaberijīka. I'suṣaka imarika upakajaoka sime, Tuṣarāte yapaika upakaja baaberikoṣeripotojo, “Kire yi'yurā yija ime”, marīkoṣejīka.

3

Ba'iaja jairikaṣi ārīwa'ri rīkimakaja ba'iaja mabaarijaju

¹ Yijeyomarā, ī'rīka upakaja Tuṣarārika bojariroka wārōrimaja oyiaja imarika mija ṣuṣajoa'si. Īrārimarāja sawārōrimaja mija imajīkareka jia simajīñu. Ikuṣaka mija òñu: Tuṣarārika nare nawārōika upakaja nayi'riberijīkareka, aṣerā ṣemawa'ribaji sawaṣa nare Tuṣarāte jēñerāñu. ² Rīkimakaja sime ba'iaja mabaaiika. I'suṣaka simako'omakaja, sarakajepāātirā jia jaibaraka imarā tarāja nime ritaja Tuṣarāte yapaika upakaja baawārūrījayurā. ³ Kūṣajīka marērōkaka imako'omakaja, ṣaṣi jaibaraka rīkimaka ba'iaja maṣoajiyeyu. Ā'mitirikōrī je'e: ikupaka sime ba'iaja majaika: Jo'baki kawarute imakoṣeko'omakaja kūṣajīka ṣerumijia kirijokoṣearā maṣi'ṣeikaṣi ārīwa'ri kire mabaarūjeika upakaja yi'yuka kime. ⁴ I'suṣakajaoka sime jo'baka kūmua saro'si. Wīrōa jājia baeko'omakaja kūṣajīka wērūṣāiaṣi samatamarīkawārūyu, ma'ririyaṣairō'ōrā ṣa'ririka yaṣawa'ri. ⁵ I'suṣakajaoka sime marērōkaka. Kūṣajīka simako'omakaja ṣaṣi ārīwa'ri aṣerāreka ba'iaja majaiyu, “Imatīyairā imarī, aṣerāte ṣemawa'ribajirā yija ime”, ārīṣuṣajoawa'ri. Mia, i'suṣakajaoka sime ṣeka saro'si. Kūṣajītakajīkaṣi mawāāika imariṣotojo jo'baka riṣakiaka sajoeyu. ⁶ I'suṣaka sime marērōkaka. ṣaṣi ba'iaja jaibaraka rīkimarā aṣerāte ba'iaja majūarūjeyu. Majaika ā'mitiritirā “Ritaoka ba'iaja baairā nime”, aṣerāte mareka ārīwārūrījayu. Ba'iaja jaiwa'ri maimarika mabitatarījayu. Suṣabatirā aṣerāte ba'iaja baairā majarirūjeyu. Satanāre ba'iaja mare jairūjemaka, i'suṣaka maro'si simarijaju. ⁷ Mia. Ritaja ba'irījia ima, wī'ñaka, āñaka, suṣabatirā riakakakaoka ṣo'imajarūjewārūrā maima. ⁸ I'suṣaka simako'omakaja ba'iaja majaika ṣoto, “I'suṣaka jaibekaja maimaye'e”, ārīwārūbeyurā maima, sarakajepāāwārūberīwa'ri. I'suṣakajaoka āñaka mare kukuika ṣoto sayi'aika upaka majaikaṣi ba'iaja aṣerāte maimarūjeyu. ⁹⁻¹⁰ I'suṣaka simamaka “Jia yijare mibaayu”, Maṣaki Tuṣarāte āñurā imariṣotojo, “Ba'iaja najūarū”, ārīwa'ri aṣerāreka majairījayu. Yijeyomarā, i'suṣaka jaiyuyebu'abekaja maimaye'e, “Ñima upakaja nimarū”, ārīwa'ri Tuṣarāte ṣo'ijiaekarā maimamaka. ¹¹ Ōrīkōrī je'e: ¿Okokoṣea jia waria okoa ṣoataika, jū'akapitīyika rukubaka ṣorijīka rukuya mijareka? ¹² I'suṣakajaoka hīguerajūki imariṣotojo olivo wāmeika òterikirika upaka ruiberijīka. I'suṣakajaoka iyaka, hīguerarika upaka rikariberijīka. Suṣa imarī okoa rukubaka imabeyu upaka aṣerāreka ba'iaja jaibekaja maimaye'e yijeyomarā.

Tuṣarāte mare jeyobaamaka òrīṣuṣairā maimarāñu

† 2:22-23 Véase Génesis 15.1-6; 22.10-12. ‡ 2:25 Véase Josué 2.1-21.

¹³ Ī'rīka mija pō'irā “Tuṣarāte yaṣaikakaka ōrīṣuṣaiki nīme”, āñukate imajīkareka jia oyiaja kibaajīñu. I'suṣakajaoka aṣerāte ṣemawa'ribaji imabekaja, jia nare kijeyobaarijarijīñu. I'suṣaka kibaamaka ĩatirā, “Jia ōrīṣuṣaiki imawa'ri, jia baawārūiki kime”, aṣerāte kireka ārīrāñu. ¹⁴ Aṣerāte oakiriwa'ri nare mija ā'mijīarāka, suṣabatirā aṣerāte ṣemawa'ribaji imarika mijaro'si takajīkaja ṣuṣajoariṣotojo, “Jia ōrīṣuṣairā yija ime”, āṣaraka jījimakaṣi aṣerāte mija jaikoṣeyu. I'suṣaka imawa'ri jia wājia imakoṣeikakaka mija ā'mitiripe'yorijayu. ¹⁵ I'suṣaka imarā Tuṣarāte yaṣaika uṣakamarā ṣuṣajoawa'ri, ōrīṣuṣakirāmarīrā nime. Wejeareka imarāte ṣuṣajoairokaṣi nimarijayu. Suṣabatirāoka Eṣpīritu Santore ā'mitiripeṣabekaja, ba'iaja naṣuṣaka nare āñua Satanārikaṣi i'taika sime. ¹⁶ I'suṣakajaoka nare oakīṣaraka aṣerāte na'mijīarāka, suṣabatirā “Nare ṣemawa'ribaji ōñurā yija ime”, narīrāka rukubaka ṣuṣajoairā jariwa'ri, i'suṣakajaoka ritaja nayāṣaika uṣakaja ba'iaja baairā najarirāñu. ¹⁷ I'suṣaka mare simakoreka, ikuṣaka sime Tuṣarāte yaṣaika uṣaka imarikakaka: Jia oyiaja baabaraka, suṣabatirāoka jia aṣerāka imariyaṣawa'ri oka naka jiebaraka maimarijarirāñu. I'suṣaka simamaka aṣerāte āñua ā'mitiritirā, mayāṣaikatakaja ṣuṣajoabekaja, jia nare mawayuīarāñu. Suṣabatirāoka wayuīabu'awa'ri jia ĩrātiji jeyobaabu'abaraka maimarijariye'e. I'suṣakajaoka waṣuju ṣakibu'abekaja, mañu uṣakaja baabaraka maimaye'e. ¹⁸ Suṣabatirā aṣerāka jia imarijariwa'ri, oka jiebaraka jia natiyiaja nimaerā aṣerāte jeyobaarimaja ṣuri jīitakaja baairā imarā. I'suṣaka imarā nimamaka, najeyobaairāoka jia imarā jarirāñurā naro'si.

4

Ba'iaṣuṣakirāre ima uṣaka imarika yaṣaberīwa'ri Tuṣarāte yaṣaika uṣaka maimaye'e

¹ I'suṣaka yi'ribu'abeyurā imarī mija tiyiaja jājirokaṣi ba'iaja jaibu'arika imarijayu mijaro'si. ĩakōrī je'e: Mija ṣuṣaka mijare āñu uṣakaja baariyaṣawa'ri Tuṣarāte yaṣaika uṣaka mija baabeyu. ² I'suṣaka imarā imarī mija yaṣaika uṣaka mijare imarūjebeyurāte mija ri'kakoṣeyu. Nayāṣaika uṣaka ima tōṣowārūirāte ĩatirā nare mija oakiririjayu nuṣaka satōṣowārūbeyurā imarī. Marākā'ā baatirā satōṣowārūbeyurā imarī, boebariwa'ri okajājiṣi mija ṣiṣebu'arijayu. I'suṣaka mijaro'si sime mija yaṣaika Tuṣarāte mija jēñerijaribeyua simamaka. ³ Kire mija jēñekoṣeika ṣoto ba'iaṣiji kire mija jēñeika simamaka mijare sakija'atabeyu. Mia je'e: Mijaro'sitakaja ṣuṣajoabaraka Tuṣarāte mija jēñekoṣeyu, jījimaka mija imarūkitakaja ṣuṣajoarijayurā imarī. ⁴ I'suṣaka imawa'ri Tuṣarāte yaṣabeyurāte ima uṣaka mija ime mijaro'si. Tuṣarāte yi'ribeyurā ṣuri, ōñia nimatiyikuriji nayāṣaika takaja ṣuṣajoawa'ri ba'iaja baarijayurā nime. Nuṣaka ṣuṣajoawa'ri ba'iuṣakaja Tuṣarāte baawā'imarīrimaja uṣaka mija jayu. ⁵ Rita sime, ĩakōrī je'e. Ikuṣaka sabojayu Tuṣarā majaroṣūñurā kire bojaījirimajire o'oeka: Mare kiṣo'ijiaeka simamaka, “Yire oyiaja ā'mitiripeṣatīyairā nimarū”, ārīwa'ri Tuṣarāte mare wayuīayu. ⁶ I'suṣaka simamaka “Jia ṣo'imajare yire ā'mitiripeṣarū”, ārīwa'ri nare jeyobaarika ṣuṣajoarijayuka kime Tuṣarā. Rita nāñu ĩakōrī je'e: “Naṣuṣaka nare ṣakimakaja ‘Ōrītiyairā yija ime’, āñurāte jeyobaabeyuka kime Tuṣarā. ‘Aṣerāte ṣemawa'ribaji imabeyurā yija ime’, āñurāte ṣuri jia kijeyobaayu”, ārīwa'ri sabojayu kimajaroṣūñurā. ⁷ I'suṣaka ima ṣuṣajoawa'ri “Tuṣarā, nīṣamaki mime”, ārīwa'ri kiyāṣaika uṣaka oyiaja baabaraka mija imabe. ṣaṣi mija imarākareka Satanāre mija ṣe'yomaka mijare ba'iaja baarūjewārūberīwa'ri mijareka kiru'rīrāñu. ⁸ Tuṣarāka jīibaji rīrākīṣaraka mija imarākareka jīibaji mijare kiwayuīarāñu. Mija ā'mitipe ba'iaja baairā. I'suṣaka mijare baaiki kimamaka ba'iaja mija baaika ja'atatirā, jia oyiaja mija imarijape. I'suṣakajaoka ba'iaja ṣuṣajoabekaja “Tuṣarāte yaṣaika takaja yija baarāñu”, ārīwa'ri ĩrārokaṣiji nā'rīyaarīji mija imabe. ⁹ Mia je'e: Ba'iaja baariṣotojo jījimaka mija imarijayu. I'suṣaka imabekaja, “Ba'itakaja baairā yija ime”, āṣaraka rīomarītirā mija ṣuṣape'ṣe. ¹⁰ Toṣi mae kireka ṣemawa'ribaji mija ṣuṣaka baabeyurā mija ima ĩatirā “Imatiyairā nimajīṣarū”, Tuṣarāte mijareka ārīrāñu.

Majeyomaräre ba'iaja jaiwã'imarĩbekaja maimaye'e

¹¹ Mija ã'mitipe yijeyomarã. Ba'iaja jaiwã'imarĩbu'abekaja mija imabe. Supabatirã “Ba'iaja imawa'ri ba'iaja jũarũkirã nime”, nareka mija ãrĩrijarĩa'si. Ika mijare ñañua yi'pekaja ba'iaja mija jeyomaräreka jaiwã'imañurã mija imarãkareka puri, “Mija po'ia mija wãtaika upakaja aperedate mija wãtabe”, ãrĩwa'ri Tuparãte jã'meika yi'ribeyurã mija imarãñu. “Tuparãte jã'meika yi'rirũkimarĩa sime”, ãñurã upaka “Ba'iaja jũarũkirã nime”, mija ãrĩkopeyu. ¹² I'supaka simako'omakaja Tuparã ãrĩkaja imaki “Ikupaka jia mija baabe”, ãrĩwa'ri mare jã'mewãrũiki. Supa imarĩ Tuparãjaoka imaki ritaja po'imajare baaika ãawãrũtirã, ba'iaja imarika tiyibeyurõ'õrã na'rirũkia imaekareka nare jeyobaaiki. I'supakajaoka, ikijioka imaki ba'iaja imarika tiyibeyurõ'õrã po'imajare pũatarimaji. ¿Tuparã ãrĩkaja i'supaka baarimajire imako'omakaja mija jeyomaräreka “Ba'iaja baarimaja nime”, ãrĩwãrũirã mija ime bai je'e?

Tuparãte jẽrĩabekaja kibo'ibajirã upaka mapupayariji majẽ'rãko'aberijĩñu

¹³ Mia je'e. “Ireje ma'riberiye'e, waeroka apea wejearã a'ritirã ãrĩrãkuri wejejẽ'rãkareka mawaruaka ãjipatatirã rĩkimakaja niñerũ matõpoari”, ãparaka jĩjimaka mija imarijaju ãrĩrĩmarã. I'supaka ãñurãte yokajããerã baayu mae. ¹⁴ “Waeroka i'supaka yijaro'si simarãñu”, mija ãrĩwãrũbeyua sime. Ñoaka õñia imarũkimarĩrã maima. Ìakõrĩ je'e: Bikitajo namasika ruika ñojimarĩji riripataika upaka maima. ¹⁵ “Tuparãte yapajĩkareka, õñia yija imatiyikuri ikupaka yija baarãñu, isiaoka yija baajĩñu”, mija ãrĩrãka jia simarãñu mijaro'si. ¹⁶ I'supaka simako'omakaja Tuparãte yapaika pupajoabekaja mija pupayariji mija baarũkitakaja bojarijaparaka jĩjimaka mija ime. I'supaka mija bojakopeika yapabeyuka Tuparã. ¹⁷ Supa imarĩ ika mijaro'si yo'orijayua ãtirã, “Ikupaka maimarika Tuparãte yapayu're”, ãrĩwãrũripotojo samija baabesarãkareka, ba'iaja baairã mija imarãñu.

5

“Aperedate ba'iaja baawa'ri, wayuoka baabeyurã ba'iaja jũarãñurã”, Santiagore ãrĩka

¹ Dakoa wayuoka baabeyurã imaripotojo Tuparãte yi'ribeyurã, yire mija ã'mitiritiyabe. Ñamajĩ ba'iaja jũarũkirã imarĩ ba'itakaja puparibaraka mija imabe. ² Mia je'e, ritaja mija rikaika rabaika upaka sime. Supabatirã, jia jariooka mija rikakopeikaoka butu ba'arikaro'siji sime. ³ Supabatirã mija oro, i'supakajaoka mija niñerũ rĩkimakaja tõpotirã samija jietarupamaka bitamarĩka upaka sajayu. I'supaka simamaka ãawa'ri “Wayuoka baairãte sapĩ najeyobaari imakopeyu”, aperedate mijareka ãrĩrãñu. No'ojĩrãmarĩaja wejetiyia seyarũkia jariwa'riko'omakaja rĩkimabaji niñerũ mija mo'arijaju. Sapĩ ãrĩwa'ri ba'iaja baarika tiyibeyurõ'õrã a'rirũkirãja mija ime. ⁴ Apea, mija õteriki rioa ba'iraberimajare wapaĩjibeyurã mija ime. I'supaka mija baaika ãaiki kime Tuparã. Supabatirã “Jia naro'si yija ba'irabeko'omakaja, yijare nawapaĩjibeyu”, mijareka nañua ã'mitiyuka kime. ⁵⁻⁶ Supabatirã ba'iaja baabeyurãteje mija okabaarijaju ãparimarã wãjitãji. I'supaka nare mija baaripareareka ãrĩrĩmarã wayuoka baairãteje najããroyika. I'supaka ba'iaja nare mija baamaka, marãkã'ã mabaaberijĩka naro'si simamaka ba'iaja nare mija baaeka narakajepããeka. Dika jariwa'rĩmarĩaja rikairã imarĩ õñia mija imatikurijĩkaja mija baariyapaika upakaja baarijajurã mija ime. Ikupaka sime ã'mitirikõrĩ je'e: Wa'ibikirãwẽkoa najããerã baaika rupu rĩkimakaja sanajĩ'ayu jia ãkirika sajarirãka poto sajããokaro'si. I'suparã mija imamaka “Õñia nimarõ'õjĩtejĩka takaja jia nimakopeyu, ba'iaja jũarũkirã imaripotojo”, Tuparãte mijareka ãñu.

Ba'iaja jũaripotojo Tuparãte yi'riwa'ri samarakajepããye'e

⁷ Yijeyomarã wãtaka ñoñurã, mae apea ate mijare yibojajerã baayu. ã'mitirikõrĩ je'e: Aperedate ba'iaja mijare baariwã'imarĩko'omakaja Maipamakire i'tarũkia pupajoabaraka kiyapaika upakaja baabaraka mija imarijape. Mia apea, ikupaka õterikia õterimajire

ime: Sakiōterāka be'erō'ō ɸu'erō'ō seyarāka ɸoto “Jājia yiro'si jariwa'ri jia saruirāñu je'e”, āriwa'ri jajumarīaja sakita'ayu. ⁸ I'supakajaoka mija imarijape mijaoka, Maiɸamakire ɸe'rietarūkia ta'abaraka kiyapaika upaka baarija'atabekaja. “No'ojirāmarīaja sa-jariwa'yu ɸo'imajare baaika mirāka ĩarī ketarūkia”, āriwa'ri i'supaka mija imabe.

⁹ Yijeyomarā, “Ba'iaja baarimajarata nime”, āɸaraka Tuɸarāte yi'yurāreka jaibu'abekaja mija imabe, sawapa Maiɸamakite ba'iaja mijare jūarūjekoreka. “No'ojirāmarīaja sajariwa'yu kiɸe'rietarūkia”, āriwa'ri i'supaka mijare ñañu.

¹⁰ Yijeyomarā, ā'mitirikōrī je'e. Ikuɸaka nimaeka Tuɸarāro'si bojaĳirimaja: Ba'iaja ɸo'imajare nare baako'omakaja, sarakajepāābaraka Tuɸarāro'si bojaĳirijaparaka nimaeka. I'supaka nimaeka simamaka nimaeka upakaja mija imabe mijaro'si. ¹¹ Ōrīkōrī je'e: Ba'iaja jūariɸotojo Tuɸarāte yi'riwa'ri sarakajepāārijayurāreka “Jiirā nime Tuɸarā ñakoareka”, āñurā maima. I'supaka kimaeka Job imaroyikaki kiro'si. ĩrāba'imarīa ba'iaja jūariɸotojo Tuɸarāte yi'ririĳa'atabeyuka kimaeka. Supa imarī ba'iaja kijūaeka be'erō'ōɸi ɸuri jia imarika kitōɸoeka ōñurā mija ime. Supa simamaka “Mare wayuĳiatiyaiki imarī, jia Tuɸarāte mare baarūkirā maima”, āñurā mija ime.

¹² Yijeyomarā ikuɸaka sime aɸea imatiyaikakaka: “Ikuɸaka yija baarāñu”, mija āñu be'erō'ō simaupakaja mija baarijape. Rita mija āñua, “Tuɸarā ɸariĳi ōñuka yija āñua”, mija āriā'si. Supa imarī rita āriĳijayurā mija imamaka, “Jee”, mija āriṛāka, “Jēno'o”, mija āriṛākaoka, mijare nayi'rirāñu. I'supaka imarā mija imamaka, sawapa Tuɸarāte mijare jēñebesarāñu.

Ikuɸaka sime Tuɸarāte yi'riwa'ri kire jēñerika

¹³ Aɸea mia. Ka'wisika mija jūaika ɸoto, “Tuɸarā, yire mijeyobaabe”, kire mija āriĳijape. I'supakajaoka ĳĳimaka mija imarāka ɸoto Tuɸarāte ĳĳiɸupayeebaraka mija bayakoyabe. ¹⁴⁻¹⁵ I'supakajaoka ĩrīkate wāmarīa jarirāka ɸoto Cristorika yi'yurāte imaruɸutarimajare mija akabe. Nare mija akamaka wāmarīa imaki ɸō'irā etatirā kūɸaĳi iyebaka kiɸo'iarā nabu'arāñu. Supabatirā “Marākā'ā baawārūberiwari Tuɸarā ɸuri kire tāārāki”, āriwa'ri kire najēñemaka, wāmarīa imakite jājirāñu. Supabatirā ba'iaja kibaaeka kireka imajĳkarekaoka sareka kire kiwayuĳiarāñu. ¹⁶ I'supaka wayuĳiaiki Tuɸarāte imamaka ba'iaja mija baaika mija bojabu'abe. Samija bojabu'arāka be'erō'ōɸi mija tiyiaja Tuɸarāte mija jēñebe sareka mijare kĳieokaro'si. Tuɸarāte yapaika upakaja ĳĳiɸuparā maimarākareka, kire majēñeika upakaja ĳiapi mare ā'mitiritirā tēriwa'ribaji mare jeyobaarūkika kime. ¹⁷ Tuɸarāro'si bojaĳirimaji, Elías imaroyirekaki, muɸaka ɸo'imajĳi imaekaki kiro'si. I'supaka imariɸotojo, Israel ka'iarā okoa jaririka yapaiberiwari Tuɸarāte kijēñeka upakaja, maekarakakuri wejejē'rā aɸejē'rā ñe'metāĳirō'ōĳirā okoa jariberika. ¹⁸ I'supaka simaeka be'erō'ō, torā okoa jaririka yapa'ari Tuɸarāte ki-jēñemaka okoa jarika ate. I'supaka sabaaeka be'erō'ōɸi jia ōterikia ruika mae.

¹⁹⁻²⁰ Mija ā'mitiɸe yijeyomarā. Mija watoɸekarā ĩrīka Tuɸarāte yapaika upaka imarika ōriɸotojo saja'atawa'ri ba'iaja baarimaji jariĳĳkite, mija jeyobaabe. Jia Je-sucristore yi'yuka kĳariɸe'aokaro'si kire jeyobaaiki ɸuri jia kire baarāki. Ika jia mija ōɸe: I'supaka jia kire kĳeyobaamaka, rīkimaka ba'iaja kibaaikareka Tuɸarāte kire saye'kariarāñu. I'supaka simamaka kireyarāka ɸoto ba'iaja jūarika tiyibeyurō'ōrā ke'rirūkia imakopeikareka kire kitāārāñu.

I'tojrāja sime ruɸu.

Primera carta de San Juan

Jesucristore yi'yurāro'si Juanre o'oeka

¹ Yijeyomarā, “Ikuḗaka Jesucristore ime”, āriwa'ri mijaro'si yo'oerā baayu mae. Ā'mitirikōrī je'e: Tuḗarāte āñu uḗakaja mare baabeaiki imarī, imajiparūkīrā mare imarūjerimaji kime. Suḗabatirāoka wejea ḗo'ijirirā baaeka ruḗubajirā imatikaki kime. Yija ōñu uḗakaja kire yija ā'mitirika, kire yija ĩaeka, suḗabatirā kire raberoyikarā imarī, i'suḗaka mijare sayibojayu. ² Kika yija imaroyika ḗoto kire yija ĩaeka simamaka, “Rita sime”, āriwa'ri mijare sayibojærā baayu. Ā'mitirikōrī je'e: Iki Jesucristojo imaki mareyarāka ḗoto ōñia kika mare imajiparūjerūkika. Suḗabatirāoka, Kīpaki Tuḗarāka imajiparoyikaki kimaeka. I'suḗaka simamaka, Tuḗarāte yija ḗo'irā kire ḗūataeka kire yija ĩaokaro'si. ³ I'suḗaka simamaka yija ĩaeka, yija ā'mitirika mirākaoka mijare yibojayu yijaka ĩ'rīka uḗakaja mija ḗuḗajoaokaro'si. Maḗaki Tuḗarāte, Kimaki Jesucristoḗitiyika ĩ'rīka uḗakaja naḗuḗaka ima uḗakaja ḗuḗajoirā yija ime yijaro'si. Suḗa imarī, i'suḗakajaoka mija imarika yaḗawa'ri ikuḗaka mijaro'si yo'oyu. ⁴ Ikuḗaka mijare sayibojayu ĩ'rīka uḗaka oyiaja ḗuḗajoatirā jījimaka maimaerā.

Jia Tuḗarāka maimarijarirā, ba'iaja baabekaja maimaye'e

⁵⁻⁶ Mija ā'mitiḗe. “Ba'iaja baariroka imabeyua Tuḗarāreka”, āḗaraka Jesúre yijare bojarape. Ikuḗaka sime: Ba'iaja baarijayurā imariḗotojo “Tuḗarāte ḗuḗajoaika uḗakajaoka ḗuḗakirā yija ime yijaro'si”, āñurā ḗuri jairimirākatakaja sajairiwā'imañurā. I'suḗaka imawa'ri, wājiroka ima yi'ribeyurā nime. ⁷ I'suḗaka baabekaja Tuḗarāte ḗuḗajoaika uḗaka jia oyiaja baabaraka maimarāka ḗuri, ĩ'rīka uḗakaja maimarijarirāñu. I'suḗaka simamaka Kimaki Jesucristore maro'si riwejurubaraka reyañjikapī āriwa'ri ritaja ba'iaja mabaarijayua mareka kiye'kariarijayu.

⁸ “Ba'iaja baabeyurā yija ime”, āñurā ḗuri, waḗuju imaja yi'yurā imariḗotojo noñu uḗakaja naḗo'iaja ḗarebaarijayurā. ĩ'rājaoka imarā wājiroka ḗuḗajoarika yaḗaberirijayurā. ⁹ I'suḗaka baabekaja “Ikuḗaka ba'iaja yibaayu”, āḗaraka wāārō'ōrāja Tuḗarāte samabojarākareka, sakiye'kariarijarirāñu. I'suḗaka mare baatirā “Oka nare imabeyua mae”, mare kērīrāñu. I'suḗaka jia mare kibaarāñu wājirokapī kēñu uḗaka oyiaja baaiki imarī. ¹⁰ “Ba'iaja baairā oyiaja ḗo'imajare ime”, Tuḗarāte āritika sime. I'suḗaka simako'omakaja “Ba'iaja baakoribeyurā yija ime”, āñurā ḗuri “Tuḗarāte āñua ḗakirika sime”, āñurā uḗaka nime.

2

Tuḗarāka maro'si maimakaka jaiñjirimaji kime Jesucristo

¹ Ā'mitirikōrī je'e. Yimakarā uḗakaja wātaka ñoñurā mija ime. Suḗa imarī, ba'iaja mija baakoreka, ikuḗaka mijaro'si yo'oyu. Aḗerikuri ba'iaja mabaarijayua simako'omakaja, Jesucristore maro'si Maḗaki Tuḗarāka jaiñjirijayu. Tuḗarāte ĩarijiyuika oyiaja baaiki imarī, i'suḗaka maro'si baawārūiki kime. ² I'suḗaka baaiki imarī, ba'iaja mabaaika waḗa maro'si kireyaeka, saḗi āriwa'ri ba'iaja mabaaika Tuḗarāte mare ye'kariarūkia simamaka. Maro'si takajamarā, ritaja ḗo'imajaro'si ḗariji i'suḗaka simaokaro'si suḗa kibaeka.

³ Ikuḗaka sime: Tuḗarāte jā'meika uḗakaja yi'riwa'ri, “Kire ōñurā maimē”, marīwārūyu. ⁴ “Tuḗarāte ōñurā yija ime”, āriḗiḗotojo, kijā'meika yi'ribeyurā ḗuri, waḗuju ḗakirimaja nime. I'suḗaka nabaarijayu Tuḗarārikakaka wājia ima uḗaka imarijaribeyurā. ⁵ Tuḗarāte jā'meika uḗakaja baarijayuka ḗuri, kire yaḗatiyarīji yaḗaiki. I'suḗaka imawa'ri,

“Tuṡarāka ĩ'rātiji ṡuṡaika maimē”, marĩwārũrāñu. ⁶ Suṡa imarĩ, “Tuṡarāka ĩ'rātiji ṡuṡakirā maimē”, mañaokaro'si Jesucristore imaroyika uṡakaja imarijaririka sime.

Bikijakaka jā'merika simako'omakaja mamaka uṡakaja jā'meika

⁷ Yijeyomarā, ika ṡaṡeraṡi maekaka jā'merikakaka ṡo'ijiyumarĩa mijare yibojayu. Bikijarāja mawayuñabu'arũkia mija ā'mitiriũ'mura'atikaja sime. ⁸ Maejekakamarĩa simako'omakaja, ṡo'imajare wayuñabaraka Jesucristore imaroyika ṡuṡajoatirā “Mamamiji yi'rimirĩrkawa'rirũkiaro'si sime”, marĩwārũyu mae. Mijaoka sã'mitiripẽairā imawa'ri aṡerāte wayuñairā mija imarijayu mae. Suṡa imarĩ, “Ba'iaja baarika ja'atatirā, mamaka jia imarũkia yijare beairā nime”, ṡo'imajare mijareka añu.

⁹ ĩ'rĩka, “Ba'iaja baabekaja Tuṡarāka ĩ'rātiji ṡuṡajoabaraka ñime”, ārĩriṡotojo, Cristore yi'yukate ĩariṡe'yoiki Tuṡarāka jia imabeyuka ruṡu. ¹⁰ Cristore yi'ririjayurāte wayuñaike ṡuri, Tuṡarāte ṡuṡajoaika uṡaka jia oyiaja baarijayuka kime. I'suṡaka imaki imarĩ, ba'ia ṡuṡajoaberiwari jia oyiaja Tuṡarāka kimarijayu. ¹¹ Suṡabatirā Cristore yi'yurāte ĩariṡe'yoiki ṡuri Tuṡarāka ĩ'rātiji ṡuṡajoabeyuka kime. I'suṡaka baarijari, Tuṡarārikakaka yi'ririyaṡabeyuka imarĩ, ba'iaja kibaarijarirāñu. Őrikōrĩ je'e: Neirō'ōrā mawejaṡayu uṡaka imaki kime.

¹² Yimakarā uṡakaja wātaka ñoñurā, “Jesucristore reyaekapi ārĩwa'riji ba'iaja mabaaike Tuṡarāte mare saye'kariaeka”, añurā mija imamaka, ika ṡaṡera mijaro'si yo'oyu.

¹³ Pakiarimarā, jia Cristore yi'yurā imarĩ, mija ā'mitipe mijaro'sioka. Wejea ṡo'ijirirā baaeka ruṡubajirā imaũ'muekakite õñurā mija imamaka, ika ṡaṡera mijaro'si yo'opũayu. Mija ā'mitipe bikirimaja, kire yi'rimirĩrkawa'yurā. Satanás, ba'iaja baarimajite ĩ'rāṡẽ'rōtorāja taairā mija ime. I'suṡaka imarā mija imamaka, ika ṡaṡera mijaro'si yo'oyu.

¹⁴ Yimakarā uṡaka wātaka ñoñurāro'si sayo'oyu ika, Maṡaki Tuṡarāte õñurā mija imamaka. Mija ṡakiarimarā, wejea ṡo'ijirirā baaeka ruṡubajirā imaũ'muekakite õñurā mija imamaka, ika ṡaṡera mijaro'si yo'opũayu. Mija bikirimaja, okajājirā imawa'ri, Tuṡarārika bojariroka jia yi'ririjayurā mija ime. Suṡa imarĩ, Satanás, ba'iaja baarimajite ĩ'rāṡẽ'rōtorāja taairā mija ime. I'suṡaka mija imamaka, ika ṡaṡera mijare yiṡũatayu.

¹⁵ Ika wejeareka ba'iaja baarimajare baarijayuakaka baarika ṡuṡaṡekaja mija imabe. Suṡabatirāoka ba'irĩjia mija yaṡaikareka takaja mija ṡuṡaria'si. Wejeareka ba'iaja imakopeika yaṡatiyaiki ṡuri, Maṡaki Tuṡarāte yaṡabeyuka kime. ¹⁶ Ika wejeareka ba'iaja baarimajare ṡuṡajoairokapi mija ṡuṡajoa'si. Ā'mitirikōrĩ, ikuṡaka ṡuṡajoairā nime: Ba'iaja baaritakaja yaṡawa'ri, naṡuṡaka nare añu uṡaka ba'iaja nabaarijayu.

Suṡabatirā ritaja ima jiyurika ĩawa'ri, ritaja rikarika nayaṡayu. I'suṡakajaoka “Mia. Dakoareka wayuoka baabeyuka ñime”, ārĩwa'ri ĩjimaka nare simaṡakirũjeyu. I'suṡaka ba'iaja nabaarijayua ika wejeakarā ṡo'imajajiji ṡo'ijiyua imarĩ, Maṡakirikamarĩa sime. ¹⁷ Ika wejeareka Tuṡarāte yi'ribeyurā, suṡabatirā ba'iaja nabaarijitoikaoka ṡurirāka. Tuṡarāte yaṡaika uṡaka oyiaja baairā ṡuri õñia imajiparāñurā.

Rĩkimarāja Cristore yaṡabeyurā imarā

¹⁸ Mija ā'mitipe yijeyomarā. Kũṡajiji sajariswa'yue wejetiয়ারā seyarũkia. I'suṡaka simaerā baarāka ruṡu “Cristore Jo'ata'aikite* i'tarāñu”, ārĩwārũtikarā mija ime. I'suṡaka simarāka simako'omakaja, aṡerā rĩkimarāja Cristore jo'ata'airā imatirijayurā maekakaoka. I'suṡaka simamaka, “Koyiaja sajariswa'yue wejetiয়ারā maeyarũkia”, marĩṡuṡajoawārũrijayu. ¹⁹ Ikuṡaka nime, ā'mitirikōrĩ je'e: “Maka imakopeṡarā Jesucristore mayi'yurokamarĩa yi'rikopeirā nimarape”, nareka ārĩwārũirā maimē. I'suṡaka imawa'ri mare nakōrōṡarape. I'suṡaka Jesucristore mayiyu uṡakaja

* 2:18 El Anticristo

nimarikareka p̄uri mare nakōrōtapaberijããeka. Sup̄a nabaamaka, “Jesucristorirãmarirã nime”, marĩwãrũrijayu.

²⁰ Mija p̄uri jia rita wãjimijikaka Tuparãrika òñurã imarã. I'sup̄aka mija ime Esp̄iritu Santore mijareka Jesúre ña'ajããeka simamaka. I'sup̄aka mijare kibaaeka simamaka, “Ika nawãrōika rita sime, ika p̄uri pakirika ima”, arĩwãrũirã mija ime. ²¹ Rita ima òrĩbeyurã mija imamakamarĩa ikup̄aka mijaro'si yo'oyu. Rita ima mija òrĩwãrũyu. I'sup̄akajaoka rita wãjimijikakamarĩa ĩrãrimarãre wãrōrap̄aka ã'mitiritirã, “Pakirimaja nime”, arĩwãrũirã mija imamaka, ika p̄aperapi mijare sayibojayu. ²² Ikuḡp̄aka nañu pakirimaja: “Jã'merũkika Tuparãte wã'maekakimarĩka kime Jesús.” I'sup̄aka pakirimaja Cristore jo'ata'airã nime. Sup̄a imawa'ri “Jesús Pakimarĩka Tuparãte ime, sup̄abatirã Kimakimarĩka kime Jesús”, añurã nime pakirimaja. ²³ “Tuparãmakimarĩka kime Jesús”, añuka p̄uri, Tuparãrikimarĩka kime. “Tuparã Makitaki Jesúre ime”, añuka p̄uri Jesús Pakika ĩrãtĩjiji p̄upaiki kime.

²⁴ Cristorika bojariroka ã'mitiparaka mija imara'aeka ã'mitirip̄ebaraka mija imabe. I'sup̄aka mija baarijarirãkareka Jesús, Kipakika ĩrãtiji p̄up̄aparaka rĩrãkibiritiirã mija imarijarirãñu. ²⁵ I'sup̄aka simarãñu, “Yire ã'mitirip̄eairã òñia imajiparãñurã”, Jesucristore mare arĩtika simamaka.

²⁶ ã'mitirikōrĩ je'e: ĩrãrimarã nap̄upajoaika up̄akaja wap̄uju pakirika mijare wãrōriyap̄airã. I'sup̄aka òñurã imarĩ, rakajekaja mija imaokaro'si ika p̄ap̄era mijaro'si yo'op̄ũayu. ²⁷ Jesucristore mijareka Esp̄iritu Santo ña'ajããekarã imarã mija p̄uri. Mijaka imaki imarĩ, mijare wãrōrimaji Esp̄iritu Santore imarijayu. I'sup̄aka imarã imarĩ, ap̄erãte mijare wãrōrika yap̄abeyurã mija ime. Dika jariwa'ririmarĩa, pakirimarĩaja Esp̄iritu Santore mijare wãrōrijayurã imarĩ, rita imatiyaika mijare kiwãrōrijayu up̄akaja mija imarijape. I'sup̄aka imawa'ri Jesucristoka ĩrãtiji p̄up̄aparaka jia mija imarijape.

²⁸ Yimakarã up̄akaja wãtaka ñoñurã, ika jia mija ã'mitipe. Jesúka ĩrãtĩjiji p̄up̄aparaka, kiyap̄aika up̄akaja jia mija imarijape. I'sup̄aka mija baarijarirãkareka, ate ketarãñurĩmi kiñakoareka i'yoḡri'ribekaja mija imarãñu.

²⁹ “Tuparãte ĩarijiyuika oyiaja baaiki kime Jesús”, mija arĩwãrũika simamaka, “Jia oyiaja baarijayurã nime Tuparã makarã”, arĩwãrũirã mija ime.

3

Tuparãrirã maimakaka

¹ Mija ã'mitipe. Map̄aki Tuparã imaki mare wayuĩlatiyaiki. I'sup̄aka maka imawa'ri, “Yimakarã mija ime”, mare kēñu. Rita sime i'sup̄aka mare kēñua, kimakarã tarãjaoka maima. I'sup̄aka simako'omakaja, rĩkimarãja nime p̄o'imaja i'sup̄aka maima ĩawãrũbeyurã. Tuparãte òrĩbeyurã imarĩ, kimakarã maima niawãrũbeyu. ² Mija ã'mitipe yijeyomarã. Tuparã makarã maima mae. I'sup̄aka simako'omakaja kimakarã maimamaka, ñamajĩ ap̄eup̄aka mare kimarũjerũkia p̄uri, mare kiōrĩrũjebeyua sime. Maekaka sōrĩbeyurã imariḡotojo “Jesúre etarãñurĩmi p̄uri, kire ĩawa'ri kima up̄akaja maimarãñu”, arĩwãrũirã maima. ³ “Rita, kima yija ĩarãñu”, añurã ba'iaja baabekaja nimarijayu, “Cristore ba'iaja baakoribeyu up̄aka yija imariyap̄ayu”, arĩwa'ri.

⁴ Ba'iaja baarijayurã p̄uri Tuparãte jã'meika yi'ribeyurã imarã. Mia, kijã'meika yi'riberirika sime ba'iaja baarika. ⁵ I'sup̄aka simamaka, ba'iaja baakoribeyuka Jesucristore ima òñurã mija ime. I'sup̄aka imaki imawa'ri, “Ba'iaja nabaaike yiwap̄akoyimaka, ba'iaja baape'abekaja nimarũ', arĩwa'ri, ika ka'iarã ketaeka”, arĩwãrũirã mija ime. ⁶ Jesúka rĩrãkibiritiirã imarã, ba'iaja baarijaribekaja nime. Ba'iaja baarijayurã p̄uri Jesucristore jērãkoaberiwa'ri kika ĩrãtiji p̄up̄aribeyurã imarã. ⁷ Yimakarã up̄akaja wãtaka ñoñurã, “Ba'iaja mabaajĩka marã imabeyua”, mijare bojayurãte mija ã'mitirip̄e'a'si. Tuparãte yap̄aika up̄akaja baarijayurã mija imajĩkareka, Cristo jia oyiaja baaiki

upaka mija ime. ⁸ Ba'ioyiaja baarijayuka p̄uri Satanáre kire jã'meika upakaja baarijayuka imaki. I'supaka ñañu, wejea p̄o'ijirirã baaeka ruḗubajirã ba'iaja baarimajiji imara'aekaki Satanáre imatika simamaka. I'supaka imara'aekaki imarĩ ba'iaja p̄o'imajare kibaarũjerijayua riataokaro'si õ'õrã Tuparã Makire etaeka.

⁹ Ba'iaja baabeyuka Tuparãte imamaka, i'supakajaoka nime kimakarã naro'si. Jia oyiaja imarũkirã Tuparãte nare jarirũjeika simamaka ba'iaja baarũkimarĩrã nime. ¹⁰ Ikuḗpaka nime Tuparãrirã, supabatirã Satanãrirã. Mia je'e: "Jesucristore yi'yurã yija ime", ãrĩripotojo, Tuparãte ãjijiyubeyua baairã kirirãmarĩrã nime. Supabatirã Tuparãte yi'yurãte ba'iuḗpakaja õñurãoka kirirãmarĩrãoka imarã.

Ĩrãtiji wayuũabu'abaraka maimarijariye'e

¹¹ Bikijarãja Cristore mija yi'riũ'muekarõ'õjĩtepi "Matiyiaja jia mawayuũabu'arijariye'e", ãñua õrĩtirã mija ime. ¹² Caín imaekakite baaeka upaka mabaaberijĩñu. Satanáre yi'riwa'ri jiiḗupaki kibe'erõ'õkaki imaekakite kijããeka. Ikuḗpaka ãrĩwa'ri kire kijããeka. ã'mitirikõrĩ je'e: Ba'ika imarĩ, "Jiika kime yirĩĩ", ãḗaraka kire ã'mijĩawa'ri i'supaka kire kibaaeka.

¹³ Mija ã'mitipe yijeyomarã. Ika wejeareka ba'iaja baarimaja imarãte mijare ã'mijĩamaka, "Aya, ¿dako baaerã yijare na'mijĩayu?", ãrĩḗupajoabekaja mija imabe. ¹⁴ Cristore yi'ribeyukajirã maimaroyika p̄oto reyatarã upakaja maimaeka ruḗu Tuparãte ñakoareka. Maekaka p̄uri õñia imajiparũkirã imarĩ, aḗeupaka maḗupaka mare o'aekarã maima. I'supaka maima õñurã maima aḗerã kire yi'yurãte mawayuũarijayua simamaka. Nare wayuũabeyurã p̄uri reyatika upakaja imarã. ¹⁵ I'supaka simamaka Cristore yi'yukate ã'mijĩaike p̄uri kire jããrimaji upakaja kime, Tuparãte ãamaka. Supabatirã "Ḗo'imajare jããrimaji õñia imajiparũkimarĩkaja kime", ãrĩwãrũirã mija ime. ¹⁶ Ikuḗpaka sime: Jesucristore maro'si reyaekakaka õñurã imarĩ, "Mare wayuũaike kime", ãrĩwãrũirã maima. Sõñurã imarĩ, i'supakajaoka aḗerã kire yi'yurãte wayuũawa'ri mareyarãka rõ'õjĩrã jẽrãika nare jeyobaabaraka maimarijariye'e. ¹⁷ Aḗeroka, kikoyiaja ba'irĩjia rikaiki, "Tuparãka rĩrãkibiritiiki ñime", ãrĩripotojo Jesũre yi'yurã wayuoka baairãte jeyobaabeyuka kima simamaka i'supaka kẽrĩkõḗeika ḗakirika oyiaja kiro'si jayua. ¹⁸ Wãtaka ñoñurã, rita jia aḗerãte wayuũariḗupakirã imawa'ri nare majeyobaarijariye'e. Moka mirãkãpi takaja nare mawayuũakõḗeika p̄uri jiamarĩa sime.

Jesũre yi'yurã imarĩ Tuparãte kĩkibekaja imarika

¹⁹ I'supaka nare wayuũariḗupakirã imarĩ, nare jeyobaarijayurã nime. Supa imarĩ "Tuparãte rita wãjia bojaika yi'ririjayurã maima", marĩwãrũirijayu. I'supaka simamaka Tuparãte ãika wãjitãji kĩkirimarĩaja maimarijayu. ²⁰ "Tuparãrika bojariroka jia yi'ribeyurã yija ime je'e", maḗupaka ãñuaja ba'iaja maḗuparirãkareka, "Jia Tuparãka maimabesarãñu je'e", marĩḗupajoarijayu. Ba'iaja maḗupayua simako'omakaja, saḗemawa'ribaji mare wayuũaike Tuparãte ime. Supabatirãoka maimarijayuakaka ritaja õñuka kime. I'supaka imaki imarĩ, ba'iaja maḗupayureka mare jeyobaawãrũiki kime. ²¹ Yijeyomarã, mija ã'mitipe. Moñu upakaja ba'iaja maḗuparibesarãkareka, kĩkibekaja maimarijarirãñu Tuparãte ãika wãjitãji. ²² Supabatirãoka Tuparãte ãñua yi'riwa'ri kiyãḗaika upakaja baairã maimamaka, kire majẽñeika p̄oto mayãḗaika upakaja mare kiyi'rirãñu. ²³ Mija ã'mitipe, ikuḗpaka Tuparãte mare jã'meka: "Yimaki Jesucristore yi'ḗaraka mija imarijãḗe. Supabatirã mijare kijã'meka upakaja wayuũabu'abaraka mija imabe." ²⁴ I'supaka kẽrĩka jiyiḗupaka õrĩrijayurã p̄uri Tuparãte yaḗaika upakaja kika ã'rãtiji ḗupajoairã imarĩ rĩrãkibiritiirã imarã. Espĩritu Santore mare kiñã'ajããeka simamaka, i'supaka maima moñu.

4

“¿Yaje rita Espiritu Santore jeyobaaikapitaka nawārōtiyayu je'e?”, ārīwa'ri jia mija ā'mitiririjape

¹ Mija ā'mitipe yijeyomarā. “Tuṣarā oka bojañjirimaja yija ime Espiritu Santore yijare jeyobaamaka”, āñurāte mija ṣō'irā etarāñu. I'supaka naṣakā'ā “¿Yaje rita oka Espiritu Santore nare jeyobaaikapī nawārōtiyayu je'e?”, ārīwa'ri jia nare mija ā'mitipe. “Pakirimaja nimarākareka nare mayi'riberiyee", ārīwa'ri i'supaka mijare ñañu. Ika wejea sareka maima ritatojoreka rikimarāja pakiriwārōrimajare ime. ² “Maṣo'ia upaka kipo'ijirirā ika wejeareka Tuṣarāte pūataekaki kime Jesucristo”, āñua wārōrāñurāte ṣuri “Rita oka, Espiritu Santore jeyobaaikapitaka jairā nime”, nareka mija ārīwārūrāñu. ³ Aṣerimarā ṣuri i'sirokapi wārōbeyurā imarī, Espiritu Santore jeyobaaikapimarīa wārōirā nime. I'supaka nabaayu, Cristore Jo'ata'aikirikakaka wārōrimaja imarī. I'supaka simamaka “I'supaka ima wārōrimajare imarāñu”, āñua ōrītikarā mija ime. Maekakaoka “Ika wejea ritatorekaja nimatiyu i'supaka ima wārōrimaja”, ārīwa'ri mijare yibojayu.

⁴ Mija ā'mitipe wātaka ñoñurā. Tuṣarārirā mija ime. Suṣabatirā ṣakimajaroka nawārōika mija ā'mitiripe'yoyu. Satanāre ṣakirika wārōrimajare jeyobaako'omakaja ĩ'rāṣē'rōtorāja nare mija baayu Satanāre tēriwa'ribaji ōñuka kimamaka Tuṣarā. ⁵ Tuṣarāte yaṣabeyumiji wārōrimaja ṣuri ṣo'imajare waṣuju ṣuṣajoairokapiji wārōirā. I'supaka nawārōmaka, ika ritatojo wejeareka imarāte nare ā'mitiripe'ayu Tuṣarāte ōriberīwa'ri. ⁶ Maa ṣuri, Tuṣarārirā maima. I'supaka simamaka mawārōrijayua ā'mitiripe'airā nime Tuṣarāte yi'yurā ṣuri. Tuṣarāte yi'ribeyurā ṣuri, mawārōrijayua ā'mitiripe'yoirā. Suṣa imarī nawārōika ā'mitirirā, “Ika rita bojariroka sime. I'sia ṣuri waṣuju ṣakirimajaroka sime”, ārīwārūrā maima.

Mare wayuñarimaji Tuṣarāte ime

⁷ Mija ā'mitipe yijeyomarā, mawayuñabu'arijariye'e, aṣerāte mare wayuñarūjerijayuki Tuṣarāte ima simamaka. Suṣa imarī wayuñabu'arijayurā nime Tuṣarā makarā, suṣabatirā jia kire ōñurā nime. ⁸ Ṣo'imajare wayuñarimaji Tuṣarāte imamaka, wayuñabu'abeyurā ṣuri kire ōribeyurā nime. ⁹ Ikuṣaka Tuṣarāte maro'si baaeka mare wayuñawa'ri: Kimaki ĩ'rikaja imakiteje maro'si kiṣūataeka ōñia maimajiparū ārīwa'ri. ¹⁰ Ikuṣaka sime aṣerāte wayuñarika: Tuṣarāte mayapaika upakamarīa sime. Ikuṣaka sime, ĩakōrī je'e: Tēririkaja mare wayuñawa'ri Kimakire maro'si Tuṣarāte pūataeka kireyaekapi ārīwa'ri ba'iaja mabaika ye'kariaokaro'si.

¹¹ Mija ā'mitipe yijeyomarā, i'supaka Tuṣarāte jimarīa mare wayuñatiyaeka simamaka, mawayuñabu'ajīñu maaoka. ¹² Maki imabeyuka Tuṣarāte ĩaiki. I'supaka simako'omakaja mawayuñabu'ajīkareka kika ĩ'rātiji ṣuṣakirā maima. Suṣabatirā kiupakaja mare kjarirūjeyu. Suṣa imarī kire yaṣatīyarīji yaṣairā majayu. ¹³ Tuṣarāte Espiritu Santore mare ña'ajāāeka simamaka, “Kika ĩ'rātiji ṣuṣakirā maima, suṣabatirā kiupakaja mare kjarirūjeyu”, ārīwārūrā maima. ¹⁴ Suṣabatirā yija ĩaeka mirāka mijare yija bojaerā baayu. Ritatojo wejeareka imarāte tāārimaji imarūkikaro'si Kimakire maro'si pūataekaki Maṣaki. ¹⁵ “Tuṣarā Maki kime Jesús”, āñurā ṣuri, Tuṣarāka ĩ'rātiji ṣuṣakirā nime. I'supakajaoka naka kime kiro'si.

¹⁶ Tuṣarāte mare wātaka koritiirā imarī, mare kiwayuñaikakaka yi'ririjayurā maima.

Mija ĩabe: Ṣo'imajare wayuñarijayuka kime Tuṣarā. Suṣa imarī, kiupakaja aṣerāte wayuñarijayurā ṣuri, Tuṣarāka ĩ'rātiji ṣuṣakirā nime, suṣabatirā kiupakaja nare kjarirūjeyu. ¹⁷ I'supaka imarā imarī, Tuṣarāte yaṣaika upakaja ṣo'imajare wayuñairā majayu. Suṣa simamaka ṣo'imajare kiwā'marāñurīmi seyarāka ṣoto “Ba'iaja mare kibaarāñu je'e”, ārīwa'ri kīkibekaja maimarāñu, Jesucristore imarijarika upakaja ō'ōrā maimarijayua simamaka. ¹⁸ Tuṣarāte yaṣatīyarīji yaṣairā imarī kire makīkibesarāñu. I'supaka imawa'ri kire makīkirūkia imakopeika ĩ'rāṣē'rōtorāja mataayu. “Ba'iaja

yibaaika wapa ba'iaja Tuparāte yire baarāñu je'e", āriḥupajoairā p̄uri sarupu k̄ikibarakā ba'iaja p̄upayurā. "I'supaka nimamaka jia kire yaḥatiyar̄iji yaḥabeyukajirā nime ruḥu", nareka mar̄iwār̄uyu.

¹⁹ Mamar̄iji Tuparāte mare wayuīaū'mutika simamaka, kire, supabatirā p̄o'imajareoka yaḥatiyar̄iji yaḥarijayurā maimē maaoka. ²⁰ "Tuparāka r̄ir̄ākibiritiiki n̄ime", āriḥipotojo, aḥika kire yi'yukate ĩariḥe'yoiki p̄uri p̄akirimaji kime. Wāār̄ō'ōrā imarāte wayuīabeyuka p̄uri, wāār̄ō'ōrāja imabeyuka Tuparāteoka yaḥawār̄ubeyuka kime. ²¹ Ikuḥaka Tuparāte mare jā'meka: "Yire mija yaḥar̄ākareka Jesúre yi'yurāteoka mija wayuīabe."

5

Tuparā makarā imar̄i, kiyap̄aika upakaja baarijarir̄ukirā maimē

¹ "Mare kitāāerā Tuparāte wā'maekaki kime Jesús", āriwa'ri sayi'yurā p̄uri Tuparā makarā nime. Supabatirā Maḥaki Tuparāte yaḥatiyar̄iji yaḥairā imar̄i, kire yi'yurāteoka nawayuīayu. ² I'supaka simamaka Tuparāte yaḥawa'ri i'supakajaoka kijā'meika āñu upakaja yi'riwa'ri "Kire yi'yurāte wayuīar̄ukirā maimē", mar̄iwār̄urijayu. ³ Tuparāte jā'meika yi'yurā imar̄i, "Tuparāte yaḥatiyar̄iji yaḥarijayurā maimē", mar̄iwār̄uyu. Supabatirāoka "Kijā'meika ka'wisitakamar̄ija sime", mar̄iwār̄uyu. ⁴ I'supaka mañu Tuparā makarā imawa'ri, wejaritatorāja ima ba'iaja baarimijikaka ĩr̄āḥē'r̄ōtorāja mataarijayu. I'supaka ba'iaja baarimijikaka nabaaika upakaja mabaabeyu Jesucristore yi'riwa'ri. ⁵ Supabatirā "Tuparā Maki kime Jesús", āririjayurā imarā, wejeareka ima ba'iaja baabeyurā.

"Yimaki Jesúre ime", Tuparāte ārika

⁶⁻⁸ Ō'ōrā kimaeka p̄oto maekarakaba'ikaka kireka ōriwa'ri "Tuparāte p̄ūataekaki kime Jesucristo", mañu. Mamar̄i, okoḥi Jesucristore kiruḥuko'a j̄ūjer̄ūjeka. Supabatirāoka sabe'er̄ō'ōḥi yaḥua tetaekareka riwejurubaraka kireyaeka. I'supakajaoka rita āñuka imar̄i, "Tuparā Maki kime Jesucristo", Esp̄iritu Santore mare āririjayu. Ika maekarakaba'i ōñurā imawa'ri, "Tuparā Maki kime Jesucristo", mar̄iwār̄uyu. Jesúre kiruḥuko'a j̄ūjer̄ūjeka, supabatirā yaḥua tetaekareka kiriwejurueka, Esp̄iritu Santore mare bojarijayua maekarakawāme imariḥotojo ĩr̄ātiji oyiaja sabojayu. ⁹ P̄o'imajare mare āñua yi'r̄ir̄ūkia oyiaja sime. I'supaka simako'omakaja "Yimaki kime ĩĩ", Tuparāte ārikaroka takaja ima saḥemawa'ribajirā mayi'r̄ir̄ūkia. ¹⁰ Tuparā Makire yi'yurā p̄uri, "Kimakireka Tuparāte bojaeka rita sime", āriwa'ri naḥupakarā sōñurā nime. "Tuparā Makimar̄ika Jesúre ime", āñurā p̄uri Tuparāte kireka bojaeka yi'ribeyurā nime. I'supaka āñurā imar̄i, "Wap̄uju p̄akirika sime 'Yimaki Jesúre ime', Tuparāte āñua", nar̄ir̄ijayu. ¹¹ Mija ā'mitipe, ikuḥaka sime Tuparāte kireka bojaekakaka: Kimakip̄i āriwa'ri ōñia mare kimajip̄ar̄ūjeka. ¹² Tuparā Makika ĩr̄ātiji p̄upakirā, ōñia kika imajip̄atiirā imarā. Kika ĩr̄ātiji p̄upamar̄irā p̄uri kika ōñia imajip̄abeyurā.

Bojajiibaraka piyia Juanre naro'si o'oeka

¹³ Tuparā Makire yi'yurā imar̄i, kika ōñia imajip̄arā mija ime. I'sia jia mija ōñiaokaro'si ika p̄ap̄era o'otirā mijaro'si yiḥūatayu.

¹⁴ I'supaka simamaka jia kika ĩr̄ātiji p̄upakirā imar̄i "Tuparāte yaḥairokaḥi kire majēner̄ākareka, mare kiā'mitirip̄earāñu", āñurā maimē. ¹⁵ "Mare ā'mitirip̄eaike kime Tuparā", āñurā imar̄i, "Kire majēneika upakaja mare ja'ataiki kime", āriḥupajoairāoka maimē.

¹⁶ Ikuḥaka sime aḥea: ĩr̄ika Jesúre yi'yuka, mija watopekakaki imariḥotojo ba'iaja kibaaike mija ĩar̄ākareka, Tuparāte kiro'si mija jēñeijibe. Ba'iaja j̄uar̄ūkiwapa imakopeikareka Tuparāte ye'kariariba'ikaka simaye'e i'supaka kiro'si mija baarāka. I'supaka kiro'si mija baamaka ba'iaja kibaaikareka Tuparāte kire wayuīar̄āñu ate jia kika kimaokaro'si. Aḥeba'i ba'iaja baarika ima, sawapa ba'iaja imarika tiyibeyur̄ō'ōrā a'r̄ir̄ūkia. I'supaka ĩr̄ikate baarākareka, "Kiro'si Tuparāte mija jēñebe", mijare āriḥbeyuka

yi'i. ¹⁷ Ritaja ba'iaja mabaaika jiamarĩa oyiaja ima Tuḡarãte ãaika wãjitãji. I'suḡaka simako'omakaja, ba'iaja mabaaika simauḡatimarĩa sime Maiḡamakire imarõ'õ mare tá'terũkia.

¹⁸ Ikuḡaka moñu: Tuḡarãmakarã imarĩ ba'iaja baarjaribeyurã maima, Tuḡarã Makire mare ãarĩñua simamaka. Suḡa imarĩ Satanãre ba'iaja mare baarũjewãrũbeyu. ¹⁹ "Tuḡarã makarã maima", ãrĩwãrũirã maima. Kire yi'ribeyurã ika wejearitatorjoreka imarãte ḡuri ba'iaja Satanãre baarũjerijayu. ²⁰ Mia je'e, ikuḡakaoka moñua sime: Ika maima ka'iarã Tuḡarã Makire ḡo'ijirika. Suḡabatirã Tuḡarã imatiyaikite moñaokaro'si mare kiõrĩwãrũrũjeka. Suḡabatirã Kimaki Jesucristoka ãrãtiji uḡakaja ḡuḡakirã imarijayurã imarĩ, Tuḡarãrirãoka maima. Ikiyi Tuḡarã kime, suḡabatirã ikijioka kime mare õñia imajiparũjeiki. ²¹ Yijeyomarã, i'suḡaka kima õñurã imarĩ, wḡuju ḡo'imajare baaḡo'ijiaeka mija yi'ririjaria'si.*

I'tojĩrãja sime ruḡu.

* **5:21** Juan quería que los creyentes rechazen las enseñanzas falsas que no dicen la verdad de como es Jesucristo. Lo mismo como los ídolos de dioses falsos no muestran la verdad de como es Dios.

Apocalipsis

Makārārũñuroka upakapi Jesucristore Juanre bojaeka

¹ Ika paperareka o'oeka bojaika ikuparō'ōpiji imarũkiakaka. I'supaka imarũkia kiyapaika upaka baarijayurāte sōñaokaro'si Kimaki Jesucristore sakija'ataeka Tuparā, nare sakibojaokaro'si. Supa imarĩ ángelte yipō'irā kipũataeka yire sakiōrĩwārũrũjeokaro'si. Juan, kiyapaika upaka baarijayuka ñime. ² Yi'i Juan, yire pemakotowiritirā ángelte ritaja yire bearapakarō'ōjĩrāja yibojayu, sapemawa'ribaji pañakarāja peawa'ri pakibekaja. I'supaka yiro'si simarape Tuparārika bojariroka Jesucristore yire ōrĩrũjemaka.

³ I'supaka ima ikuparō'ōpiji etararirāka simamaka ikupaka mijare ñañu mae. Supa imarĩ ika ñañua bojarimaja, supabatirā sayi'rirāñurāoka jia jĩjimaka imarijarirāñurā.

Īpotēñarirakaweje Jesúre yi'yurā imaekarāro'si Juanre o'oeka

⁴⁻⁵ Mae, Asia ka'iarā ĩpotēñarirakawejeareka Jesúre yi'ririjaparaka imarāro'si ika yo'oyu yi'i Juan. Supa imarĩ Tuparā, Jesucristo, Espiritu Santo pitiyika maekaraka-marā jia mijare najeyobaarũ, jia naka mijare imarũjewa'ri. Bikija imara'aekaki imarihotojo maekakaoka imarijayuka Tuparāte ime. I'supakajaoka ñamajĩ imajiparāki kime. I'supakajaoka Tuparāte jã'merupa wãjitãji imarijayurā ĩpotēñarirakamarā imarā*. Espiritu Santo ritaja ōrĩpataiki kime ãrĩrikopakaja i'supaka kiwãjitãji nimarijayu. Supabatirā Jesucristo imaki Kipakire añua upakatakaja bojarimaji. I'supaka imaki imarĩ, reyaripotojo ōñia kijaripe'rika ate. I'supaka kibaaũ'muekapi ãrĩwa'ri rĩkimarāja reyaripotojo sabe'erō'ō ōñia jaripearāñurā ate. Supa imarĩ ritatojo wejeareka ĩpamarāre jã'meiki kime. I'supakajaoka mare wātawa'ri maro'si riwejurubaraka kireyaekapi ba'iaja mabaaika kiwapakoyika. ⁶ I'supaka mare kibaaeka simamaka, kijã'merũkirāro'siji maimarāñu. Supabatirā kurarāka upakajaoka Kipaki Tuparāte yapaika upakaja baarimaja maima. Supa imarĩ, “Ritaja ĩpamaki imarĩ dika jariwa'ririmarāja jã'mewārũpataiki kime. I'supaka kimamaka apea ima pemawa'ribaji jĩtakaja jiyipupaka morĩrũkika kime”, ãparaka jĩjimaka kika maimarijarirāñu. I'supaka oyiaja imarijarirũkikaro'si simarũ.

⁷ Ikupaka imarũkiaoka jia mija ōrĩrijape, ĩakōrĩ je'e: Oko ũmaka watopekapi Cristore i'tarāñu. Ritatojo wejeareka imarā, supabatirā kire jããekarā parijioka ĩpatarāñurā i'supaka imarāka. “Ba'iaja yijare kijũarũjerāñu”, ãrĩwa'ri orirāñurā. I'supaka simarũ.

⁸ Ikupaka kibojayu: “Alfa,† Omega upaka imaki ñime. Alfa ñime ñañu ritaja po'ijiaekaki imarĩ. Supabatirā Omega ñañua ‘Ñamajĩ wejea tiyirũjerũkika ñime’, ãrĩrika sime. Ritaja ima tẽrĩwa'ribaji imaki ñime. Bikija imara'aekaki imarihotojo maekakaoka imarijayuka ñime. Supabatirā yi'ijioka imaki imajiparijarirũkika”, ãrĩwa'ri Tuparāte bojayu.

Juan, makārārũñuroka upakapi Cristore kĩaeka

⁹ Yi'i Juan, Jesucristore yi'yuka ñime mija jeyomaki imarĩ. Mija upakaja Tuparāte yire jã'mẽrũkikaoka ñime yiro'si. I'supaka imaki imarĩ, mija upakajaoka po'imajare yire ba'iaja jũarũjerijayu, Maipamakirirā upatiji i'supaka oyiaja jũarũkirā maima simamaka. I'supaka jũarihotojo Jesucristore ã'mitiripẽaiki imarĩ, sayirakajepãayu. Supa imarĩ Patmos wãmeirō'ō jũmurikarā yire nataarape Tuparārika bojariroka yibojarapaka pareaja wẽkomakareka ñimaokaro'si. ¹⁰ Domingorĩmi Tuparāte jiyipupayeebaraka ñimarapaka poto, Espiritu Santorikapi yire ña'ajããekaki. Ikuparō'ōpiji makārārũñuroka upakapi

* **1:4-5** Siete espíritus † **1:8** En el alfabeto griego, alfa es la primera letra y omega es la última.

yire kīarūjerape. I'supaka ñimarapaka poto yipēterō'ōpi trompeta naḡuḡuika jājia okaayurō'ōjīrā jājirokapi ī'rīkate jaimaka ña'mitirape. ¹¹ Topi mae ikupaka yire kērīkorape:

—Maekaka mire yibeaika pāperarā samio'obe. Supabatirā Asiaka'iarā Jesúre yi'yurā ī'potēñarirakawejeareka imarāro'si samipūatabe. Ikupaka wāmeika sime wejea samipūatarūkirō'ō: Éfeso, Esmirna, Pérgamo, Tiatira, Sardes, Filadelfia, supabatirā Laodiceakarā nime,— kērīkorape.

¹² Torājīrā mae “¿Maki torā yire jaiki?”, āparaka jorowa'ri yiyoirape kire īarika yapawa'ri. Yoirā baakōrī ī'potēñarirakabi peritērīa yaaboaike orokaka baaeka imamaka ñiarape. ¹³ Supabatirā sawatopekarā ī'rīka po'imaji upaka īoikite imarape. Kijariroaka saya upaka ima kiūpusikarō'ōjīrā ñoaka jāāiki kimarape. I'supakajaoka orokaka baaeka kikārīmaki wājītāji jāāpiaekaki kimarape. ¹⁴ Supabatirā kiruḡuko'a kiruḡua boitaka sōirape. Kiñakoa pūri peka jū'rēika upaka ōirapaka. ¹⁵ I'supakajaoka kiū'pua bronce najoeika poto ya'taika upaka sōirape. Kijaika āta jājia we'rīrīkaika upaka okaarapaka. ¹⁶ Supabatirā kipitaka ritapē'rōtopi ī'potēñarirakamaki tā'pia kirikarape. Kirijokopeapi ī'papē'rōtowā'taja opijieka sara wararapaka. Kipema jīitakaja aiyate yaaika upaka ōirapaka.

¹⁷ Torājīrā mae kire īakopekaja kiwājītāji ña'rītīrā, jaiberijīka, rī'meberijīka yijarape. I'supaka yibaamaka kipitaka ritapē'rōtopi yire rabetirā, ikupaka yire kērāpe:

—Mikīkia'si. Ritaja po'ijiaekaki imarī, supabatirā ñamajī wejea tiyirūjerūkika ñime.‡

¹⁸ Ōñia imajiparūkika ñime, reyariḡotojo ōñia yijaripe'rika be'erō'ō apekurioka reyariūkimarīka ñima simamaka. I'supaka imaki imarī, nareyaikareka po'imajare e'etorirūkika ñime ōñia nimajipaokaro'si. Supabatirāoka topi nare ja'ajiyerūkimarīka ñime. Supa imarī reyaeka mirārāte imarō'ō kopereka wierimajiji ñime,— yire kērāpe makārārūñuroka upakapi yipō'irā pemakotowiritirā.

¹⁹ I'supaka yire ārīweatirā ikupaka yire kērāpe ate:

—Maekaka, ñamajī imarūkiaro'si samiaika simamaka ika miaika upakaja samio'obe.

²⁰ Mia, ritapē'rōto ī'potēñarirakamaki tā'pia yirikaika īariḡotojo, “I'supakaro'si simekā'ā”, ārīwārūbeyuka mime. Ikupaka imarūkiaro'si i'supaka sime: Ī'potēñarirakamarā tā'pia miaika ima ī'potēñarirakawejekarā yire ā'mitiripēarimajare imaruḡutarimaja ārīrikopakaja. I'supakajaoka sime peritērīa yaaboaike miaika. Ī'potēñarirakawejerā yire yi'yurāte ime ārīrikopakaja sime,— yire kērāpe.

2

Éfeso wāmeika wejeareka imaekarāro'si pāpera o'otirā Juanre pūataeka

¹ I'tojīrā, yire pemakotowirapakire ikupaka yire ārāpe ate:

—Éfesoreka imaki yire ā'mitiripēarimajare imaruḡutarimajiro'si ikupaka mio'obe: “Ī'potēñarirakamarā tā'pia rikaiki, i'siarakatērīoka peritērī watopekarā turitapaki imarī ikupaka yibojayu: ² Ā'mitirikōrī je'e. Ritaja mija baarijayua ōñuka ñime. I'supaka simamaka, po'imajare yire yi'ririka yapawa'ri mija ka'wisijūayu. I'supakajaoka aḡerāte ba'iaja mijare baako'omakaja yire mija yi'riri'atabeyua jia ñoñua sime. I'supakajaoka ‘Cristorika bojariroka bojarimaja yija ime’, ī'rārimarāre ārīpakiko'omakaja, ‘¿Yaje rita nañu?’, añurā mija ime. Supa imarī nabaarijayua jia īawārūtīrā, i'supakajaoka nawārōika ā'mitiritirā, ‘Wapūju pakibaraka ba'iaja baairā nime’, mija añua ñorīpataika sime. ³ I'supaka imarijayurā imarī, aḡerāte ba'iaja mijare baako'omakaja yire ā'mitiripēari'atabeyurā mija ime. Ka'wisika imarijayuareka wayuḡi'pekaja sarakajepāārijayurā imarī, yire mija yi'yua ja'atabeyurā mija ime. ⁴ I'supaka simako'omakaja mamarītaka yire yi'riū'mubaraka yika mija rīrākibirapaka upakamarīa

‡ **1:17** La traducción en español dice: “Yo soy el primero y el último.” También en Apocalipsis 2.8 y 22.13, y Isaías 41.4; 44.6; 48.12

imarã mija jayu mae. I'supaka simamaka mijaka jia j̄jimaka imabeyukajika ruḡu yi'i. ⁵ Supa imarĩ, yika rĩrãkibiriwa'ri jia yire mija yi'riũ'muraparõ'õ pupape'ritirã, 'Jia mika yija imarapaka upakamarĩa yija jayua ba'itaka sime', añurã mija jape. Supa aḡaraka mamarĩ yika jia imatiyawa'ri jia mija baarapaka upakaja mija baabe ate. I'supaka mija baabesarãka no'ojĩrãmarĩa mija peritẽria yaaboabaraka imakoḡeika mijareka se'marĩ yetarãnu. I'supaka yibaarãkareka yire jiyipupayeerimajare rẽrĩrijaribesarãnu torã mae. ⁶ Mae mijare ñãnu, jia yika mija imarapaka upakamarĩa jayurã imariḡotojo ĩ'rãba'i jia mija baayu ñiamaka. Nicolaĩtas tatarãte ba'iaja baaika mija ĩariḡe'yoika jia sime. I'supakajaoka sime yiro'si. ⁷ Mija ã'mitipe ritaja wejeareka yire yi'ḡaraka imarijayurã. Jia samija õrĩḡũariyapaye'e, Espĩritu Santore yire jeyobaaikaḡi yibojaika jia mija ã'mitipe. Ba'iaja nabaakoḡeka naja'atayu Satanãre ĩ'rãḡẽ'rõtorãja baairã. I'supaka baarãñurãte Tuparã rioñe'metãji õñioyapurika nare yiji'arãnu", ãrĩwa'ri mio'obe,— yire kẽrãḡe makãrãrũuroka upakapi yire ḡemakotowirapaki.

Esmirna wãmeika wejeareka imaekarãro'si ḡapera o'otirã Juanre ḡũataeka

⁸ Sapemajĩrã ikupaka yire kẽrãḡe ate:

—Esmirna wejearã yire ã'mitiripẽarimajare imaruḡutarimajiro'si ikupaka mio'obe: "Ritaja ḡo'ijiaekaki imarĩ, supabatirã ñamajĩ wejea tiyirũjerũkika ñime. Yi'ijioaka imaki reyaripotojo õñia jariḡe'rikaki. I'supaka jarikaki imarĩ ikupaka mire ñãnu: ⁹ Mia je'e. Ba'iaja mijare nabaamaka, jiamarĩa mija jũarijayua õñuka ñime. Supabatirã wayuoka baairã mija imaoka ñorĩḡataika sime. I'supaka mija ima simako'omakaja Tuparãte mijare saja'ataekapi ãrĩwa'ri, imatiyaika rikairã mija ime. I'supakajaoka 'Judĩorãka imarĩ, Tuparãrirãtakaja yija ime', aḡaraka, 'Ba'iaja baarimaja nime', aḡaraka mijareka kẽ'rãjairimajareoka õñuka ñime. I'supaka nabaayu Tuparãte yi'riberiwa'ri Satanãre yapaika upaka baarijayurã imarĩ. ¹⁰ Wẽkomaka imariwi'iarã ba'iaja mija jũarijarirãka kĩkibekaja mija imabe. I'supaka Satanãre nare pupajoarũjemaka ĩ'rãrimarãre torã natarãnu. Yire mija ã'mitiripẽaika mija ja'atarika yapakoḡewa'ri i'supaka mijare kibaata'arãnu ĩ'ḡapitarakarĩmirõ'õjĩrã. I'supaka jũariḡotojo mijare najããrãkarõ'õjĩrãoka, yire mija ã'mitiripẽarija'ata'si. I'supaka samija rakajepããrãkareka, 'Õñia imajiparũkirã nimarũ', mijareka ñarĩrãnu. ¹¹ Mija ã'mitipe ritaja wejeareka yire yi'ḡaraka imarijayurã. Jia samija õrĩḡũariyapaye'e, Espĩritu Santore yire jeyobaaikaḡi yibojaika jia mija ã'mitipe. Ba'iaja jũariḡotojo yire ã'mitiripẽabaraka imarijayurã ḡuri, ba'iaja jũarika tiyibeyurõ'õrã yipũatarãñurãka a'rirũkimarĩrã nime", ãrĩwa'ri mio'obe,— yire ḡemakotowirapakire mijare bojaju.

Pẽrgamo wãmeika wejeareka imaekarãro'si ḡapera o'otirã Juanre ḡũataeka

¹² Torãjĩrã ate yire ḡemakotowirapakire ikupaka yire ãrãḡe:

—Pẽrgamo wejearã yire ã'mitiripẽarimajare imaruḡutarimajiro'si ikupaka mio'obe: "Mia je'e ikupaka ñãnu ĩ'ḡapẽ'rõto oḡika sara rikaiki imarĩ. ¹³ Ritaja mija imarijayua ñiaika simamaka, Satanãre jã'meirõ'õrã mija imaoka ñorĩḡatayu. Torã imariḡotojo yire yi'riwa'ri Satanãre ã'mitiripẽabeyurã mija ime. Mia je'e, torã jia yire yi'riwa'ri Antipãs wãmeikite yirika bojariroka bojaja'atabeyuka kimamaka, kire najããeka. I'supaka tokarãre kire baako'omakaja yire mija yi'yua ja'atabeyurã mija imarape. ¹⁴⁻¹⁵ I'supaka simako'omakaja Balaam imaroyirekaki, Balac imaroyikate kiwãrõekamijikaka yi'yurãte ã'mitiripẽarijayurã nime ĩ'rãrimarã mija ḡõ'irã. Supa imarĩ j̄jimaka mijaka imabeyukajika yi'i. Mia je'e, ikupaka sime Balaamre wãrõekamijikaka: 'Israelkarãre ikupaka mibojabe ba'iaja nabaakarõ'si: "Jẽrãka jiyeka jiyipupaka õrĩwa'ri, wa'iro'si ri'ia yija ḡããrijayua mija ba'arãka marã imabeyua. I'supakajaoka yija tã'omaja rõmitikaka mija yapaika upakaja mija wã'imarĩkoḡebe"', ãrĩwa'ri Balaamre kire wãrõeka. Bikija Israelkarãre Balaamre wãrõeka yi'riwa'ri ba'iaja nabaakea. I'supakajaoka ĩ'rãrimarãre mija watoḡekarã ba'iaja baarijayu Nicolaĩtas tatarãte wãrõika yi'riwa'ri. ¹⁶ I'supaka

simamaka 'Pakirimajaroکا ā'mitiripēawa'ri ba'iaja mija baa'si', nare āribeyurā mija imarākareka no'ojirāmarīaja mija pō'irā yeyarāka poto yirijokopearā sara imapi ba'iaja nare yibaarānu sana'mitiripēarija'atabepakā'ā. ¹⁷ Mija ā'mitipe ritaja wejeareka yire yi'paraka imarijayurā. Jia samija ōriḡūariyapaye'e, Espiritu Santore yire jey-obaaiکاḡi yibojaika jia mija ā'mitipe. Ba'iaja nabaaiکا ja'ataeka imarāte puri ba'arika maikoribeyua manā wāmeika yiji'arānu. Supabatirā āta boia mamaka wāmea sarā o'oeka ima nare űijirānu, so'oeka marāoka ĩawārūbeyua simarānu. I'supaka simako'omakaja se'etorirāki ĩ'rīkaja sīawārūrāki", āriwa'ri mio'obe,— makārārūñuroka upakaḡi yire pemakotowirapakire bojarape.

Tiatira wāmeika wejeareka imaekarāro'si paḡera o'otirā Juanre pūataeka

¹⁸ Topi ikupaka makārārūñuroka upakaḡi pemakotowirapakire yire ārāpe ate:

—Tiatirarā yire ā'mitiripēarimajare imaruḡutarimajiro'si ikupaka o'otirā miḡūatabe: "Peka jūrēika upaka yiñakoa ya'taiki űime. I'supakajaoka, bronze najoemaka saya'taika upaka saya'tayu űu'pua', yi'i Tuparā Makiji mijare yibojayu. ¹⁹ Ritaja mija baaika ōriḡataiki űime. Supa imarī 'Po'imajare wayuīarimaja, supabatirā yire ā'mitiripēairā nime', mijareka űarīrijayu. I'supakajaoka ritaja aḡerāte mija jeyobaaika ōriḡataiki űime. Yire ā'mitiripēairā mija imamaka, ba'iaja aḡerāte mijare baarijayu. I'supaka mijare nabaako'omakaja yire mija ā'mitiripēaiکا ja'atabeyurā mija ime. I'supaka simamaka 'Mamarī yire nayi'riū'murapaka ḡemawa'ribaji jia baairā nime', mijareka űaānu. ²⁰ I'supaka simako'omakaja ikupaka mija baarijayu: ĩ'rāko rōmo Jezabel wāmeikote ba'iaja jaiko'omakaja 'Kopakaja, mijaitiyibe mae', kore āḡekaja wiriwirikā'āja kore mija ā'mitirikopeyu. Supa imarī mijaka jīitakaja jījimaka űimabeyukaji ruḡu. Mia je'e ikupaka kōririjayu: 'Tuparāro'si jaījirirōmojo űime.' I'supaka imako imarī 'Aḡerāka mija yapaika upakaja mija wā'imarīkopebe. I'supakajaoka jērāka jiyiḡupayeewa'ri sapō'irā wa'iro'si ri'ia napāāika mija ba'akoḡejiکا', āḡaraka kobojaḡakirijayu. I'supaka kōpakā'ā ā'mitiritirā, rukubaka ḡupajoairā jariwa'ri, yire yi'yurāte ba'iaja baayu. ²¹ I'supaka simamaka ba'iaja kobaaika ja'atarika yaḡawa'ri, yita'akoḡerape ruḡu. I'supaka simako'omakaja, ba'iaja kowā'imarīrijayua ja'atariyapabeyuko koime. ²² Mia, i'supaka koima simamaka, 'Jimarīa wāmarīa jaritirā, kokārīḡeyurūkiareka ba'iaja kojūapeyurānu', koreka űaānu. Supabatirā koka wā'imarīrijayurā upatireje i'supakajaoka yibaarānu i'supaka ima ja'atabekaja nimarākareka. ²³ Supabatirā kowārōika ā'mitiripēawa'ri i'sirokaḡi imarijayurāteoka yiriataḡatarānu. I'supaka yibaarāka ĩatirā, 'Ritaja maḡupajoaika ōriḡataiki kime', yireka narīwārūrānu ika wejeareka yire yi'yurā upatiji. Supabatirāoka 'Maimarijayu upakaja, tērīrika ima, ḡemakaḡañakaja imaoka mare sakiwaḡajayu', mija āriwārūrānu. ²⁴⁻²⁵ Tiatirareka imarā ĩ'rārimarā puri kowārōika ā'mitiripēabeyurā. 'Ikupaka sime imatiyaika bojariroka makioka ōribeyua', āriwa'ri ḡakirirōmore wārōika ā'mitiripēarimajare mijare bojako'omakaja samija ā'mitiripe'yoyu. 'Imatiyaika bojariroka sime', narīḡakiyu Satanārika simako'omakaja. I'supaka ima ā'mitiripe'yoirā mija imamaka aḡea mijare jā'mebesarāki yi'i. Mae mijare űarīrā baaika upakatakaja mija imarijaḡe. Mia je'e: Yipe'rietarūkia ta'abaraka jia yire ā'mitiripēarija'atabekaja mija imarijaḡe. ²⁶⁻²⁸ Yire ā'mitiripēarija'atabekaja, supabatirā ōñia nimatiyikuri yiyapaika upaka baarija'atabeyurāte ikupaka űarīrānu: 'Ritaja wejeakarāre mijā'mebe', Yiḡakire yire āriکا upakaja, 'Ritaja wejeakarāre jā'meirā mija imarānu', nare űarīrānu. I'supaka simamaka Tuparāte yi'ririyaḡabeyurā ritatojo ika wejeareka imarāte wā'imakaja mija riatarānu. Supabatirā yire ā'mitiripēarija'atabeyurā mija imamaka, wārīrika ru'ara'aerā baaika poto tā'ḡia ōaika mijare yija'atarānu 'Ba'iaja baarika tēñurā nime', āriwa'ri. ²⁹ Mija ā'mitipe ritaja wejeareka yire yi'paraka imarijayurā. Jia samija ōriḡūariyapaye'e, Espiritu Santore yire jeyobaaikaḡi yibojaika jia mija ā'mitipe", āriwa'ri mio'obe,— yire kibojarape.

3

Sardes wāmeika wejeareka imaekarāro'si papera o'otirā Juanre pūataeka

¹ I'sia pemajirā ikupaka yire kērāpe ate:

—Sardes wejeareka yire ā'mitiripēairāte imaruputarimajiro'si ikupaka mio'oñjibe: “Ī'potēñarirakamarā upaka tērīwa'ribaji imatiyaiki Espiritu Santo pupakapi baarijayuka ñime. Supabatirā Ī'potēñarirakamarā tā'pia* rikaiki ñime. Mia je'e: Ritaja mija baaika ōrīpataiki ñime. Mijare ĩatirā ‘Cristore jia yi'yurā nime’, po'imajare mijareka ārīko'omakaja yireka puri yiyapaika upaka baabeyurā imarī, yire ā'mitiripēabeyurā upakaja mija ime. ² Jia mija pupajoabe! Yire yi'ribeyurā upakaja mija jayua simamaka, jia pupape'ritirā yire mija ā'mitiripēabe ate, yire mija yi'yua mija ja'atakoreka. Tuparā ñakoarekaoka kiyapaika upakataka baabeyurā mija ime ruḡu. ³ Supabatirā mamarī yirika bojariroka mija wārūū'murapakakaka jia mija pupajoape'abe. I'supaka jia sōrīwapu'ape'atirā, ba'iaja mija baaika mija ja'atabe. I'supaka mija baabesarākareka, ikuparō'ōpiji karee'erimajire etaika upakaja mija ōrībeyurō'ōpiji mija pō'irā etatirā mijare sayiwapajairāñu. ⁴ I'supaka simako'omakaja, ĩ'rārimarā takaja imarā Sardereka ba'iaja baabeyurā. I'supaka imarā puri jarirooka ka'imarā jāāirā upaka imarā. Supa imarī ‘Ba'iaja baaripe'yoirā imarī, jia boia jarirooka jāātirā yika nimarāñu’, ñañua jia sime. ⁵ I'supaka simamaka imarāreje Satanāre ĩ'rāpē'rōtorāja baairāte jarirooka jia boia yijāārūjerāñu. Supa imarī ‘Ikarakamarā nime yika imajiparūkirā’, pāpera pūñurā āñua yirū'rēbesarāñu. I'supakajaoka, Yipakire ĩarāka wājītāji, supabatirāoka kiāngelrākare ĩarāka wājītāji ‘Yire yi'yurā nime’, nareka ñarīrāñu. ⁶ Mija ā'mitipe ritaja wejeareka yire yi'paraka imarijayurā. Jia samija ōrīpūariyapaye'e, Espiritu Santore yire jeyobaaikapī yibojaika jia mija ā'mitipe”, ārīwa'ri mio'obe,— yire kibojape.

Filadelfia wāmeika wejeareka imaekarāro'si papera o'otirā Juanre pūataeka

⁷ —Toḡi ate Filadelfia wejeareka yire ā'mitiripēairāte imaruputarimajiro'si ikupaka mio'oñjibe: “Tuparāpi imarijayuka imarī ñañu upakaja baarijayuka ñime. Supabatirā ĩpi David imaroyikaki riparāmi imarī, kiupakajaoka Tuparārirāre jā'merimaji ñime. I'supaka simamaka ĩ'rīkate yijā'merūkirō'ōrā kākaokaro'si koḡereka yiwierāka, maki satātewārūberijīki. Supabatirāoka ĩ'rīkate sarā kākakoreka koḡereka yitāterāka maki wieberijīki. ⁸ Ritaja mija baarijayua ōñuka ñime. Po'imajare mijare ĩaikareka puri ‘Imatiyarimaja nime’, mijareka ārībeyurā. I'supaka mijareka ñañua simako'omakaja yiwārōeka jia yi'ririjayurā mija ime. Supabatirāoka aḡerāte kīkiwa'ri ‘Jesucristore yi'ribeyurā yija’, ārībeyurā mija ime. Mija ĩabe, maki mijare jājibaakoreka, koḡereka mijaro'si yiwieyu, yibojariroka mija wārōrijayaokaro'si. ⁹ Mija ā'mitipe. Torā imarā pakirika jaibaraka ‘Tuparārirā yija ime’, ārīripotojo Satanāre yapaika upaka baarijayurā. I'supaka imarā nimamaka ñamajī mija wājītāji nare yīñukuruparūjerāñu mijare najiyipupayeeokaro'si. I'supaka nare yibaarāñu ‘Jesucristore wātairā nime’, mijareka ñañao'okaro'si. ¹⁰ ‘Ba'iaja aḡerāte mijare baako'omakaja, yire ā'mitiripēabaraka mija imabe’, mijare ñarāpaka upakaja yi'yurā mija ime. Supa imarī ritaja po'imajare ba'iaja jūarijē'rāka seyarāka poto mijare ĩarīparaka ñimarijarirāñu. I'toñjite ritatojo wejeareka imarāte ĩatirā ‘Īrā imarā ba'iaja jūawa'ri pupape'ritirā yire ā'mitiripēairā, aḡerimarā puri jēno'o bajijayurā’, ñarīwārūrāñu. ¹¹ Mia, no'ojrāmarā ikuparō'ōpiji eyarūkika ñime. I'supaka simamaka yire mija ā'mitiripēarijayua ja'atabekaja mija imabe. I'supaka mija imamaka, ñamajī jībaji Tuparāte mijare baarāñu. Supa imarī ba'iaja baairāte mija ā'mitiripēa'si. ¹² Yire ā'mitiripēarija'atabesarāñurāte, Yipaki pō'irā yeyarūjerāñu. Supa imarī Yipaki Tuparāte jiyipupaka ōrīriwi'iarā bota ima upaka torā imajiparūkirāro'si nimarāñu, toḡi porirūkimarīrā. I'supaka nimamaka, maekarakawāme nare yiwāmejī'arāñu. Ikuḡaka sime i'sia: Yipaki Tuparā wāmea, mamaka Jerusalén wāmea, supabatirā mamaka

* 3:1 Véase versículo 1.20. Los siete líderes de las siete iglesias

yiwāmea nareka yo'oekarā nimarāñu. Ikuḗpaka sime: Īmipi Yipakire wejea mamaka ruetarāñu. ¹³ Mija ā'mitipe ritaja wejeareka yire yi'paraka imarijayurā. Jia samija ōrīpūariyapaye'e, Espiritu Santore yire jeyobaaikapī yibojaika jia mija ā'mitipe", āriwa'ri mio'obe.—

Laodicea wāmeika wejeareka imaekarāro'si paḗpera o'otirā Juanre pūataeka

¹⁴ Torājirā yire pemakotowirapakire ikupaka yire jairape ate:

—Laodiceawejeareka yire ā'mitiripēairāte imaruḗputarimajiro'si ikupaka mio'oījibe: “Yi'ipi āriwa'ri Tuḗparāte puḗpajoaika upakaja simaokaro'si baarimaji ñime. Ritaja ñarīka upakaja baawa'ri, wājiroka Tuḗparāte ima bojarijayuka ñime. Suḗbatirā yi'ipi āriwa'rijioka ritatojo ika wejeareka ima Tuḗparāte ḗo'ijiaeka. I'suḗpaka imaki kime, ika mijare bojaiki', āriwa'ri naro'si mio'obe. ¹⁵ Ritaja mija baaika ōrīpataiki ñime. Yire yi'ririya'atabeyurā mija imako'omakaja, 'Jiibaji kika marīrākibipakā'ā jia sime', yireka āribeyurā mija ime. I'suḗpaka imarā imarī, ukurūkia ijitakamaria, suḗbatirā jijitakamarīa upaka mija ime. I'suḗpaka mija imarika yapabeyuka yi'i. ¹⁶ I'suḗpaka yika imarā mija imamaka, jiamarīa imawa'ri, kopakaja mijare yija'ataerā baayu mae. ¹⁷ Mia, 'Ritaja Tuḗparārikakaka ōrīwārūrā maimē. Suḗpa imarī rīkimakaja ba'irījia rikairā upaka imawa'ri, dakoa mare jariwa'ribeyua', mija āñu. I'suḗpaka mija āriko'omakaja, yiñakoareka imatiyaika ōrīpūabeyurā mija ime jia yire ā'mitiripēabeyurā imarī. Ba'irījimarirā, suḗbatirā jariromarīrā, yoibeyurā upaka mija ime mijare ñiaikareka. ¹⁸ I'suḗpaka mija imamaka, ikupaka mijare yibojaerā baayu mae. Mija ā'mitipe, yire yi'ripēawa'ri jia okajājia mija imariyapaye'e, ba'iaja mija puḗpaka ima ja'atatirā, yire mija jēñebe. I'suḗpaka mija baamaka 'Tuḗparāte yapaika upakaja maimaye'e', āñurā mijare ñimarūjerāñu. Īakōrī je'e: I'suḗpaka mija imamaka, oro rukuberika yireka waruayurā upaka yirika imatiyaikakaka mija ōrīwapu'arāñu. Jariromarīrā imarī i'yoa jūarikopakaja jariroaka boia yire jēñetirā sajāñirā upaka mija imabe yiñakoareka ba'iaja baabeyurā mija imaokaro'si. I'suḗpakajaoka jia ĩaokaro'si ñakoīkoa yapairā upaka kīkirimarīa yire mija jēñebe yipupajoaika ōñurā mija imaokaro'si. ¹⁹ Mija ā'mitipe. Wātaka ñoñurā upatata yokajāamaka, ba'iaja mija baaika mija ja'atabe. Saja'atatirā yire takaja ā'mitiripēairā mija imabe. ²⁰ Mija ĩabe, 'Naka rīrākibiparaka ñimarū', āriwa'ri mijare yakayu. I'suḗpaka simamaka yoka ā'mitiripēatirā, 'Ā'ā, i'suḗpakaja mika yija imarū', yire āñurāka jia ñimarāñu. ²¹ Suḗpa imarī ba'iaja jūariḗotojo yire ā'mitiripēarija'atabekaja imarijayurāte, mabo'ikakurirō'ōrā yire jā'mejeyobaarimaja ñimarūjerāñu. Yipakire yi'ririya'atabeyuka imarī, kire jā'mejeyobaarimaji ñima upakaja nimarāñu yika naro'si. ²² Mija ā'mitipe ritaja wejeareka yire yi'paraka imarijayurā. Jia samija ōrīpūariyapaye'e, Espiritu Santore yire jeyobaaikapī yibojaika jia mija ā'mitipe", āriwa'ri mio'obe,— yire kibojarape.

4

Ikuḗpaka mabo'ikakurirā Tuḗparāte jiyipupayeebaraka nimamaka Juanre ĩaeka

¹ I'suḗpaka simarapaka be'erō'ō ikupaka simarape ate: Mabo'ikakurirā kopereka wieka imamaka ñiarape. Sañiarapaka ḗoto tromḗeta jājia okaayu upakapī yire jaiū'murapakite ikupaka yire ārāpe ate:

—Ō'ōrā mi'tabe, ñamajī imarūkiakaka mire yibeakaro'si,— yire kērīkorape.

² Toḗpi mae makārārūñuroka upakapī ñimarapaka ḗoto mabo'ikakurirā Espiritu Santore yire eyarūjerape. Torā eyatirā ĩpi ruḗparikūmuareka* ĩ'rīkate ruḗpamaka ñiarape. ³ Āta jasḗpe, suḗbatirā cornalina ya'tarika ima upaka ya'taiki kimarape torā ruḗparapaki. Torā ruḗparapaki wā'tarā ne'epurea, esmeralda wāmeika āta upaka ya'taika imarapaka. ⁴ Suḗbatirā kiruḗparaparō'ōrā ĩ'rīka ḗo'imaji baatirā botarakamaki pakiarimarā saya boia jāātiirā kiwā'tarā narākuruḗparape ruḗparikūmuapitiyika. Īḗarimarāro'si simarape

* 4:2 En la Biblia el trono de un rey es un simbolo de autoridad y poder.

ruparikũmua. Supabatirã orokaka baaeka bu'ya tuaekarã nimarape. ⁵ Supabatirã nañe'metãji nipamakire ruparapakũmupi wĩpoa yaajiyeika upaka sabaarape. I'supaka baawa'ri jãjitaka wĩpoa jaika upaka sokaarape. Kiruparapaka wãjitãji ì'potẽñarirakabi peka jũ'rẽika imarapaka. I'supaka peka jũ'rẽrapaka Espiritu Santo kopakaja ima simarape.

⁶ I'supakajaoka Tuparã ruparikũmuwãjitãji riapakiaka jia waria okoika imarapaka.

Supabatirã, botarakamarã maikoribeyu upaka ìoirã watopekarã kiruparape. Napemape'rõtopi, napeterõ'õpioka rĩkimakaja ñakokirã nimarape. ⁷ Mamarĩ õiũ'murapaki yaia león upaka ìoika imarapaki. Apika imarapaki wa'ibikirãwẽko upaka ìoiki. Kibe'erõ'õjite kimarape po'imaja pema upakaja pemaiki. Piyika imarapaki awapakiaka wiyu upaka imaki. ⁸ Maikoribeyurã upaka ìoirã nimarapaka imarĩ, ì'rõtẽñarirakato kajekirã nimarape. Napo'iareka rĩkimakaja ñakoirã nimarape, nakajerokarõ'õpioka. Ìmi, ñami pariiji Tuparãte jiyipupayeabaraka ikupaka nabayakoyarijau:

—Ba'iaja baakoribeyuka mime. Ba'iaja baakoribeyuka mime. Ba'iaja baakoribeyuka mime. I'supakajaoka ritaja ima tẽrĩwa'ribaji imaki mime. I'supakajaoka bikija imara'aekaki imarihotojo, maekakaoka imarijauyuka mime. Supabatirã mi'ijioka imaki imajiparijarirũkika,— ãparaka nabayakoyarape.

⁹ Ìpire kiruparikũmuarã rupamaka ìatirã kire jiyipupayeabaraka ikupaka narĩrijau:

—Ritaja ima pemawa'ribajirã jĩtakiji mime. Supa imarĩ mi'ì rĩkaja tẽrĩrikaja jiyipupaka õrĩrũkika mimarijau. Jĩtaka mibaayu,— ãparaka reyariba'imarĩka imakite na-jiyipupayeeyu.

¹⁰ Ì'rãkurimarã i'supaka baabaraka nima poto veinticuatro rakamarã pakiarimarã kiwãjitãji mo'ipãñawa'yurã reyariba'imarĩka imakite jiyipupayeabaraka. Supabatirã nabu'ya orokaka baaeka e'etatirã kiwã'tarã pããjijetirã ikupaka kire narĩrijau ate:

¹¹ —Yija ìpamaki Tuparã, mi'ì rĩkaja imaki jiyipupaka yija õrĩrũkika. Supabatirã mi'ijioka imaki ritaja po'ijiaekaki, miyapaeka upakaja mi'po'ijiaeka ritaja imañujua ruðu. I'supaka simamaka ikupaka po'imajare mire ãrĩrijarirũkika mime: “Ritaja ima pemawa'ribajirã jĩtakiji imarĩ, mi'ì rĩkaja tẽrĩrikaja jiyipupaka õrĩrũkika mime. I'supakajaoka ritaja jã'merimaji mime”,— kire narãpe.

5

Papera bupeka wierimaji

¹ I'supaka simarapaka be'erõ'õ ìpire kiruparikũmuarã ruparapaki pitaka ritapẽ'rõtopi papera bupeka kirikamaka ñiarape. Sapemarã, sarokapioka o'oeka, supabatirã ì'potẽñarirakaba'i papatãteka simarape sareka. ² Topi mae ángel tẽrĩwa'ribaji imatiyaiki pemakotowiritirã ikupaka ãrãpaki:

—¿Maki imaki Tuparã ñakoareka, ika papera bupeka papatãteka bebetirã sawierũkika?— ãrĩwa'ri jãjirokapi kijẽrĩakoperape.

³⁻⁴ I'supaka kẽrĩko'omakaja ni'ioika, ìmirã imaki, ika wejeareka imakioka, supabatirã marokakakurikakioka sawierũkika Tuparã ñakoareka imaberapaki. Ì'rĩka sãtirã jairimajire imabepakã'ã ìawa'ri jimarã yorape. ⁵ I'supaka ñimamaka ìatirã, ì'rĩka pakiki ikupaka yire bojarapaki:

—I'tojrãja mioritiyibe. Õ'õrã miyoibe mae. Õ'õrã ì'rĩkate ime Satanãre tẽrĩkaki. León jãjika upaka ìpi marãkã'ã mabaaberijiki Judátatarãkaki, supabatirã David ìpi imaroyirekaki riparãmi imarĩ, ì'potẽñarirakakuku papera papatãteka wierũkika kime,— ãrĩwa'ri yire kibojarape.

⁶ I'supaka simarapaka poto, pakiarimarã watopeka, supabatirã botarakamarã maikoribeyu upaka imaraparã watopekarã, ìpi ruparikũmua imaraparõ'õrã ì'rĩka Oveja weiwa'yua upaka ìoikite* imarape. Po'imajare kire jããeka kãmia kire imako'omakaja

* 5:6 El cordero representa a Jesucristo.

õña imakite ñiarape. Supabatirã ñ'potēñarirakabi wakaiki kimarape okajājiki imarĩ. Topi i'sirakaojoka ñakoika kimarape. Espiritu Santo, tēñritakire ika ka'ia ñ'rākō'rĩmatomarĩa Tuparāte pūatayu āñrikopakaja simarape kiñakoa. ⁷ Topi mae Tuparã rupañrikūmurō'ōrã ke'rape papera bupeka e'erĩ. Sarã keyarapaka poto kipitaka ritapē'rōtopi Tuparāte kire sñirape. ⁸ I'supakajaoka botarakamarã maikoribeyu upaka imaraparã, supabatirã veinticuatro rakamarã pakiarimarã, kiwājītāji namo'ipāñawa'rape kire jiyipupayeewa'ri. Nimarakamarāja baya koyabaraka nabirerijayua arpa rikatirã, i'supakajaoka orokaka seroa narikarape. Sareka sajāitarape samajoemaka jia jiiñsia ooika. Sanajoeika ũmakaka mirĩwa'yua, Tuparāte yi'yurã kire najēñerijayu upakaja imarapaka. ⁹⁻¹⁰ Supabatirã kiwājītāji mo'ipāñawa'raparã ikupaka mamaroka ma'mitirikoribeyua bayakoyaraparã:

—Po'imajare mire jāēka. I'supaka mire nabaako'omakaja ritaja wejeareka imarã po'imajaro'si, i'supakajaoka ritaja po'imajatatarāte imabayu upakaja, supabatirã noka ima upakaja jaibaraka imarāte mireyaeka riweapi āñwa'ri ba'iaja nabaaika miwapakoyika, Tuparāñirã nimaokaro'si. I'supaka mibaaeka simamaka kurarāka upakaja, Miñaki Tuparāte yapaika upakaja baairã nime naro'si. Supabatirãoka mi'ipi āñwa'ri ritatojo wejeareka imarāte jā'mewārūrūkirã nime. I'supaka simamaka mi'ijioka imaki papera bupeka wierūkika,— āparaka nabayakoyarape.

¹¹ Torājirã ate, Tuparã rupañrikūmu wā'tarã botarakamarã maikoribeyu upaka imaraparã, supabatirã veinticuatro rakamarã pakiarimarāre ima pēterō'opi, narupañurō'opioka rīkimarāja ángelrāka imaraparāre bayakoyarape. Rīkimarāja majoapataberijññurã nimamaka ñiarape. ¹² Topi mae jāñirokapi ikupaka nabayakoyarape:

—Po'imajare ba'iaja baaikareka nare tāāwa'ri, Oveja weiwa'yua upaka imakite reyaeka. I'supaka baaekaki imarĩ tēñriki, supabatirãoka jia wājia õñuka kime. I'supakajaoka dika jariwa'ririmarĩa jā'mewārūiki kimamaka, ritaja kirika oyiaja sime. I'supakaja imaki imarĩ kire oyiaja jiyipupayeerūkika kime. Supabatirã “Ritaja ima tēñwa'ribaji jiiitakiji kime”, po'imajare āñrūkika Oveja weiwa'yua upaka imakite ime,— āparaka jiyipupakapi ángelrākare kireka bayakoyarape.

¹³ Supabatirã ritaja õñirã Tuparāte po'ijiaekarã mabo'ikakurirã imarã, õ'ōrã imarãoka jaimaka ña'mitirape. I'supakajaoka ka'ia watopekara imarã, okowatopekareka ima pariñi jaimaka ña'mitirape. Supabatirãoka Tuparã, Oveja weiwa'yua upaka imakite pariñi jiyipupayeabaraka ikupakã'ã nabayakoyarape:

—Ñi kirupañrikūmuareka rupañkite, kiwā'tarã Oveja weiwa'yua upaka imakiteoka ma-jiyipupayeerūkikã nime. Jiyipupaka mijare õñriñariwa'ri, “Jiitarã mija ime”, ritaja mijare narñijarirũ. Ritaja ima pemawa'ribajirã jiiitarāja, supabatirã ritaja jā'merimaja imariñayurã mija ime. I'supaka oyiaja simariñarirũ,— nareka na-jaikopakã'ã ña'mitirape.

¹⁴ Topi mae,

—I'supaka oyiaja baariñarirūkia simarũ, — botarakamarã maikoribeyu upaka imaraparāte āñkorape.

Supa imarĩ i'toñiteje, ñirupañrikūmuarã rupañapakite, supabatirã Oveja weiwa'yua upaka imakite jiyipupayeewa'ri veinticuatro rakamarã pakiarimarāre nawājītāji mo'ipāñawa'rape.

6

Ñrōtēñarirakaba'i sañapatāteka ima papera bupeka

¹ I'supaka simarapaka be'erō'õ Oveja weiwa'yua upaka imakite, mamarīkakuku papera bupeka pañatāteka kiwiemaka ñiarape. Torājirã mae, botarakamarã maikoribeyu upaka imaraparākaki wñpoa jāñitaka jā'mitaika upaka jaibaraka ikupaka ārāpakiki:

—Mi'tabe.—

² I'supaka kēpakā'ā ĩapũataerā baakōrī, ĩ'rīka kawaru boikate i'tarijapakā'ā ñiarape. Kĩpemarā tuyurapakĩ tēmupāia rikatirā, kirupuko'arā bu'ya Tuṕarāte kire tuaekaki kimamaka ñiarape. Saṕi ārīwa'ri tērīrimaji imarī, aṕeka'iarā imarāte tērīrijari ke'rape mae.

³ Supabatirā Oveja weiwa'yua upaka imaki ate aṕekuku ṕaṕera buṕeka ṕapatāteka kiwierapaka ṕoto ikupaka aṕika maikoribeyu upaka imarapakite ārīkorape:

—Mi'tabe.—

⁴ I'supaka kēpakā'ā kawaru jũ'akite i'tarijapakā'ā ñiarape. Kĩpemarā tuyurapakite sara ṕo'imajare jāārũkia Tuṕarāte ĩjakite imamaka ñiarape. ṕo'imajare jāābu'abaraka imaokaro'si Tuṕarāte jā'mekaki kimarape.

⁵ I'kire a'ritaparaṕaka be'erō'ō Oveja weiwa'yua upaka imaki aṕekuku ṕaṕera buṕeka ṕapatāteka kiwierape. I'tojĩte ate aṕika maikoribeyu upaka imarapakite ārīkorape,

—Mi'tabe.—

Torājĩrā voirā baakōrī kawaru neikate ñiarape. Kĩpemarā tuyurapakĩ no'ojĩrā rīkia jērābaarũkia rikaiki kimarape. ⁶ Supabatirā maikoribeyurā upaka imaraparā watoṕekaṕi ikupaka sārīkorape kawaru ṕemarā tuyurapakite:

—Trigo, supabatirā cebada ĩjĩtirā kũṕajĩrĩti niñerũ sawaṕa e'erũkia samijarirũjebe. I'supaka simamaka ĩ'rārĩmi ba'iraberiwawa ĩ'rāwajojĩkaja trigo tōṕorika simarāñũ. I'supakajaoka simarāñũ ĩ'rārĩmi ba'iraberiwawa maekarakawajojĩka cebada tōṕorika simarāñũ. I'supaka simako'omakaja, olivoṕitiyika, iyaka ĩ'ṕaba'i ōterikia mirũetarirũjebesarāñũ. Iyaokoa, olivo iyebaka yo'arũkiaoka wawaṕajā'rĩmarĩa mijarirũjerāñũ,— āṕaraka sajaikorape kawaru ṕemarā tuyurapakite.

⁷ I'kire a'rapaka be'erō'ō, aṕekuku ṕaṕera buṕeka ṕapatāteka Oveja weiwa'yua upaka imakite wierape. I'supaka kibaarapaka be'erō'ōjĩte ikupaka ṕiyika maikoribeyu upaka imarapakĩ ārīkorapakĩ:

—Mi'tabe.—

⁸ Supa kērāṕaka be'erō'ōjĩte, ṕo'ibosirika jũaiki upaka ĩoika ṕoyaiki kawarute ñiarape. Kĩpemareka tuyurapakĩ reyarika jā'merimaji wāmeiki kimarape. Kibe'erō'ō imarapakĩ, “Reyaeka mirārāte imarō'ō”, wāmeiki kimarape. I'supaka nimarapaka ṕoto ikupaka Tuṕarāte nare ārīkorape:

—Ika wejeareka imarā ṕo'imaja ṕitā'muapi, kēsiaṕi, risirikapĩ, makaṕoyamajakapioka mija jāāṕatabe. I'supaka baawa'ri ritaja ṕo'imajare botarakario'ro ṕibatirā ĩ'rāo'ro ṕurirāñũ,— kērīkorape.

⁹ Torājĩrā ate aṕekuku ṕaṕera buṕeka ṕapatāteka Oveja weiwa'yua upaka imakite wierape. Supa kibaarapaka ṕoto joeĩjiritērĩ wā'tarā najāāekarāte imamaka ñiarape. I'supaka torā nimamaka ñiaraparā ōñia nimaeka ṕoto Tuṕarā majaroka wārōbaraka “Jesúre yi'yurā yija ime”, nañua ja'atabeyurā nimamaka Tuṕarāte ā'mitiripēabeyurāre jāāekarā nimarape. ¹⁰ ĩ'rā mae jājĩrokaṕi ikupaka ārāṕarā:

—Ritaja jā'merimaji, ĩ'rākuri ba'iaja baakoribeyuka mime, supabatirā wājia bojarĩjayuka imarī, meñũ upakaja baaiki mime. I'supaka simamaka, yijare jāāṕarāte ba'iaja baamaka ĩatirā, “Ba'iaja imarika tiyibesarāka mijaro'si”, nare merĩrũkia, ¿no'ojĩrā yaje sarā seyarũkia jariwa'yua?— kire narāṕe.

¹¹ I'supaka napakā'ā saya upaka jariroaka jia boia nare kĩjirape. Nare sĩjĩtirā,

—Jajua baabekaja mija imabe. Aṕerā imañũjurā ruṕu mija upakaja yimajaroka bojarimaja. Saṕi'iwa'ri ba'iaja baarimajare nare jāārũkirā nime,— Tuṕarāte ārāṕe.

¹² Torājĩrā ate, aṕekuku ṕaṕera buṕeka ṕapatāteka Oveja weiwa'yua upaka imakite wierape. I'supaka kibaarapakarō'ōjĩte jājia ka'ia iyirapaka. I'supaka sabaarapaka ṕoto ĩmikaki aiyate ta'sikā'āja ririwa'rape. Supabatirā ñamikaki jũ'aitakaja riwerō'ōjĩrā jarapakĩ kiro'si. ¹³ Supabatirā tā'ṕia ka'iarā jũjirapaka, rĩkimaka hĩguerarika wĩrōa baṕatemaka jũjika upaka. ¹⁴ Torājĩrā mae wejeṕema ñe'metājĩrā ta'ritatirā sarirape. I'tojĩteje ṕusia,

jūmurika imakoþeikaoka aþerō'ōrā oyiaja Tuþarāte wiataþatarape. ¹⁵ I'suþaka sima-maka āta wi'iarā, þusiareka āta watoþekarā þo'imajare ru'rape. Īþarimarā, suþabatirā jā'merimaja, imatiyarimaja, imatiyabeyurāoka, suþabatirā aþerāro'si ba'iraberimaja, aþerāro'si ba'irabeĭjibeyurāoka, sareka naru'rikākarape. I'suþakajaoka rĭkimaka niñerū rikairā, wayuoka baairāþitiyika ritaja þo'imajare sarā ru'rape. ¹⁶⁻¹⁷ Suþabatirā ikuþaka þusia narāþe mae:

—Yijare mika'ratātebe ĩþi ruþarikūmuarā ruþarapakite yijare ĩatōþokoreka. Suþabatirāoka Oveja weiwa'yua uþaka imakite ba'iaja yijare jūarūjekoreka. Kopakaja i'suþaka þo'imajaro'si imarūkirĭmi yijare seyayu mae. I'suþaka simamaka ni'ioka sareka ru'riwārūbesarāki,— āþaraka þusia najairape.

7

144,000 rakamarā Israel ka'iakarāre Tuþarāte ĩarĭrĭrāñu

¹ Torājĭrā mae botarakamarā ángelrākare ñiarape. ĩ'rĭka jā'ātĭþē'rōtoþi rĭkamarapakĭ. Aþika wayeruþitĭkapi, aþika rĭkamarapakĭ wejerĭrĭkapi. Suþabatirā aþika aþepē'rōto wejerĭrĭkapi rĭkamarapakĭ. I'suþaka rĭkamaritirā wĭrōa riabo'i, yaþubo'irā, ka'iarā baekopeikaoka nabaetiyirūjerape. ² Torājĭrā aþika ángel jā'ātĭkapi i'tamaka ñiarape, Tuþarā, oñia imajĭþarimaji wāmea kio'oĭĭ'arūkia* rikatirā. Suþabatirā aþerā ángelrāka riapakiaka, ka'ia Tuþarāte ba'iaja baarūjekarā þō'irā etatirā jājĭrokapi ikuþaka nare kērāþe:

³ —Yaþua, riaka, ka'ia mĭja bitata'si, Tuþarāte yaþaika uþakaja baarimaja kū'arā kiwāmea yĭja o'oĭĭ'arāñu ruþu. I'suþaka nare yĭja baarāka be'erō'ōþi þuri, samĭja bitataþuarāñu,— nare kērāþe.

⁴⁻⁸ Torājĭrā mae,

—Nimaupatĭji þuri 144,000 rakamarā nime Israelkarā Tuþarā wāmea yĭja o'oĭĭ'arūkirā, — sārĭkorapakā ña'mitirape.

Ā'mitirikōrĭ je'e: ikuþaka wāmeirā nimarape ĩ'þoū'þuarāe'earirakatata imaraparā: Judá imaroyirekaki tatarā doce mil rakamarā imaraparā. Toþi aþerā i'siarakamarā oyiaja nimarape ikuþaka wāmeirā:

Rubén,
Gad,
Aser,
Neftalí,
Manasés,
Simeón,
Leví,
Isacar,
Zabulón,
José,
Benjamín

ĩ'þoū'þuarāe'earirakatata nimarape. ĩ'rātata uþakaja doce mil rakamarā nimarape.

Rĭkĭmarāja saya boia jāāirā Tuþarāte jĭyĭþuþayebaraka imaraparā

⁹ I'sia be'erō'ō Tuþarā ruþarikūmu wāĭĭtāĭji, suþabatirā Oveja weiwa'yua uþaka imaki wāĭĭtāĭji rĭkĭmarāja þo'imajare rĭkamapakā'ā ñiarape. ĩ'rāka'ikarāmarĭrā, ĩ'rāwejekarāmarĭrā, ritaja þo'imaja oka jairā, suþabatirāoka ritaja þo'imajatata uþatĭkarā nimarape. Suþa imarĭ marākā'ā baatirā majoaþuaberĭjĭñurā nimarape. Nimaupatĭji saya boia jāātĭrā ne'eĭĭjoa ĩoika rikabaraka nimarape. ¹⁰⁻¹¹ Toþi mae jĭĭmaka imawa'ri jājĭrokapi ikuþaka narāþe:

* 7:2 El sello de Dios

—Tuṕarāte jā'mebaraka ruṕarijayurō'ōrā ruṕaki, suṕabatirā Oveja weiwa'yua uṕaka imakiṕitiyika ī'ṕarāwā'taja jiamarīareka mare tāārimaja nime,— naṕakā'ā ṅa'mitirape.

I'suṕaka ṕo'imajare āñukā'āja, Tuṕarā ruṕarikūmu wā'tarā botarakamarā maiko-ribeyu uṕaka imarāte imarape. Suṕabatirā veinticuatro rakamarā ṕakiarimarāre ima ṕēterō'ōṕi, naruṕurō'ōṕioka ritaja ángelrākare rīkajiyerape. Toṕi nimauṕatiji kiruṕarikūmu wājitāji Tuṕarāte jiyiṕuṕayeebaraka namo'ipāñawa'rape. ¹² Suṕabatirā kire jiyiṕuṕaka ōrīwa'ri, ikuṕaka jaibaraka nimarape:

—Rita sime. “Jiitakiji mime”, mire ṕo'imajare ārīrijarirūkika mime. I'suṕakajaoka ritaja ṕemawa'ribajirā jiitakiji mime, ritaja ōñuka, “Jiitaka yijare mibaarijayu”, mire ṕo'imajare ārīrijarirūkika mime. Ritaja ṕo'imaja jiyiṕuṕaka mire ōñurā, tērīritakiji mimamaka, maki aṕika mire ṕemawa'ribaji tērīriki imabeyuka. Tuṕarā, i'suṕaka oyiaja miro'si simajīṕarijarirū,— āṕaraka nimarape.

¹³ I'suṕaka narāṕaka be'erō'ō, ī'rīka ṕakiakite ikuṕaka yire ārāṕe:

—¿Marā nime saya uṕaka ima jariooaka boia jāātirā imarā? ¿No'okarā nime?— yire kērāṕe.

¹⁴ Suṕa kēṕakā'ā ikuṕaka kire yiyi'rape:

—Ōrībeyuka yi'i. Mi'i ṕañaka ōñuka je'e, yire samibojabe,— kire ṅarāṕe.

I'suṕaka kire ṅaṕakā'ā ikuṕaka yire kibojarape:

—Jimarī jūarūkijē'rāka seyamaka sareka aṕerāte nare ba'iaja baamaka rakajepāāwa'ri nareyarjarika simako'omakaja Jesúre yi'ririija'ataberikarā nime. I'suṕaka imarā imarī, ba'iaja baakoribeyurā nime Tuṕarāte īamaka. Suṕa imarī Oveja weiwa'yua uṕaka imaki riweaṕi nasaya uṕaka ima jariooaka jūjetirā, jia boioyiaja jāātirā uṕaka nime.

¹⁵ I'suṕaka simamaka īṕire kiruṕarikūmuarā ruṕarapaki wājitāji kire jiyiṕuṕayeebaraka nime. Suṕabatirā kiwi'iarā, īmi, ṅamioka kiyapaika uṕakaja baarijayurā imarī, dakoa jūarūkimarīrā nime, Tuṕarāte nare īarīrīrijarirāñurā imarī.

¹⁶ Suṕabatirā kēsirababeyurā, okoa ukurijitobeyurā, suṕabatirā aiyapekareka ijia jūarūkimarīrā nimarāñu.

¹⁷ I'suṕaka nimaerā Tuṕarā ruṕarikūmuwājitāji imaki imarī, jia oveja tuerimaji uṕaka Oveja weiwa'yua uṕaka imakite nare īarīrīrāñu kiro'si. Suṕabatirā ōñio okoa imarō'ōrā nare sasīarī kiruṕutawa'rīrāñu. Suṕa imarī “Aṕekurioka ba'iaja jūarūkimarīrā, i'suṕakajaoka oriṕe'arūkimarīrā nimarū”, āṕaraka jia Tuṕarāte nare baarāñu,— ārīwa'ri yire kibojarape.

8

Piyikuku ṕaṕera buṕeka ṕaṕatāteka imarapaka kiwierapārō'ō

¹ Torājīrā mae Oveja weiwa'yua uṕaka imaki īṕotēñarirakakuku ṕaṕera buṕeka ṕaṕatāteka ima kiwierape. Sakiwierapakarō'ōjīte treinta minuto rō'ōjīrā mabo'ikakurirō'ō ṅa'kikā'āja jarapaka. ² I'suṕaka simarapaka be'erō'ō īṕotēñarirakamarā ángelrākare Tuṕarā wājitāji narīkamapakā'ā ṅiarape. Suṕabatirā īṕotēñarirakao tromṕeta Tuṕarāte nare ījīkarā nimarape. ³ I'tojīrā ate aṕika ángel orokaka baeaka ōñioka ṕearūkia rikatirā etarapaki. Tuṕarāte jiyiṕuṕayeewa'ri joejiritērīa orokaka baeaka wājitāji ṕemaari keyarīkarape. Torā kimarapaka ṕoto, rīkimakaja ōñioka ima īṕi ruṕarikūmuarā ruṕarapakite kire ījirape joejiritērīarā kijoeokaro'si. Tuṕarāro'si sajoejībaraka kirirāre kire jēñerapaka kīṕō'irā eyarapaka ūmakakaka ī'rātiji. ⁴ Ōñioka kijoeika ūmakajijīsia ṕitiyika kire najēñerijayua Tuṕarā ṕō'irā eyarapaka. ⁵ Torājīrā ōñioka ṕearūkia kirikarapakarā Tuṕarāte jiyiṕuṕayeebaraka joejiritērīakaka ṕeka ya'tarika sarā kijāāṕorotarape. I'suṕaka sabaatirā ika wejearitatorāja sakiwe'aña'tarape. Suṕa kibaarapakarō'ōjīte jimarīa jājia wīṕoa yaarapaka. Jājia jaitirā yoṕi aṕea jā'mijiyeriokabayurape. Torājīte ka'ia iyirapaka mae.

Trompeta ángelrākare puḗueka

⁶ Torājīrā mae, trompeta puḗuokaro'si sarikatikaja ī'potēñarirakamarā ángelrākare imarape.

⁷ Mamarītaka saḗupurapakite puḗurapakaka, ī'rātiji riwerukubaka okoa jiyikapitiiyika peka ya'tarika jūjirapaka. I'supaka sabaarapaka be'erō'ōpi ka'ia wejeareka ima ñe'metāji rokajīrā* ru'arī ojibakarāja oorapaka. I'supakajaoka yaḗua, taya ōñia ñe'metāji rokajīrā oorapaka.

⁸ Kirokajīte imarapakite puḗurapaka ḗoto puḗia rīkamaka upaka jū'rētirā riapakiakarā saña'rape. Supabatirā riapakiaka ñe'metāji rokajīrā soko riwearo'si jarapaka. ⁹ I'supaka simamaka riapakiakareka imakoḗeika ñe'metāji rokajīrā jīrīpatarapaka. I'tojīrā rō'ōjīrājaoka kūmuḗpakiaka sareka imarapaka ña'mīpatarapaka.

¹⁰ I'tojīrā apika ángel puḗurapaki ate. I'kire puḗurapakarō'ōjīte, īmīpi tā'pīpakiaka peka jū'rēika upaka jū'rēña'rāpaka ñiarape. Riaka, supabatirā okoa koḗeapi juruika nukuroyika imaoka ñe'metāji rokajīrā ru'ajī'ari saña'rape. ¹¹ I'supaka baarapaki jīmia wāmeiki tā'pire imarape. Ikiḗi ārīwa'ri ñe'metāji rokajīrā ru'ajī'ari jīmia okoa jarapaka. I'supaka simamaka sukutirā rīkimarāja ḗo'imajare reyarape.

¹² I'tojīte kirokajīkaki ángelte puḗurape. Sakīpuḗurapaka ḗoto aiyaka, ñamikakioka, ñe'metāji rokajīrā sayaaboaika ruirīkarapaka. Rīkamakaja tā'piaoka imarapaka ñe'metāji rokajīrā rirīpatarijarapaka. I'supaka imawa'ri botarakakuri aiyajērā rō'ōjīrā ī'rārīmi upakaja aiyate neiñamita'rape. Ñamikaki i'tojīrājaoka ñoaka ī'rāñami upakaja neiñamita'rirījarapaki.

¹³ Topi mae yu'awa'ri īaerā baakōrī awaka wirapaka ñiarape. Iki mae jājirokapi ikupaka ārīkorapaki:

—Aya, ba'itakaja ritatojo wejeareka imarāte jūaerā baayu. Maekarakamarā ángelrāka trompeta puḗubeyukajīrā imarāte saḗupurāñu ḗoto i'supaka simarāñu,— kērīkorapaka ña'mitirape.

9*Koḗea tiyibeyuakaka*

¹ Torājīrā apika saḗupurapaki. I'kire saḗupurapakarō'ōjīte tā'pi upaka īoika ña'rāpaka ate. I'ki imarapaki koḗea tiyibeyua wierūkia Tuparā kire ījikaki. ² Supa imarī, saḗi mae koḗea kiwierape. Sakiwierapaka ḗoto, peka jājia jū'rēwa'ri ūmakapuyū upaka saḗi ḗorapaka. I'sia ritatojo wejeḗemarā koyimaka aiyate neiñamita'rape. ³ I'supakajaoka ūmaka watoḗekapi rīkimakaja ñimia kārīḗorapaka no'ojariwa'rīmarīa ritatojo wejeareka simarape. Ñimia imako'omakaja kūaparāka upaka tuteika Tuparāte nare imarūjerape.

⁴ Supa imarī “Taya, yaḗua, ōterikia puḗi mija bitata'si”, ārīwa'ri Tuparāte okajāāeka simarape. “Tuparāriki kime ī'ī', āñua wāmea nakū'areka o'ojī'abeyurāte oyiaja ba'iaja mija baabe”, Tuparāte ārītikarā simarape. ⁵ “Ba'iaja ḗo'imajare mija jūarūjebe”, Tuparāte ārīkarā nimako'omakaja, “ḗo'imajare mija jāābe”, kērīberikarā nimarape. Supa imarī ī'rāḗitarakamarā aiyarō'ōjīrā ḗo'imajare tutebaraka nare kīmarūjerape. I'supaka kijā'merapakapi ārīwa'ri nare satuteka kūaparāka tuteika yi'aika upaka nare sayi'amaka jimarīa ba'iaja najūarape.

⁶ I'supaka simarāka ḗoto jimarīa ḗo'imajare reyariḗakata'rikoperāñu. I'sia yaḗariḗotojo reyawārūbeyurā nimarāñu.

⁷⁻⁸ Ñiarapakareka ñimi upaka imakoḗeraparā kawarurāka jīñaokaro'si imatīkarā upakaja nimarape. Supabatirā ḗo'imapeḗa upaka ḗemakirā, orokaka baeḗa bu'ya narupuko'arā tuaekarā, supabatirā rōmitirupua upaka ruḗukirā nimarape. Noḗia puḗi yaioḗia upaka īoika imarapaka. ⁹ I'supaka imaraparā imarī ḗeruakaka baeḗa

* 8:7 La tercera parte de la tierra

wa'ititia ōika jāāirā nimarape. Nawirapaka poto jimarī sokaarikorape, ka'iaḡi tūrūrūkia viewa'paraka rīkimaka kawaru rīñua okaayu upaka. ¹⁰ Ī'rājaoka űimia imariḡotojo kūaparāka upaka pīkokirā imaraparā. I'supaka imaraparā imarī Ī'rāpitarakamarā aiyarō'ōjīrā pō'imajare tutebaraka nimarape. ¹¹ Supabatirā niḡamaki ángel mirāki imaroyikaki, koḡea tiyibeyua ĩḡamaki kimarape. Hebreo okaḡi kiwāmea imarapaka Abadón. Supabatirā griego okaḡi pūri Aḡolión wāmeiki kimarape. Riatarimaji ārīrika simarape i'supaka kiwāmea imarapaka.

¹² I'supaka simarape mamarītaka ba'iaja jūaũ'murūkia. Mija ĩabe, i'sia be'erō'ōḡi ĩ'ḡakurikaka jariwa'riñujurapaka ruḡu.

¹³ I'supaka simarapaka be'erō'ō aḡika tromḡeta pūpūrapaki. Kipūpūrapakarō'ōjīte Tuḡarā wājītāji kire joeĳiritēria orokaka baaeka botarakaba'i wakaika imarapaka watoḡekapī sajaikorape. ¹⁴ Supabatirā torā tromḡeta pūpūrapaki ángelte ikupaka sārāpaka űa'mitirape:

—Riapakiaka Éufrates wāmeiriarijerā botarakamarā ángelrāka ji'apairāte mikototabe,— sāpakā'ā űa'mitirape.

¹⁵ I'supaka sārīkorapaka poto botarakamarā ángelrākate kikitotarape. Ritatojo wejeareka imarā pō'imajare űe'metāji rokajīrā* najāāpuaokaro'si, “I'siwejeje'rāreka, i'ki aiyareka, i'sirīmireka, i'tojīrā aiyajēraka imarāka poto nare mija jāābe”, āriwa'ri kijā'metikarā nimarape. ¹⁶ Nare kikitotarapaka be'erō'ō rīkimarāja surararāka kawaru pamarā tuyumaka űiarape. I'supaka nimarapaka poto, “Doscientos millones rakamarā nime”, sārīkorapaka űa'mitirape.

¹⁷ Supa imarī makārārūñuroka upakaḡi naro'si oyiaja peruakaka baaeka jāāirā nimamaka űiarape. Jū'apañaka ya'tarika, supabatirā neiḡañakarāja jī'mia, supabatirā aḡea azufre upaka jū'siḡoa simarape najīrīriko'a. I'supakajaoka kawaru imariḡotojo yaia león ruḡuko'a upaka ruḡuko'akirā nimarape. Narijokoḡeapī ḡeka, űmakaka ḡorapaka, supabatirā dajaka jīsia azufre saḡijioka ḡorapaka. ¹⁸ I'siarakaba'i kawaru rijokoḡeareka ḡorapakaḡi āriwa'ri, ritatojo wejeareka imarā pō'imajare űe'metāji rokajīrā puajīyerapaka. ¹⁹ Supabatirā āñaruḡuko'a upaka ḡkoika imatiirā, narijokoḡeapī, naḡīkorō'ōḡioka pō'imajare jāārika ōñurā nimarape.

²⁰ Rīkimarāja pō'imajare najāārapaka ĩariḡotojo, ba'iaja nabaarijayua ja'ataberaparā aḡerimarā ruḡu. Supabatirāoka Satanārika ima jiyiḡupayeerimaja imarī, waḡuju imaja jērāka oro, ḡlata, bronze, ātakaka, yaḡuakakaoka baabaraka nimaroyirape jiyiḡupaka noñao'aro'si. Nabaarapaka yoibeyua, turibeyua, ā'mitiribeyua simako'omakaja jiyiḡupaka sōrīrijaparaka nimarijarape ruḡu. ²¹ Supabatirā pō'imajare jāārika, ye'oaḡi aḡerāte nabitarijayua, rōmitika nawā'imañua, nakaree'erijayuaoka ja'atabeyurā nimarape.

10

Ángel ḡapera buḡeka rikaekakite imaekarō'ō

¹⁻² I'supaka simamaka űiarapaka be'erō'ō, ĩrīka ángel jājika űmakakaḡi butekaki, mabo'ikakuripi ruira'amaka űiarape. Mae mia, kiruḡuko'a bo'i ne'eḡporea imarapaka. Kipema aiyaka upaka yaarīkaiki imatirā kiñika ḡeka jū'rēika upaka kimarape. Ikijioka ḡapera buḡekajīka wietikaja rikarapaki. Kiũ'pua ritapē'rōto riapakiakarā rī'karipotojo, aḡepē'rōtoḡi pūri bo'irā kirī'karape. ³ Supabatirā yaia león akaika upaka jājirokaḡi kiakaseremaka, ĩḡotēñarirakakuri wīḡoa kire yi'rīkorapaka. ⁴ Wīḡoa jaikorapaka upaka yo'oerā baamaka, mabo'ikakurirō'ōḡi ikupaka yire sārīkorape:

—Wīḡoa jairapaka aḡerāte miboja'si. Supabatirā samio'oa'si,— yire sārīkorape.

* **9:15** La tercera parte de la humanidad

5-7 Torājīrā ate ĩrāpē'rōto kiū'pua riapakiakarā rīkamarītīrā apepē'rōto ka'iarā rīkamañukate ritapē'rōto kipitaka ĩmirā mi'matatīrā, ikupaka kērāpe:

—Tuparā ōñia imajipaki wejepema, ka'ia, riapakiaka supabatirā ritaja sareka ima pō'ijiaekaki. I'supaka simamaka, rita sime kīaika wājītāji ikupaka ñañua: Kopakaja i'tojīrāja sime mae, dakoa mata'arūkia imabeyua apea. Piyika ángelte pūpūrāka poto “Ikupaka yibaarāñu”, kērīka upakaja Tuparāte baarāñu. Bikija pūri ritaja pō'imajare kibojaberika ruḡu. I'supaka simako'omakaja kiro'si bojañjirimajare takaja sakibojaeaka. I'supaka simamaka nare kibojaeaka upakaja simarāñu piyikate saḡupūrāka poto,— kērāpe.

⁸ Toḡi ate ĩmipi ikupaka yire sārīkorape:

—Ángel, ĩrāpē'rōto kiū'pua riapakiakarā rīkamarītīrā, apepē'rōto bo'irā rīkamañuka pō'irā me'pe. Kipō'irā a'ritirā paḡera bupeka kirikaika me'ebe,— yire sārīkorapaka ña'mitirape.

⁹ I'supaka sārīkorapaka ā'mitiritirā kipō'irā ya'rape. Kipō'irā eyatirā paḡera bupeka kireka yijēñerape. Toḡi ikupaka yire kērāpe:

—Ája'a, samiba'abe. Samiba'arāka poto mumioko upaka mirijokoḡearā sajariko'omakaja mise'kurarirāñu,— yire kērāpe.

¹⁰ I'supaka kēpakā'ā, se'etirā, yiba'arape. Sayiba'arapaka be'erō'ō mumiokoa mukuika upaka yirijokoḡearā sajarape. I'supaka simako'omakaja sayiba'arapaka be'erō'ō yiñe'meā yire yi'arapaka. ¹¹ Toḡi ikupaka yire kērāpe ate:

—Pō'imatata imaupatiji, naka'iareka noka jaibaraka imarā upatiro'si, supabatirā ritaja ĩparimarāre, “Ikupaka mijare simaerā baayu”, Tuparāro'si bojañjirika ima mire ate,— ángelte yire ārāpe.

11

Īparā rita ima jaiwaḡu'atañjirimaja

¹ I'sia be'erō'ō jērābaarūkia ángelte yire ĩjirape. Sījitirā ikupaka Tuparāte añua ángelte yire ārāpe:

—Ikapi yire jiyipupaka ōñriwi'ia mijērābaape, supabatirāoka sareka joeñjiritērā mijērābaabe. I'supakajaoka yiwi'iarā dikarakamarā yire jiyipupayeerimajare imarika mijoabe. ² Yiwi'ipēte ĩrākō'rīmato pūri mijērābaa'si, yire yi'ribeyurāte imarūkirō'ō simarū ārīwa'ri nare ñijikarō'ō simamaka. ĩrā imarā maekarakakuri wejejē'rāka apejē'rā ñe'metājirā Jerusalénwejeakarāre ba'iaja baataparijarirāñurā. ³ Supa simako'omakaja ĩparā yire jaiwaḡu'atañjirimajare yipūatarāñu. Jariromajaka kīkeka najāāmaka ĩatirā “Ba'iaja yija baaikareka yija pūpaḡe'riri imakoḡeyu”, pō'imajare ārīrū ārīwa'ri. Maekarakakuri wejejē'rāka apejē'rā ñe'metājirō'ōjīrā nare ñorīrūjeika pō'imajare bojabaraka imarāñurā,— Tuparāro'si ángelte yire ārāpe.

⁴ Ika ĩ'paba'i upaka imarā nime Tuparāte jaiwaḡu'atañjirimaja, ĩakōrī je'e: Wejeñḡamaki Tuparā wājītāji olivo ĩ'pajūki, supabatirā ĩ'siarakabijioka peritērā yaaboaika upaka nime. * ⁵ Supa imarī namajamarāre ba'iaja nare baakoḡemaka, narijokoḡeapī jū'rēḡoyua. I'supaka ima simamaka saḡi nare najoeriatapatayu. ⁶ Supabatirā okoa najarirūjebepakā'ā, jaribesarāka. Supa imarī “Tuparāro'si jaibaraka yija imarāka wejejē'rārō'ōjīrā okoa jaribesarāka”, nañu. I'supakajaoka okoa riwearo'si jarirāka, supabatirā ika wejeareka imarāteoka ba'iaja najūaerā nayapaika upakaja† baarimaja nime.

⁷ Torājīrā, Tuparāte jaiwaḡu'atañjibaraka nima puyarirāka poto werikapakiaki kopea tiyibeyurō'okakite naka jīrī mirīeyarāñu. I'supaka baawa'ri, nare kijāārāñu. ⁸ I'supaka nare baatirā ma'a ñe'metājirā nare kipāñjiyerāñu, wejeareka bikija yaḡua tetaekarā

* **11:4** Véase el libro de Zacarías 4.1-4, 11-14 † **11:6** Hacerles sufrir con toda clase de plagas.

niḡamakire naḡatakĩaekarõ'õrã. Torã imatiyaika wejeareka imarã ba'iaja baairã imarĩ, Sodoma, supabatirã Egiptoka'iaakarãre ba'iaja baaroyika upaka baairã nime. ⁹ Maekarakarĩmi imaeka aḡerĩmi wãjitãji aiyarõ'õjĩrã namajaka torã imarãka. Torãjĩrã ritaja ḡo'imatatarãte namajaka ĩarãñũ. Namajaka ĩaripotojo nare ã'mijĩaekarã imarĩ, nare nayayerũjebesarãñũ. ¹⁰ Torãjĩrã mae, jaiwawũ'atarimajare reyamaka, rĩkimarãja ḡo'imajare jĩjimaka jarirãñũ. I'supaka imawa'ri “Maekaka koḡakaja ĩ'ḡarã ba'iaja mare baata'arimajare riyu”, ãḡaraka rẽrĩtirã jĩjimakaḡi ba'irĩjia ḡibabu'abaraka nimarãñũ.

¹¹ Supa nimarapaka ḡoto maekarakarĩmi be'erõ'õ aḡerĩmi ĩmi ñe'metãjirõ'õjĩrã simarapaka ḡoto, õñia Tuḡarãte nare jarirũjerape ate. I'supaka nare kibaamaka, nami'mirĩkarãka ĩatirã, jimarĩa ḡo'imajare nare kĩkirape. ¹² Toḡiji mabo'ikakurĩḡi,

—Õ'õrã mija i'tabe,— jãjirokaḡi nare sãrĩkorape.

Sã'mitiritirã, nare ã'mijĩarimaja ñakoarekaja, oko ũmaka watopekaḡi na'raḡe. ¹³ Mabo'ikakurirã na'rapakarõ'õjĩte jimarĩ jãjia ka'ia iyirapaka. I'supaka sabaamaka rĩkimaitakaja wi'ia imarapakakaka kũḡaji sakuyupaterape‡. I'supaka baawa'ri siete mil rakamarã ḡo'imajare sariatarape. Õñia jariwa'raparã ḡuri sĩatirã ḡupatawa'ri “Tẽrĩritakaji mabo'ikakurirã imakite ime”, narãḡe Tuḡarãreka.

¹⁴ Mamarĩrokajĩtekaka ba'iaja jũarũkia ima koḡakaja yibojaweayu. Sabe'erõ'õjĩte no'õjĩrãmarĩaja ba'iaja najũarika jariwa'rapaka.

Piyika ángelte tromḡeta ḡupueka

¹⁵ Ka'ia jimarĩ jãjia iyirapaka be'erõ'õ, ḡiyika ángelte tromḡeta ḡupurape. Sakĩḡupurapaka ḡoto mabo'ikakurirõ'õḡi rĩkimarãja jãjirokaḡi ikupaka narĩkorape:

—Ritatojo wejeareka imarãte najã'meika koḡakaja Tuḡarãte tiyetayu mae. Maiḡamaki Tuḡarã, supabatirã Cristopitiyika, ḡo'imaja ĩḡamarã najayu. Supa imarĩ ritatojo wejeareka imarãte jã'mejĩḡarimaji kimarãñũ,— narĩkorape.

¹⁶⁻¹⁷ I'supaka simekã'ãja veinticuatro rakamarã ḡakiarimarã Tuḡarã wãjitãji ĩḡarimarãre ruḡarũkiareka naruparape. Saḡi mi'mitirã ka'iareka namo'ĩḡãñawa'raḡe, Tuḡarãte jiyĩḡupayeewa'ri. Toḡi ikupaka narãḡe:

—Yija ĩḡamaki Tuḡarã, ritaja ima ḡemawa'ribaji imaki mime. Supa imarĩ bikija imara'aekaki imaripotojo, maekakaoka imaki mime. Jia mibaayu yija ĩḡamaki, tẽrĩriki imarĩ, maekaka ritatojo wejeareka imarã ḡo'imajare jã'merimaji mijayu.

¹⁸ Mia je'e, nimaupatiji ḡo'imatata mire yi'ribeyurã jimarĩa mire naḡe'yorijarika. I'supaka ĩatirã, nare miboebaritiyaeka. Supa imarĩ reyaeka mirãrã ba'iaja nabaeka ḡareareka nare ba'iaja mibaarũkirĩmi koḡakaja seyayu mae. Simako'omakaja mire yi'yurãte ikupaka mibaarãñũ: Miro'si bojawaḡu'atarimaja, ĩḡarimarã, supabatirã imatiyabeyurãoka, mire yi'riwa'ri jia nabaeka mirãka simamaka sawaḡa jia nare mibaarãñũ mae. Ika wejeareka ḡo'imajare riatarijayurã ḡuri, nare miriatarãñũrĩmi seyayu mae,— narãḡe.

¹⁹ I'sia be'erõ'õ mabo'ikakurirã Tuḡarãte jiyĩḡupaka õrĩriwi'ia wieka ñiarape. Satõsuarã imatiyaikoto imarapaka. I'sikoto tõsuarã “Ikupaka yire yi'yurãro'si yibaarãñũ”, ãñua o'oeka imarapaka. Sañiarapaka ḡoto ikuparõ'õḡiji jãjia wiḡoa ḡaarapakarõ'õjĩte ka'iaoka iyirapaka. Supabatirã okojiyia werikitaka jũjirapaka.

12

Rõmo ḡõ'irã kajuyaiḡakiaka upaka ĩoika eyaeka

¹⁻² Sabe'erõ'õ mabo'ikakurirã imatiyaika ḡemakotowĩpakã'ã ñiarape. Mia, aiyate yaaika upaka saya jããekako koimarape. Ñamikakirã rĩkamañukoreka ĩḡoũ'ḡuarãe'earirakamaki tã'ḡia kobu'yareka imarapaka. Yataarikako imawa'ri sarikarika ḡakataparaka ba'iaja kojũarape. ³ Be'erõ'õjĩte ate ñiarape: Kowã'tarã

‡ 11:13 Se derrumbó la décima parte

kajuyaiṗakiaka uṗaka ṗoika jũ'apakiaka, ĩ'ṗotēñarirakao ĩṗarimarã bu'yakaka tuaeka ruṗuko'aika simarape. Suṗabatirãoka ĩ'ṗapitarakabi sawaka imarapaka. ⁴ Tã'ṗia ñe'metãji rokajĩrã* kiṗĩkoapi kipaña'ruirape. Suṗabatirã rōmo wã'tarã keyarĩkarape, komakarãka ṗo'ijĩpakã'ã ba'aokaro'si. ⁵ I'suṗaka kimekã'ãja ritaja ṗo'imaja ĩṗamaki imarũkikate korikarape. Tuṗarãte ṗũataekaki imarĩ, jia jã'mewãrũrũkika kimarape. Kajuyaiṗakiaka uṗaka ṗoika kire ba'ariyapamaka kire korikarapaka be'erõ'õ Tuṗarãte ruṗarõ'õrã kire kija'aṗearape, kika jã'merimaji kimaokaro'si. ⁶ I'suṗaka kibaarapaka ṗotojo ṗo'imajamatorã kiṗako mirãkote ru'rape. “Õ'õrã jia kore ñiarĩrĩrãñũ”, Tuṗarãte ãrĩtikarõ'õrã ko'rape. Torã koimarapaka ṗoto maekarakakuri wejeje'rã aṗejẽ'rã ñe'metãjirõ'õjĩrã kore ĩarĩṗaraka Tuṗarãte imarape.

⁷ I'suṗaka kore kibaarapaka be'erõ'õ mabo'ikakurirõ'õrã ṗitã'muareka imarãte ñiarape. Miguelrĩrã ángelrãka, kajuyaiṗakiaka uṗaka ṗoikirirãka najĩrãṗe. ⁸ I'suṗaka simako'omakaja Miguelrãkare natẽrĩwãrũberape. Suṗa imarĩ mabo'ikakuri Tuṗarãte imarõ'õrã imarũkimarĩrã najarape. ⁹ I'suṗaka nare baatirã kajuyaiṗakiaka uṗaka ṗoikire kirirãṗitĩyika Tuṗarãte ṗoatarape ika ka'iarã takaja nimaokaro'si. Tuṗarãte ṗoatarapakiji kime Satanás wãmeiki. Ikijioaka imaki bikija ãñakarã ña'rĩjãroyikaki. Suṗabatirã ritatojo wejeareka imarãte ṗakirimaji kime. I'suṗakajaoka Diablo wãmeika kime ba'iaja jaita'arimaji ãrĩrirokapi. ¹⁰ Torãjĩrã mae jãjĩrokapi ikuṗaka sãrĩkorape:

—Kopakaja Tuṗarãte yi'ririṗaraka imarã ṗo'imajare tããrũkirĩmi seyayu. Suṗabatirã ritaja ima tẽrĩwa'ribaji imaki imarĩ, ritaja wejeareka ṗo'imajare kijã'meũ'muyu. Suṗabatirã “Yiro'si ritaja wejeareka imarãte mijã'mebe”, Tuṗarãte kire ãñua simamaka, nare jã'merimaji Cristore ime kiro'si. I'suṗaka kime Tuṗarã, Satanãre ṗoataekaki imarĩ. Kiṗoataekaki imaki Jesũre yi'yurãte ba'iaja baata'arimaji. ĩmi, ñami ṗariji Tuṗarãte ĩaika wãjĩtãji muṗaka Cristore yi'yurãte jaita'rubaraka, “Ba'irã nime”, Tuṗarãte ãrĩrijarikopeiki.

¹¹ I'suṗaka nare kijaiṗakiko'omakaja, Oveja weiwa'yua uṗaka imakite reyaeka riweapi ba'iaja nabaarijayua kijũjemaka, Satanãre tẽrĩkarã majeyomarã. “ Jesũrika bojariroka mawãrõmaka õrĩwãrũbeyurãte mare jããrãñũ je'e', marĩko'omakaja okajãjiapi rakajebekaja maimaye'e. Suṗa imarĩ samabojarija'ata'si”, narĩṗuṗajoaeka. I'suṗaka imawa'ri ba'ikate natẽrĩka.

¹² Satanãre õ'õrã imawãrũbepakã'ã, jia jĩjimaka maimae mae. Mija ka'iareka imarã ṗuri, suṗabatirã wãṗuruṗi riṗakiakareka imarijayurãteoka ba'iaja sabaarãñũ. I'suṗaka mijaro'si simarãñũ mija ṗõ'irã Satanãre ruiwa'yua simamaka. “Ñojimarĩji Tuṗarãte wẽkomaka yire baarũkia jariwa'yua”, ãrĩwa'ri jimarĩa kibobeyu mae. Suṗa imarĩ ba'iaja mijare jũarũjebarakã kimarijayu,— sãrĩkorape.

¹³ “Mabo'ikakurireka ñimapi kopakaja ka'iarã Tuṗarãte yire ṗoatayu”, ãrĩwa'ri makarããrapako mirãko rōmore sarĩrãṗe kajuyaiṗakiaka uṗaka ṗoika. ¹⁴ Kore kirĩrĩko'omakaja awapakikajea ĩ'ṗato jo'barito Tuṗarãte kore ĩjirape kowiyaokaro'si. Suṗa imarĩ ṗo'imajamatorã eyaerã kajuyaiṗakiaka uṗaka ṗoika kowiritapawa'rape. Torã maekarakakuri wejeje'rãka aṗejẽ'rã ñe'metãjirã ba'arika kore ji'abaraka Tuṗarãte kore ĩarĩrãṗe. ¹⁵ Koru'pakã'ã ĩatirã, kore jããrika kiri'kakoperape. Suṗa imarĩ kirijokopeapi rĩkimakaja okoa kiṗoatarape kore ña'metarika yapakopewa'ri.

¹⁶ I'suṗaka kibaako'omakaja Tuṗarãte kore jeyobaamaka, ka'ia ru'ritaraparõ'õrã okoa kiṗoatakoperapaka ririwa'rapaka. ¹⁷ I'suṗaka simamaka ĩatirã, jimarĩa rōmore kibobearape. Kore jããwãrũberĩwa'ri korĩṗarãmerãka jĩrĩrĩ ke'rape. ĩrã nimarape, Tuṗarãte jã'meika yi'yurã, suṗabatirã ritaja Jesucristore nare bojaekakaka ja'atabeyurã.

¹⁸ Topi mae riṗakirijerã kajuyaiṗakiaka uṗaka ṗoikite tuiĩrĩkarape.

* **12:4** La tercera parte de las estrellas

13

Īrīka werika maikoribeyu upaka ĩoiki riapakiakakaki

1-2 I'sia be'erō'ō ĩrīka werikapakiaki maikoribeyukate riapakiakapi marīra'arape. Ī'potēñarirakao ruṗuko'a, supabatirā ĩ'pāpitarakabi bu'ya tuaeka wakaiki kimarape.* Supabatirā jiamarīa Tuṗarāreka jaika kiruṗuko'a upatikaja o'ojī'aeka kimarape. Yaiupaka ĩoiki imariṗotojo oso wāmeika upaka jo'baka ũ'ṗuiki kimarape. Supabatirā león rijokoṗe upaka simarape kirijokoṗea. Kajuyaiṗakiaka upaka ĩoiki kiōñua kire ja'ataekaki kimarape. Supa imarī, “Yiruparikūmuarā ĩpi upaka mirupabe. Tērītaka ñima upaka mire ñimarūjeyu. Supabatirā ritaja wejeareka imarā ṗo'imajare yijā'meika upaka nare mijā'mebe”, kajuyaiṗakiaka upaka ĩoikite kire ārāpe. ³ Ī'rō kiruṗuko'arā matārīberijīkarō'ōjīrā jo'baka kāmimirāka yayaeka sareka imarapaka. I'supaka imariṗotojo “¿Dako baaerā kireyatiyaberika jee?”, āṗaraka rīkimarāja ritatojo wejeareka imarā kire yi'ririṗayurāte imarape. ⁴ Supabatirāoka, kajuyaiṗakiaka upaka ĩoikite jiyiṗupayeebaraka ṗo'imajare imarape, werikapakiakite kijā'merūkia kija'atamaka. I'supakajaoka werikapakiakite jiyiṗupayeebaraka ikupaka narāpe:

—Maki aṗika ĩ'ī rō'ōjīrā imaki imabeyuka, supa imarī marā ṗitā'muareka kire tērīwārūberijīrā,— āṗaraka nimarape.

⁵⁻⁶ “Yi'i ĩrīkaja imaki tērīwa'ribaji imatiyaiki. Maki aṗika ñima upaka imabeyuka”, werikapakiakite ārāpe. I'supaka āṗaraka, “Tuṗarāte ima upaka imaki yi'i”, ba'iaja āṗaraka kimarape, “I'supaka jaiṗekaja mimabe”, Tuṗarāte kire ārīberapākā'ā. Supa imarī maekarakakuri wejejē'rāka aṗejē'rā ñe'metājirō'ōjīrā “Tuṗarā, kika imarā, kimarō'ō oka waṗamarīa ima”, āṗaraka ba'iaja ṗo'imajare jairuṗutabaraka kimarape. ⁷ I'supakajaoka Tuṗarāte ā'mitiripēairāte tērāṗaki kimarape. Supabatirā ritatojo wejeareka imabayurāte jā'merimaji kijarape, “Jēno'o, ba'iaja nare mibaa'si”, Tuṗarāte kire ārībeyukaji simamaka ruṗu. ⁸ Ritatojo wejeareka imaraparā ima upatipañakaja kire jiyiṗupayeeirā oyiaja jaraparā. Oveja weiwa'yua upaka imaki, najāāekakite rikarapapūñurā nawāmea o'oberikarā nimarape. Ika wejea Tuṗarāte ṗo'ijiaerā baaeka ruṗubajirā “Īrā nimarāñu yire yi'riwa'ri oñia imajiparūkirā”, ārīwa'ri nawāmea kipapera pūñurā Jesúre o'otikarā nime.

⁹ Tuṗarāte bojaika mija ōrīwapu'ataripayape'e jia samija ā'mitipe:

¹⁰ “Yirirā imawa'ri Cristore na'mitiripēamaka wēkomaka imariwi'iarā ĩ'rārimarāre ne'ewa'rirāñu”, Tuṗarāte añua upakaja naro'si simarāñu. I'supakajaoka “Aṗerimarā najāārūkirā nime”, kēñu upakaja naro'si simarāñu.

Supa simamaka yirirā imarī, i'supaka jūariṗotojo, rakajepāāeka mija imabe. Supabatirā, yire mija yi'yua ja'atabekaja mija imabe.

Aṗika weriki maikoribeyu upaka ĩoiki ka'iakaki

¹¹ I'sia be'erō'ō aṗika weriki waṗuju ko'torō'ōṗiji ka'iaṗi kiwararīkamaka ñiarape. Ī'ṗabi waka yabirījaka oveja weiwa'yua waka upaka wakaiki imariṗotojo, kajuyaiṗakiaka jairapaka upaka kijairape kiro'si. ¹² Mamarīkaki werikapakiaka kāmimirāka yayaekakite jā'merapaka upakaja kibaarape. Supa imarī jiyiṗupaka ritaja ṗo'imajare kire yi'yaokaro'si kibe'erō'ōjī etarapakite kiro'si ba'iraberape. ¹³ I'supaka mamarīkakiro'si ba'irabewa'ri maikoribeyua upaka kibaaroyirape. Ā'mitirikōrī je'e, ikupaka ṗariji kibaaroyirape: ṗo'imajare ĩaika wājitāji ṗeka jū'rēika ĩmipi kiña'aroyirape. ¹⁴ I'supaka mamarīkakite jeyobaairokapi ba'irabewa'ri ritatojo wejeareka imarā ṗo'imajare kipakirape. I'supaka nare kipakimaka, “Tuṗarā upakaja imaki kime”, mamarīkakiareka ārīṗupajoairā najarape. Mamarīkaki matārīberijīka upaka kāmia yayaeka mirāki jērāka ṗo'imajare kibaapō'ijiarūjerape. I'supaka kibaarape “Ba'itakaja ṗo'imajare ṗakibekaja mimabe”, Tuṗarāte kire ārīberapākā'ā. ¹⁵ I'supaka Tuṗarāte kire ārīberapaka

* 13:1-2 Los diez cuernos coronados representan diez reyes.

simamaka, mamarĩkaki jērāka kiyiatarũjerape. Po'imaja upaka jaika sakijarirũjerape. I'supaka imawa'ri, “Yire jiyipupaka õrĩbeyurā, jāārũkirā oyiaja imarāñurā”, ārĩwa'ri sajairape. ¹⁶ Topi imaraparā upatireje mamarĩkaki wāmea kio'ojĩ'arũjerape. Īrārimarā napitaka ritapē'rōtorā, apermārā nakũ'arā kiwāmea o'ojĩ'aekarā nimarape. Imatiyarimaja, imatiyabeyurāoka, rĩkimakaja niñerũ rikairā, wayuoka baairā, jia napupayariji imarāteoka, apermārā napoyarā upakaja ba'irabeĩjirimajareoka ni'ioaka jariwa'ririmarĩaja mamarĩkaki werikapakiaki wāmea kio'ojĩ'arũjerape. ¹⁷ Sawapa wapaĩjirika nari'kako'omakaja kiwāmea o'ojĩ'aberikarāte nayapakoperapaka ĩjirika kijājibaarape. I'supakajaoka simarape kiwāmea o'ojĩ'abeyurā niñerũ tōpoerā ba'irĩjia ĩjirika imaberapaka. Kire ĩawārũrũkia kopakaja kiwāmea, supabatirā kinũmero simarape.

¹⁸ Kiwāme kopakaja simarape 666. Po'imaja wāmea ārĩrika simarape samarĩjikareka. “I'supaka ārĩrikopakaja sime”, ārĩwārũokaro'si jia samija ĩawārũbe.

14

Oveja weiwa'yua upaka imaki, kirirā ciento cuarenta y cuatro mil rakamarāpitiyika imarapaki

¹ I'supaka simarapaka be'erō'õ Siõn wāmeika pusipemarā Oveja weiwa'yua upaka imakite rĩkamapakā'ā ñiarape. Ciento cuarenta y cuatro mil rakamarā po'imajare kika imarape. Nakũ'arā kiwāmea, Kĩpaki wāmeaoka nareka o'ojĩ'amo'mekarā nimarape.

² Sabe'erō'õjĩte mabo'ikakurirō'õpi ikupaka sokaarikorape ate. Āta jājia okaayu upaka, wĩpoa jājia paaika upaka, supabatirā rĩkimarāja arpa birebaraka nimarō'õ upaka sokarĩkamarāpe. ³ Botarakamarā maikoribeyu uparā, supabatirā veinticuatro rakamarā pakiarimarā ĩpire ruparapaka wājitāji imaraparā. Nawājitāji ciento cuarenta y cuatro mil rakamarā mamaka baya koyabaraka imaraparā. Nirā apermārā imaberaparā nabayakoyarapaka õñurā. Ritatojo wejeareka imarāte Satanāre jā'merũkiareka wapu'rikarā nimarape.

⁴ Wapuju rōmitika baariwā'imarĩbeyurā upaka imarika pupajoirā, wapuju ima jiyipupayeebeyurā imarĩ, Tuparāte takaja jiyipupayeeirā nimarape. Supabatirāoka Oveja weiwa'yua upaka imakite a'yu upakaja, kika a'ririjayurā. Ritatojo wejeareka imaraparāre ĩatirā kirirā, Tuparārirāoka nimaerā ba'irokareka mamarĩ kitāāekarā nimarape. ⁵ Supa imarĩ ĩrĩkaoka pakirimaji imaberapaki naka, Tuparāte ĩaika wājitāji paremarirā nimarape.

Maekarakamarā ángelrāka Tuparāte bojawaapu'ataĩjirimaja

⁶ Sabe'erō'õ ĩrĩka ángelte mabo'ikakurirō'õrā wĩpakā'ā ñiarape. Iki imarapaki, “Kimakipi ārĩwa'ri po'imajare õñia imajiparũkia Tuparā ja'ataikaki”, majaroka o'ariba'imarĩa añua bojarimaji. Ritaja ka'iareka dikaoka jariwa'ririmarĩa, supabatirā po'imajatata jariwa'ririmarĩa, noka imabayu upakaja jairā, supabatirā ritaja wejeareka imarāte sabojarimaji kimarape. ⁷ Supa imarĩ ikupaka jājirokapi kijaikorape:

—Ritaja ima tērĩwa'ribaji imaki Tuparāte imamaka, sapi ārĩwa'ri kire mija jiyipupayeebe. I'supaka ñañu po'imajare ba'iaja baaika wapa jēñerũkirĩmi seyaika simamaka. Tuparā imaki wejepema, ka'ia, riaka, okoa jurupoajiyekaoka baaekaki. I'supaka baaekaki kimamaka jiyipupaka kire õrĩrũkirā mija ime,— ángelte ārĩkorape.

⁸ Sabe'erō'õ apika ángelte wirapaka ñiarape. Ikupaka kijaikorape:

—Babiloniawejea, supabatirā sareka imarāte ba'iaja baaripareareka Tuparāte sariatarape. Babiloniakarā ba'iaja ritatojo wejeareka imarā Tuparāte naja'ataokaro'si baata'airā imaraparā,— ángelte ārĩkorape.

⁹⁻¹⁰ I'sia be'erō'õ apika ángelte ñiarape. I'kioka ikupaka jājirokapi jaikorapaki:

—Werikapakiakite jiyipupayeeirā, supabatirā kijērāka nabaapo'ijiarapakite jiyipupayeeirāoka, kiwāmea napitakarā, nakũ'arā o'ojĩ'arũjekarāte boebariwa'ri Tuparāte ba'iaja nare jũarũjerāñu. Mia je'e, i'supaka nimamaka sawapa azufre peka jũ'rēirō'õrā

ba'iaja jũarĩ na'rirãñu. Tuparãrirã ángelrãkare ãarãka wãjitãji, supabatirã Oveja weiwa'yua upaka imakite ãarãka wãjitãjioka, ba'iaja najũarãñu. ¹¹ Ba'iaja nabaeka pareaja nare joerãka ãmakaka puri tiyirũkimarã imarãka. I'supaka werikapakiaki upaka imarapakite jiyipupaka õñurã, supabatirã kijerãka baaekaoka jiyipupayeewa'ri kiwãmea o'ojĩ'aeakarã ba'iaja jũajiparãñurã,— kërĩkorape.

¹² I'supaka simamaka, Tuparãrirã, kijã'meika yi'paraka Jesúreoka yi'ririjayurã imarĩ, kire yi'ririya'atarimarã sime naro'si.*

¹³ I'sia be'erõ'õ mabo'ikakuripi ikupaka yire sãrĩkorape:

—Mire yibojaika mio'obe. Maiþamaki Jesúre yi'ririya'atabekaja reyaekarã, jjimaka mija imabe,— yire sãrĩkorape.

I'supaka sãrĩkorapaka ã'mitiritirã, ikupaka Espiritu Santore ãrĩkorape:

—Rita sime, i'supakatakajaoka simarũ. Ka'wisi be'erõ'õ naba'iraberijayua ja'atitirã, najeritarãñu. Mabo'ikakurirã neyarãka poto, ba'iaja jũaekarã imaripotojo kiyapaika upakaja jia nabaeka õñuka imarĩ, jia sawapa Tuparãte nare baarãñu,— Espiritu Santore ãrĩkorape.

“Ritatojo wejeareka imarãte ba'iaja baaeka ãatirã, wẽkomaka nare mibaabe”, ángelte ãrĩkorape

¹⁴ I'tojĩrã oko ãmakaka boia ima þemarã po'imaji upaka imakite rupamaka ñiarape. Orokaka baaeka bu'ya tuaekaki sara opika rikaiki kimarape. ¹⁵ Torãjĩrã mae, apika ángel Tuparãte jiyipupaka õrĩriwi'iaþi kiþopakã'ã ñiarape. Oko ãmakapemarã ruparapakite jãjirokapi ikupaka ãrĩkorape:

—Kopakaja ka'iareka ima õterikia rabaerã baaika mae, supa imarĩ sata'tepatetirã same'epatabe,— kire kërĩkorape.†

¹⁶ I'supaka kẽpakã'ã ã'mitiritirã, ta'tepatetirã oko ãmakaka þemarã ruparapakite se'erape.

¹⁷ I'sia be'erõ'õ, ãmirã Tuparãte jiyipupaka õrĩriwi'iaþi apika ángelte þorape ate. I'kioka sara opika rikarapaki kiro'si. ¹⁸ I'sia be'erõ'õ, apika ángel, joejiritẽrã ãrĩrĩrimaji, apika þõ'irã ke'pakã'ã ñiarape. Topi mae opika sara rikarapakite jãjirokapi ikupaka kërĩkorape:

—Ka'iareka ima iyaka rẽñua mae. Supa imarĩ misara opikapĩ sata'tetirã same'ebe,— kire kërĩkopakã'ãja ña'mitirape. (Kire na'mitiripeberika wapa Jesúre nare jẽñerãñu ãrĩrikopakaja simarape i'supaka baarika).‡

¹⁹ I'supaka kẽpakã'ã ã'mitiritirã, kisarapi ka'iareka imarapaka õterikia ta'tepatetirã ke'erape. Se'etirã, soko bikerũkirõ'õrã sakitaarape. “Po'imajare ba'iaja baaika ãatirã jimarã ba'iaja Tuparãte nare jũarũjerãñu”, ãrĩrika upaka sime i'sia. ²⁰ Supa imarĩ weje a'riwa'rirã iyaka narĩ'kapa'serape. Sanarĩ'kapa'semaka riaka upaka sajururape riwea. Supabatirã trescientos kilómetro rõ'õjĩrã yoerã sajuruwa'rape. I'supaka baawa'ri kawaru wãmujã'ãrõ'õjĩrã ãkiria saarape.

15

Ï'potẽñarirakamarã ángelrãka ba'iaja po'imajare jũarũkia rikarimaja

¹ I'sia be'erõ'õ mabo'ikakurirõ'õrã apea maikoribeyua imatiyaikakaka ñiarape. Ángelrãka Ï'potẽñarirakamarã narakakaja ba'iaja po'imajare jũarũkiakaka narikarape. Jimarã po'imajare boebariwa'ri, sapi piyia ba'iaja Tuparãte nare jũarũjerãñu, “Ba'iaja nabaarijayua naja'atarũ”, ãrĩwa'ri.

² Supabatirã riapakiaika jia waria okoika þeka jũ'rẽika upaka ima rukubaka imaria simamaka ñiarape. I'siriarijerã rĩkimakaja po'imajare rĩkajiyerape. Werikapakiaki

* **14:12** Posiblemente este versículo es un comentario de Juan al oír lo que dijo el ángel. † **14:15** La primera cosecha puede ser la recogida de la gente rebelde para castigarla, o posiblemente es la recogida de los creyentes para rescatarlos. ‡ **14:18** Esta frase es información añadida para ayudar los lectores entender la figura.

upaka imaki, supabatirã kijērãka ðo'imajare baaeka jiyipupayeebeyurã, supabatirãoka kinúmero jĩ'itabeyurã imarĩ werikapakiakite tērĩkarã nimarape. Supabatirãoka arpa Tuparãte nare ijika ðariji narĩkajiyerape. ³ Sapi Tuparãro'si kipo'imajare imaruputarimaji imaroyirekaki, Moiséte bayakoyaroyireka mirãka bayakoyabaraka nimarape. I'supakajaoka Oveja weiwa'yua upaka imakite jiyipupayeokaro'si ikupaka nabayakoyarape:

—Tuparã, ritaja ima tērĩwa'ribaji imaki imarĩ, ritaja ima ðemawa'ribaji juitaka mibaaika ime. Jia wãjirokapi meñu upakaja jia oyiaja baaiki mime. Īrãkõ'rĩmato ka'iareka jariwa'ririmarĩa ðo'imaja ritaja ĩpamaki imajiparijayuka mime.

⁴ Yija ĩpamaki, marã mire kĩkibekaja, supabatirãoka mire jiyipupayeebekaja imabesarãñurã. Mi'i ĩrĩkaja ĩrãkurioka ba'iaja baakoribeyuka mimamaka, i'supaka nimarãñu. Ritatojo wejeareka mire yi'ribeyurãte jiaji miwẽkomabaarãka ðoto ritaja ðo'imaja ima upatataja miðõ'irã rērĩrãñurã mire jiyipupayeokaro'si,— bayakoyabaraka narãpe.

⁵ I'supaka bayakoyabaraka nimarapaka be'erõ'õ mabo'ikakurirõ'õrã Tuparãte jiyipupaka õrĩriwi'iarã kima kuraraka wiritamaka ñiarape. ⁶ Torã Tuparãte jiyipupaka õrĩriwi'iaji ĩ'potẽñarirakamarã ángelrãka ba'iaja ðo'imajare jũarũkia rikairãte ðopakã'ã ñiarape. Jarirooka jia boia ka'imarĩa jããtirã, wa'eyoka orokaka õñimaki wãjitãjirõ'õjĩrã jērãyua naji'arape. ⁷ Torãjĩrã mae ĩ'potẽñarirakato seroa orokaka baaeka botarakamarã maikoribeyu upaka imarapãrãkakite rikarape. Supa imarĩ ĩ'potẽñarirakamarã ángelrãkare nimarakamakireje sakĩjimaka ñiarape. Kire yi'ribeyurã rĩkimarãja ðo'imajare imamaka, Tuparã, õña imajiparimajire boebayuakaka õñijĩrika pururapaka sareka. ⁸ Seroa nare kĩjirapaka ðoto Tuparãte jiyipupaka õrĩriwi'iarã ùmakaka pururapaka. I'supaka sabaarape ritaja ima ðemawa'ribajirã juitakiji Tuparãte ima beawa'ri. Tērĩritakiji imakite torã imarapaka simamaka, i'supaka simarape. ĩ'potẽñarirakamarã ángelrãkare ba'iaja ðo'imajare jũarũkia rikairãte saba'irabetiyibeyukaji ùmakaka torã purumaka, makioka kãkaberijĩrõ'õ simarape.

16

Tuparãte boebayuakaka õñijĩrika pururika seroareka ima

¹ Sabe'erõ'õ Tuparãte jiyipupaka õrĩriwi'iaji ikupaka ĩ'potẽñarirakamarã jãjirokapi ángelrãkare sãrĩkorapaka ña'mitirape ate:

—Tuparãte ĩaripe'yoirã ðo'imajare ba'iaja jũaerã, seroareka mija rikaika õñijĩrika ka'iarã mija we'aña'tabe. I'supaka samija baabe, Tuparãte boebayuakaka sarã ima simamaka,— sãrĩkorape.

² Topi mae mamarĩkaki ángelte seroareka kirikarapaka ka'iarã kiwe'aña'tarape. I'supaka kibaarapaka ðoto werikapakiaki jērãka nabaaekakite jiyipupayeeirã, supabatirã kiwãmea o'ojĩ'aekarãte naðo'iarã dajaka ã'mika kãmia nare ðo'ijirapaka.

³ Kibe'erõ'õjĩ imarapaki ángelte seroapi kirikarapaka riapakiakarã kiwe'aña'tarape. Sakiwe'aña'tarapaka ðoto, reyaekarã riweupakaja okoa jararapaka mae. I'supaka sabaamaka, riapakiakareka ima, ba'irĩjiaka ritaja jĩrĩpatarapaka.

⁴ ĩ'parã be'erõ'õjĩkaki ángel seroapi kirikarapaka riakarã, supabatirã okokoþeapi þoyurõ'õrã sakiwe'aña'tarape. I'supaka kibaarapaka ðoto riwearo'si okoa jarapaka saro'si mae. ⁵ Ángel okoa ĩarĩrĩrimajire ikupaka jaikorape:

—Tuparã, jia wãjirokapi meñu upakaja jia oyiaja baaiki mime. I'supakajaoka bikija imara'aekaki imariþotojo, maekakaoka imarijayuka mime. I'supaka simamaka ðo'imajare ba'iaja baaika ĩakopeka boebariwa'ri, ikupaka nare mibaayu:

⁶ Miyi'yurãte najããmaka, jimarĩa nariwea jururapaka. Supabatirã miro'si bojaĩjirimajare i'supakajaoka nabaarape. I'supaka baarapã nimamaka okoa naro'si

imabepakã'ã, “Riwearo'si jayuaja nukurũ”, meñua jia sime,— kērīkorape ángel okoa ĩarĩrimaji.

⁷ I'supaka kērīkorapaka be'erō'ō joeĩjiritērĩa imarō'ōpi ikupaka kire sayi'rikorape:

—Rita sime Tuparã, i'supakatakaoka sime. Yija ĩpamaki, ritaja ima tērĩwa'ribaji imatiyaik-iji mime. Ritaja ĩwãrũiki imarĩ, ðo'imajare ba'iaja baaeka imarō'ōjĩrãja ĩjirokaði nare sawapa jēñeiki mime,— sārīkorape toði.

⁸ Maekarakamarã be'erō'ōjĩkaki ángel seroapi kirikarapaka aiyakarã sakiwe'aña'tarape. I'supaka kibaarapaka ðoto aiyapeka jãjia ðo'imajare joerapaka.

⁹ I'supaka kibaarapaka oobaraka ba'itakaja ðo'imajare jũarape. I'supaka nare sabaako'omakaja, ba'iaja nabaaika ja'atabekaja nimarape. Supabatirã kijã'merapakaði ritaja ba'iaja jũawa'ri Tuparãte jiyĩpupayeerika ðo'imajare yapaberape. I'supaka imawa'ri kire jiyĩpupayeerikopakaja ba'iaja Tuparãreka jaibaraka nimarape.

¹⁰⁻¹¹ Botarakamarã be'erō'ōjĩ imarapaki ángelte, ikupaka baarape: Werikapakiaki jã'meruparikũmu ðemarã seroareka kirikarapaka kiwe'aña'tarape. I'supaka kibaarapaka ðoto jã'mebaraka kimaraparō'ō neiñamita'rapaka. I'supaka imawa'ri ritaja nare sayi'amaka marã baaberiwari narērōkaka ðariji nakukurijarape. I'supaka imariþotojo ba'iaja nabaaika ja'atabekaja, Tuparã, mabo'ikakurirō'ōrã jã'merimajireka ba'iaja jaibaraka nimarape.

¹² ĩrãþitarakamarã be'erō'ōjĩte imarapaki ángelte seroapi kirikarapaka riapakiaka Éufrates wãmeiriarã sakiwe'aña'tarape. I'supaka kibaamaka riaka sarekaja ðoþorapaka. I'supaka sajarape jã'ãtika ðe'rōtopi i'taraparã ĩparimarãre nasurararãkaþitiyika nawaata'yaokaro'si.

¹³ I'supaka simarapaka be'erō'ō Satanárika ima maekarakamarã ĩparuka upaka ĩoika ñiarape. ĩrĩka imarapaki kajuyaiþakiaka upaka ĩoiki rijokoþeapi þorapaki. Apika ĩparuka þorapaki werikapakiaki rijokoþeapi. Apika ĩparuka imarapaki weriki wapuju þakibaraka, “Tuparãro'si bojaijirimaji ñime”, ãrãþaki rijokoþeapi þorapaki. ¹⁴ ĩrã maekarakamarã Satanárika ima ĩparuka upaka ĩoirã imaraparã maikoribeyua baabearimaja. I'supaka simamaka ritatojo wejeareka imarã ĩparimarãte, nasurararãkaþitiyika ĩrĩka jariwa'ririmarĩa narērĩrũjerape. Tuparã, ritaja ima tērĩwa'ribaji imaki, þiyia ðo'imajare ba'iaja baaika wapa kijēñerãrĩmi seyarãka ðoto þitã'mua ðo'ijiatokaro'si torã na'rape. ¹⁵ “Yire mija ã'mitipe”, Jesucristore ãrīkorape: “ ĩ'tojĩte mawi'iarã kareba'arimajire etarãñu', mija ãrĩwãrũbeyu mijaro'si ima upaka sime yetarũkia saro'si. Yetarũkia ta'abaraka yiyapaika upakaja baabaraka imatikaja imarãñurã þuri jĩjimaka imarãñurã. I'supaka imarã imarĩ, rakajetikaja najariroaka jããtikarãja imarã upaka nimarãñu. I'supaka imarãñurã þuri jariromarĩa imawa'ri aþerã wãjitãji i'yopi'ribeyurã upaka nimarãñu”, kērīkorape.

¹⁶ Supa imarĩ Satanárika ima ka'iareka imarã ĩparimarãre narērĩrũjerãrō'ō Har-magedón wãmeika sime boarikarō'ō Hebreo okaði.

¹⁷ Piyika ángel seroapi kirikarapaka wapuko'torō'ōrã sakiwe'aña'tarape. I'supaka kibaarapaka ðoto Tuparãte jiyĩpupaka õrĩriwi'iarã kiruparikũmua imarō'ōpi ikupaka jãjirokaði sajaikorape:

—Kopakaja satiyiyu mae,— sãrĩriokaabayurape.

¹⁸ I'supaka sārīkorapaka tiyiwa'raparō'ōjĩte wĩþoa yaataira'katirã, þaarapaka. Supabatirã werika okaaribaraka ka'ia jãjia iyirapaka, sareka ðo'imajare imaeka ðoto siyika þemawa'ribajirã. ¹⁹ Siyirapakaka ĩrãtiji Babiloniawejea imakoþerapaka maekarakaweje upaka sajarirĩkarape. I'supakajaoka ritaja wejeareka imakoþeika wejea riripatarapaka. Babiloniakarã ba'iaja nabaaika ye'kariribeyuka imarĩ, nare boebariwa'ri ba'itakaja napareareka Tuparãte nare jũarũjerape. ²⁰ I'supakajaoka ka'ia iyimaka jũmurika, supabatirã þusia riripatarapaka. ²¹ Supabatirã ĩmipi okojiyia cuarenta

y cinco kilos rō'ōjīrā ima jūjirapaka. I'supaka jūjirapaka nare pa'semaka jimarīa ba'iaja Tuḡarāreka jaibaraka ḡo'imajare imarape.

17

Werikapakiakite, rōmoka imaeka

¹ Supabatirā ī'potēñarirakamarā ángelrāka seroa rikaraparākakite yīḡō'irā etarape. Topi mae ikupaka yire kērāpe:

—Ō'ōrā mi'tabe, rīkimaka riamakairō'ōrā ima ba'iaja baariwejea, sakaka mire yi-bojaerā baayu. Mia je'e: Ritaja ĩmirījaka wā'imarītiyaiko upaka sareka imarā ni-mamaka, Tuḡarāte ba'iaja nare jūarūjerāñu. ² I'supaka i'sia wejeakarāre ba'iaja nare baaruputamaka, ritatojo wejeareka imarā ĩparimarāre ba'iaja naka baarape. ĩmirījaka wā'imarīrirōmote ba'iaja nare baaruputaeka imarī, ikupaka nimarape i'sia wejeakarā: Waḡuju imaja jiyīpupaka ōñurā imarī, ritatojo wejeareka imarāte jiyīpupaka sanoñaokaro'si maerumajaka upaka nare nimarūjerape,— ángelte yire ārāpe.

³ I'supaka yire kērāpaka ḡoto Espīritu Santore jeyobaaikaḡi ārīwa'ri ikupaka yire sabaarape: Ī'rīka ángel ḡo'imajamatorā yire e'ewa'rapaki. Torā eyatirā werikapakiaki jū'aka imarapaki ḡemarā rōmore ropamaka ñiarape. Tuḡarāte jaiyuyerikakaka wāmea o'oeka kireka jī'ījyerapaka. Supabatirā ī'potēñarirakao ruḡuko'a, ĩ'ḡapitarakabi wakaiki kimarape. ⁴ Kosaya iyayapea upaka ĩoika, supabatirā jū'aka imarapaka. Supabatirā rīkimakaja, orokaka, supabatirā āta waḡajā'rīakaka, ḡerlas wameikakaka baaekaoka ko-jiioka koḡo'iareka imarapaka. Supabatirāoka ikupaka seroa orokaka baaeka ḡururika: Noñu upakaja ḡuḡajoatirā dajaitakaja nabaaeka waḡuju imaja kojyīpupayeerijayua, supabatirāoka ba'itakaja kowā'imañua korikarape. ⁵ Ikuḡaka ārīrikopakaja kokū'arā majērāko'abeyua wāmea o'ojī'aeka imarapaka. Ā'mitirikōrī je'e: “Babiloniawejea”, āñua simarape kowāmea. “Ritajaka ba'iaja baawā'imarīrimajare wārōrimajo imarī, naḡako upaka koime. Supabatirā ritaja ba'ia Tuḡarāte yaḡabeyuakaka ḡo'imajare wārōrimaja Babiloniawejeakarāre ime”, ārīrika simarape kokū'arā o'ojī'aeka. ⁶ Kore ñiawārūmaka, ikupaka koimarape: Iyaokoa ukutirā wejabiyuko upaka koimarape. Tuḡarārīrā, supabatirā kirika bojariroka yī'riwa'ri bojarimajare najāārāpaka riwea koḡakaja simarape i'sia iyaokoa. I'supaka koimamaka marākā'ā ārīberijīka yijarape.

⁷ I'supaka ñimamaka, ikupaka ángelte yire bojarape:

—¿Dako baaerā i'supaka mime? Rōmo miako'oko, “Ikupakaro'si simekā'ā”, merīwārūokaro'si mire sayibojawaḡu'ataerā baayu. Supabatirā werikapakiaki ī'potēñarirakao ruḡuko'aiki, ĩ'ḡapitarakabi wakaiki kore e'ewa'pakā'ā miako'oki, “Ikupakaro'si simekā'ā”, jia merīwārūerā ĩ'ḡaba'iwā'taja mire sayibojawaḡu'ataerā baayu. ⁸ Werikapakiaki miako'oka bikija ōñia kimarape ruḡu. Imarīḡotojo maekaka ḡuri kimabeyu. I'supaka simako'omakaja torā kime morībeyu ḡoto koḡea tiyibeyurō'ōḡi ḡorira'atirā kimarāñu. I'supaka kibaamaka ĩatirā, jimarīa ritatojo wejeareka imarāte ḡuḡatarāñu. I'supaka imarīḡotojo sabe'erō'ōḡi ḡuri Tuḡarāte kire riatarūkirō'ōrā ke'rīrāñu. Kīḡaḡera ḡūñurā Tuḡarāte nawāmea o'oberikarā nime werikapakiaki upaka imakite ĩatirā ḡuḡatarūkirā. Ika wejea kīḡo'ijiaerā baaeka ruḡubajirā kīḡaḡera ḡūñurā Tuḡarāte o'oeka, “Ikarakamarā nime ōñia imajīḡarūkirā”, ārīwa'ri sakio'oeka.

⁹ Sarekaja ā'mitiriwārūkiro'si ḡuri ōrīrūkia sime. Ī'potēñarirakao ruḡuko'aiki miako'a ī'potēñarirakabi ḡusi upaka sime. I'supakajaoka koime rōmo saḡemarā ropako'oko. Aḡeroka ī'potēñarirakamarā ĩparimarā upaka sime kiruḡuko'a. ¹⁰ I'supaka simako'omakaja ĩ'rāḡitarakamarā nime ĩparimarā bikija reyaekarā. Nabe'erō'ō tuikaki imaki maekaka ḡo'imajare jā'merijayuka. Kibe'erō'ōjī imarūkika ḡuri ōibeyukajika ruḡu. Ñamajī ḡuri matikurijīkaja ḡo'imajare kijā'mekoḡerāñu. I'supaka imarīḡotojo Tuḡarāte ārīrāka upakaja kiro'si simarāñu. ¹¹ Werikapakiaki imaroyirekaki, maekaka ḡuri ōñia

imaberiripotojo ñamajĩ puri nabe'erō'ō piyia jā'merimaji kimarãñu. Ī'potēñarirakamarã jā'meka mirārãte jā'meka upakaja jā'merimaji kimarãñu. I'supaka ba'iaja kibaarãka be'erō'ōpi puri Tuparãte riatarũkikaro'siji kime.

¹² Ī'papitarakabi waka miako'a, Ī'papitarakamaki ĩparimarã upaka ima. I'supaka simako'omakaja, po'imajare jā'meũ'mubeyukajirã nime ruðu. Ñamajĩ werikapakiakika jā'merũkirãro'si nime. I'supaka baarimaja imaripotojo ñoaka jā'mebaraka nimabesarãñu.

¹³ Ī'papitarakamarã imaripotojo ĩ'rĩka ta'iarãja pupajoirã nimarãñu. I'supaka imarã imarĩ, “Miyapaika upakaja mibaarika yapawa'ri mikaja mire jeyobaabaraka yija imarãñu”, werikapakiakite narĩrãñu. ¹⁴ I'supaka imawa'ri Oveja weiwa'yua upaka imakika najĩrĩrãñu. Supa simako'omakaja nare kitēĩrĩrãñu. Supa imarĩ aperiã imati-yarimaja tēĩwa'ribaji imaki imarĩ supa kibaarãñu. Supabatirã ĩparimarãtarã imarã ĩpamaki kime. Oveja weiwa'yua upaka imakika imarã Tuparãte wã'maekarã imarĩ, kire ye'kariribekaja kiyapaika upakaja baarijayurã nime,— ángelte yire ārãpe.

¹⁵ Ikuþaka aþea ángelte yire bojarape:

—Rõmore rupairō'orã, rĩkimakaja ima riamaka miako'a, po'imaja kopakaja riamaka ime. Supa imarĩ ĩ'rã wejekarã jariwa'ririmarĩa, ĩ'rãtata po'imaja pããwa'rimarĩa, supabatirã naka'iareka imabayurã upatataja sime miako'a. ¹⁶ Ī'papitarakamaki ĩparimarã werikapakiaki upaka imakika miako'orã, rõmore ĩariþe'yorimaja nime. Supa imarĩ ba'iaja kore baawa'ri, ritaja koba'irĩjia ē'matirã jariromarĩko kore naja'atarãñu. Supa imarĩ kore jāãtirã, kori'ia ba'apuatirã, koũ'a puri þekarã najoeriatarãka. Iko rõmore ima upaka ima weje simamaka i'supaka sanariatarãñu.* ¹⁷ I'supaka i'sia wejekarãre nabaarãñu kiþupajoaika upakaja Tuparãte nare baarũjemaka. Supabatirã ĩ'rĩka ta'iarãja pupajoaawa'ri werikapakiakite niþamaki nimarũjerãñu. Supa imarĩ kiyapaika upakaja kire najeyobaarãñu, “Kopakaja sajē'rãka ñarĩkarã seyayu mae”, Tuparãte ārĩrãñu rō'õjite. ¹⁸ I'ko rõmo miako'oko ba'itaka wejea kopakaja koime. I'supaka simamaka tokarã ĩparimarã aþea wejekarã ĩparimarãte jā'merimaja imarã,— ángelte yire ārãpe.

18

Babiloniareka imaekarãte ba'iaja jũaeka

¹ I'supaka simarapaka be'erō'ō mabo'ikakurirō'õpi ángel jā'merimajite ruira'amaka ñiarape. Jãjia ya'tariki imarĩ, ka'ia ritatojo kiyaaboarape. ² I'tojĩrã mae, jājirokapi ikupaka kēĩkorape:

—Babiloniawejea ririrũkiaro'si sime. I'supakajaoka sareka imakoþeirãte þurirãñu. I'supaka baawa'ri Satanãrika ima wejea, supabatirã ritaja wiriba'ia, ba'irĩji dajaka wejearo'si sajarirãñu.

³ Mia, ikupaka baarijayurã nimarape: Babiloniakarã ba'iaja baarirõmo upaka imarĩ, ritatojo wejeareka imarãte wapuju imaja jiyiþupaka õñurã najayaokaro'si nare sãawejabarijayuko koime. Supa imarĩ ritatojo wejeareka imarã ĩparimarã ba'iaja koka nabaarape. I'supakajaoka aperiõ'õkarãreka ba'irĩjia wapajã'rĩakaja yapatiyawa'ri, sanawapañirape. Supa imarĩ ritatojo wejeareka waruomarãre rĩkimakaja niñerũ tõþoirã najarape,— ángelte ārãpe.

⁴ I'supaka kērãþaka be'erō'ō mabo'ikakurirō'õpi ikupaka Tuparãro'si sãrĩkorape:

—Yire ã'mitiripēarijayurã, i'sia wejearã mija ima'si. I'supakajaoka ba'iaja nabaarapaka upaka baabekaja mija imabe, ba'iaja najũarapaka upaka mija jũakoreka.

⁵ Tokarãre ba'itakaja baariþaparaka ima kopakaja ñiarũñaayu,— kiro'si sãrĩkorape.

⁶ I'supaka simamaka boebariwa'ri ba'iaja baarimajare riatarũkirãte ikupaka sãrĩkorape:

—Aperiãte ba'iaja nabaarapaka simamaka, saþemawa'ribaji ba'iaja nare mija baarãñu.

* **17:16** Esta frase es información añadida para ayudar los lectores entender la figura.

7-8 Mia je'e, rĭkimakaja dakoa jariwa'ririmarĭaja rikairĭa nime. "Imatiyairĭa maime", ĭrĭpupajoairĭa imarĭ, nayapaika upakaja nabaarijaju. I'supaka nabaarijaju ko'apitoro'ojĭrĭaja ba'iaja nare mija jĭarĭjebe. "Jĭ'merimaja rĭmijĭa maime. Natĭmiarĭa nare reyatapamaka ba'iaja pupayurĭa upakamarĭa maime", ĭrĭpupajoairĭa nimako'omakaja, ĭ'rĭrĭmi tokarĭre ba'iaja jĭarĭĭnu. Supa imarĭ reyairĭa, kĕsia jĭarĭkirĭa, supabatirĭa aĕerĭa ba'iaja puparirikarekaja imarĭĭnurĭa riomaka imawa'ri. Supabatirĭa nawejea oorĭka. Ika ĭĭaĭnu ritaja i'sia wejeareka imarĭte yijoyeritarĭka simamaka. I'supaka ĭĭaĭnu ritaja ima tĕrĭwa'ribaji yirikapĭ sayibaarĭka simamaka,— Tuparĭro'si sĭrĭkopakĭĭa ĭĭa'mitirape.

9 —I'sia wejea oorĭpakĭĭa ĭatirĭa, jimarĭa aĕea ka'iareka imarĭ ĭparimarĭre ba'iaja puparirĭĭnu, "Nimamaka dako jariwa'ririmarĭaja yija yapaika upakaja naka yija baakoperoirape", āparaka. I'supaka ĭparimarĭre ĭrĭrĭĭnu Babiloniakarĭka ba'iaja baarijeyoarika mirĭrĭa. 10 I'supaka simako'omakaja Babiloniakarĭka ba'iaja jĭarika yapaberĭwa'ri ĭoakurirĭaja natuirĭĭnu. Toĭi oparaka ikupaka narĭrĭĭnu:

"ĭAya! Jimarĭa jo'baka wejepakiaka imarĭpotojo sooriyu. Ritaja ima aĕeriweje bo'ibajirĭa imatiyairĭo'o simakoperoape. I'supaka simako'omakaja tokarĭre ba'iaja baarĭpareareka ikuparĭo'opĭji i'supaka Tuparĭte sabaayu", nawejeareka imabayurĭa ĭparimarĭre ĭrĭrĭĭnu.

11-14 I'supakajaoka oro, plata, ĭta wapajĭ'rĭa, perlas, sayapĭa wapajĭ'rĭakaka*, supabatirĭa jia jĭiĭsia jĭaikakaka yapua wapajĭ'rĭa ima, marĭilkaka nabaekaka, ĕeruakaka, supabatirĭa broncekakaka nabaekakaka, ayabaka, supabatirĭa jĭiĭsia napo'ia imaerĭa iyebaka napukerĭkia, supabatirĭa canela, ba'irĭjia ba'arika rukerĭkia jĭibaji jĭsika, iyaokoa, iyebaka yo'aba'arĭkia, trigo, trigo jĭa oyeka, napoyarĭa, wa'ibikirĭwĕkoa, oveja, kawaru, supabatirĭaoka kawarupi tĭrĭrĭki upaka na'rĭrijayuaoka, ritaja o'orĭa yija bojaekarakaba'i Babiloniakarĭre e'etoparaka imakoperoirape. I'supaka simamaka ĭakopeka ritaja waruaka nare ĭjirimaja mirĭrĭa oribaraka nimarĭĭnu. I'supaka nimarĭĭnu ritaja narĭkakopĕika pupajoawa'ri,

"No'orĭa aĕekurioka sayija ĭjibesarĭĭnu mae. Jĭakaka nayapakoperoirapaka, supabatirĭa ritaja ba'irĭjia wapajĭ'rĭa narĭkakoperoirapaka pĭtiyika naririwa'yu mae, aĕekurioka sanarikaerĭmarĭa", narĭrĭĭnu.

15 Supa imarĭ Babiloniarĭa ba'irĭjia ĭjĭtirĭa rĭkimakaja niĭerĭ tĭpokopĕka mirĭrĭa, soorĭĭnurĭmi yoepĭ oribaraka nimarĭĭnu, "Naka ĭ'rĭtĭji ba'iaja torĭa yija jĭaa'si", ĭrĭwa'ri.

16 Toĭi imatirĭa ikupaka ba'iaja puparibaraka narĭrĭĭnu:

"ĭAya! Ba'itakaja sabaayu Babiloniawejea. Rĭmo jiyuritaka imakote ima upaka imaweje simakoperoirape. Supabatirĭa sayapĭa wapajĭ'rĭa iyayapea ĭoika supabatirĭa jĭ'aka jĭĭtirĭa, rĭkimakaja kojĭioka kopĭ'ireka imarapaka, orokaka baaekaka, supabatirĭa ĭta wapajĭ'rĭakaka baaekaka, perlas wameĭkakaka baaekaka upaka imaweje simakoperoirape.

17 Supabatirĭaoka ritaja narĭkakoperoirapaka ĭnojimarĭji oopataika", ba'irĭjia torĭa ĭjikoperoirakarĭte ĭrĭrĭĭnu.

Wapuru ĭparimarĭa, naro'si ba'iraberimaja, supabatirĭa wapuruĭi waruaka e'ewa'ritirĭa ĭjirimaja ĭoakurĭpi i'supaka imarĭka ĭaĭnumarĭĭnurĭa. 18 I'supakajaoka ate, Babilonia oobaraka jimarĭa sĭmakapupakĭĭa ĭawa'ri paĭebaabaraka ikupaka nakasererĭĭnu: "I'siweje imaroyiraparĭo'ojĭrĭa ima weje imabeyua mae", narĭrĭĭnu. 19 Tĕrĭrikaja ba'iaja pupariwa'ri narupuko'areka ka'ia napearĭĭnu. I'supaka baatirĭa paĭebaabaraka ikupaka narĭrĭĭnu:

"ĭAya! Ba'itakaja sabaayu Babiloniawejea imakoperoirapaka. Wapuru jo'baka rikairĭa sapĭ waruaka torĭa e'ewa'paraka nare ĭjĭtirĭa, rĭkimakaja niĭerĭ tĭpokoperoiraparĭa. ĭnojimarĭji soopatayu mae", narĭrĭĭnu wapurureka imarĭa,— mabo'ikakurirĭo'opĭ Tuparĭro'si sĭrĭkorape.

* 18:11-14 Telas de lino fino, seda, de color pŭrpura y rojo

²⁰ Torājīrā ikupaka sajaikorakā'ā űa'mitirape ate:

—I'sia wejea oopatamaka ĩatirā, jĳimaka mija imabe mabo'ikakurirō'ōreka imarā. Kirika bojariroka mija bojaerā Cristore pūataekarā, Tuṓarāte nare āñua bojaĳirimajaoka, supabatirā Tuṓarāte yi'yurā upatiji jĳimaka mija jaṓe. I'supaka mija imabe torā imaroyiraparāte ba'iaja mijare baawā'imarĳka waṓa ba'iaja najūaika simamaka,— sārĳkorape.

²¹ Torājīrā ate apika ángel jājikate űiarape. Supa imarĳ, jo'baka āta trigo mukerūkia upaka ima e'etirā riakarā kiyatarape. I'supaka sabaatirā, ikupaka kērāṓe:

—Āta yiyiataika upakaja, Babilonia Tuṓarāte riataratarāñu. Supa imarĳ apেকurioka ṓo'imajare ĳape'arūkimarĳa simarāñu.

²² I'supaka simamaka torā arṓa birebaraka nabayakoyarijayua, supabatirā ma'saka naṓupurijayua, tromṓeta naṓupurijayua, apেকurioka ā'mitirirūkimarĳa sajarirāñu. Supa imarĳ i'sia wejeareka jia oyiaja ba'irĳia baarika ōñurā apেকurioka sarā ba'irabebaraka imabesarāñurā. I'supakajaoka simarāñu trigo oyerimajaro'sioka.

²³ I'supakajaoka jia yaaboabaraka torā ima apেকurioka yaaboabaraka imabesarāka. Supabatirā jĳimaka ṓitañi'awa'ri nimarijayua imabesarāka mae. Mija ā'mitipe Babiloniawejeakarā. Ritatojo wejeareka imabayurā bo'ibajirā waruamarā mijakarā imakoṓerape. Mija ye'oapi ritatojo wejeareka imarāte mija ṓakirape mija waruaka takaja nayapatiyaokaro'si. Supa imarĳ Tuṓarāte jiyiṓupayeebeyurā najarape.

²⁴ Tuṓarāte nare āñua bojaĳirimajare, supabatirā kire yi'yurāte, i'supakajaoka ritaja ṓo'imajatatarāre jāābaraka mija imaroyirape. I'supaka mija baaroyirapaka waṓa ba'itakaja mija jūayu mae,— āta jo'baka riakarā yiatarapakite ārāṓe.

19

¹ I'supaka simarapaka be'erō'ō rĳikimarā mabo'ikakuripi najaimaka űa'mitirape. Ikupaka jājirokapi narĳkorape:

—“Aleluya. Tērĳrikaja jiika maṓamaki Tuṓarāte ime”, kireka marĳrijariye'e. I'ki Tuṓarāja imaki ba'iaja imarika tiyibeyurō'ōrā ma'rirūkia imakoṓekareka mare tāāekaki. Ritaja ima bo'ibajirā imaki kime, supabatirā ritaja ima ṓemawa'ribajirā jĳitakiji kime.

² “Ba'iaja ritajaka wā'imarĳtiyaikote yiwēkomabaarāñu”, rita āñuka imarĳ, waṓujumarĳa ba'iaja kore kibaayu. Ba'iaja kobaaekapi ritatojo wejeareka imaekarāte ba'iaja koimaruputaeka. I'supaka simamaka Tuṓarāte yapaika baaroyiraparāte jāāekakote, i'supaka kobaaroyirapaka ĳarapaki imarĳ, kore kiriatarape mae,— narĳriokabayurape mabo'ikakurirō'ōpi.

Ba'iaja ritajaka wā'imarĳtiyaiko upaka ṓo'imajare Babiloniawejeakarā ba'iaja imaruputairā imamaka i'supaka narāṓe.

³ Supabatirā ikupaka narĳriokabayurape ĳrājaoka ate:

—“Tērĳrikaja jiika maṓamaki Tuṓarāte ime”, kireka marĳrijariye'e, Babiloniawejea ooeka űmakapuritiyirūkimarĳa ima simamaka,— narĳkorape.

⁴ I'supaka narĳkorapaka ṓoto, Tuṓarā ruṓarikūmu wājitāji veinticuatro rakamarā ṓakiarimarā, supabatirā botarakamarā maikoribeyu upaka imaraparāte mo'ipāñawa'rape. Toṓi imatirā ikupaka narāṓe:

—I'supaka nañua rita sime. Tērĳrikaja jiika maṓamaki Tuṓarāte ime,— narāṓe kire jiyiṓupayeewa'ri.

⁵ I'supaka simarapaka be'erō'ō Tuṓarā ruṓarikūmua imarō'ōpi ikupaka sajaikorape:

—“Tērĳrikaja jiika mime”, āṓaraka jĳimaka Tuṓarāka maimaye'e. ṓo'imajare ĳaika wājitāji imatiyarimaja, imatiyabeyurā upaka imakoṓeirāoka, ritaja kiyapaika upakaja kiro'si baarijayurā kire jiyiṓupayeebaraka jĳimaka maimarijariye'e,— sārĳkorape.

Jesús, Oveja weiwa'yua upaka imakiro'si nabayakoyaeka

⁶ I'supaka simarapaka be'erō'ō, rīkimarāja jairiokabayurā, supabatirā āta okaayu upaka, supabatirā wīpoa jaika upaka baatirā ikupaka narīkorape:

—Aleluya. I'supaka imaki imarī, ritajare kijā'merijayu. Supa imarī “Ritaja imabo'ibajirā tērīrikiji imaki kime”, āparaka kire majiyipupayeerijariye'e.

⁷ Oveja weiwa'yua upaka imakite pitañi'airā upaka mija imarīmi seyayu mae. I'supaka simamaka Tuparāte jījimakaḡi jiyipupaka oparaka maimaye'e, kika maimajiparāka imarī. Oveja weiwa'yua upaka imaki jeyomakore* ketarūkia jījimakaḡi ta'atikaja koima upaka kirupu nimarijaju.

⁸ Jiakaka boia ka'imarāja jariroaka najāārūkia Tuparāte nare ijirape,— sārīkorape.

Najāāika ka'imarāja ima, “Ba'iaja baabekaja Tuparāte yi'yurā”, ārīrikopakaja simarape.

⁹ Sarokajite ikupaka ángelte yire ārāpe ate:

—Mae mire ñarīrā baaika jia samio'obe: “Oveja weiwa'yua upaka imakite pitañi'aika upaka baarāka baya niaerā kioyibojaekarāre jījimaka jarirāñu jītaka Tuparāte nare baamaka”, āñua mio'obe,— ángelte yire ārāpe.

Supabatirā,

—Rita sime ika mire yibojaika, Tuparārika bojariroka imatiyaika simamaka,— yire kērāpe.

¹⁰ I'supaka kēpakā'ā, jiyipupaka kire o'riwa'ri kiwājītāji yimo'ipāñarape.

—Mimo'ipāñā'si yiwājītāji. Mima upakaja, supabatirā mijeyomarā Jesúre yi'yurā upakajaoka Tuparāte yapaika baaiki ñime yiro'si. Supabatirā “Ikupaka kime Tuparā”, āriwa'ri Jesúre wārōekakaka bojarijayurā maima. I'supaka īrātīji bojarijayurā maima-maka, Tuparāte takaja mijiyipupayeetiyabe,— ángelte yire ārāpe.

Kawaru boika pamarā tuyuki tērīritakaja imarimaji

¹¹ I'supaka kērāpaka be'erō'ō, mabo'ikakurirā kopereka upaka wiritamaka ñiarape. Sawiritarapaka poto kawaru boika torā rīkamarapaki pamarā, īrīka po'imajire tuyurape. “Kērīrijayu upakaja baaiki, wājimiji bojarimaji”, wāmeiki kimarape kireka tuyurapaki. Wājia po'imajare jā'meiki, supabatirā kimajamarāre ba'iaja baaeka pī'iwa'ri pītā'mua po'ijiaiki kimarape. ¹² Kiñakoa pēka jūrēika upaka yaaboarapaka. Kirupuko'areka rīkimakaja ñiparimarā mirārā bu'ya tuaekaki kimarape. Wāmea kireka o'ojī'aeka, i'ki īrīkaja kiōñua simarape. ¹³ Riwearā ñu'aeka saya upaka jariroaka jāāiki kimarape. “Tuparāte nare āñu upakaja po'imajare baabeaiki ñime”, āñua wāmeiki kimarape. ¹⁴ Supa imarī kisurararāka mabo'ikakurirā jariro boia ka'imarāja jāēkarā imaraparā. Supabatirā kawaru boirā pamarā tuyutirā kibe'erō'ō na'ririjarape. ¹⁵ Narupurō'ō a'ririjarapaki rijokopeareka sara opika imarapaka. Sara kopakaja kioka imarāñu. I'supaka kiokaḡi kimajamarāre īrāpē'rōtorāja kibaarāka simamaka. I'supaka imawa'ri ritaja jā'mewārūiki imarī, ba'iaja baarimajare baaika ĩaripe'yowa'ri nare kiwēkomabaarāñu. Ritaja ima tērīwa'ribaji imaki Tuparāte nare boebapakā'ā ba'itakaja nare baarimaji kimarāñu kiro'si. ¹⁶ Kijariroakarā supabatirā kirijoarāoka ikupaka āñua o'oeka jī'itarapaka: “Īī kime ritaja ĩparimarā ĩpamaki, supabatirāoka ritaja imatīyarimajare jā'merimaji”, āñua simarape.

¹⁷⁻¹⁸ I'supaka simarapaka be'erō'ō īrīka ángelte aiyakareka rīkamapakā'ā ñiarape. Wejepemareka wiyua wayurika rabarika ba'arimajaka simamaka ikupaka jājirokaḡi nare kērāpe:

—Tuparāte mijaro'si baaweirāka mija ĩara'abe. Kawaru boiareka tuyukate jāāpaterākakaka rērīra'atirā po'imaja rabarika mija ba'arape. ĩparimarā, supabatirā jājirā, kawarurāka, napemaḡi a'ririjayurāteoka supabatirā surararāka ĩparimarā,

* **19:7** La esposa del Cordero representa los creyentes en Jesucristo.

naɸupayariji imarijayurã, toɸi i'supakajaoka aɸerãte ba'irabejirimaja, imatiyarimaja, imatiyarimajamarĩrãoka nari'ia mija ba'arape,— ángelte nare arãpe.

19-20 I'supaka simarapaka be'erõ'õ werikapakiaki upaka imarapaki ritaja iɸarimarã nasurararãkãpitiyika nare kirẽamaka ñiarape. Supabatirã torã imarapaki kijeyomakioka “Yi'i imaki Tuparãro'si bojañjirimaji”, arĩkoɸebaraka werikapakiakite ãaika wãjitãji maiko-ribeyua baabeawa'ri, werikapakiaki jẽrãka jiyiɸupaka õrãɸarã ɸo'imajare, supabatirã kiwãmea o'ojĩ'araparãre kipakirape. I'supaka imaraparãte rẽrãpe, kawaru ɸemarã tuyurapaki, supabatirã kisurararãkãpitiyika ɸitã'mua ko'api'yaokaro'si. Kawaru boika ɸemarã tuyurapaki naka jĩɸaraka i'ɸarã ba'iaja baarimajare kiñi'arape. Supa imarĩ werikapakiaki, supabatirã, “Tuparãro'si bojañjirimaji ñime”, arĩroyirapakiteoka õñirãja ɸeka azufreɸi jũ'rẽiritarã nare kitaarape. ²¹ Supabatirã iɸarimarã, nasurararãkãpitiyika etaraparãte ɸuri kawaru boika ɸemarã tuyurapaki kirijokoparã sara imarapakaɸi ba'iuɸakaja nare jããpaterapaki. I'supaka simamaka dajaka ima ba'aika wayurika kopakaja ña'ɸirapaka kijããpateraparã ri'ia ba'abaraka.

20

Mil rakakuri wejejẽ'rãka jã'mebaraka Jesúre imarũkia

¹ I'sia be'erõ'õ, mabo'ikakurirõ'õɸi ɸerumijia jo'baka, kajuyaiɸakiaka upaka ãoikite kipi'perũkia rikatirã ángelte ruira'amaka ñiarape. Supabatirã kopea tiyibeyua ima kiwierũkiaoka kirikarape. ²⁻³ Ruetatirã kajuyaiɸakiaka upaka ãoikite kiñi'arape. Mia je'e mae, i'supaka kibaarapaki kime Satanás, bikija añaka upaka ãoiki ɸo'ijiritirã ɸakiroyirekaki. Kire ñi'atirã ɸerumijiaɸi ángelte kire ɸi'ɸerape, ñoaka mil rakakuri wejejẽ'rã rõ'õjĩrã kopea tiyibeyurõ'õrã kimaokaro'si. Supabatirã sareka kire kitãterape ñoaka ɸo'imajare ɸakibekaja kimaokaro'si. I'sia be'erõ'õɸi ɸuri matikuriji kimaerã kire kija'ataerã baarape.

⁴ Toɸi mae jã'mebaraka narupairõ'õrã rupajiyeraparãte ñiarape. Mia je'e mae, Jesúre ye'kaririberiwa'ri, kimajaroka ja'atabeyurã, werikapakiakire kijẽrãkãpitiyika jiyiɸupayeeberewa'ri kiwãmea nakũ'arã, supabatirã naɸitakarã o'ojĩ'aberika mirãrã nimarape. Supa imarĩ wãmua natoata'ruekarã imariɸotojo, õñia jariɸe'ritirã mil rakakuri wejejẽ'rãka Cristoka jã'merimaja nimarape. ⁵ Aɸerã reyaekarã ɸuri mil rakakuri wejejẽ'rãka kijã'merãka be'erõ'õrã õñia jariɸe'rirũkirã imaraparã. ⁶ Supa imarĩ wãmua natoata'ruekarãte mamarĩji õñia Tuparãte jariɸe'rirũjemaka jĩjimaka nimarãñu. Kire ã'mitiripẽairã imarĩ, aɸekurioka nareyabesarãñu. Supa imarĩ Tuparãte yapaika kurarãkare baaika upaka baarimaja nimarãñu. I'supakaja Cristoro'sioka baarimaja imarĩ, mil rakakuri wejejẽ'rãka kika najã'merãñu.

Piyia Satanãre nakutekopeka

⁷ Mil rakakuri wejejẽ'rãka o'rirãka be'erõ'õ ja'atarũkika kime Satanás. ⁸⁻⁹ Toɸi ɸoritirã Gog wãmeirã, supabatirã Magog wãmeirãte kiyapaika upakaja baarũjebaraka kimarãñu ate. Gog, supabatirã Magog kopakaja ritatojo wejeareka Tuparãte yapaɸeyutatarã nimarãñu.

I'sirokaɸi nare kipakirãka ã'mitiritirã ritaja ka'iaɸi narẽrĩrãñu, ɸitã'mua Tuparãrirãka ko'api'yaokaro'si. Tẽrĩrikaja rĩkimarã nimarãñu ritaja tatarã ɸo'imaja. Supa imarĩ, Tuparãte wãtaka õñurãre imaweje namorape. I'supaka nabaako'omakaja ãmipi ɸeka Tuparãte kimajamarãre ña'atarãñu, nimaupatiji nooriyaokaro'si. ¹⁰ I'supakajaoka ɸeka azufreɸi jũ'rẽiritarã Satanãre, ɸo'imajare ɸakirimajire, kitaarãñu. I'sia ruɸubaji sareka-jaoka werikapakiaki, supabatirã “Tuparãte bojañjirimaji ñime”, arĩɸakiroyikakite kitaaekarõ'õrã simarape. I'supaka nare kibaamaka ãmiareka, ñamiarekaoka ba'iaja jũarĩji torã nimarãñu.

ɸo'imajare imaeka mirãka upakaja ãatirã ɸiyitaka sawaɸa Tuparãte nare jẽñerũkia

11 I'supaka simarapaka be'erō'ō jo'baka tērīriki ruṕarikūmua boitaka imarapakarā ĩrīkate ruṕamaka ñiarape. Ritaja ima bo'ibajirā tērīrikiji kimamaka, kīarapaka wājītāji ritatojo wejea rirapaka. I'supaka baawa'ri aṕekurioka maiberijika sajarape. 12-13 Riapakiakarā ña'miririkarā ṕuṕamirāka suṕabatirā reyaekarā ṕuṕamirāka tuikarō'ōrā ima ṕoatirā ōñia kijariṕe'rirūjerape ate. Reyaeka mirārā ōñia jariṕe'ritirā, torā ruṕarapaki wājītāji narīkajiyemaka ñiarape. Imatiyarimaja, imatiyabeyurāoka nimarape. Torā narīkajiyerapaka ṕoto ṕaṕera ṕũñu Tuṕarāte wierape. I'siṕũñurā ritaja ṕo'imajare baaeka mirāka o'oeka imarapaka. I'supaka simamaka sareka ĩatirā, “Ikuṕaka baaeka mirārā mija ime”, torā ruṕarapakite nare ārāpe. Suṕabatirā “Ikarakamarā nime yika imarūkirā”, ārīwa'ri kio'oeka ṕũñuoka kiwierape. 14-15 I'sia be'erō'ō reyaeka mirārāte imaeka mirārō'ō rērārī e'etirā ṕeka azufreṕi jū'rēiritarā Tuṕarāte sataarape. Suṕabatirā ṕaṕera ṕũñurā “Ikarakamarā nime yika imajīṕarūkirā”, āñua kirikarapapũñurā nawāmea o'ojī'aberikarāte ĩatirā ṕeka jū'rēiritarā nare kitaarape. I'supaka baawa'ri aṕekurioka nare kīabesarāñu.

21

Wejea mamaka, wejeṕema mamaka imarūkia

1 Ritatajo ka'ia, riapakiaka, wejeṕema rirapaka be'erō'ō, mamaka ate Tuṕarāte ka'ia, wejeṕema ṕo'ijiamaka ñiarape. 2 I'supaka simamaka jia oyiaja baabaraka nimarūkirō'ō mamaka Jerusalén Tuṕarā ṕō'ipi ruira'atirā saña'rīṕañamaka ñiarape. ĩakōrī je'e: Rōmo ṕitañi'aerā baaeka kotīmite kore ĩajiyuokaro'si saya jia jāāweitirā koima uṕaka jiyurika imarō'ō simarape. 3 I'supaka sabaarapaka be'erō'ōjīte, Tuṕarā ruṕarikūmua imarō'ōṕi ikupaka jājirokapi sārīkorape:

—Mija ĩabe. jṕo'imajaka Tuṕarāte ime mae! I'supaka simamaka, “Mabo'ikakurireka Tuṕarāte ime”, ārīrika imabeyua. ṕo'imajaka Tuṕarāte ima simamaka, i'supakajaoka nime naro'si, “Yija ĩṕamaki mime”, kire āṕaraka. 4 Tuṕarāka imarimaja nimamaka reyarika, ba'iaja ṕuṕaririka, oririka, ā'mika najūakoṕekaoka imabesarāka mae. Suṕabatirā nare kijiyiṕuṕayeerāñu ate norikoreka. I'supaka simarāñu bikija ba'iaja jūarika imakoṕeka imabepakā'ā,— sārīkorape mabo'ikakurirō'ōṕi.

5 Torājīrā kiruṕarikūmuarā ruṕatiirā ikupaka Tuṕarāte yire ārīkorape:

—Miabe, ritaja bikija imakoṕeroyireka, mamaka oyiaja sō'toarā yo'ayu mae,— kērīkorape.

I'supakajaoka,

—Ika mire yibojaika uṕakaja samio'obe. Mire ṕakibeyuka yi'i. Mire yibojaika uṕakaja ñamajī simarāñu,— yire kērīkorape.

6 I'supaka yire ārīweatirā, ikupaka yire kibojakorape ate:

—Kopakaja ritaja yijieyu mae. I'supaka simamaka Alfa, Omega uṕaka imaki ñime. Alfa ñime ñañu ritaja ṕo'ijiaekaki imarī. I'supakajaoka Omega ñañua “Ñamajī wejea tiyirūjerūkika ñime”, ārīrika sime. Okoa ukurika mare jitotiyaika uṕaka yire ṕuṕajoatirā, yire jēñeirāte ba'iaja najūaeka be'erō'ō yiṕō'irā netarāka ṕoto ōñio okoa waṕamarāja nare yisīarāñu nimajīṕaokaro'si. 7 I'supakajaoka yibaarāñu yire ā'mitiripēarija'atabesarāñurāte. Yire takaja jiyiṕuṕaka ōrīrāñurā ṕuri, yimakarā uṕakaja yika imarāñurā. 8 Jesúre ā'mitiripēabeyurā ṕuri ikupaka baarijayurā: “ṕo'imajare mare ā'mijā'si”, ārīwa'ri kire ā'mitiripēabeyurā, i'supakajaoka yiyapabeyua baairā, ṕo'imaja jāārimaja, nayapaika uṕakaja rōmitikaka wā'imarārijayurā, suṕabatirā ṕo'imajare bitar-ijayurāteoka wēkomaka yibaarāñu. I'supakajaoka waṕuju imaja jērāka jiyiṕuṕayeerā, suṕabatirā ṕakirimajareoka ṕeka jū'rēiritarā nare yitaarāñu aṕekurioka nare ĩakoreka, — yire kērīkorape.

Mamaka Jerusalén wāmeika

⁹ I'supaka simarapaka be'erō'ō ĩ'rĭka ángelte yĭpō'irā etarape. Iki imarapaki ĩ'pōtēñarirakamarākaki ba'iaja pō'imajare jūarūkia seroarā rikaeka mirāki. Mae, ikupaka yire kērāpe:

—Dajoa, Oveja weiwa'yua upaka imaki rūmuro'si imarūkikote mire yibe aerā,— yire kērāpe.

¹⁰ I'supaka yire kērāpaka be'erō'ō, Espiritu Santore yire jeyobaamaka ikupaka yire sabearape: Pusia jo'baka ĩmitakarāja ima rupututuarā yire ke'ewa'rape. Torā kika yeyarapaka poto ba'iaja baarūkimato, mamaka Jerusalénwejea Tuparā pō'ĭpi ruirā'atirā saña'rĭpañarapaka yire kibearape. ¹¹ Mia je'e, i'siwejea puri Tuparāte yaaboaikepiji yaaboaiweje imarapaka. I'supaka imawa'ri āta jaspe wāmeika jia waria mayoiwapu'ataika upaka ōirō'ō simarape. ¹²⁻¹³ I'sia wejerijerā jia ĩmirā jaarākueka simarape. Supabatirā ĩ'pōū'puarāe'earirakao koperekaika simarape. Jā'ātipē'rōtopi maekaraka kopereka, wayerupitipē'rōtopi i'siaraka koperekajaoka. Supabatirā wejerĭrĭka pē'rōtopioka i'siraka kopereka, ma'karoka pē'rōtopi i'tojĭrājaoka koperekaika simarape. Israelkarā ĩ'pōū'puarāe'earirakatatarā imarā wāmea ĩ'rāba'iji kopereka rakakaja o'ojĭ'aeka imarapaka. I'supakajaoka kopereka rakakaja ĩ'rārimaki ángelrākare sareka rĭkarape. ¹⁴ I'supaka simamaka, āta pāātateka ōrĭa'si ārĭwa'ri ĩ'pōū'puarāe'earirakao sajā'ārā āta jo'bari'okapi turirupamo'meka simarape. ĩ'pawājoū'puarāe'earirakamaki Oveja weiwa'yua upaka imakite pūataekarā, apóstolrāka wāmea jĭ'ĭtarapaka, nimarapaka upatiji āta imarapaka simamaka.

¹⁵ Ángel yika jairapaki wejea kijērābaarūkia orokaka baaeka rikarapaki, kopereka, supabatirā āta pāātateka jērābaarūkiaro'si. ¹⁶ Supa imarĭ sakijērābaamaka, dos mil doscientorakakuri kilómetro rō'ōjĭrā oyiaja sajērāka simarape, sajo'baka, sañoakaoka. ¹⁷ Āta pāātateka pō'imajare jērābaaikapi sakijērābaamaka, sesenta y cinco metros rō'ōjĭrā mo'rĭa simarape.

¹⁸ Jaspe wāmeika ātakaka baaeka simarape wejea āta pāātateka. Supabatirā apeapi rukebekaja orotakakaka baaekaweje simarape. ¹⁹ Supabatirā āta pāātateka rokarā ĩ'pōū'puarāe'earirakao āta ima, jia jiyurika āta wapajā'rĭakaka baaeka simarape. Mamarĭkao, jaspe, jia waria ya'tarikakaka imarapaka. Rokajĭkao zafiro wejepema jĭ'mia upaka imarapaka. ĩ'porokajĭkao wāmea ágata pūñua upaka jĭ'mia imarapaka. Maekarakaorokajĭkao esmeralda imarapaka. ²⁰ Supabatirā botarakaorokajĭkao āta ónice jū'aka boiapitiyika yariraka imarapaka. ĩ'rāpitarakaorokajĭkao jia jū'aka cornalina imarapaka. ĩ'rōtēñarirakaorokajĭkao jū'sĭpoa crisólito imarapaka. ĩ'pōtēñarirakaorokajĭkao jĭ'mia berilo imarapaka. Maekarakaotēñarirokajĭkao jū'sĭpoa topacio imarapaka. Botarakaotēñarirokajĭkao crisoprasa jĭ'miajaoka imarapaka. Piyio bo'io wejepema upaka jĭ'mia āta jacinto imarapaka. Piyio imarapaka amatista arebosiakaka. ²¹ ĩ'pōū'puarāe'earirakato kopereka ñiarape. Sarakakaja ĩ'rō perlakaka baaeka simarape. Supabatirāoka wejeñe'metāji imarapaka ma'a apeapitiyika rukubekaja orotakakaka baaeka imarapaka.

²² I'sia wejeareka Tuparāte jiyĭpupaka ōrĭriwi'ia ĩatōpoberapaki yi'i. Maipamaki Tuparā ritaja ima bo'ibajirā tērĭrikaja imaki, supabatirā Oveja weiwa'yua upaka imakiteoka napō'irāja nimamaka nayapairō'ōrāja pō'imajare nare jiyĭpupayeerape. I'supaka simamaka nare jiyĭpupayeerūki wi'ia imabeyurō'ō simarape. ²³ I'supakajaoka ritaja ima pemawa'ribajirā jĭitakiji Tuparāte imaraparō'ō imarĭ, ikiji torā yaaboarapaki. Supabatirā Oveja weiwa'yua upaka imakioka i'supakajaoka kiyaaboarape. Supa imarĭ aiyate yaaika, ñamikakite yaaboakaoka yapabeyurō'ō simarape. ²⁴ I'sia wejea yaaboaikapi ritatojo wejeareka imarāte jia imarijarirāñu. Nĭparimarā narikarijayua wapajā'rĭa imatiyaikakaka e'era'atirā Tuparāte nijirāñu kire jiyĭpupaka ōrĭwa'ri. ²⁵ I'supaka nabaarūkirō'ō imarĭ, wiekaja kopereka imajĭparĭjarirūkirō'ō

simarãñu. I'supaka simarãñu ñamia imabesarãñurõ'õ imarĩ. ²⁶ Torã ritaja waɓajã'rĩa imatiyaikakaka ritatojo wejeareka imarãoka narikaika e'era'atirã Tuɓarãte nijirãñu kire jiyipupayeewa'ri. ²⁷ I'supaka simamaka Tuɓarãte yaɓabeyua imarũkimarĩrõ'õ imarĩ ba'iaja baarimaja, ɓakirimajareoka sakãkabesarãñu. Oveja weiwa'yua upaka imaki ɓaɓera ɓũñurã, “Ikarakamarã nime yika imarũkirã”, ãrĩwa'ri nawãmea sareka o'ojĩ'aekarã takaja kãkarũkirõ'õ simarãñu.

22

¹ I'supaka yire kibearapaka be'erõ'õ, jia waria ima riaka õñio okoraka imajiparũkiria ángelte yire bearape. Tuɓarã ruɓarikũmua, supabatirã Oveja weiwa'yua upaka imaki ruɓarikũmuarã sarupaka imaria simarape. ² Wejeñe'metãji ma'a imarapakarã sañe'metãjite juruteɓaria simarape. Supabatirã i'siriarijereka Ì'ɓaɓe'rõto wã'tarãja õñio yapua rĩkajiyerapaka. Ì'rĩka aiya o'atarimarãja ruirijayua simamaka, Ì'rãkuri we-jejẽ'rãkareka Ì'ɓoũ'ɓuarãe'earirakakuri ruirijayua simarape. Ritatojo wejeareka imarãte jiokaro'si õñioka simarape saɓũñua. ³ Supabatirã Tuɓarãte Ìariɓe'yoika imabeyurõ'õ simamaka, “Ba'iaja simarũ”, kẽrĩrũkimato simarãñu. Torã Tuɓarãrika, supabatirã Oveja weiwa'yua upaka imaki ruɓarikũmua imarãka. I'supaka simamaka ritaja torã imarãñurã Tuɓarãte yapaika upaka oyiaja baabaraka kire najiyipupayeerijarirãñu. ⁴ Maekaka maki Tuɓarãte Ìabeyua simako'omakaja, wejea mamaka kiɓo'ijiarãñurõ'õrã ɓuri kire Ìarika imarãka. Supabatirã kiwãmea nakũ'areka kio'o'jĩ'arãñu. ⁵ Supabatirã maiɓamaki Tuɓarãja nare kiyaaboarãñurõ'õ imarĩ, aiyaka, yaaboaike yaɓabeyurõ'õ simarãñu. Supabatirãoka ñamia imabeyurõ'õ simarãñu. I'supakajaoka torã kika jã'mebaraka nimajiparãñu.

Jesucristore etarũkia koyiaja jariwa'yua

⁶ I'sia be'erõ'õ ikupaka ángelte yire ãrãpe ate:

—Ritaja makãrãrũñuroka upakapi Tuɓarãte mire Ìarũjeika, mire kiã'mitirirũjeikaoka rita ima. I'supaka simamaka ritaja mire yibojaika upakaja simarãñu. Maiɓamaki Tuɓarã imaki kiro'si bojañjirimajare jia jaiwãrũerã nare jeyobaarijayuka. I'supaka imaki imarĩ, ikijioka imaki ika ritaja mire yibojaerã yire ɓũatarapaki,— yire kẽrãpe.

⁷ Supabatirã ikupaka yire kẽrãpe ate:

—Ikupaka Jesũre ãñu: “Mija ã'mitiɓe. Ñojimarĩji mija ɓõ'irã ya'rirãñu ate. I'supaka simamaka, ika majaroka ‘Ikupaka simarãñu’, ãrĩwa'ri Tuɓarãte bojaekakaka o'oeka ɓũñurã yi'yurã jĩjimakapi imarãñurã”, kẽrĩbojaju,— ángelte yire ãrãpe.

⁸ Juan ñime ika ritaja Ìatirã, sã'mitiritirãoka so'oiki. Ángelte yire sabearapaka ɓoto jiyipupaka kire õrĩwa'ri kiwãjitãji yimo'ipãñarape. ⁹ Ikupaka ɓuri yire kẽrãpe:

—Mimo'ipãña'si. Miupakaja Tuɓarãte yapaika upakaja baaike ñime yiro'sioka. Tuɓarãro'si bojañjirimaja, supabatirã ika ɓaɓera ɓũñu o'oeka yi'yurã upakaja imaki ñime. I'supaka simamaka, Tuɓarãte takaja mijiyipupayebe,— ángelte yire ãrãpe.

¹⁰ Torãjĩrã ate ikupaka yire kẽrãpe:

—Ika majaroka mio'oika, ɓo'imajare miõrĩrũjebe, samio'oika upakaja simarũkia koyi-aja jariwa'yua simamaka. ¹¹ Koyiaja sajariwa'ɓakã'ã, ba'iaja baarimaja ɓuri nima upakaja nabaarijaririyapaye'e nayapaika upakaja nimaɓarũ. I'supakajaoka ba'iaja ɓupajoairã naɓupaka nare ãñu upakaja naɓupajoaɓarũ. Supabatirã “Jia baairã nime”, Tuɓarãte nare ãñurã ɓuri jĩjimaka kiyapaika baabaraka nimarũ. I'supakajaoka Tuɓarãte jiyipupaka õrĩwa'ri ba'iaja baarika ja'atarika yapairãja sanaja'atarijarirũ,— ángelte yire ãrãpe.

¹² Ikupaka Jesũre ãrãpe:

—Mija Ìabe. Ñojimarĩji mija ɓõ'irã ya'rirãñu ate. Mija ɓõ'irã eyatirã ɓo'imajare baaeka upakaja jia baaekarãte, i'supakajaoka ba'iaja baaekarãte simaupakaja sawaɓa nare

yibaarãñu. ¹³ I'supaka yibaarãñu Alfa, Omega upaka imaki imarĩ. Yi'ipi ãrĩwa'riji ritaja simaũ'mueka. Supabatirã yi'ipi ãrĩwa'rijioka ritaja ima tiyirãka.

¹⁴ Ba'iaja nabaaika jũjerũjekarã saya upaka ima jarirooka ka'imarĩa jããirã upaka imarã. Ī'rãtarãja imarã wejea mamaka Tuparãte po'ijiarãñurõ'õrã kãkarũkirã. Supabatirãoka torã eyatirã õñio yapurika ba'arũkirã. I'supaka imarãñurã imawa'ri, jĩjimaka torã nimarijarirãñu. ¹⁵ Mia je'e: Aperãte bitarijayurã, nare sajitoika upakaja aperãka wã'imarĩrijayurã, po'imajare jããrijayurã, wapuju imaja jërãka jiyipupayeeirã, supabatirã pakirikapiji imarijayurã, Tuparãte yapabeyua baawa'ri, kipõ'irã apekurioka eyabesarãñurã.

¹⁶ I'supaka simamaka yi'i, Jesús, i'sia majaroka mijare ángelte bojaerã kire yipũataeka, yire yi'riwa'ri rërĩrijaparaka jĩjimaka pi sõrĩwãrũrijayurã mija imamaka. David imaroyikaki riparãmi mirãki ñime. Yireka pupajoaweitirã “Wãrĩrika ru'ara'aerã baaika rupujite warara'aiki tã'pia jo'baki upaka Tuparãte pũatarãki kimarãñu”, Moisés imaekakite o'oeka,— Jesúre ãrãpe.

¹⁷ Espiritu Santo, supabatirã Oveja weiwa'yua upaka imaki jeyomako* ĩ'rãtiji oyiaja jairã.

—Mija i'tabe Cristore yi'yurã mija jayaokaro'si,— po'imajare nañu.

I'supakajaoka aperãte narĩrũ sã'mitiyurã naro'si.

—Õñio okoa ukurika mijare jitomaka, wapamarĩaja sukurĩ mija i'tabe,— nañu.

¹⁸ —Ika pãpera jaiika ã'mitiririjarirãñurãte, yi'i, Jesús ikupaka nare sabojarijayuka: Ika pãpera pũñurã o'oeka ima pemawa'ribaji noñu upakaja pupajoatirã o'orãñurãte ba'iaja Tuparãte baarãñu ika pãpera pũñurã ãñu upakaja. ¹⁹ Supabatirã ika ñañua wapuju pakibaraka ĩ'rãriba'i e'etairã õñio yapurika ba'arũkimarĩrã nimarãñu. I'supaka imarãñurã imarĩ, wejea mamaka Tuparãte po'ijiarãñurõ'õrã eyarũkimarĩrã ñime. Ipũñurã ñañu upakaja simarãñu ba'iaja baarimajaro'si.

²⁰ “Rita ipũñurã sãñu”, ãñuka imarĩ, “Ñojimarĩji mija põ'irã ya'rĩrãñu ate”,— Jesúre ãñu.

—Meñu upakaja simarũ. Mi'tabe Ñipamaki Jesús,— mire ñañu.

²¹ Maipamaki Jesús ritaja jia oyiaja Tuparãrirãte kibaarũ. I'supaka oyiaja simarijarirũ. I'tojĩrãja sime rupu.

* **22:17** La esposa del Cordero representa los creyentes en Jesucristo.